بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

فَاسۡئَلُوۡۤا اَہۡلَ الذِّکۡرِ اِنۡ کُنۡتُمۡ لَا تَعۡلَمُوۡنَ

فتاوی دیوبند پاکستان

المعروف به

فتاوی فریدیه

دویم جلد

افادات: محدث کبیر فقیه العصر مفتی اعظم عارف بالله
مولانا مفتی **محمد فرید** رحمۃ اللہ علیہ
جامعه دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک

تخریج وترتیب: مفتی محمد وهاب منگلوری
مدرس دارالعلوم صدیقیه زروبی

ترجمه وکمپوزنګ: **دارالترجمه وکمپوزنګ سنټر**
عبدالغنی پلازه محله جنګی پشاور

زیر سرپرستی: مولانا حافظ **حسین احمد صدیقی** نقشبندی
مهتمم دارالعلوم صدیقیه زروبی ضلع صوابی

ناشر: مکتبه رشیدیه اکوړه خټک

د کتاب نوم فتاوی دیوبند پاکستان المعروف بفتاوی فریدیه (دویم جلد)

افادات محدث کبیر فقیه العصر مفتی اعظم عارف بالله مولانا
مفتی محمد فرید مجددی زروبوی رحمه الله
شیخ الحدیث وصدر دارالافتاء جامعه دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک

ترتیب و تخریج مولانا مفتی محمد وهاب منګلوری نقشبندی
دارالافتاء دارالعلوم صدیقیه

معاون مولانا مفتی عصمت الله حقانی

مترجمین مولانا محمد منظر مردانی فاضل جامعه امداد العلوم صدر
برهان الدین صدیقی فاضل جامعه دارالعلوم کراچی
ایم اے پشاور یونیورسٹی (فون ۰۳۴۴_۹۱۲۹۰۲۳)

مصحح مولانا لطف الرحمٰن صاحب مدرس ونګران قاسم العلوم شبقدر

کمپوزنګ دارالترجمه وکمپوزنګ سنټر عبدالغنی پلازه محله جنګی پشاور

ضخامت ۷۱۲ صفحات

رومبی چاپ اکتوبر ۲۰۱۱ء .... شوال ۱۴۳۲ھ

زیر سرپرستی مولانا حافظ حسین احمد صدیقی نقشبندی
مهتمم دارالعلوم صدیقیه زروبی ضلع صوابی (پاکستان)

ناشر مکتبه رشیدیه سردار پلازه اکوړه خټک نوشهره
رابطه نمبر ۰۳۴۴ ۹۰۸۴۶۹۳

فهرست مضامین

مضمون	صفحه

کتاب الطهارة

الباب الاول فی الوضوء

الباب الثانی فی الغسل

مضمون	صفحه

الباب السابع فی الانجاس

صفحه	مضمون

مضمون	صفحه

باب الاذان والاقامة

باب شروط الصلوة وارکانها

مضمون	صفحه

باب تسوية الصفوف

باب الامامة : فصل في الجماعة

فصل فی الاحق بالامامة

مضمون	صفحه
	۴۰۲

مضمون	صفحه

باب المدرك والمسبوق واللاحق

باب مکروهات الصلوٰة

باب الوتر والقنوت

باب قضاء الفوائت

باب الاستقاء

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

فتاوی دیوبند پاکستان المعروف بفتاوی فریدیه (دویم جلد)

الحمد لله وکفی وسلام علی عباده الذین اصطفی امابعد!

د الله تعالی لاکهه لاکهه شکر دې چه په خپل بې انتهار رحمت او کرم سره ئې د دویم جلد د تکمیل توفیق راکړو، په دسمبر ۲۰۰۳ء کښې مکمل شو اود کتاب مراحل شروع شو. ددې جلد په ترتیب او تبویب او تخریج کښې هم دهغې ټولو امورو خصوصیت سره خیال ساتلې شوې دې، د کوم تفصیل چه په ړومبی جلد کښې راغلې دې. په بعضې مسئلو کښې د عنوان په لحاظ سره په ظاهره تکرار ښکاری. لیکن په معنو کښې بین فرق، د بعضې مسئلو اهمیت. د سوالاتو مختلف نوعیت او د حضرت سیدی وسندی و مولائی حضرت مفتی صاحب دامت برکاتهم د بعضې علمی تدقیقاتو د اضافو په وجه حذف نه کړې شو. اول اراده وه چه ټول ,,کتاب الصلوة،، یوجلد کښې راشی خود زیات ضخامت په وجه د کتاب الصلوة باقی ابواب به په دریم جلد کښې ان شاء الله شاملیږی.

د الله تعالی د ټولو نه لوئې نعمت دادې چه حضرت مفتی صاحب دامت برکاتهم هرباب او فصل لفظ به لفظ مطالعه کولو سره تصحیح کړې دې. او یو لفظ هم دحضرت صاحب د مسلک او مزاج خلاف په دې کښې شامل نه دې. او بنده د خپلې رائې په ټوله فتاوی کښې چرته هم زره برابر اضافه نه ده کړې. په بنده باندې د الله تعالی دا مهربانی ده. چه دحضرت شیخی وسندی و مولائی حضرت مفتی صاحب دامت برکاتهم سرپرستی. دحضرت سیدی واستاذی مولانا مفتی سیف الله حقانی مدظله العالی نگرانی اود مولانا حافظ حسین احمد صدیقی مدظله سعی او اهتمام راته حاصل دې.

په آخر کښې عرض دې چه د بشری غلطئ نه هیڅوک هم محفوظ نه دې چرته کښې خو غلطی او کوتاهی یقینی ده. اگرچه د بنده نه څومره محنت او کوشش کیدې شو په هغې کښې ئې هیڅ کوتاهی نه ده کړې. په تخریجی امورو کښې د مولانا عصمت الله حقانی معاونت. د اردو گرائمر او محاورې تصحیح او پروف کښې د جناب سلطان فریدی صاحب کوشش. او په کمپوزنگ کښې د حافظ ولی الرحمن صدیقی د ډیر زیات محنت او کوشش ډیر زیات مشکوریم. الله تعالی دې ددوی محنت او کوشش قبول کړی. اود حضرت مفتی صاحب دامت برکاتهم سورې دې په مونږ قائم اوساتی. اوددوی علم دې د سلف نه خلف ته منتقل کړی. اود فقیر دا خدمت دې د علماؤ په نظر کښې ډیر خوښ اود عوامو دپاره زیات نه زیات د استفادې لائق جوړ کړی. او زمونږ استاذانو او مشائخو اود مور پلار دپاره دې په دنیا او آخرت کښې د فلاح او نجات ذریعه ثابته کړی ربنا تقبل منا انك انت السميع العليم

طالب دعا...... محمد وهاب منگلوری عفی عنه

دارالافتاء دارالعلوم صدیقیه زروبی ضلع صوابی

بسم اللہ الرحمن الرحیم

يَاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْۤا اِذَا قُمْتُمْ اِلَى الصَّلٰوةِ
فَاغْسِلُوْا وُجُوْهَكُمْ وَاَيْدِيَكُمْ اِلَى الْمَرَافِقِ
وَامْسَحُوْا بِرُءُوْسِكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ اِلَى
الْكَعْبَيْنِ ؕ وَاِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوْا ؕ
وَاِنْ كُنْتُمْ مَّرْضٰۤى اَوْ عَلٰى سَفَرٍ اَوْ جَآءَ اَحَدٌ
مِّنْكُمْ مِّنَ الْغَآئِطِ اَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَآءَ فَلَمْ
تَجِدُوْا مَآءً فَتَيَمَّمُوْا صَعِيْدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوْا
بِوُجُوْهِكُمْ وَاَيْدِيْكُمْ مِّنْهُ ؕ

(سورة المائدة)

فتاوی دیوبند پاکستان المعروف به

فتاوی فریدیه دویم جلد

کتاب الطهارة

بسم الله الرحمٰن الرحیم

کتاب الطهارة

الباب الاول فی الوضوء

د ریل گاړی په بیت الخلاء کښی اودس کول صحیح دی

سوال: علمائې دین په دې مسئله کښې څه فرمائی چه د سفرپه دوران کښی د ریل گاړی په بیت الخلاء کښې اودس کول صحیح دی یا نه؟بینوا توجروا
المستفتی: عبدالحمید مډل سکول درازنده ډی آئی خان...۱۹۷۲ء۲۱۔۵

الجواب: صحیح دی. ﴿۱﴾ وهو الموفق

د غټ اودس ماتی په خاښې باندې چینجی وتلوسره اودس ماتیږی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښی څه فرمائی چه یو سړې د قضائې حاجت نه فارغ شی او د غټې اودس ماتی ځائې سخت خارخت شروع کړی او کله کله ترینه یو چینجې وغیره سر بهرته راوباسی او کله ئې واپس دننه کړی نو آیا ددې چینجی سر راویستل او دننه کول اودس ماتونکې دې؟ او ددا سې سړی پسې امامت صحیح دې که نه؟ بینوا توجروا
المستفتی: نعمت الله صاحب دارالعلوم اسلامیه لکی مروت

﴿۱﴾ قال العلامه الحصکفی: ومن آداب الوضوء الجلوس فی مکان مرتفع تحرزا عن الماء المستعمل وعبارة الکمال وحفظ ثیابه من التقاطر وهی اشمل.
(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۹۴ جلد ۱ کتاب الطهارة)

الجواب: که دا حقیقت وی او مشاهده وی چه ددغه ځائي نه چینجي سر رابهر کوی او واپس ئې دننه کوی نودې سره اودس ماتیږی او ددې سړی امامت صحیح نه دې. فی الدرالمختار وخروج غیر نجس مثل ریح او دودة او حصاة من دبر.﴿۱﴾ وهو الموفق

بغیر آواز نه هوا وتلوسره هم اودس ماتیږی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه بغیر د آوازنه د هوا وتلو څه حکم دې؟ اودس ورسره ماتیږی که نه؟ بینوا توجروا

الجواب: اودس ماتیږی.﴿۲﴾ وهوالموفق

په جمات کښې د اودس کولوحکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په جمات کښې اودس کول جائزدی که نه؟ که نه وی جائز نو همیشه په جمات کښې اودس کولو والا به فاسق وی که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمد ثناء الله...... ۷۱۲۱۷۲

الجواب: که د اول نه د اودس دپاره ځائي نه وی جوړکړې نو اودس کول به جائز نه وی. لما فی الهندیه ص۱۱٦ جلد ۱ وتکره المضمضة والوضوء فی المسجد الا ان یکون ثمه موضع اعد لذلک.﴿۳﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾(الدر المختارعلی هامش ردالمحتار ص ۱۰۰ جلد ۱ مطلب نواقض الوضوء کتاب الطهارة)

﴿۲﴾قال العلامة الشامی: (قوله مثل ریح) فانها تنقض لانها منبعثة عن محل النجاسة لا لان عینها نجسة لان الصحیح ان عینها طاهرة حتی لو لبس سراویل مبتلة او ابتل من الیتیة الموضع الذی تمربه الریح فخروج الریح لا ینجس وهو قول العامة.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۱۰۰ جلد ۱ مطلب نواقض الوضوء کتاب الطهارة)

﴿۳﴾(فتاویٰ عالمگیریه ص ۱۱۰ جلد ۱ فصل کره غلق باب المسجد)

كه په مونځ كښې اودس مات شو نو

بيا به اودس كوى او مونځ به پوره كوى

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائى چه يو سړې مونځ كوى او د مونځ په دوران كښې ئې اودس مات شى نوده لره مونځ ختمول پكاردى يا ئې دا مونځ اوشو؟

المستفتى معتبرشاه آف كوټكى..... ۱۹۷۳ء ۱۲ ۱۴

الجواب: ده دپاره ضرورى دى چه دغه وخت اودس ته روان شى او باقاعده مونځ پوره كړى ﴿۱﴾ وهوالموفق

په ولاړه باندې اودس كول جائز او د ادب نه خلاف دى

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائى چه په دې زمانه كښې په بعضې ځايونو مثلاً هوټلونو وغيره كښې "بيسن" وغيره جوړكړې شوې وى چه په هغې كښې په ولاړې باندې مخ لاس وينځلې كيږى نو آيا په هغې كښې اودس (چاراندام) كول جائزدى يا نه؟ بينوا وتوجروا

المستفتى: نامعلوم.......

الجواب: اودس كول جائزدى خو خلاف الادب دى.

وفى الكبيرى ومن الاداب ان يجلس المتوضى مستقبل القبلة عند غسل سائر الاعضاء ومن الاداب ان يكون جلوسه على مكان مرتفع﴿۲﴾. وهوالموفق

مسواك د سړو او ښځو دپاره يوشان سنت دې

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائى چه د مسواك استعمال

﴿۱﴾ قال العلامه ابن نجيم: قوله من سبقه الحدث توضأ وبنىٰ واستخلف لو اماما الخ. (البحر الرائق ص ۳۸۹ جلد ۱ باب الحدث فى الصلاة)

﴿۲﴾ (غنية المستملى شرح منية المصلى ص ۳۰ باب اداب الوضوء)

صرف د سرو دپاره سنت دې یا د ښځو دپاره هم.د مسئلې وضاحت په دلیل سره اوکړئ او اجرحاصل کړئ؟ بینوا توجروا

المستفتی محمدعمر امام مسجد معیارمردان..... ۱۴ رمضان ۱۴۰۹ھ

الجواب: دښځو دپاره هم سنت دې دعائشه صدیقه رضی الله عنها نه د مسواک استعمال کول روایت شوی دی.﴿۱﴾

د اوښ غوښې خوړلو سره اودس نه ماتیږی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د اوښ غوښې خوړلو سره اودس ماتیږی که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی:حضرت شیرمحطة الملاح خمیس مشط سعودی عرب...۱۹۸۶ء۲۱۷۱

الجــواب: پـه دې اودس نـه مـاتیږی مګـر اودس کـول بهتـردی چـه بالکـل د اختلاف نه سرې بچ شی.﴿۲﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾عن عائشة رضی الله عنها قالت کان النبی صلی الله علیه وسلم یستاک فیعطینی السواک لا غسله فابدأبه فاستاک ثم اغسله وادفعه الیه رواه ابو داؤد.
(مشکواة المصابیح ص۴۵جلد ۱ باب السواک)

ویدل علیه مافی الدرالمختار تقوم الخرقه الخشنه او الاصبع مقامه کما یقوم العلک مقامه للمرأة مع القدرة علیه قال ابن عابدین کما یقوم العلک مقامه ای فی الثواب اذا وجدت النیه وذلک ان المواظبة علیه تضعف اسنانها فیستحب لها فعله بحر.
(الدرالمختار مع ردالمحتار ص۸۵ جلد ۱ مطلب فی منافع السواک)

﴿۲﴾قال العلامه محمد فرید: ذهب احمد بن حنبل الی وجوب الوضوء من لحم الابل مطبوخا کان او نیاوله فیما سوی اللحم من الکبد والطحال والکرش وغیره قولان وقال احمد فی الوضوء من لحوم الابل حدیثان صحیحان عن النبی صلی الله علیه وسلم حدیث البراء وحدیث جابر بن سمرة کذا فی المغنی. وقال الشاه ولی الله السرفی ایجاب الوضوء منها انها کانت محرمة فی التوراة فلما اباحها الله لنا شرع.....باقی حاشیه په راروانه صفحه باندې

د فالج والا د اودس حکم چه په اودس او تیمم باندې قادر نه وی

سوال: یو سړې مفلوج دې بالکل معذوردې نه پخپله خوراک کولې شی نه ځان صفاکولې شی آیا هغه بغیر د اودس نه مونځ کولې شی؟ بینوا توجروا
المستفتی غیاث بیک میرپورخاص.... ۱۲۳ رمضان ۱۴۰۲ھ

الجواب: کـه دا سړې پخپله هم اودس یا تیمم نه شی کولې اوبل څوک هم اودس یا تیمم کولو والا نه وی نوبغیر د طهارت (پاکئ، اودس) نه مونځ کولې شی او نورو عبادتونوکښې هم مشغول کیدې شی.(ماخوذ از ردالمحتار وکبیری) وهوالموفق

(بقیه حاشیه) الوضوء لنا شکراً لما انعم علینا وعلاجا لما عسی ان یختلج فی بعض الصدور من اباحتها بعد ما حرمها الانبیاء وذهب الجمهور الیٰ عدم وجوب الوضوء من لحم الابل لحدیث الوضوء مما خرج ولیس مما دخل رواه الطبرانی فی الکبیر ولان لحم الابل من الطیبات فلا یتوضأ منه الا تریٰ ان ابیا واباطلحة انکرا علی انس بن مالک رضی الله عنهم حین اراد الوضوء من الخبز واللحم وقالا اتتوضأ من الطیبات لم یتوضأ منه من هو خیر منک رواه احمد والجواب عن حدیث توضؤوا منها ان جمهور الصحابة والتابعین اعرضوا عن الاخذ بظاهره فهی قرینة قویة علیٰ ان المراد منه الوضوء اللغوی ای غسل الید والفم، وثبت الوضوء اللغوی فی عرف الشرع ولسان الحدیث کما فی حدیث عکراش رواه الترمذی بسند ضعیف وکما فی حدیث ابی امامة اذا کان احدکم علی وضوء فاکل طعاما فلا یتوضأ الا ان یکون لبن الابل اذا شربتموه فتمضمضوا بالماء رواه فی کنز العمال وکما فی حدیث معاذبن جبل قال نسمی غسل الفم والید وضوء ولیس بواجب وکما فی حدیث عبد الله بن مسعود انه غسل یدیه من طعام ثم مسح وجهه وقال هذا وضوء من لم یحدث اخرجها الزیلعی فی نصب الرایة والحکمة فیه ان له دسما وزهومة ولو سلم ان المراد منه المعنی الشرعی فیکون منسوخا لعموم قوله علیه الصلاة والسلام کان اخرالامرین ترک الوضوء مما غیرت النار ایاها وکذا لشمول الطیبات ایاها.
(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۹۸،۱۹۹ جلد ۱ باب الوضوء من لحوم الابل)
﴿۱﴾ قال العلامه الحصکفی: والمحصور فاقد.....(باقی حاشیه په راروانه صفحه باندې)

په تماکو او شراب څکلو سره اودس ماتیږی یا نه؟

سوال: په سګریټ، چلم اونسوار او شراب څکلو سره اودس ماتیږی یا نه؟ دغه رنګې که په سګریټ، چلم، نسوار او شرابو کښې څه فرق وی نو هغه واضح کړئ؟ بینوا توجروا

المستفتی: حنیف الله ګرین مارکیټ مردان...... ۱۰ فروری ۱۹۷۵ء

الجواب: (۱) تماکو نه د نشې خیزدې او نه مفتر او محذر دې لهذا ددې په استعمال سره به اودس نه ماتیږی.

(یدل علیه مافی ردالمحتار ص ۲۰٦ جلد۵) فانه لم یثبت اسکاره ولا تفتیره ولا اضراره بل ثبت له منافع فهو داخل تحت الاصل فی الاشیاء الاباحة﴿۱﴾.

(۲) که په شرابو څکلو سره لږه شان نشه پیدا شوې وه نود اودس د ماتیدلو حکم به کیږی ګنی نود نشې نه پیدا کیدلو په وخت کښې اودس کول ضروری نه دی. (ماخوذ از شامی وغیره) ﴿۲﴾ وهوالموفق

د غټ اودس ماتی په ځائې باندې لوندوالې موجودیدلو سره اودس ماتیږی

سوال: علمائې کرام دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو کس ته د دوه کالو

(بقیه حاشیه) ای الماء والتراب...... وکذا العاجز عنهما لمرض یؤخرها عنده وقالا یتشبه بالمصلین وجوباً...... وبه یفتیٰ والیه صح رجوعه ای الامام کما فی الفیض وفیه ایضاً مقطوع الیدین والرجلین اذا کان بوجهه جراحة یصلی بغیر طهارة ولا تیمم ولا یعید علی الاصح. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۸۵ جلد ۱ باب التیمم)

﴿۱﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار کتاب الاشربة ص ۴۵۹ جلد۵)

﴿۲﴾ قال العلامه حصکفی وینقضه اغماء ومنه الغشی وجنون وسکر بان یدخل فی مشیه تمایل ولو باکل الحشیشة، قال ابن عابدین قوله وسکر وهو حالة تعرض للانسان من امتلاء دماغه من الابخرة المتصاعدة من الخمر ونحوه فیتعطل معه العقل الممیز بین الامور الحسنة والقبیحة اسمعیل عن البرجندی.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۱۰۱ جلد ۱ مطلب نوم الانبیاء غیر ناقض)

نه یو تکلیف دي چه مخکښې ورته نه وو ، هغه دا چه دغټ اودس ماتی په ځائي باندې ,,لوندوالي،، محسوس کوی او دا لوندوالي بهیږی نه. لیکن په ګوتې سره محسوسیږی او کله کله د ناستې په حالت کښې په جامو باندې هم ښکاری نو آیا دې سره اودس ماتیږی؟

نوټ: دا لوندوالي د ,,لاړو،، په شان وی د وینې او پیپ پشان نه وی او پکښې څه قسم درد او زخم نشته. خو زیات تکلیف د مونځ د وجې نه دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمد زمان کوټ..... ۲۵\۱ فروری ۱۹۷۵ء

الجواب: دغټ اودس ماتی دځائي نه چه کومې اوبه راوځی هغه اګرکه اونه بهیږی خو اودس پرې ماتیږی (کمافی الدرالمختار) او دغه څیزپاک هم وی نو اودس ماتیږی لکه هوا ، چینجې او کاڼړې وغیره.

والمراد بالخروج من السبیلین مجرد الظهور وفی غیرهماعین السیلان فلیراجع﴿۱﴾ هذا جواب علی زعم المستفتی والا فهو نجس کما لا یخفیٰ. وهوالموفق

نشې والا دوایانې اودس ماتوی که نه؟

سوال: علمائي دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د نشې والا دوایانو سره اودس ماتیږی که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم......

﴿۱﴾ قال العلامه حصکفی ثم المراد بالخروج من السبیلین مجرد الظهور وفی غیرهما عین السیلان ولو بالقوة لما قالوا لو مسح الدم کلما خرج ولو ترکه لسال نقض والا لا کما لو سال فی باطن عین او جرح او ذکر...... وخروج غیر نجس مثل ریح او دودة او حصاة من دبر لا خروج ذلک من جرح ولا خروج ریح من قبل...... لان خروج الدودة والحصاة منهما ناقض اجماعاً کما فی الجوهرة.

(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۹۵،۹٦ جلد۱ مطلب نواقض الوضوء)

الجواب: دوائی پخپله اودس ماتونکې نه ده خو چه دنشې د وجې نه بې هوشی راشی نو اودس باقی نه پاتې کیږی او بغیر نشې نه په اودس باندې څه اثر نه غورزیږی وفی الدر المختار وینقضه اغماء ومنه الغشی ص ۱۴۴ جلد ۱ ﴿۱﴾. وهو الموفق

د ګرمئ په موسم کښې د وړو وړو دانو ماتیدو سره د اودس مسئله

سوال: د ګرمئ په موسم کښې چه د انسان په بدن باندې وړې وړې دانې راوځی هغې ته غورمکې یا ګرمکې یا تنکئ وائی نو ددې په ماتیدو سره اودس ماتیږی که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی عبدالرحمن لکی مروت.... ۱۹۷۷ء۱۷۱، ۳۰

الجواب: که ددې دانو نه اوبه نه اوځی نو بیا دهغې ماتیدل اودس نه ماتوی﴿۲﴾ وهو الموفق

د اودس متعلق د دریو مسئلو تطبیق

سوال: علمائې دین لاندینئ دریو مسئلو کښې د تطبیق څه صورت بنائی چه ځما په نزد باندې د یو بل متضاد دی؟ بینوا توجروا

﴿۱﴾ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۰۶ جلد ۱ کتاب الطهارة)

﴿۲﴾ قال الطحطاوی وعن الحسن ان ماء النفطة لا ینقض قال الحلوانی وفیه توسعة لمن به جرب او جدری او مجل بالجیم وهو ما یکون بین الجلد واللحم وفی الجوهرة عن الینابیع الماء الصافی اذا خرج من النفطة لاینقض ...... قال العارف بالله سیدی عبدالغنی النابلسی وینبغی ان یحکم بروایة عدم النقض بالصافی الذی یخرج من النفطة فی کی الحمصة وان ما یخرج منها لا ینقض وان تجاوز الیٰ محل یلحقه حکم التطهیر اذا کان ماء صافیاً اما غیر الصافی بان کان مخلوطاً بدم او قیح او صدید فانه ناقض اذا وجد السیلان بان تجاوز العصابة والا لم ینقض مادامت الورقة فی موضع الکی معصبة بالعصابة الخ. (الطحطاوی علی مراقی الفلاح ص ۴۸ جلد ۱ فصل فیما ینقض الوضوء)

مسئله: (الف) که په جامو یا بدن باندې نجاست اولږی او یاد نه وی او غالب ګمان په یو ځائې باندې هم نه وی نو چه دجامو یا بدن کوم ځائې هم اووینځې تول به پاک ګڼړلي کیږی

مسئله: (ب) د اودس په مینځ کښ یا د اودس نه پس دیو ځائې باره کښ د نه وینځلو شک پیداشی اوهغه اندام معلوم نه وی نو په غالب ګمان سره چه کوم یو اندام رایاد شو هغه اووینځه ګنی نو بیا اودس اوکړه.

مسئله: (ج) که داودس په دوران کښ د یو اندام په وینځلو اونه وینځلو کښ شک پیداشی نو که داشک ئې په اول ځل وی او عادت ئې نه وی نو هغه اندام دې اووینځی د کوم باره کښ چه شک شوې دې او که داسې ئې عادت وی نو دهغې پرواه مه کوئ ترځو چه غالب ګمان نه وی. (ردالمحتار)

الجواب: اولنئ مسئله په درمختار ص ۳۰۱ جلد اول کښ مذکورده ﴿۱﴾ او ددې حکم محمل دادې چه یقین یا غالب ګمان وی چه دلته نجاست دې لیکن معین ځائې معلوم نه وی او دویمه او دریمه مسئله په درمختار ص ۱۱۱ جلد اول کښ لیکلې شوې ده. ﴿۲﴾ چه د فتاوی تاتارخانیه نه منقول ده او ددې محمل شګ او تردد دې. یقین او غالب ګمان نه دی. والفرق بین الشک والظن واضح ﴿۳﴾. فقط

﴿۱﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: (وغسل طرف ثوب) او بدن (اصابت نجاسة محلامنه ونسی) المحل (مطهر له وان) وقع الغسل (بغیر تحر) وهو المختار.
(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۲۴۰ جلد ۱ باب الانجاس)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین رحمه الله: (قوله شک فی بعض وضوئه) ای شک فی ترک عضو من اعضائه (قوله والا لا) ای وان لم یکن فی خلاله بل کان بعد الفراغ منه وان کان اول ماعرض له الشک او کان الشک عادة له وان کان فی خلاله فلا یعید شیا قطعا للوسوسة عنه کما فی التاتارخانیة وغیرها. (ردالمحتار ص ۱۱۱ جلد ۱ مطلب فی ابحاث الغسل)

﴿۳﴾ قال ابن عابدین: (قوله ظنا قویا) ای غالبا قال فی البحر عن اصول اللامشی ان احد الطرفین اذا قوی وترجح علی الآخر ولم یاخذ القلب ما ترجح به ولم یطرح الآخر فهو الظن واذا عقد القلب علی احدهما وترک الآخر فهو اکبر الظن وغالب الرأی.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۱۸۱ جلد ۱ مطلب فی الفرق بین الظن وغلب الظن)

ماشوم ته پئ ورکولوسره اودس نه ماتیږی

سوال: ایا د موربچی ته پئ ورکول اودس ماتونکی دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم....۱۸ رمضان المبارک ۱۳۸۸هـ

الجواب: بچی ته پئ ورکول اودس ماتونکې نه دی.﴿۱﴾ وهوالموفق

مسواک چوپل

سوال: د مسواک چوپلو څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: فدا محمد اچهریان مانسهره..۱۹۷۵ء۱۸۱۸ ۲

الجواب: د مسواک چوپل منع دی.﴿۲﴾ کما فی الدرالمختار ولا یمصه فانه یورث العمی ﴿۳﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾ قال الحصکفی وینقضه خروج کل خارج نجس منه...... لا ینقض لو خرج من اذنه ونحوها کعینه وثدیه قیح ونحوه کصدید وماء سرة وعین. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۹۴،۱۰۴ جلد ۱ ملطب نواقض الوضوء)

قال العلامه ابن عابدین وفی المحیط ان خرج اللبن فسدت(ای صلاة) لانه یکون ارضاعاً والا فلا ولم یقیده بعد دوصححه فی المعراج حلیه وبحر.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۶۴ جلد ۱ باب مایفسد الصلاة ومایکره فیها)

(وهکذافی امداد الفتاویٰ ص۱۴ جلد ۱)

﴿۲﴾ پس معلومه شوه چه مسواک چوپل دنظرقوت کموی په دې وجه فقهاؤ منع فرمائیلې ده البته دمسواک نرمولو اونری کولودپاره په غاښونو کښې جوئیل جائزدی.

کمافی البخاری عن عائشة رضی الله عنها...... فاخذت السواک فقضمته ونفضته وطیبته ثم دفعته النبی ﷺ.

(صحیح البخاری ص۶۳۸ جلد ۲ باب وفات النبی ﷺ) (ازمرتب)

﴿۳﴾(الدرالمختارعلی هامش ردالمحتار ص۷۸ جلد ۱)

د شونډو نه په صفا اوبو وتلو سره اودس نه ماتیږی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که چرته د شونډو نه صفا اوبه اوځی چه وینه یا پیپ وغیره پکښې نه وی نو آیا دا اوبه اودس ماتونکې دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: پیرمحمد جندری کرک......یکم شعبان ۱۴۰۳ھ

الجواب: که بالکل صفا اوبه وتل یقینی وی نو دې سره اودس نه ماتیږی.

کمافی المراقی الفلاح﴿۱﴾. والله اعلم

د معذور د اودس حکم اوطریقه

سوال: مفتیان دشرع متین په دې مسئلې کښې څه فرمائی چه بنده دګیس په بیمارئ کښې اخته دې چه دهغې په وجې سره په خیټه کښې ګیس پیدا کیږی.

(۱) کله کله دغټ اودس ماتی نه فارغ شم اودس کوم خو دغه وخت کښې هم په خیټه کښې د ګیس د وجې نه دهوا د وتلو خطره پیدا شی ډیرپه مشکل سره هغه راټینګه کړم نوآیا په دویم ځل هوا وتلو سره اودس کول پکاردی؟ یا هم دغه اودس سره مونځ کول پکاردی؟ او آیا دا د معذورپه حکم کښې راځی که نه؟

(۲) څه د هر مونځ په وخت کښې خپل کوشش کوم، هوا اوباسم بیا اودس اوکړم او مونځ کووم.لیکن دهوا زور بیاهم نه کمیږی اوپه مونځ کښې شک راځی چه اودس مې مات شو.نودې حالاتو کښې زه د معذور په حکم کښې راځم؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمد اقبال صرافه بازار ایبټ آباد

﴿۱﴾قال العلامة الطحطاوی ان ماء النفطة لا ینقض...... وفی الجوهره عن الینا بیع الماء الصافی اذا خرج من النفطة لا ینقض.

(الطحطاوی علی المراقی الفلاح ص۴۸فصل فی ماینقض الوضوء)

الجواب: (۱) ته د بیمارئ د زور په وخت کښې اودس پسې سمدستی یو اخې مونځ کوه اوکه ته شرعی معذور ئې نود وخت داخیدلو نه پس اودس کوه اود وخت وتلو پورې په دې اودس باندې مونځونه کوه په دې بیمارئ سره اودس نه ماتیږی.

(۲) شرعی معذورهغه دې چه د فرض مونځ وخت تیرشی اودا سړې دومره وخت هم اونه مومی چه دې کښې مختصر اودس اومونځ اوکړی، دې ته د عذر ابتداء او شروع وئیلې شی.﴿۱﴾ وهوالموفق

په خُله کښې د نسوارو سره سره د اودس او ذکر لسانی مسئله

سوال: آیا په نسوارو سره اودس ماتیږی؟ که اودس نه ماتیږی نوآیا د مونځ دپاره په اوبو باندې خُله صفاکول پکاردی؟ دغه شان که په خُله کښې نسوار وی نو ذکرکول جائزدی که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمدحسین نیوسوات قاری ایجنسی....۱۹۸۸ء۱۵/۹

الجواب: تماکونه مُسکردې اونه مُفتردې نوددې استعمال د اودس ماتونکې نه دې.﴿۲﴾ اوپه دې کښې چونکه بدبوئی شته نوددې د استعمال په وخت کښې په ژبې سره د ذکرکولو نه پرهیزکول پکاردی.﴿۳﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ قال العلامه الحصکفی: وصاحب عذر من به سلس بول لا یمکنه امساکه او استطلاق بطن او انفلات ریح او استحاضة او بعینه رمد...... ان استوعب عذره تمام وقت صلاة مفروضة بان لا یجد فی جمیع وقتها زمنا یتوضأ ویصلی فیه خالیا عن الحدث ولو حکماً...... ثم یصلی به فیه فرضاً ونفلاً فدخل الواجب بالاولیٰ فاذا خرج الوقت بطل ای ظهر حدثه السابق.
(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۲۱۲،۲۱۳ جلد ۱ مطلب فی احکام المعذور)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن عابدین: فانه لم یثبت اسکاره ولا تفتیره ولا اضراره بل ثبت له منافع الخ (ردالمحتار علی الدرالمختار کتاب الاشربة ص ۴۵۹ جلد ۵)

﴿۳﴾ قال الشیخ محمد بن عبد الله النقشبندی: وآداب الذکر...... الثانی الغسل للذکر او الوضوء وکان ابویزید قدس سره یتوضا ویغسل فمه بماء ورد کلما اراد الذکر.
(البهجة السنیة فی اداب النقشبندیه ص ۵۰ آداب الذکر)

د ناخن پالش سره د اودس حکم

سوال: زنانه د نوکونو رنګ (ناخن پالش) استعمالوی نو دهغوی دپاره د اودس اوغُسل څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالرحمٰن تربیله ډیم.....۱۵جمادی الثانی ۱۳۹۷ھ

الجواب: که د نوکونو رنګ د چاقو وغیره نه بغیر نه لرې کیدلو نو بیا به د حرج د وجې نه د اودس او غُسل نه مانع نه وی.

ونظیره مافی شرح التنویر ولا یمنع ما علی ظفر صباغ ﴿۱﴾. وهو الموفق

د اودس ماتی نه پس سمدستی اودس کول ضروری نه دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د ابوهریره رضی الله عنه نه روایت دې چه رسول الله صلی الله علیه وسلم به کله اودس ماتی ته لاړلو نومابه ورته اوبه کینبودې په هغې سره به ئې طهارت حاصل کړو اوبیا به ئې لاس په خاوره باندې راښکلو. بیابه مې دویم لوښې راوړو په هغې باندې به ئې اودس اوکړو (سنن ابی داؤد) ددې مطلب دادې چه پیغمبر علیه السلام به په لوټې سره د استنجاء کولو نه پس په اوبو سره طهارت حاصلولو، په سنن ابی داؤد کښې د حضرت عائشه رضی الله عنها په روایت کښې داهم دی چه یوځل رسول الله صلی الله علیه وسلم د اودس ماتی نه فارغ شو نوحضرت عمر رضی الله عنه اوبه راخستلې وې او ولاړ وو نو پیغمبر علیه السلام اووئیل، عمره! دا څه دی؟ اوبه دې ولې راخستې دی او ولاړ ئې؟ حضرت عمر رضی الله عنه اوفرمائیل د اودس دپاره مې اوبه راخستې دی نو پیغمبر علیه السلام اوفرمائیل چه ماته ددې حکم نه دې شوې چه کله هم متیازې اوکړم نو خامخا به اودس کووم، اوکه څه په داسې پابندۍ باندې همیشوالې اوکړم نود امت دپاره به یو دستور جوړ شی. (معارف الحدیث)

﴿۱﴾ قال العلامة حصکفی: ویجب ای یفرض غسل کل ما یمکن من البدن بلاحرج مرة...... ولا یمنع ما علی ظفر صباغ ولا طعام بین اسنانه او فی سنه المجوف به یفتیٰ وقیل ان صلبا منع وهو الاصح.

(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۵۳،۱۵۲ جلد ۱ مطلب ابحاث الغسل)

نو دا عبارت چه ,,ماته ددې حکم نه دې شوې،، نو آیا پیغمبر علیه السلام ته د متیازو نه پس د اودس کولو حکم نه وو شوې؟ بینوا توجروا

المستفتی: تاج محمد، عابد محمد راوالپنډی کینټ... ۱۱\ربیع الثانی ۱۴۰۴ھ

الجواب: پیغمبر علیه السلام او ټول امت ته د وجوب په طریقې سره ددې حکم نه دې شوې چه د متیازو او نورو بې اودسونه پس سمدستی چار اندام اوکړی.﴿۱﴾ وهو الموفق

د اودس د نیت نه بغیر په اوبو کښې لاس وهلو سره اوبه مستعمل نه ګرځی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که یو سړې بغیر د اودس د نیت نه چرته د اوبو په ټیم کښې لاس وردننه کړی نو آیا دا اوبه به مستعمل شی؟ بینوا توجروا

المستفتی: اصلاح الدین بنوں....... یکم ربیع الاول ۱۴۰۲ھ

الجواب: دا اوبه مستعمل نه دی.

لعدم ازالة الحدث به ولعدم التقرب عنده (شامی) ﴿۲﴾. وهو الموفق

د ناخن پالش په لرې کولو کښې احتیاط دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کله د نوکونو رنګ لرې کیږی نه، نو په دې سره د اودس او غسل جنابت د فریضې نه د انسان ذمه فارغه کیږی که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: وزیر محمد چارباغ جنګل خیل کوهاټ

﴿۱﴾ وفی الهندیه: الاجماع علی انه لا یجب الوضوء علی المحدث والغسل علی الجنب والحائض والنفساء قبل وجوب الصلوٰة او ارادة ما لا یحل الا به کذا فی البحر الرائق. (فتاویٰ عالمگیریه ص۱۶ جلد۱ قبیل الباب الثالث فی المیاه)

﴿۲﴾ قال العلامه حصکفی: او بماء استعمل لاجل قربة ای ثواب و لو مع رفع حدث او من ممیز او حائض لعادة عبادة او غسل میت او ید لاکل او منه بنیة السنة او لاجل رفع حدث ولو مع قربة کوضوء محدث ولو للتبرد فلو توضا متوضی لتبرد او تعلیم او لطین بیده لم یصر مستعملا اتفاقاً الخ. (الدر المختار علی هامش رد المحتار ص۱۳۸، ۱۳۹ جلد۱ مبحث الماء المستعمل)

الجواب: په لرې کولو کښې احتیاط دې البته دباقی پاتې کیدلو په صورت کښې هم څه ناڅه ګنجائش شته.
یدل علیه مافی شرح التنویر ولا یمنع علی ظفرصباغ هامش ردالمحتار ص ۱۴۳ جلد ۱ ﴿۱﴾ قلت وجه الدلالة واضح لانه لا یمکن ازالته الا بکلفة فیلراجع الی امداد الفتاویٰ ص ۱۹ جلد ۱ ﴿۲﴾. وهوالموفق

د اودس په وخت کښې د ږیرې وینځلو مسئله

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د اودس په وخت کښې پوره ږیره وینځل ضروری دی که بعضې ږیره؟ بینوا توجروا
المستفتی: نامعلوم......

الجواب: ږیره په دوه قسمه ده، ګنړه او رنګئ...که د ویښتو نه د تنه د مخ پوستکې ښکاریدلو نو دا رنګئ ږیره ده. او په کومه ږیره کښې چه د مخ پوستکې بالکل پټ وی نو هغې ته ګنړه ږیره وائی. د رنګئ ږیرې په صورت کښې ږیره او په نظر راتلونکې د مخ پوستکې د دواړو وینځل فرض دی. او په ګنړه ږیره کښې د مخ په حدودو کښې چه کومه ږیره وی د هغې وینځل فرض دی په مسترسل (رازوړنده) ږیره کښې صرف مسح کافی ده.
وفی الدر المختار ثم لا خلاف ان المسترسل لا یجب غسله ولا مسحه بل یسن وان

﴿۱﴾ قال العلامه حصکفی ویجب ای یفرض غسل کل مایمکن من البلدن بلا حرج مرة...... ولا یمنع ماعلی ظفرصباغ ولا طعام بین اسنانه او فی سنه المجوف به یفتیٰ وقیل ان صلبا منع وهو الاصح. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۵۲، ۱۵۳ جلد ۱ مطلب ابحاث الغسل)
قال الشیخ اشرف علی التهانوی رحمه الله: په دې مسئله کښې یوقید دې هغه داچه که په آسانئ سره لرې کول ممکن وی نو هله اوکه په لرې کولو کښې تکلیف وی نو بغیر د لرې کولو نه هم صحیح دی. فی الدرالمختار ولا یمنع الطهارة ونیم. په چونه کښې هم دغه تفصیل دې که په آسانئ سره چونه راویستلې کیږی نو راویستل ئې واجب دی ګنی معاف دی (امداد الفتاوی ص ۲۰ جلد ۱ کتاب الطهارت)

الخفيفة التي ترىٰ بشرتها يجب غسل ما تحتها (ص ١٠٠ جلد ١) ﴿١﴾. وهوالموفق

كه تول وخت په مرض ريح كس تيريږي نو د هروخت د پاره به اودس كوي

سوال: څه معذوريم هروخت مې هوا اوځي نوآيا يو اودس د ټولو عبادتونو دپاره كافي دې؟ بينوا توجروا

المستفتي: ايم اے بيگ پاك پي ډبليو ډي بهون چهاؤنی ١٢٨ربيع الاول ١٣٩٧هـ

الجواب: كه واقعي ستا ټول وخت په دې مرض ريح كښې اوځي نو ته دهر وخت دپاره اودس كوه اوپه هغې سره مونځ او تلاوت كوه. ﴿٢﴾ وهوالموفق

په ګرمو اوبوسره اودس جائزدې خو بهتر نه دې

سوال: په ګرمو اوبو سره اودس كول څنګه دی؟ بينوا توجروا

المستفتي: عبدالحميد ايس وی جنوبی وزيرستان ډی آئی خان

الجواب: په ګرمواوبو سره اودس كول جائزدی خوبهتر نه دی. ﴿٣﴾ وهوالموفق

﴿١﴾(الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص ٧٤ جلد ١ كتاب الطهارة)

﴿٢﴾ وفي الهنديه: المستحاضة ومن به سلس البول او استطلاق البطن او انفلات الريح او رعاف دائم او جرح لا يرقا يتوضؤن لوقت كل صلاة ويصلون بذلك الوضوء في الوقت ما شاؤا من الفرائض والنوافل هكذا في البحر الرائق. ١٢

(فتاوىٰ هنديه ص ٤١ جلد ١ الفصل الرابع في احكام الحيض والنفاس والاستحاضة)

﴿٣﴾ قال العلامه طحطاوی: ومن الادب انه لا يتوضأ بماء مشمس لا نه يورث البرص لقوله عليه السلام لعائشة حين سخنت الماء: لا تفعلي يا حميراء فانه يورث البرص.

(حاشيه الطحطاوی على مراقي الفلاح ص ٧٨ فصل في اداب الوضوء)

اخرجه البيهقي في السنن الكبرىٰ كتاب الطهارة باب كراهة التطهير بالماء المشمس (ص ٦ جلد ١) والدار قطني باب الماء المسخن (ص ٣٨ جلد ١) والزيلعي في نصب الراية كتاب الطهارة باب ما ورد في الماء المشمس (ص ١٠٢ جلد ١).

په سربانديږ د مسح کولو سنت طریقه

سوال: سنت طریقې سره دمسح کولو څه طریقه ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمدصادق مهاجرکیمپ هزاره....۲۴\۱جمادی الاول ۱۴۰۲ھ

الجواب: دواړه ورغوی اوګوتې به په سرکیدې او شا طرفته به ئې بوځي. ﴿۱﴾

وانکر ابن الهمام والزیلعی علی التجافی، وفی الشامیه ص۱۲۴ جلد ۱ والاظهر ان یضع کفیه واصابعه علی مقدم رأسه ویمدهما الی القفا علی وجه یستوعب جمیع الرأس ثم یمسح اذنیه باصبعیه﴿۲﴾. وهوالموفق

د سټ مسح د حدیث نه ثابت ده

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په اودس کښې د سټ مسح څرته حدیث نه ثابت ده که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: حبیب الحق حضرو اټک.... ۱۹۸۲ء

﴿۱﴾ دسره په مسح کولو کښې فقهائې کرامو دمختلفو طریقو تصحیح کړې چه په عینی کښې ذکردی اوعلامه سدیدالدین کاشغری رحمہ اللہ چه دمحیط په حوالې سره کومه طریقه ذکرکړې چه دمسح په وخت کښې به مسواکه او غټه ګوته جدا اوساتی چه په دې سره به دغوږونو مسح کیږی اوشاته بوتلو وخت کښې به تلی (ورغوی) جدا ساتې چه واپسئ کښې پرې د سر دواړه طرفونه مسح شی. نو په دې طریقه باندې ابن الهمام په فتح القدیر کښې اعتراض کړې دې چه په سنت کښې ددې هیڅ اصل نشته.

لان الاستعمال لا یثبت قبل الانفصال والاذنان من الرأس حتی جاز اتحاد بلتهما ولان احدا ممن حکی وضوء رسول الله ﷺ لم یوثر عنه ذاک فلو کان من الکیفیات المسنونة وهم شارعون فی حکایتها لترتکب وهی غیر متبادرة لنصوا علیها وکذا رد علیها الزیلعی. والتفصیل فی منهاج السنن شرح جامع السنن فلیراجع. (وهاب)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن عابدین:(قوله مستوعبة)...... وما قیل من انه یجافی المسبحتین والابهامین لیمسح بهما الاذنین والکفین لیمسح بهما جانبی الرأس خشیة الاستعمال فقال فی الفتح لا اصل له فی السنة لان الاستعمال لا یثبت قبل الانفصال والاذنان معزیا)

الجواب: روی ابو عبید والدیلمی وتاریخ اصفهان عن ابن عمر مرفوعاً وموقوفاً انه امان من الغل یوم القیامة وتمام الکلام فی منهاج السنن ص۱۲۸ جلد ۱ ﴿۱﴾. وهو الموفق

د متیازو په ښکاره کیدلو سره اودس ماتیږی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د مخصوص اندام په سر کښې کوم سورې دې که انسان دا کولاوهی نو کلاویږی نو دا سورې داخل دې که خارج دې، دغه شان که دې سُوری ته متیازې راشی او بهرته اونه ځی نو په دې صورت کښې اودس ماتیږی او که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمد ابراهیم بلامبټ تیمرګره ضلع دیر....۱۲۵شوال ۱۳۸۹ھ

الجواب: ترڅو پورې چه متیازې ښکاره شوې نه وی اودس نه ماتیږی، اوچه کله په سُوری کښې اوکتلې شی نو اودس ماتیږی اګر که نه وی بهیدلې.
(شامی ص۱۲۵، ۱۲۴ جلد ۱) ﴿۲﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ قال المفتی الاعظم محمد فرید: ان مسح العنق مستحب عندنا وعند احمد رحمه الله وقال به الامام الشافعی رحمه الله فی روایة والحجة علی مشروعیته ما رواه ابو عبید والدیلمی وتاریخ اصفهان عن ابن عمر مرفوعاً وموقوفاً انه امان من الغل ومن توضأ ومسح عنقه وقی الغل یوم القیمة وکذاما رواه ابو داؤد مرفوعاً یمسح رأسه حتی بلغ القذال وهو اول القفا وجه الدلالة ان بلوغ منتهی الید الی القذال یستلزم مسح العنق وقال مسدد مسح رأسه من مقدمه الی مؤخره حتی اخرج یدیه تحت اذنیه وهو واضح الدلالة.

(ف) واعلم انه لم یرو ان العنق من الرأس وکذالم یثبت اخذالماء الجدید له فالانسب ان یمسح ببلة ظهور الکفین بعد الاذنین.

(منهاج السنن شرح جامع السنن للترمذی ص۱۲۸ جلد ۱ باب ماجاء ان الاذنین من الرأس)

﴿۲﴾ قال العلامه حصکفی: ثم المراد بالخروج من السبیلین مجردالظهور وفی غیرهما عین السیلان، قال ابن عابدین ای الظهور المجرد عن السیلان فلو نزل البول الی قصبة الذکر لا ینقض لعدم ظهوره بخلاف القلفة فانه نزوله الیها ینقض الوضو.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۹۹، ۱۰۰ جلد ۱ مطلب فی نواقض الوضوء)

د اودس دعاگانې مروی دی ونیل ئې مستحب دی

سوال: د اودس دعاګانې وئیل واجب دی که سنت؟ دا رنګې داچرته په حدیث کښې راغلې دی اوکه نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: اکرام الحق راوالپنډی...... ۲۴\۳\۱۹۷۲ء

الجواب: د اودس ددعاګانو لوستل مستحب دی ځکه چه ددې متعلق روایات راغلې دی (رواه ابن حبان وغیره) ﴿۱﴾ اوکه بالفرض ثابت هم نه وی نودا اذکار فقهائې کړاموخوښ کړی دی.

وما رأه المؤمنون حسناً فهو عند الله حسن، رفعه الامام محمد فی موطاه﴿۲﴾. وهو الموفق

﴿۱﴾ قال العلامه حصکفی: والتسمية كما مرعند غسل كل عضو وكذالممسوح والدعاء بالوارد عنده ای عند كل عضو وقد رواه ابن حبان وغيره عنه عليه الصلاة والسلام من طرق قال محقق الشافعية الرملی فيعمل به فی فضائل الاعمال وان انكره النووی.

قال العلامه ابن عابدين: قوله(والتسمية كامر) ای من الصيغة الواردة وهی بسم الله العظيم والحمدلله على دين الاسلام وزاد فی المنية التشهد هنا ايضاً تبعا للمحيط ، وشرح الجامع لقاضيخان قال فی الحلية ومن البراء بن عازب عن النبی ﷺ قال ما من عبد يقول حين يتوضا بسم الله ثم يقول بكل عضو اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له واشهد ان محمداً عبده ورسوله ثم يقول حين يفرغ اللهم اجعلنی من التوابين واجعلنی من المتطهرين الا فتحت له ثمانية ابواب الجنة يدخل من ايها شآء فان قام الخ، وقال حديث حسن. (قوله والدعا بالوارد) فيقول بعد التسمية عند المضمضة اللهم اعنی على تلاوة القرآن وذكرک وشكرک ...... كما فی الامداد والدرر وغيرهما ولم روايات اخر ذكرها فی الحلية وغيرها...... لكن رأيت فی الحلية عن المختارات ويدعو بالوارد وبا وفی البواقی فليراجع. (الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۹۴ جلد ۱ مطلب فی بيان ارتقاء الحديث الضعيف الى مرتبة الحسن مندوبات الوضو)

﴿۲﴾ قال العلامه ناصر الدين البانی: حسن موقوفا اخرجه الطيالسی واحمد وغيرها بسند حسن وصححه الحاكم ووافقه الذهبی (وجعله الامام محمد مرفوعا فی بلاغاته). (شرح العقيدة الطحاوية ص ۵۳۱ نحب اصحاب رسول الله من غير افراط)

نسوار اودس نه ماتوی

سوال: بعضې خلق داودس نه پس خُله کښې نسوار اچوی او د مونځ په وخت کښې نسوار اوغورځوی او صرف خُله صفاکړی نو آیا دې سره اودس نه ماتیږی؟ یا صرف خُله وینځل کافی دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: فضل ولی گهړی کپوره.....۱۹۷۸ء۱/۸/۲۷

الجواب: چونکه تماکو نه مُسکردې او نه مُفتر، لهذا په دې سره د اودس ماتیدلو حکم کول غلط دی.

قال العلامة الشامی فی ردالمحتار ص۳۰۵ جلد۵ فانه لم یثبت اسکاره ولا تفتیره ولا اضراره بل ثبت له منافع فهو داخل تحت قاعدة الاصل فی الاشیاء الاباحة،

البته که دې سره اغماء حاصله شی نو اغما سره اودس ماتیږی﴿۱﴾

وهو الموفق

په ږیره باندې وسمه لګولوسره اودس جائزدې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کومې ږیرې ته وسمه ورکړې شی نو هغې سره په اودس باندې اثر غورزیږی یا نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم.......

الجواب: وسمې لګولوسره په ویښتو باندې څۀ پوستکې نه جوړیږی نوددې وجې نه ئې په اودس او غسل باندې څه اثر نه غورځیږی.

وفی الدرالمختار: ولا یمنع ما علی ظفر صباغ ولاطعام بین اسنانه او فی

﴿۱﴾ قال العلامه حصکفی: وینقضه اغماء ومنه الغشی وجنون وسکر بان یدخل فی مشیه تمایل ولو باکل الحشیشة قال ابن عابدین قوله وسکر وهو حالة تعرض للانسان من امتلاء دماغه من الابخرة المتصاعدة من الخمر ونحوه فیتعطل معه العقل الممیز بین الامور الحسنة والقبیحة اسمعیل عن البرجندی.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص۱۰۱ جلد۱ بعد مطلب نوم الانبیاء غیر ناقض)

سنه المجوف (ص ١٥٤ جلدا) البته د پوستکی جوړیدلو په صورت کښې چه د اوبو رسیدل ممکن نه وی نو بیا اودس صحیح نه دې.

لمافی الهندیه: والخضاب اذا تجسد ويبس يمنع تمام الوضوء والغسل (ص ۴ جلد ۱) ﴿۲﴾. وهو الموفق

په مسواک سره د مونځ ثواب اویا چنده کیږی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه مسواک اوکړی او مونځ اوکړی نو ثواب کښې څومره زیاتوالې کیږی اوبغیر مسواک نه څومره نقصان کیږی؟ بینوا توجروا

المستفتی: حاجی قطب الدین منډی بهاؤالدین گجرات

الجواب: اویا (٧٠) چنده ثواب به ورکولې شی. الحدیث﴿۳﴾ وهو الموفق

که صرف بوټ اووینځلې شی اوښپې نه. نو آیا اودس کیږی؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که فوجی یا مجاهد صرف بوټ اووینځی اوښپې اونه وینځی نو آیا په دې سره اودس صحیح کیږی؟ بینوا توجروا...

المستفتی: محمد ازرم تبوک سعودی عرب.....١٧\١٧\١۴٠١ھ

الجواب: که په موزو باندې د مسح کولو شرائط ﴿۴﴾ پکښې موجود نه وی نو د ښپو وینځل ضروری دی. وهو الموفق

﴿۱﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۱۴ جلد ۱ قبیل مطلب سنن الغسل)

﴿۲﴾ (فتاویٰ عالمگیریه ص ۴ جلد ۱ کتاب الطهارة)

﴿۳﴾ وعن عائشة رضی الله عنها قالت قال رسول الله ﷺ تفضل الصلوٰة التی يستاک لها علی الصلوٰة التی لا يستاک لها سبعين ضعفا رواه البيهقی فی شعب الايمان. (مشکواة المصابيح ص ۴۵ جلد ۱ باب السواک)

﴿۴﴾ قال العلامه حصکفی: شرط مسحه ثلاثة امور الاول كونه ساتر القدم مع الكعب او يكون نقصانه اقل من الخرق المانع فيجوز علی...... (بقيه په بل مخ)

په اودس کښې مضمضه کول سنت دی

سوال: علمائې دين په دې مسئله کښې څه فرمائی که څه د روژې په حالت کښې د اودس په وخت په خُله کښې اوبه وانه چوم نوپه دې سره په مونځ کښې څه فرق راځی که نه؟ ځکه چه په خُله کښې اوبه اچولو سره ماته د روژې د ماتيدلو شک راځی؟ بينوا توجروا

المستفتی: يوسف شاه صدربازار رسالپور کينټ نوشهره...۱۲۷رمضان ۱۴۱۰ھ

الجواب: ته هيڅ فکرمه کوه.او خُله کښې اوبه اچوه.البته په اودس کښې مضمضه کول سنت دی.﴿۱﴾ ددې په پريخودلو سره اودس ته نقصان نه رسی اوپه ثواب کښې کمې راځی.وهوالموفق

نسوار، چيلم او سګريټ اودس ماتونکی نه دی

سوال: علمائې دين شرع متين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه نسوار، حقه او سګريټ څکل حرام دی که مکروه؟ اوپه دې سره اودس ماتيږی او که نه؟ بينوا توجروا

المستفتی: معتبرشاه کوټکی........۱۹۸۳ء۱۲۱۱۴

(بقيه حاشيه) الزربول لو مشدوداً...... والثانی کونه مشغولاً بالرجل ليمنع سراية الحدث...... والثالث کونه ممايمکن متابعة المشئ المعتاد فيه فرسخاً فاکثر، قال ابن عابدين (قوله لو مشدوداً) لان شدة بمنزلة الخياطة وهو مستمسک بنفسه بعد الشد کالخف المخيط بعضه ببعض فافهم وفی البحر عن المعراج ويجوز علی الجاروق المشقوق علی ظهر القدم وله ازراريشدها عليه تسده لانه کغير المشقوق وان ظهر من ظهر القدم شئ فهو کخروق الخف. (الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۱۸۲، ۱۸۳ جلد ۱ باب المسح علی الخفين)

﴿۱﴾ قال الحصکفی وغسل الفم ای استيعابه ولذا عبر بالغسل او للاختصار بمياه ثلاثه والانف...... وهما سنتان مؤکدتان، قال ابن عابدين فلو ترکهما اثم علی الصحيح سراج قال فی الحلية لعله محمول علی ما اذاجعل الترک عادة له من غير عذر. (الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۸۲ جلد ۱ سنن الوضوء)

الجواب: د نسوار، سګريټ وغیره څیزونو استعمال مباح دي چه د فضولیاتو د پاره نه وي او د نشې د نشتوالي په وجه باندې په دې سره اودس نه ماتیږي.﴿١﴾ وهو الموفق

﴿١﴾ قال العلامه ابن عابدين: فانه لم يثبت اسكاره ولا تفتيره ولا اضراره بل ثبت له منافع الخ. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص٣٥٩ جلد٥ كتاب الاشربة)

الباب الثانی فی الغسل

د غسل په شروع کښې اودس سنت دې

سوال: د غسل نه مخکښې اودس کول سنت دې که مستحب؟ که یو سړې دجنابت نه غُسل اوکړی اونه په اول کښې اودس اوکړی اونه په آخر کښې، نو مونځ ئې جائزدې که نه؟ اوچه کله ئې اودس نه وی کړې نود غُسل نه پس اودس لازم دې که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمد فائق باجوړایجنسی عنایت کلې......١٥مئ ١٩٨٦ء

الجواب: دغُسل په شروع کښې اودس کول سنت دی. (شرح التنویر) ﴿١﴾

چه کله یو سړې دمضمضې اواستنشاق نه پس په ټول بدن باندې اوبه واچوی نوسره ددې نه چه غُسل ئې خلاف سنت دې خوصحیح دې او دده مونځ هم صحیح دې. ﴿٢﴾ وهوالموفق

په بربنډه غُسل کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په کومه غُسل خانه باندې چت وی په هغې کښې په بربنډه غُسل کول جائزدې که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمد ازرم تبوک سعودی عرب......١٧\١١\١٤٠٧هـ

﴿١﴾ قال الحصكفي: وسننه...... البداءة بغسل يديه وفرجه...... وخبث بدنه ان كان عليه خبث لئلا يشيع ثم يتوضأ...... ثم يفيض الماء على كل بدنه ثلاثا الخ.
(الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص ١١٠، ١١١ جلد ١ مطلب سنن الغسل)

﴿٢﴾ وفي الهنديه: الفرائض الغسل وهي ثلاثة المضمضة والاستنشاق وغسل جميع البدن على مافي المتون. (فتاوىٰ هنديه ص ١٣ جلد ١ الباب الثاني في الغسل)

الجواب: په بربنډه غسل کول جائزدی البته لنګ وهل بهتردی.﴿١﴾ په عورت باندې نظر غورځیدلو سره اودس نه ماتیږی اودس صحیح دې.﴿٢﴾ وهو الموفق

په احتلام باندې غسل واجب کیږی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه څه دفالج مریض یم. یوه ښپه مې شله ده اوما واده هم کړې دې تقریباً دولس کاله مې اوشو، اوس مسئله داده چه ماته په هفته کښې دوه، درې ځلې احتلام کیږی کله څوک اووینم اوکله هم دغه شان احتلام کیږی. ځما عمر تقریباً ٣٧ کاله دې او تقریباً اته کاله نه مې په پابندئ سره مونځ کول هم شروع کړی دی. نوددې وجې نه هر وخت غسل کول وی. نوتاسو صاحبان فتوی ورکړئ چه په دې احتلامونو سره په ما باندې غُسل واجب کیږی اوکه نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: ماسټرخان ګړهی سخاکوټ......یکم اپریل ١٩٧٥ء

الجواب: محترم المقام: السلام علیکم، خبره داده چه په احتلام سره غُسل واجب کیږی.﴿٣﴾ ته همت مه بائیله. غُسل کوه الله کریم دې تاته صحت درکړی. فقط

﴿١﴾ قال الحصكفي: وسننه كسنن الوضوء سوى الترتيب و ادابه كادابه سوى استقبال القبلة لانه يكون غالباً مع كشف عورة وقال ابن عابدين اقول اوالمراد الكراهة حال الكشف فقط كما افاده التعليل السابق والظاهر من حاله عليه السلام انه لا يغتسل بلا ساتر (قوله مع كشف عورة) فلو كان متزراً فلا باس به كما فى شرح المنية والامداد.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ١١٠ جلد ١ مطلب سنن الغسل)

﴿٢﴾ وفى الهنديه: مس الرجل المراة والمراة الرجل لا ينقض الوضوء كذافى المحيط مس ذكره او ذكر غيره ليس بحدث عندنا كذافى الزاد.

(فتاوىٰ هنديه ص ١٣ قبيل الباب الثانى فى الغسل)

﴿٣﴾ قال العلامه مرغينانى: والمعانى الموجبة للغسل انزال المنى على وجه الدفق والشهوة من الرجل و المرأة حالة النوم واليقظة.

(هداية على صدر فتح القدير ص ٥٣ جلد ١ فصل فى الغسل)

د غیر محرم په بربنډ حالت کښې لیدلو سره غسل نه واجب کیږی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که یوه زنانه یو غیرمحرم په بربنډ حالت کښې اووینی نوپه دې باندې غسل واجب دې که نه؟

بینوا توجروا

المستفتی: حاجی محمد........ ۲\۴\۱۹۷۴ء

الجواب: غسل نه واجب کیږی﴿۱﴾. وهوالموفق

د نارینه د بالغ کیدو کمه موده او منی وغیره د پاکولو طریقه

سوال: دنارینه دپاره دبالغ کیدو موده څه ده؟ بنده چه کله د دولسو کالو شو نو انزال ئې شوې وو ایاد هغه وخت نه بلوغ شروع کیدې شی؟ دغه شان دمنی ودی او مذی دپاکولو طریقه څه ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: منظور راوالپنډی.....۲۴\شعبان ۱۴۰۳ھ

الجواب: دنارینه دپاره دبلوغ کمه موده دولس کاله دې ته چه ددولسو کالو شوې نو بالغ شوې ځکه چه دبلوغ علامت یعنی انزال موجود شوې دې ﴿۲﴾ او چه منی په ګرولو او مږلو سره صفا کیږی او که اوچه نه وی نو بیاوینځلو سره﴿۳﴾ دغه شان مذی اوودی هم وینځلو سره صفا کیږی ﴿۴﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾ ځکه چه دا دهغه څیزونو نه نۀ دې کوم چه غسل واجبوی (سیف الله حقانی)

﴿۲﴾ قال العلامة الحصكفی: بلوغ الغلام بالاحتلام والاحبال والانزال والاصل هو الانزال..... فان لم یوجد فیهما شیٔ فحتی تتم لکل منهما خمس عشرة سنة به یفتیٰ لقصر اعمار اهل زماننا وادنی مدته له اثنتا عشرة سنة.

(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۱۰۷ جلد۵ فصل بلوغ الغلام کتاب الحجر)

﴿۳﴾ وقال فی الهندیه: ومنها الفرک فی المنی اذا اصاب الثوب فان کان رطبا یجب غسله وان جف علی الثوب اجزأ فیه الفرک استحسانا.

(فتاویٰ عالمگیریه ص۴۴ جلد۱ الباب السابع فی النجاسة)

﴿۴﴾ قال الفقیه طاهر بن عبد الرشید: اذاحت النجاسة..... (بقیه حاشیه په بل مخ)

په لاس باندې مشین سره نوم لیکل داودس او غسل نه مانع نه دی

سوال: بنده په ماشوموالی کښې دمشین په ذریعی سره په لاس باندې نوم لیکلې دې اوس خلق وائی چه وران کړه په دې سره اودس او غسل نه کیږی او حال دا چه هغه نوم اوس بغیر داپریشن نه وارنیږی هم نه نو ددې څه حکم دی؟ بینوا توجروا

المستفتی:نارتهـ وزیرستان ایجنسی میران شاه....١٩٨٨ء١٤١٠ ٢٨

الجواب: داخط دخال او ډک کړی شوې زخم پشان یو اندام دې نه د اودس نه مانع دې او نه د غسل نه ﴿١﴾ دوا عظانو دسختو او غلطو مسئلو نه مه ویریږئ ﴿٢﴾ وهو الموفق

(بقیه حاشیه) لم یجز الا فی المنی الیابس فان کان رطبا لا یطهر الابالغسل وهو نجس عندنا...... ولکن هذا اذالم یخرج المذی قبل خروج المنی اما اذاخرج المذی ثم خرج المنی لا یطهر الثوب بالفرک.

(خلاصة الفتاویٰ ص ٤١ جلد ١ الفصل السادس فی غسل الثوب والدهن)

﴿١﴾ قال ابن عابدین: یستفاد مما مرحکم الوشم فی نحو الید وهوانه کالاختضاب اوالصبغ بالمتنجس لانه اذا غرزت الید اوالشفة مثلا بابرة ثم حشی محلها بکحل اونیلة لیخضر تنجس الکحل بالدم فاذاجمد الدم والتأم الجرح بقی محله اخضر فاذاغسل طهر لانه اثر یشق زواله لانه لا یزول الا بسلخ الجلد او جرحه فاذا کان لا یکلف بازالة الاثر الذی یزول بماء حارٍ اوصابون فعدم التکلیف هنا اولیٰ وقد صرح به فی القنیه فقال ولو اتخذ فی یده وشمالا یلزمه السلخ اه.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ٢٣٠ جلد ١ مطلب فی حکم الوشم باب الانجاس)

﴿٢﴾ قال الامام ولی الله الدهلوی: واما المذکر فلا بد...... ان یکون میسراً لا معسراً...... واما الأفات التی تعتری الوعاظ فی زماننا فیها عدم تمییزهم بین الموضوعات وغیرهابل غالب کلامهم الموضوعات المحرفات وذکرهم الصلوات والدعوات التی عدها المحدثون من الموضوعات ومنها مبالغتهم فی شیئ من الترغیب والترهیب.

(القول الجمیل ص ١٧١ ، ١٧٢ باب التذکیر والوعظ)

ځناور سره بغیرد انزال نه وطی (بدفعلی) کولو سره غسل نه واجب کیږی

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که یو سړې د ځناور سره وطی اوکړی لیکن انزال نه وی شوې نو غسل واجب کیږی که نه؟

بينوا توجروا

المستفتی: نامعلوم.....

الجواب: صرف وردننه کول غسل نه واجب کوی بلکه وردننه کولو (التقاء الختانين) دپاره شهوت والا مجل پکار دې او ځناور خو دشهوت محل نه دې نو ځکه بغير دانزال نه غسل نه واجب کیږی.

وفی الهنديه (ص ١٥ جلد ١) والايلاج فی البهيمة والميتة والصغيرة التی لا يجامع مثلها لا يوجب الغسل بدون الانزال(١). وهوالموفق

په مڼ باندی څه قسم مسالې سره نوم ليکل د اودس او غسل مانع نه دی

سوال: يو سړی په خپل مټ باندی نوم ليکې چه دستنې په ذريعه سره ئې راکنی او يو قسم رنګداره مساله پکښې اچوی نو دنوم نه لاندې داوبو رسيدل مشکل کیږی نو ايا د داسې سړی غسل وغيره صحيح کیږی؟

بينوا توجروا

المستفتی: حافظ شمس الحق قمرحضرو اټک ..١٢٧رمضان١٤٠٥ھ

الجواب: داخط د خال پشان دغسل وغیره نه مانع نه دې

كمافی ردالمحتار ص ٢٢٠ جلد ١ باب الانجاس، يستفاد مما مرحكم الوشم فی نحو اليد وهو انهٗ كالاختضاب او الصبغ بالمتنجس لانه اذا غرزت اليد او الشفة مثلاً بابرة ثم حشی محلها بكحل او نيلة ليخضر تنجس الكحل بالدم فاذا جمدالدم والتام الجرح بقی

(١) (فتاوىٰ عالمګيريه ص ١٥ جلد ١ الفصل الثالث فی المعانی الموجبة للغسل وهی ثلاثة)

محله اخضر فاذا غسل طهر لانه اثر يشق زواله لانه لا يزول الابسلخ الجلد او جرحه فاذا كان لا يكلف بازالة الاثر الذى يزول بماءٍ حارٍ او صابون فعدم التكليف هنا اولىٰ. .... وفى الفتاوى الخيريه من كتاب الصلاة سئل فى رجل على يده وشم هل تصح صلوته وامامته معه ام لا اجاب نعم﴿١﴾. وهو الموفق

وسمه داودس اوغسل نه مانع نه ده

سوال: بعضې خلق په سپينه ږيره باندې توره وسمه لګوی نو په ويښتو باندې وسمې لګولو سره ممکن ده چه اوبه دويښتو اصل جسم ته اونه رسيږی لهذا په دې حالت کښې اودس ياغسل کيدې شی که نه؟ بينوا توجروا

المستفتی: نور رحمان ناوګئ بونير سوات.... ١١/١٢ګست١٩٨٣ء

الجواب: په ويښتو باندې وسمی لګولو سره داخبره ضروری نه ده چه اصل ويښتو ته به اوبه رسوې چه دويښتو په ظاهری سطح باندې اوبه واچولې شی نو د غسل جنابت دپاره کافی ده (شامی) ﴿٢﴾ وهوالموفق

د غسل په وخت کښې خبرې کول او د دعاګانو ويلو حکم

سوال: علمائی دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دغسل دوران کښې دخبروکوو څه حکم دې؟ اودغه وخت کښې مسنون دعاګانې وئيل جائز دی که نه؟ بينوا توجروا

المستفتی: نامعلوم ....

﴿١﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص٢٣٠ جلد ا مطلب فى حكم الوشم باب الانجاس)

﴿٢﴾ قال العلامه حصكفى: ولا يمنع الطهارة ونيم اى خرء ذباب وبرغوث لم يصل الماء تحته وحناء ولو جرمه به يفتى...... ولا يمنع ما على ظفر صباغ ولا طعام بين اسنانه او فى سنه المجوف به يفتى وقيل ان صلبا منع وهو الاصح.

(الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص١٠٩ جلد ا قبيل مطلب سنن الغسل)

الجواب: دغسل په وخت کښې چپ اوسیدل بهتردی په بربنډه باندې فقهاؤ خبرې کول مکروه لیکلې دې اودمسنون دعاګانو دپاره داوخت مناسب نه دې

فی ردالمحتار ص١٥٦ جلد١ ویستحب ان لا یتکلم بکلام مطلقة اما کلام الناس فلکراهته حال الکشف واما الدعا فلانه فی مصب المستعمل ومحل الاقذار والاوحال﴿١﴾. وهوالموفق

زنانو د پاره په غسل کښې دویښتوو ینځلو طریقه

سوال: که زنانه غسل کوی نود سرو پشان هغوې لره هم په ټول بدن باندې اوبه اچول ضروری دی اوکه نه؟ اود زنانو دسرپه ویښتو باندې اوبو اچولوطریقه څه ده؟ بعضې زنانه صرف په مسح باندې اکتفاکوی آیا دا صحیح دی؟

بینوا توجروا

المستفتی: محمد امین شراوک ملائشیا...٢٥\رمضان المبارک١٤٠٣ھ

الجواب: په زنانه باندې هم دسرو پشان دټول بدن وینځل فرض دی خودکونځۍ شوې ویښتو اصل ته اوبه رسول کافی دی دټولو وینځل ضروری نه دی اوپه غسل کښې دسرپه ویښتو باندې مسح کول کافی نه ده برابره خبره چه زینت ته نقصان ورکوی اوکه نه خوکه چرته ویښته پرانستي وو ،نو دپوره ویښتو وینځل ضروری دی ﴿٢﴾ هوالموفق

د عمر په لحاظ سره دبلوغ موده

سوال: علماء دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دعمر په لحاظ

﴿١﴾(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص١١٥ جلد١ مطلب سنن الغسل کتاب الطهارة)

﴿٢﴾قال الحصکفی: وکفی بل اصل ضفیرتها ای شعر المرأة المضفور للحرج اما المنقوض فیفرض غسل کله اتفاقا ولو لم یبتل اصلها یجب نقضها مطلقا هو الصحیح ولو ضرها غسل رأسها ترکته وقیل تمسحه.

(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص١٠٨ جلد١ مطلب فی ابحاث الغسل)

سره دمذکر او مؤنث بلوغ په څومره موده کښې پورې کیږی؟ بینوا توجروا

المستفتی: نصرالله صوابی.....۱۹محرم ۱۴۰۳ھ

الجواب: دعمر په لحاظ سره دمذکر او مؤنث دبلوغ پنځلس (۱۵) کاله دی **کمافی شرح التنویر علی هامش ردالمحتار ص ۱۳۲ جلد۲ فان لم یوجد فیهما شئ فحتی تمّ فکل منهما خمس عشره سنة به یفتیٰ**﴿۱﴾. وهوالموفق

داحتلام هیریدلو په صورت کښې د قضاء مونځونو حکم

سوال: علماء دین څه فرمائی دې مسئله کښې چه یو سړی ته احتلام شوې وو لیکن هغه نه هیر شوې وو څو ورځې پس ورته یاد شو چه احتلام شوې وو نو چه کوم مونځونه ئې بغیر غسل نه کړی دی دهغه قضاء به څنګه کوی؟

بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم.......

الجواب: که چاته څو ورځې پس داحتلام پته اولګې چه په فلانکې ورځې باندې ماته احتلام شوې وو نودهغې ورځې نه به دمونځو نو قضاء کوی او که دمعلومې ورځې علم ورته نه وی نو دآخری خوب نه به جنبی شمارلې کیږی نو دهغې نه پس چه ئې څومره مونځونه کړی وی دهغې قضاء به پرې لازم وی (مجموعة الفتاوی ص ۱۲۴ جلد ۱) ﴿۲﴾ وهوالموفق

د مذی په وتلو سره غسل نه واجب کیږی

سوال: جناب مفتی صاحب دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک! علمائې دین دې مسئلې

﴿۱﴾(الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص۱۰۷ جلد۵ فصل بلوغ الغلام کتاب الحجر)

﴿۲﴾ **قال العلامه عبدالحی لکهنوی**: که داعلم ورته اوشو چه دفلانکئ ورځې نه ماته احتلام شوې وو نو هغې ورځې نه به دجنابت حکم جاری شی او که د ورځې دتعین علم نه وی صرف دومره علم وی چه ماته احتلام شوې وو نو داحتلام حکم به هغه آخری خوب نه ورکولې کیږی چه دهغې نه پس نه دې اوده شوې (مجموعة الفتاوی ص ۱۲۵ جلد ۱ کتاب الطهارة)

باره کښې څه فرمائی که چاته شهوت راشی یعنی آله تناسل ئی په آرام وی اوبیا مُنتشر شی او داندام مخصوص په سر باندې لوندوالې راشی اوپته نه وی چه دامنی ده که څهٔ بل څه دی نو په دې سره غسل واجب کیږی یانه؟
بینوا توجروا

المستفتی: رحمت نبی ضلع پشاور......یکم ذی الحجه ۱۳۸۹ھ

الجواب: دامذی ده ددې په وتلو سره غسل نه واجب کیږی ﴿۱﴾ اودمنی په وتلو سره هغه وخت غسل واجب کیږی چه کله په ټوپ اوشهوت سره وی ﴿۲﴾ اوپه ذکر شوې صورت کښې داشرط نشته دې (هکذا فی جمیع کتب الفقه) وهو الموفق

د غاښ سورې په مسالې سره بندول دغسل نه مانع نه دې

سوال: شق دندان رادا کتر پر کرده ام، بعض مولوی صاحبان دربارہ غسل فرموده اند، که غسل مے شود وبعضے گفته اند نمیشد، اکنون محترم شمامارا هدایت دهید که صحیح خیال چیست؟ بینواتوجروا
المستفتی: عبدالباقی افغانستان......۲۴/ شعبان ۱۴۰۳ھ

الجواب: غسل بلاشک وشبه جائزاست زیرانچه خالی کردن سوراخ دروقت هر غسل حرج عظیم است، که درشرع شریف مرفوع است، نظیره مافی الهندیه ص ۳۳۶ جلد ۵ من شد السن بالذهب

﴿۱﴾ قال ابن المنذر حدثنا محمد بن یحیٰ حدثنا ابو حنیفة رحمه الله حدثنا عکرمه عن عبد ربه بن موسیٰ عن امه انها سالت عائشه رضی الله عنها عن المذی فقالت ان کل فحل یمذی وانه المذی والودی والمنی فاما المذی فالرجل یلاعب امرأته فیظهر علی ذکره الشئ فیغسل ذکره وانثیه ویتوضأ ولا یغتسل الخ.
(فتح القدیر ص ۵۳، ۵۴ جلد ۱ فصل فی الغسل)

﴿۲﴾ قال المرغینانی: والمعانی الموجبة للغسل انزال المنی علی وجه الدفق والشهوة من الرجل والمرأة حالة النوم والیقظة.
(هدایه علی صدر فتح القدیر ص ۵۳، ۵۴ جلد ۱ فصل فی الغسل)

والفضة﴿۱﴾ ومافی غسل شرح التنویر وتهب انضم، قلت فهذا اشد حرجاً منه﴿۲﴾. فافهم

د غسل په وخت کښې د عورت ډښکاره کیدلو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئله باره کښې څه فرمائی چه په اکثر نهرونو او تالابونو کښې خلق په اجتماعی طریقې سره غسل کوی اودنوم نه لاندې او دزنګون نه پورته ځائې په نظر راځی او خاص اندامونه ئی پټ کړی وی نو آیا په داسی ځایونو کښې داسې کول جائزدی؟ او که چرته څوک نه وې نو په بربنډه غسل جائز دې که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم

الجواب: خبر شئ چه انسان په داسې ځائې کښې غسل کوی کوم ځائې کښې چه یواځې وی نو داسی ځائې کښې هم دعورت ښکاره کولو نه احتراز کول پکار دې دضرورت مطابق ورته د عورت ښکاره کولو رخصت دې او که په داسی ځایونو کښې نور خلق هم موجود وی نو په داسی حالت کښې دسرو دپاره دټول عورت (یعنی دنوم نه تر زنګونانو پورې) پټول فرض دی چه دهغې ښکاره کول حرام دی او که یو سړی په داسی طریقې سره غسل اوکړو نو د حرامو دارتکاب سره سره دغسل فریضه ادا کیږی.

فی الکبیری ص ۵۱ وان یغتسل فی موضع لا یراه احد لاحتمال بدؤ العورة حال الاغتسال

﴿۱﴾وفی الهندیه: قال محمد رحمه الله فی الجامع الصغیر ولا یشد الاسنان بالذهب ویشدها بالفضة یرید به اذاتحرکت الاسنان وخیف سقوطها فاراد صاحبها ان یشدها یشدها بالفضة ولا یشدها بالذهب وهذا قول ابی حنیفه رحمة الله وقال محمد رحمه الله یشدها بالذهب ایضاً ...... وذکر الحاکم فی المنتقیٰ لو تحرکت سن رجل وخاف سقوطها فشدها بالذهب او بالفضة لم یکن به بأس عند ابی حنیفة وابی یوسف رحمهما الله تعالیٰ الخ.
(فتاویٰ هندیه ص ۳۳۶ جلد ۵ الباب العاشر فی استعمال الذهب والفضة)

﴿۲﴾قال العلامه الحصکفی: لا یجب غسل مافیه حرج کعین وان اکتحل بکحل نجس وتهب انضم ولا داخل قلفة.
(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۰۷ جلد ۱ مطلب فی ابحاث الغسل)

او اللبس ولحديث يعلى بن امية ان النبی ﷺ قال ان الله حی ستير يحب الحياء والستر فاذا اغتسل احدكم فليستتر رواه ابوداؤد ﴿۱﴾. وهوالموفق

غاښونو ته د سرو زرو خول اچول د غسل نه مانع نه دي

سوال: که چا خپلو غاښونو ته دسروزرو خول دښایست یا دخه بیمارئ دوجې نه واچولو نو آیا اوس به دغسل نه مانع وی که نه؟ دغه شان ه‍اخول اچول شرعا څنګه دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: ډاکټر ګل فراز دندان ساز مانیری ضلع صوابی..۱۹۸۸ء/۱۸/۱۹

الجواب: که داجائز یا ناجائز دسروزرو خول ﴿۲﴾ هر غسل دپاره لرې کول اودغسل نه پس واپس اچول دحرج باعث وی نو دادغسل نه مانع نه دي.

لان الحرج مدفوع ﴿۳﴾. ويورده فی الاثار ﴿۴﴾ فليراجع الی نصب الرايه ص۲۳۷ جلد۴. وهوالموفق

﴿۱﴾ (غنية المستملی شرح منية المصلی ص۴۹ فرائض الغسل)

﴿۲﴾ قال العلامه طاهر بن عبد الرشيد البخاری رحمه الله: ويشد الاسنان بالفضة ولا يشدها بالذهب. (خلاصة الفتاوىٰ كتاب الكراهية فی اللبس ص۳۷۰ جلد۴)

﴿۳﴾ قال ابن عابدين: (قوله وثقب انضم) قال فی شرح المنية وان انضم الثقب بعد نزع القرط وصار بحال ان امر عليه الماء يدخله وان غفل لا فلا بد من امراره ولا يتكلف لغير الامرار من ادخال عود ونحوه فان الحرج مدفوع.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۱۰۷ جلد۱ مطلب ابحاث الغسل)

وفی الهندية: والصرام والصباغ ما فی ظفرهما يمنع تمام الاغتسال وقيل كل ذلک يجزيهم للحرج والضرورة ومواضع الضرورة مستثناة عن قواعد الشرع كذا فی الظهيرية.

(فتاوىٰ عالمگيری الباب الثانی فی الغسل ص۱۳ جلد۱)

﴿۴﴾ وفی المنهاج: والاثار تدل علی الجواز كما فی نصب الراية عن الطبرانی فی معجمه الاوسط ان النبی ﷺ امر عمروبن العاص ان يشد ثنيته...... (بقيه حاشيه په بل مخ)

د غاښ سورې په سیسې وغیره سره ډکول دغسل نه مانع نه دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دغاښ سورې په قلعی وغیره ډکول دغسل نه مانع دی که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم...... ۲۹۱۹۱۱۹۸۶ء

الجواب: الحمدلله وسلام علی عباده الذین اصطفی، امابعد: داخبره دې معلومه وی چه کله دغاښ سورې د قلعی نه ډک شی او اوبه ورته نه داخلیږی نو دحرج وجې نه دغسل جنابت نه مانع نه دې.

کما یشیر الیه مافی ردالمحتار ص ۱۴۳ جلد ۱ قوله وهو الاصح، صرح به فی شرح المنیة وقال لامتناع نفوذالماء مع علم الضرورة والحرج، فافهم﴿۱﴾، ویدل علیه مافی اعلاء السنن جلد۱۷ ص ۲۹۹ ان عثمان بن عفان رضی الله عنه ضبب اسنانه بالذهب اخرجه عبد الله بن احمد بن حنبل فی مسند ابیه، والتضبیب مانع من الوصول، وفی ص ۲۹۸ ان انس بن مالک شدد اسنانه بذهب اخرجه الطبرانی والتشدید مانع من جریان الماء تحته﴿۲﴾. فافهم. وهوالموفق

(بقیه حاشیه) الساقطة بالذهب، وعن معجم الصحابة ان عبد الله بن عبد الله بن ابی سلول امره النبی صلی الله علیه وسلم ان یتخذ ثنیة من ذهب، وفی مسند احمد ان عثمان بن عفان رضی الله عنه ضبب اسنانه بذهب، وروی الطبرانی ان سنان انس رضی الله عنه شدت بالذهب.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۲۲۲ جلد۵ باب ماجاء فی شد الاسنان بالذهب)

﴿۱﴾قال الحصکفی: ولا یمنع ما علی ظفر صباغ ولا طعام بین اسنانه او فی سنه المجوف به یفتی وقیل ان صلبا منع وهو الاصح، وقال ابن عابدین صرح به فی شرح منیه وقال لامتناع نفوذ الماء مع عدم الضرورة والحرج.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۱۰۹ جلد ۱ باب فی ابحاث الغسل)

﴿۲﴾وفی المنهاج: والآثار تدل علی الجواز کما فی نصب...... (بقیه حاشیه په بل مخ)

په غسل کښې د پوزې د نرمۍ پورې وینځل فرض دي

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په غُسل کښې او به په پوزه کښې په ګوتې سره وردننه کول پکاردی، که پوزه راښکلو سره؟ او چه په پوزه راښکلو سره په دماغو کښې د داخلیدلو په وجه باندې د بیمارو پیدا کیدو خطره هم وی؟ بینوا توجروا

المستفتی: شمشیرخان حاجی زئ شبقدر...۱۹۷۵ء۱۰۱۱۱۲۸

الجواب: په غُسل کښے ددې نرمۍ وینځل فرض دی﴿۱﴾ ،تاته چه څنګه آسان وی هغه شان خپل معمول جوړ کړه .وهو الموفق.

(بقیه حاشیه) الراية عن الطبرانی فی معجمه الاوسط ان النبی ﷺ امر عمروبن العاص ان یشد ثنیته الساقطة بالذهب، وعن معجم الصحابة ان عبد الله بن عبد الله بن ابی سلول امره النبی ﷺ ان یتخذ ثنیة من ذهب، وفی مسند احمد ان عثمان بن عفان رضی الله عنه ضبب اسنانه بذهب، وروی الطبرانی ان اسنان انس رضی الله عنه شدت بالذهب.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۲۲۲ جلد۵ باب ماجاء فی شد الاسنان بالذهب)

﴿۱﴾ وفی الهندیة: وحد المضمضة استیعاب الماء جمیع الفم وحد الاستنشاق ان یصل الماء الی المارن کذا فی الخلاصة.

(فتاویٰ عالمگیریه ص۶ جلد۱ الفصل الثانی فی سنن الوضوء)

الباب الثالث فی البئر والحوض

په لوئې حوض کښې ټول کال د ولاړو اوبو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د اوبو یو لوئې حوض دې او دهغې اوږدوالې او پلن والې دلس لس ګزه نه زیات دې په هغې کښې د باران اوبه جمع کولې شی اوبیا ټول کال په هغې کښې وی ګیرچاپیره ترینه ګندونه او خزلې هم وی لیکن دحفاظت دوجې نه په هغې کښې غورځیږی نه، او د اوبو رنګ هم صحیح وی نو آیا په دې اوبو سره اودس کول صحیح دی؟

بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم........٣١٤١٤٧٤

الجواب: ددې حوض نه د اودس او غسل نه کیدلو هیڅ وجه نشته. وهو الموفق

ناپاکه اوبو سره جوړې شوې خښتې وغیره په کوهی کښې لګولو حکم

سوال: علمائی دین څه فرمائی دې مسئله کښې چه یو کوهی کنستلې کیدو او په هغه وخت کښې هغه ناپاک شو بیا روستو ددې کوهی جوړول وغیره او دکون په دغې ناپاک اوبو او خاورې او ښختو سره او شو او چه کله کوهې تیار شو نو ټولې اوبه ترینه راویستلې شوې اوس سوال دادې چه داوبو ویستلو سره به داټول کوهی دسره پورې پاک ګڼړلې کیږی یانه؟

بینوا توجروا

المستفتی هلال احمد طورو مردان ....١٥ نومبر ١٩٧٤ء

الجواب: دامسئله صراحةً چرته ملاؤ نه شوه البته دقواعدو په رنړا کښې به داکوهی پاک وی دغه شان په پاکو اوبو کښې دمنږک وغیره په مړ کیدلو سره په ناپاک کیدلو کښې دیوالونه وغیره هم ناپاک کیږی اودکوهی پاک

کیدلو په وخت کښې به دیوالونه وغیره هم پاک شی ﴿۱﴾ نو دلالت په وجه سره د پاکوالی په اراده سره دمخکښی او روستنی بو حکم وی. وهوالموفق

په مشین والا کوهی کښې د حیوان غورځیدلو حکم

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که په یو کوهی کښې مشین وی چه په هغې سره اوبه راوباسلې کیږی نو که په هغې کښې یو ځناور او غورځیږی ددې څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمود.......

الجواب: که دمشین جاری کیدو په وخت کښې په دې کوهی کښې ځناور اوغورځیږی او مړ شی نودا معاف دی (لکون النزح کالجریان کمافی البحر ص۸۰ جلد۱) ﴿۲﴾ کنی بیا کوهی نجس اوپلیت دې. وهوالموفق

﴿۱﴾قال الشرنبلالی: وکان ذلک المنزوح طهارة للبئر والدلو والرشاء والبکرة ویدالمستقی، روی ذلک عن ابی یوسف والحسن لان نجاسة هذه الاشیاء کانت بنجاسة الماء فتکون طهارتها بطهارته نفیا للحرج.

(حاشیه الطحطاوی علی مراقی الفلاح ص۳۸ فصل فی مسائل الآبار)

﴿۲﴾ قال ابن نجیم: ومنهم المصنف فی المستصفی ان المراد بنزح البئر نزح مائها اطلاقا لاسم المحل علی الحال کقولهم جری المیزاب وسال الوادی واکل القدر والمراد ماحل فیها للمبالغة فی اخراج جمیع الماء والمراد بالبئر هنا هی التی لم تکن عشرافی عشر اما اذا کانت عشرا فی عشر...... وابی یوسف البئر لا تنجس کالماء الجاری البئر اذالم تکن عریضة وکان عمق مائها عشرة اذرع فصاعدا فوقعت النجاسة فیها لا یحکم بنجاستها فی اصح الاقاویل...... ای ونزح ماء البئر لکن هذا انما یستقیم فیما اذا کانت البئر معینها لاتنزح واخرج منها المقدار المعروف اما اذا کانت غیر معین فانه لا بد من اخراجها لوجوب نزح جمیع الماء...... والماء ینبع شیأفشیا واما ان لا تنجس اسقاطا لحکم النجاسة حیث تعذر الاحتراز او التطهیر کما نقل عن محمد انه قال اجتمع رأیٔ ورأی ابی یوسف ان ماء البئر فی حکم الجاری لانه ینبع من اسفله ویؤخذ من اعلاه فلا یتنجس کحوض الحمام الخ.

(بحر الرائق ص۱۱۰،۱۱۱ جلد۱ کتاب الطهارة)

په لوئي حوض کښې استنجاء اوغسل کول منع نه دی

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو حوض دی اوږدوالې او پلن والې ئی دموجوده زمانې په ګزونو (درې فټه ګزوالا) باندې اتلس (۱۸) اتلس ګزه دې اودا حوض صرف داودس دپاره دې او مستعمل او به دې حوض ته غورځیږی دبهر تللو څه لاره نشته اوداستنجاء اوغسل دپاره بل ځائی هم شته نوبغیر دڅه عذرنه ددې حوض نه استنجاء او غسل کول څنګه دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: فقیرمحمد معصوم سرائې نورنګ بنون.... ۱۲۳\شعبان ۱۳۹۷ھ

الجواب: چونکه دا حوض غټ دې لهذا په دې کښې استنجاء او غسل کول منع نه دی، یعنی په دې سره اوبه نه پلیتیږی البته داکار بهترنه دې.

فلیراجع الی شرح حدیث لا یغسلن احدکم فی الماء الراکد ولا یبولن الحدیث

﴿۱﴾. وهوالموفق

په حوض کښې د بال غورځیدل

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو حوض دشرعی مقدار مطابق دې اویو هلک پکښې بال او غورځوو آیا داخوض به پاک ګڼلې کیږی؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم........ ۱۹\مئ ۱۹۸۴ء

﴿۱﴾ وفی منهاج السنن: باب کراهیة البول فی الماء الراکد ای الماء الذی لا یکون جاریا حقیقة ولا حکما یکره فیه البول ویتنجس بخلاف الماء الجاری حقیقة او حکما وهو الماء الکثیر الراکد فانه یکره فیه البول ولاکن لا یتنجس ولعل الامام الترمذی یقصد بذکر هذا الباب ذکر دلیل الحنفیة.

(منهاج السنن شرح جامع السنن للترمذی ص ۱۷۱ جلد ۱ باب کراهیة البول فی الماء الراکد)

وفی الدرالمختار وکذا یجوز براکد کثیر کذلک ای وقع فیه نجس لم یر اثره.

(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۴۰ جلد ۱ باب المیاه)

الجواب: که داخبره یقیني معلومه نه وي چه بال ناپاک وو نو دحوض (نجاست) حکم ورکول دقاعدې نه خلاف دی. وهوالموفق

د کوهی او اوبو د پاکښ او پلیتی عجیبه مسئلې

سوال: علمائی دین دې مسئلو باره کښې څه فرمائی ﴿۱﴾ په هدایه (ص ۳۲) کښې دی چه کوم ځناور په اوبو کښې اوسیږی. هغه چرته په اوبو کښې مړشی نو اوبه نجس نه وی او دیعیش فی الماء تعریف ئی داکړې دې چه مایکون معاشه وتوالده فی الماء نو که معیشت ئی په اوبو کښې وو او تولد ئی په اوبو کښې نه وو لکه بطخ چه دهغې معاش په اوبو کښې دې اوتولدئی په اوبو کښې نه دې نو که داسې بطخ او موندلې شی چه دهغې تولدهم په اوبو کښې شوې وی او بیا په اوبو کښې مړه شوه نو ددې څه حکم دې ﴿۲﴾ که په شیشه (بوتل) کښې منږک بند کړې شو اودکوهی په اوبو کښې ئې دابوتل کینبودو اومنږک په کوهی کښی دشیشې په بوتل کښې مړشو او دری ورځې پس ئی دا شیشه په کوهی کښی ماته کړه او په شیشه کښې منږک بړسیدلې او رژیدلې وو نود څو ورځو د مونځونو اعاده به کوی؟ بینوا توجروا

المستفتی: مولانا سیدنصیب علی شاه بنوی... ۱۷ د سمبر ۱۹۷۴ء

الجواب: (۱) که داسې بطخ اوموندلې شوه نو هغه به دمهی په حکم کښې وی لیکن عادةً داسې بطخ ناممکن ده.

(۲) دداسې کوهی ټولې اوبه به راویستلې کیږی (کما فی الدرالمختار علی هامش ردالمختار ص ۱۹۷ ج ۱ ولو تفسخه خرجها ثم وقع فیها ذکره الوالی)﴿۱﴾ نو که دشیشې دماتیدلو وخت معلوم نه وی نو دعلم دوخت نه به د نجاست حکم ورکولې شی ﴿۲﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾ قال العلامه الحصکفی ولو تفسخه خارجها ثم وقع فیها ذکره الوالی ینزح کل مائها الذی کان فیها وقت الوقوع ذکره ابن الکمال بعد اخراجه.
(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۵۵ جلد ۱ فصل فی البئر)

﴿۲﴾ قال العلامه الحصکفی ومذ ثلاثة ایام بلیالیها ان انتفخ او تفسخ استحسانا وقال من وقت العلم فلا یلزمهم شئ قبله قیل وبه یفتی.
(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۶۱ جلد ۱ مطلب مهم فی تعریف الاستحسان)

درې کلنه ماشومه په کوهی کښې پریوتله څومره اوبه به راویستلې شي

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه درې(۳) کلنه ماشومه په کوهی کښې پریوتله دجمات امام حکم اوکړو چه اویا بوقو راویستلو سره به کوهې پاک شی دامسئله په چرګه باندې قیاس کړې شوه اودوهم امام صاحب دټولو اوبو دپلیتیدو حکم اوکړو په دی کښې صحیح کوم یو دې؟

بینوا توجروا

المستفتی: مولانا فضل مولا فاطمه ضلع مردان.... ۱۹۷۲ء۱۰۱۱۴

الجواب: که داماشومه ژوندئی راوتلې وی نو کوهی پاک دې اوکه په کوهی کښې مړه شوې وی نو ټولې اوبه به ترې نه راوباسلې کیږی.

فی الشرح الکبیر وان ماتت فیها شاة او کلب او آدمی نزح جمیع الماء ﴿۱﴾ . وهوالموفق

په لوئی حوض کښې د جنابت غسل کول

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د یو حوض پلن والې دوه ګزه وې او اوږوالی ئې څلویښت پنځوس ګزه وی آیا دیکښې غسل جنابت جائز دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم.... ۱۹۷۲ء۱۵۱۳۰

الجواب: جائز دې ﴿۲﴾ وهوالموفق

که په کوهی کښې د مږک غورځیدلو وخت معلوم نه وی نوڅۀ به کوي؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه څه عام طور سره په کور کښې اودس کوم اوجمات ته ځم او جمات بازار ته نزدې دې او مقتدیان

﴿۱﴾ (غنیة المستملی المعروف بالکبیری ص۱۵۵،۱۵۶ فصل فی البئر)

﴿۲﴾ قال العلامه الحصکفی وکذا یجوز براکدٍ کثیر کذلک ای وقع فیه نجس لم یر اثره ولو فی موضع وقوع المرئیة به یفتیٰ بحر. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۴۰ جلد۱ مطلب لو ادخل الماء من اعلی الحوض باب المیاه)

هم مختلف وی امام څه پخپله یم دکور په کوهی کښې یو منږک غورځیدلې وو اوپته ئې هله اولګیده چه کله داوبو ذائقه خرابه شوه نوماخو پخپله ددریو ورځو شپو مونځونو را اوګرځول خو دمقتدیانو به څه کیږی؟ اودا کوهی به دکوم وخت نه پلیت شمارلې کیږی؟ بینوا توجروا

المستفتی: حکیم غلام حسین مانیرئی صوابی.....۲۵\۱۰\۱۹۸۹ء

الجواب: دا کوهی به دپته لګیدلونه پلیت شمارلې کیږی او نامعلومه مقتدیانو ته اطلاع ضروری نه ده.

فی الدرالمختار ویحکم بنجاستها الخ، وقالا من وقت العلم فلا یلزمهم شئ قبله قیل وبه یفتیٰ وفی الشامیه الخ قولهما هو المختار ﴿۱﴾. وهوالموفق

که په کوهی کښې پلیته جامه غائبه شوه نوکوهی به څنګه پاکولې شی؟

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کوهی کښې به ګندګئ او میتازو وغیره سره ککړه جامه اودحیض په وینه باندې پلیته شوې جامه اوغورځیږی اوداجامه دری کاله مخکښې غورځیدلې وی اوڅوک موپه کوهی کښې ورکوز کړی هم نه وو البته ددی جامې دغورځیدلو نه پس مونږ پنځه سوه تیمه (غوړو والا) راویستلې دی نوآیا داکوهی اوس پاک دې که ناپاک دې؟بینوا توجروا

المستفتی: س.ر.ش زیارت کاکاصاحب....۲۳\۸\۱۹۸۹ء

الجواب: کله چه ددی کوهی نه دومره بوقې اوویستلې شی په کومو سره چه کوهی پاکیږی (مثلاً دوه سوه ۲۰۰بوقې) ﴿۲﴾ نو داکوهی او پلیته جامه ټول به پاک شمارلې کیږی.

کمافی الهندیه ص۲۰ جلد۱ ولو وقعت فی البئر خشبة نجسة او قطعة ثوب نجس وتعذر اخراجها

﴿۱﴾ (الدرالمختار مع ردالمحتار ص۱۶۱ جلد۱ مطلب مهم فی تعریف الاستحسان فصل فی البئر)

﴿۲﴾ وفی الهندیه: واذا وجب نزح جمیع الماء ولم یمکن فراغها لکونها معینا ینزح مائتادلو کذا فی التبیین.

(فتاویٰ هندیه ص۱۹ جلد۱ الباب الثالث فی المیاه الفصل الاول)

وتغیبت فیها طهرت الخشبة والثوب تبعاً لطهارة البئر کذا فی الظهیریه ﴿۱﴾. وهوالموفق

وتغیبت فیها طهرت الخشبة والثوب تبعاً لطهارة البئر کذا فی الظهیریه ﴿۱﴾. وهو الموفق

د کوهي نه دچرګ شوږکي راووتل نو کوهې پاک دی که ناپاک

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څۀ فرمائی چه یو کوهی ته د ۲۲ رمضان دږلی نه پس چرګ غورځیدلې ووهغه داسې چه کور والو دچرګ د رانیولو په کوشش کښې وو په کوهی کښې ئې دېره نه تماشه هم اوکړه خو څه په نظر رانغله څلورمیاشتې پس دکنستلو په حالت کښې معلومه شوه چه دا چرګه دې کوهی ته غورځیدلې وه ځکه چه دهغې ټول هډوکی وغیره په کوهی کښې موجود وو او ددې کوهی اوبه تقریباً څلورمیاشتې استعمال شوې دی نو اوس به دمونځونو وغیره څه حکم وی؟ بینوا توجروا

المستفتی مولانا میرشاهدالله میران شاه شمالی وزیرستان ۱۴/۱۲/۱۹۸۷

الجواب: په دې کوهی کښې دچرګې غورځیدل اومړه کیدل نه مشاهد ې نه ثابت دې اونه غالب ګمان نه لهذاداکوهې پاک دې صرف دشک په وجه کوهې نه ناپاکه کیږی

وقد وقع ههنا شک فی ان هذه العظام عظام هذه الدجاجة او غیرها وفی ان هذه العظام وقعت فیه الیوم او قبل ذلک حین کانت مخلوطة باللحم فافهم ﴿۲﴾. وهو الموفق

په نسوارو او افیونو غورځیدلو باندې کوهې نه ناپاک کیږی

سوال: علمائی دین دې مسئله باره کښې څه فرمائی چه په یو کوهی کښې نسوار

﴿۱﴾ (فتاویٰ عالمگیریه ص ۲۰ جلد ۱ الباب الثالث فی المیاه الفصل الاول)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن نجیم: وقالا یحکم بنجاستها وقت العلم بها ولا یلزمهم اعادة شئ من الصلوت ولا غسل ما اصابه ماء ها قبل العلم وهو القیاس لان الیقین لا یزول بالشک لانا تیقن بطهارتها فیما مضی وقد شک فی النجاسة لاحتمال انها ماتت فی غیر البئر ثم القتها الریح العاصف فیها او بعض السفهاء اوالصبیان او بعض الطیور الخ .
(البحر الرائق ص ۱۲۴ جلد ۱ باب الانجاس)

اوغورځیدل نو کوهې پاک دې که ناپاک دې؟ دغه شان دافیونو څۀ مسئله ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: فضل احد ،غلام احد واخوانهما بازاربټ خیله ملاکنډایجنسی ۲۳\۵\۱۹۷۰ء

الجواب: تماکو او تول بوټی پاک دی او افیون هم پاک دی نو ددې په غورځیدلو سره کوهې نه پلتیږی.

فی الدرالمختار ص ۴۰۳ جلد۵ ولم نراحداً قال بنجاستها ولا بنجاسة نحو الزعفران﴿۱﴾. فقط

د چینه دارکوهی نه داوبو راویستلو په مقدار کښې دفقهاؤ مختلف اقوال او مفتیٰ به قول

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یوماشوم دسپی ورکوټې بچې کوهی ته ورغورزار کړو اوهغه په کښې لږساعت پس مړشو دوه (۲) دری (۳) گهنټی پس پته اولگیدله چه هغه دسپی بچې ئې راویستلې دې اودجماعت دامام نه تپوس کولو نه پس ئې اتیا بوقې هم راویستلې اوکوهی چینه داردې چه څومره اوبه ترنه هم راوباسې خو هغه کمیږی نه بیا وروستو یو بل مولوی صاحب چه داواقعه واوریدله هغه اووئیل چه دفقهې دکتابونو په رڼړا کښې به ددې کوهی تولې اوبه راویستلې کیږی هله به کوهی صفا کیږی نو دې کښې بحث دومره اوچلیدلو چه اوس به دکوم مولوی صاحب په خبره باندې عمل کیږی بیا خلقو یو بل مولوی صاحب ته رجوع اوکړه هغوی دالیکلي ورکړل چه درې سوه (۳۰۰) بوقې تر نه راوباسئ نو کوهی به بې شکه پاک شی نو درې سوه (۳۰۰) بوقې ترینه اویستلې شوې اوس چه کوم مولوی صاحب دټولو اوبو راویستلو مسئله خودلې وه هغه اوس هم په خپله خبره کلک دې چه داکوهې اوس هم پلیت دې ددې نه په شرعی طریقه سره ټولې اوبه راوباسئ اوپاک ئی کړې هغه وائې چه دکوهې اوږدوالي اوپلن والې ناپ کړئ او دهغې هومره کنده اوکنئ هغه ددې کوهی د اوبو نه ډکه کړی نو پاک

﴿۱﴾ قال ابن عابدین :لوکان قلیل البنج اوالزعفران حراما عند محمد لزم کونه نجسا لانه قال ماسکر کثیره فان قلیله حرام نجس ولم یقل احد بنجاسة البنج ونحوه .

(ردالمحتار هامش الدرالمختا، ص ۱۷۲ جلد۳ قبیل باب حد القذف)

به شی دویمه خبره هغه دا بیان کړله چه د کوهی ژوروالې تاسو ناپ کړئ او اوبه راویستل شروع کړئ، دهغوی وینا ده چه که دکوهی ژوروالې لس (۱۰) لاسه وی او په یوه ګهینټه کښې یو لاس لاندې لاړشی نو لس (۱۰) ګینټې اوبه راویستلوسره به کوهې پاک شی اویائې داوبو ویستلو والا مشین سره راوباسئ بیا چه مود فقهي کتابونه اوکتل (تعلیم الاسلام) حصه دوم مرتبه حضرت مفتی کفایت الله صاحب رحمه الله دهلوی نو په هغې کښې دپوره اوبو راویستلو حکم دې دغه ددیوبندی مسلک کتاب (بهشتی زیور) کښې هم دټولو اوبو راویستلو حکم دې هغې کښې هم د درې سوو (۳۰۰) بوقو څه ذکر نشته په فتاوی رشیدیه کامل مبوب مطبوعه کراچی صفحه ۲۴۳ باندې دی که خپه ئې پلیته وی نو اوبه به راوباسي اوکه پاکه وی نوهیڅ نشته په هغې کښې هم د درې سوو (۳۰۰) بوقو څه ذکر نشته. صرف فتاوی دارالعلوم دیوبند. مطبوعه کراچی جلد ۱ صفحه ۳۸ او جلد ۲ صفحه ۵۷ باندې په مستعمل کوهی کښې اود چیلئ د پچو غورزیدو په حکم کښې د چینه دار کوهی نه درې سوو بوقو راویستلو مسئله ده. دارنګې دفقه حنفی معتبر کتاب هدایه اولین مطبوعه مطبع مجتبائی دهلی صفحه نمبر ۲۷ کښې دی:

وان ماتت فیها شاةٌ او آدمی او کلب نزح جمیع مافیها من الماء لان ابن عباس رضی الله عنه وابن زبیر رضی الله عنه افتیا بنزح الماء کله حین مات زنجی فی بئر زمزم فان انتفخ الحیوان فیها او تفسخ نزح جمیع ما فیها صغر الحیوان او کبر لانتشار البلة فی اجزاء الماء وان کانت البیر معینة بحیث لا یمکن نزحها اخرجوا مقدار ما کان فیها من الماء وطریق معرفته ان تحفر حفر مثل موضع الماء من البئر ویصب فیها ما ینزح منها الی ان تمتلی او ترسل فیها قصبة وتجعل لمبلغ الماء علامته ثم ینزح منها مثلاً عشر دلاء ثم تعاد القصبة فتنظر کم انتقص فینزح لکل قدر منها عشر دلاء وهذان عن ابی یوسف رحمه الله وعن محمد رحمه الله نزح مائتا دلو الی ثلث مائة وکانه بنی قوله علی ما شاهد فی بلده،

په دې عبارت کښې د لکیر والا عبارت کښې (وعن محمد رحمه الله) په حاشیه کښې لیکلې دې (قوله وعن محمد الی آخره والمروی عن ابی حنیفه اذا نزح منها مائة یکتفی وهو بناء علی ابار الکوفة لقلة الماء فیها، دارنګې دریم (۳) نمبر عبارت

(علی ما شاهد) لاندې حاشیه باندې دی (قوله علی ماشاهد..الخ) من غالب میاه ابار بغداد لان اباربغداد لا تزید علی ثلث مائة دلو، دارنګې درساله رکن الدین صفحه ۵۴ باندې دی دداسی کوهی نسبت چه هغه بالکل خالی کیږی نه بعضی علماؤ ددری سو (۳۰۰) بوقو راویستلو فتوی ورکړي ده داولې دی ددې سوال په جواب کښې یی لیکلې دی چه دا فتویٰ په ضعیف قول باندې ده او ددې اصل دادې چه امام محمد رحمه الله دافتوی دبغدادشریف کوهیانو سره مخصوص کړیده کله چه هغوي اولیدل چه دبغداد په کویانو کښې ۳۰۰ دری سوه بوقونه زیاتې اوبه نشته نو په دې قول سره هم ټولې اوبه واویستل ثابت شو اودا چرته کیدې شی چه امام محمد رحمه الله دټولې دنیا په کوهیانوباندې دیو مخصوص شمیرفتوٰی ورکوله اوحال داچه دفقهاء صحابه رضی الله عنهم دپلیتی په سبب سره دټولو اوبو راویستل یو جاری عمل وی لکه دحضرت عبدالله بن عباس اود عبدالله ابن الزبیر رضی الله عنهما ددې مخالف منقول دی دهغه علماؤ ډیره غټه غلطی ده چه داقول امام محمد رحمه الله ته منسوب کړو اودټولې دنیا په ټولو کوهیانو باندې فتوی ورکوی حال دادې چه امام محمد رحمه الله کوم ځای کښې دافتوی ورکړې ده نو په یو مخصوص شمار سره ئی دټولو اوبو راویستلو فتوی هم ورکړې ده لکه چه ثابته شوه (ازشامی) صحیح مسئله څۀ ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: سیدجماعت علی شاه صاحب ګیلانی مقام خاص مولی پور تحصیل کبیروالاضلع ملتان

الجواب: صحیح حکم دادې چه دموجوده اوبو مقدار راوباسئ مثلاً که کوهې دری (۳) ګزه ډوب وی اوپه یو فټ کښې شپیته (۶۰) بوقی اوبه وی نو چه کله د کوهی نه (۵۴۰) پنځه سوه څلویښت بوقې راوباسلې شی نوپاك بی شی دمقدار معلومولو دپاره چرته یو ماهر کس ته رجوع اوکړئ (۱) فقط

(۱) قال العلامه الحصکفی وان تعذر نزح کلها لکونها معینا فبقدر مافیها وقت ابتداء النزح قاله الحلبی یؤخذ ذلک بقول رجلین عدلین لهما بصارة بالماء وبه یفتیٰ.
(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۱۵۷ جلد ۱ فصل فی البئر) ...... وهاب

په حوض کښې د لس په لس والا شرط مفتی به نه دې

سوال: زمونږ په علاقه کښې دټیوب ویل په ذریعه سره واړه واړه تالابونه جوړکړې شوې دی چه هغه لس په لس والا مقدار نه کم دی اوټیوب ویل هر وخت جاری نه وی اوخلق ددې تالابونو نه اوبه وړی نو آیا ددې اوبو په استعمال سره مونځ وغیره کیږی نه؟ دارنګې د لس په لس مقدار ماخذ دقران حدیث اوفقې نه دې که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمد زمان سرائي نورنګ بنون....۱۲۷شعبان ۱۴۰۳ھ

الجواب: محققینو احنافو تصریح کړې ده چه داوبو دلږوالی اوډیر والې دارومدار پخپله هغې مسئلې کښې د اخته سړی په رائی باندې ده.د عشراً فی عشر باندې نه ده ﴿۱﴾ نو که ددی حوضونو متعلق داستعمال والو رائې داوی چه که دې کښې نجاست اوغورځیږی نود اودس کولو په وخت کښې سمدستی بل طرفته نه رسیږی نو دابیا غټ حوضونه دی اوکه داسې نه وی نو واړه دی وهوالموفق

د حوض په مقدار کښې مفتٰی به قولونه

سوال: محترم ومکرم عزیز القدر صاحب حضرت مفتی صاحب السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته! علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه څمونږ په ملک کښ دحکومت دطرفه تالابو نه منظور شوې دی چه په هغې کښې بعضی

﴿۱﴾ قال العلامه الحصکفی رحمه الله: والمعتبر فی مقدار الراکد اکبر رأی المبتلیٰ به فیه فان غلب علی ظنه عدم خلوص ای وصول النجاسة الی الجانب الآخر جاز والا لا هذا ظاهر الروایة عن الامام والیه رجع محمد وهو الاصح کما فی الغایة وغیرها وحقق فی البحر انه المذهب وبه العمل. (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۴۱ جلد ۱ باب المیاه) وان التقدیر عشراًبعشر لا یرجع الی اصل یعتمد علیه. (ایضاً)

گول دي لیکن دشرعی حدنه کم دی چه هغه عشراً فی عشر دې او اوبه دیو طرفته راځی اوتالاب کښې جمع کیږی او بل طرفته نه اوځی او خلق په بالټو او تیمانو سره دا اوبه دتالاب نه اوباسی نو که په دې تالاب کښې څه پلیتی او غورځیږی نو داتالاب به پاک وی که پلیت؟ اوددې حکم به (کالماء الجاری) وی که نه؟ څمونږ ځائی کښې بعضې مولایان وائی چه دا (عموم بلوی) ده او څوک ورته د (کالماء الجاری) حکم ورکوی دغه شان د (منیة المصلی) صفحه ۲۴ عبارت هم دې.

حوض صغیر یدخل الماء فیه من جانب ویخرج من جانب آخر فتوضأ فیه الانسان فوقعت غسالـه فیه ان کان الحوض اربعاً فی اربع یجوز وضوءه لان الماء المستعمل لایستقر فی مثلـه بل یدور حولـه ویخرج وان کان الحوض اکبر من ذلک لا یجوز لان الماء المستعمل یستقر فی مثله،

ددې عبارت تشریح هم واضحه کړئ؟ بینوا توجروا

المستفتی: ماسټرسید غلام سرائې نورنګ ضلع وتحصیل بنوں...۱۹۶۹ء ۵۱۷

الجواب: (۱) که ددې تالاب غټوالې دومره وی چه یو طرف کښې پلیتی غورځیدلو سره دویم طرفته دپلیتئ اثر رسیږی نو داتالاب (کالماء الجاری) نه دې او پلیتیږی او که دنجاست اثر بل طرفته نه رسیږی نو بیا (کالماء الجاری) دې اود اوصافو د بدلون نه بغیر نه نجس کیږی اوهم داظاهر الروایة دې.

فی الدرالمختار: والمعتبر فی مقدار الراکد اکبر رأی المبتلیٰ به فیه فان غلب علی ظنه عدم خلوص النجاسة الی الجانب الاخر جاز والا فلا، هذا ظاهرالروایة عن الامام والیه رجع محمد وهو الاصح (هامش ردالمحتار ص۷۷ ا جلد۱)

اودا عشراً فی عشر قول داعتماد لائق نه دې.

لمافی الدرالمختار وان التقدیر بعشر فی عشر لا یرجع الی اصل یعتمد علیه (۱)

او که بالفرض ددې مراد ثابت شی نو بیا ترې شرعی ګزونه مراد دی چه هغه نهه بنده دې نوپه دې وجه که په انګریزی ګزونو سره طول اوعرض ساتی

(۱) (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۴۱ جلد ۱ باب المیاه)

نو داحوض غټ دې او (کالماء الجاری) هم دې.

(ای فی غیر ظاهر المذهب واختاره فی النهر الفائق)﴿۱﴾.

۲: په منیه کښې قاضی خان (ددې عبارت نه پس) داعبارت نقل دې.

والاصح ان هذا التقدیر غیر لازم فان خرج الماء المستعمل من ساعة لکثرة الماء وقوته یجوز والا فلا﴿۲﴾ قال العلامة الشامی ص۱۷٦ جلد۱ واقره الشارحان...... واجاب رکن الاسلام السغدی بالجواز مطلقاً لانه ماء جار والجاری یجوز التوضأ به وعلیه الفتویٰ﴿۳﴾

ددې عبارت نه معلومه شوه چه کوم حکم تادمنیه والا نقل کړې دې (غیر صحیح)او غیر مفتی به دې. فقط

د شرعی ګز اندازه اوتحقیق

سوال: علمائی دین دې مسئله باره کښې څه فرمائی چه په (منحة الخالق علی البحر الرائق ص ۱۳۹) کښې دشرعی ګز اندازه لیکلې شوې ده.والـــذراع اربعـــة وعشرون اصبعاً والاصبع ستة شعرات مرصوصة بالعرض،،

ددې عبارت نه معلومیږی چه داسې شکل کښې به کیښودې شی (۱۱۱۱۱۱) بیایی لاندې لیکلې دی (فظهرشعرة منها الی بطن الاخریٰ توضع،، چه دهغې شکل ځما په ذهن کښې داسې راځی (- - -) دشری ګزناپ داولنی شکل مطابق دې که ددویم شکل مطابق داولنی شکل پـه وجـه بانـدې دشرعی ګزاندازه ډیره کمه راځی اوددویم شکل په وجهې سره د انګریزی ګز دو چنده جوړیږی ددې جواب راکړئ؟ بینوا توجروا

المستفتی: شفیع اکبرملک آباد علاقه ګدون.... ۱۹۸٦ء۱۷\۱۵

الجواب: په سعایه وغیره کښې دی چه شرعی ګزه یونیم فټ دې.(وهو مختارصاحب

﴿۱﴾ (غنیة المستملی شرح منیة المصلی ص۹۹ فصل فی احکام الحیاض)

﴿۲﴾ (وهکذا فی منحة الخالق هامش البحر الرائق ص۷۳ جلد۱ کتاب الطهارة)

﴿۳﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۱۴۰ جلد۱ مطلب لو ادخل الماء من اعلی الحوض وخرج الخ)

الهدایــه والاکثــرین، البته قاضی خان وغیره ددرې نیم فټو مقدار والا ګز معتبر کړیدې دې او صاحب د بزازیه د هرې زمانې او علاقې خپل مروجه عام ګز معتبر کړې دې (۱) (فلیراجع الی ابواب المیاه.) وهو الموفق

﴿۱﴾ وفی منهاج السنن: واختلفوا فی تحدید الذراع علی ثلٰثة اقوال، الاول ان المعتبر ذراع المساحة وهو سبع قبضات فوق کل قبضة اصبع ای الابهام قائمة (درے نیم فٹه ۴۲ انچه) افتیٰ به قاضی خان وغیره، والثانی ان المعتبر ذراع الکرباس وهو ست قبضات من دون قیام الاصبع (اتلس انچه یونیم فٹ) واختاره صاب الهدایه والاکثرون القول الثالث ان المعتبر ذراع کل زمان ومکان واختاره صاحب البزازیه.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۶۰ جلد ۱ باب ماجاء ان الماء لا ینجسه شیء)

الباب الرابع فی التیمم

فالج والا د خادم او نوکر په نه موجودګئ کښې تیمم کولې شی

سوال: علماء کرام په دې مسئلې کښې څه فرمائی چه زید په لاس، غوړې او سترګو سره بالکل روغ رمټ دې لیکن په خپو فالج وهلې دې چه ګرزیدې نه شی داسړی په وخت کښې د تنه داودس کولو انتظام نشی کولې ځکه چه پخپله داوبو تلاش نشی کولې اووخت هم تیریږی که دې د تیمم په ذریعه سره مونځ ادا کړی نو دا جائز دې که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم ۱۳۹۷ھ

الجواب: داسړی دخادم او نوکرپه عدم موجودګئ کښې تیمم کولې شی.

کمافی شرح التنویر اولم یجد من یوضئه فان وجد ولو باجرة مثل وله ذلک لا یتیمم فی ظاهر المذهب کما فی البحر (هامش ردالمحتار ۲۱۵ جلد ۱) ﴿۱﴾ وبمعناه فی الهندیه ص۲۸ جلد ۱ ﴿۲﴾ وفتاویٰ دارالعلوم دیوبند ص ۲۴۳ جلد ۱ فلیراجع.وهو الموفق

د مرګی د مریض د پاره د غسل په ځای باندې د تیمم حکم

سوال: څه د مرګی مریض یم یو ځل مې دغسل اراده اوکړه نو دغسل په وخت

﴿۱﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ۱۷۱ جلد ۱ باب التیمم)

﴿۲﴾ وفی الهندیه او کان لا یجد من یوضیه ولا یقدر بنفسه فان وجد خادما او مایستأجربه اجیراً او عنده من لو استعان به اعانه فعلیٰ ظاهر المذهب انه لا یتیمم لانه قادر کذافی فتح القدیر. (عالمګیریه ص۲۸ جلد ۱ الباب الرابع فی التیمم الفصل الاول)

کښې راباندې دوره راغله او تندې می په تیره ګټه باندې اولګیدو او زخمی شو او تقریبا یو میاشت پوری زخم وو نو داسې حالت کښې به ماته دغسل نه کولو اجازت وی که نه غسل کول به ضروری وی؟ یا څه بله طریقه اوښایئ؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالرحمن بنوں..... ۲۰نومبر ۱۹۷۴ء

الجواب: که اسانه وی نود صبا راختلو نه مخکښې غسل کوه او باقی مسئله داده که په غسل کولو سره دوره راتلل یقینی وی یا غالب ګمان وی نو بیا تیمم کولې شې.

کمافی الهندیه ص ۲۸ جلد ۱ ویعرف ذلک الخوف اما بغلبة الظن عن امارة اوتجربة اواخبار طبیب حاذق مسلم غیر ظاهر الفسق کذا فی شرح منیة المصلی لابراهیم الحلبی﴿۱﴾. وهوالموفق

د اوبو ضرری کیدلو په وخت کښې تیمم جائز دی

سوال: یو سړې مخ لاس وینځی خله کښې اوبه اچوی استنجاء هم اوبو سره کوې او بیا استنجاء او لاس وینځلو نه پس دمونځ دپاره تیمم کوی نو آیا داتیمم کیدی شی؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمدامین فرتو په اټک... ۱۹۹۱ء ۸/۱۱

الجواب: که داسړی بیمار وی غسل او اودس ده ته ضرر ورکوی نوده دپاره تیمم جائز دې ﴿۲﴾ وهوالموفق

اودس ماتیدلو سره جنابت د پاره کړی تیمم باندې څه اثر نه غورځیږی

سوال: علماء دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که یو سړې دجنابت دپاره

﴿۱﴾ (فتاویٰ هندیه ص ۲۸ جلد ۱ باب التیمم الفصل الاول)

﴿۲﴾ فی الهندیه ولوکان یجد الماء الا انه مریض یخاف ان استعمل الماء اشتد مرضه او ابطأ برؤه تیمم...... ویعرف ذلک الخوف اما بغلبة الظن عن امارة او تجربة او اخبار طبیب حاذق مسلم غیر ظاهر الفسق.

(الفتاویٰ العالمګیریه ص ۲۸ جلد ۱ باب التیمم الفصل الاول)

تیمم اوکړی اوپه غسل باندې قادرنه وی اوبیا اودس مات شی نوآیا دجنابت دپاره به په دویم ځل تیمم کوې که هغه مخکښې کافی دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم.....

الجواب: ترڅوپورې دغسل کولو عذر باقی وی نو دهغې پورې دجنابت دپاره دایو تیمم کافی دې اوچه کله دغسل اوړیدلو باعث په دویم ځل راشی نوپه دویم ځل به تیمم ضروری وی البته داودس ماتیدلو په صورت کښې به باقاعده اودس کول پکار وی.

وفی الکبیری ص ۸۲ وان کان الماء یکفي للوضوء ولا یکفی للمعة یتوضأ به ولا ینتقض تیمم الجنابة لان الماء فی حق اللمعة کالمعدوم لعدم کفایته لها ﴿۱﴾. وهو الموفق

په یو لاس باندې دشل سړي اودس او تیمم

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که دچا لاس نه وی نو دې سړې دپاره داوبو په عدم موجودګئ کښې تتمم فرض دې یانه؟ او که فرض وی نو تیمم به څنګه کوی؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمدشفیع موقوف علیه دارالعلوم حقانیه.....یکم صفر ۱۴۱۱ھ

الجواب: یو لاس والا کس اودس هم کولې شی او تیمم هم کولې شې په یو (ضرب) دې مخ مسح کړی او لاس دې په خاورې وغیره پورې راکاږی اودغه شان دخادم په ذریعې سره هم اودس اوتیمم جائز دې.

فلیراجع الی ردالمحتار وغیره ﴿۲﴾. وهو الموفق

﴿۱﴾ (غنیة المستملی ص ۸۳ فصل فی التیمم)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین رحمه الله (قوله کمافی البحر) حاصل مافیه انه ان وجد خادما ای من تلزمه طاعته کعبده وولده واجیره لا یتیمم اتفاقاً وان وجد غیره ممن لو استعان به اعانه ولوزوجته فظاهر المذهب انه لا یتیمم ایضاً الخ.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۱۷۱ جلد ۱ باب التیمم)

وقال ایضا وفی التاترخانیه الرجل المریض اذالم...... (باقی په بل مخ)

د خلقوپه مخکښې د عورت ښکاره کيدلو

په وجه دغسل په ځاې تيمم کول

سوال: که يو سړی داسی ځای کښې مقيم وی چه هلته دغسل انتظام نه وی مطلب دا که غسل کوی نو دخلقو په مخکښې دعورت ښکاره کيدلو پوره يقين دې نو داسی حالت کښې دا سړی په تيمم سره مونځ کولې شی يانه؟ اونور خلقو ته امامت کولې شې که نه؟ بينوا توجروا

المستفتی علی عباس خان مدرسه قاضی حسام الدين کوهاټ. يکم ذی الحجه ۱۳۹۷ھ

الجواب: که دخلقو په مخکښې دعورت ښکاره کيدلو نه بغير غسل ممکن نه وی نوددې سړی په تيمم کښې اختلاف دې امام حلبی جواز طرفته مائل دې کمافی شرح الکبير ص۵۰ وبالجملة فلا ضرورة فی کشف العورة للغسل عندمن لا يجوز نظره اليها لان له خلفا بخلاف الختان ونحوه ﴿۱﴾ او زيات احتياط په دې کښې دې چه امامت دې نه کوی او که امامت ئی کړې وی نود خط په ذريعې سره دې مقتديانو ته دمونځ راګرځولو خبرورکړی.

کما فی شرح التنوير کما يلزم الامام اخبارالقوم اذا امهم وهو محدث او جنب بالقدر الممکن بلسانه او بکتاب او رسول علی الاضح لو معينين والا لا يلزمه وفی ردالمحتار ص۵۵۴ جلد ۱ وقال ان تعين بعضهم لزمه اخباره ﴿۲﴾. وهو الموفق

(بقيه خاشيه) تکن له امرأة ولا امة وله ابن اواخ وهو لا يقدر علی الوضوء قال يوضئه ابنه او اخوه غير الاستنجاء فانه لا يمس فرجه ويسقط عنه والمرأة المريضة اذالم يکن لها زوج وهی لاتقدر علی الوضوء ولها بنت او اخت توضئها ويسقط عنها الاستنجاء اه، ولا يخفیٰ ان هذالتفصيل يجری فيمن شلت يداه لانه فی حکم المريض.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۵۰ جلد ۱ باب الاستنجاء)

﴿۱﴾ (غنية المستملی شرح منية المصلی ص ۵۰ بحث الغسل)

﴿۲﴾ (الدرالمختار مع ردالمحتار ص۴۳۸ جلد ۱ مطلب المواضع التی تفسد صلاة الامام دون المؤتم)

د اوبو په یومیل کښې کم فاصله باندې تیمم صحیح نه دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه څمونږ خلق ددوه (۲) غرونو نه اونې پریکوی او راوړی چه دکلی نه لرې دی بعضې علماؤ پخوا زمانه کښې په دې غرباندې جمات جوړ کړې وو آبادغه ځاې په تیمم سره مونځ صحیح دې حال داچه ددې غرنه دمیل په دریمه حصه فاصله کښې څه آبادی هم شته لیکن هغوی ته هم داوبو تکلیف دې خلق ډیر لرې نه په سرونو باندې اوبه راوړی اودلرګوالا درې څلورسوه کسان جوړیږی چه هغوی ته اوبه ورکول دې کورونو والا دپاره ډیرګران دی نوآیا په داسې ځاې کښې تیمم سره مونځ کول صحیح دې؟ اوحال داچه خلق خپلوخپلوکورنوته په وخت رسیدې شی؟بینوا توجروا

المستفتی: میان ګل میران شاه وزیرستان.....۸۱۱۱۱ء۱۹۸۲

الجواب: کوم ځاې کښې چه په تیمم سره مونځ کولې شی که داځاې داوبو نه یو میل لرې وی (یعني یو میل پوری داوبو نام ونشان نه وی اویا په کورونو کښې اوبه وې لیکن دبعضې عوارضو په وجه باندې ئې کورونو واله راتلونکو ته نشی ورکولې) نو دا راتلونکی خلق په تیمم سره مونځ کولې شی(۱) اګر که داکسان په وخت کښې دننه خپلو کورونو ته رسیدلې شی اوکه اوبه نزدې وی یادا کورونو والا خلق دوی ته اوبه ورکوی نو په تیمم سره مونځ کول صحیح نه دی (ماخوذ از کبیری وردالمحتار) وهوالموفق

---

(۱) قال العلامه حصکفی من عجز عن استعمال الماء المطلق الکافی لطهارته...... لبعده ولو مقیماً فی المصر میلاً، قال ابن عابدین (قوله ولومقیماً) لان الشرط هو العدم فاینما تحقق جاز التیمم نص علیه فی الاسرار بحر.
(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۱۷۰، ۱۷۱ باب التیمم)
(هکذا فی غنیة المستملی المعروف بالکبیری ص ٦٤ باب التیمم)

الباب الخامس

فی المسح علی الخفین وغیرهما

په خپو باندې د مسحې د پاره د قرانی ایت نه د روافضو دلیل نیول غلط دی

سوال: علمائی دین دمفتیان شرعې متین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه شیعه حضرات دسورة المائده دپنځم او شپږم ایت په وجې سره په خپو باندې دمسحې دفرض کیدو قائل دی او په صرفی او نحوی ترکیب سره هم مسحه ثابتوی او غسل رجلین یعنی دخپو وینځلو ته دقران نه خلاف وائی او اعلان کوی چه سنی علماء ترقیامته پورې دغسل رجلین دثابت کولو نه عاجزدی نو هغه کوم نحوی اوصرفی ترکیب دې چه دهغې نه مونږ اهل سنت والجماعت دخپو وینځل ثابتوؤ دغه شان په نورو دلائلو اوبراهینو سره هم مختصر وضاحت اوکړئ؟ بینوا توجروا

المستفتی اهل سنت والجماعة منډی بهاؤالدین ضلع گجرات ۱۹۷۲،۱۲،۱۷

الجواب: اعلم ان ارجلکم معطوف علی المغسول دون الممسوح یدل علیه القرآن والحدیث والاجماع والعقل، اما الاول فهو قوله تعالیٰ الی الکعبین ولم یقل الی الساقین والکعب غایة الغسل دون المسح واما الثانی فهی الاحادیث المتواترة الواردة فی عمل الغسل وترغیب الغسل والوعید علی ترکه واما الثالث فلان الصحابة رضی الله عنهم حتی علیا وابن عباس ذهبوا الی وظیفة الغسل، واما الرابع فان الرجلین اقرب الیٰ محل الغبار والنجاسة بخلاف الراس والعجب من اهل التشیع انهم لم یلتفتوا الی قراة النصب

مع ان العطف بالنصب على المجرور لا يصح الا فى المجرور بالحرف الزائد فافهم وتدبر﴿۱﴾. (وانما كتبت الجواب بالعربية لانها مسئلة معضلة لا يفهمها العوام. فقط

د سفر په دروان کښې په موزو باندې مسح کولو کښې
د صاحب هدايه په استدلال باندې د ابن الهمام كلام

۱۵ ربيع الاول ۱۴۰۹ھ

الجواب: ملخص استدلال صاحب الهداية ان كل مسافر يمسح ثلثة ايام فلا بد ان يكون مقدار السفر ثلاثة ايام والا فيصدق نقيض الكلية الاولى، اى بعض المسافرين لا يمسحون ثلاثة ايام فيلزم خلاف الحديث.

ملخص ايراد الامام ابن الهمام انه لو حمل هذا الحديث على الاطلاق لزم صدق نقيضه لان بعض المسافرين لا يمسحون ثلاثة ايام كما اذا بكر المسافر فى

﴿۱﴾قال العلامه ابراهيم الحلبى: والارجل من بين الاعضاء الثلثه المغسولة تغسل يصب الماء عليها فكانت مظنة للاسراف الملموم المنهى عنه فعطف على الممسوح لاالتمسح ولكن لينبه على وجوب الاقتصاد فى صب الماء عليها وقيل الى الكعبين فجئ بالغاية اماطة لظن ظان يحسبها ممسوحة لان المسح لا تضرب له غاية فى الشريعة انتهىٰ وقد ثبت فى الصحيحين من رواية عبد الله بن عمر وابى هريرة رضى الله عنهما ان رسول الله ﷺ رأى قوما توضؤا واعقابهم تلوح لم يمسها الماء فقال ويل للاعقاب من النار وفى رواية لابى هريرة رضى الله عنه ويل للعواقيب من النار وفى صحيح مسلم عن جابر رضى الله عنه قال اخبرنى عمر بن الخطاب رضى الله عنه ان رجلاً توضأ فترک موضع ظفر على قدمه فابصره النبى ﷺ فقال ارجع فاحسن وضوئک وعن عائشة رضى الله عنها لان تقطعا احب الى من ان امسح على القدمين من غير خفين وعن عطاء ماعلمت ان احداً من اصحاب رسو الله ﷺ مسح على القدمين فهذا اجماع من الصحابة على وجوب الغسل وهو يؤيد الاحاديث الصحيحة فلا عبرة بمن جوز المسح على القدمين من الشيعة ومن شذ

(غنية المستملى المعروف بالكبيرى ص۱۵،۱۶ شرائط الصلاة)

اليوم الاول الى وقت الزوال حتى بلغ المرحلة فنزل بها للاستراحة وبات فيها ثم بكر في اليوم الثاني ومشى الى مابعدالزوال ونزل ثم بكر في الثالث ومشى الى الزوال فبلغ المقصد، لانه مسافر عند النية كما صححه السرخسي ولا يمسح ثلاثة ايام، فلا بد من ان يحمل هذا الحديث على التقيد اى كل مسافر كان سفره ثلاثة ايام فصاعداً يمسح ثلاثة ايام، فلم يصح استدلال صاحب الهداية بهذا الحديث ويصح كون قدرالسفر اقل من ثلاثة ايام، وان اجابوا عن هذا الايراد بان بقية كل يوم ملحقة بالمنقضى منه فلا يلزم كون قدر سفر هذا المسافر اقل من ثلاثة ايام، فهذالجواب لا يدفع هذا الايراد لان بقية اليوم الثالث لاتصح الحاقها بالمنقضى لعدم السفر فيها حقيقة ولعدم رخصة السفر فيها، فالايراد وارد الآن كما كان اى لزوم كون بعض المسافرين لايمسحون ثلاثة ايام، وهذا لازم باطل لازم من كون المبكر المذكور مسافراً فالملزوم مثله، وبالجملة ان المبكر المذكور غير مسافر فلا يمسح ثلاثة ايام ولايقصر ايضاً فلايقصر مسافر يوم واحد وان قطع فيه مسيرة ايام.

ولا يبعد ان يجاب عن كلام ابن الهمام ان معنى الحديث ان كل مسافر اذا خلى وطبعه يمسح ثلاثة ايام مادام مسافراً، فجاز ان لايمسح ثلاثة ايام لمايعرضه كالعجلة فى السير، والمبكر المذكور لم يبق مسافراً فلذا لم يتمم اليوم الثالث فافهم ولا تعجل فى الرد والقبول. وهو الموفق

په جرابوباندې د مسح شرطونه

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه نن صبا کومې د نائلون جرابې دی آیاپه دې باندې داحنافو په نزد مسح جائز ده که نه؟ دلته

بعضې خلق په دې جرابو باندې په مسح جائز وائي چه د اهل ظواهرو په شان دی آیا دا صحیح ده؟ بینوا توجروا

المستفتي: بنده رحمن الدين ضلع ديرملاکنډ ډویژن

الجواب: د نائلون په جرابو باندې مسح کول جائز نه دی، ځکه چه په جرابو باندې د مسح د جواز د پاره دا شرط دې چه دا سې سختې او غټې به وی چه صرف دا واغوندی نو درې ميله پورې په کښې تللې شی او شلیږی نه او دا شرط دې چه دا واچوی او تړلو نه بغير هم غورځيږی نه او که دا نه غورځيدل د تنګئ د وجې نه وی نو بیا هم مسحه کول جائز نه دی او دا شرط هم دې چه اوبه تری نه اوځی او څلورم شرط دا دې چه د ننه پکښې څه په نظر نه راځی يعنی چه سترګې پرې اولګوې نو هيڅه په نظر نه راځی.

يدل عليه مافى الدر المختار اوجوربيه ولو من غزل او شعر الثخينين بحيث يمشى فرسخا ويثبت على الساق بنفسه ولايرى ماتحته ولا يشف آه ﴿۱﴾ وفى الشرح الكبير ص۱۰۸ وينبغى ان يقيد بما اذالم يكن ضيقاً فانانشاهد مايكون منه فيق يستمسک على الساق من غير شد ولو كان من الكرباس انتهى﴿۲﴾

او خبر شئ چه د نیلون جرابې د تنګئ د وجې نه نه غورځيږی لهذا په کښې دويم شرط موجود نه دې او اوبه ترینه هم اوځی او چه دومره راکاږی څومره چه خپې ته د اچولو په وخت کښې وی نو دهغې نه بهر والاځيز هم په نظر راځی او دريم او څلورم شرط هم په کښې نشته لهذا په دې باندې مسحه کول د مذهب نه خلاف دی ﴿۳﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ (الدر المختار على هامش ردالمحتار ص ۲۶۹ جلد ۱ باب المسح على الخفين)
﴿۲﴾ (غنية المستملى ص ۱۰۸ فصل فى المسح على الخفين)
﴿۳﴾ قال ابن نجيم (قوله والجورب المجلد والمنعل والثخين اى يجوز المسح على الجورب اذا كان مجلداً او منعلاً او ثخيناً...... والثخين ان يقوم على الساق من غير شد ولا يسقط ولا يشف وفى التبيين ولايرى ما تحته.
(البحر الرائق ص ۱۸۲ جلد ۱ باب المسح على الخفين)

ناټلون په جرابو مسح کول جائز نه دی

سوال: د ناټلون په جرابو مسح جائز ده که ناجائز؟ بینوا توجروا

المستفتی: بهادرسید دروش چترال....۱۳صفر۱۳۹۷ھ

الجواب: ناجائز ده ﴿۱﴾ وهوالموفق

د مسح علی الجوربین مسئله

سوال: په موزو باندې خومسحه صحیح ده لیکن کومې جرابې چه دباړې (کارخانو) نه راوړلې کیږی او هغه اوبه هم راکاږی نوبغیر عذر نه په دغسې جرابو باندې مسحه کول صحیح دی که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: حضرت مولانا فضل مولی صاحب سابق شیخ الحدیث
بدارالعلوم حقانیه اکوړه ختك ۱۴| ربیع الثانی ۱۴۰۲ھ

الجواب: دمفتی به قول په بناباندې په جرابو مسحه کول جائز دی لیکن دجواز دپاره څه شرطونه دی چه په (درمختار باب المسح علی الخفین) کښې لیکلې شوې دی (منها ما ذکره (ای اشارالیه) المستفتی) اودنائیلون په جرابو کښې داشرطونه نشته ﴿۲﴾ لهذا په دې باندې مسح جائز نه ده وهوالموفق

﴿۱﴾ خفین دڅرمنې موزو ته وائی اودمسحې په جواز کښې اصل هم خفین دی، غیر مدرک بالقیاس په وجې سره دقیاس تقاضا داده چه په غیر څرمنې والا موزوباندې دې مسح جائز نه وی لیکن داستحسان په بنا باندې هغه غیر څرمنې والاموزې چه په هغې کښې دخفین شرائط موجود وی په هغې به هم جائز وی او په نائیلون یاتار والا جرابو کښې دغه شرطونه نشته نو په هغې باندې به څنګه دخفین څرمنې والا موزې پشان مسحه جائز شی (فافهم)
قال العلامه حصکفی او جوربیه ولو من غزل او شعر الثخینین بحیث یمشی فرسخا ویثبت علی الساق بنفسه ولایری ماتحته ولایشف الا ان ینفذ الی الخف قدر الفرض. (الدرالمختار ص۱۹۷ جلد۱ باب مسح الخفین)..... (ازمرتب)

﴿۲﴾ قال العلامه حصکفی اوجوربیه ولومن غزل او شعر...... (بقیه حاشیه په بل مخ)

په فتاوی عالمګیري کښې د مسئله فرک المنی او مسح علی الجبائر په باره کښې تپوس

سوال: (۱) د فتاوی عالمګیری په تطهیر الانجاس کښې دی ومنها الفرک فی المنی، فرک الثوب، دفرک معنی ده جامه مږل او فرک عن الثوب څه څیز دجامو نه مږل او لرې کول نو دلاندینې عبارت نه مراد په جامې مږل او څنډل وی یا ګرول او مږل.

ومنها الفرک فی المنی، المنی اذا اصاب الثوب فان کان رطباً یجب غسله وان جف علی الثوب اجزأ فیه الفرک استحساناً (کذافی العنایه) (جلد ۱ ص ۴۴)،

نن صبا ددې مسئلې په حکم کښې څه تبدیلی خونه ده راغلې؟

(۲) په جلد ۱ ص ۳۵ المسح علی الجبائر کښې دی:

(الف) ویکتفی بالمسح علی اکثر الجبیرة (کذافی الهدایه) (ب) رجل باصبعه قرحة فادخل المرارة فی اصبعه او المرهم فجاوز موضع القرحة فتوضأ ومسح علیها جاز اذا استوعب المسح العصابة وکذا فی حق المفتصد وعلیه الفتویٰ

په دیکښې په جبیره (پټئ) باندې د مسحې په باره کښې په اکثره جبیره باندې مسحې ته کافی وئیلې شوې دی مګر په عصابه کښې د استیعاب حکم دې دافرق ولې دې؟ که فرق دې دپاره وی چه جبیره دزخم نه زیاتی ځائې نیولې وی لهذا په هغې کښې په اکثر حصه باندې مسحه کافی ده او عصابه صرف په زخم باندې وی نو په هغې کښې استیعاب دې نو په مذکوره صورت کښې فادخل المرارة فی اصبعه والمرهم فجاوز...الخ) کښې په زیاتی ځائی باندې مراره ده په هغې کښې هم په اکثر مراره باندې مسحه کافی کیدل پکار دی وضاحت اوکړئ چه داپریشانی ختمه شی؟ بینو اتوجروا

المستفتی محمدصادق ناظم مجلس منتظمه اشاعت فتاوی عالمګیریه سهګل جهلم... ۱۷\۵\۱۹۷۰ء

الجواب: (۱) فی ردالمحتار هو حک بالید حتی یتفتت بحر (شامی ص ۲۲۸ جلد ۱)

اومقصود منی لرې کول دی هرې طریقې سره چه وې (ب) ددلائلو او روایات

(بقیه حاشیه) الشخینین بحیث یمشی فرسخا ویثبت علی الساق بنفسه ولا یریٰ ماتحته ولایشف. (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص ۲۶۹ جلد ۱ باب المسح علی الخفین)

فقهيه ؤ په وجه باندې حكم كښې څۀ فرق نشته البته په درمختار كښې ليكلې شوې دی چه داستنجاء نه كولو په صورت كښې منی په فرک سره نشی پاكيدې (۱) (هامش ردالمحتار ص۲۸۷ جلد۱)(۲) استيعاب والا روايت مؤول دې يا مرجوح دې،يدل على بعض المرادمافى ردالمحتار(ص۲۵۹ جلد۱)(۲) وهوالموفق

په كومو شرطونو سره په جرابو باندې مسح جائزده؟

سوال: په جرابو باندې مسح جائز ده كه نه؟ كه جائز وی نو په كومو شرطونو سره؟ بعضې خلق په دې كښې جهګړه كوی او ماپه جرابو باندې مسح جائز وئيلې ده آيا داصحيح ده؟ بينوا توجروا

المستفتی: بشيراحمد حويليان ايبټ آباد.... ۲۲\ذی الحجه ۱۳۸۸ھ

الجواب: كه په جرابو كښې دا يوڅو شرطونه وی نو په هغې باندې مسح جائز ده ګني نوجائزنه ده(۱) داسی سختې اوغټې وی چه صرف هم هغه واچوې اودرې ميله پورې لاړشې او اونه شليږی (۲) كه هغه واچوې اوپه پنډی باندې ئی اونه تړی اوبياهم نه غورځيږی (۳) چه دهغې نه اوبه نه راوځی (۴) چه دننه تری نه څه په نظر نه راځی (۵) كه دپنډئ نه دتنګئ په وجې سره نه غورځيږی هغه هم نا منظوردی داشرطونه په كبيری (۳) او په درمختار(۴)

﴿۱﴾قال العلامه حصكفى ان طهر رأس حشفة كأن كان مستنجيا بماء وفى المجتبىٰ اولج فنزع فانزل لم يطهر الا بغسله. (اللدرالمختار على هامش ردالمحتار ص۲۲۸ جلد ۱ باب الانجاس)

﴿۲﴾ قال ابن عابدين: ويحتمل ان يكون مراد المصنف ان المسح يجب على كل العصابة ولا يكفى على اكثرها لكن ينافيه انه سيصرح بانه لا يشترط الاستيعاب فى الاصح فيتناقض كلامه وانه كان الاولىٰ حينئذ تعريف العصابة لان الغالب فى كل عند عدم القرينة انها اذا دخلت على منكر افادت استغراق الافراد واذا دخلت على معرف افادت استغراق الاجزاء الخ.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۲۰۵ جلد ۱ مطلب فى لفظ كل اذا دخلت على منكر)

﴿۳﴾ (غنية المستملى المعروف بالكبيرى ص۱۰۸ فصل فى المسح على الخفين)

(۴) الدرالمختار على هامش ردالمحتارص۲۷۹ جلد ۱ باب المسح على الخفين

وغیره کښې مذکوردی او واضحه دي وی چه دا شرطونه د نااثلون په جرابو کښې بالکل نشته دي لهذا په هغې باندې هم مسحه جائزه نه ده.

په بوټ باندې مسح جائزده او مونځ پکښې قابل اعتراض دی

سوال: که بوټ دګیټونه بره وی یعنی ګیټې پکښې پټې وی او بنه کلک ئی اوتړي او څه شلیدلي ځائی پکښې هم نه وی نو آیا دې باندې مسح صحیح ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: طلامحمد خان تل هنګو.... ۱۹۸۲ء/۷/۲۴

الجواب: مسح بریں پاپوش قابل اعتراض نیست، لیکن نماز دورے قابل اعتراض است یکے از وجہ نجاست، دوم از وجہ عدم وضع اصابع بر زمین (درحالت سجدہ) نہ حقیقتاً (کما هو واضح) ونہ حکماً از جہت ارتفاع وعدم تابع شدہ پیش طرف وے کہ مضبوط وسخت باشد کما اشار الیه القاری ﴿۲﴾. وهو الموفق

که په بوټ کښې شرطونه وی نو مسح او مونځ دواړه جائزدی

سوال: دابوټان چه دمضبوطې څرمنې نه جوړشوي دی او ګیټو پورې رسی یعنې

﴿۱﴾وفی منهاج السنن: قال مشائخنا الیوم لا یصلی بالنعال فی المسجد لان دخول المسجد متنعلاً من سوء الادب فی العرف الحادث ولان تلویث المسجد بها واقع لا محالة ولان علة التنعل قد انتهت لان الیهود والنصارىٰ فی زماننا یصلون فی النعال لا یخلعونها.

(ف) اعلم ان النعال اذا لم تکن مانعة من توجیه رؤس الاصابع الی القبلة فجاز الصلوٰة فیها والا فلا، کما یشیر الیه کلام القاری فی المرقاة، فالصلوٰة فی المداس الرائج الیوم لا یجوز اذا کان مقدمه مرتفعاً واسعاً بحیث لا یمتلأ باصابع القدم فافهم.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۲۷۸ جلد ۱ باب ماجاء فی الصلوٰة فی النعال)

په هغې کښې دننه وی او د سجدې په دوران کښې پکښې ګوتې هم خوزی نو آیا په دې باندې مسح او مونځ جائزدې؟ بینوا توجروا

المستفتی: متعلم دار العلوم حقانیه... ۱۱\۲\۱۹۸۷ء

الجواب: برین پاپوش (بوټان) مسح جائز است ونماز دروے درست است، لتحقق جمیع شرائط مسح علی الخفین والصلوة(۱) هاں طهارت این پاپوش ضروری است وهوالموفق

د نائلون په جرابو باندې د مسح کولو حکم

بعضې د نوې رنړا والا خلقو د طرف نه د امسئله را اوچته شوه چه د موزو پشان د نائیلون په جرابو هم مسح جائز کیدل پکار دی نو اکابر علماؤ د فقهې او فتاوې په رنړا کښې د دې مسئلې شرعی حیثیت واضح کړو د حضرت مفتی اعظم دامت برکاتهم او علامه شمس الحق افغانی رحمه الله رائی او تحقیق فتوی ماهنامه الحق شائع کړې ده خو د خپل د اهمیت په بنیاد په دې فتاوی کښې هم شامل کولې شی (از مرتب)

فی الدرالمختار او جوربیه ولو من غزل او شعر الثخینین بحیث یمشی فرسخاً ویثبت علی الساق بنفسه ولایری ما تحته ولا یشف الخ، (حلبی کبیر ص ۱۲۱) وحد الجورب الثخینین ان یستمسک ای یثبت ولا ینسدل علی الساق من غیر ان یشد

(۱) د مونځ د جواز حکم څکه دې چه په دې کښې د سجدې په دوران کښې ګوتې برابر خوځی او د بوټ او ګوتو په مینځ کښې څه داسې سختی او خلا نشته چه د مونځ نه مانع اوګرځی (از مرتب) په منهاج السنن کښې دی.

اعلم ان النعال اذا لم تکن مانعة من توجیه رفع الاصابع الی القبلة فجاز الصلوة فیها والا فلا، کما یشیر الیه کلام القاری فی المرقاة.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۲۷۸ جلد ۱ باب ماجاء فی الصلوة فی النعال)

بشئ هکذا فسروه کلهم وینبغی ان یقید بما اذا لم یکن ضیقا فانانشاهد ما یکون فیه ضیق یستمسک علی الساق من غیر شد ولوکان من الکرباس. انتهیٰ

د پورته عبارت نه معلومه شوه چه په جرابو باندې په یو څو شرطونو سره مسح کول جائزدی اول دا چه دومره غټې اوډبلې وی چه که یواځې جرابې واغوندې نو کم ازکم درې میله پکښې تلل اوشی اوتړلې ئی هم نه وی اوبیا هم دپنډۍ (زنګون) نه لاندې نه کوزیږی اودویم داچه سمدستی ترینه اوبه نه اوځی کماصرح بهذا القید فی الشرح الکبیرص ۱۰۸، دریم داچه دتنه پکښې څه څیزپه نظر نه راځی یعنی که سترګې پرې او لګولې او اوګورې نو هم څه نه ښکاری څلورم دادپنډۍ نه نه غورځیدل دتنګوالې په وجې سره نه وی.

د نائیلون جرابې چه څومره مونږ لیدلې دی په هغې کښې داشرطونه نشته ځکه چه په نائیلون کښې دربږ پشان دغوندیدلو او اوږدیدلو خاصیت موجود دې نود اغوستلو نه پس دهغې نۀ غورځیدل دټینګیدلو او تنګۍ د وجې نه دی اوکله کله د لږ مزل نه پس هغه دپنډۍ نه غورځیږی ,, کمالایخفی علی من جرب،، اوکله چه دا جرابې داغوستلو په وخت کښې څومره راښکلې کیږی چه دهغې هومره راښکلې شی اوکتل پکښې اوکړې شی نوهرڅۀ پکښې ښکاری او اوبه ترینه هم سمدستې اوځی اودتاپ په جرابو کښې داسی نه وی نو په دې وجه باندې په دې مسح کول جائز نه دی او که د نائیلون داسې جرابې وی چه په هغې کښې داشرطونه موجود وی نو بیا به دمفتی به قول مطابق په هغې باندې مسح کول جائزوی هذاماعندی ولعل عندغیری احسن من هذا...

(محمدفرید عفی عنه)

الباب السادس

فی الحیض والنفاس

د حیض په حالت کښې د ښځې نه د پرتوګ دَ پاسه د فائدې اخستلو حکم

سوال: علمائی کرام دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د حیض په حالت کښې د ښځې نه د پرتوګ د پاسه د فائدې اخستلو حکم څه دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالرحیم.....۱۲\۱مارچ ۱۹۸۴ء

الجواب: چه کله حائل موجود وی نو ممنوع نه دی ﴿۱﴾ وهوالموفق

د حائضې د لاس خوراک خوړل جائز دی

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د حائضې د لاسونو خوراک وغیره خوړل جائز دی که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: سرفرازخان کردکالا باغ میان والی.....۱۹۷۵ء\۱۰\۱\۱۴

الجواب: د حائضې په لاسونوسره خوراک پخول او خوړل ټول جائز دی.

لحدیث اصنعوا کل شئ الاالنکاح ﴿۲﴾ ولان نجاستها حکمیه . وهوالموفق

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: (قوله یعنی مابین سرة ورکبة) فیجوز الاستمتاع بالسرة ومافوقها والرکبة وماتحتها ولو بلا حائل وکذا بما بینهما بحائل بغیر الوطء.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۱۴ جلد ۱ مطلب فی حکم وطء المستحاضة)

﴿۲﴾ (مشکواة المصابیح ص ۵۶ جلد ۱ الفصل الاول باب الحیض)

که د زنانه دروژې په حالت کښې حیض شروع شو نو امساك به کوی

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یوې زنانه د پشمنی نه پس سحر یاعرمه کښې خپله بیماری (ځامې، حیض) شروع شی نو دهغه وخت نه خوراک څکاك جائزدی او که نه دمابنام پورې به انتظار کوی؟

بینوا توجروا

المستفتی: فضل واحد باجوړایجنسی .... ۱۲\۱۱شوال ۱۴۰۴ھ

الجواب: داسی حائضه به امساک کوی (شامی) ﴿۱﴾ وهو الموفق

د حیض په حالت کښې داستغفار، درود شریف او تسبیحاتو ونیلو حکم

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زنانه دحیض اونفاس په دوران کښې تلاوت خونشی کولې خو (سبحان الله، الحمدلله، استغفار، درود شریف او نورذکرونه وئیلې شی که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: فضل واحد پشه سالارزی باجوړ.... ۱۱\۱۱جولائی ۱۹۸۴ء

الجواب: داکلمات وئیل جائزدی (شرح التنویر) ﴿۲﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾قال العلامه ابن عابدین:(قوله کمسافر اقام وحائض)......والاصل فی هذه المسائل ان کل من صار فی آخر النهار بصفة لو کان فی اول النهار علیها للزمه الصوم فعلیه الامساک......وکذا کل من وجب علیه الصوم لوجود سبب الوجوب والاهلیة ثم تعذر علیه المضی ...... فانه یجب علیه الامساک الخ. (ردالمحتار علی هامش الدرالمختار ص۱۱۶ جلد۲ مطلب فی جواز الافطار بالتحری کتاب الصوم)

﴿۲﴾قال الحصکفی (ولابأس) لحائض وجنب (بقراءة ادعیة ومسها وحملها وذکر الله تعالیٰ وتسبیح).

(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۲۱۵ جلد۱ باب الحیض)

د حيض د بنديدلو او حمل نه کيدلو دوايانو استعمالولو په صورت کښې د طهر د ورځو حکم

سوال: زيد دبچونه پيداکيدلو په وجه سره دوائي استعمالوی آيا داجائز دی که نه؟ او دغه شان دحيض بندۋلو دپاره ګولی هم ورکوی نود طهادت حکم به وی که دحيض؟ بينوا توجروا

المستفتی: نامعلوم....۱۹\۱۱مارچ۱۹۸۴ء

الجواب: دصحيح نيت اومقصدپه بنياد داسې کول جائز دی ﴿۱﴾ لکه څنګه چه عزل وغيره جائزدی﴿۲﴾ اودحيض بندولو په وخت کښې به دطهر (پاکئ) احکام جاری کيږی.﴿۳﴾ وهوالموفق

د حيض بندولو د پاره علاج کول جائزدی

سوال: علمائی دين دې مسئلې باره کښې څۀ فرمائی چه بعضې زنانه داغواړی چه په رمضان شريف کښې ټولې روژې اونيسی او دحج په ورځو کښې دحج په

﴿۱﴾ مثلاً دښځې ئی داسې بيماری وی چه دهغې په وجه باندې دماشومانو راوړلو قابله نه وی اوکه ښځه ئی صحتمنده وی بيماره نه وی نو بيا به دعارضی وقفې هم اجازت نه وی ځکه چه په دې سره دمسلمانانو افرادی قوت ته نقصان رسيږې چه دهغې اجازت شريعت نشی ورکولې (سيف الله حقانی)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن عابدين الشامی (قوله ويکره ان تسقی لاسقاط حملها وجاز لعذر) کالمرضعة اذا ظهر بها الحبل وانقطع لبنها وليس لابی الصبی مايستاجر به الظئر ويخاف هلاک الولد قالوا يباح لها ان تعالج فی استنزال الدم مادام الحمل مضغة او علقة ولم يخلق له عضو وقدروا تلک المدة بمائة وعشرين يوماً وجاز لانه ليس بآدمی وفيه صيانة الآدمی خانيه. (ردالمحتار هامش الدر المختار ص۳۰۴، ۳۰۵ جلد ۶ کتاب الحظر والاباحة باب البيوع)

﴿۳﴾ وفی الهنديه لا يثبت حکم کل منها الا بخروج الدم وظهوره وهذا هو ظاهر مذهب اصحابنا وعليه عامة مشايخنا وعليه الفتوىٰ وهکذا فی المحيط.
(فتاوىٰ هنديه ص۳۸ جلد ۱ فصل فی احکام الحيض والنفاس والاستحاضة)

احکاماتو طواف وغیره کښې هم کمی رانشی ددې مقصد دپاره دانګریزی علاج ټیکه (انجکشن) وهی چه دهغې په وجې سره ئی حیض دمقرر شوې وخت پورې بندشی نوزید ایم بی بی ایس ډاکټر هم دې هغه وائی چه داعلاج مکمل طور سره اثرکونکې دې اوددغې انجکشن لګولو سره حیض دڅه مودې دپاره اودریږی نو دشریعت په رڼاکښې داسی کار کول جائزدې که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمدمشتاق احمد صوبائی اسمبلی خیبرروډپشاور....۲۱\۵\۱۹۹۱ء

الجواب: دحیض بندولو یاشروع کولو دپاره علاج کول مباح دی نه مطلوب شرعی دی اونه ممنوع شرعی دی یدل علیه (۱)

د نفاس په موده کښې استحاض راتلل

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څۀ فرمائی چه دیوې زنانه ماشوم پیداشو نود ۲۸ ورځوپورې ئی وینه راغلې وه یعنی جاری وه بیا دیارلس (۱۳) ورځې بنده شوه بیاپه څوارلسمه (۱۴) ورځ جاری شوه اوس به ددې زنانه نفاس څوورځې وی او دحیض به څه حکم وی؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالرحمن مروت کرک....۲۱\ربیع الثانی ۱۴۰۳ھ

الجواب: خبرشه په حیض اونفاس کښې پرله پسې والې ناممکن دې لکه چه ددوو (۲) حیضونو په مینځ کښې پرله پسې والې ناممکن دې په مینځ کښې یې کم نه کم پنځلس (۱۵) ورځې وقفه ضروری ده (۱) (شامی، بحر) نو که په

(۱) قال العلامه ابن عابدین: قال فی السراج سئل بعض المشائخ عن المرضعة اذا لم ترحیضا فعالجته حتی رء ت صفرة فی ایام الحیض قال هو حیض تنقضی به العدة.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۰۲ جلد ۱ باب العدة)

(۲) قال الحصکفی واقل الطهر بین الحیضتین او النفاس والحیض خمسة عشر یوماً ولیالیها اجماعاً ولاحد لاکثره.
(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۲۰۹ جلد ۱ مبحث فی مسائل المتحیره باب الحیض)

...ي صورت کښي دا زنانه عادت والانه وی (۲۸+۱۲=۴۰) ورځې دهغې نفاس دي او روستو موده دطهر زمانه ده اوداوینه داستحاض ده ﴿۲﴾ اود عادت نه کیدلو په وجه باندې به د طهر زمانه پنځلس ورځې وی. وهوالموفق

﴿۱﴾قال العلامه ابن عابدین اذا وقع فی المبتدأة ...... ونفاسها اربعون ثم عشرون طهرها اذ لا يتوالى نفاس وحيض ثم عشرة حيضها ...... خلافا لما فى الامداد من ان طهرها خمسة عشر والمعتادة ترد الىٰ عادتها فى الطهر ...... وهذا على قول الميدانى الذى عليه الاكثر.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۲۰۹ جلد۱ مبحث فى مسائل المتحيره باب الحيض)

الباب السابع فی الانجاس

د جنابت، حیض اونفاس د پاره دطهارت حکمیه یعنی تیمم حکم

سوال: آیا د جنابت، حیض او نفاس دپاره هم طهارت حکمیه یعنی تیمم جائزدي؟ بینوا توجروا

المستفتی: مولوی محمد خطیب نورانی مسجد فرنتیئرکالونی کراچی نمبر ۱۲ ..صفر ۱۳۹۲ھ

الجواب: طهارت حکمیه یعنی تیمم دحدیث اصغر، حدیث اکبر، حیض اونفاس ټولو دپاره جائزدي هرکله چه ئی په طهارت حقیقیه (غسل او اودس) باندې قدرت نه وی. ﴿۱﴾

صرح به فی جمیع کتب الفروع لاحاجة الی نقل عبارات الفقهاء. وهو الموفق

د مذی وتلو نه د بچ کیدلو تدبیر

سوال: کله کله بې اختیاره دفاسد خیالونو راتلو سره دمثانې نه مذی راوځی اوسره دکوشش نه هم په مونځ کښې داسی صورت پیداکیږی نو آیا مونځ به صحیح وی؟ بینوا توجروا

المستفتی: ممتازاحمد پشاور... ۱۹۸۲ء۱۱۲۱

الجواب: داسې دی داستنجاء اود اودس کولو په وخت کښی په آله تناسل (اندام مخصوص) باندې یو پټئ (یونیم انچ پلنه شپږانچ اوږده) معمولی شان اوتړی چه دتکلیف نه محفوظ شی ﴿۲﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ قال الحصکفی: من عجز (مبتدا خبره) تیمم عن استعمال الماء المطلق الکافی لطهارته. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۲۰۷ جلد ۱ باب التیمم)

﴿۲﴾ وفی الهندیه: اذا خاف الرجل خروج البول فحشا احلیله بقطنه ولولا القطنة بخروج من البول فلا باس به ولا ینتقض وضوءه حتی یظهر البول علی القطنة کذافی فتاوی قاضی خان. (فتاوی هندیه ص ۱۰ جلد ۱ باب الوضوء فصل نواقض الوضوء)

په وینه گنده شوې پلستر سره د عذر په وجې مونځ کول صحیح دی

سوال: داحقر خپه داکسیډنټ په وجه باندې دګیټونه بره پورې ماته شوې وه بیائی زۀ په خبیر هسپتال کښې داخل کړم لیکن وینه بالکل نه وه ښکاره شوې نو بنده به په تیمم سره په ناستې مونځ کولو بیا په خپه کښې څه فرق راغې نو ماته ئې نشه راکړه اوخپه کښې ئې راته دستیلو میخ اولګولو اوپلسترئې کړه او ښه کافی وینه هم اووتله چه پلستر سره اونختله نوبنده په وینې سره دګنده شوی پلستر دوجې نه دمونځ کولو نه معذورشو اوس عرض دادې چه دغه شان کوم مونځونه زمانه قضاء شوې وی نو هغه به جوړیدو او پلستر لرې کولو نه پس قضاء راګرځوم اوکه نه هم دغه شان ئې ددې پلسترسره کوم؟ بینوا توجروا

المستفتی:عبدالواسع بلی ټنګ کوهاټ...۱۲۱ شعبان ۱۴۰۳ھ

الجواب: دپلستر اوپټئ سره چه کوم نجاست ونخلی هغه معاف دې ځکه چه دهغې وینځل ناممکن یاتکلیف والا دی باقاعده مونځ کولې شې.(۱)
وهوالموفق

په جاری اوبو کښې دنجاست ملاویدلو حکم

سوال: چه مے فرمایند علماء دین دریں مسئله که جوئے آب جاری باشد، وبرائے ویں جوئے دیگر ناپاک یعنی بول خلط شده باشد، چه حکم دارند. بینوا توجروا

المستفتی: حاجی سعد الرحمٰن علی زئی کوہاٹ......۶/صفر ۱۴۰۳ھ

---

(۱) قال العلامه ابن عابدین فان ضره الحل والغسل مسح الكل تبعاً والا فلا بل يغسل ماحول الجراحة ويمسح عليها لا على الخرقة ما لم يضره مسحها فيمسح على الخرقة التى عليها ويغسل حواليها وما تحت الخرقة الزائدة لان الثابت بالضرورة يتقدر بقدرها كما اوصحه فى البحر عن المحيط والفتح.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۰۵ جلد ۱ قبيل باب الحيض) ...... وهاب

الجواب:اگربعد ازاختلاط وآمیزش آب جوی جاری متغیرشود یعنی درین آب رنگ یا طعم یا بوئې نجاست ظاهرشد،پس این جوئی نجس باشد ورنه نجس نباشد ﴿۱﴾ (هدایه، شامی،بحر، هندیه)۔ وهوالموفق

د نابالغه ماشومانوپه اطلاع باندې به په اوبو د نجاست حکم نشی لګولې

سوال:علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په یو کوهی کښې یو ناپاکه تپوس اوغورځیدو تقریباً شل (۲۰) ورځې پس ورو هلکانو اقرار اوکړو چه داتپوس مونږ غورزولې وو نواوس به ددې کوهی داوبو څۀ حکم وی اوکوم څیزونه چه په دې سره وینځلې شوې دی اوکوم مونځونه وغیره چه په دې سره شوې دی دهغې به څۀ حکم وی؟ راګرځول ئی لازمی دی که نه اودغومره ورځو اِعاده به کول وی؟ بینوا توجروا

المستفتی:احسان الله هزاروی متعلم دارالعلوم حقانیه ۱۸\۱۱دسمبر۱۹۷۴ء

الجواب: دنابالغه بچو خبر ورکول نامنظور دی لهذا دا اوبه به دهغه وخت نه ناپاکه ګڼړلې کیږی﴿۲﴾ دکوم وخت نه چه ئی پته اولګی.

کمافی احکام الصغار الصبی اوالمعتوه اذا اخبر بنجاسة الماء لا تثبت النجاسة بقوله لانه لقلة عقله قد یکذب فلا یترحج صدقه علی کذبه (هامش جامع الفصولین ص۱۴۳ جلد۱)﴿۳﴾ . وهوالموفق

﴿۱﴾ قال العلامه حصکفی وبتغیر احد اوصافه من لون او طعم اوریح ینجس الکثیر ولو جارياً اجماعاً. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۱۳۶ جلد۱ باب المیاه)

﴿۲﴾ قال العلامه حصکفی ومذ ثلاثة ایام بلیالیها ان انتفخ او تفسخ استحسانا وقال من وقت العلم فلا یلزمهم شئ قبله قیل وبه یفتیٰ.

(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۱۶۱ جلد۱ مطلب فی تعریف الاستحسان)

﴿۳﴾ وفی الهندیه: ولو کان المخبر بنجاسة الماء صبیا او معتوهاً یعقلان ما یقولان فالاصح ان خبرهما فی هذا کخبر الذمی (ای لا یقبل) لانه لیس لهما ولایة الالزام هکذا فی فتاویٰ قاضی خان. (فتاویٰ عالمگیریه ص۳۰۹ جلد۵ الباب الاول فی العمل بخبر الواحد)

د ناپاکه تیلو د پاکولو طریقه

سوال: د شړشمو د تیلو ټیم دې چه په هغې کښې به تقریباً لس (۱۰) سیره تیل وی په یو ټیم کښې منږک (چوها) اومونډلې شو نو آیا اوس دا تیل پاک دی که ناپاک؟ او په خپله ئې استعمالولې شو که نه؟ او د پاکولو طریقه ئې څه ده؟
بینوا توجروا

المستفتی: مختار احمد شوګرملز چارسده.... ۱۴\جمادی الثانی ۱۴۱۱ھ

الجواب: ته دا تیل یا غوړی په اته سیره ګرامو اوبو کښې واچوه او هغې اوبو ته حرکت ورکړه کله چه ښه په قلار شی نو یو بل لوښی ته تری نه دا تیل یا غوړی واړوه چه په هغې کښې هم تقریباً اته (۸) سیره ګرمې اوبه وی او چه د حرکت ورکولو نه پس په آرام شی نو په بل کښې دغه شان دری (۳) ځلې دې کولو سره په دا تیل او غوړی پاک او حلال شی (شامی) ﴿۱﴾ وهو الموفق

د حلال ځناورو د متیازو او سوټو او د چرګې د بولو (غلو) حکم

سوال: ټول حلال ځناور او د کومو چه مونږ غوښې خورو د هغې متیازې غُل وغیره د چا په جامو یا بدن باندې اولګی نو دا غلاظت خفیفه دې که غلیظه دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: غلام محمد ډهوک منجو کاجړ کیملپور.... ۱۹۷۲ء۸\۲۱

الجواب: (۱) د کومو ځناورو غوښه چه حلاله ده د هغوی متیازې نجاست خفیفه دې (کما فی الهدایه والدرالمختار) ﴿۲﴾ او په سوټو کښې اختلاف دې.

﴿۱﴾ قال ابن عابدین ولو تنجس...... الدهن یصب علیه الماء فیغلی فیعلوا الدهن الماء فیرفع بشئ هکذا ثلاث مرات، ا ه . (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۴۵ جلد ۱ مطلب فی تطهیر الدهن والعسل) (ومثله فی الطحطاوی ص ۱۲۰ باب الانجاس)

﴿۲﴾ قال العلامه حصکفی من نجاسة مخففة کبول ماکول ومنه الفرس وطهره محمد. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ۲۳۵ جلد ۱ باب الانجاس)

دامام ابوحنیفه رحمه الله په نزد باندې نجاست غلیظه دی لیکن دعموم بلوی دوجې نه نجاست خفیفه کیدل زیات مناسب دی (۱) اوپه دی هم پوهه شی چه په نجاست غلیظه کښې هم دلاس د تلی په اندازې سره معاف دی اوپه خفیفه کښې د ثلورمې حصې نه کم معاف دی (۲) ، ۲، دچرګانو غل نجاست غلیظه دی (۳) وهوالموفق

دسلس البول د مریض د پاره چه کله ګران وی نو جامې وینځل یې ضروری نه دی

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دسلس البول مریض خوبه دهر مونځ دپاره نوې اودس کوی لیکن دجامو سره به څۀ کوی دهغې دبدلولو ضرورت شته که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالودود کوهاټی تیراه.....۱۳۱۵۱۱۹۷۲ء

الجواب: که ګرانه نه وی نو جامې به وینځی او که ګرانه وی مثلاً دمونځ ختمولو نه مخکښې ئی جامې بیا پلیتیږی نو وینځل ئی ضروری نه دی (۴) (شامی ص۲۸۲ جلد۱) وهوالموفق

﴿۱﴾ قال العلامه ابن عابدین: (قوله وطهر هما محمد آخرا ای فی آخر امره حین دخل الری مع الخلیفة ورأی بلوی الناس من امتلاء الطرق والخانات بها وقاس المشائخ علی قوله هذا طین بخاریٰ. (قوله وبه قال مالک) فیه انه یقول ماکل لحمه فبوله ورجیعه طاهر فقط فلا یقول بطهارة روث الحمار.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۲۳۵ جلد ۱ باب الانجاس)

﴿۲﴾ قال العلامه الحصکفی: وعفا الشارع عن قدر درهم وان کره تحریما فیجب...... ونجاسة خفیفة ...... وعفی دون ربع جمیع بدن وثوب الخ. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۲۳۱، ۲۳۵ جلد ۱ باب الانجاس)

﴿۳﴾ قال العلامه الحصکفی: وخمر ...... وخرء کل طیر لا یذرق فی الهواء کبط اهلی ودجاج. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۲۳۴ جلد ۱ باب الانجاس)

﴿۴﴾ قال العلامه الحصکفی: وان سال علی ثوبه فوق الدرهم جازله ان لا یغسله ان کان لوغسله تنجس قبل الفراغ منها ای الصلاة والایتنجس قبل فراغه فلا یجوزترک غسله هو المختار للفتوی. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۲۲۳ جلد ۱ مطلب فی احکام المعذور)

که په خټه کښې اوبه یا خاوره پلیته وی نو د مفتیٰ به قول مطابق خټهٔ به پاکه وی

سوال: د قاضی خان په صفحه ۱۳ کښې دی.

اتراب الطاهر اذا جعل طينا بالماء النجس او على العكس الصحيح ان الطين نجس ايما كان نجسا(نورالكشور) او په بنایه جلد اول ص۴۵۷ نورالکشور کی دی: **ان الماء والتراب اذا اختلطا وصار طيناً واحد هما نجس فقيل العبرة فيه للماء وقيل للتراب وقيل للغالب وقيل ايهما كان طاهراً فالمطين طاهر وبه قال الاكثر وقيل ان كان نجسين فالطين طاهر لانه صار شيأ آخر كالخمر الخ،**
په دې دواړو کښې راجح قول کوم یو دې طهارت طین که نجاست طین (خټه) صحیح جواب سره د حوالونه اولیکئ اوددواړو جهانو اجر حاصل کړئ؟ بینوا توجروا

المستفتی:مولوی محمدیوسف وانډه سیمولکی مروت.... ۱۹۷۰ء

الجواب: دامختلف فیه مسئله ده قاضی خان او ابواللیث سمرقندی، شارح المنیة او صاحب المحیط خودیته ترجیح ورکړې ده چه په دې دواړو څیزونو کښې کوم یو هم ناپاک وی نو ټول به پلیت وی ﴿۱﴾ اوالدرالمختار والا داخبره غوره کړې ده چه کله دواړه پلیت نه وی نو مخلوط به پاک وئ.

وقال الشامی هذا ما عليه الاكثر فتح وهو قول محمد والفتویٰ عليه بزازيه فليراجع الى ردالمحتار (ص۳۳۴جلد ۱)

نو بس هم دیته مفتی به قول وئیلې شوې دې﴿۲﴾ نو دیته به ترجیح ورکولې شی اګر چه په هغه بل کښې احتیاط موجود دې فقط

﴿۱﴾ قال العلامه ابراهيم الحلبی: الماء والتراب اذا اختلطا وكان احدهما نجساً فالطين الحاصل منها نجس لان اختلاط النجس بالطاهر ينجسه هذا هو الصحيح كما ذكره قاضی خان وهو اختيار الفقيه ابی الليث وكذا روی عن ابی يوسف ذكره فی الخلاصه.
(غنية المستملی ص۱۸۶ فصل فی الأسار)

﴿۲﴾ قال العلامه الحصكفی: رطوبة الفرج طاهرة خلافالهما العبرة للطاهر من تراب او ماء اختلطا به يفتیٰ، قال ابن عابدين هذا ماعليه الاكثر فتح وهو قول محمد والفتویٰ عليه بزازيه.
(الدرالمختار مع ردالمحتار ص۲۵۷ جلد ۱ قبيل كتاب الصلاة)

چه د خاورو تیل په جامو اولګيږي نو دمونځ کولو حکم

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه آیا دخاورو تیل پاک دی؟ که داپه جامو اولګی نو دغه حالت کښې دمونځ کولو څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمدعبدالرحیم عزیزموضع مولې پورکبیروالا ملتان...۱۹۶۹ء۱۹۱۳۱

الجواب: بغیردڅه اختلاف نه بالکل پاک دی لیکن بوئی دار دی نو جماعت ته داسې جاموکښې تلل اومونځ کول مکروه دی ﴿۱﴾ (کبیری ص ۶۶۳) وهوالموفق

که په مرغۍ یا ماشوم باندې ګندګي وی اوپه مونځ ګذار باندې کینې نو مونځ نه فاسد یږی

سوال: په یو کتاب کښې ئی د(مراقـی الفـلاح) په سند سره لیکلي دی چه دمونځ ګذار په غیږ یا په شا باندې ماشوم یا مرغي کینی چه په هغه باندې دفساد په مقدار نجاست لګیدلې وی نو مونځ ئی کیږی آیا داصحیح دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمدرفیق شاه اسماعیل شهید روډ راوالپنډی....۱۹۶۹ء۱۱۱۲۱

الجواب: داجزئیه صحیح ده په فتاوی کښې لیکلې شوې ده ﴿۲﴾ تائید کښې ئی حدیث هم موجود دې ﴿۳﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾ قال ابن عابدین الشامی (قوله واكل نحوثوم ويمنع منه) ای كبصل ونحوه مما له رائحة كريهة للحديث الصحيح فی النهی عن قربان آكل الثوم والبصل المسجد الخ. (ردالمحتارهامش الدرالمختار ص ۴۸۹ جلد ۱ مطلب فی الغرس فی المسجد)

وقال العلامه ابراهيم الحلبی: الاول فيما تصان عنه المساجد يجب ان تصان عن ادخال الرائحة الكريهة لقوله عليه السلام من اكل الثوم والبصل والكراث فلا يقربن مسجدنا فان الملائكة تتأذى مما يتأذى منه بنو آدم متفق عليه .(غنية المستملی المعروف بالكبيری ص ۵۶۲ فصل فی احكام المسجد)

﴿۲﴾ قال العلامه الشرنبلالی: وجلوس صغير يستمسک فی حجر المصلی وطير متنجس على رأسه لا يبطل الصلاة اذالم تنفصل منه نجاسة. (مراقی الفلاح على هامش الطحطاوی ص ۱۱۲ باب شروط الصلاة واركانها) (وهكذافی الهنديه ص ۶۳ جلد ۱ قبيل فصل استقبال القبلة)

﴿۳﴾ عن ابی قتاده الانصاری ان رسول الله ﷺ كان......(بقيه حاشيه په بل مخ)

د جناح کیپ د څرمنی مسئله

سوال: جناح کیپ یا قراقلی چه دکومې څرمنی نه جوړیږی دهغې بهترینه څرمن دهغې ګډې د بچې نه جوړیږی چه دمور په خیټه کښې وی اودویم قسم څرمن دذبح کولو نه پس حاصلیږی آیاداعمل صحیح دې چه صرف دخپل شوق دپاره موراو بچې ذبح کړی شی نو داظلم نه دې؟ او که داسې کس امامت کوی نو دهغه اقتداء به صحیح وی؟ دغه شان ددې نسل کشئ دجواز او نه جواز حیثیت څه دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: معاویه رسول خان کیمل پور روډ پاکستان کراچی...۱۴۰۱۱۷۱۴ھ

الجواب: خبرشه چه دمردار څناور څرمن داوچیدلو نه پس پاکیږی (۱) (حدیث وفقه) اوګډه دبچی سره ذبح کول ممنوع شرعی نه دی نو داسی کار کول دتقوی نه خلاف نه دی البته دزړه دسختې باعث ضرور دی چه دا امامت ته ضرر نه رسوی. وهوالموفق

د جنب خوله پلیته نه ده

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که یو جنب سړې استنجاء

(بقیه حاشیه) یصلی وهو حامل امامة بنت زینب بنت رسول الله ﷺ ولابی العاص ابن ربیعة بن عبد شمس فاذاسجد وضعها واذا قام حملها. (صحیح البخاری ص۷۴ جلد ۱ باب اذا حمل جاریة صغیرة علی عنقه فی الصلوٰة کتاب الصلوٰة)

(۱) عن ابن عباس رضی الله عنه قال قال رسول الله ﷺ ایما اهاب دبغ فقد طهر، (الجامع الترمذی ص۳۰۳ جلد ۱ باب ماجاء فی جلود المیتة اذا دبغت)

وقال العلامه ابراهیم الحلبی: وکل اهاب دبغ فقد طهر...... جازت الصلوٰة معه ملبوساً او مفروشا او محمولا الا جلد الخنزیر لنجاسة عینه.

(غنیة المستملی شرح منیة المصلی ص ۱۵۱ باب الانجاس)

کوی او په بدن باندې ئی څۀ ښکاره پلیتی نه وي نو ددې سرې خوله پاکه ده که ناپاکه ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: غلام حبیب اکبرپوره نوشهره....۱۵فروری ۱۹۸۹ء

الجواب: دجنبی خوله پلیته نه ده لهذا دې سره جامې نه پلیتېږی

قال فی الدرالمختار فسور آدمی مطلقاً ولو جنبا او کافراً وحکم عرق کسؤر﴿۱﴾. وهو الموفق

مصنوعی خاوره پاکه ده

سوال: علماء دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه مصنوعی خاوره دشریعت په رڼړا کښې پاکه ده که ناپاکه؟ چه داپه زمکه واچولې شی نو هلته مونځ کیږی که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمدخورشید رسالپورگنډیری نوشهره...۱۸ربیع الثانی ۱۳۹۷ھ

الجواب: مصنوعی خاوره پاکه ده لتبدل الذات ﴿۲﴾ وهو الموفق

په وینه ګنده شوې نو ټونو سره مونځ اداکول

سوال: علماء دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دیو امام په جیب کښې روپې وی چه په وینو ګنده وی او خلقو ته مونځ هم ورکوی نو امام مونځ خو اونه شو نو امام به ټولو خلقوته اطلاع ورکوی اوکه صرف امام به قضاء راوړی؟ بینوا توجروا

المستفتی: رحمت نبی ډاک اسماعیل خیل نوشهره یکم ذی الحجه ۱۳۸۹ھ

﴿۱﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۶۳ جلد ۱ مطلب فی السئور)

﴿۲﴾ قال العلامه ابراهیم الحلبی: واکثر المشائخ اختار واقول محمد رحمه الله وعلیه الفتویٰ لان الشرع رتب وصف النجاسة علی تلک الحقیقة وقد زالت بالکلیة، فان الملح غیر العظم واللحم فاذا صارت الحقیة ملحا ترتب علیه حکم الملح ...... وعلی قول محمد فرعوا طهارة صابون صنع من دهن نجس وعلیه یفرع مالو وقع انسان وکلب فی قدر الصابون فصار صابونا یکون طاهراً لتبدل الحقیقة . (غنیة المستملی المعروف بالکبیری ص ۱۸۶ فصل فی الآسار)

الجواب: که وینه دتلی دپلنوالی نه زیاته نه وی نو دامعاف ده ﴿۱﴾ او دمونځ د راګرځولو حکم په چاباندې هم نشته او که زیاته وی نو صرف په امام باندې اعاده ضروری ده که نورخلقو ته معلومه وی نو اعاده دی او کړی او که معلومه نه وی نو دامام شافعی رحمه الله په قول باندې به فتوی ورکولې شی او اعادې اعلان به ضروری نه ﴿۲﴾ هکذا فی الفتاوی۔

د جنابت په حالت کښې خوراک څکاک او ګرزیدل وغیره جائزدی

سوال: علماء دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې جنب شو داوبو دموجودګې باوجود نه اودس کوی اونه تیمم نودهغه دپاره اوده کیدل، روټی خوړل اوبه څکل سلام اچول یا اخستل یا ګرزیدل وغیره ترکوم حد پورې جائز دی حرام دی که مکروه دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: فقیرمحمدمعصوم سرائې نورنګ بنون.... ۱۹۷۷ء۱۰۱۸۱

الجواب: دجنابت په حالت کښې اوده کیدل خوراک څښاک ګرزیدل سلام اچول

﴿۱﴾وفی الهندیه: (النجاسة) المغلظة وعفی منها قدر الدرهم والصحیح ان یعتبر بالوزن فی النجاسة المتجسدة وهو ان یکون وزنه قدر الدرهم الکبیر المثقال وبالمساحة فی غیرها وهو قدرعرض الکف هکذا فی التبیین والکافی واکثر الفتاویٰ .(والمراد بعرض الکف عرض مقعد الکف وهو داخل مفاصل الاصابع.)

(فتاویٰ عالمگیریه ص۴۵ جلد ۱ الفصل الثانی فی الاعیان النجسة)

﴿۲﴾ قال الحصکفی کما یلزم الاخبار القوم اذا امهم وهو محدث...... بالقدر الممکن...... والا لایلزمه بحر عن المعراج وصحح فی مجمع الفتاویٰ عدمه مطلقا لکونه عن خطا معفو عنه قال ابن عابدین وصحح فی مجمع الفتاویٰ وکذا صححه الزاهدی فی القنیه والحاوی وقال والیه اشارابویوسف ...... واما صلاتهم فانهاوان لم تصح ایضاً لکن لا یلزمهم اعادتها لعدم علمهم ولا یلزمه اخبارهم لعدم تعمده فافهم.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص۴۳۸جلد ۱ باب الامامة)

دسلام جواب ورکول تول جائزدی.

لان النبی ﷺ انکر علی من امتنع عن المصافحة ولم ینکر علی المشی وغیره کما لا یخفیٰ علی من راجع الی کتب الاحادیث ﴿۱﴾ واما علم رد السلام قبل التیمم والوضوء فمحمول علی الدوام ﴿۲﴾. وهوالموفق

غنمو وغیره ته د خنزیر لاړې ګیدل

سوال: ځمونږ په علاقه ډیر خنزیران دی چه اکثر فصلونه تباه کوی نو کوم غنم یا فصل وغیره چه خنزیر خراب کړی نو آیا دهغې خوړل جائزدی؟

بینوا توجروا

المستفتی: حافظ جهانداد خطیب جامع مسجد اټک ۱۳/۱۱ رمضان ۱۴۰۵ھ

﴿۱﴾ عن ابی هریرة رضی الله عنه قال لقینی رسول الله ﷺ وانا جنب فاخذ بیدی فمشیت معه حتی قعد فانسللت فاتیت الرجل فاغتسلت ثم جئت وهو قاعد فقال این کنت یااباهریرة فقلت له فقال سبحان الله ان المؤمن لا ینجس، وعلی هامش المشکواة وفی شرح السنة فیه جواز مصافحة الجنب ومخالطته وهو قولُ عامة العلماء واتفقوا علی طهارة عرق الجنب والحائض،و فیه دلیل علی جواز تاخیر الاغتسال للجنب وان یسعیٰ فی حوائجه ،مرقاة. (مشکواة المصابیح ص ۴۹ جلد ۱ باب مخالطة الجنب وما یباح له الفصل الاول)

﴿۲﴾وفی منهاج السنن: قوله وهو یبول فلم یرد علیه فوراً بل رد علیه بعد الطهارة بدلیل روایات اخری، اعلم انهم صرحوا علی انه لا یسلم علی من یبول او یتغوط او یصلی او یتلوا اویذکر الله تعالیٰ اویؤذن او یقیم او یدرس او یاکل وغیر ذلک فمن سلم علیهم فلم یستحق الرد واما رده ﷺ علی هذا المسلم فمحمول علی الاستحباب او تطیب القلب واما السلام علی من یستنجی من البول بالحجر اوالمدر قائماًاو قاعداً فلم یثبت فیه من الفقهاء شئ والراجح هو الجواز اذا کان غیر مکشوف العورة، لان النبی ﷺ ندب الی السلام علی الاهل بلا استثناء الحائضة والنفساء ولم یقل احد من الفقهاء بکراهة السلام علی الحائضة اوا لنفساء وکذا علی من به داء سلس البول.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۲۱۸ جلد ۱ باب کراهیة رد السلام غیر متوضئ)فرتیح

الجواب: د دغه څیزونو خوراک جائزدې لیکن د څه سره چه د خنزیر لاړې لګیدلې وی د هغې خوراک جائزنه دې خو صرف د لاړو لګیدلو شک حرامونکې نه دې (۲) فقط

په ډرائی کلینر مشین کښې وینځلو سره جامې نه پاکیږی

سوال: علمائ دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په ډرائی کلینرمشین کښې په مختلفو پوډرو او مائع څیزونو سره جامې صفاکوی نوآیا دې طریقې سره جامې د ګندګې نه صفا کیږی حال داچه صفا کیدو د پاره درې ځلې اوبو سره وینځل او مړل هم ضروری دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: معین الدین ناصرشور سوات.... ۱۹۷۷ء ۱۲\۱۸\۱

الجواب: په ډرائی کلینر مشین کښې ناپاکې جامې نه پاکیږی البته د خیرونه صفا کیږی.

لان المائع الذی یغسل به الثوب فیه لیس بجار لا حقیقة ولا حکماً فیتنجس المائع عند القاء الثوب النجس فکیف یطهر الثوب فافهم (ماخوذ از ردالمحتار) (۳). وهوالموفق

---

(۱) قال العلامه الحصکفی: وسؤر خنزیر وکلب وسباع بهائم ومنه الهرة البریة وشارب خمر فور شربها ولوشاربه طویلا لا یستوعبه اللسان فنجس.
(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۶۳ جلد ۱ مطلب فی السئور)

(۲) قال العلامه ابن عابدین ولم یحکم بنجاسته للشک.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۱۶۴ جلد ۱ مطلب فی السئور)

(۳) قال العلامه ابن عابدین: (قوله وحکم سائر المائعات الخ) فکل ما لا یفسد الماء لا یفسد غیر الماء وهو الاصح محیط وتحفة والاشبه بالفقه بدائع اه بحر وفیه من موضع آخر وسائر المائعات کالماء فی القلة والکثرة یعنی کل مقدار لو کان ماء تنجس فاذا کان غیره ینجس، ومثله فی الفتح. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۱۳۶ جلد ۱ مطلب حکم سائر المائعات کالماء فی الاصح).

وقال العلامه ابن نجیم: (قوله یطهر البدن والثوب بالماء وبمائع مزیل کالخل وماء الورد) وهذا بالاجماع ارادبه الماء المطلق...... واراد بطهارة البدن ...... (بقیه حاشیه په بل مخ)

د شرابي د خولې حکم

سوال: ځمونږ ځائې کښې يو مولوی صاحب دشرابی باره کښې اووئيل چه دکافر او جنبی خوله پاکه ده او د شرابی خوله پليته ده دغه شان دهغه دبدن اجزاء هم پليت دی هم دې وجې نه دشرابی دپاره صفاحکم دې چه شرابی دی مونځ نه کوی ځکه چه د شرابی مونځ نه قبليږی نو براه مهربانی ددې مسئلې حکم څه دې؟

بينوا توجروا

المستفتی: فضل اکبرجلبئ صوابی....۱۹۷۹ء/۱/۲۰

الجواب: د شرابی خوله نجس (پليت) کيدل او اودس ماتونکې کيدل مرجوح قول دې او د شرابی دپاره دمونځ نه کولو حکم غلط دې (فليراجع الی ردالمحتار ص ٦٤٠ جلد٥) ﴿۱﴾ فقط

(بقيه حاشيه)طهارته من الخبث لا من الحدث ...... قياسا على ازالتها بالماء بناء على ان الطهارة بالماء معلولة بعلة كونه قالعا لتلك النجاسة والمائع قالع فهو محصل ذلك المقصود فتحصل به الطهارة.

(البحر الرائق ص ۲۲۱ جلد۱ باب الانجاس)

﴿۱﴾قال العلامه الحصكفى: عرق مدمن الخمر خارج نجس ...... وكل خارج نجس ينقض الوضوء فينتج ان عرق مدمن الخمر ينقض الوضوء لكنه محتاج لاثبات الصغرىٰ...... قلت قال شيخنا الرملى كيف يعول عليه وهو مع غرابته لا يشهد له رواية ولا دراية اما الاولىٰ فظاهر اذ لم يرو عن احد ممن يعتمد عليه واما الثانية فلعدم تسليم المقدمة الاولىٰ ويشهد لبطلانها مسئلة الجدى اذا غذى بلبن الخنزير فقد عللوا حل اكله بصيرورته مستهلكا لا يبقى له اثر فكذلك نقول فى عرق مدمن الخمر ويكفينا فى ضعفه غرابته . وقال ابن عابدين: قال الرملى ايضا فى حاشية المنح وتقدم فى كتاب الاشربة عن المحقق ابن وهبان انه لا تعويل ولا التفات الى كل ماقاله صاحب القنية مخالف للقواعد ما لم يعضده نقل من غيره ولم ينقل عن احد من علمائنا المتقدمين والمتاخرين ان عرق مدمن الخمر ناقض للوضوء. (الدرالمختار مع ردالمحتار ص ٥١٦ جلد٥ مسائل شتىٰ قبيل كتاب الفرائض)

د دباغت نه پس د کومو کومو ځناورو

څرمنې پاکیږی اود کومونه پاکیږی

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی ﴿۱﴾ چه آیا دسپی څرمن ددباغت نه پس د استعمال قابل ده؟ یعنې په غاړه کښې اچولو سره به مونځ کیږی که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: سمیع الرحمن مراد آباد گړهی کپوره مردان.....۱۲۳شوال ۱۴۰۱هـ

الجواب: دسپی هډوکی او اوچه څرمن ددباغت نه پس پاکه ده اودمونځ نه مانع نه ده ﴿۱﴾ وهوالموفق ﴿۲﴾ مار منږک اوخنزیر هغه ځناور دی چه ددباغت نه پس ئی هم څرمنی نه پاکیږی.

اما لعدم الاحتمال ،اولوجه آخر فلیراجع الی ردالمحتار ﴿۲﴾ (ص ۱۲۲ جلد ۱). وهوالموفق

د جنابت په حالت کښې نوکونه

وینته وغیره اخستل مکروه تنزیهی دی

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره څه فرمائی چه دجنابت په حالت کښې نوکونه پریکول وینته کټ کول وغیره مکروه تحریمی دی که مکروه تنزیهی دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: اکرام الحق ډی: ۵۵۲ راولپنډی

﴿۱﴾ قال العلامه الحصکفی: لیس الکلب بنجس العین عند الامام وعلیه الفتویٰ وان رجح بعضهم النجاسة کما بسطه ابن الشحنة فیباع ویؤجر ویضمن ویتخذ جلده مصلی ودلوا الخ. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۵۳ جلد ۱ مطلب فی احکام الدباغة)

﴿۲﴾ قال العلامه الحصکفی: ومالا یحتملها فلا وعلیه فلا یطهر جلد حیة صغیرة...... وفارة...... خلا جلد خنزیر فلا یطهر وقدم لان المقام للاهانة الخ.

(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۴۹ جلد ۱ مطلب فی احکام الدباغة)

الجواب: عالمگیری دا کراهیت د قید نه بغیر ذکر کړی دی (۱) لیکن په دې کښې څه امر نهی او وعید نه دې راغلې لهذا دا کراهت تنزیهی معلومیږی (۲) وهو الموفق

په صحرا او آبادئ دواړو کښې د متیازو په وخت قبلې ته مخ او شا کول نه دی پکار

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د تشو یا ډکو متیازو دپاره خو قبلې ته مخامخ کیناستل ناجائز دی لیکن که یو سړې صرف تشې متیازې کوی او داسی کینی چه قبلې ته یې شا راځی نو داسی کول به جائز وی؟ بعضی خلق وائی چه شرقاً غرباً کیناستل ناجائز دی برابره خبره ده چه قبله مخې ته وی که شاته وی او بعضی خلق دا شرط لګوی که دبیت الخلاء دروازه بنده وی نو جائز دی صحیح مسئله اولیکئ ډیر مهربانی به وی والسلام.

المُستفتی: خلیل الله تهائی لیند..... ۲۰\۱ اپریل ۱۹۷۵ء

الجواب: په دې مسئله کښې څمونږ مذهب ډیر احتیاط والا دې څمونږ په نزد به په صحرا او آبادئ دواړو کښې تشو متیازو ته یا ډکو متیازو ته به مخ نه کوی او نه به شاه کوی.

لحدیث ما رواه ابو داؤد فی اول السنن (۳) فلیراجع والمسئلة طویلة الذیل والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته. وهو الموفق

(۱) وفی الهندیه: حلق الشعر حالة الجنابة مکروه وکذا قص الاظافیر کذا فی الغرائب. (فتاویٰ هندیه ص۳۵۸ جلد۵ الباب التاسع عشر فی الختان والخصاء الخ کتاب للکراهیه)

(۲) وفی الهندیه: والاصل الفاصل بینهما ان ینظر الی الاصل فان کان الاصل فی حقه الباب الحرمة وانما سقطت الحرمة لعارض ینظر الی العارض ان کان مما تعم به البلویٰ وکانت الضرورة قائمة فی حق العامة فهی کراهة تنزیه، وان لم تبلغ الضرورة هذا المبلغ فهی کراهة تحریم فصار الی الاصل وعلی العکس ان کان الاصل الاباحة ینظر الی العارض فان غلب علی الظن وجود المحرم فالکراهة للتحریم والا فالکراهة للتنزیه. (فتاویٰ عالمگیریه ص۳۰۸ جلد۵ کتاب الکراهیه)

(۳) عن عبد الرحمن بن یزید عن سلمان الفارسی: قال...... (بقیه حاشیه په راروان مخ)

د متیازو د څاڅکو پریوتلونه د عذاب قبر ثبوت

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دمتیازو څاڅکی غورځیدلو سره دعذاب قبر ثبوت شته که نه؟ دادکوم حدیث نه ثابت دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: حاجی محمد.....۱۲اپریل ۱۹۷۴ء

الجواب: آؤ ثابت دې (رواه ابوداود) ﴿۱﴾ وهوالموفق

د هندو دوبی دلاس وینځلې شوو جاموحکم

سوال: علمائی دین دې مسئله باره کښې څهٔ فرمائی که په هندو دهوبی باندې جامې اووینځلې شی نوآیا هغه پاکیږی حال داچه هغه دهندوانو او مسلمانانو جامې یو ځائی وینځی؟ بینوا توجروا

المستفتی: عزیزالحق جده سعودیه.....۱۹۸۵ء۱۰۱۱۱/۳۱

الجواب: دهندو نجاست اعتقادی دې ﴿۲﴾ هغه دجامو دپاکولو اهلیت

(بقیه حاشیه) قیل له لقد علمکم نبیکم کل شیئ حتی الخراءة قال اجل لقد نهانا ﷺ ان نستقبل القبلة بغائط اوبول وان لا نستنجی بالیمین وان لا یستنجی احدنا باقل من ثلثة احجار او یستنجی برجیع او عظیم وعن ابی هریرة قال قال رسول الله ﷺ انما انا لکم بمنزلة الوالد اعلمکم فاذا اتی احدکم الغائط فلا یستقبل القبلة ولا یستدبرها الخ.
(سنن ابی داؤد ص ۳ جلد ۱ باب کراهیة استقبال القبلة عند الحاجة)

﴿۱﴾ عن ابن عباس قال مر النبی ﷺ علی قبرین فقال انهما یعذبان وما یعذبان فی کبیر اما هذا فکان لا یستنزه من البول واما هذا فکان یمشی بالنمیمة ثم دعا بعسیب رطب فشقه باثنین ثم غرس علی هذا واحد وعلی هذا واحد وقال لعله یخفف عنهما مالم ییبسا قال هناد یستتر مکان یستنزه. (سنن ابی داؤد ص ۴ جلد ۱ کتاب الطهارة باب الاستبراء من البول)

﴿۲﴾ قال العلامة الحصکفی: فسؤر آدمی مطلقا ولو جنبا او کافر...... طاهر، قال ابن عابدین: (قوله او کافر) لانه علیه الصلاة والسلام انزل بعض......(بقیه حاشیه په راروان مخ)

لری ﴿۱﴾ وهو الموفق

د ګنو په جوس کښې منړک غورځېدل او ګوړه

تړینه جوړولو سره د منړک حقیقت نه بدلیږی

سوال: ستاسو څه رائی ده چه یو منړک دګنو په جوس (اوبو شربت) کښې اوغورځیږی او مړشی او ددغې شربت نه توره ګوړه هم جوړه شی نودا ګوړه به پاکه وی که نه؟ بعضې کسان وائی چه ددې خوراک جائزدې اوهغوې دلیل نیسی چه خر کله دمالګې په کان کښې اوغورځیږی او مالګه شی نو هغه پاکوی. ویقیسون هذه المسئلة بمسئلة الاستحالة فی الدهن حین صارت صابوناً هل هذا استدلالهم وقیاسهم صحیح ام لا؟ بینوا رأیکم و توجروا

المستفتی: پیرغلام ډیره اسماعیل خان

الجواب: په دې صورت کښې منړک نه فناشوې دې اونه پکښې څه انقلاب راغلې دې لهذا داګوړه به ناپاکه او حرامه وی (ونظیره الماء النجس اذا انجمد) وهو الموفق

د ګنو په شربت کښې منړک غورځېدلو سره ګوړه پلیتیږی

سوال: دګنو په شربت کښې منړک اوغورځېدلو دتلاش کولو باوجود ملاؤ نه

(بقیه حاشیه) المشرکین فی المسجد علی ما فی الصحیحین فالمراد بقوله تعالیٰ انما المشرکون نجس النجاسة فی اعتقادهم.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۶۳ جلد ۱ مطلب فی السؤر باب المیاه)

﴿۱﴾ قال العلامه ابن عابدین: (قوله ولو شک الخ) فی التاتر خانیه من شک فی انائه او ثوبه او بدنه اصابته نجاسة او لا فهو طاهر مالم یستیقن و کذا الآبار والحیاض والحباب الموضوعة فی الطرقات ویستقی منها الصغار والکبار والمسلمون والکفار و کذا مایتخذه اهل الشرک اوالجهلة من المسلمین کالسمن والخبز والاطعمة والثیاب.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۱۱۱ جلد ۱ قبیل مطلب ابحاث الغسل)

شو چه ګوره پخه شو او په اتره کښې راواچولې شوه نو منږک په ګوره کښې ښکاره شو اوس به ددې ګوړې سره څه کيږي داپاکه ده که ناپاکه؟

بينوا توجروا

المستفتی: مولانا عبدالرؤف کورغه سینئ....یکم صفرالمظفر ۱۴۰۱ھ

الجواب: داګوړه ناپاکه ده په خاروو به خوړولې شي.

نظيره مافی الهدايه قيل لا تحمل الخمر اليها اما اذا قيدت الی الخمر فلا بأس به کما فی الكلب والميتة ص ۴۹۹ ﴿۱﴾ وفی البحر ص ۱۵۲ جلد ۱ اختيار الاكل علی المواشی ﴿۲﴾ فليراجع . وهوالموفق

په ويلې شوې غوړو کښې د منږک د غورځيدلو حکم

سوال: علمائی دين دې مسئله باره کښې څه فرمائی چه کله په نرمو غوړو کښې منږک اوغورځيږی او مړ شی اګر چه دصحيح مسلم شريف دروايت نه نجاست معلوميږی اوبعضې فقهاؤچه د پاکولو دپاره کومه طريقه ښودلې ده دهغې وضاحت اوکړئ؟ بينوا توجروا

المستفتی: مولوی محمدشريف سورج ګنج بازارکوئټه...۱۹۸۵ء۲۴\۱۲\۱

الجواب: په کومو نرمو غوړو کښې چه منږک مړشی هغه دپاکولو قابل نه دې البته د خوراک څکاک نه علاوه نور استعمال ئی منع نه دې.

کمافی الخلاصه ص ۱۴ جلد ۱ وفی المائع اذا وقعت الفارة فيه

﴿۱﴾ قال العلامه مرغينانی: وكذا لايسقيها الدواب وقيل لا تحمل الخمر اليها اما اذا قيدت الی الخمر فلا بأس به كمافی الكلب والميتة وعلی هامشها فلاتحمل الميتة الی الكلب ولوقيدالكلب الی الميتة يجوز. (هدايه ص ۴۹۶ جلد ۴ كتاب الاشربة)

﴿۲﴾ قال ابن نجيم: ذكر الاسبيجابی ان ماعجن به قال بعضهم يلقی الی الكلاب وقال بعضهم يعلف المواشی...... واختاره الاول فی البدائع وجزم به بصيغة قال مشائخنا يطعم للكلاب...... ولاباس برش الماء النجس فی الطريق ولايسقی للبهائم وفی خزانة الفتاویٰ لاباس بان يسقی الماء النجس للبقر والابل والغنم.
(البحر الرائق ص ۱۲۵ جلد ۱ باب الانجاس)

ینتفع به سوی الاکلة کالاستصباح ودبغ الجلد﴿۱﴾ لاکن فی البزازیه (هامش هندیه ص۱۹ جلد۴) مایشیر الی تطهره ایضاً ﴿۲﴾. وهو الموفق

﴿۱﴾(خلاصة الفتاویٰ ص ۴۱ جلد ۱ فصلی فی غسل الثوب والدهن ونحوه)

﴿۲﴾قال ابن البزاز الکردری: ان الدهن النجس یصب علیها الماء فیطفو الدهن فیرفع ثلاث مرات فیطهر وکذا العسل والدبس یموت فیه فارة یطبخ الماء ثلاثا حتی یعود فی کل مرة الیٰ ماکان علیه فی الاول لکن یخرج من حیز الانتفاع.

(فتاویٰ بزازیه علی هامش الهندیه ص ۱۹ جلد۴ الفصل السادس فی ازالة الحقیقة)

الباب الثامن فی الاستنجاء

د هوا په وتلوسره استنجاء نه بلکه صرف اودس (چاراندام) واجب کيږي

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دهوا وتلو په صورت کښې مخصوص ځائی نه وينځلې کيږی او نور اندامونه وينځلې کيږی په دې شرط چه اندامی مخصوص گنده نه وی نوداولې داسې دی؟ بينوا توجروا

المستفتی: جهان بخت خان ملاکنډ ايجنسی.... ۲۷\۱۱\۱۹۷۸ء

الجواب: صرف هوا نه بلکه په متيازو کښې هم دا اعتراض کيدې شی او د جماع متعلق هم دټول بدن وينځلو په باره کښې داسوال پيدا کيږی د داسې سوالونو پيژندگلو دپاره درس نظامی وئيل ضروری دی (۱) فقط

---

(۱) امام شاه ولی الله الدهلوی رحمه الله سنت داواجب گرځولې دی چه گله شرعی حکم په صحيح روايت سره ثابت شی نو په هغې باندې عمل کول به په دې وجه نشی روستو کولې چه ددې حکم مصلحت اوحکمت معلوم نه دې ځکه چه ډيرو خلقو عقلونه داحکاماتو دمصلحتونو معلومولو نه قاصره دی اوبله داچه درسول الله صلی الله عليه وسلم ذات زمونږ دعقلونو نه زيات قابل اعتماد دې نوددې وجې دشرعی احکاماتو د پټو رازونو اوحمکتونو علم داهليت والؤ نه علاوه دنورو خلقو نه پټ ساتلې شوې دی اوددې دپاره هغه شرطونه کيخودې شوې دی کوم چه دقران کريم دتفسير دپاره دی په ديکښې صرف په رائی سره غوراو فکر کول چه سندئی دسنتو او آثارونه ملاؤ نشی حرام گرځولې شوې دی.

(ارمغان شاه ولی الله ص۶حسن قبح کاشرعی یاعقلی هونا)

وقال الشاه اشرف علی تهانوی په دې کښې هيڅ شک نشته چه د احکام شرعيه اوفرعيه د ثبوت مدار نصوص شرعيه دی چه دهغې نه پس ئی په قبلولو کښې دځه مصلحت اوحکمت معلومولو انتظار کول يقينی طورسره دحق سبحانه وتعالی نه بغاوت دې لکه څنگه چه د دنياوی حکومتونو دقانونو وجوهات او اسباب که چاته معلوم نه وی اوهغه ئې ددې نه معلوميدلو

(باقی حاشيه په راروان مخ)

متیازو لګیدو د پاکولو طریقه

سوال: بخدمت جناب حضرت مفتی صاحب دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک ځمونږ خلق په دې باندی اختلاف کوی چه په کوم سړی باندې دمتیازو ګندګی اولګی نو هغه نه صفا کیږی نو مهربانی اوکړئ چه داسې کس به کله صفا کیږی او په کوم څیز باندې به صفائی راځی شرعی مسئله راته اوښایئ الله دی درته ډیر ثوابونه درکړی؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم..... ۱۲۲شوال ۱۳۸۹ھ

الجواب: درې ځلې وینځلو سره بدن او جامې صفا کیږی (۱) فقط

د متیازو کولو نه پس د استنجاء حکم

سوال: که یو سړې په اودس کښې وی او متیازې ورته ورشی او د متیازو کولو نه پس په لوټې سره اودس اوچ کړی او صرف چار اندام اوکړی او په اوبو سره استنجاء اونه کړی نو آیا دهغه مونځ کیږی؟ یا استنجا هم ضروری ده؟ وضاحت اوکړئ ډیره شکریه به وی؟ بینوا توجروا

المستفتی: رسول خان لیب ټیکنیشن کمبائنډ ملټری هسپتال.. ۱۹۲۹ء۱۷۱۱/۳

(باقی حاشیه) سبب باندې نه منې یا دا عذر اوکړی چه دوجې معلومیدلو نه بغیر ئې څنګه اومنم نو آیا یو عاقل سړی ته دده په باغی کیدلو کښې څه شک شبه شته؟ نو آیا دشرعی احکاماتو مالک ددې دنیوی بادشاهانو نه هم کم شو؟ غرض دا چه په دې کښې څه شک پاتې نه شو چه دشرعی او فرعی احکاماتو دثبوت دارومدار شرعی نصوص دی لیکن دغه شان په دیکښې هم څۀ شبه نشته چه دې سره سره به په دې احکاماتو کښې داسې نور هم ډیر رازونه او مصلحتونه وی خود دې احکاماتو دثبوت مدار به په هغې باندې نه وی. (بوادرالنوادر ص ۱۰۵ غریبه درشرائط نافعیت تحقیق مصالح واحکام)

(۱) قال العلامه حصکفی: یجوز رفع نجاسة حقیقة عن محلها...... بماء ولو مستعملا به یفتی وبکل مائع طاهر...... ثلاثا. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۲۲۶ جلد ۱ باب الانجاس)

وفی الهندیه یجوز تطهیر النجاسة بالماء وبکل مائع طاهر یمکن ازالتها به کالخل وماء الورد ونحوه مما اذا عصر انعصر کذافی الهدایه.

(فتاویٰ عالمگیریه ص ۴۱ جلد ۱ الباب السابع فی النجاسة واحکامها)

الجواب: که د متیازو د سوری نه علاوه د غټې روپۍ اندازې ته ګندګی رسیدلې وی نوبیا استنجاء سنت ده او که ډیره وی نوبیا فرض ده. والغسل بالماء بعده ای الحجرسنة ویجب ان جاوزالمخرج نجس مانع (الدرالمختار مختصراً) او اودس بهرحال صحیح دې لیکن په دې اودس سره به مونځ هله کیږی چه کله استنجاء فرض نه وی. ﴿۱﴾ فقط

د سړی په شان زنانه هم لوټه استعمالولې شی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه ښځې لره په لوټه باندې استنجاء کول منع دی او د متیازو نه پس ورله په اوبو باندې استنجاء کول سنت دی لیکن که د سفر وغیره په وجه باندې داسې اوشی چه د متیازو نه پس د استنجاء دپاره اوبه ملاؤ نشی اومونځ هم کول وی نوآیا په داسې وخت کښې زنانه لره په لوټه استنجاء کول جائزدی؟ بینوا توجروا

المستفتی: اکرام الحق نشترآباد راولپنډی

الجواب: د سړی او زنانه په استنجاء کښې هیڅ فرق نشته. یعنی څنګه چه سړې صرف لوټه استعمالولې شی اویا د لوټې نه پس اوبه استعمالولې شی نو بالکل د زنانه د پاره هم دغه شان حکم دې، خو بیشکه په زنانه باندې استبراء نشته. یعنی په اوبو سره استنجاء کولو کښې دومره ایساریدل چه څاڅکی بند شی دا په زنانه باندې هسې بې فائدې کاردې. دا ټولې مسئلې په ردالمحتار ص۳۱۲ جلد۱ فصل الاستنجاء کښې لیکلی دی. ﴿۲﴾ فقط

﴿۱﴾ قال العلامه حصکفی: والغسل بالماء...... بعده ای الحجر...... سنة مطلقا به یفتیٰ ویجب ای یفرض غسله ان جاور المخرج نجس مائع ویعتبر القدر المانع لصلاة فیما وراء موضع الاستنجاء لان ماعلی المخرج ساقط شرعا وان کثر ولهٰذا لا تکره الصلاة معه.
(الدرالمختار مع ردالمحتار ص۲۲۸ جلد ۱ فصل الاستنجاء)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن عابدین: وفیها ان المرءة کالرجل الا فی الاستبراء فانه لا استبراء علیها بل کما فرغت تصبر ساعة لطیفة ثم تستنجی.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۲۵۳ جلد ۱ مطلب فی الفرق بین الاستبراء والاستسقاء......)

د استنجاء په وخت کښې کشفِ عورت او د خرچ شوو اوبو اندازه

سوال: (۱) زمونږ په جمات کښې جنوباً شمالاً د استنجاء ځایونه جوړ شوی دی یو سړې ددې باوجود همیشه مشرق طرف ته مخ کوی او مغرب ته شا کوی او استنجاء کوی او پرده هم نه کوی ټول مونځ گذار دده په دې حرکت باندې خفه دی ځکه چه زمونږ په نزد بربنډ کیدل ډیر معیوب شمارلې کیږی؟

(۲) دا سړې په استنجاء باندې دوه لوټې اوبه په غټه خوله استعمالوی نو په استنجاء باندې څومره اوبه خرچ کول پکاردی؟ بینوا توجروا

المستفتی: غلام حسین سرواله کیملپور...... ۱۱\صفر ۱۳۹۲ھ

الجواب: (۱) کوم سړې چه د خلقو په مخکښې عورت ښکاره کوی او استنجاء کوی نودا فاسق اوفاجر دې.

فی الدرالمختار بلا کشف عورة عنه احدامامعه فیترکه کما مر فلو کشف له صار فاسقا

﴿۱﴾(هامش ردالمحتار ص ۳۱۲، ۳۱۳ جلد ۱)

(۲) د استنجاء په صورت کښې د اوبو څه خاص اندازه مقرره نه ده. دا د نجاست په لږوالی او ډیروالی پورې ده. د گندگئ په لرې کیدو کښې چه دې ترخو غالب گمان نه وی نو د اوبو استعمالول جائزدی لیکن د گذارې نه کار اخستل پکاردی. ﴿۲﴾ (هامش ردالمحتار ص۳۱۲، ۳۱۳ جلد۱) وهوالموفق

د حشفې گیرچاپیره سوروته اوبه نه رسیدلو صورت کښې د اودس حکم

سوال: د سنتئ په وخت کښې کله کله د حشفې نه گیرچاپیره سُوری پاتې شی چه په غسل کښې ورته اوبه رسول ډیرگران وی د کوشش سره هم ورته اوبه دننه نه ورځی نود اودس اوغسل به څه حکم وی؟ بینوا توجروا

المستفتی: فضل احد بټ خیله ملاکنډ...... ۲۷\شعبان ۱۴۰۲ھ

﴿۱﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۲۳۸ جلد ۱ فصل فی الاستنجاء)

﴿۲﴾ قال العلامه الحصکفی والغسل بالماء الی ان یقع فی قلبه انه طهر مالم یکن موسوساً فیقدر بثلاث کمامر. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۲۳۸ جلد ۱ فصل فی الاستنجاء)

الجواب: په کوم سوری کښې چه اوبه ور دننه کول ګران وی نو هلته د غوږونو د سوروپه شان د بهرنه اوبه اچول هم کافی کیږی.《۱》 وهوالموفق

ټشو پیپر د استنجاء د پاره استعمالول جائز دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه نن صباکوم خاص قسم کاغذ سره استنجاء کولې شی نوددې د استعمال جواز شته که نه؟

الجواب: دا خاص قسم کاغذ نه د لیکلو قابلیت لری او د پریکولو نه پس ئې څه قیمت هم نه وی لهذا په دې سره استنجاء کول منع نه دی.《۲》

اما الاول فظاهر واما الثانی فلما فی ردالمحتار ص۳۱۵جلد۱ وهل اذاکان متقوما ثم قطع منه قطعة لا قیمة لها بعد القطع یکره الاستنجاء بها ام لا الظاهر الثانی《۳》وهوالموفق

《۱》قال العلامه ابن عابدین: (قوله وثقب انضم) قال فی شرح المنیه وان انضم الثقب بعد نزع القرط وصار بحال ان امر علیه الماء یدخله وان غفل لافلا بد من امراره ولا یتکلف لغیر الامرار من ادخال عود ونحوه فان الحرج مدفوع.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۱۱۳ جلد۱ ابحاث الغسل)

《۲》وفی منهاج السنن شرح جامع السنن : قلت فالکاغذ المعد لذلک فی عصرنا لا یکره الاستنجاء به لانه لا قیمة له بعد القطع و کذا لیس هذا للکتابة فافهم، وفی شرح النقایة وقد ضبط بعض العلماء ضبطا جیدا فقالوا یجوز الاستنجاء بکل جامد طاهر منق قلاع للاثر غیر موذلیس بذی حرمة ولا شرف ولایتعلق به حق الغیر.

(منهاج السنن شرح جامع السنن للترمذی ص ۹۱ جلد۱ باب کراهیة ما یستنجی به)

《۳》(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۲۵۰جلد۱ فصل فی الاستنجاء)

صرف په اوبوسره استنجاء کول

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه ځمونږ دجمات امام صاحب وئيلې دی چه څوک تشې متيازې يا ډکې متيازې اوکړی اوهغه ځې په اوبوسره اووينځی او روستو استنجاء اونه کړی صرف اودس اوکړی نومونځ ئې کيږی آيا دا صحيح ده؟ بينوا توجروا

المستفتی: محمدشفيع سورجال جماعت هفتم سی هائی سکول راوالپنډی...۱۹۷۹ء۱۳۱۰/۱۷

الجواب: د لوټو نه پس اوبه استعمالول بهتردی چه کله په اوبوسره استنجاء فرض شوې نه وی اود جمات دامام صاحب دا قول هم صحيح دې.(۱)

وهوالموفق

---

(۱) وفی الهنديه: والاستنجاء بالماء افضل ان امكنه ذلک من غير كشف العورة وان احتاج الیٰ كشف العورة يستنجی بالحجر ولا يستنجی بالماء كذافی فتاویٰ قاضی خان والافضل ان يجمع بينهما كذافی التبيين قيل هو سنة فی زماننا وقيل علی الاطلاق وهو الصحيح وعليه الفتویٰ كذافی السراج الوهاج.

(فتاویٰ عالمگیریه ص۴۸ جلد ۱ الفصل الثالث فی الاستنجاء)

بسم الله الرحمن الرحيم

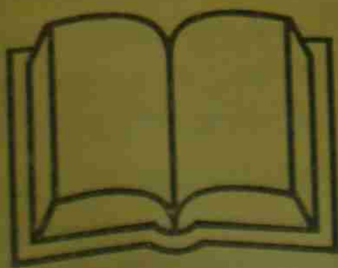
إِنَّنِيٓ أَنَا ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ
أَنَا فَٱعۡبُدۡنِي وَ
وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِذِكۡرِيٓ ۝١٤

.....(سورة طٰهٰ).....

فتاوی دیوبند پاکستان المعروف به

فتاوی فریدیه دریم جلد

كتاب الصلوة

کتاب الصلوٰة

(اهمیت او فضیلتونه)

د مونځ نه منکر او په دې پورې توقې کونکې زندیق او کافر دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې مونځ نه کوی او وائی (١) په قرآن کښې د مونځ د کولو حکم نه دې بلکه په زړه کښې قائمول دی. (٢) په حدیث کښې دی نبی کریم ﷺ اوفرمائیل چه زما زړه غواړی چه دهغه خلقو کورونه اوسوزوم کوم چه اذان واوری اومونځ کولو ته جمات ته نه راځی. داحدیث چه ئې واوریدلو ،وائی چه دا دروغ دی که داسې وی نو بیا اور ولې نه لګی؟ (٣) د ږیرې باره کښې وائی چه په دې ویښتو کښې هیڅ نشته دا ډیر سپک کار دې. (۴) اووائی چه دجمات امام صاحب په مونځ کښې صرف دوه سورتونه لولی، اوپه هغې کښې دخلقو مرګ خیرې دی او دلته چه څومره مرګونه شوی دی دهغې سبب هم دا دوه سورتونه دی. (۵) اخترونه او جنازې دې امام پسې کوی اوپنځه وخت مونځ نه کوی. چه کله ورته اوویلې شی چه دا ولې؟ نووائی چه زه ده پسې ولاړیم خو ځما نیت د یو بل امام پسې وی، ددې سړی په باره کښې د شریعت څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: مولانا غلام محمد ملتان شهر... ١۵ نومبر ١٩٧۴ء

الجواب: د رشتیاؤ اوثابتیدو په شرط سره دا سړې زندیق او کافر دې (١) دده

---

(١) قال العلامه الحصکفی: ویکفر جاحدها لثبوتها بدلیل قطعی وتارکها عمداً مجانة ای تکاسلا فاسق. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ٢۵٩ جلد ١ مطلب فیما یصیر الکافر به مسلماً کتاب الصلاة)

سره هرمسلمان لره بائیکاټ کول ضروری دی.﴿١﴾ وهو الموفق

په قصد سره مونځ پریخودونکي کافرنه دي البته فاسق اوفاجردي

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کوم سړې قصداً مونځ پرېږدی نوهغه کافرکیږی که نه؟ په قصد سره د مونځ پریخودونکی څۀ حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمد ادریس پرائمری سکول نیو کیمپ پشاور

الجواب: قصداً مونځ پریخودونکې دحنابله ؤ په نزد کافر او مرتددې لیکن د جمهورعلماؤ په نزد فاسق اوفاجردې.﴿٢﴾ ځکه چه د قرآن اوحدیث نه د رڼا ورځ پشان واضحه ده چه اعمال دایمان نه خارج دی. کما فصل فی موضعه لهذا

﴿١﴾قال الحافظ ابن الحجر العسقلانی: (قوله باب مایجوز من الهجران لمن عصیٰ)اراد بهذه الترجمة بیان الهجران الجائز لان عموم النهی مخصوص بمن لم یکن لهجره سبب مشروع. فتبین هنا السبب المسوغ للهجر وهو لمن صدرت منه معصية فیسوغ لمن اطلع علیها منه هجره علیها لیکف عنها...... قال المهلب غرض البخاری فی هذا الباب ان یبین صفة الهجران الجائز، وانه یتنوع بقدر الجرم، فمن کان من اهل العصیان یستحق الهجران بترک المکالمة کما فی قصة کعب وصاحبیه...... وقال الطبرانی قصة کعب بن مالک اصل فی هجران اهل المعاصی وقد استشکل کون هجران الفاسق او المبتدع مشروعاً ولا يشرع هجران الکافر وهو اشد جرما منهما لکونهما من اهل التوحید فی الجملة ...... واجاب غیره بان الهجران علی مرتبتین الهجران بالقلب والهجران باللسان، فهجران الکافر بالقلب وبترک التودد والتعاون والتناصر لا سیما اذا کان حربیا وانما لم یشرع هجرانه بالکلام لعدم ارتداعه بذلک عن کفره بخلاف العاصی المسلم فانه ینزجر بذلک غالباالخ.

(فتح الباری شرح صحیح البخاری ص٥٩٧ جلد١٣ باب ما یجوز من الهجران لمن عصیٰ)

﴿٢﴾قال العلائی: ویکفر جاحدها لثبوتها بدلیل قطعی وتارکها عمداً مجانة ای تکاسلا فاسق یحبس حتی یصلی لانه یحبس لحق العبد فحق الحق احق وقیل یضرب حتی یسیل منه الدم وعند الشافعی یقتل بصلاة واحدة حدا وقیل کفراً، قال ابن عابدین وکذا عند مالک واحمد وفی روایة عن احمد وهی المختارة عند جمهور اصحابه انه یقتل کفرا وبسط ذلک فی الحلیة.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص٢٥٩ جلد١ مطلب فیما یصیر الکافر به مسلما من الافعال)

مونځ پریخودونکي به کافرنه وی او د ,,ولاتکونوا من المشرکین،،(۱) چه عبارت، اشارت، دلالت، اقتضاء او اعتبار سره د یونه هم نه معلومیږی چه ,,تارکُ الصلوة،، مشرک یا کافردي، او که اومنلي شی نو دا آیت به په استحلال یا سختوالی باندې محمول وی چه د نورو آیتونو سره متعارض نشی(۲) وهوالموفق

په مونځ کښي سستئ باندې دخپل طاقت مطابق امربالمعروف او نهی عن المنکر د ذمې فارغیدلو د پاره کافی دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه (۱) ,,قوا انفسکم واهلیکم ناراً،، آیت په بناء باندې د کورخلقو ته نصیحت کوم لیکن د نصیحت او زورني سره بیا هم په مونځ کښې سستی کوی نو آیا ددې نه پس به په ما څه ګناه وی؟ (۲) د کورخلق اګرچه مونځونه کوی لیکن د وختونو پابندی نه کوی نو آیا د وختونو پابندی ضروری نه ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: علی اکبر پتهن کلان آزاد کشمیر

﴿۱﴾ قال الله تعالیٰ: منیبین الیه واتقوه واقیموا الصلوٰة ولا تکونوا من المشرکین. (سورة الروم پاره: ۲۱ رکوع: ۷ آیت: ۳۱)

﴿۲﴾ قال العلامه علی قاری: (ولا نکفر) ای لا ننسب الی الکفر (مسلما بذنب من الذنوب) ای بارتکاب معصیة (وان کانت کبیرة) ای کما یکفر الخوارج مرتکب الکبیرة (اذا لم یستحلها) ای لکن اذا لم یکن یعتقد حلها لان من استحل معصیة قد ثبت حرمتها بدلیل قطعی فهو کافر (ولا نزیل عنه اسم الایمان) ای ولا نسقط عن المسلم بسبب ارتکاب کبیرة وصف الایمان، کما یقوله المعتزلة حیث ذهبوا الی ان مرتکب الکبیرة یخرج عن الایمان ولا یدخل فی الکفر...... ومن المعلوم ان السب دون القتل نعم لو استحل السب او القتل فهو کافر لا محالة وعلی تقدیر ثبوت الحدیث فیجب ان یؤول کما اول حدیث "من ترک صلاة متعمداً فقد کفر" والحاصل ان الفسق والعصیان لایزیل الایمان فیصیر کافر اولاواسطة. (شرح فقه الاکبر للقاری ص ۷۱، ۷۲ الکبیرة لا تخرج المومن عن الایمان)

الجواب: (۱) لایکلف الله نفساً الا وسعها(۱) په تا باندې د نصیحت اوکوشش کولو نه پس ګناه نشته.(۲) ضروری ده.(۲) .وهوالموفق

د اسلام او دین نه بالکل د بې خبره سړی دمونځ حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې خپل ځان ته مسلمان وائی لیکن دائه پیژنی چه پیغمبر علیه السلام چاته وائی؟ د حضور ﷺ نوم څه دې؟ او قرآن مجید آسمانی کتاب دې او په حضور ﷺ باندې نازل شوې دې، چه کله یو سړې ددې ټولو احکاماتو نه بې خبره وی نوآیا دهغه دپاره مونځ کول صحیح دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم......۱۹۷۴ء۱۴۱\۳

الجواب: دداسې براۍ نام مسلمانانو سره محنت اومشقت ډیرزیات ضروری دې.(۳) وهوالموفق

﴿۱﴾قال العلامه جلال الدین السیوطی: ولما نزلت الایة التی قبلهاشکا المؤمنون من الوسوسة وشق علیهم المحاسبة بها فنزل لا یکلف الله نفسا الا وسعها ای ماتسعه قدرتها لها ماکسبت من الخیر ای ثوابه وعلیها ما اکتبست من الشر ای وزره ولا یؤاخذ احد بذنب احد ولا بمالم یکسبه مما وسوست به نفسه.

(تفسیر جلالین ص ۴۵ جلد ۱ سورة البقرة پاره:۳ رکوع:۸ آیت:۲۸۶)

﴿۲﴾قال العلامه سید احمد الطحطاوی: (والاوقات اسباب ظاهراً تسیراً) اعلم ان الاوقات لها جهات مختلفة بالحیثیات فمن حیث ان الصلاة لاتجوز قبلها وانما تجب بها اسباب ومن حیث ان الاداء لا یصح بعدها لاشتراط الوقت له وانما تکون قضاء الخ.

(الطحطاوی علی المراقی الفلاح ص ۹۳ کتاب الصلاة)

﴿۳﴾قال العلامة الشامی: من فرائض الاسلام تعلم ما یحتاج الیه العبد فی اقامة دینه واخلاص عمله لله تعالیٰ ومعاشرة عباده وفرض علی کل مکلف ومکلفة بعد تعلمه علم الدین والهدایة تعلم علم الوضوء والغسل والصلاة والصوم الخ.

(ردالمحتار مقدمه ص ۳۱ جلد ۱ قبیل مطلب فی فرض الکفایة والعین)

وقال الملا علی قاری: (قوله بلغوا عنی ولو آیة) ای انقلوا الی ...... (بقیه حاشیه په راروان مخ)

د ملازمت د وجې نه بالکل مونځ یا د جماعت مونځ پریخودل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه (۱) دلته سعودی عرب کښې ځمونږ ډیوټی اکثر داسې وی مثلاً کرین چلول، ګاډې چلول وغیره چه افسرپکښې راسره وی، دغه وخت کښې اذان اوشی لیکن ځمونږ افسر ځمونږ مونځ ته تللو باندې خفه وی، نوآیا مونږ ملازمت اوکړو یا جمات ته لاړشو، یا مونځ روستو اوکړو؟(۲) که جماعت کیږی اومونږ په داسې کارکښې لګیا یو، نو که کار پریږدو نوکار اودریږی او افسرخفه کیږی او سزا راکولوته تیاریږی خو که مونږ ته د جماعت ملاویدلو اُمیدهم نه وی، نوپه دې حالاتو کښې مونږ د ضروری کارپه وخت کښې د جماعت مونځ پریخودلې شو که نه؟ (۳) که مونږ مونځ ته لاړشو اونوکری موپه خطره کښې وی اود نوکرئ نه لاس وینځلې کیږی نوداسې حالت کښې جماعت پریخودلې شو یامونځ قضاکړو؟ بینوا تؤجروا

المستفتی: اجمل خان خلیل ریاض سعودیه عربیه.... ۱۲\۱۱نومبر۱۹۸۳ء

الجواب: که د ګاډی د ضائع کیدلو اوهلاک کیدلو خطره یا غالب ګمان وی اود افسرانو دطرف نه د سزا ورکولویا ظلم کولو خطره وی نوپه تاسو باندې جمات ته تلل ضروری نه دی، تاسوخپل ځائې کښې ځان له یاپه جمع سره مونځ کوئ، البته مونځ مه قضاکوئ. (ماخوذ ازمراقی الفلاح)(۲) ددې مسئلې جواب هم د مخکنی پشان دې البته که داقامت په وخت کښې اجازت ملاویږی نوغنیمت دې.(۳) که په ملازمت کښې په مونځ کولو پابندی وی او مونځ قضا کول عادت جوړشوې وی نود بل ملازمت کوشش ضروری دې.(۱) وهوالموفق

(بقیه حاشیه) الناس وافیدوهم ما امکنکم او مااستطعتم مما سمعتموه منی وما اخذتموه عنی من قول او فعل او تقریر بواسطة او بغیر واسطة (ولو آیة) ای ولو کان المبلغ اية. (مرقاة المفاتیح شرح مشکواة ص ۲۶۴ جلد ۱ کتاب العلم)

(۱) قال العلامه الطحطاوی: (وخوف ظالم) ای علی نفسه او ماله او خوف ضیاع ماله او خوف ذهاب قافله لو اشتغل بالصلاة جماعة.

(حاشية الطحطاوی ص۲۹۷ فصل یسقط حضور الجماعة)

باب المواقيت وما يتصل بها

د ګهړو د مقررشوي وخت نه مخکښې یا روستو مونځ کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په جماتونو کښې د ګهړو په لحاظ سره چه کوم وخت مقرر کولې شی ددې نه مخکښې یا روستو د قوم په اجازت سره مونځ کول یا جماعت کول جائز دی که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم......

الجواب: سره د اجازت نه او بغیر د اجازت نه دواړو صورتونو کښې جائز دی البته د مقرر وختونو خیال ساتل پکاردی چه دچا نه جمع او نه شی. جمات والا چه کوم وخت مقرر کړی دا دانتظامی امورونه دی.﴿۱﴾ وهو الموفق

د غرونو په مینځ کښې اوسیدلو والا د طلوع او غروب مسئله

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه څمونږ علاقه د غرونو په مینځ کښې واقع ده، دنمر راختل شل منټه دپاسه پنځه بجې (۵:۲۰) باندې د غرنه کیږی او غروب (نمر پریوتل) شپږ منټه دپاسه اووه بجې (۷:۰۲) باندې کیږی نو مونږ دسحر اذان څه وخت کوو؟ بینوا توجروا

المستفتی: مولانا لطیف الرحمن کوټکې تختئ خیل شکرالله... ۱٤۱۰ھ

﴿۱﴾ قال العلامه الحصكفي: (ويجلس بينهما) بقدر ما يحضر الملازمون مراعياً لوقت الندب (الافي المغرب).

(الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص۲۸۷ جلد ۱ باب الاذان)

الجواب: تاسو دطلوع او غروب وختونه د ریډیو نه معلوم کړئ او نمر راختلو نه پنځه پاوه (یوه ګهنټه او پنځلس منټه) مخکښې دسحر اذان کوئ او د غروب په وخت باندې د ماښام اذان کوئ. (۱) وهو الموفق

غروب الشمس اود خیط الاسود او الابیض صحیح مطلب

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه (۱) یو سړې وائی چه د ماښام وخت د نمر پریوتلو سره سمدستی شروع کیږی دهغې علامت او نښه داده چه مشرقی طرف ته د آسمان په غاړه باندې تیاره راختل شروع شی. دویم کس وائی چه په مغربی طرف کښې داسمان په غاړه باندې سوروالې راتلل د نمر پریوتلو نښه ده. نو صحیح صورت څۀ دې؟ (۲) د پیشمنی د ختمیدلو وخت او د سحر د شروع کیدلو د وخت علامت یعنی ,,خیط الاسود،، او ,,خیط الابیض،، په باره کښې یو سړې وائی چه ,,خیط الاسود والابیض،، هم په مشرقی طرف کښې داسمان په غاړه د توروالی نه لاندې سپین والی ته وائی. او داهم مشرق طرف ته راخیژی. بل کس وائی چه خیط الابیض په ټول آسمان باندې وی ددې هم صحیح صورت څۀ دې؟ او کوم طرف ته کتل پکاردی؟

(۳) د ماښام وخت شروع کیدلو او ماسخوتن وخت شروع کیدلو مینځ کښې د ګهړئ په حساب سره څومره وقفه کول پکاردی؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمد ایوب خان محله شیام ګنج مردان... ۱۰\صفر ۱۳۹۲ھ

الجواب: (۱)(۲) دفقهې او حدیث په رڼا کښې د اولنی سړی خبره صحیح ده. (۱)

﴿۱﴾ قال الحصكفی: وقت صلاة (الفجر)...... (من) اول (طلوع الفجر الثانی) وهو البياض المنتشر المستطير لا المستطيل (الیٰ) قبيل (طلوع ذكاء) بالضم غير منصرف اسم الشمس. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۲٦۳ جلد ۱ كتاب الصلاة)

﴿۲﴾ قال ابن العلامه ابن الهمام: (اول المغرب حين تغرب الشمس وآخره حين يغيب الشفق وماروا) من امامة جبريل عليه السلام فی اليومين فی وقت واحد (كان للتحرز عن الكراهة) لان تاخير المغرب الی آخر الوقت مكروه (ثم) اختلف العلماء فی (الشفق) فقال ابو حنيفة رحمه الله (هو البياض فی الافق بعد الحمرة) (فتح القدير ص ۱۹۵ جلد ۱ باب المواقيت)

(۳) کم نه کم یوه نیمه گهنته وقفه کول پکاردی. (۱) وهو الموفق

د صبح صادق او غروب الشمس د وخت متعین کولو طریقه

سوال: علمائ دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه مونږ اوریدلي دي چه د نمر راختلو نه واخله تر پریوتلو پورې وخت چه په اتو حصو تقسیم کړې شی نو اتمه حصه چه څومره راغله نو دا د صبح صادق او غروب شمس وخت وي یعنې دومره وخت د صبح صادق او طلوع الشمس او د غروب شمس او غیوب البیاض په مېنځ کښې وي. آیا دا صحیح دي؟ او دویمه خبره داده چه د طلوع فجر په مینځ کښې یوه نیمه گینټه وخت وي نو آیا دا تعین صحیح ده؟ بینوا توجروا

المستفتي: نا معلوم.........

الجواب: خبرشئ چې په اتمه حصه باندې دارو مدار صحیح نه دې په روایاتو کښې په دې باندې د فقهاؤ اعتماد په نظر نه دې راغلې دغه شان دا خبره دې هم واضحه وی چه دصبح صادق وخت د طلوع الشمس نه یوه نیمه گینټه مخکښې نه شروع کیږی زیات نه زیات پنځه پاؤه مخکښې شروع کیږی. (۳) کما هو یعلم من المشاهدة والریاضی. وهو الموفق

---

(۱) قال ابن الهمام: واول وقتها اذا طلع الفجر الثانی ای الفجر الصادق وهو البیاض المعترض فی الافق واحترز به عن الفجر الکاذب وهو البیاض الذی یبدو فی السماء ویعقبه ظلام وتسمیة العرب ذنب السرحان. (فتح القدیر ص ۱۹۲ جلد ۱ باب المواقیت)

(۲) قلت وصرح المشائخ بتفاوت الوقت بین طلوع الفجر الصادق وطلوع الشمس وکذا بین غروب الشمس وغیوب البیاض بتفاوت المواسم والبلاد، والمشاهد فی دیارنا قدر ساعة وربع ساعة. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۰ جلد ۲ باب مواقیت الصلاة)

(۳) قلت وصرح المشائخ بتفاوت الوقت بین طلوع الفجر الصادق وطلوع الشمس وکذا بین غروب الشمس وغیوب البیاض بتفاوت المواسم والبلاد، والمشاهد فی دیارنا قدرساعة وربع ساعة.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۰ جلد ۲ باب مواقیت الصلاة)

د مابنام او ماسخوتن په مینځ کښې وقفه

سوال: د مابنام او ماسخوتن په مینځ کښې څومره وقفه پکار دا؟ بینوا توجروا

المستفتي: مولوی رسول شاه اله دادخیل... ۱۲\ربیع الاول ۱۴۰۲

الجواب: د غروب نه پنځه پاوه (۱:۱۵) پس بیاض غائب کیږي او غالبًا زمونږ په علاقو کښې هم دا فرق دې، د ریاضئ په اصولو باندې ۱۵×۴=۶۰ منټ فرق کیدل پکار دي ﴿۱﴾ وهو الموفق

د ماخوستن د مانځه وخت کله شروع کیږي؟

سوال: علماء دې مسئلې باره کښې څه فرمائې چه د مابنام نه څومره وقفې کولو نه پس د ماسخوتن وخت شروع کیږی؟ بینوا توجروا

المستفتي: فضل رحیم زړه میانه نوشهره

الجواب: د غروب نه یوه ګینټه پس د ماسخوتن وخت شروع کیږی ﴿۲﴾ احتیاطاً یوه نیمه ګینټه انتظار پکار دي د فن ماهرینو د فجر صادق او طلوع شمس په مینځ کښې پنځلس درجې اندازه او د غروب

﴿۱﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: (و) وقت (المغرب منه الیٰ) غروب (الشفق وهو الحمرة) عندهما وبه قالت الثلاثة والیه رجع الامام کما فی شروح المجمع وغیرها فکان هو المذهب (و) وقت (العشاء والوتر منه الی الصبح).

(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۲٦۵ جلد ۱ کتاب الصلاة)

﴿۲﴾ قال العلامة الحصکفی: (و) وقت (المغرب منه الی) غروب (الشفق وهو الحمرة) عندهما وبه قالت الثلاثة والیه رجع الامام کما فی شروح المجمع وغیرها فکان هو المذهب، قال ابن عابدین رحمه الله: تحت قوله الیه رجع الامام) ای الی قولهما الذی هو روایة عنه ایضاً وصرح فی المجمع بان علیه الفتویٰ.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۲٦۵ جلد ۱ کتاب الصلاة مطلب فی الصلاة الوسطی)

اوغیوب بیاض په مینځ کښې هم پنځلس درجې اندازه معین کړې ده.چه د هغې نه ۴×۱۵-۶۰منټ جوړیږي.

واما الاحتیاط فلاجل اعتبار غروبهم ولاجل اضطراب الساعات ﴿۱﴾. فافهم،وهوالموفق

د مونځ مستحب وختونه

سوال: بحضورجناب محترم شیخ الحدیث مفتي محمدفریدصاحب دارالعلوم حقانیه

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته!بنده عارض بدیں سوال است که اقوال واختلاف مذاهب دراوقات صلوٰة خمسه کثیراست اوقات معتبره صلوٰة که دریں وقت نماز بهتراست ودریں وقت بهتر نیست تحریرکن، وایضاً تحریرکن که اذان صبح به کدام وقت صحیح است، نیزوقت ازصبح صادق تا طلوع شمس چندوقت است وایضاً فاصله درمابین سنت صبح وفرض چنداست؟بینوا توجروا

المستفتی: قاری فرمان الله متعلم حقانیه

الجواب: د سحر آذان د طلوع شمس نه پنځه پاوه مخکښې کول پکار دي او سنت په تیاره کول بهتر دي او فرض اسفار یعني رڼا کښې کول بهتر دي،او مونځ د طلوع نه نیمه ګینټه مخکښې کول بهتر دي. او ماښام د غروب نه پس کول بهتر دي یعني بغیر د تاخیر نه.او د غروب نه پنځه پاوه ۱:۱۵، روستو د ماسخوتن مونځ کول جائز دي البته د ثلث اللیل پورې تاخیر کول بهتر دي. ﴿۲﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾فی منهاج السنن: قلت وصرح المشائخ بتفاوت الوقت بین طلوع الفجر الصادق وطلوع الشمس وکذا بین غروب الشمس وغیوب البیاض بتفاوت المواسم والبلاد، والمشاهد فی دیارنا قدرساعة وربع ساعة. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۰ جلد۲ باب ماجاء فی مواقیت الصلاة عن النبی ﷺ)

﴿۲﴾قال العلامة الحصکفی رحمه الله: (والمستحب) للرجل (الابتداء) فی الفجر (باسفار والختم به)......(وتاخیر ظهر الصیف) بحیث یمشی فی الظل (مطلقا)...... (و) تاخیر (عصر) صیفا وشتاء توسعة للنوافل (مالم یتغیرذکاء) بان لا ......(بقیه حاشیه په راروان مخ)

د چاشت او اشراق د مانځه وخت او د ضحوه کبرٰي او صغرٰي مطلب

سوال: علماء دین او مفتیان شرع لاندینو مسئلو باره کښې څه فرمائي؟

(۱) د اشراق او څاښت مو نځ وخت کومې پورې وی بعضې خلق وائي چه د اشراق وخت دورځې تر څلورمې حصې پورې وی نو دا څلورمه حصه د صبح صادق نه شروع کیږی یا د طلوع آفتاب نه؟

(۲) د ضحوة الکبری او ضحوة الصغرٰی نه څه مراد دي؟ بینوا توجروا

المستفتی: اکرام الحق ایف۲۸۷ نشترآباد راولپنډی... ۱۲۵شوال ۱۳۸۹ء

الجواب: د چاشت او اشراق مونځ د محققینو په نزد دوه ځان ځان ته مونځونه نه دی او د جمهورو په نزد جدا جدا مونځونه دی، او ځما جواب د جمهورو په مذهب باندې دې. هغه دادې چه د نمر د صفا کیدلو نه پس ددې وخت شروع کیږی او د استواء په وخت کښې ختمیږی. (الدرالمختار) اود بعضې فقهاؤ په نزد باندې هم دا بهتر دي چه د ورځې د څلورمې حصې نه پس اوکړې شي (شامي، کبیري) او د ورځې نه مراد ظاهري طورسره نهار عرفي دی، او باوجود د تلاش نه چرته وضاحت ملاؤ نه شوځکه چه د حدیث ترمض الفصال د وجې نه دا قول کړې شوې دې او ګرمی د دغې وخت نه شروع کیږی. ﴿۱﴾

(بقیه حاشیه) تحار العین فیها فی الاصح (و) تاخیر (عشاء الی ثلث اللیل) قیده فی الخانیة وغیرها بالشتاء اما الصیف فیندب تعجیلها ......(و) اخر (المغرب الی اشتباک النجوم) ای کثرتها. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۲۶۹ تا ۲۷۱ جلد ۱ کتاب الصلاة)

﴿۱﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: فصاعد فی الضحی) علی الصحیح من بعد الطلوع الی الزوال ووقتها المختار بعد النهار، (تحت قوله ووقتها المختار) ای الذی یختار ویرجع لفعلها وهذا عزاه فی شرح المنیة الی الحاوی وقال لحدیث زید بن ارقم ان رسول الله ﷺ قال صلاة الاوابین حین ترمض الفصال رواه مسلم وترمض بفتح التاء والمیم ای بترک من شدة الحرفی اخفافها.

(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۵۰۵ جلد ۱ کتاب الصلاة مطلب سنه الضحیٰ)

(۲) د صبح صادق د طلوع او د نمر د غروب نیمې ته (الضحوة الکبری) وائي او ددې نه مخکښې ته ضحوة الصغری وئیلې شي. (شرح وقایه) ﴿۱﴾
وهوالموفق

د زوال او چاشت په باره کښې په دویم ځل تپوس

سوال: حضرت مقتدانا مفتي صاحب د امت برکاتهم دارالعلوم حقانیه علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي (۱) چه دصبح صادق او غروب آفتاب په مینځ کښې ضحوة کبریٰ نه واخلې دطلوع او غروب افتاب په مینځ کښې نصف النهار پورې که مونځ کول مکروه دی نو دا مکروه تحریمی دی که مکروه تنزیهي؟ دغه شان جناب لیکلي وؤ چه دچاشت وخت د استواء په وخت ختمیږي؟ ددې نه خو معلو میږي چه ددې سوال په ذکر شوې وخت کښې مونځ کول مکروه نه دي. اوحال دا چه بالکل داستواء په وخت کښې منع بلکه ناجائز دي نو آیا دا صحیح ده؟ (۲) د حضرت د تحریر مطابق دا معلومه شوه چه د اشراق وخت د طلوع نه تر غروب پورې چه ورځ حساب شي نو د دغې تر ځلورمې حصې پورې وی او د ورځې د ځلورمې حصې ختمیدلو نه پس د چاشت وخت شروع کیږي آیا دا مفهوم صحیح دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: اکرام الحق غفرله ایف ۲۸۷ راوالپنډي

الجواب: (۱) دې وخت کښې مو نځ کول مکروه تحریمي وی. صرف د خوارزم داما مانو په نزد او د نورو امامانو په نزد صرف د استوا په وخت کښې مو نځ کول مکروه تحریمي دي کذا فی الدرالمختار مع

﴿۱﴾ قال العلامه عبید الله بن مسعود: اعلم ان النهار الشرعی من الصبح الی الغروب فالمراد بالضحوة الکبریٰ منتصفة ثم لا بد ان تکون النیة موجودة فی اکثر النهار فیشترط ان تکون قبل الضحوة الکبریٰ ...... فی مختصر القدوری الی الزوال والاول اصح. (شرح الوقایه ص ۳۰۶ جلد ۱ کتاب الصوم وهکذا فی ردالمحتار ص ۹۲ جلد ۲ کتاب الصوم)

رد المختار ص۳۴۵ جلد۱ .لیکن د احدیثو روایاتو نه د دویم قول ترجیح معلومیږي او اکثر فقهاؤ هم دامختار کړي ده (فلیراجع الی کتب الفقه)﴿۱﴾ (۲) د حدیث په تر مض الفضال په بنا باندې ما دې طرفته ترجیح ورکړې ځکه چه دفقهاؤ په کلام کښې د مناسب تلاش نه پس ددې تعین ملاؤ نه شو.﴿۲﴾ وهوالموفق

د سحر او ماسخو تن د وختو نو بیان

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه (۱) د سحر د مونځ وختونه او لیکئ او دغه شان دا هم او فرمایئ چه د نمر ختلو پورې څومره وقفه وي؟ (۲) د ما ښام او ما سحو تن په مینځ کښې څومره وقفه ده هغې تعین اوکړئ؟ بینوا توجروا

المستفتي: مولانا رفیع الحق صا حب خطیب مسجدصاحب زادګان نوشهره کلان

الجواب:زمونږ دمذهب په بنا باندې د سحر وخت غالباً پنځه پاؤه (۱: ۱۵) وی

﴿۱﴾ قال ابن عابدين: (قوله واستواء) ...... ان الوقت المكروه هو عند انتصاف النهار الى ان تزول الشمس ولا يخفى ان زوال الشمس انما هو عقيب انتصاب النهار بلا فصل وفى هذا القدر من الزمان لا يمكن اداء صلاة فيه فلعل المراد انه لا تجوز صلاة بحيث يقع جزء منها فى هذا الزمان اولمراد بالنهار هو النهار الشرعى وهو من اول طلوع صبح الى غروب الشمس وعلى هذا يكون نصف النهار قبل الزوال بزمان يعتد به ...... نهى عن صلاة نصف النهار حتى تزول الشمس ...... بان اعداد انتصاف النهار الشرعى وهو الضحوة الكبرىٰ الى الزوال عند ائمة خوارزم. (الدرالمختار مع ردالمحتار ص۲۷۳ جلد ۱ كتاب الصلاة)

﴿۲﴾ قال العلامة الحصكفى رحمه الله: (والمستحب) للرجل(الابتداء) فى الفجر (باسفار والختم به) هو المختار بحيث يرتل اربعين آية ثم يعيده بطهارة لوفسد وقيل يؤخر جدالان الفساد موهوم (الالحاج بمزدلفة).

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص۲۶۹ جلد ۱ كتاب الصلاة)

او دغه شان د ما ښام وخت هم، نو د سحر د مونځ مناسب وخت دادې چه د نمر ختلمو نه نیمه ګینټه مخکښې ختم شي او د غروب نه ۱:۱۵ (پنځه پاوه پس) د ماسخوتن اذان اوشي. (۱) وهو الموفق

د غیوب شفق او وختونو تعین په مشا هدې سره ګول پکار دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه دلته په برطانیه کښې ډیرې مودې نه دا خبره مشهوره ده چه د شفق او صبح صادق مشاهده کول مشکل دي نو ددې وجې نه چا دې ته ډیره توجه نه ده کړې د یخنئ په موسم کښې خو څه حد پورې خبره صحیح کیږي لیکن د نورو میاشتو د پاره یقیني چه داسې نه ده. بهرحال مشاهده بالکل پریخودل او خالص د (محکمه موسمیات) نه د غروب شفق او صبح صادق د راختلو په حاصل شوو وختونو باندې اکتفا کوی. اصل کښې په انګلینډ کښې او سیدونکې مسلمانانو په اول کښې د ماسخوتن مونځ او صبح صادق د پاره خپل ځائې کښې د خپلو رصد ګاهونو نه د وختونو د تعین نقشې را غوښتلي وې، نو رصد ګاهونو د دولس درجو مطابق وخت راویستلو سره راليږلې وو، بیا په آرام آرام په ټول انګلینډ کښې دولس درجو والا ټایم باندې عمل شروع شو. بیامو د شرع مفتیانو ته رجوع اوکړه نو هغوی پنځه پاوه پس د مونځ متعلق اووئیل اوس شرعي حکم څه دې؟ چه مونږ په هغې باندې عمل اوکړو؟ بینوا توجروا

المستفتی: حزب العلماء یوکے انګلینډ.... ۱۵\۱۲\۱۹۸۷ء

نوټ: دا استفتاء په ډیرو صفحاتو باندې مشتمل وه لیکن مونږ صرف په خلاصه باندې اکتفا اوکړه. (مرتب)

الجواب: تاسو د کال په هره میاشت کښې یا دوه درې ځلې د شفق احمر او شفق ابیض د غائب کیدلو د وخت مشاهده اوکړې او د راتلونکې وخت د پاره ئې لائحه عمل جوړ کړې (۲)

﴿۱﴾ قال العلامة الحصكفي رحمه الله: (و) وقت (المغرب منه الى) غروب (الشفق وهو الحمرة) عندهما وبه قالت الثلاثة واليه رجع الامام كما في شروح المجمع وغيرها فكان هو المذهب (و) وقت (العشاء والوتر منه الى الصبح).
(الدرالمختار على ردالمحتار ص۲۶۵ جلد۱ كتاب الصلاة)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن عابدين: وحاصله انا لا نسلم ...... (بقیه حاشیه په راروان مخ)

محکمه موسمیات او درجات وغیره شاته اوغورځوي. ﴿۱﴾د هغوي اندازه دلته هم د مشاهده نه خلاف ده او دا خبره دې هم واضحه وي چه د حرج لرې کولو د پاره احتیاط پر یخودل خلاف شریعت اقدام نه دې. وهو الموفق

د ماښام او ماسخوتن د مینځنۍ وقفې دارومدار په مشاهدې دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي (۱) د مونځونو په بعضې نقشو کښې ئې د ماسخوتن او ماښام په مینځ کښې وقفه یوه ګینټه لیکلې او دائې ورسره هم لیکلي دی چه کومو حضراتو یوه نیمه ګهنټه یا ۱.۲۰ منټ لیکلي هغوي د طول بلد او عرض بلدنه پوره خبرنه دی. نوهغوي تخمیناً اندازه لګولي ده تاسو خپل تحقیق بیان کړئ. (۲) د (ذی القعده) د میاشتې د مختلفو تاریخونو د صبح صادق که مو مطالعه اوکړه نو هغه هم مهرباني او کړې اولیکئ؟ بینوا توجروا

المستفتی: بدرمنیر تبلیغی صاحب افغان ټل اتوستهوربټ خیله

ملاکنډایجنسی... ۱۴ذی قعده ۱۴۰۲ھ

(بقیه حاشیه)لزوم وجود السبب حقیقةً بل یکفی تقدیره کما فی ایام الدجال ویحتمل ان المراد بالتقدیر المذکور هو ماقاله الشافعیه من انه یکون وقت العشاء فی حقهم بقدر ما یغیب فیه الشفق فی اقرب البلاد الیهم...... فتعین ما قلنا فی معنی التقدیر مالم یوجد نقل صریح بخلافه واما مذهب الشافعیه فلا یقضی علی مذهبنا...... قال فی امداد الفتاح قلت وکذلک یقدر لجمیع الآجال کالصوم والزکاة والحج والعده وآجال البیع والسلم والاجارة وینظر ابتداء الیوم فیقدر کل فصل من الفصول الاربعة بحسب مایکون کل یوم من الزیادة والنقص کذافی کتب الائمة الشافعیة ونحن نقول بمثله اذاصل التقدیر مقول به اجماعاً فی الصلوٰت. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۲۶۶ تا ۲۶۸ جلد۱ مطلب فی فاقدوقت العشاء کاهل بلغار)

﴿۱﴾ قال العلامه ابن عابدین: ووجه ما قلناه ان الشارع لم یعتمد الحساب بل الغاه بالکلیة بقوله نحن امة امیة لانکتب ولانحسب الشهر هکذا وهکذا وقال ابن دقیق العید الحساب لا یجوز الاعتماد علیه فی الصلاة انتهیٰ. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۱۰۰ جلد۲ مطلب ماقاله السبکی من الاعتماد علی قول الحساب مردود)

الجواب: درياضي په اصولو باندې دا وخت پنځلس درجې يعني ۱۵×۴=۶۰ منټ دي ليكن د غروب نه پس د مكرر مشاهدو نه ۱:۱۵ ثابت دى. او د صبح صادق وخت هم ددې مقدار نه زيات نه دي ځمونږ په علاقو كښې د ذوالقعده په اول اول كښې صبح صادق ۴:۲۵ نه پس راوځي ﴿۱﴾وهو الموفق

په رمضان كښې د سحر مونځ په غلس كښې ادا كول

سوال: علماء دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائي چه په رمضان المبارك كښې د سحر مونځ د اذان نه پنځلس منټه پس اداكول څنګه دي؟ حال دا چه فائده داده چه اكثر خلق په جماعت كښې شريک كيږي ايا دا جائز دي؟

المستفتي حافظ محمد زبير عثماني حضرواتک.........۱۲۲رمضان ۱۴۰۲ه

الجواب: د حديث او فقهي رواياتو په بناء باندې د سحرپه مونځ كښې اسفار افضل دې الا الحاج بمزدلفة﴿۲﴾او تغليس جائز دې ليكن افضل نه دې كما صرحوا به ﴿۳﴾ جواز هم په هغه صورت كښې دې چه كله اذان د طلوع شمس نه ۱:۱۵ مخكښې وي.

اوكه ۱:۳۰ يا ۱:۴۵ مخكښې اذان شوې وي نو ددې اذان نه پنځلس منټه پس د صبح صادق هډو څه توم او نښه هم نه وي. وهو الموفق

﴿۱﴾قلت وصرح المشائخ بتفاوت الوقت بين طلوع الفجر الصادق وطلوع الشمس وكذا بين غروب الشمس وغيوب البياض بتفاوت المواسم والبلاد، والمشاهد فى ديارنا قدر ساعة وربع ساعة. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۰ جلد۲ باب مواقيت الصلاة)

﴿۲﴾قال الحصكفى:(والمستحب) للرجل (الابتداء) فى الفجر (باسفار والختم به) هو المختار بحيث يرتل اربعين آية ثم يعيده بطهارة لو فسد وقيل يؤخر جدالان الفساد موهوم (الالحاج بمزدلفة) . (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص ۲۶۹ جلد ۱ كتاب الصلاة)

﴿۳﴾وفى منهاج السنن: اعلم ان النبى ﷺ ثبت عنه التغليس بالفجر كما مرفى الباب السابق والاسفار به كما روى الطحطاوى عن ابى ......(بقيه حاشيه په بل مخ)

د صبح صادق نه تر طلوع افتاب پورې په ګهړئ باندې د وخت تعین

سوال: علماء دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د صبح صادق نه نمر راختلو پورې څومره وخت جوړیږي اکابر علمائې دیو بند ۱:۳۰ بیانوي، او مفتي رشید احمد صاحب کراچي د هغې نه اتلس منټه کم وائي. او کومه نقشه چه هغوي مونږ سرګودها والؤ لره ورکړې ده د هغې متعلق د حکم وضاحت اوکړئ؟ بینوا توجروا

المستفتی: قاری عبد الحمید چنات آئل ملزملت آباد سرګودها ....۱۵ جولائی ۱۹۸۶ء

الجواب: په اصولي طریقې سره د مفتی رشید رحمه الله اندازه صحیح ده البته څمونږ په علاقو کښې د مشاهدې په بنیاد باندې ۱:۱۵ جوړیږي.﴿۱﴾

وهو الموفق

(بقیه حاشیه)طریف وکان شاهداً مع رسول الله ﷺ حصن الطائف فکان یصلی بنا صلوٰة الفجر حتی لو ان انسانا رمی نبله ابصر مواقع نبله وروی عن جابر یقول کان النبی علیه السلام یؤخر الفجر کاسمها، وروی الشیخان عن ابی برزة الاسلمی عن النبی ﷺ قال کان ینفتل عن صلوٰة الفجر حین یعرف الرجل جلیسه، قلت وهذا الحدیث یدل علی الاسفار به نهایة لا بدایة وروی الشیخان عن ابن مسعود قال ما رئیت رسول الله ﷺ صلی صلوٰة الا لمیقاتها الاصلوٰتین صلوٰة المغرب والعشاء بجمع وصلی الفجر یومئذٍ قبل مقیاتها، وفی لفظ مسلم قبل میقاتها بغلس، قلت افاد هذا الحدیث ان المعتاد کان غیر التغلیس وکان علیه السلام یفعل الافضل وقد یفعل غیر الافضل توسعة علی الامة ولم یعلم من هذه الروایات ان ایهما افضل الاسفار او التغلیس، فان قیل حدیث ابن مسعود یعلم منه ان الاسفار افضل لکونه معتاداً قلنا یعارضه حدیث الباب السابق فانه یدل علی کون التغلیس معتاداً فالظاهر ان تعامله ﷺ مختلف بین الاسفار مرة وبین التغلیس مرة اخریٰ ولکن للحنفیة تشریع قولی عام فی حدیث الباب ولیس للمخالفین تشریع قولی عام لعد م ورود غلسوا بالفجر. ومن الاصول تقدیم مثل التشریع القولی العام علی الفعل والوقائع الجزءیة علی ان فی الاسفار تکثیر الجماعة.
(منها ج السنن شرح جامع السنن ص۱۷، ۱۸ جلد۲ باب ماجاء فی الاسفار بالفجر)

﴿۱﴾ وفی منهاج السنن: قلت وصرح المشائخ بتفاوت......(بقیه حاشیه په راروان مخ)

د گهړئ په اعتبار سره د مونځ وختونه

سوال: علمائ دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائې چه د فجر، ظهر، عصر، مغرب، او عشاء وختونه د گهړئ په اعتبار سره اوښايئ مثلاً د سحر وخت څومره وي او دماښام نه څومره وخت پس د ماسخوتن وخت شروع کيږي؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالفتاح پابینئ صوابی....۱۲۴ شعبان ۱۴۰۳ھ

الجواب: ځمونږ په علاقو کښې د سحر او ماښام پوره وخت تقریباً ۱:۱۵ وي(۱) اود مازیگر وخت تقریباً د ورځې شپږمه حصه جوړیږي او نور وختونه معلوم او مشهور دي وهو الموفق.

(بقیه حاشیه) الوقت بین طلوع الفجر الصادق وطلوع الشمس وکذا بین غروب الشمس وغیوب البیاض بتفاوت المواسم والبلاد، والمشاهد فی دیارنا قدر ساعة وربع ساعة.
(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۰ جلد۲ باب مواقیت الصلاة)
وقال العلامه ابن عابدین: ووجه ما قلناه ان الشارع لم یعتمد الحساب بل الغاه بالکلیة بقوله نحن امة امية لا نکتب ولا نحسب الشهر هکذا وهکذا وقال ابن دقيق العيد الحساب لا يجوز الاعتماد عليه في الصلوٰة انتهیٰ.
(ردالمحتار ص ۱۰۰ جلد۲ مطلب ما قاله السبکی من الاعتماد علی قول الحساب مردود)
﴿۱﴾ وفی المنهاج: قلت وصرح المشائخ بتفاوت الوقت بین طلوع الفجر الصادق وطلوع الشمس وکذا بین غروب الشمس وغیوب البیاض بتفاوت المواسم والبلاد، والمشاهد فی دیارنا قدر ساعة وربع ساعة.
(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۰ جلد۲ باب مواقیت الصلاة)
﴿۲﴾ وفی المنهاج: قال بتعجیل العصر فی اول وقتها مالک والشافعی واحمد وقال ابوحنیفة واصحابه بتاخیرها قال العلامة الشامی ان الوقت بعد العصر ای بعد دخول العصر الی الغروب قدر سدس النهار.
(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۲۶ جلد۲ باب ماجاء فی تعجیل العصر)

د ماښام او ماسخوتن په مینځ کښې فاصله

سوال: علماء دین دې مسئلې بارہ کښې څه فرمائي چه ځمونږ په علاقه کښې د ماسخو تن اذان د ماښام د اذان نه پنځوس منټه پس یا ۵۵ یا زیات نه زیات یوه ګینټه پس کیږي عام طور سره د ماښام اذان او ماسخوتن په مینځ کښې پنځه پاؤه وقفه ساتلې کیږی دې سلسله کښې ستاسو حضراتو نه وضاحت مطلوب دې چه د ماښام او ماسخو تن په اذانونو کښې څومره فرق ساتل پکار وي؟ بینوا توجروا

المستفتی: غلام سرور لوند خوړ مردان..... ۱۹۸۷ء ۱۱۳۱

الجواب: چه کله نمر یقیني طریقې سره ډوب شي او د هغې نه پس ۱:۱۵ ګینټه تیره شي نو د ماسخوتن وخت داخل شي ځمونږ د مشاهدې او تجربې نه دا ثابته ده ﴿۱﴾ البته د ریاضې په حساب سره پنځلس درجې چه کل ۱۵×۴=۶۰ منټه وخت د مغرب دې دهغې نه پس د ماسخوتن وخت شروع کیږي. ﴿۲﴾ وهو الموفق

د شفق ابیض د غیوب نه مخکښې د ماسخوتن مونځ کول

سوال: مفتیان شریعت دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه ځمونږ ځائې کښې یو جماعت کښې د جولائي میاشت کښې د ماسخو تن آذان په ۸:۱۵ بجې او مونځ ۸:۴۵ بجې کیږي د ماښام او ما سخوتن په مینځ کښې د پنځه خلویښت

﴿۱﴾ وفی المنهاج: قلت وصرح المشائخ بتفاوت الوقت بین طلوع الفجر الصادق وطلوع الشمس وکذا بین غروب الشمس وغیوب البیاض بتفاوت المواسم والبلاد، والمشاهد فی دیارنا قدرساعة وربع ساعة. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۰ جلد ۲ باب ماجاء فی مواقیت الصلوٰة عن النبی ﷺ)

﴿۲﴾ قال الحصکفی: (و) وقت (المغرب منه الی) غروب (الشفق وهو الحمرة) عندهما وبه قالت الثلاثة والیه رجع الامام کما فی شروح المجمع وغیرها فکان هو المذهب (و) وقت (العشاء والوتر منه الی الصبح) (الدر المختار ص ۲۶۵ جلد ۱ کتاب الصلاة)

منتهو وقفه پاتې کیږي سوال دادې چه د پنځه څلويښت منټه تیریدلو نه پس د ماسخو تن وخت دا خلیدې شي یا نه؟ په دې سلسله کښې داحنافو مفتی به مسلک کوم يو دې او د ماښام او ماسخو تن د اذان په مینځ کښې څومره فاصله ضروري ده دغه شان د شفق په مصداق کښې چه د ائمه مذاهب په مینځ کښې کوم اختلاف دې د هغې نه د بچ کیدلو ډیره د احتياط طريقه څه ده؟ او شفق ابیض د غائب کیدلو نه مخکښې د جماعت کولو څه حکم دې؟
المستفتي: حبیب الله خیر آباد نو شهره......۱۹۸۲ء/۱/۸/۲

الجواب: دغروب او عشاء په مینځ کښې کم نه کم پنځه پاؤه فاصله ساتل پکار دي دشفق ابیض دغائب کیدو په وخت کښې اذان کول پکار دي داد محققينو رائې ده او هم دا احتياط دې بلکه د بعضې فقهاؤ په نزد د غیوب بیاض نه مخکښې د جمعې مونځ کولو نه د غیوب نه پس ځان له مونځ افضل دې (۱) **كمافي شرح الكبير ص ۵۲۹ وفي فتاوىٰ صاعد امام محلته يصلي العشاء قبل غياب البياض فالافضل ان يصليها وحده بعد البياض ﴿۱﴾. وهوالموفق**

د مثل اول نه پس د مازیګر د اذان حکم

سوال: علماء دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه سعودي عرب کښې د مثل اول نه پس د مازیګر اذان کیږي او حال دا چه د احنافو قول د مثلینو نه پس دې نو که مونږ د هغوي په اقتداء کښې دغه وخت کښې مونځ اوکړو نو د هغې به څه حکم وي؟ بينوا توجروا
المستفتي: منير احمد شارع الشفاء طائف سعوديه عربيه...۲۲ ۱ اکتوبر ۱۹۸۳ء

جواب دغه امام پسې اقتداء کوئ که کیدلې شی درنه نو احتياطاً يې اعاده او کړئ (۲) وهوالموفق

﴿۱﴾ (غنية المستملى المعروف بالكبيرى ص ۵۶۵ فصل فى احكام المسجد)
﴿۲﴾ قال العلامة ابن عابدين: (وعليه عمل الناس اليوم) وانظر هل اذالزم من تاخيره العصر الى المثلين فوت الجماعة يكون الاولىٰ التاخير ام لا...... (بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

په مشرقي جانب كښې د شفق احمر زوال معتبر نه دې

سوال: حامداً ومصلياً (رساله تحقيق وقت مغرب) صنفه مولانا فقير محمد حسن صاحب زكوڑى (اول وقت المغرب غيبوبة الشمس المعلومة بذهاب الحمرة المشرقيه هذا هو الاصح، وعليه عمل اكثر الاصحاب لقول قائم اذا غابت الحمرة من هذا الجانب يعنى المشرق فقد غابت الشمس من شرق الارض وغربها، وروى الكلبى عن ابن عمر رضى الله عنه مرسلا عن النبىﷺ، اول وقت المغرب سقوط القرص ووقت الافطار ان تقوم بحذاء القبلة وتفقد الحمرة التى ارتفع من المشرق اذا جاوز قمة الراس الى ناحية المغرب فقط وجب الافطار وسقط القرص، وهو صافى فى ان زوال الحمرة الشرقية علامة سقوط القرص الذى يرى غيبوبة الشمس ومرسل ابن عمر كالمسند، وللشيخ قول بان الغروب يتحقق باستتار القرص لقولهﷺ لابن اسامة رضى الله عنه وقد صعد جبل قبيس والناس يصلون المغرب فراى الشمس لم تغب وانما توارت الجبل بئس ما صنعت انها تصليها اذا تريها حيث غابت او غارت وانما عليك مشرقك ومغربك وليس على الناس ان يعشوا، وجوابه انه لا دلالة فيها ان تحقيق الغروب قبل ذهاب الحمرة فبقى الاخبار الصحيحه الصريحة باعتبار زوالها بغير معارض، انتهى (نقل من كتاب قواعد الاحكام تصنيف عزبن عبد السلام الشافعى المصرى ولد فى سنه ۶۰۰ھ) والحال اين كتاب در خانقاه مراجيه زدكنديا شريف بدست مولانا خان محمد صاحب سجاده نشين موجود است۔

(بقيه حاشيه) ا والظاهر الاول بل يلزم لمن اعتقد رجحان قول الامام تأمل ثم رأيت فى آخر شرح المنية ناقلا عن بعض الفتاوىٰ انه لا كان امام محلته يصلى العشاء قبل غياب الشفق الابيض فالافضل ان يصليها وحده بعد البياض . (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۶۴ جلد ا قبيل مطلب لوردت الشمس بعد غروبها اوقات الصلاة)

بسم اللہ الرحمن الرحیم الخ (فی فج العمیق: من تصنیف شیر محمد کاکیانی فی ملھب النعمانی) ما مر به اول وقت المغرب وقت غروب الشمس اذا غربت عن الافق فی جانب المغرب مائل فعلامة وقت المغرب التی اذا زالت الحمرة من جانب المشرق وبرفع السواد انتھیٰ فی ص ۱۹۹ . وایضاً صرح سید سند فی شرحه علی الجغمنی تحت قوله وفی الشرع من طلوع الفجر الثانی الیٰ غروب الشمس قوله الی غروب الشمس بمعنی مجاوزته عن الافق الغربی بحیث تظهر الظلمة فی جهة المشرق وتزول الحمرة الخ فی القفمه ص ۱۳۱ ، وایضاً قال ابو الفتح ارکن بن حسام المفتی الکناری فی الفتاویٰ الحمادیة نقل من مطلوب المسلمین اما تغربیه اول وقت صلوٰة المغرب اذا غربت الشمس ولم یبق اثر شعاعها یعنی من جانب المشرق انتھیٰ ص ۹ . وایضاً قال علاء الدین الحصکفی فی درالمختار فی درالمنتقیٰ شرح الملتقیٰ تحت قول المصنف، الصوم ترک الاکل الخ من الفجر الی الغروب الی زمان غیبوبة تمام حمرة الشمس بحیث تظهر الظلمة فی جهة المشرق انتھیٰ فی الفتحه ص ۱۳۰ . بینوا توجروا

المستفتی: نا معلوم ......۱۳/ جنوری ۱۹۷۵ء

الجواب: اعلم ان التقید بزوال حمرة المشرق لا توافقه الروایات الحدیثیة ولا الفقهیة کما لا یخفیٰ علی من راجع الی کتب الحدیث وکتب الفقه المتداولة بین العلماء، وما اوردوا فی حدیث ابن عمر لا یقبل قبل ذکر الاسناد اوالاستناد الی الکتاب الذی یروی فیه الحدیث مع الاسناد، او یقال ان المراد من ظهور الظلمة فی جهة المشرق هو الظهور فی الافق واما الحمرة فلا یکون فی سائر الایام فلا تکون

حاشیةشرح الوقایة﴿۱﴾. وهوالموفق

یو وطن کښې چه مونځ اوکړي او بل وطن ته لاړشي او وخت داخل شوې نه وي نو څه به کوي.

سوال: علماء دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه خپل وخت باندې مونځ اوکړي بیا روستو دجیټ طیارې په ذریعه سره وطن ته اورسیدلو چه هلته د دغه دمونځ وخت نه دې داخل شوې.آیا داسړې به دا مونځ په دویم ځل کوي؟

المستفتی: نامعلوم...... ۱۰\۱محرم۱۳۹۲ھ

الجواب: بعضې فقهائې کرام فرمائي چه دوخت د واپسي په صورت کښې به مونځ دوباره کول ضروري وي(فی الدرالمختار فلو غربت ثم عادت هل یعود الوقت الظاهر نعم)او بعضې فقهاء فرمائي چه دې صورت کښې به په دویم ځل نه شي کولې.

فی ردالمحتار ص ۳۳۴ جلد ۱ قلت علی ان الشیخ اسماعیل رد ما بحثه فی النهر تبعاً للشافعیه بان صلوة العصر بغیبوبة الشفق تصیر قضاء ورجوعها لا یعیدها اداء ...... ومافی الحدیث خصوصیة لعلی کما یعطیه قوله علیه السلام انه کان فی طاعتک وطاعته رسولک، وقال العلامة الشامی قلت ویلزم علی الاول بطلان صوم من افطر قبل ردها وبطلان صلوة المغرب لو سلمنا عود الوقت بعودها للکل والله تعالیٰ اعلم انتهیٰ مافی ردالمحتار﴿۲﴾ قلت ظاهر حدیث لا یصلی صلوة مرتین یقتضی ترجیح الثانی فافهم وکذا عدم اعادة النبی صلی الله علیه وسلم عند عود الشمس . وهو الموفق

﴿۱﴾ قال العلامه عبد الحئی اللکهنوی: قوله (والمغرب منه الیٰ مغیب الشفق وهو الحمرة عندهما وبه یفتیٰ) قوله الی ان تغیب الشمس قال شیخ الاسلام التفتازانی المعتبر فی غروب الشمس سقوط قرص الشمس وهذا ظاهر فی الصحراء واما فی البنیان وقلل الجبال فبان لا یری شئ من شعاعها علی اطراف البنیان وقلل الجبال وان یقبل الظلام من المشرق. (هامش عمدة الرعایه علی شرح الوقایه ص۱۴۷ جلد۱ کتاب الصلوٰة)

﴿۲﴾ (الدرالمختار مع ردالمحتار ص۲۶۵ جلد۱ مطلب لو ردت الشمس بعد غروبها)

په بلغاریه کښې د سحر د مونځ حکم

سوال: علماء کرام دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه فتاوی ودودیه صفحه ۱۰۳او ۱۰۴ کښې لیکلي شوي دي چه په بلغاریه کښې کله کله د ماښام د مونځ نه پس د شفق غائب کیدلو نه مخکښې مخکښې په آسمان باندې نمر راخیژي د فتاوې مصنف جناب مولوي محمد ابراهیم مرحوم لیکلي دي که د ماسخوتن مونځ قضاء کوی او که نه لیکن چه کله نمر رااوخیژي نو د سحر مونځ هم نه کیږي نو دوي (مرحوم) د فجر متعلق نه دي لیکلي چه قضا به ئې کوي او که نه نو د فجر متعلق مسئله واضحه کړئ؟ بینوا توجروا

المستفتي: اورنګزیب پېبي پشاور...... ۱۹۷۲ء\۸\۲۴

الجواب: په بلغاریه کښې په بعضې موسمو نو کښې د غروب شفق سره طلوع فجر کیږي. لهذا هلته به د فجر مونځ با قائده کولې شي.

کما فی الدرالمختار کبلغارفان فیها یطلع الفجر قبل غروب الشفق فی اربعینیة الشتاء (هامش ردالمحتار ص۳۴۲ جلد۱)﴿۱﴾﴿۲﴾. وهوالموفق

په قطب شمالي کښې د شپږ و میاشتو په ورځ کښې د صوم وصلوة حکم

سوال: علماء دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه کوم ځائې کښې شپږ میاشتې یوه ورځ وي نو هلته به د مونځ او روژې څه حکم وي؟

المستفتي: عبدالظاهر افغانستان متعلم جامعه اسلامیه اکوړه خټک.....۱۷\ذیقعده ۱۳۹۶

﴿۱﴾(الدرالمختار مع ردالمحتار ص۲۶۶ جلد۱ کتاب الصلاة مطلب فی فاقد وقت العشاء کاهل بلغار)

﴿۲﴾قال العلامه ابن عابدین: وفی شرح المنهاج ویجری ذلک فیما لو مکثت الشمس عند قوم مدة، قال فی امداد الفتاح قلت وکذلک یقدر بجمیع الاجال کالصوم والزکاة والحج والعدة وآجال البیع والسلم والاجارة وینظر ابتداء الیوم فیقدر کل فصل من الفصول الاربعة بحسب ما یسبقن کل یوم من الزیادة والنقص — (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

الجواب: قطب شمالي ته تلل او هلته د انسان پاتې کېدل ډېر زيات گران دي بلکه محال دي لهذا شريعت غراء د داسې ځايې د پاره د صوم اوصلوة حکم نه دې جاري کړې ځکه چه شريعت شاذاو نوادر څيزونه نه بيانوي البته په شريعت کښې دداسې نادر کارونو مثالونه خامخا وي چه علماء دضرورت په وخت ددې نه استخراج اوکړي. والاصل هٰهنا حديث الدجال رواه مسلم والترمذى اقدروا له قدره. ﴿ ۱ ﴾ نودا سړې به په اندازې او سوچ سره طلوع او غروب وغيره معلوموي او په هغې باندې به صوم وصلوة بناکوي اوکه دا گرانه وي نوکوم نزدې ښارکښې چې پنځه وختونه موجوديږي دهغې نه درېډيو وغيره په ذريعې سره معلومات اوکړئ اوپه هغې وختونو بنا اوکړئ.

﴿۲﴾ واعلم ان القمر يتحقق فيه الطلوع والغروب والاستواء كالارض

(بقيه حاشيه) كذا فى كتب الائمة الشافعيه ونحن نقول بمثله اذاصل التقدير مقول به اجماعا فى الصلوات. (ردالمحتار هامش الدر المختار ص۲۶۸ جلد ۱ مطلب فى طلوع الشمس من مغربها)

﴿۱﴾ حديث الدجال قلنا يارسول الله فذلك اليوم الذى كسنة ايكفينا فيه صلاة يوم قال لا اقدروا له قدره. (مشكواة المصابيح ص۴۷۳ جلد ۲ باب العلامات بين يدى الساعة وذكر الدجال)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن عابدين: وفى شرح المنهاج ويجرى ذلك فيما لو مكثت الشمس عند قوم مدة قال فى امداد الفتاح قلت وكذلك يقدر لجميع الآجال كالصوم والزكاة والحج والعدة وآجال البيع والسلم والاجارة وينظر ابتداء اليوم فيقدر كل فصل من الفصول الاربعة بحسب ما يكون كل يوم من الزيادة والنقص كذا فى كتب الائمة الشافعية ونحن نقول بمثله اذا صل التقدير مقول به اجماعاً فى الصلوات.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۲۶۸ جلد ۱ مطلب فى طلوع الشمس من مغربها)

وايضاً قال فى الصفحة ۲۶۶ وحاصله انا لا نسلم لزوم وجود السبب حقيقة بل يكفى تقديره كما فى ايام الدجال ويحتمل ان المراد بالتقدير المذكور هو ما قاله الشافعية من انه يكون وقت العشاء فى حقهم بقدر ما يغيب فيه الشفق فى اقرب البلاد اليهم...... فتعين ما قلنا فى معنى التقدير ما لم يوجد نقل صريح بخلافه وامامذهب الشافعيه فلا يقضى على مذهبنا.

(ردالمحتار ص۲۶۶،۲۶۷ جلد ۱ مطلب فى ما قدوقت العشاء كاهل بلغار)

وکذا تفاوت اللیل والنهار فالحکم فیه کحکم الارض ﴿۱﴾. فافهم

چاچه د مازیګر مونځ نه وي کړي نو د مونځ نه مخکښې نفل کول د اعتراض قابل نه دي دغه شان د ماسپخین سنتو او فرضو مینځ کښې نفل کول هم د اعتراض قابل خبره نه ده

سوال: علماء دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه په یو جمات کښې د مازیګر مونځ شوې دې یو سړې د مونځ د پاره راغې بل کس ورته اووئیل لږ صبر اوکړه څه هم اودس کوم بیابه جمع اوکړو. اوس داسړې ددویمې جمعې نه مخکښې او اولنۍ جمعې نه پس نفل کولې شي که نه؟ دغه شان د ماسپخین د سنتو او فرضو په مینځ کښې نفل کول جائز دي که نه؟ بینوا توجروا

المستفتي: عبدالرحمن لکي مروت...... ۳۰۱۷۱۱۹۷۷

الجواب: کوم کس چه د مازیګر مونځ نه وي کړې د هغه دپاره د اصفرار نه مخکښې نفل کول صحیح دي. (کما صرح به جمیع الفقهاء) ﴿۲﴾ یوفقیه هم د ماسپخین د سنتو او فرضو په مینځ کښې

﴿۱﴾ څنګه چه په زمکه باندې مونځ فرض دې دغه شان که څوك په سپوږمۍ، زهره، مریخ، یا نورو سیارو کښې اوسیدل شروع کړي نو هلته به هم مونځ فرض وي البته دا خبره ده چه سجده دېته وائي چه (ان تکون علی الارض اوعلی ماقام مقام الارض) او په فضا کښې زوړند څیزونه خو داسې نه دي نو د هغې جواب په منهاج النق کښې داسې ورکړې شوې دې

قلنا کما ان الماء جسم فاصل بین السفینة والارض لا یعد بفصله فکذلک الریح جسم فاصل بین الطیارة والارض لا یعتد بفصلها وکما ان السماء جسم لیس بارض ولاقام مقامها وتصح الصلوة فیها لقوله تعالیٰ واوصانی بالصلوة والزکواة ما دمت حیا، ولاستقرار الجبهة علیها فکذلک الطیارة تصح الصلاة والسجدة فیها، وکذلک یقال فی الصلوة فی القمر والمریخ وغیرهما،

البته د قبلې طرف لازمي دې او هغه په قبله نما یا بلې ذریعې سره معلومیدلې شي کنې نو د تحرې حکم هم شته چه تحرې اوکړي او د قبلې طرف متعین کړي الله تعالی فرمائي (اینما تولوا فثم وجه الله... الایه) (ازمرتب)

﴿۲﴾ قال العلامه مرغیانی: لاتجوز الصلوة عند طلوع الشمس ولا (بقیه حاشیه په راروان مخ)

د نفل کولو نه منع نه ده کړې. کما لایخفی. وهوالموفق

د ماسپښین مونځ په مثل ثاني کښې کول د استحباب او احتياط نه خلاف دي

سوال: یوه مسئله ده او په هغې کښې ئې دا ثابت کړي دي چه سخته یخنې کښې مثل ثاني د ۲-۱۵ نه شروع کیږي او په هغې څه حوالې هم لیکلې شوې دي. دغه شان سائل په مثل ثاني کښې مونځ کول خلاف استحباب ثابت کړي دي جناب حضرت مفتي صاحب داسې جواب لیکلې دي نو تاسو هم په خپلې رائې سره تسلی راکړې؟ بینوا توجروا

السائل: شیر محمد.........۱۲\۱۱\۱۹۷۸ء

الجواب: دا عبارات محوله درست دي ددې عبارتونو په بناء باندې په مثل ثاني کښې مونځ کول د استحباب او احتیاط نه خلاف دي. البته ۲:۳۰ بجې د مثل ثاني داخلیدل د غور قابل خبره ده دغه شان د ګرمئ او یخنئ په موسمونو کښې په فئ الزوال کښې فرق وي په زیاتي سوري کښې نه وي﴿۲﴾ فافهم

(بقیه حاشیه)عند قیامها فی الظهیرة ولا عند غروبها لحدیث عقبة بن عامر رضی الله عنه قال ثلثة اوقات نهانا رسول الله ﷺ ان نصلی وان نقبر فیها موتانا عند طلوع الشمس حتی ترتفع وعند زوالها حتی تزول وحین تضیف للغروب حتی تغرب.
(الهدایه ص ۸۰ جلد ۱ فصل فی الاوقات تکره فیه الصلاة)

﴿۱﴾ قال العلامه حصکفی: ولو تکلم بین السنة والفرض لا یسقطها ولکن ینقص ثوابها وقیل تسقط وکذا کل عمل ینافی التحریمة علی الاصل. (الدرالمختار علیٰ هامش ردالمحتار ص ۵۰۳ جلد ۱ قبیل مبحث مهم فی الکلام علی الضجعة بعد سنن الفجر)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن نجیم: (والظهر من الزوال الی بلوغ الظل مثلیه سوی الفئ) ای وقت الظهر اما اوله فمجمع علیه لقوله تعالیٰ اقم الصلاة لدلوک الشمس ای لزوالها وقیل لغروبها واللام للتأقیت ذکره البیضاوی واما آخره ففیه روایتان عن ابی حنیفه الاولی رواهما محمد عنه ما فی الکتاب والثانیه روایة الحسن اذا صار ظل کل شئ مثله سوی......(بقیه حاشیه په راروان مخ)

یوکس د ماسپخین مونځ اوکړو بیائې د هوائي جهاز په ذریعې سره سفر اوکړو بل ځائې کښې دماسپخین وخت داخل شونودمونځ څه حکم دې؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه یو سړي د ماسپخین مونځ په یو ځائې کښې او کړو او بیاد هوائي جهاز په ذریعه بل ځائې ته لاړشي او هلته د دغې مونځ وخت اذان کیدو نو او هلته دغه وخت داخل شو نو آیا په دویم ځل به مونځ اداکوي. او که نه هغه اولنې مونځ ورله کافي دې؟

المستفتي: سعیدالله آزاد کوهستان......۱۹۸۵ء۱۳۱۹

الجواب: که دتیرشوی وخت اعاده د وخت تیریدلونه پس شوې وی نودغه مونځ به دوباره کوی.

ونظیره اعادة الظهر والعصر یوم تطلع الشمس من المغرب ﴿۱﴾. وهوالموفق

(بقیه حاشیه) الفئ وهو قولهما والاولی قول ابی حنیفة قال فی البدائع انها المذکورة فی الاصل وهو الصحیح وفی النهایة انها ظاهر الروایة عن ابی حنیفة وفی غایة البیان وبها اخذ ابوحنیفة وهو المشهور عنه وفی المحیط والصحیح قول ابی حنیفة وفی الینا بیع وهو الصحیح عن ابی حنیفة وفی تصحیح القدوری للعلامة قاسم ان برهان الشریعة المحبوبی اختاره وعول علیه النسفی ووافقه صدر الشریعة ورجع دلیله.

(البحر الرائق ص۲۴۵ جلد۱ کتاب الصلاة)

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدین: ورد فی حدیث مرفوع ان الشمس اذا طلعت من مغربها تسیر الی وسط السماء ثم ترجع ثم بعد ذلک تطلع من المشرق کعادتها قال الرملی الشافعی فی شرح المنهاج وبه یعلم انه یدخل وقت الظهر برجوعها لانه بمنزلة زوالها ووقت العصر اذا صار ظل کل شئ مثله والمغرب بغروبها وفی هذا الحدیث ان لیلة طلوعها من مغربها تطول بقدر ثلاث لیال لکن ذلک لا یعرف الابعد لابهامها علی الناس فحینئذ قیاس ما مر انه یلزم قضاء الخمس لان الزائد لیلتان فیقدران عن یوم ولیلة وواجبها الخمس.

(ردالمحتار مع الدر المختار ص۲۶۸ جلد۱ کتاب الصلاة مطلب فی طلوع الشمس من مغربها)

که فرض مونځ اوجنازې یو وخت مقررشوې وي نوکوم یوبه مخکې کیږي؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د ماسپخین اود جنازې د مونځ د پاره نو وخت مقرر شوې وي نو د فرضونه مخکښې کول خو ظاهره خبره ده خو جنازه به د سنتونه مخکښې کیږي یا روستو؟ بینوا توجروا

المستفتي: صوبیدار حمید ګل ګرګره کوهاټ...... ۱۹۹۱ء۱۲۱۹

الجواب: چه کله د ماسپخین اودجنازې مونځ په یو وخت شروع کیدلو والا وي یا وخت تنګ وي نود مفتٰی به قول په بنیادسره به سنت په جنازې مخکښې کولې شي. کمافی ردالمحتار باب العیدین﴿۱﴾. وهوالموفق

د غروب او ماسخوتن داخلیدلو په مینځ کښې د وقفې مقدار

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره که څه فرمائي چه دمابښام د مونځ وخت څومره وخت پس ختمیږي او د ماسخوتن د مونځ څومره وخت پس شروع کیږي؟ المستفتي:غلام محمد ډوک منجو ضلع کیملپور..... ۱۹۷۲ء۱۲۱۸

الجواب: د غروب نه ترد دخول عشاء پورې تقریباً یوه نیمه ۱:۳۰ یا پاوۀ باندې ګینټه ۱۵ :۱ فرق وي﴿۳﴾ فقط

﴿۱﴾ قال العلامه حصکفی: وتقدم صلاة الجنازة علی الخطبة وعلی سنة المغرب وغیرها(کسنة الظهر والجمعة والعشاء) والعید علی الکسوف لکن فی البحر قبل الاذان عن الحلبی الفتوىٰ علی تاخیر الجنازة عن السنة واقره المصنف کانه الحاق لها بالصلاة لکن فی آخر احکام دین الاشباه ینبغی تقدیم الجنازة والکسوف حتی علی الفرض مالم یضق وقته فتامل. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ٦١١ جلد۱ مطلب فیما یترجع تقدیمه من صلاة عید وجنازه الخ)

﴿۲﴾ وفی منهاج السنن: قلت وصرح المشائخ بتفاوت الوقت بین طلوع الفجر الصادق وطلوع الشمس وکذا بین غروب الشمس وغیوب البیاض بتفاوت المواسم والبلاد والمشاهد فی دیارنا قدر ساعة وربع ساعة. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۰ جلد۲ باب ماجاء فی مواقیت الصلاة عن النبی صلی الله علیه وسلم)

په کینېډا کښې د مازیګر او ماسخوتن د وخت تعین

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه دلته کینېډا کښې اوولس نیمې ګینټې ورځ وی، د مونځ چارټ هم درلیږم. او دلته په مئي کښې ګهړئ یوه ګینټه مخکښې کوي او په نومبر کښې ئې یوه ګینټه وروستو کوي. دانقشه د امام شافعي رحمه الله د مسلک مطابق ده نود حنفي مسلک مطابق به دماز یګر وخت څه وي؟ دغه شان دلته دغروب افتاب نه پس شفق احمرغائب شي لیکن شفق ابیض د شپې یوولس بجو یا دهغې نه هم ناوخته پورې وي دغه وخت انتظار ډیرمشکل وی. آیا دمابنام د مونځ نه پس فوراً مونږ د ماسخوتن مونځ کولې شو؟ بینوا توجروا

المستفتي: محمد اشفاق کنیډا.......۱۹۷۹ء/۸/۱۵

الجواب: د غروب نه زیات نه زیات دوه ګینټې مخکښې د مازیګر مونځ کوئ او د غروب نه ۱۵-۱ ګینټه پس د ماسخوتن مونځ کوئ (۱) وهوالموفق

---

(۱) د احنابو په معمول کښې د مازیګر وخت د ورځې د پوره مقدار (یعني د طلوع نه تر غروب شمس پورې تقریباً آخرنۍ حصه ده. لیکن په دې کښې دومره تا خیر کول چه زیړوالي ته اورسیږي مکروه دي.

قال الحصکفي وآخر العصر الى اصفرار ذكاء فلو شرع فيه قبل التغير فمده اليه لا يكره (الدرالمختار ص۳۶۸ جلد۲)

دارنګې شفق احمر هغه دې چه د نمر غروب کیدو وخت کښې د افق کیدلو په وجه باندې وي اونمر په افق کښې عموماً دشپې داتمې حصې نه زیات نه پاتې کیږي. بهرحال چه په وخنونو کښې داسې قسمه تغیر پیداشو او دورځې شپې امتیازناممکن وي نود نزدې ملکونو په اعتبارسره په څلورویشتو ۲۴ ګینټو کښې د پنځه مونځونو اهتمام کول ضروري دي

قال الحصکفي: وفاقدوقتهما كبلغار فان فيها يطلع الفجر قبل غروب الشفق في اربعينه الشتاء مكلف بهما فيقدر لهما ولا ينوى القضاء لفقد وقت الاداء. (درمختار ص ۳۶۲ جلد۱) وكما في حديث مسلم ص ۴۰ جلد۲ باب ذكر الدجال: قلنا يا رسول الله فذلك اليوم الذى كسنة اتكفينا فيه صلوة يوم قال لا اقدروا له قدره الخ. (ازمرتب)

د جمعې مونځ کوم وخت پورې صحیح دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د جمعې مونځ د کوم وخت نه کوم وخت پورې صحیح دې؟

المستفتي: سید اسماعیل شاه تحصیل وضلع اټک.......۱۹۸۳/۱۰/۲۵اکتوبر ۱۹۸۳

الجواب: د زوال نه پس دوه نیمو ګینټو نه زیات تاخیر کول بې احتیاطي ده ﴿۱﴾ د جمعې مونځ کښې جلتي کول بهتر دي. ﴿۲﴾ وهوالموفق

د مازیګر یا سحر مونځ نه پس د نفل او قضاء مونځ کولو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د مازیګر یا دَ سحر دَ مونځ نه پس څوک نفل یا قضاء مونځ کولې شي که نه؟ بینوا توجروا

المستفتي: محمد زاهد حولدار الیکټریش میډیم رجمنټ ایل اے ډي...۱۷ محرم ۱۳۹٦ه

الجواب: قضاء مونځ کول جائز دي او نفل کول منع دي ﴿۳﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾ قال العلامه ابن نجیم المصری رحمه الله: والجمعة کالظهر اصلاً واستحبابا فی الزمانین کذا ذکره الاسبیجابی. (البحر الرائق ص ۲۴۷ جلد ۱ کتاب الصلاة فی المواقیت الصلاة)

﴿۲﴾ وفی منهاج السنن: یدل حدیث سلمة علی التبکیر فی الجمعة وهو المختار عند العینی وقال الاسبیجابی الجمعة کالظهر اصلاً واستحبابا فی الزمانین، ویؤید التبکیر ماقاله ابن قدامة فی المغنی، کان النبی ﷺ یصلیها اذا زالت الشمس صیفا وشتاء علی میقات واحد. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۵۵ جلد ۳ باب ماجاء فی وقت الجمعة)

﴿۳﴾ وفی الهندیه: تسعة اوقات یکره فیها النوافل وما فی معناها لا الفرائض هکذا فی النهایه والکفایه فیجوز فیها قضاء الفائتة وصلاة الجنازة وسجدة التلاوة کذا فی فتاویٰ قاضی خان منها ما بعد طلوع الفجر قبل صلاة الفجر. (فتاویٰ عالمگیریه ص ۵۲ جلد ۱ الفصل الثالث فی بیان الاوقات التی لا تجوز فیها الصلاة وتکره)

د ماښام په مونځ کښې تاخير کول مکروه دي

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه دماښام مونځ په داسې تاخيرسره کول چه په ټولو جماتونو کښې مونځ اوشي جائزدی که نه؟ بينوا توجروا

المستفتي: عبدالخليل محله اباخيل نوشهره..... ۱۰\۱۱رمضان ۱۳۹۶

الجواب: په ماښام کښې ډير تاخير (د شفع په مقدار) مکروه دې (فتح القدير) ﴿۱﴾ وهو الموفق

د قضا مونځونو د پاره مکروه وختونه

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د قضا مونځونومکروه وختونه کوم کوم دي؟ آيا د زوال نه علاوه بل هم څه ممنوع وخت شته؟ بينوا توجروا

المستفتي: محمد ازرم (اے سي) تبوک سعوديه عربيه..... ۱۴۰۰\۱۱\۱۷ھ

الجواب: صرف درې وختونه دي، غروب، طلوع او استواء په دې وختونو کښې قضاء مکروه ده. (والاصفرار فی حکم الغروب) ﴿۲﴾ وهو الموفق

د ماسپخين د وخت مونځ دارو مدار په زوال دې

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه دګرمې او يخنئ په موسمونو

﴿۱﴾ قال المرغيناني (واول وقت المغرب اذا غربت الشمس وآخر وقتها ما لم يغيب الشفق) وقال ابن الهمام رحمه الله: ولذا قلنا ان تاخير المغرب مطلقاً مکروه.
(هدايه مع فتح القدير ص۱۹۵ جلد۱ باب المواقيت)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن نجيم رحمه الله: ثم ليس للقضاء وقت معين بل جميع اوقات العمر وقت له الا ثلاثة وقت طلوع الشمس ووقت الزوال ووقت الغروب فانه لا تجوز الصلاة في هذه الاوقات لما مر في محله. (البحر الرائق ص۸۰ جلد۲ باب قضاء الفوائيت)

کښې د ظهر وخت په شروع کيدو کښې څه فرق شته که نه؟ ما اوريدلې دي چه زوال يعنې د ظهر د مونځ وخت د دولس نيمو بجو نه شروع کيږي. نو که يو مسافر يا مقيم په کر مې يا يخنې کښې پاؤکم په يوه بجه د ظهر مونځ اوکړي نو دا به صحيح وي؟

المستفتي: عبدالحميد...... ۲۳\۴\۱۹۷۴ء

الجواب: دارو مدار په زوال باندې دې پاؤ کم په يو بجه باندې په هر موسم کښې زوال شوې وي. ﴿۱﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ قال العلامه الحصكفى: ووقت الظهر من زواله اى ميل ذكاء عن كبد السماء الى بلوغ الظل مثليه، قال ابن عابدين: من زواله الاولىٰ من زوالها عن كبد السماء اى وسطها بحسب ما يظهر لنا.

(الدرالمختار مع هامش ردالمحتار ص ۲۶۴ جلد ۱ قبيل مطلب لو ردت الشمس بعد غروبها)

باب الاذان والاقامة

د اذان په وخت کښې د خبرو کولو او وعظ کولو حکم

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه ﴿۱﴾ د اذان نه مخکښې څه کسان په جمات کښې ناست وي په خبرو کښې مشغول وو چه اذان شروع شي نو اوس به خبرې بند کړي او د اذان د الفاظو جواب ورکول به ضروري وي او که نه خبرې دې جاري ساتي؟ ﴿۲﴾ که په يو مجلس کښې وعظ کيږي او اذان آواز شي نو د اذان په عزت کښې بهٔ وعظ هم بند ولې شي او که نه وعظ به جاري ساتلې کيږي؟ بينوا توجروا

المستفتي: محمد ايوب خان محله شيام گنج مردان.... ۱۰\۱۰صفر ۱۳۹۲ھ

الجواب: ﴿۱﴾ خبرې جاري ساتل خلاف سنت کار دې. ﴿۱﴾ ﴿لان اجابة الاذان سنة﴾ ﴿۲﴾ که په دې وعظ کښې ددين تعليم شروع وي نو وعظ جاري ساتل صحيح دي﴿۳﴾ (ردالمحتار باب الاذان) وهو الموفق

﴿۱﴾ قال العلامه ابن عابدين: وينبغي للسامع ان لا يتكلم ولا يشتغل بشئ فى حالة الاذان والاقامة ولايرد السلام ايضا لان الكل يخل بالنظم. (ردالمحتار ص ۲۹۴ جلد ۱ باب الاذان)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن نجيم: ومن سمع الاذان فعليه ان يجيب وان كان جنبا لان اجابة المؤذن ليست باذان وفى فتاوىٰ قاضى خان اجابة المؤذن فضيلة وان تركها لا يأثم واماقوله عليه الصلاة والسلام من لم يجب الاذان فلا صلاة له فمعناه الاجابة بالقدم لاباللسان فقط وفى المحيط يجب على السامع للاذان الاجابة. (البحر الرائق ص ۲۵۹ جلد ۱ باب الاذان)

﴿۳﴾ قال ابن عابدين: قوله(و تعليم علم تعلمه) اى شرعى فيما يظهر ولذا عبر فى الجوهرة بقراءة الفقه (قوله بخلاف قرآن) لانه لا يفوت جوهره ولعله لان تكرار القراءة انما هو للاجر فلا يفوت بالاجابة بخلاف التعلم فعلىٰ هذا لو يقرأ تعليما او تعلما لا يقطع. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۹۲ جلد ۱ باب الاذان)

د آذان او اقامت کلمات به هم د تجوید په قواعدو سره ادا کولې شي

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه داذان او اقامت په کلماتو کښې به د تجويد د اصولو او قواعدو مطابق او غير وقف احکامات جاري کيږي که نه؟ بينوا توجروا

المستفتي: رحمن الدين تحصيل وډاکخانه خاص دير ضلع دير

الجواب: د تجويد او عربيت قواعد په ټولو کلماتو کښې جاري کيږي د اذان او اقامت په کلماتو کښې هم جاري کيږي.﴿۱﴾

﴿۱﴾(يدل عليه مافى ردالمحتار ص۲۵۸، ۲۵۹ جلد۱). وهوالموفق

په دوه يا زياتو ځايو نو کښې مؤذن کيدل مکروه دي

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه يو سړې په دوه يا درې ځايو نو کښې اذان کوي ځکه چه اذان خو صرف اعلان دې نو آيا دا جائز دي؟

المستفتي: سعيد الله آزاد کوهستان....۱۹۸۵ء۱۶/۲/۱

الجواب: دوه يا دوونه زياتو جماعتونو کښې موذن مقرر کيدل مکروه دي.

كمافى شرح التنوير قبيل شروط الصلاة ويكره له ان يوذن فى مسجدين﴿۲﴾وهو الموفق

﴿۱﴾قال العلامه الحصكفى ولالحن فيه اى تغنى بغير كلماته فانه لا يحل فعله وسماعه كالتغنى بالقرآن وبلا تغير حسن، قال ابن عابدين بغير كلماته اى بزيادة حركة او حرف او مد او غيرها فى الاوائل والاواخر قهستانى.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص۲۸۵ جلد۱ مطلب فى اول من بنى المنابر للاذان)

﴿۲﴾قال العلامه ابن عابدين: (قوله فى مسجدين) لانه اذا صلى فى المسجد الاول يكون متنفلا بالاذان فى المسجد الثانى والتنفل بالاذان غير مشروع ولان الاذان للمكتوبة وهو فى المسجد الثانى يصلى النافلة فلاينبغى ان يدعو الناس الى المكتوبه وهو لايساعدهم فيها.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۲۹۵ جلد۱ قبيل باب شروط الصلاة)

د اختر دَ مونځ د پاره اذان کول د سنتونه خلاف دي

سوال: علمائي دين دې باره کښې څه فرمائي چه د اختر د مونځ د پاره اذان کول څنګه دي؟ بينوا توجروا

المستفتي: سميع الرحمان ګړهی کپوره مردان...... ۱۹۷۲ ۸۱۲

الجواب: د سنتو نه خلاف دي. ﴿۱﴾ وهو الموفق

د ټيپ ريکارډ نه د اذان کولو حکم

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې فرمائي چه په ټيپ ريکارډ سره د اذان کولو څه حکم دې؟ بينوا توجروا

المستفتي: حاجي عبدالله کلے ډاکخانه هواره چارسده.... ۲۴\ذی الحجه ۱۴۰۲

الجواب: په ټيپ ريکارډ سره د آواز عکس اوريدلې کيږي اصلي اذان نه نود اذان په عکس باندې اکتفاء کولو سره سنت نه ادا کيږي. ﴿۲﴾ لکه څنګه چه په محراب کښې په ټيپ ريکارډ کيښودلو سره جماعت نه کيږي ګني نو د مؤذن او امام د خرچونه به خلاصې راشي. وهو الموفق

﴿۱﴾ قال العلامه الحصكفى: لا يسن لغيرها كعيد، قال ابن عابدين كعيد اى ووتر وجنازة وكسوف واستسقاء وتراويح...... لكن فى التعليل قصور لا قتضائه سنية الاذان لماليس تبعاً للفرائض كالعيد ونحوه فالمناسب التعليل بعدم وروده فى السنة.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۲۸۴ جلد ۱ باب الاذان)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن عابدين: ان اذان الصبى الذى لا يعقل لايجزى ويعاد لان مايصدر لاعن عقل لا يعتدبه كصوت الطيور...... ان المقصود الاصلى من الاذان فى الشرع الاعلام بدخول اوقات الصلاة ثم صار من شعار الاسلام فى كل بلدة اوناحية من البلاد...... لابد من الاسلام والعقل والبلوغ والعدالة.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۹۱ جلد ۱ باب الاذان)

د وخت نه مخکښې اذان کول جائز نه دي

سوال علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي که دوخت نه مخکښې مثلاً دَ زوال نه مخکښې اذان اوشي نو آيا دا جائز دي؟ بينوا توجروا

المستفتي: اختر گل ظهران افريقه...۱۹۷۵ء۱۱۱۱ ۲۷

الجواب: دامام ابوحنيفه رحمه الله په نزد باندې دزوال نه مخکښې اذان کول جائزنه دي

لان المقصود من الاذان اعلام الناس بالوقت وفى الاذان قبل الوقت تجهيل لهم ولم يروفيه حديث ثابت حتى يترک به القياس ﴿۱﴾. وهوالموفق

په (حى على الفلاح) کښې آواز ډير رابښکل نه دي پکار

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه په (حي علي الفلاح) کښې د (الفلاح) په لفظ باندې د آواز رابښکلو په مسئله کښې يو مولانا صاحب اووئيل چه ديکښې آواز ډير رابښکل نه دي پکار آيا د مولانا صاحب دا خبره صحيح ده؟ بينوا توجروا

المستفتي: مثل زاده تر لاندي ضلع صوابې........ ۱۹۶۹ء/۵/۱۲

الجواب: دلته (مد) نشته نوددې وجې ډير رابښکل نه دي پکار﴿۲﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾وفى الهنديه: تقديم الاذان على الوقت فى غير الصبح لا يجوز اتفاقا وكذافى الصبح عند ابى حنيفه ومحمد رحمهما الله تعالىٰ وان قدم يعاد فى الوقت هكذافى شرح مجمع البحرين لابن الملک وعليه الفتوىٰ هكذا فى التتارخانيه ناقلا عن الحجة.

(فتاوىٰ عالمگيريه ص ۵۳ جلد ۱ باب الاذان)

﴿۲﴾قال العلامه حصكفى :ومنها القراء ة بالالحان ان غير المعنى والا لا الا فى حرف مد ولين .....فلو فى اعراب او تخفيف مشدد وعكسه اوبزيادة حرف فاكثر. (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص ۴۲۶ جلد ۱ باب مايفسد الصلوٰة مطلب مسائل زلة القارى)

د اذان په آخره کښې په جواب کښې محمد رسول الله زیا تول

سوال: علمائې دين ومفتيان عظام دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه کله مؤذن اذان کوي نو د اذان په جواب وركولو كښې په آخره كښې د (لا اله الا الله) په جواب کښې (محمد رسول الله) وئيل پکار دي که نه؟ بعضې وائي چه دا کلمه زياتول گناه ده او بعضې وائي چه دا کلمه پوره کول پکار دي نو په ديکښې کوم قول صحيح دې؟ بينوا توجروا

المستفتي: نامعلوم...... ۱۰\۵\۱۹۹۰

الجواب: د اذان جواب وركول سنت دي او د اذان كلمات د خپل طرفنه زياتول بدعت سيئه دي. ﴿۱﴾ وهو الموفق

د ماښام د اذان وخت

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه کله د پيښور په ريډيو باندې اذان کيږي نو په اسمان کښې په بعضې ځايو نو باندې سرخي په نظر راځي نو دا اذان صحيح دې که نه؟ بينوا توجروا

المستفتي: جهان بخت خان ملا کنډايجنسي...... ۱۹۷۸ء\۱۱\۲۲

الجواب: آذان د غروب الشمس نه پس واجب دې ﴿۲﴾ اگرچه سُرخي موجود وي (عمدة الرعاية) ﴿۳﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ قال العلامه الحصكفي: بان يقول بلسانه كمقالته ان سمع المسنون منه، قال ابن عابدين قوله كمقالته اى مثلها فى القول لافى الصفه من رفع صوت ونحوه.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۲۹۲ جلد ۱ باب الاذان)

﴿۲﴾ قال العلامه مرغيناني واول المغرب حين تغرب الشمس وآخره حين يغيب الشفق.

(هدايه على صدر فتح القدير ص ۱۹۵ جلد ۱ باب المواقيت)

﴿۳﴾ قال العلامه عبد الحئى اللكهنوى: (قوله فيعاد) تفريع على......

(بقيه حاشيه په بل مخ)

د ږیره خرڅونکو اذان اوقامت

سوال: یو امام صاحب وئیلې دي چه کوم سړي ږیره خرئي (شیو کوي) نو دهغه اذان او اقامت کول مکروه دي آیا دا صحیح ده؟ بینوا توجروا

المستفتي: راجه علي اصغر کیاني لائلپور فیصل آباد.... ۱۹۷۲ء ۱۸\٦\۱

الجواب: کوم سړې چه همیشه ږیره خرئې نو د هغه اذان او اقامت مکروه دي لیکن دا کراهت هغه وخت وي چه کله دې باقاعده مؤذن جوړ کړې شي ګني نو بیا کراهت نشته﴿۱﴾ (فی ردالمحتار ص ۳٦٤، ۳٦٥ جلد۱) وهوالموفق

د ماشوم په غوږ کښې آذان کله کول پکار دي

سوال: فقهائې احناف او مفتیان عظام دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه کله ماشوم پیدا شي نو دهغه غوږ ونو کښې اذان او اقامت کول په کومه ورځ بهتردي؟ آیا په اوله ورځ یا په اوومه ورځ افضل دی؟اوکه اوومه په ورځ افضل دی اوچا په مخکښې ورځ کړې وی نودهغې اعاده به کولې شی، یا هم هغه کافی دې؟ بینوا توجروا

المستفتي: عبدالرحمان....۱۹۷۸ء ۱۳\۷\۱

(بقیه حاشیه) قوله فی وقتها ای فتجب اعادة الاذان ان اذن قبل الوقت وکذا لو قدم بعض کلماته علی الوقت ووقع بعضها فی الوقت یلزم استیناف الکل.

(عمدة الرعایه فی حل شرح الوقایه علی هامش شرح الوقایه ص ۱۵۲ جلد ۱ باب الاذان)

﴿۱﴾ قال الحصکفی: ویکره اذان جنب واقامته......وفاسق. قال ابن عابدین وحاصله ان یصح اذان الفاسق وان لم یحصل به الاعلام ای الاعتماد علی قبول قوله فی دخول الوقت...... ثم اعلم انه ذکر فی الحاوی القدسی من سنن المؤذن کونه رجلاً عاقلاً صالحا عالما بالسنن والاوقات مواظباً علیه محتسبا ثقة متطهراً مستقبلاً...... الظاهران الاعادة انما هی فی المؤذن الراتب اما لو حضر جماعة عالمون بدخول الوقت واذن لهم فاسق او صبی یعقل لا یکره ولا یعاد اصلا لحصول المقصود، تأمل. (ردالمحتار مع الدرالمختار ص ۲۸۹، ۲۹۰ جلد ۱ باب الاذان)

الجواب: د ولادت په وخت کښې د اذان د پاره څه وخت مقرر نشته دې﴿۱﴾ البته د تعامل نه جلتی معلومیږي. وهو الموفق

د آذان الفاظو غلط لوستل مکروه دي.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه یو مؤذن دې د اذان الفاظ داسې وائي چه په (الله اکبر) کښې د (الله) په (ها) باندې (زور) وائي او د حي الفلاح) په لفظ کښې په الفلاح لفظ کښې په فآ باندې پیښ وائي نو داسې اذان کول صحیح دي که غلط؟ بینوا توجروا

المستفتي: حاجي حکیم قلم خان لنډي کوتل.....۱۹۷۸ء۱۳۱۶۲

الجواب: دې مؤذن لره د اذان صحیح کولو نه مخکښې اذان کول مکروه دي.

فی الدرالمختار ولالحن فیه ای تغنی بغیر کلماته فانه لایحل . (هامش ردالمحتار ص۳۵۹ جلد ۱) ﴿۲﴾. وهو الموفق

دآذان نه مخکښې د تعوذ او تسمیې حکم

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه ځمونږ په علاقه کښې

﴿۱﴾ قال الشیخ عبد القادر الرافعی:(قوله حتی قالوافی الذی یؤذن للمولود ینبغی ان یحول) قال السندی فیرفع المولود عند الولادة علی یدیه مستقبل القبلة ویؤذن فی اذنه الیمنی ویقیم فی الیسریٰ ویلتفت فیهما بالصلاة لجهة الیمین وبالفلاح لجهة الیسار وفائدة الاذان فی اذنه انه یدفع ام الصبیان عنه. (تقریرات الرافعی ص۴۵ جلد ۱ باب الاذان)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن عابدین: (قوله بغیر کلماته) ای بزیادة حرکة او حرف او مد اوغیرها فی الاوائل والاواخر قهستانی.

(ردالمحتار هامش الدرالمختارص ۲۸۵ جلد ۱ قبیل مطلب فی اول من بنی المنائر للاذان)

یو مولوی صاحب د هر اذان نه مخکښې په لاوډ سپیکر کښې په زوره سره اعوذ بالله او بسم الله وائي او هغه ددې د وجوب قائل دې. نو تاسو صاحبانو ته ګذارش دې چه آیا اعوذبالله یا بسم الله په ښکاره باندې په شرعي کتابونو کښې ثابت ده؟ بینوا توجروا

المستفتي: مولوي ګلاب خان فاضل حقانیه... ۱۵\ربیع الاول ۱۴۰۴ھ

الجواب: د ډیر کوشش باوجود څه واضحه جزئیه مېلاؤ نه شوه نو مناسب ده چه ددې مولوي صاحب نه جزئیه طلب کړې شی ځکه چه هغه د متعارف او تعامل نه مخ اړولې دې...﴿۱﴾ فقط

د تهجدودپاره اذان کول

سوال: دتهجدو د اذان څه حکم دې؟ ځمونږ په ځائې کښې په یو جمات کښې د تهجدو اذان کیږي او په ډیرو جماتو نو کښې خو نه کیږي؟ بینوا توجروا

المستفتي: عین العلوم صادق روډ کوئټه..... ۱۶\ربیع الاول ۱۴۰۲ھ

الجواب: جائز دي ﴿۲﴾

کما یشیر الیه کلام البدائع ص۵۵جلد۱ بلال رضی الله عنه اما کان یؤذن بلیل لصلاۃ الفجر بل لمعان اخریٰ لما روی عن ابن مسعود رضی الله عنه عن النبی ﷺ انه قال ایمنعکم من السحور اذان بلال فانه یؤذن بلیل لیوقظ نائمکم ویرد قائمکم الحدیث﴿۳﴾. وهوالموفق

﴿۱﴾ وفی الهندیه :الاذان خمس عشرة کلمة وآخره عندنا لا اله الا الله کذافی فتاویٰ قاضی خان. (فتاویٰ عالمگیریه ص۵۵جلد۱ باب الاذان)

﴿۲﴾ وفی منهاج السنن: ذکر محمد فی الموطأ وغیره ان اذان بلال کان فی رمضان خاصة لسحور الناس وفی شرعة الاسلام ان الاذان للتسحیر فی رمضان مستحب وکلام البدائع وغیره یدل علی انه کان فی السنة کلها لصلوٰۃ التهجد.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص۸۰ جلد۲ باب ماجاء فی الاذان باللیل)

﴿۳﴾ (بدائع الصنائع ص۱۵۵ جلد۱ فصل فی بیان وقت الاذان)

په موجوده زمانه کښې د وختونو په نقشې باندې د اذان حکم او د وخت نه مخکښې اذان کولو اعاده

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د کوم سړي ته د صبح صادق او کاذب د پیژند ګلو تجربه نه وي نو هغه د پاره نن صبا په دې چهاب شوو نقشو باندې عمل کول جائز دي که نه؟ (۲) د وخت نه مخکښې چه په اذان کولو باندې اعاده واجب ده نو چه څومره مخکښې اذان اوشي څکه چه دلته یو سړې لس منټه مخکښې اذان وئیلو باندې د اعادې وئیلې دی؟ نو جواب راکړې اود دواړو جهانو اجر حاصل کړئ

المستفتي: نامعلوم... ۱۱\۱۱دسمبر۱۹۸۳ء

الجواب: (۱) چونکه ددې نقشو دارومدار د اغیارو په تقلید باندې دې په مشاهداتو باندې نه دې. نوپه دې باندې داعتماد کولو په ځائې په مشاهدې باندې اعتماد کول پکار دي. اودطلوع شمس نه دې پنځه پاؤه مخکښې اوکړې شي او ددې نه مخکښې ادا کړې شوې مونځ دې واپس راوګر ځولې شي﴿۱﴾ (۲) نیم منټ اوددې نه هم کم د واپس راګرځولو موجب دې.﴿۲﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾وفی المنهاج: قلت وصرح المشائخ بتفاوت الوقت بین طلوع الفجر الصادق وطلوع الشمس وکذا بین غروب الشمس وغیوب البیاض بتفاوت المواسم والبلاد، والمشاهد فی دیارنا قدر ساعة وربع ساعة. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۰ جلد۲ باب ماجاء فی مواقیت الصلاة عن النبی ﷺ)

﴿۲﴾وفی الهندیه: تقدیم الاذان علی الوقت فی غیر الصبح لا یجوز اتفاقاً وکذا فی الصبح عند ابی حنیفة ومحمد رحمهما الله تعالیٰ وان قدم یعاد فی الوقت هکذا فی شرح مجمع البحرین لابن الملک وعلیه الفتویٰ هکذا فی التتارخانیة ناقلاً عن الحجة.
(فتاویٰ هندیه ص ۵۳ جلد ۱ الفصل الاول فی صفة واحوال المؤذن)

وقال العلامه عبد الحی اللکهنوی: (قوله فی وقتها) ای فتجب اعادة الاذان ان اذن قبل الوقت وکذا لو قدم بعض کلماته علی الوقت ووقع بعضها فی الوقت یلزم استیناف الکل. (عمدة الرعایة علی هامش شرح الوقایه ص ۱۵۲ جلد ۱ باب الاذان)

د اذان نه پس درود شریف لوستل مستحب دي

سوال: داذان پسې سمدستي په زوره باندې درود شریف لوستل په قرآن اوسنت یا دائمه اربعه په اقوالو کښې شته که نه؟ که داسې نشته نو آیا ددې بدعت بندول په علماؤ باندې فرض نه دي؟ بینوا توجروا

المستفتي: محمد جان شنکیاري ما نسهره.... ۹\۱۲\۱۹۷۲

الجواب: داذان جواب ورکولو نه پس درودشریف لوستل مندوب او مستحب دي. لحدیث رواه مسلم اذا سمعتم المؤذن فقولوا مثل ما یقول ثم صلو علی فانه من صلی علی الحدیث (مشکواة ص ٦٨) ﴿١﴾ قلت والاجابة مثل عین الاذان فالظاهر ان حکمها واحد فیستحب للمؤذن ان یصلی واجاب لاعلی الجهر ولو جهر فلا یستحق الملام الا عند الالتزام ﴿٢﴾. فافهم وتدبر. وهوالموفق

د صبح صادق او د اذان د وختونو پیژندګلو او د وخت نه مخکښې د مونځ او اذان حکم

سوال: علمائي دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه کوم سړې ته د صبح صادق او کاذب پیژندل ګران وي لکه عام خلق نودوي دپاره په جماتونو کښې د زوړندو نقشو پابندي ضروري ده که نه؟ او که د نقشې د حساب نه ئې پنځلس منټه مخکښې اذان اوکړو نو آیا اذان به صحیح وي؟ او که مسافر

﴿١﴾ عن عبد الله ابن عمرو بن العاص قال قال رسول الله ﷺ اذا سمعتم المؤذن فقولوا مثل مایقول ثم صلوا علی فانه من صلیٰ علی صلوة صلی الله علیه بها عشرا ثم سلو الله لی الوسیلة فانها منزلة فی الجنة لا ینبغی الا لعبد من عباد الله وارجو ان اکون اناهو فمن سال لی الوسیلة حلت علیه الشفاعة، رواه مسلم. (مشکواة ص ٦٤ جلد ١ باب فضل الاذان واجابة المؤذن)

﴿٢﴾ قال العلامة الشامی: وبان تخصیص الذکر بوقت لم یرد به الشرع غیر مشروع. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ٦١٣ جلد ١ باب العیدین)

ددې اذان په اوریدلو سره مونځ اوکړو نو آیا ددې مونځ واپس راګرځول ضروري دي؟ بینوا توجروا

المستفتي: رحیم الدین بام خیل صوابئ....۱۲\دسمبر\۱۹۸۳

الجواب: په دې نقشوباندې پابندي کول نه مطلوب دي اونه ممنوع دي. ځمونږ دمشاهدې مطابق صبح صادق دطلوع شمس نه پنځه پاؤه مخکښې راخیژي﴿۱﴾ لهذاددې نه مخکښې چه کوم اذان اوکړې شي هغه به واپس کولې شي اوددې نه مخکښې ادا کړې شوې مونځ به هم واپس کولې شی.﴿۲﴾ وهوالموفق

د لاوډسپیکر په ذریعې سره په جمات کښې اذان کول مکروه نه دي

سوال: زید او عمر په مینځ کښې د اذان په مسئلې کښې اختلاف پیدا شو چه جمات کښې دننه اذان کول صحیح نه دي. حال دا چه لاوډ سپیکر عام طور سره په جمات کښې دننه وي او اذان دننه نه کیږي. نو دې مسئلې کښې به څنګه تطبیق کولې شي؟ بینوا توجروا

المستفتي: قاضي محمد زمان کوهاټ.....۲۲\دسمبر ۱۹۸۳ء

الجواب: په لاوډ سپیکر باندې اذان کول جائز دي او اذان د جمات نه بهر کول بهتر دي﴿۳﴾

﴿۱﴾ قلت وصرح المشائخ بتفاوت الوقت بین طلوع الفجر الصادق وطلوع الشمس وکذا بین غروب الشمس وغیوب البیاض بتفاوت المواسم والبلاد، والمشاهد فی دیارنا قدر ساعة وربع ساعة. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۰ جلد۲ باب ماجاء فی مواقیت الصلاة عن النبی ﷺ)

﴿۲﴾ قال الشیخ عبد الحی اللکهنوی: (قوله فی وقتها) ای فتجب اعادة الاذان ان اذن قبل الوقت وکذا لو قدم بعض کلماته علی الوقت ووقع بعضها فی الوقت یلزم استیناف الکل وکذا تجب اعادة الاقامة قبل الوقت.

(عمدة الرعایة علی هامش شرح الوقایه ص ۱۵۲ جلد ۱ باب الاذان)

﴿۳﴾ قال العلامه ابن عابدین: (قوله فی مکان عال) فی القنیة ویسن الاذان فی موضع عال والاقامة علی الارض...... وینبغی للموذن ان یؤذن فی ...... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

او د بهتر په پریخودلو سره کراهیت نه لازمیږي. ﴿۱﴾ وهو الموفق

د اذان په وخت کښې مټې ګوتې ښکلول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه کله مؤذن په اذان کښې اشهدان محمد رسول الله ته اورسیږي نو بعضې خلق ګوتې ښکلوي آیا دا صحیح دي؟ د کتابونو حوالې اولیکئ د شکریه موقع راکړئ؟

بینوا توجروا

المستفتي: مولوي داؤد شاه حضرو ضلع اټک

الجواب: په جامع الرموز، کنزالعباد، فتاوی صوفیه او کتاب الفردوس وغیره کښې دې ښکلولو ته جائز وئیلې شوې دي او په دې باب کښې څه ضعیف مرفوع حدیثونه هم روایت شوې دي ﴿۲﴾ او په بعضې وختونو کښې د احتیاط

(بقیه حاشیه) موضع یکون اسمع للجیران ویرفع صوته ولا یجهد نفسه لانه یتضرر الیٰ ان قال، وقال ابن سعد بالسند الی ام زید بن ثابت کان بیتی اطول بیت حول المسجد فکان بلال یؤذن فوقه من اول ماذن الی ان بنی رسول الله ﷺ مسجده فکان یؤذن بعد علی ظهر المسجد وقد رفع له شئی فوق ظهره.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۸۳، ۲۸۵ جلد ۱ باب الاذان)

﴿۱﴾ قال الشیخ محمد امین ابن عابدین: واما المستحب اوالمندوب فینبغی ان لایکره ترکه اصلا لقولهم یستحب یوم الاضحی ان لا یاکل اولا الا من اضحیته ولو اکل من غیرها لم یکره فلم یلزم من ترک المستحب ثبوت الکراهة ...... فی البحر فی صلاة العید عند مسئلة الاکل بانه لا یلزم من ترک المستحب ثبوت الکراهة اذلابد لها من دلیل خاص. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۸۳ جلد ۱ مطلب فی بیان السنة والمستحب والمندوب والمکروه)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین: (تتمة) یستحب ان یقال عن سماع الاولیٰ من الشهادة صلی الله علیک یا رسول الله وعند الثانیة منها قرت عینی بک یارسول الله ثم یقول اللهم متعنی بالسمع والبصر بعد وضع ظفری الابهامین علی العینین فانه علیه السلام یکون قائداله الی الجنة کذافی کنزالعباد، قهستانی ونحوه فی الفتاویٰ الصوفیة...... (بقیه حاشیه په بل مخ)

د پاره دا کار د اعتراض قابل نه دې خاص طور سره په هغه وخت کښې چه د بدنی صحت په وجه باندې وي البته د ثواب په نیت سره داسې کار کول دا عتراض قابل دې او بیا خاصکر کله چه پکښې التزام هم وي. ﴿۱﴾ (والتفصیل فی السعایة) وهو الموفق

داذان جواب په ژبې سره ورکول سنت دي اوپه قدمونو سره واجب دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائې چه د اذان جواب واجب دې که مسنون یا مستحب؟ که واجب دې نو لساناً یا عملاً (په ژبې سره یا په ورتلو سره) د مسئلې وضاحت اوکړې ډیر احسان مند به یو؟ بینوا توجروا

المستفتي: عبدالقیوم ناظم مدرسه سراج العلوم ټیکسلا راولپنډي

الجواب: اجابت بلسان مسنون دې او بالقدم په هغه کس واجب دې چه په هغه باندې د جمې مونځ واجب وي. (شامیه) ﴿۲﴾ وهو الموفق

(بقیه حاشیه) وفی کتاب الفردوس من قبل ظفری ابهامیه عند سماع اشهد ان محمدرسول الله فی الاذان انا قائده ومدخله فی صفوف الجنة وتمامه فی حواشی البحر للرملی عن المقاصد الحسنة للسخاوی وذکر ذلک الجراحی واطال ثم قال ولم یصح فی المرفوع من کل هذا شئ ونقل بعضهم ان القهستانی کتب علی هامش نسخة ان هذا مختص بالاذان واما فی الاقامة فلم یوجد بعد الاستقصاء التام والتتبع. (ردالمحتارهامش الدرالمختار ص ۲۹۳ جلد۱ باب الاذان)

﴿۱﴾ وفی منهاج السنن: وفی السعایه فعلی هذا لو قبل التلفر احیاناً فلاباس وان التزمه واعتقده ضروریا یشبه ان یکون مکروها قرب شیئ مندوب ومباح یکون بالتخصیص والالتزام مکروها انتهیٰ قلت وورد فی بعض الروایات فی فضل التقبیل انه لایصیبه الرمد والعمی کما فی المقاصد الحسنة للسخاوی فعلیٰ هذا لو قبل للصحة البدنیة فلاباس ولوقبل رجاء للثواب فلا خیر فیه ویکون بدعة لعدم ثبوت هذه الروایات عن النبی ﷺ نعم یختص هذا بالاذان. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص۸۷ جلد۲ باب مایقول اذا اذن المؤذن)

﴿۲﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: ان الاجابة باللسان مستحبة وان الاجابة بالقدم واجبة ان لزم من ترکها تفویت الجماعة.

(ردالمحتارهامش الدرالمختار ص ۲۹۴ جلد۱ باب الاذان)

د اذان نه پس د نورو کلماتو ذکر واذکار

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د اذان نه پس د دعائې مسنون نه علاوه که یو سړې څه نور کلمات یا کلمه طیبه او ذکر اذکار کوي نو آیا دیته بدعت وئیلې شي او آیا ددې سړي ددینه منع کول جائز دي؟ بینوا توجروا

المستفتي: ظهور احمد متعلم دارالعلوم حقانیه.....۱۵محرم ۱۴۰۳ھ

الجواب:د ذکر مسنون نه پس نور ذکرونه نه مندوب دي او نه ممنوع دي. په داسې مفتیانو هم تعجب دې چه پخپله حرمت ثابتوي او حال دادې چه (الاصل فی الاشیاء الاباحة﴿۱﴾ وهوالموفق

په جمات کښې د لاوډ سپیکر په ذریعې اذان وغیره جائز دي

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه په جمات کښې د لاوډ سپیکر په ذریعې سره اذان،نعت خواني، تلاوت، وغیره جائز دي یا نه؟ اوحال داچه اذان خو د جمات نه بهرمستحب دې نوبیابه څه مسئله وي؟ بینوا توجروا

المستفتي: عبدالمتین دولت زئي مردان......۲۵ذي الحجه ۱۳۹۲

الجواب: په جمات کښې اذان کول جائزدي که په لاوډ سپیکر سره وي او که بغیر د لاوډ سپیکر نه وي البته د جمات نه بهر بهتر دي﴿۲﴾ دغه شان نعت او تلاوت هم په اوچت اواز سره جائز دې خو په دې شرط چه مونځ گزار ته

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: (قوله فالتعریف بناء علیه) ای علی ان الاصل الاباحة اقول هذا الجواب نافع فیما سکت عنه الشارع وبقی علی الاباحة الاصلیة اما مانص علی اباحته او فعله علیه السلام فلا ینفع وقد نص فی التحریر علی ان المباح یطلق علی متعلق الاباحة الاصلیة کما یطلق علی متعلق الاباحة الشرعیه فالاحسن فی الجواب ان یقال المراد بقوله فی التعریف ماثبت ثبوت طلبه لا ثبوت شرعیة والمباح غیر مطلوب الفعل وانما هو مخیر فیه. (ردالمحتارهامش الدرالمختار ص۷۸ جلد ۱ مطلب المختار ان الاصل فی الاشیاء الاباحة)

﴿۲﴾ وفی الهندیه: وینبغی ان یوذن علی الماذنة او ...... (بقیه حاشیه په بله صفحه)

تکلیف نه وي. ﴿۱﴾ وهو الموفق

د اذان نه مخکښې یا وروستو مروجه درود اوسلام لوستل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائې چه د اذان نه مخکښې یا روستو د مروجه درود اوسلام وئیلو شرعي حیثیت څه دې او نه لوستلو والا به ملامته کول څنګه وي؟

المستفتي: حافظ عبدالرشید ارشد رسالپور..... ۳۱۹۱۱۹۷۷

الجواب: درود اوسلام پخپله لوستل عبادت اودثواب باعث دې لیکن مروجه صلوة اوسلام لوستل د التزام ﴿۲﴾ او تکلیف ﴿۳﴾ ورکولو د وجې نه نا جائز دې او بچ کیدل تر ینه واجب دې. وهو الموفق

(بقیه حاشیه) خارج المسجد ولا یؤذن فی المسجد، والسنة ان یؤذن فی موضع عال یکون اسمع لجیرانه ویرفع صوته ولا یجهد نفسه......ویقیم علی الارض هکذا فی القنیة، وفی المسجد هکذا فی البحر.

(فتاویٰ عالمگیریه ص ۵۵ جلد ۱ الفصل الثانی فی کلمات الاذان والاقامة و کیفیتهما)

﴿۱﴾ قال الشیخ محمد امین الشهیر بابن عابدین: وفی حاشیة الحموی عن الامام الشعرانی اجمع العلماء سلفاً وخلفاً علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیرها الا ان یشوش جهرهم علی نائم او مصل او قاری الخ.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۸۸ جلد ۱ مطلب فی رفع الصوت بالذکر)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن نجیم: ولان ذکر الله تعالیٰ اذا قصد به التخصیص بوقت دون وقت او بشئ دون شئ لم یکن مشروعا حیث لم یرد الشرع به لانه خلاف المشروع.

(البحر الرائق ص ۱۵۹ جلد ۲ باب العیدین)

﴿۳﴾ قال ابن عابدین: وفی حاشیة الحموی عن الامام الشعرانی اجمع العلماء سلفاً وخلفاً علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیرها الا ان یشوش جهرهم علی نائم او مصل او قاری الخ. (ردالمحتار ص ۴۸۸ جلد ۱ مطلب فی رفع الصوت بالذکر)

د اذان نه مخکښې په زوره صلاة او سلام وئيل

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه داذان نه مخکښې په زور سره صلوة اوسلام لوستل څنګه دي داسنت دي که بدعت؟ بيّنوا توجروا

المستفتي: عبدالكريم عباسي.... ۱۸\۹\۱۹۷۷ء

الجواب صلوة او سلام بذات خود عبادت دي ليکن د خپل طرفه نه دې سره وخت خاص کول مکروه دي اوخاص طورسره کله چه مونځ ګذاروته تکليف وي.

كمافى البحر ص ۱۵۹ جلد۲ ولان ذكر الله اذا قصد به التخصيص بوقت دون وقت او بشئ دون شئ لم يكن مشروعا حيث لم يرد الشرع به لانه خلاف المشروع ﴿۱﴾ وفى ردالمحتار ص ۴۴۲ جلد ۱ اجمع العلماء سلفاوخلفاً على استحباب ذكر الجماعة فى المساجد وغيرها الا ان يشوش جهرهم على نائم او مصل الخ﴿۲﴾. وهوالموفق

داذان په وخت کښې متې ګوتې ښکلول د صحيح رواياتو نه ثابت نه دي

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه اکثر خلق په اذان کښې د اشهدان محمدارسول الله په اوريدلوسره خپلې دواړه متې ګوتې ښکلوي او په سترګو ئې لګوي دا کار بعضې خلق سنت ګڼړی او په استدلال کښې څه روايات ذکرکوي چه هغه مظاهر حق والا روايت کړي دي. حال دا چه دا د سنتو نه خلاف رسم دې دا پريخودل پکار دي او دکوم حديث چه حواله ورکولې شي د هغې باره کښې علامه ابن طاهر په تذکره کتاب کښې وئيلې دچه هغه صحيح نه دي

(فوائد المجموعه فى الاحاديث الموضوعه ص ۵ مولفه علامه شوكانى)

بهرحال دا کارڅنګه دې سنت دې که خلاف سنت او که بدعت دې؟ بيّنوا توجروا

المستفتي: مولانا رحيم الله اضاخيل نوشهره... ۱۷\جولائي **۱۹۷۵**

﴿۱﴾(البحر الرائق ص ۱۵۹ جلد۲ باب العيدين)

﴿۲﴾(ردالمحتار هامش الدر المختار ص۴۸۸ جلد ۱ مطلب فى رفع الصوت بالذكر)

الجواب: دا مخصوص ښکلول د علاج دپاره کول جائز دي ليکن د ثواب په نيت سره کول بدعت دي او په موجوده وخت کښې ئې عوام د ثواب په نيت کوي نو فتوىٰ به د نه کولو ورکولې کيږي؟

لان حديث الصديق لا يصح رفعه (كمافى المصنوع فى احاديث الموضوع ص۲۵) (والفوائد المجموعه ص۹) وعدم صحة الرفع لايستلزم صحة الموقوف بل لا بد من المراجعة الى الاسناد وكذا مانقل عن الخضر عليه السلام ليس بحجة وفى سنده مجاهيل مع الانقطاع (بوادر ص۴۰۹) ﴿۱﴾ ومافى كنز العباد وغيره من كتب الفقه فبناء على تلك الروايات دون النقل عن الائمة ﴿۲﴾. فافهم وتدبر

﴿۱﴾ قال الشيخ اشرف على التهانوى : قلت اورد صاحب المقاصد فى الباب عدة اقسام من الروايات المرفوع من حديث ابى بكر الصديق عن الديلمى ثم قال لايصح وقال ايضا ولا يصح فى المرفوع من كل هذا الشئ والمنقول عن الخضر عليه السلام عن كتاب موجبات الرحمة وعزائم المغفرة لابى العباس احمد بن ابى بكر الرداد اليمانى المتصوف بسندفيه مجاهيل مع انقطاعه (فلم يصح) والموقوف على الحسن عن الفقيه محمد بن سعيد الخولانى بسنده والمنقول عن المشائخ كمحمد بن البابا والمجد احد القدماء من المصريين وبعض شيوخ العراق اوالعجم وابن صالح ومحمد بن ابى نصر البخارى اقوالهم وورد فى فضله فى الاول فقد حلت عليه شفاعتى وفى سائرها حفظ العين عن الرمد والعمى ودم الالم عنها هذا ملخص مافى المقاصد اما حكم هذا العمل فظاهر وهو انه ان فعل باعتقاد الثواب الذى لم يثبت دليله كان بدعة وزيادة فى الدين واكثر من يفعله فى زماننا اعتقادهم كذلك فلاشك فى كونه بدعة وان فعل بنية الصحيحة البدنية فهو نوع من الطب فيجوز فى نفسه لكن لو اقصىٰ الى ايهام القربة كما هو المظنون من العوام فى هذا الزمان يمنع منه مطلقاً.

(بوادر النوادر ص۴۰۸، ۴۰۹ چونتيسوان نادره درمسح عينين بالانامل عند الاذان)

﴿۲﴾ وفى منهاج السنن: واما تقبيل ظفر الابهامين فقد ذكر فى جامع الرموز وكنز العباد والفتاوىٰ الصوفيه ان يقول عند السماع الاول من شهادتى الرسالة ﷺ يارسول الله وعند الثانية منها قرة عينى بك يارسول الله ويقول اللهم متعنى بالسمع والبصر بعد وضع ظفرى الابهامين على العينين فمن فعله كان رسول الله ﷺ قائده الى الجنة وفى كتاب الفردوس من قبل ظفرى ابهاميه عند سماع اشهد ان محمدا رسول الله فى الاذان اناقائده ومدخله فى الجنة انتهىٰ، قالوا لم يصح فى المرفوع فى هذا شئ نعم ورد ذلك......

(بقيه حاشيه په بله صفحه)

د اقامت په وخت کښې کوم وخت کښېږ مونځ ته اودریدل پکار دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه مونږ کوم ځائې کښې هم مونځ کړې دې نو د اقامت شروع کیدلو سره امام پسې اودریږو لیکن دلته یو جمات کښې چه کله اقامت شروع شي نو امام او مقتدیان ټول کیني تردې چه د(حي علي الصلوة) وئیلو په وخت کښې امام او ټول مقتدیان اودریږي او ددې حدیث نه ئې ثابتوي(عن ابی قتادة الحارث بن ربعی اذا اقیمت الصلوة فلا تقوموا حتی تروني)ددې حدیث مطلب واضح کړئ چې پته اولګي چه په دې دواړو ډلو کښې کومه یوه صحیح ده؟ بینوا توجروا

المستفتي: فضل الدیان ډاک اسماعیل خیل نوشهره پشاور

الجواب: د حی علي الصلوة لوستلو وخت ته اودریدل ادب او بهتر دي اودمخکښې نه اودریدلو کښې نه ګناه شته او نه عتاب ﴿۱﴾ (الدر المختار) او کومو فقهاؤ چه دمخکښې نه اودریدلو ته مکروه وئیلې دي نو د هغوي

(بقیه حاشیه) فی احادیث مرفوعة ضعیفة ، فان قیل الحدیث الضعیف یکفی فی الفضائل قلنا انهم اشترطوا فی العمل بالضعیف شروطا منها ما ذکره السیوطی والرملی ان لا یعتقد سنیة ذلک الفعل الثابت بالحدیث الضعیف بل یعتقد الاحتیاط، وفی السعایه فعلیٰ هذا لو قبل الظفر احتیاطا احیانا فلاباس وان التزمه واعتقده ضروریا یشبه ان یکون مکروهاً فرب شئ مندوب ومباح یکون بالتخصیص والا لتزام مکروها انتهیٰ قلت وورد فی بعض الروایات فی فضل التقبیل انه لا یصیبه الرمد والعمی کما فی المقاصد الحسنة للسخاوی ،فعلیٰ هذا لو قبل للصحة البدنیة فلاباس ولو قبل رجاء للثواب فلا خیر فیه ویکون بدعة لعدم ثبوت هذه الروایات عن النبی ﷺ نعم یختص هذا بالاذان.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص۸۷ جلد۲ باب مایقول اذا اذن المؤذن)

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: ویکره له الانتظار قائما ولکن یقعد ثم یقوم اذا بلغ المؤذن حیّ علی الفلاح انتهیٰ هندیه عن المضمرات.

(ردالمحتار هامش الدر المختار ص۲۹۵ جلد۱ باب الاذان)

مراد کراهت تنزیهي دې چه دهغې په کولو کښې د سزا او رټنې څه خطره نشته ﴿۱﴾ دغه شان د حدیثي ﴿۲﴾ او فقهي ﴿۳﴾ روایتونو نه د صفونو د برابروالی ضروري کیدل اولوئې شان والا کیدل ثابت دي نو افضل اګرچه حی علی الصلوٰة دوخت نه قیام دې. لیکن دعادت او تجربې نه معلومه ده چه په دې طرز سره عمل کولو کښې خامخا صفونو ته نقصان رسي نو ددې عرض د وجې نه افضل داده چه د مخکښې نه قیام اوشي ﴿۴﴾ او باقي پاتې شو حدیث نو ددغه حدیث ددې مسئلې سره څه خاص مناسب نشته بلکه ددې مراد دادې چه دامام دانتظار په ولاړې سره کول مکروه وي. او دا اتفاقي مسئله ده باقي نور توجیهات د تکلفاتو نه خالي نه دي. وهو الموفق

﴿۱﴾ قال الشیخ محمد امین ابن عابدین: والظاهر ان خلاف الاولیٰ اعم فکل مکروه تنزیها خلاف الاولیٰ ولا عکس لان خلاف الاولیٰ قد لا یکون مکروها حیث لا دلیل خاص کترک صلاة الضحیٰ.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۸۳ جلد۱ مطلب فی بیان السنة والمستحب والمندوب الخ)

﴿۲﴾ عن النعمان بن بشیر قال کان رسول الله ﷺ یسوی صفوفنا حتی کانما یسوی بها القداح حتی رای انا قد عقلنا عنه ثم خرج یوما فقام حتی کاد ان یکبر فرای رجلاً بادیا صدره من الصف فقال عبادالله لتسون صفوفکم او لیخالفن الله بین وجوهکم رواه مسلم.
(مشکواة المصابیح ص۹۷ جلد۱ باب تسویة الصف الفصل الاول)

﴿۳﴾ وفی الهندیه: وینبغی للقوم اذا قاموا الی الصلوٰة ان یتراصوا ویسدوا الخلل ویسووا بین مناکبهم فی الصفوف ولاباس ان یامرهم الامام بذلک.
(فتاویٰ عالمگیری ص۸۹ جلد۱ الفصل الخامس فی بیان مقام الامام والماموم)

﴿۴﴾ وفی منهاج السنن: وقال ابو حنیفه ومحمد یقومون عند حی علی الصلوٰة یشرعون عند قد قامت الصلوٰة، وبالجمله انه لایجب القیام علی المقتدی الجالس المنتظر قبل ذلک علی اختلاف بینهم فی تعین ذلک الحد لا ان القیام قبل ذلک غیر جائز کمافی الطحطاوی علی الدرالمختار فی شرح قوله والقیام حین قیل حی علی الفلاح والظاهر انه احتراز عن التاخیر دون التقدیم حتی لو قام اول الاقامة لا باس انتهیٰ.
(منهاج السنن شرح جامع السنن ص۴۸ جلد۲ باب ماجاء ان الامام احق بالاقامة)

په لاوډ سپیکر باندې داذان د جواز دپاره دلیل

سوال: چه میفر مایند علماء دین دریں مسئله که اذان درلاوډ سپیکر درست است یانه؟ اگر درست است به کدام دلائل متقدمین یامتاخرین دریں مسئله حجت قوی است یانه، واگر درست نیست بچه وجه معتبر فی زماننا است۔ بینوا توجروا

المستفتي محمد غلام خطیب جامع مسجد چمډیري ضلع مردان

الجواب: چونکه دراذان رفع صوت مطلوب ومحمود است ﴿۱﴾ لهذا درآله مکبر الصوت اذان کردن مشروع بود، والدلیل علی حسن رفع الصوت ما ورد انه علیه السلام قال قم مع بلال فالق علیه مارئیت فلیؤذن به فانه اندیٰ صوتا منک، رواه الترمذی وروی ابن ماجه انه علیه السلام امر بلالا ان یجعل اصبعیه فی اذنیه قال انه ارفع لصوتک ﴿۲﴾ وقال العلامة الشامی ناقلا عن النهایة واذا اذن الموذنون الاذان الاول ترک الناس البیع ذکر الموذنین بلفظ الجمع اخراجاً للکلام فخرج العادة فان المتوارث فیه اجتماعهم التبلیغ اصواتهم الیٰ اطراف المصر الجامع انتهیٰ. (ص ۳۶۲ جلد ۱ ردالمحتار) ﴿۳﴾.

نو چونکه په اصل کښې خو داذان کلمات وئیلې شوې دي نو سنت خو ادا شو او د هغې نه علاوه د لاوډسپیکر په ذریعې سره د آواز اوچتولو مقصد په ډیره ښکلې طریقې سره حاصلیږي لهذا ددې په جواز کښې هیڅ شک نشته فقط

﴿۱﴾ قال العلامه ابن عابدین: وفی السراج وینبغی للمؤذن فی موضع یکون اسمع للجیران ویرفع صوته ولا یجهد نفسه لانه یتضرر.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۸۳ جلد ۱ قبیل مطلب فی المواضع التی یندب لها الاذان)

﴿۲﴾ (مشکواة المصابیح ص ۶۴ جلد ۱ باب الاذان الفصل الثالث)

﴿۳﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۸۷ جلد ۱ باب الاذان مطلب فی اذان الجوق)

تثویب جائز دي او په اذان کښې ئې داخل ګڼړل بدعت دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه تثویب جائز دې که بدعت؟ بینوا توجروا المستفتي: ګل فروز خان وزیر

الجواب: تثویب جائز دې او په دې کښې تعاون علی البر موجود دې ﴿۱﴾ البته دا په اذان کښې داخلول بدعت دي

یدل علیه مافی الشرح التنویر ویثوب بین الاذان والاقامة فی الکل للکل بما تعارفوه (هامش ردالمحتار ص ۳۶۱، ۳۶۲ جلد ۱) ﴿۲﴾. وهوالموفق

د جمات په زمکه باندې په لاوډ سپیکر سره اذان کول بدعت نه دي

سوال: محترم القیام حضرت مولانا مفتي محمد فرید صاحب مفتي اعظم دارالعلوم حقانیه السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته!

دسلام نه پس ددې مسئلې وضاحت اوکړئ او احسان راباندې اوکړئ چه ځمونږ په علاقه کښې یو مولانا صاحب د جمات په زمکه باندې په لاوډ سپیکر سره اذان کول بدعت سیئه او مکروه تحریمي ګرځولې دې آیا دهغه دا مسئله صحیح ده؟ د کتابونو په حوالو سره ئې اولیکئ او مونږه مطمئن کړي؟ بینوا توجروا

المستفتي: مولانه سید شاه جهان صادق ګونډا شبقدر فورټ چارسده

﴿۱﴾ وفی منهاج السنن: وجوزه المتأخرون فی الکل للکل بما تعارفوه واستثنوا من الصلوات صلوٰة المغرب لعدم افادة التثویب فیها کما فی النهایه وغیرها وهذا التثویب وان لم یعهد فی الصدر الاول لکن له اصلا فی الشرع ووجها وجیها فی الاصول روی ابو داؤد عن ابی بکرة قال خرجت مع رسول اللهﷺ لصلوٰة الصبح فکان لا یمر برجل الاناداه بالصلوٰة او حرکه بالرجل، وفیه تعاون علی البر وتکثیر للجماعة ونظیره فی ترک ما عهد فی عصرهﷺ منع النساء عن المساجد.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۷۵ جلد ۲ باب ماجاء فی التثویب فی الفجر)

﴿۲﴾ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص ۲۸۶، ۲۸۷ جلد ۱ باب الاذان)

جواب افضل داده چه اذان د جماعت نه بهرځائې باندې اوکړې شي كـمـا فـى الهـنـديه ص۵۷جلد ا وينبغى ان يؤذن على المأذنة او خارج المسجد ولا يؤذن فى المسجد كذا فى فتاوىٰ قاضى خان ﴿١﴾
باقى پاتې شو په لاؤډسپيکر کښې اذان کول.نو دا نه ممنوع دى اونه مطلوب دى.﴿ ٢﴾ وهوالموفق

تثويب د مُفتى بهِ قول په بنا جائز دې

سوال: محترم المقام حضرت مفتي صاحب دارلعلوم حقانيه اکوړه ختټک السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته! د سلام نه پس عرض دادې چه ځمونږ شيخ صاحب د اذان نه پس اواز کوي ايماندارو مونځ ته راشئ صرف دا الفاظ وائي بل طرفته يو مولانا او دهغه شيخ صاحب دا حکم کوي چه په کوم جمات کښې دا آواز اوشي نو په هغه جمات د هيچا مونځ نه کيږي نو ددې آواز د جواز اوعدم جواز او په دغه جمات کښې د مونځ ادا کيدلو او نه ادا کيدلو مسئله واضحه کړي مهرباني به وي؟ بينوا توجروا
المستفتى: سيد سليمان شاه بهلوله پايان چارسده

الجواب: دا تثويب دې او دَ مفتى به قول مطابق جائز دې.
لـمـافى الـدرالـمـختـار فـى بـاب الاذان ويثوب بين الاذان والاقامة فى الكل للكل بما تـعـارفـوه قـال الـعـلامة الـشـامـى (ص ٦٢ ا جـلـد ا) كتنحنح او قامت قامت او الصلوٰة الصلوٰة ولو احدثوا اعلاما مخالفا

﴿١﴾ (فتاوىٰ عالمگيريه ص۵۵جلد ا الفصل الثانى فى كلمات الاذان والاقامة و كيفيتهما)
﴿٢﴾ قـال العلامه ابن عابدين الشامى: ان الاصل الاباحة اقول هذا الجواب نافع فيما سكت عنه الشارع وبقى على الاباحة الاصلية اما ما نص على اباحته او فعله عليه السلام فلا ينفع وقد نـص فـى الـتـحـريـر عـلـى ان الـمـبـاح يطلق على متعلق الاباحة الاصلية كما يطلق على متعلق لاباحة الشرعية فالاحسن فى الجواب ان يقال المراد بقوله فى التعريف ما ثبت ثبوت طلبه لا ثبوت شرعيته والمباح غير مطلوب الفعل وانما هو مخير فيه.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۸ ٧ جلد ١ مطلب المختار ان الاصل فى الاشياء الاباحة)

لذالك جاز نهر عن المجتبٰی ﴿۱﴾ او دا خبره چه په دې کښې د چا مونځ نه کيږي نو معلوميږي داسې چه دا سړي (ويونکي) يا جاهل دي او يا متجاهل دي.وهوالموفق

آذان د جمات نه بهر په اوچت ځائې باندې وئيل بهتر دي

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه يو ورکوټي کلي دې چه دهغې د جمات بهر دروازې باندې دزمکې نه ښوفته اوچت ممبر دې او موذن په هغې باندې اذان کوي بعضې زنانه منع کوی چه دې ځائې نه کورونه ښکاري نو اذان لاندې په زمکه کوئ نو شرعاً ددې څه حکم دې؟ بينوا توجروا

المستفتي:غلام صادق مسجد چک نمبر ۵۳ بهکر ميان والی

الجواب: بهتر داده چه اذان د جمات نه بهر په اوچت ځائې اووئيلې شي.
لان بلالا رضی الله عنه کان يوذن علی بيت امرء ة من بنی النجار وکان اطول بيت حول المسجد کما فی ابی داؤد ص۷۷﴿۲﴾ وفی الهنديه ص۵۷ جلد۱ وينبغی ان يؤذن علی المأذنة او خارج المسجد ولا يؤذن فی المسجد کذا فی فتاویٰ قاضی خان ﴿۳﴾
نوټ: البته د پردې انتظام ضروری دې.وهوالموفق

د ماښام نه علاوه نورو وختونو کښې تثويب مستحسن دي

سوال: علمائې دين دې باره کښې څه فرمائي چه د تثويب متعلق کافی اختلاف موجود دې او ديکښې مختلف اقوال دي نو صحيح او فيصله شوې

﴿۱﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۲۸۶،۲۸۷ جلد۱ باب الاذان)
﴿۲﴾ عن عروة بن الزبير عن امرأة من بنی النجار قالت کان بيتی من اطول بيت کان حول المسجد فکان بلال يؤذن عليه الفجر فياتی بسحر فيجلس علی البيت ينظر الی الفجر الخ.
(سنن ابی داؤد ص۸۴ جلد۱ باب الاذان فوق المنارة)
﴿۳﴾ (فتاویٰ عالمگيريه ص۵۵ جلد۱ الفصل الثانی فی کلمات الاذان والاقامة وکيفيتهما)

کوم یو قول معتبر دې؟ بینوا توجروا

المستفتي: بسم الله شاه متعلم حقانیه....۱۵دسمبر ۱۹۸۳ء

الجواب: فقهاء کرامو د مابنام نه علاوه نورو وختونو کښې تثویب مستحسن ګرځولې﴿۱﴾ ددې مآخذ موجود دې او نظیر ئې هم شته.﴿۲﴾ وهوالموفق

د اذان د کلماتو په آخر کښې ها ها لحن او نا جائز دي

سوال: علمائې دین دې باره کښې څه فرمائي چه ځمونږ په علاقه کښې کله موذنین اذان کوي نو چه اشهد ان لا اله الا الله، ته اورسی نو په آخره کښې ها ها ها وغیره لولي. ددې شرعي څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتي: یوسف نمبر دار واه کینټ راولپنډي....۱۸۱۱۸ ۱۴۰۰ھ

الجواب: په آخره کښې د ها ها وئیل لحن دې او ناجائز دي.

لما فی الدرالمختار ص ۳۵۹ جلد ۱ ولا لحن فیه ای تغنی بغیر کلماته فانه لا یحل فعله ولا سماعه کالتغنی بالقرآن وفی ردالمحتار تحت قوله بغیر کلماته ای بزیادة حرکة او حرف او مد او غیرها

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: (قوله فی الکل) ای کل الصلوت لظهور التوانی فی الامور الدینیة قال فی العنایة احدث المتاخرون التثویب بین الاذان والاقامة علی حسب ماتعارفوه فی جمیع الصلوات سوی المغرب مع ابقاء الاول یعنی الاصل هو تثویب الفجر وما رآه المسلمون حسنا فهو عند الله حسن.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۲۸۶ جلد ۱ باب الاذان قبیل مطلب فی اذان الجوق)

﴿۲﴾ وفی منهاج السنن: وهذا التثویب وان لم یعهد فی الصدر الاول لکن له اصلا فی الشرع ووجها وجیها فی الاصول روی ابوداؤد عن ابی بکرة قال خرجت مع رسول الله ﷺ لصلوة الصبح فکان لا یمر برجل الاناداه بالصلوة او حرکه بالرجل ، وفیه تعاون علی البر وتکثیر للجماعة ونظیره فی ترک ماعهد فی عصره ﷺ منع النساء عن المساجد (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۷۶ جلد ۲ باب التثویب فی الفجر)

فی الاوائل والاواخر(۱) معلومه شوه چه زیادت دحرکت یا زیادت د حرف یا مدپه اول یا آخرکښې لحن دې، وهو لا یجوز وهو الموفق

په اذان او اقامت کښې په جاهلانه رویه باندې کلکیدل جائز نه دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه څمونږ د محلې جمات په دوه خاندانونو کښې مشترک دې د اذان او اقامت د پاره نمبر شوې دې یوه هفته به دیو خاندان سړې اذان او اقامت کوي او بله هفته به بل خاندان یو سړئ اذان کوي. اوس هغه سړې بالکل امي (جاهل) دې نو که بل څوک اذان کوي هغه راغورځوي اوپخپله باندې په دویم ځل اذان کوي او دغه شان اقامت هم په دویم ځل کوي نو دداسې سړي څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتي: مرحم الله بونیر....۱۹\۱۰شوال ۱۴۰۱هـ

الجواب: که خبره رشتیا وي نو دا سړې جاهل مرکب دې ده له پکار دي چه د کتاب او سنت اتباع اوکړي او په دې ناجائز کارونو باندې دې سختي نه کوي.

د اذان نه مخکښې اعوذ بالله بسم الله په زوره وئیل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه داذان نه مخکښې د اعوذ بالله بسم الله وئیلو څه حکم دې؟ او دا په زور وئیل پکار دي که په پټه؟ بینوا توجروا

المستفتي: ډاکټر سعید قذافي مارکیټ باجوړ... ۱۰\۱۱ذي القعده ۱۴۰۲

الجواب: داذان نه مخکښې اعوذبالله بسم الله وئیل بذات خود نه مطلوب دي او نه ممنوع(۲) البته په ښکاره وئیل او خاص کر د اذان پشان وئیل ممنوع

﴿۱﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۲۸۵ جلد ۱ باب الاذان)

﴿۲﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: (قوله وشرعا اعلام مخصوص) ای اعلام بالصلاة قال فی الدرر ویطلق علی الالفاظ المخصوصه ای التی یحصل — (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

دي ځکه چه عوام به ئې د اذان کلمات او ګڼړی ﴿١﴾دغه شان د سلفو او خلفو (متاخرینو) د تعامل نه هم خلاف دي.وهو الموفق

د اذان په وخت کښې د بد عتیانو د شعار او د التزام مالا یلزم نه اجتناب ضروري دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د شریعت محمدي په رنړا کښې د اذان نه مخکې یا روستو په ښکاره یا پټه باندې درود شریف وئیل څنګه دي؟ لکه بعضې خلق منع کوي. او حال دا چه د درود شریف ډیر زیات فضیلتونه دي نو بیائې بعضې خلق ولې منع کوي، د قرآن او سنت په رنړا کښې مو نړ د جواب نه مستفیض کړې؟ بینوا توجروا،

المستفتي:حضرت بلال چورنګي ضلع کوهاټ...... ١٣٠اکتوبر ١٩٨۴ء

الجواب:درود شریف بذات خود یو ډیر لوئې عبادت دې او ددې عبادت څه مقرر وخت نشته البته کوم درود شریف چه د بدعتیانو شعار وي او یا پکښې د التزام ما لا یلزم عقیده وي نو د هغې نه اجتناب ضروري دې ﴿٢﴾

قال رسول الله ﷺ اتقو مواضع التهم﴿٣﴾. وهو الموفق

(بقیه حاشیه) بها الاعلام من اطلاق اسم المسبب علی السبب اسمعیل وانما لم یعرفه بالالفاظ المخصوصه لان المراد الاذان للصلاة ولو عرف بها الدخل الاذان للمولود ونحوه علی مایأتی......

(قوله علی وجه مخصوص) ای من الترسل والاستدارة والالتفات وعدم الترجیع واللحن ونحو ذلک من احکامه الآتیة. (ردالمحتار هامش الدر المختار ص ٢٨٢جلد ١ باب الاذان)

﴿١﴾ قال العلامه حلبی :کل مباح یؤدی الیه ای (الیٰ اعتقاد الجهلة سنیتها) فمکروه. (غنیة المستملی المعروف بالکبیری ص ۵٦٩ فصل فی مسائلَ شتیٰ)

﴿٢﴾ قال ابن نجیم رحمه الله: ولان ذکر الله تعالیٰ اذا قصد به التخصیص بوقت دون وقت او بشئ دون شئ لم یکن مشروعا حیث لم یرد الشرع به لانه خلاف المشروع. (البحر الرائق ص ١۵٩ جلد٢ باب العیدین)

﴿٣﴾ حدیث اتقوا مواضع التهم رواه البخاری فی الادب.....(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

بغیر اودسه اذان کول بهتر نه دي

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چې بغير اودسه اذان کول صحيح دي که نه؟ بينوا توجروا

المستفتي: شمشاد خان طور و مردان............۱۳\ صفر ۱۴۰۵ھ

الجواب: بغير اودسه اذان کول افضل نه دي.﴿۱﴾ وهوالموفق

د تثويب په مختلفو روايتونو کښې تطبيق

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائې چه ځمونږ په علاقه کښې مؤذن يا بل څوک سرې نورو خلقو ته اواز کوي چه مونځ ته راشې په دې مسئله کښې دعلمائې کرامو اختلاف دې بعضې وائې دا بدعت دې او په ابوداؤد شريف باندې حواله ورکوي او د حضرت عمر او حضرت على رضى الله عنهما قولونه پيش کوي. او بعضې علماء وائې چه دا اعلان جائز دې او په هدايه او شرح وقايه باندې حوالې ورکوي اوس عوام حيران دي د نورو

(بقيه حاشيه) المفرد، وقال الملا على قارى حديث اتقوا مواضع التهم هو معنى قول عمر، من سلک مسالک التهم اتهم، رواه الخرائطى فى مکارم الاخلاق عن عمر موقوفا بلفظ من اقام نفسه مقام التهم فلا تلومن من اساء الظن به.

(الموضوعات الکبرىٰ لملاعلى قارى ص ۴۹ رقم حديث ۱۵۱)

﴿۱﴾ قال فى الهنديه: ولايکره اذان المحدث فى ظاهر الرواية هکذا فى الکافى.

(فتاوىٰ عالمگيريه ص ۵۴ جلد ۱ باب الاذان)

وفى منهاج السنن: مذهب ابى حنيفة انه يکره الاقامة بغير وضوء ويجوز الاذان وروى عنه انه يکره الاذان ايضاً ويؤيده حديث لايؤذن احدکم الا وهوطاهر اخرجه ابو الشيخ مرفوعاً وفى سنده عبد الله بن هارون وهو ضعيف واخرجه البيهقى موقوفاعلى وائل وفى سنده انقطاع لم يسمع الجبار عن ابيه وائل شيأ

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۷۷ جلد ۲ باب کراهية الاذان بغير وضوء)

ځایونو نه هم مونږ جواب طلب کړو لیکن چا هم تسلي بخش جواب رانکړو. ستاسو په خدمت کښې عرض دې چه مونږ ته تسلئ والا جواب راکړئ؟

بینوا توجروا

المستفتي: منظوراحمد مسجون دارالعلوم تعلیم القران راجه بازار راولپنډي

الجواب: حنفي فقهاؤ دا تثویب جائز ګرځولې دې (۱)

بدلیل ان فیه تعاونا علی البر وبدلیل ان النبیﷺ کان یحرک رجل النائم او ناداه، رواه ابوداؤد ولان بلالاً رضی الله عنه کان ینادی رسول اللهﷺ للصلاة وانکار بعض الصحابة علیه بناء علی بعض العوارض مثل التثویب بالصلاة خیر من النوم فی غیر الفجر ومثل الالتزام ﴿۲﴾. وهوالموفق

﴿۱﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: (ویثوب) بین الاذان والاقامة فی الکل للکل بما تعارفوه . قال ابن عابدین رحمه الله:(قوله فی الکل) ای کل الصلوات لظهور التوانی فی الامور الدینیة قال فی العنایة احدث المتأخرون التثویب بین الاذان والاقامة علی حسب ماتعارفوه فی جمیع الصلوات سوی المغرب مع ابقاء الاول یعنی الاصل وهو تثویب الفجر ومارآه المسلمون حسنا فهو عند الله حسن.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۲۸۶،۲۸۷ جلد ۱ باب الاذان)

﴿۲﴾ وفی منهاج السنن : التثویب اعلام بعد اعلام واصله ان تجئ الرجل مستصرخًا فیلوح بثوبه لیری ویشتهر، ویطلق علی الاقامة وزیادة الصلوٰة خیر من النوم فی اذان الفجروالمراد فی ترجمة الباب الثالث وهی سنة عندنا فی الفجر وهو مذهب ائمتنا الثلثة واخطأ الامام النووی فیما نسبه الی ابی حنیفة من انه لایقول به، وقول حی علی الصلوٰة بین الاذان والاقامة حسنه الامام محمد فی الجامع الصغیر وجوزه ابویوسف للامراء وکل من کان مشغولا بمصالح المسلمین و یؤید قوله ماروی فی الصحاح ان بلالا کان یؤذن ثم یأتی رسول اللهﷺ علی باب الحجرة فیؤذنه بصلوٰة الصبح فیخرج، وروی ابوداؤد عن المغیرة بن شعبه قال ضفت النبیﷺ ذات لیلة وفیه فجاء بلال فآذنه بالصلوٰة وجوزه المتاخرون فی الکل للکل بماتعارفوه واستثنوا من الصلوٰت صلوٰة......(بقیه حاشیه په راروانه صفحه بانديے)

د موذن په اجازت سره بل کس لره اقامت کول جائز دي

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه زيد د بکر سره جګړه کوله چه څوک اذان کوي اقامت به هم هغه کوي بکر وائي چه دا غلطه خبره ده د مؤذن هيڅ حق نيشته چه دې هم اذان کوي اقامت به هم کوي.د مولوي صاحب نه تپوس اوکړې شو نو هغه بکر ته اووئيل چه دا د مؤذن حق دې او دمؤذن د اجازت نه بغير دې بل کس تکبير (اقامت) نه وائي.نو بکرسمدستي اووئيل چه بيا تا ته هم د غله دانو اخستلو هيڅ حق نشته، مولوي صاحب ورته اوو ئيل چه ځه د خپل طرفه نه وايم د پيغمبر عليه السلام حديث درته ښائم نو بکر اوو ئيل چه څه حديث د سره نه منم.او په کلي کښې د تبليغ والو ګشت کيږي نو په خبرو خبرو کښې بکر اووئيل چه اوس به تبليغ والا هم ځما کور ته نه راځي که راغلل نو بې عزتي به ئې اوکړم نو په دې باندې ورته يو کس اووئيل چه ضروره ! تبليغ واله خود اسلام د کلمې دعوت ورکوي نو هغه اووئيل چه ددا سې اسلام ضرورت نشته.نو بيا څه، کسان په دريمه ورځ باندې د بکر خوا ته ورغلل چه هغه پوهه کړي او توبه اوباسي اودنکاح تجديدا وکړي نو هغه اووئيل چه ځه به اسلام پريږدم خو دا کار به اونکړم، نو آيابکر په دې خبرو سره کافر شوې دې يا نه؟ که نه وي نو د نکاح تجديد ضروري دې او که نه؟ او که نه کوي نو داسې سړي سره په خوراک څښاک، ديني او دنياوي کارونو کښې شريک کيدل جائز دي که نا جائز؟د مسئلې وضاحت اوکړې؟ بينوا توجروا

المستفتي: عبدالعزيز مدرسه رحمانيه جيمس آباد تهر پارکر سنده

(بقيه حاشيه) المغرب لعدم افادة التثويب فيها كمافى النهاية وغيرها، وهذا التثويب وان لم يعهد فى الصدر الاول لكن له اصلاً فى الشرع ووجها وجيهاً فى الاصول روى ابوداؤد عن ابى بكرة قال خرجت مع رسول الله صلى الله عليه وسلم لصلوٰة الصبح فكان لا يمر برجل الاناداه بالصلوٰة اوحركه بالرجل ، وفيه تعاون على البر وتكثير للجماعة ونظيره فى ترک ماعهد فى عصره صلى الله عليه وسلم منع النساء عن المساجد .

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ٧٥ جلد ٢ باب فى التثويب فى الفجر)

الجواب: (الف) کوم سړي چه اذان اوکړي نو هغه له اقامت کول مستحب دي، او که مؤذن نه وي یا موجود وي خو د بل سړي په اقامت وئیلو سره بد نه گڼړي نو د بل سړي اقامت کول به بغیر د کراهت جائز وي.

قال فی الدر المختار اقام غیر من اذن بغیبته ای المؤذن لایکره مطلقاً وان بحضوره کره ان لحقه وحشة (هامش ردالمحتار ص۳٦۷ جلد ۱) ﴿۱﴾ وقلت مارواه الترمذی من اذن فهو یقیم ففی سنده عبد الرحمن بن زیاد الافریقی وهو ضعیف وعلی تقدیر الثبوت یحمل علی الاستحباب ﴿۲﴾

لهذا بکر او مولوي صاحب په حقه باندې دي.

(ب) او د زید دا خبره چه څه حدیث نه منم کفر دې **(۳)** خو په دې شرط چه دائې مراد نه وي چه څه جاهل مقلد یم، د فقهې پابند او تا بعدار یم براه راست په حدیث باندې عمل نشم کولې ځکه چه دا د مجتهد کار دې او د هغه سره ښه ښکاري. (ج) د اسلام په پریخودلو باندې راضي کیدل کفر دې.

نظیره مافی شرح الفقه الاکبر ومن دعی الی الصلح فقال انا اسجد للصنم ولاادخل فی هذا الصلح قیل لا یکفر ...... وقال برهان الدین صاحب المحیط وفیه نظر

﴿۱﴾(الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص ۲۹۱ جلد ۱ باب الاذان) -

﴿۲﴾ وفی منهاج السنن: قال فقهائنا ومالک الاولیٰ ان یقیم من اذن وان قام غیره فجاز ان لم یتأذ بذلک الموذن فان کان یتاذی بذلک یکره لان اکتساب اذی المسلم مکروه وقال الشافعی یکره تاذیٰ اولم یتأذ واحتج بحدیث الباب ،واحتج علمائنا بمارواه ابوداؤد وسکت علیه من حدیث عبد الله بن زید وفیه اذان بلال واقامة عبد الله بن زید قال ابن عبد البر اسناده حسن، والجواب عن حدیث الباب انه ضعیف او محمول علی الاولویة.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ٤۷ جلد۲ باب ماجاء من اذن فهو یقیم)

﴿۳﴾ وفی الهندیه: قال رضی الله عنه سألت صدر الاسلام جمال الدین عمن قرء حدیثا من احادیث النبی ﷺ فقال رجل همه روز خلشها خواند قال ان اضاف ذلک الی القاری لاالی النبی ﷺ ینظر ان کان حدیثا یتعلق بالدین واحکام الشرع یکفر وان کان حدیثا لا یتعلق به لا یکفر. (فتاویٰ عالمگیریه ص ۲٦۲ جلد۲ احکام المرتدین منها ما یتعلق بالانبیاء)

وعندی انه یکفر(ص ۱۵۰) ﴿۱﴾ په دې شرط چه دده مراد د اسلام نه دین اسلام وي او که دده مراد د یو خاص جماعت (تبلیغي جماعت) طریقه کار وي نو د هغې نه بې پرواهي کول مؤجب دکفر نه دي، بهر حال ددغې سړي د پاره ضروري ده چه په پرده کښې د نکاح تجدید اوکړي. ﴿۲﴾ یعني ښځه او خاوند دې د دؤو ځامنو وغیره په مخکښې ایجاب او قبول اوکړي (د) که دا سړې په خپل جهل باندې کلک اودریږي نو د مصلحت په بنیادورسره تعلقات پریخودل جائز دي. ﴿۳﴾ وهوالموفق

د سحر او ماښام د اذان او مونځ وختونه

سوال: د سحر او ما ښام د اذان او مونځ دپاره به صحیح او مستحب وختونه څه وي؟ واضحه فتوی راولیږئ؟ بینوا توجروا

المستفتي: نامعلوم:.....۱۹۷۸ء\۱\۱۰\۲۵

الجواب: د سحر اذان د طلوع شمس نه پنځه پاؤه مخکښې کول او نیمه گینټه پس مونځ کول پکاردی. ﴿۴﴾

﴿۱﴾ (شرح فقه الاکبر للقاری ص ۱۸۲ فصل فی الکفر صریحا و کنایة)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین: واقره فی نورالعین ومفهومه انه لا یحکم بفسخ النکاح وفیه البحث الذی قلناه واما امره بتجدید النکاح فهو لا شک فیه احتیاطاً خصوصا فی حق الهمج الارذال الذین یشتمون بهذه الکلمة فانهم لا یخطر علی بالهم هذا المعنی اصلاً.

(ردالمحتار ص ۳۱۶ جلد ۳ قبیل مطلب توبة الیاس مقبولة دون ایمان الیاس)

﴿۳﴾ عن ابی سعید الخدری عن رسول الله ﷺ قال من رای منکم منکراً فلیغیره بیده فان لم یستطع فبلسانه فان لم یستطع فبقلبه وذلک اضعف الایمان رواه مسلم.

(مشکواه المصابیح ص ۴۳۶ جلد ۲ باب الامر بالمعروف)

﴿۴﴾ قلت وصرح المشائخ بتفاوت الوقت بین طلوع الفجر الصادق وطلوع الشمس و کذا بین غروب الشمس و غیوب البیاض بتفاوت المواسم والبلاد والمشاهد فی دیارنا قدر ساعة وربع ساعة. (منها ج السنن شرح جامع السنن ص ۱۰ جلد ۲ باب مواقیت الصلاة)

او د ماښام اذان د غروب نه پس کول او فوراً ورپسې مونځ کول پکار دی﴿۱﴾ او پنځه پاؤه پس د ماسخوتن مونځ اداکول پکار دي. وهوالموفق

يو كار كښې د مقدار شرعي نه زيات اهتمام كول يا د خپل طرف نه تخصيص كول جائز نه دي

سوال: علمائې کرام دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د اذان نه مخکښې یا روستو د مروجه صلوٰۃ سلام څه حکم دې؟ څوک چه ئې نه وائي هغوي ته وهابي او ګستاخِ رسول وئیلې شي، آیا دا ضروري دي؟ بینوا توجروا

المستفتي: محمد ایوب مرکزي مسجد ټیکسلا.....۱۹۷۲ء۱۱۱۰۲

الجواب: صلوۃ او سلام پخپله عبادت دې لیکن د یو کار د شرعی مقدار نه زیات اهتمام کول یا د خپل طرف نه تخصیص کول منکر او ناجائز دي.

کما انکر الله تعالیٰ علی من عامل معاملة الحرام بالطیبات حیث قال یاایها الذین آمنوا ادخلوا فی السلم کافة ولا تتبعوا خطوات الشیطان الخ﴿۲﴾ وکذا انکر الله علی من التزم الدخول من ظهور البیوت فعلاً وترکا﴿۳﴾ وانکر عبد الله بن مسعود رضی الله عنه من التزم الانصراف عن الیمین

﴿۱﴾ قال العلامة المرغینانی: اول وقت المغرب حین تغرب الشمس وآخر وقتها حین یغیب الشفق. (هدایه علی صدر فتح القدیر ص ۱۹۵ جلد ۱ باب المواقیت)

﴿۲﴾ قال العلامه حافظ عماد الدین ابن کثیر: یقول الله تعالیٰ امراً عباده المؤمنین به المصدقین برسوله ان یاخذوا بجمیع عری الاسلام وشرائعه والعمل بجمیع اوامره وترک جمیع زواجره ما استطاعوا من ذلک..... وزعم عکرمة انها نزلت فی نفر ممن اسلم من الیهود وغیرهم کعبد الله بن سلام واسد بن عبید وثعلبه وطائفة استأذنوا رسول الله ﷺ فی ان یسبتو وان یقوموا بالتوراة لیلا فامرهم الله باقامة شرائع الاسلام والاشتغال بها عما عداها. (تفسیر ابن کثیر ص ۳۲۴ جلد ۱ سورۃ البقرۃ آیت: ۲۰۸)

﴿۳﴾ قال العلامه شبیر احمد العثمانی: د جاهلیت د زمانې یو دستور دا (بقیه حاشیه راروان مخ)

رواه البخاری ﴿۱﴾ وقال صاحب البحر ص ۱۵۹ جلد ۳ ولان ذکر الله تعالیٰ اذا قصد به التخصیص بوقت دون وقت او بشئ دون شئ لم یکن مشروعا حیث لم یرد به الشرع لانه خلاف المشروع ﴿۲﴾. وهوالموفق

د اذان په دعا کښې د بعضې زیاتي الفاظو حکم

سوال: علمائي دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د اذان په دعا کښې د (والدرجة الرفیعة وارزقنا الشفاعة) وغیره بعضې الفاظو د زیاتولو څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتي: عبدالله توړډهیر صوابئ

الجواب: دا زیادت په موفوع احادیثو کښې نشته البته فقهائ کرامو ذکر کړي دي نو په ماثور باندې اکتفاء کول او په زیادت باندې اعتراض نه کول اعتدال (میانه روی) دې.﴿۳﴾ وهوالموفق

(دتیرمخ باقی حاشیه) هم وو چه کله به د کور نه اووتلو نو د حج داحرام به ئې او تړلو بیا به کور ته د راتللو څه ضرورت پیښ شو نو په دروازه باندې به نه تلل یا به په چت باندې راختل او یا د کور په شا طرفنه غار کولو سره راتلل اودا به ئې نیکی ګڼړله الله تعالی دې ته غلط اوفرمائیل....ددې نه داهم معلومه شوه چه دخپل طرفه یو جائزا او مباح کار نیکي جوړول او په دین کښې داخلول نه مذموم او ممنوع دي چه ددینه د ډیرو کارونو بدعت اومذموم کیدل معلوم شو. (فوائد تفسیر عثمانی ص۳۷ج۱ سورة البقره آیت۱۸۹)

﴿۱﴾عن الاسود قال قال عبد الله بن مسعود لا یجعل احدکم للشیطان شیأ من صلاته یریٰ ان حقا علیه ان لا ینصرف الاعن یمینه لقد رأیت النبی ﷺ کثیرا ینصرف عن یساره. (صحیح البخاری ص۱۱۸ جلد ۱ باب الانفتال والانصراف عن الیمین والشمال)

﴿۲﴾(البحر الرائق ص ۱۵۹ جلد ۱ باب العیدین)

﴿۳﴾ وفی منهاج السنن: ثبت اذکار بعد التأذین منها الصلوة علی النبی ﷺ کما فی حدیث عبد الله بن عمرو عند مسلم وقال ابن القیم الافضل صلوة التشهد، ومنها دعاء الوسیلة وهو اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلوة القائمة آت محمدا الوسیلة وابعثه مقاما محمودا الذی وعدته رواه البخاری، قال الحافظ وزیادة والدرجة الرفیعة.....(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

د بالغ کسانو په موجودګئ کښې د نابالغه اذان

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د بالغ کسانو په موجود ګئ کښې د نابالغه اذان څنګه دې؟ بینوا توجروا

المستفتي: علي اکبر پټن ازاد کشمیر

الجواب: بهتر نه دي. ﴿۱﴾ وهوالموفق

په اذان او اقامت کښې فرق

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د قد قامت الصلوة نه علاوه په اذان او اقامت کښې څه فرق شته که نه؟ بینوا توجروا.

المستفتي: محد ازرم تبوک سعودي عرب.........۱۴۰۱۱۷۱۷هـ

الجواب: غوره داده چه اذان پنځلس کلمات وي په اوچت آواز وي تیز نه وي او په اقامت کښې غوره اولس کلمات دي په قلاره او زر زر وي.﴿ ۲﴾ وهوالموفق

(بقیه حاشیه) لیس لها اصل ، وقال السخاوی لا اصل لها وفی معارف السنن وردت هذه الزیادة عند ابن السنی فی عمل الیوم واللیلة وذکرها الشاه ولی الله فی حجة الله البالغه وزیادة قوله انک لا تخلف المیعاد ثابتة فی السنن الکبریٰ للبیهقی بسند قوی واما زیادة وارزقنا شفاعته فلا اصل لها ایضا وکذا لم یثبت فی شئ من طرقه زیادة یاارحم الراحمین کما فی التلخیص. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۸۶ جلد ۲ باب مایقول اذا اذن المؤذن)

﴿۱﴾ قال فی الهندیه: اذان الصبی العاقل صحیح من غیر کراهة فی ظاهر الروایة ولکن اذان البالغ افضل واذان الصبی الذی لا یعقل لا یجوز ویعاد وکذا المجنون هکذا فی النهایة. (فتاویٰ عالمگیریه ص ۵۴ جلد ۱ باب الاذان)

﴿۲﴾ وفی الهندیه: الاذان خمس عشرة کلمة وآخر عندنا لا اله الا الله کذافی فتاوی قاضی خان...... والاقامة سبع عشرة کلمة خمس عشر منها کلمات..... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

د غروب نه پس د پنځه پاوه نه مخکښې

د ماسخوتن اذان کول نه دي پکار

سوال: ځمونږ په کلي کښې شپږ جماتونه دي په هرجمات کښې ۸:۳۰ بجې اذان کيږي او په يو جمات کښې اته بجې کيږي او په ۸:۳۰ باندې تراويح کيږي نودې وختونو کښې مونځ جائز دې که نه؟ داامام اعظم رحمه الله د مسلک مطابق د تراويح او مونځ صحيح وخت کوم دې؟بينوا توجروا

المستفتی: حکيم مولوي عبدالغفور دواخانه ډيرې کلپاني مردان.....۱۴۰۱۱۷۱۲۲ھ

الجواب: د تجربې او مشاهدې نه ثابته ده چه د غروب نه پنځه پاؤه پس د ماسخوستن وخت داخليږي او سپين والې غائبيږي د جماتونو امامانو لره پکاردي چه د پنځه پاؤه تيريدلونه مخکښې دی اذانونه کوي.(۱) وهوالموفق

د صبح صادق نه مخکښې اذان

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه په رمضان کښې په جماتونو کښې اکثر د پيشمنی په ختميدلو باندې اذان کولې شي او د پيشمني وخت د صبح صادق نه مخکښې ختميږي نو دې صورت کښې به د صبح صادق نه مخکښې اذان اوشي ځکه چه خلق داذان په اوريدلو سره پيشمنې ختموي نو دا اذان د وخت نه مخکښې کيږي؟ يا د اعلان څه بله طريقه اختيار کړې شي؟ بينوا توجروا

المستفتي: مولوي نفيس احمد مير پور خاص سندھ.....۵رمضان ۱۴۰۵ھ

(بقيه حاشيه) الاذان وكلمتان قوله قد قامت الصلاة مرتين كذافی فتاویٰ قاضی خان.......
ويترسل فی الاذان ويحدر فی الاقامة وهذا بيان الاستحباب كذا فی الهدايه.
(فتاویٰ عالمگيريه ص ۵۵،۵۶ جلد ۱ الفصل الثانی فی کلمات الاذان والاقامة)

(۱) وفی المنهاج: قلت وصرح المشائخ بتفاوت الوقت بين طلوع الفجر الصادق وطلوع الشمس وكذا بين غروب الشمس وغيوب البياض بتفاوت المواسم والبلاد والمشاهد فی ديارنا قدر ساعة وربع ساعة. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۰ جلد۲ باب مواقيت الصلاة)

الجواب: مستحب دا ده چه د صبا ختلونه مخکښې خوراک څښاک بند کړې بلکه د مشکوک کیدلو نه هم مخکښې ﴿۱﴾ او که د بندؤلو اعلان اوکړي نو هم څه منع نه دي ﴿۲﴾ وهوالموفق

د وخت نه مخکښې اذان کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي که د وخت نه مخکښې اذان اوشي نو دوباره کول ئې څنګه دي؟ بینوا توجروا

المستفتي: رضاء الله شګئ ضلع صوابي......۱۷\ شعبان ۱۴۱۰ھ

الجواب: ددې اذان اعاده به کولې شي (شامي وغیره) ﴿۳﴾ وهوالموفق

داذان په وخت کښې په اوچت آواز سره د ریډیو لګولو والا حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه یو سړې بالکل صحیح دې خو کله چه اذان شروع شي نو هغه ریډیو په اوچت آواز سره اولګوي او چه ورته د ریډیو د بندولو اووئیلې شي نو انکار کوي او چه مونځ ته ئې راغواړې نو هم انکار کوي ددې سړي څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتي: سید غلام حیدر شاه...... ۱۹۸۹\۱۱\۱۰ء

﴿۱﴾ قال الشیخ محمد امین ابن عابدین: (قوله وتاخیره) لان معنی الاستعانة فیه ابلغ بدائع ومحل الاستحباب مااذا لم یشک فی بقاء اللیل فان شک کره الاکل فی الصحیح کما فی البدائع. (ردالمحتار ص ۱۲۴ جلد۲ قبیل فصل فی العوارض)

﴿۲﴾ لماروا ه ابوداؤد فما احل فهو حلال وماحرم فهوحرام وماسکت عنه فهو عفو. (سنن ابی داؤد ص ۱۸۳ جلد۲ باب مالم یذکر تحریمه)

﴿۳﴾ قال الحصکفی: (فیعاد اذان وقع) بعضه (قبله) کالاقامة خلافا لثانی فی الفجر. (الدرمختار ص ۲۸۴ جلد۱ باب الاذان). وفی الهندیه: تقدیم الاذان علی الوقت فی غیر الصبح لایجوز اتفاقا وکذافی الصبح عند ابی حنیفه ......(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

الجواب: دداسې كس سره تعلقات پريخودل پكار دي (۱) څكه چه شرعي حكم (هميشه جيل) زمونږ د طاقت خبره نه ده. وهو الموفق

اقامت كول سنت موكده دي

سوال: علمائې دين څه فرمائي چه د مونخ نه مخكښې اقامت وئيل څه درجه لري فرض دي كه سنت يا واجب يا مستحب؟ بينوا توجروا

المستفتي: عبدالرقيب پشاور يو نيورستي.... ۱۲۴پريل ۱۹۷۵ء

الجواب: اقامت سنت مؤكده دې او بدائع والا په واجباتو كښې شماركړي. (۲)

فى مراقى الفلاح سن الاذان فليس بواجب على الاصح وكذا الاقامة سنة مؤكدة فى قوة الواجب لقول النبى عليه السلام الخ (هامش الطحطاوى ص ۱۱۵) ﴿۳﴾. وهوالموفق

(بقيه حاشيه) ومحمد رحمهما الله تعالىٰ وان قدم يعاد فى الوقت هكذا فى شرح مجمع البحرين لابن ملك وعليه الفتوىٰ هكذا فى التتارخانيه ناقلا عن الحجة.

(فتاوىٰ هنديه ص ۵۳ جلد ۱ الفصل الاول فى صفته واحوال المؤذن)

﴿۱﴾ قال العلامه ابن حجر العسقلانى: فتبين هنا السبب المسوغ للهجر وهو لمن صدرت منه معصية فيسوغ لمن اطلع عليها منه هجره عليها ليكف عنها...... قال المهلب غرض البخارى فى هذا الباب ان يبين صفة الهجران الجائز وانه يتنوع بقدر الجرم، فمن كان من اهل العصيان يستحق الهجران بترك المكالمة كما فى قصة كعب وصاحبيه...... وقال الطبرى: قصة كعب بن مالك اصل فى هجران اهل المعاصى.

(فتح البارى شرح صحيح البخارى ص ۵۹۸ جلد ۱۳ باب مايجوز من الهجران لمن عصى)

﴿۲﴾ قال العلامة الكاسانى: واما واجباتها فانواع بعضها قبل الصلاة وبعضها فى الصلاة...... اما الذى قبل الصلاة فاثنان احدهما الاذان والاقامة.

(بدائع الصنائع ص ۳۶۴ جلد ۱ واجبات الصلاة)

﴿۳﴾ (حاشية الطحطاوى على المراقى ص ۱۹۴ باب الاذان)

په اذان کښې به په اشهدان محداً رسول الله کښې محمداً منصوب وئیلې کیږي

سوال: علمائي دین دي مسئلې باره کښې څه فرمائي چه په اذان کښې محمدًا رسول الله یعنی زبر سره، یا محمدُ رسول الله په پیښ سره وئیلې کیږي څکه چه کلمه طیبه کښې پیښ سره وئیلې کیږی نو په اذان کښې پیښ ولې نشته؟ بینوا توجروا

المستفتي: محمد سلیم صدیقي عمان مسقط........ ۵\۱۱\۱۹۷۴

الجواب: په اذان کښې به د آن (عامل ناصبه) دوجې نه محمداً په زبر سره وئیلې کیږي (۱) وهو الموفق

د اذان د پاره د ښي او ګس طرف څه تخصیص نشته

سوال: علمائي دین دي مسئلې باره کښې څه فرمائي چه حضور ﷺ ارشاد دي چه د ,,ان الله یحب التیامن'' (الحدیث) نو په لباس، جمات ته ننوتل، ګمنځ کول، ښپې وینځل وغیره کښ د ښي طرف حکم دي نو بیا څه وجه ده چه اذان د اسلام په شعائرو کښې دي او هغه ګس طرفته کیږي د جمات ښي طرفته اذان ولې نه کیږي لکه څنګه چه اقامت ښي طرفته کیږي؟ بینوا توجروا

المستفتي: قاري عبدالحمید باجوړ ایجنسي......... ۱۳مئي ۱۹۷۵

الجواب: ګس طرفته اذان کول کتابی حکم نه دي د پیغمبر علیه السلام په زمانه کښې به دجمات نه بهر اذان کولې شو. دښی او ګس طرف څه لحاظ نه ؤو (کما لایخفی) (۲) وهو الموفق

---

(۱) قال العلامه جمال الدین عثمان بن الحاجب: المنصوبات فمنه اسم ان واخواتها هو المسند الیه بعد دخولها مثل ان زیداً قائم. (کافیه ابن حاجب ص ۳۹ المنصوبات)

(۲) قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: ان اول من رقی منارة مصر للاذان شر حبیل بن عامر المرادی وبنی سلمة المنابر للاذان بامر معاویة ...... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

د صوفي جاهل په نسبت د عام فاسق اذان بهتر دي

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه يو سړې د ايم اې پورې تعليم يافته دې پابندئ سره ډيره مزيدار تلاوت د قرآن مجيد کوي حروف هم په ښه طريقې سره ادا کوي ليکن ږيره ئې نشته بلکه ږيره خرئي. نو آيا دده اذان کول جائز دي؟ بل سړې دې چه بالکل بې تعليمه دې او د قرآن مجيد تلاوت هم نه شي کولې او د اذان حروف هم په ښه طريقې سره نشي ادا کولې البته ږيره ئې شته دې دواړو کښې کوم يو داذان کولو دپاره بهتر دې؟ بينوا توجروا

المستفتي: فضل ربي کندي تازه دين پيي نو ښهره.... ۲۵\مئي ۱۹۷۵ء

الجواب: خبر شئ چه محلوق اللحيه فاسق دې (کما صرح به فی شهادات تنقیح الفتاوی الحامدیه) ﴿۱﴾ اود عالم باعمله په موجودګئ کښې د هغه اذان مکروه تحريمي دې البته د صوفي جاهل په نسبت اولی او افضل دې.

کمافی الدر المختار وفاسق ولوعالماً لاکنه اولیٰ بامامة واذان من جاهل تقی﴿۲﴾ (هامش ردالمحتار ص ۲٦۳ جلد ۱) . وهوالموفق

(بقیه حاشیه) ولم تکن قبل ذلک وقال ابن سعد بالسند الی ام زید بن ثابت کان بیتی اطول بیت حول المسجد فکان بلال یؤذن فوقه من اول ماأذن الی ان بنی رسول الله ﷺ مسجده فکان یؤذن بعد علی ظهر المسجد وقد رفع له شئ فوق ظهره.

(ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۲۸۵ جلد ۱ مطلب من بنی المنابر للاذان باب الاذان)

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدین فی تنقیح الفتاویٰ: ان الاخذ من اللحیة وهی دون القبضة کما یفعله بعض المغاربة ومخنثة الرجال لم یبحه احد واخذ کلها فعل یهود الهنود ومجوس الاعاجم فحیث ادمن علی فعل هذا المحرم یفسق.

(تنقیح الفتاویٰ الحامدیة ص ۳۵۱ جلد ۱ لایباح الاخذ من اللحیة وهی دون القبضة)

﴿۲﴾ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص ۲۸۹ جلد ۱ مطلب فی المؤذن اذاکان غیر محتسب فی اذانه باب الاذان)

په جیل کښې د قیدیانو د پاره د اذان مسئله

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د نوښار په حوالات کښې د پخوا نه دا طریقه وه چه دلته به قیدیانو مونځ جماعت سره هم کولو. او اذان به ئې هم کولو. اوس یو مولوی صاحب قیدیان ددې نه منع کړی دی چه تاسو اذان هم مه کوئ او جماعت هم مه کوئ دا په شریعت کښې منع دي. ځکه چه اذان په هغه ځائې کښې کول پکار وي چه هلته دروازې آزادې وي عام خلق بغیر د څه بندیز نه تللې راتللې شي. مولوي صاحب دا هم اووئیل چه مونږ مجرمان یو او د مجرم اقتداء صحیح نه ده. لهذا درخواست دادې چه د شریعت محمدي ﷺ په رنړا کښې ددې مسئلې جواب د معتبرو کتابونو په حوالو سره مدلل اولیکئ؟ بینوا توجروا

المستفتي: محمد سیف الله. ۱۳۱جولائي ۱۹۷۳

الجواب: د جمعې مونځ په حوالات(جیل) کښې کول جدا څیز دې او د جُمعې مونځ جدا څیز دې او په دې دویم صورت کښې اذان کول بې قاعدې حکم دې﴿۱﴾ او که دې مولوي صاحب ته څه جزئیه معلومه وي نو مونږ ته دې رااولیږي. وهوالموفق

د خطبې اذان کوم ځائې کښې کول پکار دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د جمعې د مونځ نه مخکښې چه کوم اذان کولې شي د هغې دپاره د ځائې څه قید شته یا نه؟ یا هرځائې کښې چه اوکړې شي؟ بینوا توجروا

المستفتي: عبدالوهاب زړه میانه نوښهره

﴿۱﴾ قال العلامه ابن عابدین: (قوله للفرائض الخمس الخ) دخلت الجمعة بحر وشمل حالة السفر والحضر والانفراد والجماعة قال فی مواهب الرحمن ونور الایضاح ولو منفرداً اداء او قضاء سفرا او حضراً.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۸۳ جلد ۱ باب الاذان)

الجواب: دا اذان په جمات کښې دننه ګول پکار دي دغه شان د ممبر مخې ته او ممبر ته نزدې کول پکاردي. (والتفصيل فی امدادالفتاوی ص۴۴۹ جلد۱)(۱) وهوالموفق

په کوم جمات کښې چه امام او مؤذن مقرر نه وي نو راتلونکو د پاره اذان او اقامت افضل دي.

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائې چه د سفر په حالت کښې چه په اکثرو جماتونو دويم جماعت کيږي نو دغې حالت کښې اقامت کول بهتر دي که نه؟ بينوا توجروا

المستفتي: مفتي بدر منير مهتمم دارالعلوم مدنيه بډ خيله ملاکنډ ايجنسى... ۱۰\ذى قعده ۱۴۰۹ھ

الجواب: د کوم جما ت د پاره چه امام او مؤذن مقرر نه وي نو راتلونکو د پاره افضل دا ده چه اذان او اقامت اوکړي

كمافى الهنديه ص۵۶ جلد ۱ مسجد ليس له موذن وامام معلوم يصلى فيه الناس فوجاً فوجاً بجماعة فالافضل ان يصلى كل فريق باذان واقامة على حدة كذا فى فتاوىٰ قاضى خان ﴿۲﴾. وهوالموفق

په اذان کښې د تکبير کلمات دوه دوه يوځاى وئيل پکار دي

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د اذان ټول کلمات به

---

(۱) شيخ اشرف على تهانوي رحمه الله فرمائي! داکثرو کتابو نو عبارت د دوو وجهو احتمال لري ليکن د جامع الرموز عبارت دې چه متبادر نزديوالي او مخامخ دي وهو هذه بين يديه اى بين الجهتين المسامتتين اليمين المنبر اوالامام ويساره قريبا منه و وسطهما بالسكون فيشمل ما اذا اذن فى زاوية قائمة او حادة او منفرجة حادثة من خطين خارجين من هاتين الجهتين، قلت تحدث القائمة اذا كان المؤذن حذاء وسط المنبر بالحركة والمنفرجة والحادة اذا كان فى غير حذائه. (امداد الفتاوىٰ ص ۷۴۳ جلد ۱ باب صلوٰة الجمعة والعيدين)

﴿۲﴾(الفتاوىٰ عالمگيريه ص ۵۵ جلد ۱ الفصل الاول فى صفته واحوال المؤذن)

ځان ځان له ساه سره وئیل ضروري وي یا د الله اکبر الله اکبر دوه دوه کلماتو په یوه ساه سره وئیلو څه استثناء موجود ده؟ بینوا توجروا

المستفتي عبدالحق ابوها سوات ... ۹۱۴۱۱۹۸۹

الجواب: د دوو الله اکبر نه پس به ساه اخستلې کیږي ﴿۱﴾ وهوالموفق

دږیره خرئیلی د اذان اعاده کښې احتیاط دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي که دږیره خرئیلې چرته اذان اوکړي نو دهغې اعاده به کولې شي که نه؟ بینوا توجروا

المستفتي: صدررحمان گل قریب نیو حاجي کیمپ کراچي نمرا ... ۵۱۷۱۱۴۰۱

الجواب: دږیره خرؤنکې فاسق دې او مردودالشهادت دې کما في تنقیح الفتاوی﴿۲﴾ او د هغه اذان مکروه دې او ډیر احتیاط دادې چه غیر فاسق د ددې اعاده اوکړي

کمافی ردالمحتار ص ۳۹۳ جلد ۱ قوله ویعاد اذان جنب الخ، زادالقهستانی والفاجر والراکب والقاعد﴿۳﴾. وهوالموفق

﴿۱﴾ قال العلامه ابن نجیم (قوله ویترسل فیه ویحدرفیها) ای یتمهل فی الاذان ویسرع فی الاقامة وحده ان یفصل بین کلمتی الاذان بسکتة بخلاف الاقامة للتوارث...... ولو جعل الاذان اقامة یعید الاذان ولوجعل الاقامة اذانا لا یعید لان تکرار الاذان مشروع دون الاقامة. (بحر الرائق ص۲۵۷ جلد ۱ باب الاذان)

﴿۲﴾ قال العلامة ابن عابدین فی تنقیح الفتاویٰ: ان الاخذمن اللحیة وهی دون القبضة کما یفعله بعض المغاربة ومخنثة الرجال لم یبحه احدو اخذ کلها فعل یهود الهنود ومجوس الاعاجم فحیث ادمن علی فعل هذا المحرم یفسق وان لم یکن ممن یستخفونه ولا یعدونه قادحاً للعدالة والمروء ة فکلام المؤلف غیر محرر ،فتدبر.

(تنقیح الفتاویٰ الحامدیه ص ۳۵۱ جلد ۱ لایباح الاخذ من اللحیة وهی دو ن القبضة)

﴿۳﴾ (ردالمحتار ص ۲۸۹ جلد ۱ مطلب فی المؤذن اذا کان غیر محتسب فی اذانه باب الاذان)

د ږیره خریونکي اذان مکروه دي

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه ږيره خريونکې مستقل طريقې سره د جمات مؤذن جوړولې شي که نه؟ بينوا توجروا

المستفتي حاجي علي محمد دفتر عالمي مجلس تحفظ ختم نبوت نادرشاه بازار بهار ولنگر ...۱۰\۵\۱۹۸۸

الجواب: عادةً ږيره خريونکې فاسق دې ﴿۱﴾ او فتاوو والا ليکي چه د فاسق اذان او امامت مکروه دې ﴿۲﴾ نو دې مستقل طريقې سره امام او مؤذن جوړول د دين نه بې پرواهي او سستي کول دي. وهو الموفق

بې اودسه اذان کولو سره د قوم خوار کيدل او ذليله کيدل موضوعي وعيد دې

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه بعضې خلق وائي چه بغير اودسه اذان کولو سره په قوم باندې خواري اوذلت راځي آيا دا صحيح ده؟ بينوا توجروا المستفتي: قيس نعماني مرهتي نو شهره

الجواب: بې اودسه اذان کول خلافِ استحباب دي﴿۳﴾ او د دې د وجې نه په قوم باندې خواري او پستي منصوصې خبره نه ده بلکه موضوعي او خودساخته وعيد دې. وهو الموفق

﴿۱﴾ (تنقيح الفتاوىٰ الحامديه ص ۳۵۱ جلد ۱ لايباح الاخذ من اللحية وهى دون القبضة)

﴿۲﴾ قال العلامه الحصكفي: ويكره اذان جنب واقامته واقامة محدث لا اذانه واذان امرأة وخنثىٰ وفاسق ولو عالما لكنه اولىٰ بامامة واذان من جاهل تقى.

(الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص ۲۸۹ جلد ۱ باب الاذان)

﴿۳﴾ قال الشرنبلالي: ويستحب ان يكون الموذن ...... على وضوء لقوله ﷺ لا يؤذن الا متوضئ.

(امداد الفتاح شرح نورالايضاح ص ۲۱۱ ما يستحب للمؤذن) (بقيه حاشيه په بله صفحه)

(بقیه حاشیه)وفی المنهاج: مذهب ابی حنیفة انه یکره الاقامة بغیر وضوء ویجوز الاذان، وروی عنه انه یکره الاذان ایضاً ویؤیده حدیث لا یؤذن احدکم الا وهو طاهر، اخرجه ابوالشیخ مرفوعا وفی سنده عبد الله بن هارون وهو ضعیف واخرجه البیهقی موقوفا علی وائل وفی سنده انقطاع لم یسمع الجبار عن ابیه وائل شیاً، ومذهب الشافعی انه یکره الاذان بغیر طهور، ومذهب احمد ان التطهر مستحب فی الاذان والامامة، وقال مالک یصح الاذان بغیر طهور ولا یقیم الا متوضئ.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص۷۷ جلد۲ باب کراهیة الاذان بغیر وضوء)

باب شروط الصلوة وارکانها

په جیب کښې نسوار یا سګریټو سره مونځ کول

سوال: علمائي دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د نسوارو ډبې یا تهیلۍ یا سګریټ په جیب کښې وي نو مونځ کول جائز دي؟ یا دې لره لرې کول لازمي دي؟ بینوا توجروا

المستفتي: لطیف الله چارسده

الجواب: په نسوارو کښې غالباً پاکې اوبه اچولې کیږي لهذا دې سره مونځ کول ممنوع نه دي او که د سګریټو تهیلۍ یا ډبې پاک وي نو په هغې سره مونځ ته څه نقصان نه رسیږي ﴿۱﴾ البته بدبویه او ضرري څیزونه جمات ته وړل منع دي. ﴿۲﴾ وهو الموفق

د مړي دلامبولو د پاره په استعمال شوې پاکه تخته باندې مونځ صحیح دې

سوال: علمائي دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د مونځ په تخته باندې ئي د یو ماشوم لاش ته غُسل ورکړو او نو اوس دې تخته باندې مونځ صحیح دې که نه؟ بینوا توجروا

المستفتي: منشي محمود مانسهره

﴿۱﴾ وفی الهندیه: تطهیر النجاسة من بدن المصلی وثوبه والمکان الذی یصلی علیه واجب هکذا فی الزاهدی فی باب الانجاس.

(فتاویٰ عالمگیریه ص۵۸ جلد ۱ الفصل الاول فی الطهارة)

﴿۲﴾قال العلامه ابن عابدین: (قوله واکل نحو ثوم) ای کبصل ونحوه مما له رائحة کریهة للحدیث الصحیح فی النهی عن قربان آکل الثوم والبصل المسجد قال الامام العینی فی شرحه علی صحیح البخاری قلت علة النهی اذی......(بقیه حاشیه په راروان مخ....)

الجواب: خبرشئ چه د مونځ د صحیح والي د پاره د مکان پاکوالي شرط دي نو که دا تخته پاکه وي نو دې باندې مونځ کول صحیح وي. ﴿١﴾

والظاهر هی الطهارة والا فلم یصح صلوٰة الجنازة ایضا. فافهم وتدبر. وهو الموفق

د دویمې سجدې د هیروالې په صورت کښې د سلام نه ورستو اداکول

سوال: علمائ دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه یو سړي نه په اخري رکعت کښې دویمه سجده هیره شوه او سلام نه هم فارغ شو نو بیا ورته رایاد شواو تر اوسه ئې د مونځ مخالف څه کار نه دي کړې نو اوس به څه صورت اختیار وي؟ اوکه د مونځ مخالف څه کار ئې کړې وي نو بیا به څه صورت وي؟ بینوا توجروا

المستفتي: عبدالرحمان

الجواب: دداسې کس نه که د مونځ مخالف څه کار شوې وي نو د مونځ اعاده به کوي او که څه منافي کار ترینه نه وي شوې نو دویمه سجده به اوکړي او التحیات به اووائي سجده سهوه به اوکړي بیا به التحیات اووائي او سلام به اوګرځوي ﴿٢﴾ وهو الموفق

(بقیه حاشیه) الملائکة واذی المسلمین ولا یختص بمسجده علیه الصلاة والسلام بل الکل سواء لروایة مساجدنا بالجمع خلافا لمن شذ ویلحق بما نص علیه فی الحدیث کل ماله رائحة کریهة ماکولا او غیره الخ.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴٨٩ جلد ١ مطلب فی الغرس فی المسجد)

﴿١﴾ وفی الهندیه: تطهیر النجاسة من بدن المصلی وثوبه والمکان الذی یصلی علیه واجب هکذا فی الزاهدی فی باب الانجاس. (فتاویٰ عالمگیریه ص ٥٨ جلد ١ الفصل الاول فی الطهارة)

﴿٢﴾ قال الشیخ طاهر بن عبد الرشید البخاری: وان سلم وهو غیر ذاکر لهما (ای سجدة صلبیة وسجدة التلاوة) فان سلامه لا یکون قطعا وعلیه ان یسجد للتلاوة ویسجد للصلوٰتیة الاول فالاول ثم یتشهد ثم یسلم ثم یسجد سجدتی السهو ثم یتشهد ثم یسلم.

(خلاصة الفتاویٰ ص ١٨٠ جلد ١ باب سجو د السهو)

په کوټ پتلون او ټائی کښې مونځ کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه انګریزي جامه یعني کوټ پتلون او ټائي اچول یو عام رسم جوړشوې دې او خاص کر د افسر ټیپ خلقو دا طریقه ده د ډیو ټي په وخت کښې چه کله د مونځ وخت شي او د جامو د بدلولو موقع ملاؤ نشي نو آیا په دې لباس کښې مونځ کول جائز دي؟

بینوا توجروا

المستفتي ډاکټرخالدحسین میډیکل افسرمیرعلي شمالي وزیرستان. ۲۸\۵\۱۹۷۲ء

الجواب: د مونځ قضاء کیدلو نه دابهتر ده چه په دې غیر شرعي لباس کښې اوکړې شي او خاصکر چه کله عذر هم وي.《۱》 فقط

په سجده کښې خپې اوچتول

سوال: علمائې کرام دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه په سجده کښې د خپو اوچتولو سره مونځ فاسد کیږي که نه؟ بینوا توجروا

المستفتي شفیق الرحمان پشاور............۱۵\اګست ۱۹۷۹ء

الجواب: چه کله په ټوله سجده کښې خپې د زمکې نه اوچتې کړي نو د مونځ راګرځول واجب کیږي لیکن داسې کیدل مونږ چرته نه دي اوریدلی (بحر شامي) 《۲》 وهوالموفق

《۱》قال الشیخ محمدامین ابن عابدین: (قوله والرابع سترعورته) ای ولو بما لا یحل لبسه کثوب حریر وان اثم بلا عذر کالصلوٰة فی الارض المغصوبة.
(ردالمحتارهامش الدرالمختار ص۲۹۷ جلد۱ مطلب فی سترالعورة)

《۲》قال فی شرح التنویر: ومنها السجود بجبهته وقدمیه ووضع اصبع واحدة منهما شرط، قال ابن عابدین: وافاد انه لو لم یضع شیأ من القدمین لم یصح السجود وهو مقتضی ما قدمناه آنفا عن البحر وفیه خلاف سند کره فی الفصل الآتی (ص۳۳۰ جلد۱) وقال الحصکفی: وفیه یفترض وضع اصابع القدم ولو واحدة نحو القبلة والا لم تجز والناس عنه غافلون.
(الدرالمختار مع ردالمحتار ص۳۳۰،۳۶۹ جلد۱ بحث الرکوع والسجود)

د زنانو په نرئ لوپټه او د مړوند نه بره لستوڼو په حالت کښې مونځ

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه (۱) داسې نرئ لوپټه چه ويښته پکښې ښکاري په دې کښې مونځ کول څنګه دي؟ (۲) او چه کله لستوڼي د مړوند ونو نه بره وي نو دمونځ څه حکم دې؟ بينوا توجروا

المستفتي: نامعلوم

الجواب: (۱) د زنانه دپاره په دې نرئ لوپټه کښې مونځ کول صحيح نه دي او په دويم ځل ئې پرې باقاعده طريقې سره راګرځول واجب دي. دا حديثو او فقهي رواياتو نه دا ثابت ده﴿۱﴾ (۲) د سړي د پاره مکروه دي او ښځې دپاره مفسد دي.

والدليل على الاول كراهة الصلوٰة على وجه الولاية، والدليل على الثانى كون اليدين عورة الا الكفين﴿۲﴾. فقط

د علم په اعتبار سره د مونځ ګزارو قسمونه او د عالمګيري په عبارت کښې د فيه د ضمير مرجع

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د فتاوى عالمګيري د لانديني عبارت متعلق يو تپوس دې.

المصلون ستة من علم الفرائض منها والسنن وعلم معنى الفرائض انه ما يستحق الثواب بفعله والعقاب بتركه والسنة ما يستحق الثواب بفعلها ولا يعاقب بتركها فنوى الظهر والفجر اجزأته واغنت نية الظهر عن نية الفرض والثانى من يعلم

﴿۱﴾قال فى الهنديه: بدن الحرة عورة الا وجهها و كفيها وقدميها كذا فى المتون، وشعر المرأة ما على رأسها عورة واما المسترسل ففيه روايتان الاصح انه عورة كذا فى الخلاصة وهو الصحيح وبه اخذ الفقيه ابو الليث وعليه الفتوىٰ...... والثوب الرقيق الذى يصف ما تحته لا تجوز الصلاة فيه كذا فى التبيين. (فتاوىٰ هنديه ص ۵۸ جلد ۱ الفصل الاول فى الطهارة وستر العورة)

﴿۲﴾ قال ابن عابدين رحمه الله: وقيد الكراهة فى الخلاصة والمنية بان يكون رافعا كميه الى المرفقين. (ردالمحتارهامش الدرالمختار ص ۴۷۳ جلد ۱ مطلب مكروهات الصلاة)

ذلک وینوی الفرض فرضاً ولکن لا یعلم ما فیه من الفرائض والسنن یجزیه کلیا فی القنیة"
په دې عبارت کښې د مافیه د (ه) ضمیر مرجع څه دې، ما في الوقت دې که ما في الفرض؟ بینوا توجروا

المستفتي محمد صادق ناظم مجلس منتظمه اشاعت فتاوي عالمگیري سهگل جهلم ۱۹۷۰/۵/۱۷

الجواب: په (مافیه) کښې ضمیر مونځ ته راجع دې یعني چه دومره پوهیږي چه دا مونځ فرض دې لیکن په دې مونځ کښې چه څومره فرائض او واجبات وغیره دي د هغې نه بې خبره وي. وهوالموفق

د گډې بیزې د څرمنې نه د جوړې شوې مصلې کیښودلو طریقه

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د گډې بیزې په مصلې باندې دلته په علماؤ کښې اختلاف پیدا شوې دې د بعضو په نزد باندې به د سر او سټ والا حصه مخکښې کولې شي او د بعضو په نزد باندې به شاتنئ حصه مخکښې کولې شي. لهذا د مستندو کتابونو په حوالو سره ددې مسئلې وضاحت اوکړئ چه د مصلې کوم طرف به مخکښې او کوم طرف شاته کولې شي؟ بینوا توجروا

المستفتي: مولوي سعید اصفهاني چائې ډپو کوهاله مري

الجواب: دواړه طرفونه جائز دي ځکه چه دواړو متعلق نه حکم راغلې او نه منع نو دحدیث (وما سکت عنه فهوعفو) ﴿۱﴾ په بنیاد دواړه جائز او مباح دي البته تکلف او سختي منع ده. فقط

د فرض مونځ او سنتو نیت به څنگه کولې شي؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه (۱) دمونځ نیت به څنگه کولې شي صرف په زړه سره یا په زړه او ژبې دواړو سره؟ په سنت مونځ کښې د سنت رسول الله وئیل څۀ حکم لري؟ بینوا توجروا

المستفتي صفدر حسین اینډ برادرز سعودي عرب ۱۹۸۶/۱۱/۳۰

﴿۱﴾ (سنن ابی داؤد ص ۱۸۳ جلد ۲ باب مالم یذکر تحریمه)

الجواب: (۱) نیت د زړه د ارادې نوم دې برابره خبره ده چه په ژبې سره ئې او وائې یا نه البته په ژبې سره ویناکول مستحب دي په دې سره د زړه د ارادې تائید او تقویت کیږي او د سنت ثابته سره ئې څه تکراؤ هم نشته ﴿۱﴾ (۲) سنت یا سنت رسول الله وئیل یو حکم لري یو مجمل دې او دویم مفصل ﴿۲﴾ وهو الموفق

د زنانو د پاره په مونځ کښې ستر دعوت

سوال: چه مے فرمایند علماء کرام دریں مسئله که یک زن مسلمان واصیل که در یک لباس نماز ادا میکند، ودران لباس ساق زن وصدرش از جهت کشادگی گریوان ظاهر میشود، این نماز زن دران لباس درست است یانه؟ بینوا توجروا

المستفتی: باز محمد افغانی......۱۹۸۷ء/۱/۲۴

الجواب: ماسوائے وجه وقدمین وکفین هراندام مکمل یاربع وے که برهنه شود، نمازش فاسد شود، کما فی الهندیه ص ۶۰ جلد ۱ الربع وما فوقه کثیر وما دون الربع قلیل وهو الصحیح هکذا فی المحیط﴿۳﴾. وهو الموفق

د قبلې طرف کښې چه بعضې قبلې ته مخ وي نو مونځ نه فاسدیږي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه یو سړې ته پته نه وه چه د قبلې نه په سینې اړولو سره مونځ فاسدیږي په بې علمئ سره اوس

﴿۱﴾ قال العلامه ابراهيم الحلبى: والمستحب فى النية ان ينوى يقصد بالقلب ويتكلم باللسان بان يقول اصلى صلوٰة...... ولو نوى بالقلب ولم يتكلم باللسان جاز بلا خلاف بين الائمة لان النيةٰ عمل القلب لا عمل اللسان واستحباب ضمه لما ذكرنا.

(غنية المستملى شرح منية المصلى ص ۲۵۱،۲۵۲)

﴿۲﴾ فى ردالمحتار: ان كان مما واظب عليه الرسول ﷺ او الخلفاء الراشدون من بعده فسنة. (ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۷۶ جلد ۱ مطلب فى السنة وتعريفها)

﴿۳﴾ (فتاوىٰ عالمگيريه ص ۵۸ جلد ۱ الفصل الاول فى الطهارة وستر العورة)

سينه د قبلې نه واوړيدله نيمه يا د نيمې نه زياته يعنې كم نه كم څومره سينه چه د قبلې نه واړوى نو هغې سره مونځ فاسديږي؟ بينوا توجروا

المستفتي: اكرام الحق نشتر آباد راوالپنډي ۱۲\ذي الحجه ۱۳۸۹ء

الجواب: كه بعضې مواجهت باقى وي نو مونځ نه فاسديږي او چه كله مواجهت بالكل ختم شي نو بيا مونځ فاسديږي (يدل عليه مافى رد المختار ص۳۹۸جلد۱)﴿۱﴾ فقط

په باران سره لوندو جامو كښې مونځ جائزدې

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائي چه د يو سړي بدن هم پاك دې او جامې ئې هم پاكې دي ليكن د باران په وجه لوندې شوې او بدن پورې اونختلې او نورې جامې هم نشته نو آيا په دې جامو كښې به مونځ ادا كوي كه قضابه راوړي؟ بينوا توجروا

المستفتي: مير احمد بن جمال الدين كوهاله راوالپنډي...... ۱۹۷۰ء۴\۱۴\۱

الجواب: مونځ به پكښې كوي ځكه چه جامې په لونديدلو سره نه پليتيږي. وهوالموفق

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدين رحمه الله: وسيأتى فى المتن فى مفسدات الصلاة انها تفسد بتحويل صدره عن القبلة بغير عذر فعلم ان الانحراف اليسير لا يضر وهو الذى يبقى معه الوجه او شئ من جوانبه مسامتالعين الكعبة او لهوائها بان يخرج الخط من الوجه او من بعض جوانبه ويمر على الكعبة او هوائها مستقيما ولا يلزم ان يكون الخط الخارج على استقامة خارجا من جبهه المصلى بل منها او من جوانبها كما دل عليه قول الدرر من جبين المصلى فان الجبين طرف الجبهة وهما جبينان وعلى ما قررناه يحمل ما فى الفتح والبحر عن الفتاوىٰ من ان الانحراف المفسد ان يجاوز المشارق الى المغارب. فهذا غاية ما ظهر لى فى هذا المحل والله تعالىٰ اعلم.

(ردالمحتار ص۳۱۶ ،۳۱۷ جلد ۱ مبحث فى استقبال القبلة)

ځمونږ په ښارونوکښې د مونځ د پاره دقبلې طرف کافي دې خاص قبله نه

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه زمونږ دپاره د قبلې صحيح طرف څه دې؟ آيا د ژمي او ګرمئ په موسم کښې دنمر پريوتلو منځ ځائې کښې به قبله وي؟ بينوا توجروا

المستفتي: جهان بخت خان ملاکنډ ايجنسي...۱۹۷۸،۱۱،۲۷

الجواب: خبر شئ چه د رياضئ والو په نزد زمونږ د ښارونو په نسبت سره کعبه شريفه جنوب (سويل) طرفته مائله ده ليکن د ټولو فقهاؤ وينا ده چه مونځ د قبلې ټول طرف ته کول جائز دي﴿۱﴾ وهوالموفق

زمونږ په ښارونو کښې د قبلې طرف بين المغربين دې

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه هندوستان پاکستان کښې قبله مغرب طرفته ده نوددې وجې نه د جماتونو مخ هم خاص قبلې طرفته دي ليکن نن صبا چه د سعودي عرب نه کومه قبله نما ملاويږي د هغې په ذريعه سره زمونږ د ګجرات په ښار کښې قبله د مغرب نه اتلس درجې جنوب راځي نو اوس هغه جمات کښې چه صحيح مغرب طرفته جوړ شوې وي مونځ کول صحيح دي يا نه؟ بينوا توجروا

الجواب: زمونږ په ښارونو کښې د قبلې طرف بين المغربين دې او د کعبې

﴿۱﴾ قال العلامة حسن بن عمار الشرنبلالى: (قوله اصابة جهتها) فالمغرب قبلة لاهل المشرق وبالعكس والجنوب قبلة لاهل الشمال وبالعكس فالجهة قبلة كالعين توسعة على الناس كما فى القهستانى حتى لو ازيل المانع لا يشترط ان يقع استقباله على عين القبلة كما فى الحلبى وهو قول العامة وهو الصحيح لان التكليف بحسب الوسع. (مراقى الفلاح ص۱۵ اباب شروط الصلاة)

﴿۲﴾ قال ابن عابدين رحمه الله: وقال فى شرح زادالفقير وفى بعض الكتب المعتمدة فى استقبال القبلة الى الجهة اقاويل كثيرة واقربها الى الصواب قولان الاول ان ينظر فى مغرب الصيف فى اطول ايامه ومغرب الشتاء فى اقصرايامه......(بقيه حاشيه په راروان مخ...)

شریفې استقبال دواړو طرفونو ته (۳۶) درجاتو پورې کافي دې او په دې نورو آلاتو باندې اعتماد کول نه مطلوب دې او نه ممنوع. البته ددې په وجې سره په پخوانو جماتونو کښې شبهات پیدا کول جائز نه دي... «۱» وهو الموفق

د ډمتوب والا ځائې باندې مونځ کول

سوال: علمائې دي دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه دا سې یو مخصوص ځائې چه هلته ګډیدل او سندرې وئیلې کیږي په هغه ځائې کښې د جنازې مونځ کول جائز دې که نه؟ بینوا توجروا

المستفتي: منصف دار مقام بولیا توال ضلع اټک .....۲۳\ رمضان ۱۴۰۸

(بقیه حاشیه) فلیدع الثلثین فی الجانب الایمن والثلث فی الایسر والقبلة عند ذلک ولو لم یفعل هکذا وصلی فیما بین المغربین یجوز واذ وقع خارجا منها لا یجوز بالاتفاق، ملخصا وفی منیة المصلی عن امالی الفتاویٰ حد القبلة فی بلادنا یعنی سمر قند بین المغربین مغرب الشتاء ومغرب الصیف فان صلی الی جهة خرجت من المغربین فسدت صلاته.
(ردالمحتار ص ۳۱۴ جلد ۱ مبحث استقبال القبلة)

﴿۱﴾قال العلائی: فتبصر وتعرف بالدلیل وهو فی القریٰ والامصار محاریب الصحابة والتابعین وفی المفاز والبحار النجوم کا لقطب، قال صاحب ردالمحتار تحت (قوله محاریب الصحابة والتابعین) فلایجوز التحریٰ معها زیلعی بل علینا اتباعهم خانیه ولا یعتمد علی قول الفلکی العالم البصیر الثقة ان فیها انحرافا خلافا للشافعیه فی جمیع ذلک کما بسطه فی الفتاویٰ الخیریة فایاک ان تنظر الی ما یقال ان قبلة اموی دمشق واکثر مساجدها المبنیة علی سمت قبلته فبها بعض انحراف وان اصح قبلة فیها قبلة جامع الحنابله الذی فی سفح الجبل اذ لا شک ان قبلة الاموی من حین فتح الصحابة ومن صلی منهم الیها وکذا من بعدهم اعلم واوثق وادری من فلکی لا ندری هل اصاب ام اخطا بل ذلک یرجح خطاه وکل خیر فی اتباع من سلف......قال القهستانی ومنهم من بناه علی بعض العلوم الحکمیة الا ان العلامة البخاری قال فی الکشف ان اصحابنا لم یعتبروه.....اقول لم ارفی المتون ما یدل علی عدم اعتبارها (ای دلائل النجوم) ولنا نعلم ما نهتدی به علی القبلة من النجوم وقال تعالیٰ والنجوم لتهتدوا بها علی ان محاریب الدنیا کلها نصبت.....(بقیه حاشیه په راروان مخ.....)

الجواب: د حدیث په بنا باندې په ټوله زمکه مونځ کول جائز دې ﴿۱﴾ سیوا دبعضې خاصو ځایونو نه چه هغه حدیث مستثنیٰ کړیدي﴿۲﴾ او دا تپوس والا ځائي په هغې کښې نشته دي وهو المفق

په بس کښې د مونځ حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه که په بس کښې د مونځ د قضا کیدلو خطره وی نومونځ کول جائز دي که نه؟ او قبلې ته مخ کول ضروري دي که نه؟ بینوا توجروا

المستفتي: ملک امان الله جامع عثمانیه برهان اټک........۱۹۸۹ء۱۲۱۹

الجواب: د بس او ریل ګاډي حکم یو شان دې په دیکښې مونځ کول جائز دي او قبلې ته مخ کول ضروري دي. ﴿۳﴾ دغه شان چه کله بس ولاړ وي نو په ناسته منځ کول صحیح نه دي ﴿۴﴾ وهو الموفق

(بقیه حاشیه) بالتحری حتی منی کما نقله فی البحر ولا یخفیٰ ان اقوی الادلة النجوم والظاهر ان الخلاف فی عدم اعتبارها انما هو عند وجود المحاریب القدیمة اذ لا یجوز التحری معها کما قدمناه لئلا یلزم تخطئة السلف الصالح وجماهیر المسلمین.
(ردالمحتار مع الدر المختار ص۳۱۷ جلد ۱ قبیل کرامات الاولیاء ثابتة)

﴿۱﴾ عن حذیفة قال قال رسول الله ﷺ فضلنا علی الناس بثلاث جعلت صفوفنا کصفوف الملائکة وجعلت لنا الارض کلها مسجدا وجعلت تربتهالنا طهورا اذا لم نجد الماء رواه مسلم. (مشکواة المصابیح ص۵۴ جلد ۱ باب التیمم الفصل الاول)

﴿۲﴾ عن ابن عمر قال نهی رسول الله ﷺ ان یصلی فی سبعة مواطن فی المزبلة والمجزرة والمقبرة وقارعة الطریق وفی الحمام وفی معاطن الابل وفوق ظهر بیت الله رواه الترمذی وابن ماجه. (مشکواة المصابیح ص۷۱ جلد ۱ باب المساجد ومواضع الصلوٰة)

﴿۳﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: (والمربوطة بلجة البحر ان کان الریح یحرکها شدیدا فکالسائره والافکالواقفة) ویلزم استقبال القبلة عند الافتتاح
وقال ابن عابدین رحمه الله: (قوله والا فکالواقفة) ای ان لم تحرکها الریح شدیدا بل یسیرا فحکمها کاالواقفة فلا تجوز الصلاة فیها قاعدا مع القدرة ......(بقیه په بله صفحه باندې)

(دتیرمخ باقی حاشیه) علی القیام کما فی الامداد (قوله ویلزم استقبال القبلة) ای فی قولهم جمیعا بحر وان عجز عنه یمسک عن الصلاة امداد عن مجمع الروایات ولعله یمسک مالم یخف خروج الوقت لما تقرر من ان قبلة العاجز جهة قدرته وهذا کذلک والافما. (الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۵۶۳ جلد ۱ باب صلاة المریض)

﴿۳﴾ وفی منهاج السنن: واما الصلوة فی السفینة اذا کانت سائرة فجائزة بلا کراهة اذا لم یمکن الخروج الی الشط، ومع الکراهة اذا امکن الخروج الیه نعم الصلوٰة قاعدا برکوع وسجود عند العجز عن القیام وعن الخروج الی الشط تجزیٔ بالاتفاق، وعند القدرة علی القیام وعلی الخروج الی الشط تجزیٔ عند ابی حنیفة مع الاساءة وعند ابی یوسف ومحمد لا یجزیٔ ویلزم التوجه الی الکعبة اتفاقا، وتمام الکلام فی البدائع، واما الصلوٰة فی السیارات البریة من القطارات وغیرها فعند الوقوف حکمها کحکم الصلوة علی الارض وعند السیر حکمها کحکم الصلوٰة فی السفینة السائرہ فمن صلی فیها قاعداً برکوع وسجود اجزءت، ومن صلی فیها بالایماء للزحمة وضیق المحل فالظاهر من النظائر ان یعید الصلوة. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۲۳۴ جلد ۲ باب ماجاء فی الصلوة علی الدابة حیث توجهت به)

باب صفة الصلوة

د جدت پسندئ د مرض انجام خراب وي

سوال: السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته؛ ځه حنفي اومقلد یم لیکن د رفع الیدین حدیثو نه هم موجود دي اوس ځه با قاعده رفع الیدین کووم نو آیا ددې ثواب یا عذاب شته دې؟ براه کرم د جواب نه مو مستفید کړئ؟ بینوا توجروا

المستفتي: فضل عالم بډهبیره پشاور..... ۱۹۷٦\۱\۱۵\۱۲

الجواب: محترم وعلیکم السلام نه پس خبره دا ده چه که ته د شاه ولی الله صاحب پشان محقق او مدقق عالم نه ئې نو بیا ته د جدت پسندئ (نوې رنړا) په مرض کښې اخته ئې. او په داسې مریض باندې په قلاره قلاره په الحاد او زندیقئ کښې د اختـه کیدلو سخته خطره وي علماء احناف خو حدیث د حدیث د وجې نه پریږدي او افسوس دې چه ته حنفیت په خپلې رائې سره پریږدې الله کریم دې تا ته د استقامت نعمت درکړي. فقط

که قبر مخامخ وي نو داسې وخت کښې د مونځ کولو څه حکم دې؟

سوال: چه میفر مایند علماء دین درینمسئله که زمین مقبره که پیش درزمین قبور باشد بلاضرورت نماز در آں جا جائز است یا نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم...... ۱۹۷۹/۱۱/۲۳ء

الجواب: اگر قبور زیر نظر نه باشد کراهیت نیست، کما فی الهندیه ص ۱۱۳ جلد ۱ (مصری) وفی الحاوی وان کانت القبور ماوراء المصلی لا یکره فانه ان کان بینه وبین القبر مقدار ما لو کان فی الصلوٰة ویمر انسان لایکره فههنا ایضا لا یکره کذا فی التتار خانیه،

انتهی﴿۱﴾قلت وانه قدر ما یقع بصره علی المار لو صلی بخشوع ای رامیا ببصره الیٰ موضع سجوده، ردالمحتار ص ۵۹۳ جلد ۱﴿۲﴾. وهوالموفق

د بوټانو سره مونځ کول

سوال: علمائې کرام دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه آيا فوجيان د بوټانو سره مونځ کولې شي که نه؟ بينوا توجروا

المستفتي: حوالدار محمدزاهد سي او ايس بي پي او نمبر ۳..۱۷محرم ۱۳۹۲ھ

الجواب: په بوټانو کښې مونځ کول منع نه دي ليکن د بوټانو د پاک او ناپاک پيژندل ډير گران دي لهذا مونږ ديکښې د مونځ کولو فتوىٰ نه شو ورکولې. ﴿۳﴾ فقط

په هوائي جهازاو موټر د مونځ حکم

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه په هوائي جهاز کښې مونځ کول جائز دې که نه؟ او موټر کښې په اشارې سره د مونځ کولو څه حکم دې؟ بينوا توجروا

المستفتي: مولوي گل محمد گلي چشمه کوټه.........۱۲۰شوال ۱۴۰۴

﴿۱﴾ (هنديه ص۱۰۷ جلد ۱ الفصل الثانی فيما يکره فی الصلاة ومالايکره)

﴿۲﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۶۹ جلد ۱ مطلب اذا قرأ تعالیٰ جد باب مايفسد الصلاة)

﴿۳﴾وفی المنهاج: قال مشائخنا اليوم لا يصلی بالنعال فی المسجد لان دخول المساجد متنعلا من سوء الادب فی العرف الحادث ولان تلويث المسجد بها واقع لا محالة ولان علة التنعل قد انتهت لان اليهود والنصاریٰ فی زماننا يصلون فی النعال لا يخلعونها، واعلم ان النعال اذا لم تکن مانعة من توجيه رءوس الاصابع الی القبلة فجاز الصلوٰة فيها والا فلا کما يشير اليه کلام القاری فی المرقاة، فالصلوٰة فی المداس الرائج اليوم لا يجوز اذا کان مقدمه مرتفعا واسعا بحيث لا يمتلئ باصابع القدم فافهم. منهاج السنن شرح جامع السنن ص۲۷۸ جلد۲ باب الصلاة فی النعال)

الجواب: (۱) په هوائي جهاز کښې د تندې لګيدل ممکن دي لهذا پـه هغې کښې دکشتئ سپورړمئ او آسمان پشان مونځ کول جائز دي (۲) پـه موټر کښې پـه اشارې سره مونځ کول کافي نه دي او واجب الاعاده دې.﴿۱﴾ وهوالموفق

دويم الجواب: په هوائي جهاز کښې ټول ارکان باقاعده ادا کيدې شی لهذاپه دې صورت کښې ديکښې دکشتئ پشان مونځ کول صحيح دي.

فی البدائع ص ۱۰۹ جلد ۱ وان کانت سائرة فان امکنه الخروج الی الشط يستحب له الخروج اليه لانه يخاف دوران الرأس فی السفينة فيحتاج الی القعود وهو آمن عن الدوران فی الشط فان لم يخرج وصلی فيها قائماً برکوع وسجود اجزأه لما روی الخ﴿۲﴾، ويؤيد صحة الصلوٰة فی السماء قال الله تعالیٰ اوصانی بالصلوٰة والزکوة ما دمت حيا﴿۳﴾ فافهم. وهوالموفق

د مونځ وغيره متفرق مسئلې

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه (۱) يو جمات کښې يو امام صاحب د قرآن شريف د ختم د پاره ولاړ دې اوبل طرفته بغيرختم والا تراويح کيږي ليکن فرض يو ځائي کوی نو آيا دا صورت جائز دی.(۲) چه د يوې دوائي تاريخ ختم شوې وي ليکن د فائدې اميد پکښې وي نو آيا دهغې خرخول صحيح دي؟(۳) که امام د الحمد نه مخکښې يو آيات يا زيات اولولي نو

﴿۱﴾وفی المنهاج: واما الصلاة فی السيارات البرية من القطارات وغيرها فعند الوقوف حکمها کحکم الصلاة علی الارض وعند السير حکمها کحکم الصلاة فی السفينة السائرة فمن صلی فيها قاعداً برکوع وسجود اجزء ت، ومن صلی فيها بالايماء للزحمة وضيق المحل فالظاهر من النظائر ان يعيد الصلوٰة. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۲۳۴ جلد ۲ باب الصلاة علی الدابة الخ)

﴿۲﴾(بدائع الصنائع ص ۱۰۹ جلد ۱ فصل فی ارکان الصلاة)

﴿۳﴾(سورة مريم پاره: ۱۶ رکوع: ۵ آيت: ۳۲)

مونځ کښې فرق راځي که نه.(۴) د حافظ قرآن شاته که فاتح د قرآن نه ګوري او فتحه ورکوي نو دا جائز دي؟(۵) که حافظ قرآن یو ځائې ختم اوکړي بیا په بل ختم شروع کړي نو آیا د مقتدیانو سنت به ختم شي؟(۶) د سحر دوه رکعته سنت داسې ځائې کول چه د امام قرأت اوریدلې کیږي صحیح دي که نه؟(۷) کوم سړې چه مړ شوې وي د هغه شناختي کارډ په کور کښې ساتل جائز دي که نه؟(۸) په تبلیغ کښې چه لاړ شي نو د بریلیانو امامانو پسې مونځ کول صحیح دي که نه؟(۹) د مونځ ګزارو مخې ته تیریدلو د پاره څومره فاصله شرط ده؟(۱۰) محمد نواز او محمد عیاض نوم کیښودل جائز دي که نه؟(۱۱)که په جمات کښې چا ته احتلام اوشي نو دا محتلم نر آذان پورې په جمات کښې پاتې کیدلې شي؟ او د جمات په دیوال باندې تیمم جائزدې که نه؟ بینوا توجروا

المستفتي:طاهر یو ناني دوا خانه اقبال مارکیټ مینګوره سوات ۱۹۹۰،۲۱\۱۷

الجواب: (۱) جائز دې(۱) (۲) دا صرف قانوني جرم دې. (۳) سجده سهوه واجب ده (۲) (کبري ص۱۲۶) (۴) که دا فاتح د فتح ورکولو په وخت کښې په مونځ کښې شامل نه وو نو دده فتحه اخستل مونځ فاسدوي.(۳) (۵) بغير د شک اوشبې نه ادا کیږي.(۴) (۶) د فاصل (جدا کونکي څیز) په

(۱) قال العلامة ابن عابدين:من صلى العشاء والتراويح والوتر فى منزله ثم ام قوما آخرين فى التراويح ونوى الامامة كره له ذلک ولا يكره للمامومين ولو لم ينوالامامة وشرع فى الصلاة فاقتدى الناس به لم يكره لواحد منهما .

(ردالمحتار ص ۵۲۴ جلد ۱ مطلب فى كراهة الاقتداء فى النفل على سبيل التداعى)

(۲)قال الحلبى: وقد يقال انه بقرأته قبل الفاتحة آخر الفاتحة فقد آخر الواجب.

(غنية المستملى شرح منية المصلى ص ۴۳۱ فصل فى سجود السهو)

(۳)وفى الهنديه : وان فتح غير المصلى على المصلى فاخذ بفتحه تفسد كذا فى منية المصلى.

(فتاوىٰ عالمگيريه ص ۹۹ جلد ۱ الفصل الاول فيما يفسد)

(۴) قال العلامة عبد الحئى: قد روى بعض ،هل العلم عن كنز الفتاوىٰ رجل ام قوماً فى التراويح وختم فيها ثم ام قوما آخرين له ثواب الفضيلة ولهم ثواب الختم.

(مجموعة الفتاوىٰ ص ۲۲۴ جلد ۱ كتاب الصلاة)

موجود ګئ کښې سنت کول د پریخودلو نه ښه کار دې﴿۱﴾ (۷) نه ممنوع دي نه مطلوب دي. (۸) بعضې وختونو کښې اعاده ضروري وي. (۹) درې څلور ګزه. ﴿۲﴾ (۱۰)جائز دي. (۱۱) په جمات کښې د جنبي اوسیدل جائز نه دي. ﴿۳﴾ او د جمات دیوال باندې تیمم نا جائز نه دي. وهوالموفق.

د مونځ په باره کښې د بعضې تپوسونو مختصر جوابونه

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائې (۱) د ماښام او ماسخوتن په مونځ کښې که امام درې ایتونو نه پس غلط شو او مقتدی ورته فتحه ورکړه او امام فتحه واخستله نو دې صورت کښې به د چا مونځ فاسد وئ؟ (۲) که د سحر سنت پریخودلې شول نو روستو به ئې کوی که نه؟ (۳) که د سحر مونځ نه یو سړې او ده وې نو د اشراق نه پس په د قضاء نیت کوي که د ادا؟ (۴) د مازیګر مونځ به د غروب افتاب نه پس دقضاء نیت کوې که د ادا نیت سره؟ (۵) که امام په سري مونځ کښې الحمد پورې په ښکاره اووئیل نو سجده سهوه واجب ده که نه؟ (۶) د امام د پاره پټکې (عمامه) تړل صرف په مونځ کښې سنت دي یا هر وخت سنت دې.؟ (۷) د سنتو نه پس اجتماعي دعا بدعت دې که جائز ده؟ (۸) د بریلی امام پسې د دیوبندي عقیدې والا مونځ کول څنګه دي؟ بینوا توجروا

المستفتي:عمر خطاب، محمد حکیم، هاتیان مردان.........۵رمضان ۱۴۱۰

﴿۱﴾ قال ابن الهمام: ومن انتهىٰ الى الامام فى صلاة الفجر وهو لم يصل ركعتى الفجر ان خشى ان تفوته ركعة ويدرك الاخرى يصلى ركعتى الفجر عند باب المسجد ثم يدخل لانه امكنه الجمع بين الفضيلتين وان خشى فوتهما دخل مع الامام لان ثواب الجماعة اعظم والوعيد بالترک الزم بخلاف سنة الظهر. (فتح القدير ص ۴۱۴ جلد ۱ باب ادراک الفريضة)

﴿۲﴾ قال العلامة ابن عابدين: انه قدر ما يقع بصره على المار لو صلى بخشوع اى راميا ببصره الى موضع سجود. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۶۹ جلد ۱ باب مايفسد الصلاة ومايكره فيها)

﴿۳﴾ قال العلامة الحصكفى: ويحرم الحدث الاكبر دخول المسجد لا مصلى عيد وجنازة ولو للعبور خلافا للشافعى الالضرورة حيث لا يمكنه غيره ولو احتلم فيه ان خرج مسرعا تيمم ندبا. (الدرالمختار ص ۱۲۶ جلد ۱ مطلب يوم عرفة افضل من يوم الجمعة كتاب الطهارة)

الجواب: (۱) د امام او فاتح دواړو مونځونه صحيح دي (۱) (شامي كبيري) (۲) د نمر ختلو نه پس به ئې كوى د طلوع نه مخكښې مكروه دي. (۲) (شامي) (۳) د نمر په ختلو سره فجر قضا كيږي البته د زوال نه مخكښې قضا كولو په صورت كښې به سنت هم كولې شى (۳) (۴) د غروب نه پس به د قضا نيت كوي. (۵) دومره لږ مقدار معاف دي (۴) (۶) پټكي تړل د ثواب كار دي او بغير پټكي نه مونځ كول مكروه تحريمي نه دي. (۵) (۷) مستحب ده او د فرضونه روستو جائز ده. (۶) (۸) چه د چا عقيده شركى وي هغه پسې اقتداء كول باطل ده. وهو الموفق

﴿۱﴾ قال العلامه الحصكفى رحمه الله: بخلاف فتحه على امامه فانه لا يفسد مطلقا لفاتح وآخذ بكل حال (قوله بكل حال) اى سواء قرأ الامام قدر ما تجوز به الصلاة آم لا انتقل الى آية اخرى ام لا تكرر الفتح ام لا هو الاصح.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۶۰ جلد ۱ باب مايفسد الصلاة ومايكره فيها)

﴿۲﴾﴿۳﴾ قال العلامه ابن عابدين: (قوله ولا يقضيها الا بطريق التبعية) اى لا يقضى سنة الفجر وفاته الفجر الا اذا فاتت مع الفجر فيقضيها تبعا لقضائه لو قبل الزوال واما اذا فاتت وحدها فلا تقضى قبل الطلوع الشمس بالاجماع لكراهة النفل بعد الصبح واما بعد طلوع الشمس فكذلك عندهما وقال محمد احب الى ان يقضيها الى الزوال كما فى الدرر قيل هذا قريب من الاتفاق لان قوله احب الى دليل على انه لولم يفعل لالوم عليه وقالا لا يقضى وان قضى فلابأس به. (ردالمحتار على هامش الدرالمختار ص ۵۳۰ جلد ۱ باب ادراک الفريضة)

﴿۴﴾ قال ابن عابدين: لان القليل من الجهر فى موضع المخافتة عفو.

(ردالمحتارهامش الدرالمختار ص ۵۴۹ جلد ۱ باب سجود السهو)

﴿۵﴾ قال الحلبى: المستحب ان يصلى الرجل فى ثلثة اثواب ازار وقميص وعمامة ولو صلى فى ثوب واحد متوشحا به جميع بدنه كما يفعله القصار فى القصرة جاز من غير كراهة مع تيسر وجود الطاهر الزائد ولكن فيه ترک الاستحباب.

(غنية المستملى المعروف بالكبيرى ص ۳۴۷ فصل فى بيان ما الذى يكره فعله فى الصلوة)

﴿۶﴾ قال العلامة ابن عابدين: واما ما ورد من الاحاديث فى ---- (بقيه حاشيه په راروان مخ ...)

به ناسته مونځ کولو کښې د رکوع طريقه

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څۀ فرمائي لکه څنګه چه په ولاړه باندې رکوع داسې کوې چه ملا دومره نيغه وی که د اوبو ډکه پيالې پرې کيږدې نو اوبه نه غورځيږي نو آيا دغه شان رکوع د ناستې مونځ کښې هم ده. حال دادې چه داخو به د سجدې سره مشابه شي صحيح طريقه څه ده؟ بينوا توجروا

المستفتي: اکرام الحق غفرله

الجواب: صرف انحناء (تيتيدل) کافي دې د حقيقي او اصل رکوع پشان ملا نيغول نا ممکن دي. (فليراجع الى ردالمحتار ص ۷۱۱ جلد ۱) ﴿۱﴾ فقط

حنفيان دې امين په قلاره وائي

سوال: علمائې دې مسئلې باره کښې څه فرمائي مونږ په (ابوظهبي) کښې فرض مونځ په جماعت سره کوو. نو عربيان د امام پسې امين په زوره وائي نو آيا مونږ به هم په زوره وايو؟ او مونږ په قلاره ولې وايو؟ بينوا توجروا.

المستفتي: لته باز خان ابوظبي...... ۱۰۱۱۰۱ء۱۹۷۴

(بقيه حاشيه) الاذكار عقيب الصلاة فلا دلالة فيه على الاتيان بها قبل السنة بل يحمل على الاتيان بها بعدها لان السنة من لواحق الفريضة وتوابعها ومكملاتها فلم تكن اجنبية عنها فما يفعل بعدها يطلق عليه انه عقيب الفريضة.

(ردالمحتارهامش الدرالمختار ص ۳۹۱ جلد ۱ اداب الصلاة)

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدين: (قوله ويجعل سجوده اخفض) اشار الى انه يكفيه ادنى الانحناء عن الركوع وانه لا يلزمه تقريب جبهة من الارض باقصى مايمكنه كما بسطه فى البحر عن الزاهدى. (ردالمحتارهامش الدرالمختار ص ۵۷۱ جلد ۱ باب صلاة المريض)

الجواب: تاسو په قلاره امين وايئ (۱) او په عربيانو باندې اعتراض مه كوئ. د هغوي مسلک څمونږ نه جدا دي (۲) وهوا موفق

○ په رفع اليدين، امين بالجهر وغيره اختلافي مسئلو كښې د صحابه كرامو ﷺ نه اختلاف را روان دي

سوال: محترم جناب مفتي صاحب څه ددين د محقق په طور دا عرض كوم چه د قيامت په ورځ دالله (ج) مخې ته د پيش كيدلو منظر مخې ته كيږده او په صحيح ترين سند سره جواب راكړه چه د ركوع كولو په وخت كښې رفع اليدين او امين بالجهر وئيلو كښې د كولو د ليلونه زيات قوي دي كه د ن كولو والا زيات مضبوط دي؟ **بينو وتوجروا**

المستفتي: امان الله حليم ميډيكوز يونيورستي ټاون پشاور.....۱۲جون **۱۹۷۵ء**

الجواب: محترم المقام د امت بركاتكم! وعليكم السلام نه پس دې دا خبره واضحه وي چه دې مسئلو كښې د صحابه كرامو د زمانې نه اختلاف راروان دې لهذا په دې كښې د الله په نزد د حق تعين كول مشكل بلكه نا ممكن دي. په ديكښې هر مذهب د خپل مذهب والو په نزد حق دې باقي چه كوم سړې د علم تفسير او علم حديث نه باقاعده خبر دار نه وي او د يو امام مقلد نه وي هغه د شيطان ښكار كيږي. وهو الموفق

﴿۱﴾ وفى الهنديه: اذا فرغ من الفاتحة قال آمين والسنة فيه الاخفاء كذا فى المحيط. (فتاوئ عالمگيريه ص ۷۴ جلد ۱ الفصل الثالث فى سنن الصلاة وآدابها وكيفيتها)

﴿۲﴾ وفى المنهاج: اختلفوا فى انه اهل يجهر بها من يؤمن ام يخفيها الثانى مذهب ابى حنيفة واحدقولى مالک، والاول قول الشافعى فى القديم وقول احمد وقال الشافعى فى الجديد يجهر بها الامام ويخفيها الماموم، والمختار قوله القديم وقال الحافظ ابن حجر وعليه الفتوئ وروى عن عمر وعلى وابن مسعود بل الخلفاء الراشدين الاخفاء...... فاستدل الحنفية برواية شعبه فقال آمين وخفض بها صوته ويؤيدها قوله تعالىٰ ادعوا ربكم تضرعا وخفية. لان آمين دعاء وكذا يؤيدها حديث حفظت من رسول الله ﷺ السكتين لان المراد من السكتة الاخفاء دون عدم القراءة وكذا يؤيدها آثار الصحابة كما مرت وكذا القياس على سائر الاذكار.
(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۲۵، ۱۲۷ جلد ۲ باب ماجاء فى التامين)

د رفع اليدين حديثونه زمونږ په نزد منسوخ دي

سوال: محترم مولانا صاحب د رفع اليدين په باره کښې ستاسو فتوې څه ډير په هيرانتيا کښې واچولم ما د ثبوت د پاره د بخاري او مسلم د حديثونو د پيش کولو وئيلې وو. ليکن تا د تعميل دپاره شرطونه پيش کړل چه ترڅو پورې د قرآن او حديث لوئې عالم نه وي يا ديو امام مقلد نه وي او عمل کوي نو د شيطان ښکار کيږي. نو مشرانو! څه نه عالم دين يم او نه تقليد پيژنم اوس څه څه اوکړم د بخاري او مسلم د احاديثونه صفا انکار اوکړم.

المستفتي: امان الله حليم ميډيکوز يونيورسټي ټاون پشاور..... ۱۷\جون ۱۹۷۵

الجواب: محترم المقام دا مت بر کا تکم، السلام عليکم نه پس خبره داده که ته با قاعده عالم نه ئې نو دې مسئلو کښې خپل عذر ظاهر کړه اودا چرته مقامي يا غيرمقامي عالم ته اوليږه چه ستاتسلي اوشي. محترم د بخاري او مسلم دا حديثونه منسوخ دي، (۱) هغې کښې صرف دا ثابت دي چه پيغبر ﷺ رفع اليدين کړې دې دا پکښې نه دي ثا بت چه تر مرګه پورې ئې کړې دې لکه څنګه چه په مونځ کښې ګرځيدل او خبرې کول معمول وو. وهو الموفق

(۱) په احاديثو کښې د رفع اليدين او ترک رفع اليدين دواړو متعلق روايتونه موجود دي ليکن د ترک رفع اليدين روايتونه ناسخ دي، په منهاج السنن کښې دي.

اعلم ان ترک الرفع متواتر عملا کالرفع، والبلاد قاطبة فيها الرافعون وفيها التارکون ما عدا الکوفة فانهم باجمعهم تعاملوا بالترک وکذا بالترک کان تعامل اهل المدينة فی عهد مالک کما ينقله المالکيه ...... فيحمل حديث ابن عمر علی النسخ ويؤيده ترک الراوی العمل به کما فی رواية الطحاوی، وکذا يؤيد النسخ کونه غير المعمول به فی المدينة المنورة فی عهد مالک وکذا ترک اکابر الصحابة وفقهاء هم مثل عمر وعلی وابن مسعود العمل به (منهاج السنن ص ۱۴۲ جلد۲) ددی نه علاوه دا روايتونه هم د ترک رفع يدين دپاره صريح دليلونه دی: (۱) عن عقلمة قال قال لنا ابن مسعود الا .... (باقی حاشيه په بل مخ)

د ترک رفع الیدین مسئله د مسلم شریف حدیث

سوال: محترم ومکرم تاسو حضرتانو وئیلي وو چه رفع الیدین منسوخ دي لیکن رفع الیدین کولو والا وائي که چا ئې منسوخ کیدل ثابت کړل نو مونږ به ورته د انعام په طور پنځه سوه روپې ورکړو. ما ورته هغه مسلم شریف والا حدیث پیش کړو هغوي مسلم شریف راوړو چه دا منع خود سلام په وخت کښې ده، او بیائې هم دې مسلم شریف کښې د رکوع په وخت کښې د رفع الیدین څو حدیثونه په اثبات کښې پیش کړل. براه مهرباني د منسوخ کیدلو مضبوط دلیل په حوالې سره اولیکئ چه مونږ داهل حدیث جواب اوکړو؟ بینوا توجروا

المستفتي: امان الله پشاور یونیورستي............۱۹ جولائي ۱۹۷۵ء

الجواب: الحدیث المسئول رواه جابر بن سمرة رضی الله عنه مرفوعاً ص ۱۸۱ جلد ۱ ﴿۱﴾ وفیه انکار علی رفع الیدین لقوله ﷺ اسکنوا فی الصلوٰة وهو

(بقیه حاشیه) اصلی بکم صلاة رسول الله ﷺ فصلی ولم یرفع یدیه الامرة واحدة مع تکبیر الافتتاح رواه الترمذی وابوداؤد والنسائی وهو حدیث صحیح (اٰثار السنن باب ترک رفع الیدین فی غیر الافتتاح ص ۱۰۴) وفی التعلیق قلت صححه ابن حزم وقال الترمذی حدیث ابن مسعود حدیث حسن (باب رفع الیدین عند الرکوع ص ۵۹ جلد ۱). (۲) عن براء بن عازب قال ان رسول الله ﷺ کان اذا افتتح الصلوة رفع یدیه الی قریب من اذنیه ثم لا یعود (ابوداؤد ص ۱۰۹ جلد ۱). (۳) عن عبد الله بن عمر قال: رأیت رسول الله ﷺ اذا افتتح الصلوٰة رفع یدیه حذو منکبیه واذا اراد ان یرکع وبعد ما یرفع رأسه من الرکوع فلا یرفع ولا بین السجدتین (مسند حمیدی ص ۲۷۷ جلد ۲ احادیث عبد الله بن عمر رقم: ۶۱۴)

﴿۱﴾ عن جابر بن سمرة قال خرج علینا رسول الله ﷺ فقال مالی اراکم رافعی ایدیکم کانها اذناب خیل شمس اسکنوا فی الصلوٰة قال ثم خرج علینا فرانا حلقا فقال مالی اراکم عزین قال ثم خرج علینا فقال الا تصفون کما تصف الملائکة عند ربها فقلنا یارسول الله وکیف تصف الملائکة عند ربها قال یتمون الصفوف الاول ویتراصون فی الصف. (الصحیح المسلم ص ۱۸۱ جلد ۱ باب الامر بسکون فی الصلاة)

لا يصدق على وقت السلام لان السلام محلل ومخرج عن الصلوة ﴿۱﴾. وهو الموفق

په مونځ کښې عدم رفع اليدين او تقليد فيصله شوې مسئلې دي

سوال: د رفع اليدين متعلق بخاري شريف ص ۴۲۸ کښې د ابن عمر رضي الله عنه روايت مسلم شريف کښې ابو قلابه او جابر بن سمره، او په بيهقي کښې دي چه خلفائې راشدينو به رفع اليدين کول. دغه شان فاتحه خلف الامام هم ثابت ده بخاري شريف ص ۴۸۰ ترمذي ص ۱۰۵. ددې به څه جواب ورکوو دغه شان د تقليد شخصي وضاحت هم اوکړئ؟ بينوا توجروا

المستفتي: حکيم الله، محمد يوسف مسکين پور شريف مظفر ګړهـ ۱۹۷۵ء۱۲۱۸

الجواب: محترم المقام! دا فيصله شوې مسئلې دي ددې په هر پهلو باندې علماؤ بحث کړې دې، ته عينى او معارف السنن ته رجوع اوکړه او تسلي حاصله کړه. البته د تقليد شخصي متعلق دې دا خبره واضحه وي چه الله ﷻ په قران کښې د هغه تقليد انکار کړې چه د امام او مقلد سره هدايت او عقل نه وي يعني نه ورسره عقلي دليل وي او نه ورسره نقلي دليل وي. (حيث قال اولو كان آباءهم لا يعقلون شيئاً ولا يهتدون) ﴿۲﴾

خالص په تقليد شخصي باندې ئې انکار نه دې کړې لهذا هغه تقليد شخصي به منکر نه وي چه د امام سره ئې عقلي يا نقلي دليل موجود وي. دغه شان (فاسئلوا اهل الذكر ان كنتم لاتعلمون) ﴿۳﴾ ايت هم دې او قرآن مطلق دې يعني په هره حادثه کښې يو اهل ذکر ته رجوع کوئ او جدا جدا اهل ذکر ته رجوع کول

﴿۱﴾ وفى المنهاج: ومنها ما رواه مسلم وغيره عن جابر بن سمرة قال خرج علينا رسول الله ﷺ ونحن رافعوا ايدينا فى الصلاة فقال ما لى اراكم رافعى ايديكم كانها اذناب خيل شمس واللفظ للنسائى وسياق هذا الحديث مغاير عن سياق الحديث الذى انكر فيه على من رفع ايديهم عند السلام كما لا يخفىٰ على من راجع الى نصب الرايه وتعليقاته.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۴۰ جلد۲ باب رفع اليدين عند الركوع)

﴿۲﴾ (سورة البقرة پاره: ۲ ركوع ۵ آيت: ۱۷۰)

﴿۳﴾ (سورة النحل پاره: ۱۴ ركوع: ۱۲ آيت: ۴۳)

د دواړو جائز کول دي (والاول هوالتقليد الشخصی) دغه شان تقليد شخصي په خيرالقرون کښې بغير د څه انکار نه موجود شوې دې نودا به سنت وي بد عت به نه وي (لان الائمة الاربعة كانوا ائمة فی حیاتهم فافهم ولاتعجل) دغه شان حديث (عليكم بالسواد الاعظم) (۱) هم د تقليد شخصي د افضليت مؤيد دې ځکه چه په هره زمانه کښې د خواصو سواد اعظم تقليد کړې شوې دې

كما لا يخفیٰ علی من راجع الی تاريخ المحدثين والشارحين للحديث والفقهاء واصحاب الطريقة من الشيوخ، واما غير المقلدين فانهم يقلدون (فی الحقيقة) الائمة شر القرون ويذرون ائمة خير القرون تلك اذاً قسمةٌ ضيزیٰ. وهو الموفق

(۱) عن ابن عمر قال قال رسول الله ﷺ اتبعوا لسواد الاعظم فانه من شذ شذ فی النار رواه ابن ماجه من حديث انس.

(مشكواة المصابيح ص ۳۰ جلد ۱ باب الاعتصام بالكتاب والسنة كتاب الايمان)

باب واجبات الصلوة

په روان ریل ګاډي کښې په ناسته مونځ کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه یو سړې په ریل ګاډي کښې سفر کوي او د مونځ وخت شو نو اوس دا سړې په ناسته مونځ کولې شي؟ یا نه؟ بینوا توجروا

المستفتي: ګل محمد بلوچستان............ ۲۱۱۷۱۱۹۸۶

الجواب: په ریل ګاډي کښې په ناسته مونځ کول جائز دي اګر که روان وي او سړې د ولاړې نه معذو وي البته قبلې ته مخ کول ضروري دي. (هندیه ص۱۵۲ جلد ۲) ﴿۱﴾ وهو الموفق

په تکبیر تحریمه کښې کوم څیز فرض یا واجب دې؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه په تکبیر تحریمه کښې کوم څیز فرض او څه واجب او سنت دي د فتاوی عالمګیري د اشاعت

﴿۱﴾ قال فی الهندیه: ومن اراد ان یصلی فی سفینة تطوعا او فریضة فعلیه ان یستقبل القبلة ولایجوز له ان یصلی حیثما کان وجهه کذا فی الخلاصة.

(فتاویٰ عالمگیریه ص۶۳، ۶۴ جلد ۱ الفصل الثالث فی استقبال القبلة)

وفی منهاج السنن: واما الصلوٰة فی السیارات البریة من القطارات وغیرها فعند الوقوف حکمها کحکم الصلوٰة علی الارض وعند السیر حکمها کحکم الصلوٰة فی السفینة السائرة فمن صلیٰ فیها قاعداً برکوع وسجود اجزأت ، ومن صلی فیها بالایماء للزحمة وضیق المحل فالظاهر من التطائر ان یعید الصلوٰة ،واما الصلوٰة فی الطیارات فلعل حکمها کحکم الصلوٰة فی السفینة السائرة.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص۲۳۴ جلد۲ باب الصلوٰة علی الدابة حیث ما توجهت به)

د پاره د با حواله دجواب ضرورت دې. ځکه چه عالمګیري کښې د مونځ په واجباتو کښې د تکبیر تحریمه په باره کښې هیڅ ځیز نه دې ذکر شوي.

بینوا توجروا

المستفتی: محمدصادق ناظم مجلس منتظمه اشاعت فتاوی هندیه سهګل جهلم

الجواب: تکبیر تحریمه شرط او فرض دې (درمختار باب صفة الصلوة) ﴿۱﴾ اوخاص طورسره الله اکبر وئیل واجب یا سنت دې (الدر المختارمع ردالمحتار ص۴۴۷ جلد ۱) ﴿۲﴾ فقط

د ماسخوتن په څلورو رکعتونو کښې قصداً یا سهواً جهر کول

سوال: علمائې کرام دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه یو امام د ماسخوتن په څلور واړو رکعتونو کښې قرأت بالجهر اوکړو اوسجده سهوه ئې او نه کړه. ددې مونځ څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتي: نا معلوم............

الجواب: د ماسخو تن په اخرني دوه رکعتو نو کښې په پټه قرأت کول واجب دي. لهذا ددې واجب په پریخودلو سره به سجده سهوه واجب وي خودا هله چه داسې پریخودل سهواً وي ګني بیا اعاده واجب ده.

قال فی شرح التنویر والجهر فیما یخافت فیه الامام هامش ردالمحتار ص ۶۹۴ جلد ۱ ﴿۳﴾ والاسرار یجب علی الامام والمنفرد مما یسر فیه وهو صلوٰة الظهر والعصر والثالثة من المغرب والاخریان من العشاء ردالمحتار ص۴۳۷ جلد ۱ ﴿۴﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ قال العلامه الحصکفی: من فرائضها التحریمة وهی شرط.
(الدارالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۳۲۶ جلد ۱ باب صفة الصلوٰة)

﴿۲﴾ قال العلامة الحصکفی: واذا اراد الشروع فی الصلاة کبر لو قادرا للافتتاح ای قال وجوبا الله اکبر قال ابن عابدین واجیب بانه یفید السنیة او الوجوب. (الدر المختار مع ردالمحتار ص ۳۵۴ جلد ۱ فصل فی بیان تالیف الصلوٰة الی انتهائها باب صفة الصلوٰة)

﴿۳﴾ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص ۵۴۸ جلد ۱ باب سجود السهو)

﴿۴﴾ (ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۳۴۶ جلد ۱ باب صفة الصلاة)

په مونځ کښې په الفاظو باندې ژبه خوزول ضروري دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي (۱) که یو مونځ ګزار الحمد شریف، تشهد، درود شریف، اودعا په سوچ سره اود معنی په پوهیدلو سره په بندو شونډو سره زړه کښې الفاظ ادا کوي. نوآیا قرات وغیره په زړه کښې کولو سره مونځ کیږي؟ (۲) که په زړه کښې لوستلو سره مونځ نه ادا کیږي نو هغه کومه طریقه ده چه په بندو شونډو سره په ژبې باندې الفاظ ادا کړي. نن صبا ۹۹٪ فیصده مونځ ګذار دا سې معلومیږي چه د هغوي شونډې نه خوزیږي که چرته داسې څه طریقه وي نو د قرآن او سنت مطابق اولیکئ راولیږئ چه څه هم په اسانئ سره مونځ ادا کړم؟ بینوا توجروا

المستفتي: نورمحمد بوهړ بازار راوالپنډي..........یکم جون ۱۹۷۰ء

الجواب: دا تدبر او تفکر دې په دې سره ذمه نه فار غیږي د ذمه وارئ نه اوزګاریدلو د پاره په ژبه وئیل ضروري دی.

وفی الهدایة ص۹۸ ثم المخافة ان یسمع نفسه والجهر ان یسمع غیره وهذا عند الفقیه ابی جعفر الهندوانی ، وقال الکرخی ادنی الجهر ان یسمع نفسه وادنی المخافة تصحیح الحروف لان القرأة فعل اللسان وعلی هذا الاصل کل ما یتعلق بالنطق ﴿۱﴾.

(۲) دګونګي نه علاوه بل چا دپاره دا ګنجائش نشته دي. ته تکلیف بر داشت کړه او تلفظ اوکړه الله (ج) به تا ته دوه چنده اجر درکړي (لحدیث ورد بذالک) ﴿۲﴾ او ته چه ښنګه خبرې کوې او تکلیف برداشت کوی نو دغه شان په مونځ کښې هم تکلیف بر اداشت کړه. **فقط**

﴿۱﴾ (هدایه ص۱۰٦، ۱۰۷ جلد۱ کتاب الصلوٰة فصل فی القرأة)

﴿۲﴾ عن عائشة قالت قال رسول الله ﷺ الماهر بالقرآن مع السفرة الکرام البررة والذی یقرأ القرآن ویتتعتع فیه وهو علیه شاق له اجران متفق علیه.

(مشکواة المصابیح ص۱۸۴ جلد۱ باب فضائل القرآن)

د مونځ الفاظ په فکر سره نه بلکه په تلفظ سره ادا کول لازمي دي

سوال: علمائې کرام دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه په جماعت سره مونځ کولو وخت کښې کله تشهد درود شريف او دعا کول وي نو په ژبې سره څما د ژبې نه په صحيح طريقې سره الفاظ نه ادا کيږي بلکه په زړه کښې ښه سوچ سره په معنٰى باندې پوهيدو سره وائم نو آيا په دې سره مونځ کيږي؟ که نه کيږي نو (باقي څه آواز بيا اوځي چه د هغې په وجې سره د نزدې مونځ گزارو په مونځ کښې خلل راځي او که آواز نه او باسم نو آواز په ژبه راځي ليکن پته نه لگي چه په ژبې سره ادا شول که نه؟ بينوا توجروا

المستفتي: نور محمد بوهړ بازار راولپنډي...مئ ۱۹۷۰ء

الجواب: د تشهد وئيل واجب دي لهذا ستا د پاره ضروري ده چه ته به په تفکر او تد بر (سوچ) کولو باندې اکتفا نه کوې بلکه د خپل وَس او طاقت موافق به تلفظ کوې که ته خپل الفاظ نه اورې ليکن دا يقين حاصل وي چې ما په ژبې سره حروف صحيح ادا کړی نو دا هم کافي ده.(۱) فقط

په بس (لاري) کښې بغير قبلې نه د ادا شوي مونځ اعاده واجب ده

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه کله د سفر دوران کښې ډرائيور د مونځ د پاره گاډې نه اودروي نو بغير د قبلې د مخ کولو نه په اشارې سره مونځ جائز دي که نه؟ بينوا توجروا.

المستفتي: مولوي عبدالله مدرس عربي هائي سکول لتمبر ضلع کرک...۲۲\۱۱\۱۹۷۲ء

﴿۱﴾ قال العلامة الحصكفي: (و) ادنى الجهر اسماع غيره و ادنىٰ المخافتة اسماع نفسه، قال ابن عابدين: اعلم انهم اختلفوا فى حد وجود القراة على ثلاثة اقوال فشرط الهندوانى و الفضلى لوجودها خروج صوت يصل الى اذنه وبه قال الشافعى وشرط بشر المريسى واحمد خروج الصوت من الفم وان لم يصل الى اذنه لكن بشرط كونه مسموعا فى الجملة حتى لو ادنىٰ احد صماخه الى فيه يسمع ولم يشترط الكرخى وابوبكر البلخى السماع واكتفيا بتصحيح الحروف. (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص ۳۹۴ جلد ۱ فصل فى القرأة)

الجواب: په غیر جاندار سورلئ کښې قبلې ته مخ کول ضروري دي. (في الدار المختار علی هامش ردالمحتار ص۷۱۴ جلد ۱) ﴿۱﴾ او که د وخت د تنګئ په وجه بغیر د قبلې نه مونځ ادا کړې شو نو روستو به واجب الاعاده وي (بالاصل المذکور فی البحر ص۱۴۹ جلد ۱) وهوالموفق

د مونځ متعلق د مختلفو سوالونو جوابونه

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه! (۱) د ناستې په مونځ کښې به د رکوع په وخت کښې لاس چرته کیښودې کیږي؟ (۲) آیا منفرد به په سجده سهوه کښې دواړو طرفونو ته سلام ګرځوي؟ (۳) د مابنام په دریم یا د ماسخو تن، مازیګر په څلورم رکعت کښې چه سړې شریک شي نو اوس به د امام د فراغت نه پس د یو رکعت نه پس قاعده کوي که دوه رکعتو نه پس؟ (۴) د طلاق مغلظ ورکولو نه پس چه کوم سړې دغه ښځه د ځان سره ساتي دې سړي ته به د مونځ کولو اجازت ورکولې کیږي یا منع کولې به شي.؟ بینوا توجروا

المستفتي: عبدالرحمٰن وانده شهاب خیل لکی مروت... ۱۹۷۲ء ۱۲\ ۲۵

الجواب: (۱) که ګرانه نه وي نو په زنګو نانو باندې به لاس کیښودل افضل وي (ماخوذ از شامی) ﴿۲﴾ (۲) سلام به یو طرف ته (ښي طرفته) ګرځوي په

﴿۱﴾ قال العلامة الحصکفی: والمربوطة بلجة البحر ان کان الریح یحر کها شدیدا فکالسائرة والافکالواقفة ویلزم استقبال القبلة عند الافتتاح وکلما دارت (قوله ویلزم استقبال القبلة) ای فی قولهم جمیعا بحر وان عجز عنه یمسک عن الصلاة امداد عن مجمع الروایات ولعله یمسک مالم یخف خروج الوقت لما تقرر من ان قبلة العاجز جهة قدرته وهذا کذلک والا فما الفرق فلیتأمل وانما لزمه الاستقبال لانها فی حقه کالبیت حتی لا یتطوع فیها مومئا مع القدرة علی الرکوع والسجود بخلاف راکب الدابة. (ردالمحتارهامش الدرالمختار ص۵۶۳ جلد ۱ مطلب فی الصلاة فی السفینة باب صلاة المریض)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین: (قوله ان یبلغ الرکوع) ای یبلغ اقل الرکوع بحیث تنال یداه رکبتیه وعبارته فی الخزائن عن القنیة الی ان یصیر اقرب الی الرکوع.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۳۲۸ جلد ۱ قبیل مبحث القراة)

د یکنبې د امام او منفرد څه فرق نشته البته دواړه طرفته سلام ګرځول مونځ نه فاسدوي. خلا فا للبعض (شامي) ﴿۱﴾ (۳) د مفتی به قول مطابق به دیو رکعت نه پس قعده کوي. (شامي) ﴿۲﴾ (۴) داسې ګناه ګار سړې د جمع د مونځ یا جمات نه منع کول حرام دي. (القرآن) ﴿۳﴾ وهو الموفق

د سورلئ او پیاده مزل په حالت کښې د مونځ حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه په سورلئ یا پیدل تلو په حالت کښې د مونځ څه حکم دې؟ او دې آیت به څه مطلب وي (وان خفتم فرجالاً او رکباناً...الایه) بینوا توجروا

المستفتي: محمد امین.........۱۹۷۴،۱،۲۱

﴿۱﴾قال ابن عابدين: (يجب بعد سلام واحد عن يمينه فقط) لانه المعهود وبه يحصل التحليل وهو الاصح بحر عن المجتبىٰ وعليه لو اتى بتسليمتين سقط عنه السجود.
(الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص ۵۴۵،۵۴۶ جلد ۱ باب سجود السهو)

﴿۲﴾قال العلامة الحصكفي: ويقضي اول صلاته في حق قرأة وآخرها في حق تشهد فمدرك ركعة من غير فجر ياتي بر كعتين بفاتحة وسورة وتشهد بينهما وبرابعة الرباعي بفاتحة فقط ولا يقعد قبلها . قال ابن عابدين: (قوله ويقضي اول صلاته في حق قرأة) هذا قول محمد كما في مبسوط السرخسي وعليه اقتصر في الخلاصه وصرح الطحاوى والاسبجابي والفتح والدرر والبحر وغيرهم وذكر الخلاف كذلك في السراج لكن في صلاة الجلابي ان هذا قولهما وتمامه في شرح الشيخ اسمعيل وفي الفيض عن المستصفىٰ لو ادركه في ركعة الرباعي يقضي ركعتين بفاتحة وسورة ثم يتشهد ثم يأتي بالثالثة بفاتحة خاصة عند ابي حنيفة وقالا ركعة وسورة وتشهد ثم ركعتين اولا هما بفاتحة وسورة وثانيتهما بفاتحة خاصة. وظاهر كلامهم اعتماد قول محمد (قوله وتشهد بينهما) قال في شرح المنية ولولم يقعد جاز استحسانا لا قياسا ولا يلزمه سجود السهو لكون الركعة اولى من وجه.
(ردالمحتارهامش الدرالمختار ص ۴۴۱ جلد ۱ قبيل باب الاستخلاف)

﴿۳﴾قال الله وتعالىٰ: ومن اظلم ممن منع مساجد الله ان يذكر فيها اسمه وسعى في خرابها.
(سورة البقرة پاره:۱ ركوع:۱۴ آيت:۱۱۴

الجواب: اعلم ان الراجل هو القائم على الرجلين سواء كان ماشياً او لا كما ان الراكب هو الواقف على المركب سواء كان ذاهبا اولا. لكن الفقهاء الكرام اتفقوا على كون العمل الكثير مفسداً كما صرحوا به والمشى المتتابع عمل كثير فيكون مفسداً وهو مقتضى الاحتياط، فافهم نعم لو ورد مشاة اوركبانا لقدم النص على الاصل لتقديم المحتمل على الاصل خلاف الاحتياط، وكذا الراكب هو الساكن وانما الماشى هو المركب فالتقابل ايضا يقتضى الاحتياط﴿۱﴾. وهوالموفق

د دواړوسجدو مينځ كښې جلسه نه كول
د مونځ د راګرځولو سبب دي

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائي كه څوک سړې د دوو سجدو په مينځ كښې جلسه نه كوي يعني صرف اشاره كوي نو آيا دا مونځ كيږي؟بينوا توجروا

المستفتي: مسعود صديقي محله موچي پوره كابلي ګيټ پشاور:..۱۹۹۱

الجواب: كله چه جلسه د (سبحان الله) وئيلو مقدار نه كمه وي نو مونځ واجب الاعاده دي. ﴿۲﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾قال العلامة ابن عابدين: فلايجوز على الدابة بلا عذر لعدم الحرج كما فى البحر (قوله راكبا) فلاتجوز صلاة الماشى بالاجماع بحر عن المجتبىٰ.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ٥١٦ جلد ۱ مطلب فى الصلاة على الدابة)

﴿۲﴾قال العلامة الحصكفى: وتعديل الاركان اى تسكين الجوارح قدر تسبيحة فى الركوع والسجود وكذا فى الرفع منهما على مااختاره الكمال. قال ابن عابدين: لو تركها او شيئا منها ساهيا يلزمه السهو ولو عمدا يكره اشد الكراهة ويلزمه ان يعيد الصلاة.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۴۲ جلد ۱ باب صفة الصلاة)

باب سُنن الصلوة

د فرض مونځ نه پس اَورده دُعا کول یا د اللهم انت السلام د مقدارحکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د مونځ نه پس د امام یا مقتدي په ناسته باندې د اورِدې دُعا څه حکم دې؟ او حال دا چه په روایتونو کښې خو صرف د اللهم انت السلام مقدار راغلې دې آیا ددې نه زیاته ناسته جائز نه ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم..... ۱۹۷۴ء۱۶۱۴۱۱

الجواب: د فرض مونځ نه پس د ذکر مقدار د فقهائې کرامو د تصریح مطابق د ‹اللهم انت السلام په مقدار یا څه کم وزیات دې.

کما فی ردالمحتار ص ۴۹۵ جلدا وقول عائشة رضی الله عنها بمقدار لا یفید انه کان یقول ذلک بعینه بل کان یقعد بقدر ما یسعه ونحوه من القول تقریباً فلا ینافی ما فی الصحیحین من انه ﷺ کان یقول فی دبر کل صلوٰة مکتوبة لا اله الا الله الخ﴿۱﴾. وهوالموفق

په تشهد کښې اشاره او د فقهائې کرامو اقوال

سوال: علمائې کرامو دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه په تشهد کښې اشاره سنت ده که نه؟ دغه رنګې مجدد الف ثاني رحمه الله په خپلو مکتوباتو کښې دا حرام لیکلې او دغه شان په جامع الرموز، خلاصة الفتاوی. فتاوی ظهیریه. فتاوی هندیه کښې هم دې چه ‹والمختار انه لایشیر والاکثرون لایرون الاشارة› تحقیقي جواب اولیکئ او تسلي اوکړئ؟ بینوا توجروا

المستفتي: عبدالرحمان مدرسة الحسینیه شهداد پور سانګهړ..... ۱۹۷۵ء۹۱۲

﴿۱﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۹۱ جلد ۱ قبیل فصل فی القراءة)

الجواب: متاخرين علمائي كرام د اشارې د حلال والي او حراموالي په باره كښې مختلف دي. ډير علماء ورته جائز او سنت وائي او ډير ورته نا جائز او مكروه وائي د هغې نه مجدد الف ثاني رحمه الله هم شماركړې شويدې البته راجح جواز او سنت كيدل معلوميږي ځكه چه د فعلي او قولي مرفوع حديثونو نه فعل معلوميږي انكار نه معلوميږي نو نسخ به څنګه صحيح شي.

واما حديث اسكتوا فى الصلوٰة ففيه انكار على رفع اليدين فى الصلاة او عند السلام كما لا يخفىٰ على من راجع الى مسلم وليس فيه انكار على الاشارة، والنسخ لا يثبت بالرائ والقياس وما قيل ان احاديث الاشارة مضطربة فيقال بالمنع ثم بالتوسع كما فى الرفع عند التحريمة على ان الضعيف يثبت به الاستحباب وماقيل ان البخارى لم يروها فيقال الحجه هو الحديث دون البخارى فقط كما يقال فى مسئلة رفع اليدين، وقد صرحوا ان عدم كون الحديث على شرط البخارى لا يقتضى عدم الصحة فليراجع،

دغه رنګې ځمونږ متقدمين امامانو نه په ظاهر الروايت كښې د اشارې متعلق نه نفى شته او نه اثبات او په نادر الرواية كښې اثبات موجود دې.

كما فى الموطأ للامام محمد واما لى ابى يوسف رحمهما الله تعالىٰ، وفى البحر ان المصير الىٰ نادر الرواية واجب عند علم الظاهر، فما قالوا ان ظاهر الرواية هى عدم الاشارة فقد ضلوا واضلوا افهم، لم يفرقوا بين عدم الرواية ورواية العدم،

او دغه رنګې چه په متاخرين علماؤ كښې چا اشارې ته ترجيح وركړې هغه علماء كرام په جامع بين الفقه والحديث كښې محققين دي.

بخلاف ما قال بعد مها هى ان قولهم مخالف عن الرواية والدراية كما فى فتح القدير واما ما نسب الى الامام الربانى فقال شيخنا ومرشدنا مولانا محمد عبد المالك الصديقى المجددى قدس سره ان هذا المكتوب موضوع نسبه الى شيخه، فقال البعض انه لم يبلغه الاحاديث وفيه مافيه، وقيل تحقيقه مخالف عن تحقيق اهل الفن، وما قالوا انها ما ذكرت فى ظاهر الرواية فلم يميزوا بين عدم الرواية ورواية العدم، وما قالوا انها لم يذكرها صاحب الهداية قلنا قد ذكرها فى مختارات النوازل ولم يذكرها فى الهدايه لعدم ذكرها فى القدورى وجامع الصغير وغيره، وماقالوا ان المسنون هو

افتراش الاصابع الی القبلة، قلنا نعم ذلک مسنون فی اول الوضع خلافا للشوافع فانهم یحلقون الکف من اول الوضع فافهم وتدبر. وهو الموفق

په تشهد کښې د اشارې حکم د خلاصه کیدانی والا د عبارت وضاحت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د تشهد په حالت کښې د شهادت گوته اوچتول ددې اثبات د احنافو په بعضې کتابونو کښې شته اوبعضې د نفی قول کوی. په فتاوی ودودیه (پښتو) کښې ئې دا دمونځ د سنتونه گرځولې او د خلاصه کیدانی په پنځم باب کښې ئې ,,اشاره بالسبابة کاهل الحدیث،، د محرماتو په بیان کښې ذکر کړې. نو ددې په باره کښې راجح قول څۀ دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: هدایت الله نعیم کندی اکازی تهکال پشاور....۱۹۷۴ء۱۰۹۱۹

الجواب: محترم المقام دامت برکاتکم: د اسلام علیکم نه پس دې دا خبره واضحه وی چه راجح اومحقق قول دادې چه اشاره سنت او محکم ده.

لانه ثبت فی الاحادیث المرفوعة فعلها وترغیبها وتقریرها وکذا ثبت فی الاثار فعل الصحابة بعد وفاته علیه السلام ولم یرو عن ابی حنیفة رحمه الله فی الظاهر الروایة شئ من النفی او الاثبات وهی ساکتة، نعم فی غیر الظاهر ثبت اثباتها کما فی الموطأ وامالی ابی یوسف وقال صاحب البحر اذا لم یثبت الحکم فی الظاهر فوجب المصیر الی غیر الظاهر، نعم اختلف المتاخرون یعنی علمائنا فقال البعض بانها منسوخة فیکون العمل بها حراما وقال بعض الحنفیة وکذا الشوافع والموالک والحنابلة واهل الحدیث بعلم النسخ وهو الراجح کما حقق فی مقامه،

خلاصه داچه د تجقیق موافق اشاره سنت او محکم ده او خلاصې والا وغیره په نزد حرام او منسوخ ده او ده او په خلاصه کښې د اهلِ حدیث ذکر د مثال په طور باندې دې ځکه چه زمونږ محققین احناف علماء هم د اهل حدیثو سره شریک دي. وهو الموفق

د (اللهم انت السلام) په وخت کښي لاس اوچتول

سوال: د فرض مونځ نه پس د اللهم انت السلام...الخ وئيلو په وخت کښې به لاسونه اوچتوو که نه؟ بينوا توجروا

المستفتي: گل فراز نوشهره......محرم الحرام ۱۳۹۵

الجواب: يرفع الايدى عند زيادة الكلمات الدعائيه وعند عدم الزيادة لم يثبت الرفع وكذا لا يقتضيه الاصل ﴿١﴾ الا ان يقال ان الثناء على الكريم دعاء ﴿٢﴾. وهو الموفق

د پټکي د مسنون کيدلو حکم د زمانې په بدليدو سره نه بدليږي

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه کوم ځائې د پټکي استعمال نه وي نو هغه ځائې کښې په پټکي سره مونځ کول جائز

﴿١﴾ وفى المنهاج: اعلم انه لم يثبت مواظبة النبى ﷺ على ذكر خاص وكذا لم يثبت عند رفع الايدى عند مثل هذه الاذكار، واما رفع الايدى عند الدعوات خارج الصلوٰة فقد ثبت باحاديث كثيرة قولية وفعلية فى الامهات الست وغيرها منها ما اخرجه ابن ابى حاتم وذكره الحافظ ابن كثير فى تفسيره ص ۱۷۲ جلد۳ عن ابى هريره ان رسول الله ﷺ رفع يديه بعد ما سلم وهو مستقبل القبلة فقال اللهم اخلص الوليد بن الوليد الى آخر الدعاء الخ.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۷۱ جلد۲ باب مايقول اذا سلم)

﴿٢﴾ قال العلامه سيد احمد الطحطاوى: قوله والدعاء هذا لا ينا فى الاتيان باللهم انت السلام الخ لانه ليس دعاء بل ثناء الا ان يراد بالدعاء مايعم الذكر او هو بالنظر الى قوله فحينا الخ دعاء على مافيه. (الطحطاوى شرح مراقى الفلاح ص ۳۱۳ فصل فى صفة الاذكار)

دي که نه؟ او دا خبره په کوم کتاب کښې لیکلې شویده چه کوم ځائې کښې د پټکې استعمال نه وي هلته په پټکي سره مونځ کول مکروه تحریمي دي. دکتاب حواله اولیکئ ډیره مننه به وي؟ بینوا توجروا

المستفتي: محمد نثار برطانیه..۱۹محرم۱۹۹۵

الجواب: مسنون عمل به ترقیامته پورې مسنون وي د معاشرې په انقلاباتو سره په سنتو کښې انقلاب نه راځي. (کمافی تنقیح الفتاوی ص۳ جلد۱) ﴿۱﴾ وهوالموفق

د غیر مقلدینو رفع الیدین کول ځمونږ د تحقیق مطابق غلط دي، او هغوي د (ایها النبي) په ځائې علي النبي وئیل د احتیاط خلاف دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه (۱) چه ځمونږ یو ملګرې (رفع الیدین) کوي او نورکسانو ته هم ددې ترغیب کوي نو آیا ده دپاره داسې کول او نورو ته ترغیب کول جائز دي؟ (۲) او دغه شان ځمونږ دا ملګرې په تشهد کښې د السلام علیک ایهاالنبی په ځائې باندې علی النبی وائي او دیته هم ترغیب ورکوي نوآیا داسې کول جائز دي؟ بینوا توجروا

المستفتي: ایم نثار محمد کوثر پړانګ چارسده......۱۹۷۹،۱،۵،۵

الجواب: (۱) داسړې څۀ غیر مقلد شان معلومیږي لهذا دې ځمونږ د تحقیق په بنا باندې په غلطئ دي. ﴿۲﴾

﴿۱﴾ قال العلامه محمد امین ابن عابدین: وفی القنیه لیس للمفتی ولا للقاضی ان یحکما علی ظاهر المذهب ویترکا العرف...... واصلهاقوله علیه الصلاة والسلام ما رآه المسلمون حسناً فهو عند الله حسن (اقول) لکن صرحوا بان العرف المخالف للنص لا یعتبر بانه لایصح بیع الشرب مقصودا وان تعورف. (تنقیح الفتاویٰ الحامدیه ص۳ جلد ۱ قبیل کتاب الطهارة (مقدمه))

﴿۲﴾ قال العلامه ابن عابدین: الدلیل الشرعی اقتضی العمل بقول المجتهد وتقلیده فیه فیما احتاج الیه وهو فاسئلوا اهل الذکر والسوال انما یتحقق عند طلب.....(بقیه حاشیه په راروان مخ....)

(۲) دده دا احتیاط د احتیاط خلاف دي (۱) وهوالموفق

د فاتحې او سورت په مینځ کښې بسم الله وئیل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د سورت نه مخکښې دامام دپاره هم په قلاره باندې بسم الله وئیل مستحب دې که نه؟ بینوا توجروا

المستفتي: اکرام الحق راوالپنډي..... ۱۳\۱۱\۱۹۷۲

الجواب: د فاتحې او سورت په مینځ کښې بسم الله وئیل جائز غیر مکروه (حسن) دي (الدرالمختار ص۴۵۸ جلد ۱) (۲) وهوالموفق

بغیر پټکي نه د مونځ کولو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه بغیر د پټکي نه د مونځ کولو څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتي: شفیق الرحمان مندنی چارسده.......... ۱۲\۱۰\۱۹۸۲

(بقیه حاشیه) حکم الحادثة المعینة فاذا ثبت عنده قول المجتهد وجب عمله به واما التزامه فلم یثبت من السمع اعتباره ملزما الخ.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۰۹ جلد۳ مطلب فیما اذا رتحل الی غیر مذهبه باب التعزیر)

(۱) قال العلامه الحصکفی: ویقصد بالفاظ التشهد معانیها مرادة له علی وجه الانشاء کانه یحی الله تعالیٰ ویسلم علی نبیه وعلی نفسه واولیاءه لا الاخبار عن ذلک قال ابن عابدین: ای لا یقصد الاخبار والحکایة عما وقع فی المعراج منهﷺ ومن ربه سبحانه ومن الملائکة علیهم السلام.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص۳۷۷ جلد ۱ قبیل مطلب فی جواز الترحم علی النبی ابتداء)

(۲) قال العلامه ابن عابدین: (قوله ولا تکره اتفاقا) ولهذا صرح فی الذخیرة والمجتبیٰ بانه ان سمی بین الفاتحة والسورة المقروءة سرا او جهرا کان حسنا عند ابی حنیفة ورجحه المحقق ابن الهمام وتلمیذه الحلبی لشبهة الاختلاف فی کونها اية من کل سورة بحر.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۶۲ جلد ۱ مطلب قرأة البسملة بین الفاتحة والسورة)

الجواب: بغیر د پټکي نه مونځ کول خلاف اولی دي په دې کښې دامام او غیر امام هیڅ فرق نشته. (۱) وهو الموفق

په مونځ کښې سرباندې پټکې یا عمامه ږدل مطلوب اومسنون دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه بعضې خلق وائي چه جناب پیغمبر علیه السلام د خارجي عوارضو نه بغیر سر عاری عن العمامه اوالقلنسوة پریخې دې او وائي چه په سر باندې پټکې یا ټوپۍ نه کیښودل هم سنت دي آیا دا صحیح ده؟ دغه شان دمونځ او غیرمونځ دحالت حکم هم بیان کړئ؟ بینوا توجروا بالدلائل الواضحة المتقرره فی الدین النبوی ﷺ

المستفتی: عبدالرحیم جلبئ صوابی........ ۲۱\۱جو لائي ۱۹۷۳ء

الجواب: په مونځ کښې د سر پټول مطلوب او مسنون دي (کما صرحوا به) (۲) لیکن دمونځ نه بهر ئې پټول او د هغې اهتمام کول یو مباح کار او جائز دې. خو په دې شرط چه دا خالي سر ساتل دکافرانو او فاسقانو سره د مشابهت کولو د وجې نه نه وي.

والا فیکون حراماً قال الله تعالیٰ ولا ترکنوا الی اللذین ظلموا﴿۳﴾ وقال رسول الله ﷺ من تشبه بقوم فهو منهم ﴿۴﴾ وصرح به الفقهاء في مواضع کثیرة. فقط

﴿۱﴾ قال الشیخ طاهر بن عبد الرشید: و فی الاصل لا بأس بان یصلی الرجل فی ثوب واحد متوشحاً یؤم کذلک والمستحب ان یصلی الرجل فی ثلاثة اثواب قمیص وازار وعمامة اما لوصلی فی ثوب واحد متوشحا به جمیع بدنه کازار المیت یجوز صلوته من غیر کراهة. (خلاصة الفتاویٰ ص ۴۳ جلد ۱ الفصل السادس فی ستر العورة)

﴿۲﴾ وفی الهندیه: وتکره الصلاة حاسرا رأسه اذا کان یجد العمامه وقد فعل ذلک تکاسلا اوتهاونا بالصلاة ولا بأس به اذا فعله تذللا وخشوعا بل هو حسن کذا فی الذخیرة. (فتاویٰ عالمگیریه ص ۱۰۶ جلد ۱ الفصل الثانی فیما یکره فی الصلاة وما لا یکره)

﴿۳﴾ (سورة هود: آیت: ۱۱۳ پاره: ۱۲ رکوع: ۱۰)

﴿۴﴾ قال الطیبی: (قوله من تشبه بقوم فهو منهم) هذا عام فی الخلق والخلق والشعار واذا کان الشعار اظهر فی التشبیه ذکر فی هذا الباب. (شرح طیبی ص ۲۱۹ جلد ۸ کتاب اللباس الفصل الثانی)

په تشهد کښې د اشارې ثبوت او د مجدد الف ثاني رحمه الله مسلک

سوال: چه مے فرمایند علماء دین ومفتیان کرام دریں مسئله که اشاره درحالت قعود بوقت شهادتین چه حکم دارد، سنت است یا فرض، وجواب از قول امام ربانی مجدد الف ثانی رحمه الله در باب منع از اشاره چیست؟ بینوا بالدلائل الواضحة توجروا، عند الله الحکیم العلیم

المستفتی: عتیق الله متعلم دار العلوم حقانیه......۱۹۸۴ء/۸/۷

الجواب: اشاره دروقت تشهد سنت زائده ومستحب است درقول راجح، لثبوتها بالاحادیث من غیر نسخ ولثبوتها فی نادر الروایة عن ابی حنیفة رحمه الله وظاهر الروایة ساکتة عنها، وقال صاحب البحر فی مثله یصار الیٰ نادر الروایة ومشائخنا المتاخرون اختلفوا فیها فذهب الامام الربانی وغیره الی منعها وذهب الاکثرون ومن جمعوا بین علم الفقه والحدیث وکذا متبعوا المجدد الی ثبوتها وتمام الکلام فی منهاج السنن شرح جامع السنن للامام الترمذی ص ۱۶۶ جلد ۲ فلیراجع ﴿۱﴾. وهوالموفق

﴿۱﴾ وفی المنهاج: اعلم ان الاشارة بالسبابة من سنن الصلوٰة عن الائمة الثلاثة واما الامام ابو حنیفة فلم یرو عنه فی ظاهر الروایة شئ من النفی او الاثبات کما لا یخفیٰ علی من راجع الی کتب ظاهر الروایة ومن جعل نفی الاشارة ظاهر الروایة فقد اخطأ فی جعل عدم الذکر ذکر العدم نعم روی عنه فی غیر ظاهر الروایة الاثبات کما فی موطأ محمد واما لی ابی یوسف وکذا صرح فی الکفایة والمحیط انه قال بسنیتها ابو حنیفة، وقال صاحب البحر فی باب قضاء الفوائت من البحر المسئلة اذا لم تذکر فی ظاهر الروایة وثبتت فی روایة اخریٰ تعین المصیر الیها، واختلف مشائخنا المتأخرون فی الاشارة قال بعضهم یشیر وقال بعضهم لا یشیر، والراجح الاشارة لان الاحادیث القولیة والفعلیة والتقریریة وردت فی فعلها دون منعها فکیف یصح دعویٰ النسخ، علی ان ادعاء النسخ لا بد فیه من النقل الصریح من اهل الفن کالطحاوی وغیره فان قیل احادیث الاشارة مضطربة، قلنا لم یقل احد من اهل الفن باضطرابه کما لم یقولوا باضطراب حدیث رفع الیدین عند التحریمة وحدیث...... (بقیه حاشیه په راروان مخ....)

د احکاماتو مدار په کتاب او سنت باندې دې په بخاري نه دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه یو مقلد حنفي سړې رفع الیدین شروع کړې دی او وائي چه ماته په عدم رفع الیدین باندې دلیل راکړئ او هغه هم صرف د بخاری شریف نه بل کتاب نه منم، ددې وضاحت اوکړئ؟ بینوا توجروا

المستفتي: حافظ افتخارعلي شاه خطیب جامع مسجد تقوٰی نوشهره. ۱۹۸۴ء۱۲\۷

الجواب: ددې سړي نه تپوس اوکړه چه ستاسو په نزد بخاري حجت دې که حدیث؟ او دا تپوس ترینه اوکړه چه کله په بخاري شریف کښې متضاد حدیثونه وي لکه د جلسه استراحت حدیثونه نو په هغې کښې ستا طریقه

(بقیه حاشیه) وضع الیدین تحت الصدر او تحت السرة، نعم قالوا ان اختلاف الکیفیات الواردة محمول علی اختلاف الاوقات والتوسع صرح به العینی والنووی ولان اثار الصحابة وردت فی فعلها دون منعها مثل اثر ابن عمر رواه احمد واثر معاذ بن جبل رواه الطبرانی واثر ابی هریره رواه عبد الرزاق واثر عقبة بن عامر رواه الحاکم فی تاریخه واثار الصحابة تکفی لاثبات الاستحباب وکذا هی دالة علی عدم النسخ ولان ظاهر الروایة ساکتة عنها وغیرها ناطقة بها فتعین المصیر الیها، ولان من رجح الاشارة من مشائخنا فهم الذین جمعوا بین الفقه والحدیث بخلاف من رجح نفیها، فان قیل لم یروالبخاری حدیث الاشارة، قلنا لیس هو علی شرط البخاری والحجة عندنا وعند الامام البخاری هو الحدیث الثابت دون ما هو علی شرط البخاری، فان قیل لم یذکر صاحب الهدایة الاشارة قلنا لم یتعرض لها صاحب الهدایة فی الهدایة لا نفیا ولا اثباتا لعدم ذکرها فی ظاهر الروایة نعم ذکرها فی مختارات النوازل فان قیل ذکر فی ظاهر الروایة بسط الاصابع عند القعدة قلنا البسط عند اول القعود لا ینا فی القبض عند الشهادة، فان قیل ورد فیه لفظ" وعلیه الفتوی" قلنا من قال ان لفظ" وعلیه الفتوی" الآکد خالف عن قوله وافتیٰ بخلافه، فعلم ان الاعتبار لقوة المدرک والدلیل عند الاختلاف بین الخواص وبه یحصل قطع النزاع وبه وقع عمل السلف والخلف.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص۱۶۶، ۱۶۷ جلد۱ باب ماجاء فی الاشارة)

څه ده؟ او دده نه تپوس او کړه چه په بخاري شریف کښې دا کوم ځائې کښې دي چه پیغمبر علیه السلام همیشه ترمرګه پورې رفع الیدین کړي او پریخودلې ئې نه دي (۱)

حدیث د ابن عمررضی الله عنهما دمتن په لحاظ سره مضطرب دې

سوال: محترم جناب مولانامفتي محمد فرید صاحب دارالعلوم حقانیه! تیرو ورځو کښې ستاسو خواته یو غیر مقلد مولوي د ګکهړ منډې نه راغلې وو ستاسو نه ئې د یو حدیث ترجمه کوله. هغه چه دلته راغې د مفتیانو خلاف او خاص کر د حضرت مولانا سرفراز خان صفدرصاحب خلاف ئې پروپیګنډه شروع کړه چه هغوي غلطه ترجمه کوی او هغه حدیث د رفع الیدین په باره کښې دې وغیره وغیره خیربیاهم دې حدیث کښې درکوع نه پس چه کوم لفظ لا یرفعهما دې ددې تعلق د مخکښې سره دې او که د روستو سره دي؟ بینوا توجروا

المستفتي: قاري محمد یوسف ګکهړي منډي ګجرانواله ۱۵ جمادي الثاني ۱۴۰۲

الجواب: دابن عمر رضی الله عنه حدیث د متن په لحاظ سره مضطرب دې معارف السنن او مشکل الاثار وغیره کتابونو ته په رجوع کولو سره تر دد (شک شبه) نه پاتې کیږي. په دې سوال والا روایت کښې په ,,ان یرکع،، باندې جمله ختمه شویده. او ,,بعد ما یرفع راسه،، ظرف مقدم دې په خپل عامل لایرفعهما باندې که په قلمي یا پخوانې نسخو کښې ددینه مخالف عبارت وي نو په هغې باندې اعتماد کول پکار دي. وهو الموفق

د مونځ نه پس په زوره کلمات وئیل او
په لاوډ سپیکر باندې په ښکاره ذکر کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه! (۱) د جمع مونځ نه

﴿۱﴾ عن براء بن عازب قال ان رسول الله صلی الله علیه وسلم کان اذا افتتح الصلوٰة رفع یدیه الی قریب من اذنیه ثم لا یعود. (ابوداؤد شریف ص۱۱٦ جلد۱ باب من لم یذکر الرفع عند لرکوع)
عن علقمة قال قال لنا ابن مسعود الا اصلی بکم صلوٰة رسول الله صلی الله علیه وسلم فصلی ولم یرفع یدیه الامرة واحدة مع تکبیر الافتتاح رواه الترمذی وابوداؤد والنسائی.
(مشکواة المصابیح ص۷۷ جلد۱ باب صفة الصلوٰة)

پس سمد ستي د امام او مقدیانو په زوره زوره سره د لا اله الا انت. الخ، وئیل څنګه دي؟ چه د مسبوقینو په مونځ کښې خلل هم راخي بلکه اکثر پکښې غلط هم شي. (۲) د ماسخوتن د مونځ نه پس امام او پنځه شپږ مقتدیانو په لاوډ سپیکر باندې په زوره زوره باندې، لا اله الا الله. وئیل څنګه دي؟ او چه کله په جوش کښې راشي نو د خلې نه څه نور څه الفاظ هم اوباسي چه هغې ته وجد وغیره وائي او حال دا چه دا عمل د ټولې محلې والا او نورو مونځ ګذارو په مونځ او آرام کښې خلل اچوي نو آیا دا جائز دي؟ بینوا توجروا

المستفتي: محمد نادرخان ضلع نوشهره....۲۵\۱ شوال ۱۴۱۰ھ

الجواب: (۱) ذکر بالجهر جائز دې خوچه کله د مسبوق د پاره د ضرر (تکلیف) باعث وي نو بیا مکروه دې. (شامي) (۲) دا هم مکروه دي چه کله مونځ ګزارو وغیره ته تکلیف وي (شامي) ﴿۱﴾ البته چه کومو خلقو ته په لاوډ سپیکر باندې ذکر کولو سره جذ به حاصلیږي او بغیر د لاوډ سپیکر نه ورته مزه نه ورکوي نو دا ذکر کونکې ناجوړه دې﴿۲﴾ کوم اوریدونکی ته چه ضرر رسوي او سندرې اوریدل ورته ضرر نه رسوي نو هغه هم ناجوړه دې. وهو الموفق

﴿۱﴾ قال العلامه ابن عابدین عن الامام الشعرانی: اجمع العلماء سلفاً وخلفاً علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیرها الا ان یشوش جهرهم علی نائم او مصل او قارئ. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۸۸ جلد ۱ مطلب فی رفع الصوت بالذکر)

﴿۲﴾ قال العلامه آلوسی: عن ابن عمر وقد رأی ساقطا من سماع القرآن فقال انا نخشی الله تعالیٰ ومانسقط هؤلاء یدخل الشیطان فی جوف احدهم...... هذا نعت اولیاء الله تعالیٰ قال تقشعر جلودهم تبکی اعینهم وتطمئن قلوبهم الی ذکر الله تعالیٰ ولم ینعتهم الله سبحانه بذهاب عقولهم والغشیان علیهم انما هذا فی اهل البدع وانما هو من الشیطان، واخرج ابن ابی شیبه عن ابن جبیر قال الصعقة من الشیطان وقال ابن سیرین بیننا وبین هؤلاء الذین یصرعون عند قرأة القرآن ان یجعل احدهم علی حائط باسطا رجلیه ثم یقرأ علیهم القرآن کله فان رمی بنفسه فهو صادق.
(تفسیر روح المعانی ص ۲۸۴ جلد ۱۳ سورة الزمر آیت: ۲۳)

په تشهد کښې اشاره بالسبابة د احاديثو نه ثابت ده

سوال: چه میفرمایند علماء دین دریں مسئله که اشارة بالسبابه لطفا از شما استدعامینمایم، زیرا که فهم چیز است ودر وطن مایاں منفی است، واگر یک ادم میکند اورا بدے داند، که ایں وهابی شده است وپیش مایان عاجزان نه یک کتاب ونه ایں قدر علمیت که برائے شان قناعت بدهم ونه بخود شان اینقدر حفظ از علم احادیث است، اگر ایں مسئله اشارت واضح موافق باکمال علمیت ووقوف خود نوشته شود، در هر کتاب که نفی اشارت میشود ومیکند نام این کتاب ومرجوحیت قول این هم لطفا واضح شود؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالغفار افغانستان

الجواب: دریں باب بسیار احادیث مرفوعه وارد شده اند (فليراجع الى مشكواة باب التشهد) وبعد از وفات پیغمبر علیه السلام از صحابه اشاره کردن ثابت شده است (فليراجع الى الموطأ للامام محمد) وائمه ما متقدمین در کتب ظاهر الروایه هیچ نه گفته اند، بے شک در غیر ظاهر الروایت به جواز تصریح کرده اند، شیخ ابی یوسف رحمه الله در امالی وامام محمد در موطأ وصاحب بحر در باب قضاء الفوائت گفته است، که در وقت عدم ظاهر الروایت واجب است مصیر به نادر الروایه وعلماء متاخرین در اشارة مختلف اند جمع عظیم بر جواز قائل است، وجمع عظیم بر عدم جواز، لاکن راجح جواز است زیرانکه آن متاخرین که جامع بین الفقه والحدیث اند، مثل صاحب الفتح والبحر والشرح الكبير وردالمحتار قائل بر جواز اند وصاحب الهدایة نیز بر جواز تصریح کرده است در مختار النوازل وسکوت کرده است در هدایه وبحث دریں مسئله بسیار است وفرصت نوشتن کم است لهذا بریں اشارات اکتفاء باید کرد﴿۱﴾ - وهو الموفق

﴿۱﴾ (مر التفصيل فى الحاشية المحولة بمنهاج السنن شرح جامع السنن ص۱٦٦ جلد۱ باب ماجاء فى الاشارة)

دفرضو او سنتو نه پس اجتماعي دعا د قولي حديث په بنا باندې مسنون او د فعلي حديث په بنا باندې غير معمول ده

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د فرض مونځ نه پس يا د سنتو نه پس د پيغمبر عليه السلام نه دعا غوښتل ثابت دي که نه؟ که د فرض مونځ نه پس پيغمبر عليه السلام په هيئت اجتماعي سره دُعا غُوښتلې وی نو وضاحت اوکړئ واجرکم علي الله

المستفتي محمد لقمان شمس آباد اټک ... ۱۴ صفر ۱۴۰۵

الجواب پيغمبر عليه السلام په هيئت اجتماعي سره د دُعا کولو ترغيب ورکړې کما في الدارمي والفتح وغيره.《۱》او پخپله ئي نه د فرضو نه پس په هيئت اجتماعي سره دعا غوښتلې ده او نه د سنتو نه پس. او نه ئې (اللهم انت السلام) په هيئت اجتماعي سره لوستلې نو په هيئتِ اجتماعيه سره دعا غوښتلو کښې د فرضو او سنتو نه پس کښې هيڅ فرق نشته. د قولي حديث په وجه د واړه مسنون دي او د فعلي حديث په وجه باندې دواړه غير معمول دي فافهم.《۲》 وهو الموفق

《۱》قال الحافظ ابن الحجر: واخرج الحاكم عن حبيب بن مسلمة الفهرى سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: لا يجتمع ملأ فيدعو بعضهم ويؤمن بعضهم الا اجابهم الله تعالىٰ. (فتح البارى شرح صحيح البخارى ص۳۰۸ جلد۱۳ باب التأمين)

《۲》وفى المنهاج: والجواب عن الامر الاول انه معارض بالقرآن والاحاديث الصريحة فى مشروعية الدعاء والذكر على وجه الاجتماع قال الله تبارک وتعالىٰ قد اجيبت دعوتكما، وروى القرطبى عن ابى العاليه ان موسىٰ عليه السلام كان يدعو وهارون عليه السلام يؤمن، وقال النبى صلى الله عليه وسلم لا يجتمع ملأ فيدعو بعضهم ويؤمن بعضهم الا اجابهم الله تعالىٰ رواه الحاكم وذكره فى كنز العمال، وقال النبى صلى الله عليه وسلم ما اجتمع ثلاثة قط بدعوة الا كان حقا على الله ان لا يرد ايديهم رواه الدارمى وذكره الحافظ فى الفتح...... ماتبين من الجواب الاول انه ثبت باحاديث قولية مندوبية الدعاء على وجه الاجتماع ولم يثبت ما يعارضها لانه لم يثبت عن النبى صلى الله عليه وسلم فى رواية ما انه لم يدع على وجه الاجتماع ...

(بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

د مونځ نه پس په (اللهم انت السلام) کښې د بعضې الفاظو زياتول

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د فرض مونځ نه پس په (اللهم انت السلام ومنک السلام) باره کښې د حينا ربنا با لسلام وادخلنا دارالسلام. زياتوالي کول شرعاً څه حکم لري؟ بينوا توجروا

المستفتي عبدالله تور ډهيره صوابي

الجواب چونکه دا زياتوالي په مرفوع احاديثو او د صحابه کرامو په آثارو کښې موجود نه دي «۱» البته فقهائې کرامو دا ذکر کړې دي «۲» لهذا په ما ثور باندې اکتفا کول او په زيات باندې اعتراض نه کول اعتدال دې.
وهوالموفق

(بقيه حاشيه) بخلاف اذان العيد فانه ثبت فيه رواية العدم فى سنن ابى داؤد وغيره فالعجب من هذا القائل فى انه لم يفرق بين عدم الرواية وبين رواية العلم، ولو سلم ان النبیﷺ لم يدع بعد الصلوٰة على وجه الاجتماع والانقل عنه البتة وهو التحقيق ايضاً فيقال ان القول هو الاقوىٰ من غيره الخ.
(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۷۴ جلد ۱ جلد ۲ مبحث الدعاء على هيئة الاجتماعية)

«۱» عن عائشة رضى الله عنها: قالت كان رسول اللهﷺ اذا سلم لم يقعد الا مقدار ما يقول اللهم انت السلام ومنک السلام تبارکت يا ذالجلال والاکرام رواه مسلم، وعن ثوبان رضى الله عنه قال كان رسول اللهﷺ اذا انصرف من صلوته استغفر ثلثا وقال اللهم انت السلام ومنک السلام تبارک يا ذالجلال والاکرام رواه مسلم.
(مشکواة المصابيح ص ۸۸ جلد ۱ باب الذکر بعد الصلوٰة الفصل الاول)

«۲» قال العلامه شرنبلالى: بعد الفرض القيام الى اداء السنة التى تلى الفرض متصلا بالفرض مسنون غير انه يستحب الفصل بينهما كما كان عليه السلام اذا سلم يمكث قدر ما يقول اللهم انت السلام ومنک السلام اليک يعود السلام تبارکت يا ذالجلال والاکرام وقال الطحطاوى تحت (قوله واليک يعود السلام) قال فى شرح المشکاة عن الجزرى واما ما يزاد بعد قوله ومنک السلام من نحو واليک يرجع السلام فحينا ربنا وادخلنا دارالسلام فلا اصل له بل مختلق بعض القصاص.
(مراقى الفلاح مع الطحطاوى ص ۱۷۰ فصل فى صفة الاذکار بعد الصلاة)

د فرضو نه پس دعا کول

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه بعضې خلق د فرض مونځ نه پس ماثور دعا ګاني ونيل مکروه ګڼړي او په استدلال کښې د (عقائدالسنيه) عبارت پيش کوي. (والمختار عندالحنفية ان يشغل بعد اداء المكتوبة بالسنة ويكره ان يشتغل بالدعاء والتسبيح قبل اداء السنة) او حال داچه په احاديثو کښې د فرض مونځ نه پس مختلف ذکرونه راغلي دي لهذا که د احنافو د تير شوي قول څه تاويل وي نو اوليکئ؟ بينوا توجروا.

المستفتي: مولوي محمد يعقوب تحت نصرتي بنوں ۷۱۴۱۱۹۷۹

الجواب: د جمهور احناف مثلاً د ابن الهمام. ابن عابدين. ابن نجيم. او حلبي وغيره هم دا رائې ده او د بعضې احنافو رائې دا ده چه د فرضو نه پس دې متصل دعا اوکړې شي مثلاً امام بقالي (بحواله شرح شرعة الاسلام) لهذا بهتر داده چه د سنتو نه پس دې دعا اوکړې شي ﴿۱﴾ او دفرضو نه پس متصل دعا کول هم د حنفيت سره متعارض نه دي اګر چه د جمهورو په نزد مکروه تنزيهي ده (رواه مسلم ﴿۲﴾) وهو الموفق

﴿۱﴾ قال الحلبی: واماما روی من الاحادیث فی الاذکار عقیب الصلوٰة فلادلالة فیها علی الاتیان بها عقیب الفرض قبل السنة بل یحمل علی الاتیان بها بعد السنة ولا یخرجها تخلل السنة بینها وبین الفریضة عن کونها بعدها وعقیبها لان السنتمن لواحق الفریضة وتوابعها ومکملاتها فلم تکن اجنبیة منهما فما یفعل بعدها یطلق علیه انه فعل بعد الفریضة وعقیبها. (غنیة المستملی شرح منیة المصلی ص ۳۳۱ قبیل فصل فی المکروهات)

﴿۲﴾ عن عائشة رضی الله عنها قالت کان رسول الله ﷺ اذا سلم لم یقعد الا مقدار ما یقول اللهم انت السلام ومنک السلام تبارکت یا ذالجلال والاکرام الحدیث، وعلیٰ هامشه: قوله لم یقعد الا الخ...... وعلی هذا فلا وجه للاستدلال به علی ان ماثبت من الادعیة بعد الصلوٰة کان یأتی بها ﷺ بعد السنة جمعا بینه وبین هذا الحدیث والله اعلم. (صحیح المسلم ص ۲۱۸ جلد ۱ باب استحباب الذکر بعد الصلاة وبیان صفته)

وقال الحصکفی رحمه الله: ویکره تاخیر السنة ال... (بقیه حاسیه په راروان مخ..)

د سنتونه دریم رکعت کښې به ثنا نه وئیلې کیږي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چې د سنت موکده دریم رکعت به د سبحانک اللهم نه شروع کوي که د بسم الله نه؟ بینوا توجروا

المستفتي عبدالرشید جهلم

الجواب: د بسم الله نه به ئې شروع کوي ﴿۱﴾ وهو الموفق

په التحیات کښې مواکښ گوتې سره د اشارې حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه خمونږ خائې کښې د دوه علمائې کرامو اختلاف دې یو عالم په مسواکې گوتې سره اشارې ته سنت وائي او دویم د اشارې پریخو دلو ته مستحب وائي نو دې دواړو باره کښې فیصلې والا خبره اولیکئ او خمونږ راهنمائی اوکړئ؟ بینوا توجروا

المستفتي مولوي عبدالرحیم قلعه سیف الله بلوچستان ۱۰\۱۱\۱۹۹۰

الجواب: خمونږ د احنافو فقه ظاهرالروایت د اشارې د جائز او ناجائز کیدلو نه چپ ده البته په نادرالروایت کښې جواز لیکلې شوې دې

کما فی الموطأ والامالی وهی الراجعة لتائیدها بالاحادیث المرفوعه وآثار الصحابة ولان المتأخرین الذین اختاروها جامعون بین

(بقیه حاشیه) ابقدر اللهم انت السلام الخ، قال الحلوانی لا بأس بالفصل بالاوراد واختاره الکمال قال الحلبی ان ارید بالکراهة التنزیهیة ارتفع الخلاف. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۳۹۱ جلد ۱ مطلب فیما لو زاد علی العدد الوارد فی التسبیح)

﴿۱﴾ وفی الهندیه: واذا قام یفعل فی الشفع الثانی ما فعل فی الشفع الاول من القیام والرکوع والسجود کذا فی المحیط و یقرأ الفاتحة فقط هکذا فی الکافی وتکره الزیادة علی ذلک کذا فی السراج الوهاج.

(فتاویٰ عالمگیریه ص ۷٦ جلد ۱ سنن الصلاة وآدابها وکیفیتها)

الفقه والحدیث﴿۱﴾ (والتفصیل فی منهاج السنن) ﴿۲﴾. وهوالموفق

د بسم الله په پرېښودلو سره سجده سهو یا د مونځ راګرځول لازم نه دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه (۱) په هر رکعت کښې بسم الله لوستل سنت دي که واجب؟ (۲) او نه لوستلو سره پرې سجده سهو لازمیږي که نه؟ (۳) او نه وئیلو سره به مونځ صحیح وي که راګرځول به ئې واجب وي؟ بینوا توجروا

المستفتي عالم خان لنډیواه لکي مروت.... ۲۲\۱محرم ۱۴۰۱

الجواب: په هر رکعت کښې بسم الله وئیل سنت دي د سنتو په پرېښودلو سره قضاء او راګرځول نه لازمیږي ﴿۳﴾

لما فی شرح التنویر وسمی غیر الموتم بلفظ البسملة سراً فی اول کل رکعة ولو جهریة بحذف یسیر هامش ردالمحتار ص۴۵۷ جلد۱ ﴿۴﴾. وهوالموفق

﴿۱﴾ قال العلامه ابن عابدین: وفی المحیط انها سنة یرفعها عند النفی ویضعها عند الاثبات وهو قول ابی حنیفة ومحمد وکثرت به الاثار والاخبار فالعمل به اولیٰ...... وقال فی الشرح الکبیر قبض الاصابع عند الاشارة هو المروی عن محمد فی کیفیة الاشارة وکذا عن ابی یوسف فی الامالی وهذا فرع تصحیح الاشارة وعن کثیر من المشائخ لا یشیر اصلا وهو خلاف الدرایة والروایة فعن [illegible]

د مونځ نه پس (اللهم انت السلام) څنګه ونیل کیږي

سوال: علمائې کرام دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه کله امام د مونځ نه پس اللهم انت السلام وائي نو کوم طرفته به مخ کوي. دا رنګې دا دعا ده که نه؟ بعضې خلق دینه دعا نه وائي جواب راکړئ مهرباني به وي؟ بینوا توجروا

المستفتي: شاد محمد کوهاټ ۲۸ محرم ۱۴۰۱ھ

الجواب: اللهم انت السلام الخ یو ذکر دې دعا نه ده. ددې ذکر کولو په وخت کښې لاس اوچتول ثابت نه دي پیغمبر ﷺ او صحابه کرام ﷺ په هیئت اجتماعي سره دا ذکر (اللهم انت السلام) نه دې کړې بلکه خان خان له ئې کړې دې لهذا هر سړې دې قبلې ته مخ کړي اوکوي دې. ﴿۱﴾ وهو الموفق

د دعا بعدالسنن په مسئله کښې د افراط او تفریط نه مونږ بیزاره یو

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه دعا بعد السنت علي هیئت الاجتماعیه جائز ده یا نه؟ ستاسو حضراتو د فتوې نه خو جواب ښکاره دې خو د خیرالمدارس ملتان مفتي صاحب د عدم جواز قائل دې. خمونږ په علاقه کښې خلق د دارالعلوم حقانیه په فتوی باندې عمل کوي لیکن بعضې ترینه انکاریان دی. او دا پوسته هم ستاسو په خدمت کښې حاضر دې دواړو طرفته پکښې دلائل او د هغې رد موجود دې اوس مونږ څه اوکړو دچا خبره اومنو؟ مدلل جواب راولیګئ مهرباني به وي؟

بینوا توجروا

المستفتي ملک جهانزیب افریدي دره بازار دره آدم خیل ۱۲ محرم ۱۴۰۵

الجواب: پیغمبر ﷺ په هیئت اجتماعي سره نه د فرضونه پس دعا کړې ده او

﴿۱﴾ وعن ثوبان رضی الله عنه: قال کان رسول الله ﷺ اذا انصرف من صلوته استغفر ثلاثا وقال اللهم انت السلام ومنک السلام تبارکت یا ذا الجلال والاکرام رواه مسلم. (مشکواة المصابیح ص ۸۸ جلد ۱ باب الذکر بعد الصلوٰة الفصل الاول)

نه د سنتو نه پس او نه ئې اللهم انت السلام الخ په هيئت اجتماعي سره وئيلې. البته پيغمبر ﷺ په جمعي سره ددعا ترغيب ورکړې کما في كنز العمال وغيره. نو په هيئت اجتماعي سره د مونځ نه پس دعا منع نه ده نه د فرضو نه پس اونه د سنتو نه پس ممنوع صرف التزام(لازم ګرځول) دي

والمختار هو بعد الرواتب عند الجمهور وبعد الفرائض عند البقالي وتمام الكلام في المقالات.

د اشتهار الجواب: ځمونږ مسلک او د صوبه سرحد د علماؤ مسلک ديوبندي مسلک دې ددې پوستر په مضمون کښې افراط او تفريط موجود دې مونږ د بريلويت او سلفيت دواړو نه بيزاره يو. دعا بعد السنن بهيئة الاجتماعية پيغمبر عليه السلام نه د فرضو نه پس کړې اونه د سنتو نه پس. ومن ادعى فعليه البيان. البته پيغمبر عليه السلام په جمعي سره ددعا ترغيب ورکړې او د فقهاء اکثريت دعا بعد السنت افضل او بهتر ګرځولې. اختلاف په فضيلت کښې دې په جواز او عدم جواز کښې نه دې. البته التزام د هغه څه چه لازم نه وي په دواړو صورتو نو کښې مکروه دې. کومو علماؤ چه بعد السنن. دعا ته بدعت وئيلې مونږ دهغوې سره متفق نه يو اکثرفقهاؤ دعاد سنتو نه پس افضل ګرځولې. البته امام بقالي رحمه الله بعد الفرائض بهترګڼلې. وهومختار اکثر الاکابر. کوم خلق چه دا وائې چه پيغبرعليه السلام بعد السنن دعا نه ده کړې لهذا دا بالاجماع بدعت دې نو د هغوي نه تپوس کول پکار دي چه د حديثو په کوم کتاب کښې دي چه کړې ئې نه دې. ځکه چه په عدم ذکر او ذکر العدم کښې فرق موجود دې اوکه دا اومنلې شي چه پيغمبر عليه السلام دا دعا نه دې کړې

والانقل عنه البتة وهو التحقيق ايضا فيقال ان القول هو الاقوىٰ من غيره انه ثبت باحاديث قولية مندوبية الدعاء على وجه الاجتماع ولم يثبت ما يعارضها لانه لم يثبت عن النبي ﷺ في رواية ما انه لم يدع على وجه الاجتماع بخلاف اذان العيد فانه ثبت فيه رواية العدم في سنن ابي داؤد وغيره. وهوالموفق

په جمعې سره دعا کول مندوب دي بدعت نه دي.

سوال علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د پنځ وخته مونځونونه پس که د فرضونه پس متصل وي او که د سنتونه پس وي اجتماعي دعا صحیح ده که نه؟ بعضې خلق چه د حجاز یه زمکه او مکه

وارشاد الساری وغیره ان الدعاء عند الحنفیة بعد الرواتب نعم قال البقالی المعتزلی انه بعد الفرائض ﴿۱﴾ فعلم ان فی الامر توسعاً والاولیٰ هو الاتیان بعد الرواتب واما الهیئة الاجتماعیه فهی من اداب الدعاء کالحمد والصلوٰة وغیره لحدیث ذکر فی معارف السنن وغیر واحد من کتب الاحادیث ﴿۲﴾. وهو الموفق

دعا بعد السنت او بعدالفرض باندې التزام بدعت او همیشوالې جائز دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه بعضې اهل علم وائي چه دفرض مونځ نه پس په هیئت اجتماعي سره دعا کول بهترین او افضل دي. او د سنتو نه پس په هیئت اجتماعي سره ددعا کول هیڅ ثبوت نشته. بعضې اهل علم د سنتو نه پس دعا لازم ګنړي مهرباني اوکړئ فیصلې والا خبره اوکړي ډیره ښه به وي؟ بینوا توجروا.

المستفتي ناصر شاه محله سیدان جلبئ صوابي ۱۹۷۲/ ۱۲/ ۵

﴿۱﴾ وفی شرح شرعة الاسلام ویغتنم الدعاء بعد المکتوبة قبل السنة علی ماروی عن البقالی(المعتزلی فی الاصول، الحنفی فی الفروع مثل صاحب الکشاف)من انه قال الافضل ان یشتغل بالدعاء ثم بالسنة وبعد السنن والاوراد علی ماروی عن غیره وهو المشهور المعمول فی زماننا فانه مستجاب بالحدیث.

(تعلیق الکوکب الدری ص ۲۹۱ جلد۲) (وهکذا فی السعایه ص ۲۶۱ جلد۲ باب صفة الصلاة)

﴿۲﴾ قال الله تبارک وتعالیٰ: قد اجیبت دعوتکما ، وروی القرطبی عن ابی العالیة ان موسیٰ علیه السلام کان یدعو وهارون علیه السلام یؤمن، وقال النبی علیه السلام لا یجتمع ملأ فیدعو بعضهم ویؤمن بعضهم الا اجابهم الله تعالیٰ رواه الحاکم وذکره فی کنز العمال وقال النبی ﷺ ما اجتمع ثلاثة قط بدعوة الا کان حقا علی الله ان لا یرد ایدیهم رواه الدارمی وذکره الحافظ فی الفتح — ثبت باحادیث قولیة مندوبیة الدعاء علی وجه الاجتماع.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۷۳ جلد۲ مبحث الدعاء علی الهیئة الاجتماعیة)

الجواب: واضحه دوي چه دعا په التزام سره بدعت دي برابره خبره ده که د فرضو نه پس وي او که د سنتو نه پس وي. لیکن د التزام په مطلب ډیر خلق نه پوهیږي د التزام مطلب او معنی ده یو څیز لازم او واجب ګڼړل یا د یو څیز په کونکي یا پریخودونکي باندې د واجب پشان انکار کول او بد ګڼړل او صرف همیشوالي اؤ پابندئ ته التزام نه وائي ګني نو تهجد. اوابین. چاشت وغیره نور مستحبات به ټول بدعات شي (والامر لیس کذالک لانهم لا یعتقدونها واجبات ولا ینکرون علی تارکها مثل الانکار علی تارک الواجب) او په فقه حنفي کښې دا ذکر دي جه د جمهورو احنافو په نزد د سنتو نه پس دعا کول بهتر ده او د امام بقالي رحمه الله په نزد د فرضو نه پس بهتر ده او هم دې لره د دیو بند اکثر اکابر ینو مختار (غوره) ګرځولې. (۱) لهذا دیکښې سختي کول نه دي پکار او په دې ښارونو ښه داده چه د سنتو نه پس دعا اوکړیشي چه د عامو فقهاؤ نه مخالفت رانشي او فتنه جوړه نه شي ګني نو د امام بقالي رحمه الله په قول باندې هم عمل کول جائز دي چه دې په فروعاتو کښې حنفي دې او په اصولو کښې معتزلي دې. دهغوی په قول باندې عمل کول هم جائزدی.

وان شئت الاطلاع علی دلائل الطرفین فراجع الی المقالات (۲). وهو الموفق

د دُعـا آداب

د دعا کولو ډیر آداب دي چه د هغې خپله درجه کښې لحاظ کول ډیر اهم دي

(الف) دواړه لاسونه اوچتول. کمافی البیهقی یرفع یدیه فی الدعاء (۱) لیکن په مونځ کښې به عام طور سره نه شی اوچتولې

کما فی مصنف ابن ابی شیبه ان رسول اللهﷺ لم یکن یرفع یدیه حتی یفرغ من صلاته

(ب) د دعا نه مخکښې حمد او ثنا او درود وئیل

لحدیث ابی داؤد اذا صلیت فقعدت فاحمد الله بما هو اهله وصل علی ثم ادعه (۲)

(ج) ناجائز سوال نه کول. لحدیث مسلم یستجاب لعبدمالم یدع باثم اوقطیعة رحم (۳)

(د) په توجه سره غوښتل او د قبلیدلو یقین کول. لحدیث الترمذی ادعواالله **وانتم موقنون بالاجابة واعلموا ان الله لا یستجیب دعاء من قلب غافل لاه (۴)**.

(ه) په عزم او اصرار سره دعا کول لحدیث البخاری اذا دعااحدکم فلیعزم المسئلة

---

(۱) عن انس قال کان رسول اللهﷺ یرفع یدیه فی الدعاء حتی یری بیاض ابطیه. (مشکواة المصابیح ص ۱۹٦ جلد ۱ ابواب الدعوات الفصل الثالث)

(۲) عن فضالة بن عبید قال بینما رسول اللهﷺ قاعد اذ دخل رجل فصلی فقال اللهم اغفرلی وارحمنی فقال رسول اللهﷺ عجلت ایها المصلی اذاصلیت فقعدت فاحمد الله بما هو اهله وصل علی ثم ادعه قال ثم صلی رجل آخر بعد ذلک فحمد الله وصلی علی النبیﷺ فقال له النبیﷺ ایها المصلی ادع تجب رواه الترمذی وروی ابوداؤد والنسائی نحوه. (سنن الترمذی ص ۱۸٦ جلد ۲ باب ماجاء فی جامع الدعوات)

(۳) عن ابی هریرة قال قال رسول اللهﷺ یستجاب للعبد مالم یدع باثم او قطیعه رحم الخ رواه مسلم. (مشکواة المصابیح ص ۱۹۴ جلد ۱ کتاب الدعوات الفصل الاول)

(۴) سنن الترمذی ص ۱۸٦ جلد ۲ باب ماجاء فی جامع الدعوات)

وعن ابی هریرة قال قال رسول الله ﷺ لا یقولن احدکم اللهم اغفرلی ان شئت اللهم ارحمنی ان شئت لیعزم المسئلة فانه لا مکره له﴿١﴾.

(و) د دعا الفاظ درې ځلې وئیل

لحدیث مسلم وابی داؤد ان رسول الله ﷺ کان یعجبه ان یدعو ثلاثا﴿٢﴾.

(ز) د قبلیدلو جلتي نه کول حوصله او همت اوچت ساتل

لحدیث البخاری یستجاب للعبد ما لم یعجل﴿٣﴾.

(ح) په آخره کښې آمین وئیل لحدیث ابی داؤد ختم بآمین فقد اوجب﴿۴﴾

(ط) آخره کښې په مخ لاسونه راښکل

لحدیث ابی داؤد قال علیه الصلاة والسلام فاذا فرغتم فامسحوا بها جوهکم ﴿۵﴾

(ی) د حرامو نه بچ کیدل لحدیث مسلم مطعمه حرام و مشربه حرام وملبسه حرام وغذی بالحرام فانی یستجاب لذلک رواه مسلم ﴿٦﴾.

(ک) په جمعي سره دعا کول حضرت موسی علیه السلام او هارون علیه السلام په هیئت اجتماعي سره دعا کړې وه الله (ج) فرمائی:

قد اجیبت دعوتکما، وفی تفسیر القرطبی ص ٣٧۵ جلد ٨ عن ابی العالیه کان موسیٰ علیه السلام یدعو وهارون علیه السلام یؤمن ﴿٧﴾

﴿١﴾ (صحیح البخاری ص ٩٣٨ جلد ٢ باب لیعزم المسئلة فانه لا مکره له کتاب الدعوات)

﴿٢﴾ (سنن ابی داؤد ص ٢٢٠ جلد ١ باب فی الاستغفار کتاب الصلاة)

﴿٣﴾ (صحیح البخاری ص ٩٣٨ جلد ٢ باب یستجاب للعبد ما لم یعجل کتاب الدعوات)

﴿۴﴾ (سنن ابی داؤد ص ١۴٢ جلد ١ باب التامین وراء الامام)

﴿۵﴾ (سنن ابی داؤد ص ٢١٦ جلد ١ باب الدعاء کتاب الصلاة)

﴿٦﴾ (مشکواة المصابیح ص ٢۴١ جلد ١ باب الکسب وطلب الحلال الفصل الاول)

﴿٧﴾ (تفسیر قرطبی ص ٣٧۵ جلد ٨ سورة یونس آیت ٨٩ رکوع: ١۴)

او پیغمبر علیه السلام په جمعي سره د دعا ترغیب ورکړی دی

... قال النبي ﷺ لا يجتمع ملأ فيدعو بعضهم ويؤمن

د لفظ دُبر تشریح :د دبر الصلوة په دوه مطلوبونو باندې اطلاق کیږي یو د سلام نه مخکښې باندې، اودا مطلب واضح دې، ځکه چه دُبرشئ د یو څیز روسته جز ته وئیلې شی، او دویم اطلاق روستو او د مونځ نه بهر باندې هم کیږي لکه چه د مسلم شریف په حدیث کښې راغلی دی. معقبات لا یخیب قائلهن دبر کل صلاة ثلاث وثلثون تحمیدة واربع وثلاثون تکبیرة.(۱).

او دغه شان دا حدیث په ترمذی شریف کښې هم راغلې دې

فائده: دبر المکتوبات دفرضونه پس ته وائي که متصل وي او که منفصل وي د متصل پورې خاص نه دي ځکه چه پیغمبر علیه السلام د دعا او تسبیحاتو دواړو ترغیب په لفظ د (دبر) سره ورکړې او دا ناممکن ده چه دواړه عملونه په یو وخت کښې فرضونو پسې متصل اوکړې شي. که مخکښې شی دعا اوکړې نو تسبیحات به دبرالفرائض نه شي، او جمع بین التسبیحات والدعاء به دسنتو خلاف شي. او حال دا چه دا دهیچا قول هم نه دې، چه دعا مخکښې اوکړې شی او روسته به تسبیحات اوکړې شي یا ددې په عکس سره، په دیکښې یو هم د سنتو نه خلاف نه دي، نو معلومه شوه چه د فرضو او دعا فصل (جدا والې) په تسبیحاتو سره جائزدې، اودغه شان د فرضو او تسبیحاتو فصل په دُعا سره جائز دې نو لازمه شوه دا خبره چه لفظ دُبر دا تصال تقاضا نه کوي. نو چه کله د فرضو. او دُعا فصل په تسبیحاتو سره د دعا بعد المکتوبات د پاره مُضر نه دي ځکه چه تسبیحات سنن مرغوبه دي نو دغه شان به دفرضو او د عا فصل په سنت مونځ سره هم ضرر والا نه وي بلکه بالکل به هیڅ ضرر نه ورکوي. ځکه چه د سنت مونځ اتصال د فرضو سره ډیر

---

(۱) عن کعب بن عجرة قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم معقبات لا یخیب قائلهن او فاعلهن دبر کل صلوٰة مکتوبة ثلث وثلثون تسبیحة وثلث وثلثون تحمیدة واربع وثلثون تکبیرة رواه مسلم.(مشکواة المصابیح ص ۸۹ جلد ۱ باب الذکر بعد الصلوات)

زيات دي په نسبت سره اتصال د تسبيحاتو فرضونو پورې او د قيامت په ورځ به سنت مونځ د فرضو قائم مقام جوړ يږي نه تسبيحات. فقهائې کرامو تصريح کړې ده چه کوم ذکر وغيره د مؤکد سنتو نه وروستو اوشي هغې ته به دبر المکتوبات وئيلي کيږي. علامه شامي په رد المحتار کښې فرمائی:

واما ما ورد من الاحاديث فی الاذکار عقيب الصلاة فلا دلاله فيه على الاتيان بها قبل السنة بل يحمل على الاتيان بها بعدها لان السنة من لواحق الفريضة وتوابعها ومکملاتها فلم تکن اجنبية عنها، فما يفعل بعدها يطلق عليه انه عقيب الفرائض، انتهیٰ (ص ۴۹۴ جلد ۱) ﴿۱﴾

او محقق ابن الهمام په فتح القدير کښې فرمائي ﴿۲﴾

وما ورد انه ﷺ كان يقول دبر كل صلاة لا اله الا الله وحده ..... الى ان قال ..... لا

د فرضو یا سنتو نه پس په هیئت اجتماعي سره ددعا کولو متعلق دا حادي...
ذخیره چپ ده. د دعا کولو متعلق هم روایت نشته او د نه کولو متعلق هم نشت...
دیته عدم ذکر او عدم روایت وائي او که څوک دا دعوی اوکړی چه پیغمبر علیه السلام
دا دعا نه ده کړې نو هغه په پیغمبر علیه السلام باندې افتراء اوکړه. او دغه شان ک...
څوک دا دعوی اوکړي چه پیغمبر علیه السلام دا دعا کړې ده نو هغه هم افتراء اوکړه.

او که څوک دا وائي چه که دا دعائې کړې وې نو روایت شوې به وې
نو دهغه مخالف به دا اووائي که دا دعائې نه وې کړې نودا نه کول به روایت
شوې وو. لکه چه د اختر د مونځ د پاره اذان او اقامت نه دې شوې او دا نه
کیدل روایت شوې دي (کما فی روایة ابی داؤد ص۱۶۹ وغیره) ﴿۱﴾ بهرحال
په جمعې سره ددې دعا متعلق او دغه شان د اللهم انت السلام متعلق دعا
ګانو نه داحادیثو ذخیره چپ ده او د عدم ذکر او ذکر دَ عدم په مینځ کښې
فرق نه کول غباوت یا غوایت دې. ﴿۲﴾

(بقیه حاشیه) بعد ما سلم وهو مستقبل القبلة فقال اللهم اخلص الولید بن الولید الی آخر الدعاء وفی سنده علی بن زید بن جدعان وهو متکلم فیه والراجح انه لا ینزل عن درجة الحسن کیف وقال یعقوب هذا حدیث صحیح وقال العجلی وابن عدی یکتب حدیثه وقال ابن دقیق العید، علی بن زید وان ضعف فقد ذکر بالصدق...... واما اخرجه ابن ابی شیبة فی مصنفه من حدیث الاسود العامری عن ابیه هو عبد الله بن حاجب بن عامر قال صلیت مع رسول الله ﷺ الفجر فلما سلم انصرف ورفع یدیه. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۷۲ جلد۲ باب ما یقول اذا سلم) (تفسیر ابن کثیر ص۰ ۷۱ جلد۱ سورة النساء آیت: ۹۸)

﴿۱﴾ عن ابن عباس ان رسول الله ﷺ صلی العید بلااذان ولا اقامة وابابکر وعمر او عثمان شک یحیٰ. (سنن ابی داؤد ص۱۷۰ جلد۱ باب ترک الاذان فی العید)

﴿۲﴾ حضرت لعلامه مفتي اعظم کفایت الله دهلوي رحمه الله فرمائي چه که د شیخ (عبد الحق محدث دهلوي) مراد داوي لاس اوچتول او آمین آمین وئیل وئیل ثابت نه دي نود هغې جواب دادې چه په احادیثو کښې ددې خبرې نه ذکر کیدل چه پیغمبر علیه السلام به دعا کښې لاس اوچتول ددې خبرې دلیل نه دي چه لاس ئې نه اوچتول. دیو څیز په نه ذکر کولو سره د هغې عدم (نیشتوالې) نه لازمیږي.. فان عدم الثبوت لایستلزم ثبوت العدم وهذا ظاهر جدا.. لکه چه د روایتونو نه دا نه دي ثابت شوي چه لاسونه ئې اوچتول نو دغه شان دا هم په یو روایت کښې نشته چه لاسونه ئې نه اوچتول (کفایت المفتي ص ۳۴۸ جلد ۳ فصل سوم فرائض کے بعد دعا کی مقدار کیا ہے)

د پیغمبر ﷺ په قول فعل او تقریر سره ثابت کار بدعت نه دی

د پیغمبر ﷺ قول او تقریر ته حدیث وائي (۱) نو یو کار به هله د سنتو نه خلاف او بدعت وي چه نه د پیغمبر ﷺ د قول نه ثابت وي او نه د فعل یا تقریر نه نو دا دعوی کول چه دا کار بدعت دې ځکه چه پیغمبر علیه سلام نه دې کړې غباوت یا غوایت دې

د مونځ نه پس په هیئت اجتماعي سره دعا کول د مونځ نه پس په هیئت اجتماعي سره دعا کولو نه د پیغمبر علیه السلام فعل چپ دې البته د پیغمبر ﷺ قول ثابت دې هغه حدیث د دبر المکتوبات دې رواه الترمذي(۲) او په دې حدیث کښې نه د رفع الیدین ذکر شته او نه د حمد وصلوة او نه د آمین او په مخ لاس رانښکل شته. او نه پکښې د انفراد او اجتماع ذکر شته لیکن قاعده دا ده چه ،، اذا ثبت الشي ثبت بادابه ولوازمـه،، بهر حال په دې دعا کښې به د دې د آدابو لحاظ او ساتلې شي برابره خبره ده که دا دعا د فرضو نه پس وي او که د سنتو نه پس وي

د دعا بعد السنت باره کښې د فقهاؤ اقوال:

په شرح شرعة الاسلام کښې ئې لیکلې دی:

ویغتنم بعد المکتوبة قبل السنة علی ما روی عن البقالی (المعتزلی فی الاصول، الحنفی فی الفروع مثل صاحب الکشاف) من انه قال الافضل ان یشتغل بالدعاء ثم بالسنة، وبعد السنن والاوراد علی ما روی عن غیره وهو المشهور المعمول فی زماننا فانه مستجاب بالحدیث (تعلیق الکوکب الدری ص ۱۲۹ جلد ۲) قلت ومثل قول البقالی مروی عن الامام

﴿۱﴾ قال الشیخ عبد الحق الدهلوی: اعلم ان الحدیث فی اصطلاح جمهور المحدثین یطلق علی قول النبی ﷺ وفعله وتقریره ومعنی التقریر انه فعل احد او قال شیأً فی حضرته ﷺ ولم ینکر ولم ینهه عن ذلک بل سکت وقرر.

(مصطلحات علم الحدیث الملحقه بالمشکواة المصابیح ص ۳ للشیخ عبد الحق الدهلوی)

﴿۲﴾ قیل یا رسول الله ﷺ ای الدعاء اسمع قال جوف اللیل الاخر ودبر الصلوات المکتوبات. (سنن ترمذی ص ۱۸۸ جلد ۲ باب ماجاء فی جامع الدعوات)

جعفرالصادق فی الطبرانی (۱) پس د امام بقالي رحمه الله په نزد باندې د فرضونه پس دعا کول افضل دي او دیته د اکثر اکابرینو میلان دي اود جمهورو په نزد بعدالسنن افضل ده. او فقهائې کرامودا قول غوره کړې. دعلامه ابن الهمّام او ابن عابدین رائې مخکښې ذکر شوې ابن نجیم صاحب د بحرالرائق فرمائي

لکن عندنا السنة مقدمة علی الدعاء الذی هو عقب الفراغ (ص ۳۰۴ جلد ۸)

او صاحب د مراقي الفلاح علامه حسن شرنبلالي فرمائی:

ویستحب للامام بعد سلامه ان یتحول الی جهة یساره لتطوع بعد الفرض ویستحب ان یستقبل بعده ای بعد التطوع وعقب الفرض ان لم یکن بعده نافلة، یستقبل الناس...... ثم

ظهورها ولکن البر من اتقی،واتوا البیوت من ابوابها (سورة البقرة) (۱)

او عبدالله بن مسعود رضی الله عنه په هغه خلقو باندې انکار کړې وو کومو چه د مونځ نه پس نبي طرفته ګرځیدل لازم ګڼړل.

او دغه شان د انصارو آزمائش چه د (لیس البر ان تاتوالبیوت من ظهورها) ﴿۱﴾ سره ئې انکار نازل شو. البته په التزام او دوام کښې فرق کول ضروري دي، لتزام بالمستحب ممنوع دې او دوام بالمستحب مطلوب دې

قال رسول اللهﷺ خیر العمل مادیم علیه وقال رسول اللهﷺ احب الاعمال الی الله ادو مها وان قل، رواه البخاری ومسلم عن عائشة رضی الله عنها﴿۲﴾

د التزام او دوام په مینځ کښې د عموم او خصوص من وجه نسبت دې کوم خلق په د فرضو یا سنتو نه پس همیشه دعا کوي او التزام ئې کوي نو هغوي د دوام او التزام دواړو مرتکب شو. او کوم کس چه د فرض یا سنتو نه پس کله کله دعا کوي او التزام کوي نو هغه التزام اوکړو او دوام نه، اوکوم کس چه د فرضو یا سنتو نه پس همیشه دعاکوي لیکن نه ورته لازم وائي او په پریخو دونکي باندې انکار هم نه کوي نو هغه دوام اوکړو او التزام نه او د بدعت نه بچ شو البته د عوامو د اصلاح د پاره کله کله د فرضو او سنتو نه پس دعا نه کول مناسب دي چه په التزام کښې مبتلا نه شي.

د سنتو نه روستو درې ځلي دعا کول مباح دي:

حضورﷺ د زیارت القبور په وخت کښې درې ځلې دعا کړې.

کما فی مسلم (ص ۳۱۲ جلد ۱) جاء النبیﷺ البقیع فقام فاطال القیام ثم رفع یدیه ثلاث مرات ثم انحرف ﴿۳﴾

او د فرضو یا سنتو نه پس درې ځلې دعا کول نه مطلوب دي او نه ممنوع دي بلکه مباح کار دي او هرهغه مباح چه په هغې باندې د عوامو عقیده سنت جوړه شي هغه مکروه جوړیږي.

کما فی شرح الکبیر کل مباح یودی الیه ای الی اعتقاد الجهلة سنیتها فمکروه (۵۷۳) ﴿۴﴾

﴿۱﴾ (سورة البقرة پاره: ۲ رکوع: ۷ آیت: ۱۸۹)

﴿۲﴾ (مشکواة المصابیح ص ۱۱۰ جلد ۱ باب القصد فی العمل الفصل الاول)

﴿۳﴾ (صحیح مسلم شریف ص ۳۱۳ جلد ۱ فصل فی التسلیم علی اهل القبور والدعاء لهم)

﴿۴﴾ (غینة المستملی المعروف بالکبیری ص ۵۶۹ فصل فی مسائل شتیٰ)

د مونځ نه پس د څو معمولاتو باره کښې فقهي مسئلې

د کوم مونځ نه پس چه سنت نه وي نو دامام خو ښه ده چه په خپل ځائې کيني او که پاسي ليکن قبلې طرفته به د. اللهم انت السلا م (الخ) د مقدار نه زيات نه کيني. (بدائع) او د ترمذي شريف دحديث په بنا باندې د سحر او د ماښام د مونځ د فرضو نه پس د اشهد ان لا اله الا الله...الخ.. لس ځلې وئيلو په مقدار باندې ناسته پکښې داخل نه ده. (مراقي الفلاح وطحاوی ص ۲۵۲، ۲۵۳) او چه کله کيني نو د هغه خو ښه ده چه ښې طرفته مخ اړوي او که ګس طرفته او يا خلقو ته مخ کوي ليکن دا هله چه مخا مخ څوک مونځ کونکې نه وي. (بدائع) او د کوم مونځ نه پس چه سنت وي نو امام دې د اللهم انت السلام... الخ په مقدار کيني بيا دې سنت اوکړي. (مراقي الفلاح وطحطاوی

الجواب: دواړه سنت دي ﴿۱﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾ قال ابن عابدين رحمه الله: (قوله الا بقدر اللهم) لما رواه مسلم والترمذی عن عائشة رضي الله عنها قالت كان رسول الله ﷺ لا يقعد الا بمقدار ما يقول اللهم انت

باب آداب الصلوة

د فرضو ادا کولو نه پس به امام سنت کوم ځائي کښې کوي؟

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه بعضې خلق وائي د ماسپښين، ماښام او ماسخوتن مونځونو نه پس د امام د پاره په محراب کښې سنت کول مکروه دي. آيا دا خبره صحيح ده؟ بينوا توجروا.

المستفتي: ملک جهانزيب آفريدي دره آدم خيل کوهاټ..... ۳۰ اګست ۱۹۸۹ء

الجواب: د کومو فرضونو نه پس چه سنت وي نو د فرض کولو والا امام د پاره مستحب دي چه مخکښې شي يا روستو شي يا ښي طرفته شي يا ګس طرفته شي او يا کور ته لاړ شي ﴿۱﴾ فقط

د پټکي سره مونځ کول د ډير ثواب ذريعه ده

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د امام دپاره پټکې ضروري دې که نه؟ او دا هم واضحه کړئ چه د پټکي ترلو ثواب او يا درجې زيات دې ايا دا صحيح ده؟ بينوا توجروا.

المستفتي: فضل کريم صوابي......۲۷ ذي قعده ۱۳۹۵ھ

الجـواب: پټکې وهل د هر مسلمان د پاره د خير کار دې او مستحب دي، خصوصاً د مونځ په وخت کښې د ډير ثواب ذريعه ده.

كما في الفردوس الديلمي عن جابر ركعتان بعمامة خير من سبعين ركعة بلا عمامة

﴿۱﴾ قـال الحـصـكـفـي: يستحب للامام التحول ليمين القبلة الخ و قال العلامه ابن عابدين رحـمـه الـلـه: وان كـان بـعدها تطوع وقام يصليه يتقدم او يتأخر او ينحرف يمينا او شمالاً او يذهب الى بيته فيتطوع ثمة. (ردالمحتار ص ۳۹۲ جلد ۱ مطلب فيما لو زاد على العدد الوارد في التسبيح عقب الصلاة آداب الصلاة)

وفیه ایضاً الصلوٰة فی العمامه عشر الاف حسنة کما فی کشف الحقائق ص۷۷﴿۱﴾ او د امام سره ددې خاص کول جهالت دې.....وهوالموفق

اللهم انت السلام وئیلو وخت کښې لاس اوچتول

سوال: علمائې دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د اللهم انت السلام وئیلو وخت کښې لاسونه اوچتول بدعت دې که نه؟ بینوا توجروا

المستفتي: حبیب الله خان ایبټ آباد............ ۲۶\۳\۱۹۸۵

الجواب: فعل د رسول ﷺ د اللهم انت السلام وئیلو وخت کښې د لاس اوچتولو نه خاموش دې ددې متعلق نه اثبات روایت شوې او نه نفي او دسکوت (چپوالي) نه نفي جوړول کم فهمي یا بد فهمي ده. وهوالموفق

د فرضو مونځ نه پس جهراً دعا کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د فرض مونځ نه پس جهراً دعا کول پکاردي که په پټه. او مستحب کومه طریقه ده؟ بینوا توجروا

المستفتي: محمد سلیمان کراچي............ ۱۲\۱جمادي الاول ۱۴۰۲هـ

الجواب: د مونځ نه پس د امام په جهر سره دعا کول غوښتل او د مقتدیانو آمین وئیل جائز دي (لحدیث ورد بذالک کما فی فتح الباری) ﴿۲﴾ لیکن مسبوق وغیره ته د تکلیف په وجه باندې ناجائز دي (حموي) ﴿۱﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾ قال القاری: وکذا ما اورده الدیلمی من حدیث ابن عمر مرفوعاً: صلاة بعمامة تعدل خمسا وعشرین...... ومن حدیث انس مرفوعا الصلاة فی العمامة بعشرة آلاف حسنة قلت:

د پټکي شرعي حيثيت او مقدار

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائي چه پټكي به صرف د مونځ د پاره وهلې كيږي او كه په نورو وختونو كښې به هم سنت وى؟ ددې شرعي حيثيت څه دې؟ بينوا توجروا

المستفتي: روح الامين فائنل شعبه نفسيات پشاور يونيورستي

الجواب: پټكي د مونځ او بغير د مونځ نه دواړو حالتونو كښې سنت دې(۱) د پټكي څه شرعي اندازه نشته البته پيغمبر عليه السلام درې نيم گزه او شپږ گزه دوه قسمه (مختلف رنگونو والا) استعمال كړي دي. (سعايه و زرقانى) وهو الموفق

(بقيه حاشيه) هنا الامام اذا قرأ فى الصلاة ويحتمل ان يكون المراد بالقارى اعم من ذلك..... واخرج الحاكم عن حبيب بن مسلمة الفهرى سمعت رسول الله ﷺ يقول: لا يجتمع ملأ فيدعو بعضهم ويؤمن بعضهم الا اجابهم الله تعالىٰ. (فتح البارى شرح صحيح البخارى ص۳۰۸ جلد ۱۴ باب التامين)

﴿۱﴾قال العلامة ابن عابدين: وفى حاشية الحموى عن الامام الشعرانى اجمع العلماء سلفاً وخلفاً على استحباب ذكر الجماعة فى المساجد وغيرها الا ان يشوش جهرهم على نائم او مصل او قارئ.

(ردالمحتار ص ۴۸۸ جلد ۱ مطلب فى رفع الصوت بالذكر باب مايفسد الصلاة ومايكره فيها)

﴿۲﴾ پټكي تړل د رسول الله ﷺ په سنتو كښې يو سنت دى د پيغمبرانو او نيكانو خلقو

د فرض د ادا کولو نه پس د اللهم انت السلام په مقدار کیناستل یا دا ونیل دواړه ثابت دي.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د فرضو او سنتو په مینځ کښې د اللهم انت السلام په مقدار کیناستل سنت دي یا هم دا دعا وئیل سنت دي؟ بینوا توجروا

المستفتي: لعل مرجان کوهاټ............۱۲۶رجب۱۳۹۳ھ

(بقیه حاشیه) حافظ ابن القیم په زاد المعاد (ص۷۲جلد۱) او ملاعلي قاري په مرقاة کښې او مجد الشیرازی وغیره سیر والؤ ذکر کړي دي چه پیغمبر علیه السلام به څنګه ټوپئ استعمالوله دغه شان به ئي عمامه هم استعمالوله نو پیغمبر علیه السلام پټکې اکثر د ټوپئ دپاسه وهلو. او کله به ئي بغیر دپټکي نه صرف ټوپئ هم پسر کوله. او بغیر د ټوپئ نه به ئي پټکې هم وهلو او که دا اعتراض اوکړیشي چه په ترمذي کښې مرفوع روایت دي (ان فرق ما بيننا وبين المشركين العمائم على القلانس) نو دهغې یو جواب محدثینو دا ذکر کړې دې چه امام ترمذی وئیلې دي اسناده ليس بالقائم. او په منهاج السنن کښې دي چه دې حدیث کښې د پیغمبر علیه السلام په اعتجار باندې انکار مراد دې.

رسول الله صلی الله علیه وسلم نه صرف په احرام کښې سرتور سر کیدل ثابت دي عام طور سره به د هغوي صلی الله علیه وسلم په سر باندې پټکې یا ټوپئ پرته وه. اودا د فرشتو سنت دي په (تفسیر ابن کثیر ص۵۲۳جلد۱) کښې څو روایتونه ددې متعلق راغلې دي صحابه کرامو به هم خپل سرونه په ټوپئ یاعمامه سره پټول د عبدالله بن عتیک او عبدالله بن عدي نه د هر یو دعمامې ذکر په بخاري شریف کښې راغلې دې. دغه شان دحدیثو په کتابونو کښې د انس بن مالک عمار بن یاسر او حضرت ابوالدرداء رضی الله عنهم پشان صحابه کرامو د عمامې ذکر راغلې دې دغه شان دنورو صحابو دعمامې او شملې پریخودلو د کیفیت تذکره هم د حدیثو په کتابونو کښې موجود دي. د تابعینو او تبع تابعینو متعلق دعمامې استعمال روایت شوې دې ابن بطال مالکي رحمه الله فرمائي چه امام مالک بیان کړي دي چه هغوي یحيٰ بن سعید. ربیعه او ابن هرمند رحمهم الله کښې هر یو پټکې وهونکې موندلې دي او زه د ربیعه په مجلس کښې ووم. په هغې کښې یودیرش شرکاء وو هریو پټکې وهونکې وو. حضرت حسن بصري رحمه الله فرمائي چه قوم به په عمامه او ټوپئ باندې سجده کوله (بخاري ص۵٦جلد۱) ازمرتب.

الجواب: دومره اندازه باندې فصل کول هم سنت دي او اللهم انت السلام يا نور ماثور ذکرونه وئيل هم سنت دي (لثبوت کليهما بالحديث)(۱) وهو الموفق

د سنتو او فرضو په مينځ کښې خوراک څښاک کول يا خبرې کول

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د سحر په مونځ کښې د فرضو او سنتو په مينځ کښې د ماسپښين دمونځ د سنتو او فرضو په مينځ کښې خوراک څښاک او خبرې کول جائز دي که نه؟ په دې سره د سنتو راګرځول لازم دي که نه؟ بينوا توجروا

المستفتي: مولوي نصيب خان حسن خيل شمالي وزيرستان... ۱۰\۱۱نومبر ۱۹۸۹

الجواب: د فرضو او سنتو په مينځ کښې دا کارونه د ثواب کمونکې دې ليکن دراګرځولو باعث نه دي. (شرح التنوير على هامش ردالمحتار ص۴۵۷ جلد۱) (۲) وهوالموفق

په مونځ کښې د خشوع ختميدلو د خطرې د وجې نه سترګې پټول

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه که د توجه او خشوع ساتلو دپاره په مونځ کښې سترګې پټې کړې شي نو په دې کښې به څه قباحت وي که نه؟ بينوا توجروا

المستفتي: عبدالحليم بقلم خود.......... ۱۷\۱۱\۱۹۷۳ء

---

(۱) وعن عائشة رضى الله عنها قالت كان رسول الله ﷺ اذا سلم لم يقعد الا مقدار ما يقول اللهم انت السلام ومنك السلام تباركت يا ذا الجلال و الاكرام رواه مسلم.

وعن ثوبان رضى الله عنه قال كان رسول الله ﷺ اذا انصرف من صلوته استغفر ثلثا وقال اللهم انت السلام ومنك السلام تباركت يا ذاالجلال والاكرام رواه مسلم.

(مشكوٰة المصابيح ص۸۸ جلد ۱ باب الذكر بعد الصلوٰة الفصل الاول)

(۲) قال العلامة الحصكفى: ولو تكلم بين السنة والفرض لا يسقطها ولكن ينقص ثوابها، وقيل تسقط، (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص۵۰۳ جلد ۱ مبحث مهم فى الكلام على الضجعة بعد سنن الفجر باب الوتر والنوافل)

الجواب: که دسترگو کهلاؤ ساتلو وخت کښې د خشوع ختمیدو خطره وي نو بندول يې جائز دي بلکه بهتر دي (شامي ص ۴۰۲ جلد ۱) «۱» وهوالموفق

امام د پاره د پټکي مقدار

سوال: علمائي دين دي مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د جمات د امام د پاره د پټکي مقدار کم نه کم څومره پکار دې؟ بينوا توجروا

المستفتي: مثل زاده ترلاندي صوابي ۱۹۶۹ء۱۲۱۵۱

الجواب: د پیغمبر عليه السلام پټکي مختلف قسمونه کښې وو ليکن سنت په هريو پټکي سره اداکيږي لکه چه قميص، څادر اولنګ هر څومره چه وي سنت پرې اداکيږي دا ضروري نه ده چه دمنقول په اندازه باندې وي «۲» وهوالموفق

«۱» قال العلامة الحصكفي: وتغميض عينيه للنهي الا لكمال الخشوع. (قوله الالكمال الخشوع) بان خاف فوت الخشوع بسبب رؤية ما يفرق الخاطر فلا يكره بل قال بعض العلماء انه الاولى وليس ببعيد حلية وبحر. (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص۴۷۷ جلد ۱ مطلب اذا تردد الحكم بين سنة وبدعة كان ترك السنة اولى، باب ما يفسد الصلاة وما يكره فيها)

«۲» العمامة ما اعتم بالرأس ولاحدلها شرعاً نعم ذكر في شرح المواهب كانت له صلى الله عليه وسلم عمامة قصيرة ستة اذرع وعمامة طويلة اثنا عشر ذراعاً وكما في الطبراني ولكن قال ابن حجر لا اصل له (مواهب ص ۹۹) وفي السعاية ذكر علي القاري في رسالته في العمامة ذكر بعض علماء نا الحنفية ان العمامة التي كان يلبس دائما طولها سبعة اذرع والتي تلبس في الجمعة والعيدين طولها اثنتا عشرة ذراعا ويؤيده ما ذكره الجزري في تصحيح المصابيح قد تتبعت الكتب وتطلبت من كتب السير والتواريخ لا قف على قدر عمامته صلى الله عليه وسلم فلم اقف على شيء حتى اخبرني من اثق به انه وقف على شيء من كلام الشيخ محي الدين النووي ذكر فيه انه عليه السلام كان له عمامة قصيرة وعمامة طويلة وان القصيرة كانت سبعة اذرع والطويلة اثنى عشر (مواهب) وقال الشيخ احمد عبد الجواد الدومي عن ابن القيم: لم تكن عمامته صلى الله عليه وسلم كبيرة يوذى الرأس حملها ولا صغيرة لا تقي الرأس من حر ولا برد بل كانت وسطاً بين ذلك وخير الامور الوسط (اتحافات ص ۱۵۵)...... (ازمرتب)

د عمامې د دوؤ شملو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د عما مې دوه شملې پریحودل جائز دي یا نه؟ بینوا توجروا

المستفتي : حامد انور............... ۱۹۷۵ء۲۱\۱۲\۳

الجـواب: بین الکتفین دوه عذبه (عذبه شمله عمامه) جائز دی ﴿۱﴾ (اشـعة اللمعات شرح مشکوة). وهو الموفق

د عمامې د پاره درومال استعمال او د عمامې مقدار

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فر مائي چه نن صبا د رومال کوم رواج دې آیا ګدې په سر باندې په ترلو سره د عمامې سنت ادا کیږي؟ او دغه شان د احادیثو په رنړا کښې دعمامې کم مقدار او زیات مقدار څومره ګزه پورې ثابت دي؟او آیا عمامه صرف د امام د پاره سنت ده یا د مقتدي او منفرد د پاره هم؟ بینوا توجروا

المستفتي. حبیب ګل............... ۱۹۷۴ء

الجواب: دا خبره دې واضحه وي چه عمامه پسر ول د هر مسلمان د پاره سنت دي (لثبوتها بالاحادیث القولیة) او فقهائې کرامو دا د مونځ په مستحباتو

﴿۱﴾ وفی المنهاج: وکما ثبت ارسال العذبة بین الکتفین کذلک ثبت ارسالها من الجانب الایمن نحو الاذن فی حدیث امامة، اخرجه الطبرانی فی الکبیر...... وکذلک ثبت ارخاء ها بین یدی المعتم ومن خلفه فی حدیث عبد الرحمن بن عوف رواه ابوداؤد وفی اسناده شیخ مجهول وفی حدیث ثوبان اخرجه الطبرانی فی الاوسط...... اعلم ان سدل الطرف الاسفل یسمی عذبة فی الاصطلاح واما غرز الطرف الاعلی وارساله من خلفه فیسمی عذبة لغة وهو ثابت فی روایة ابی الشیخ من روایة ابن عمر، کان رسول اللهﷺ یدیر کور العمامة علی راسه ویغرزها من وراء ه ویرخی لها ذوابة بین کتفیه.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۲۱۲ جلد۵ باب سدل العمامة بین الکتفین)

کنبي شمار کړې دي (کما في شرح الکبیر ص ۳۲۴ ﴿۱﴾ په دې کنبي د امام او غیر امام حکم یو شان دې صرف د امام پورې خاص کیدل په څه دلیل سره نه دي ثابت ﴿۲﴾ او دا خبره هم ده چه عمامه هرهغې کپړې ته وائي چه د سرنه تاوکړې شی، کما في التعلیق الممجد ،اودا معنی په رومال کنبي هم شته دي،لهذا د عربي لغت په رنړا کنبي به دا عمامه وي، اګر چه ځمونږ په لغت کنبي دیته عمامه نه وئیلې کیږي،او دعمامې دپاره څه شرعاً مقدار نه دې مقرر نو د رومال په وړوکوالي باندې څه نقصان نه لازمیږي.البته ملاعلي قاري په مرقاة کنبے لیکلي دي.چه د پیغمبر علیه السلام وړه عمامه اووه شرعي ګزه وه،او لویه عمامه دولس شرعي ګزه وه لیکن په دې سره دا نه لا زمیږي چه ددې خاص مقدار نه کمه زیاته عمامه به مسنون نه وي.کما في الرداء و الازار.﴿۳﴾ وهو الموفق.

﴿۱﴾ قال العلامه حلبی: المستحب ان یصلی الرجل فی ثلثة اثواب ازار وقمیص وعمامة ولو صلی فی ثوب واحد متوشحا به جمیع بدنه کما یفعله القصار فی المقصرة جاز من غیر کراهة...... ولکن فیه ترک الاستحباب.

(غنیة المستملی ص۳۳۷ فصل فیما یکره فی الصلاة)

﴿۲﴾ قال العلامه عبد الحئی اللکهنوی: وقد ذکروا ان المستحب ان یصلي فی قمیص وازار وعمامة ولا یکره الاکتفاء بالقلنسوة ولا عبرة لما اشتهر بین العوام من کراهة ذلک.

(عمدة الرعایه علی هامش شرح الوقایه ص۱۹۸ جلد۱ قبیل باب الوتر والنوافل)

وفی منهاج السنن: ان العمامة سنة ولها فضیلة مثل سائر السنن الزائدة واما روایات فضیلة الصلوٰة فیها خمسا وعشرین صلاة او سبعین صلاة وعشرة الاف حسنة فباطلة وموضوعة صرح به القاری وغیره.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص۲۱۲ جلد۵ باب سدل العمامة بین الکتفین)

﴿۳﴾ وفی منهاج السنن :والعمامة هی ما اعتم بالرأس ولاحد لها شرعا نعم ذکر فی شرح المواهب کانت له صلی الله علیه وسلم عمامة قصیرة ستة اذرع عمامة طویلة اثنا عشر ذراعا وفی السعایة ذکر علی القاری فی رسالته فی العمامة ذکر بعض علماء نا الحنفیة ان العمامة التی کان یلبس دائما طولها سبعة اذرع والتی تلبس فی الجمعة والعیدین ......(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

سجدې ته تللو وخت کښې به لاسونه په زنګونانو ږدي که زوړند به ئې ساتي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه پیغمبر علیه السلام به کله د قومې نه سجدې ته تللو نو لاسونه به ئې په زنګونانو کیښودل یا زوړند به وو؟ څمونږ دپاره بهتره طریقه کومه ده چه په زنګونانو باندې لاس کیښودلې شي یا زوړند لا سونه وي؟ بینوا توجروا المستفتي: نامعلوم.....۲۳/۸/۱۹۷۳ء

الجواب: د سجدې نه اوچتیدلو وخت کښې په پتونانو یا زنګونانو باندې ځان تینګول د حدیث او فقهې نه ثابت دي. ﴿۱﴾ لیکن سجدې ته تللو وخت کښې اعتماد کول ثابت نه دي لهذا د عذرنه بغیرداسې نه کول بهتر دي. وهوالموفق

ذکر اذکار د فرضو نه پس بهتر دي یا دسنتو نه پس؟

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د مابنام دمونځ نه پس

(بقیه حاشیه)طولها اثنا عشرة ذراعا ویویده ما ذکر الجزری فی تصحیح المصابیح قد تتبعت الکتب وتطلبت من کتب السیر والتواریخ لا قف علی قدر عمامته ﷺ فلم اقف علی شئ حتی اخبرنی من اثق به انه وقف علی شئ من کلام الشیخ محی الدین النووی ذکر فیه انه علیه السلام کان له عمامة قصیرة وعمامة طویلة وان القصیرة کانت سبعة اذرع والطویلة اثنی عشر انتهیٰ. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص۲۳۷ جلد ۱ باب مافی المسح علی الجوربین والعمامة)

﴿۱﴾ قال العلامة الحصکفی: ویکره للنهوض علی صدور قدمیه بلا اعتماد وقعوده استراحة، قال ابن عابدین: (قوله بلا اعتماد) ای علی الارض قال فی الکفایة اشاربه الی خلاف الشافعی فی موضعین احدهما یعتمد بیدیه علی رکبتیه عندنا وعنده علی الارض والثانی الجلسة الخفیفة قال شمس الائمة الحلوانی الخلاف فی الافضل حتی لوفعل کما هو مذهبنا لا بأس به عند الشافعی ولو فعل کما هو مذهبه لا بأس به عندنا کذا فی المحیط. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۳۷۴ جلد ۱ باب آداب الصلاة)

درې ځلور ځلې کلمه شریفه او لوستله او آیة الکرسي وغیره بیا دهغې نه پس م دعا اوغوښتله او دهغې نه پس مې سنت ادا کړل نو آیا دا صحیح ده که د فرضو نه پس سمدستي سنت کول ضروري دي؟ بینوا توجروا

المستفتي: علي شاه......۱۹مارچ ۱۹۷۵

الجواب: د سنتو نه پس افضل دي ﴿۱﴾ البته فرضو پسې سمدستي لوستل هم جائز دي، وهوالموفق

د امام د پاره (ربنا لک الحمد) وئیل اونه وئیل دواړه جائز دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه امام به د سمع الله لمن حمده نه پس (ربنا لک الحمد) وائی که نه؟ که اووائی نو په مونځ کښې ورسره فرق راځي که نه؟ بینوا توجروا، المستفتي: عزیز الحق پوسټ بکس نمبر ۱۴۲۱ جده سعودي عرب

الجواب: امام د سمع الله لمن حمده نه پس ربنا لک الحمد وئیلې شي. څمونږ مذهب کښې دې مسئلې کښې اختلاف دې دې کښې توسع ده ډیرو فقهاؤ وئیلو ته ترجیح ورکړې ده.﴿۲﴾ وهوالموفق

د امام نه د پټکي دو هلو او مونځ ورکولو مطالبه کول صحیح نه ده

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه یو سړې د خلقو په مخکښې دا اووائي چه په سر باندې پټکي کینبودل د رسول الله ﷺ سنت دې او کوم علماء چه په سر باندې پټکي نه ږدي هغه لعنتیان او خبیثان دي،

﴿۱﴾قال العلامه حسن بن عمار الشرنبلالی: قال الکمال عن شمس الائمة الحلوانی انه قال لاباس بقراءة الاوراد بین الفریضة والسنة فالاولیٰ تاخیر الاوراد عن السنة، فهذا ینفی الکراهة. (مراقی الفلاح شرح نورالایضاح ص ۳۱۲ فصل فی صفة الاذکار)

﴿۲﴾ قال العلامة ابن عابدین: (قوله لغیره) ای لمؤتم ومنفرد لکن سیأتی ان المعتمد ان المنفرد یجمع بین التسمیع والتحمید وکذا الامام عندهما وهو روایة عن الامام جزم بها الشرنبلالی فی مقدمته. (ردالمحتارهامش الدرالمختار ص ۳۵۳ جلدا باب صفة الصلاة)

ددي ویونکي څه حکم دې؟ ځکه چه څمونږ په معاشره کښې اکثر علماء پټکي نه وهي بلکه اکثر ټوپئ یا قراقلي اچوي؟ بینوا توجروا

المستفتي: عبدالرازاق پی او ایف واه کینټ......۱۹۹۱ء/۱۱/۹

الجواب: عمامه تړل سنت رسول ﷺ او سنت ملائکه دي.﴿۲﴾ اوددې تړل د هر مسلمان د پاره سنت زائده او مستحب دي.﴿۳﴾ د علمائې کرامو یا ائمه کرامو پورې ددې خاص کول غلطي ده﴿۴﴾ البته د کپړې او څرمنې ټوپئ

﴿۱﴾فی منهاج السنن: ان العمامة سنة ولها فضیلة مثل سائر السنن الزائدة واما روایات فضیلة الصلوٰة فیها خمساً وعشرین صلاة او سبعین صلاة وعشرة آلاف حسنة فباطلة وموضوعةصرح به القاری وغیره، وتمام هذه المسائل فی التحفة الاحوذی.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۲۱۲ جلد۵ باب سدل العمامة بین الکتفین)

﴿۲﴾قال العلامه حافظ ابن کثیر: (قوله من الملائکة مسومین) قال معلمین وکان سیما الملائکة یوم بدر عمائم سود ویوم حنین عمائم حمر وروی من حدیث حصین بن مخارق عن سعید عن الحکم عن مقسم عن ابن عباس قال لم تقاتل الملائکة الا یوم بدر...... عن ابن عباس قال کان سیما الملائکة یوم بدر عمائم بیض قدارسلوها فی ظهورهم ویوم حنین عمائم حمر ......حدثنا هشام بن عروة عن یحیٰ بن عباد ان الزبیر رضی الله عنه کان علیه یوم بدر عمامة صفراء مقجرابها فنزلت الملائکة علیهم عمائم صفر.

(تفسیر ابن کثیر ص۵۲۳ جلد۱ سوره آل عمران آیت۱۲۵)

﴿۳﴾قال فی شرح الوقایه: السنة ما واظب النبی علیه السلام علیه مع الترک احیانا فان کانت المواظبة المذکورة علی سبیل العبادة فسنن الهدیٰ وان کانت علی سبیل العادة فسنن الزوائد کلبس الثیاب والاکل بالیمین وتقدیم الرجل الیمنیٰ فی الدخول ونحو ذلک.

(شرح الوقایه ص ۲۹ جلد۱ الولاء والتیامن فی الوضوء کتاب الطهارة)

﴿۴﴾قال العلامه حسن بن عمار بن علی: والمستحب ان یصلی فی ثلاثة اثواب ازار وقمیص وعمامة وقال الزیلعی والافضل ان یصلی فی ثوبین لقوله علیه السلام اذا کان لاحدکم ثوبان فلیصل فیهما یعنی مع العمامة لانه یکره مکشوف الرأس.

(امداد الفتاح شرح نور الایضاح ص ۲۲۹ باب شروط الصلوٰة وارکانها)

باندې کفایت کول جائز دي ﴿۱﴾ او کوم سړي چه ئې بالکل پریږدي یا د سپکوالي او بې پرواهي او ناراستئ په وجه ئې بالکلیه پریږدي نو هغه د بیهقي د حدیث ,, لعنتهم ولعنهم الله وکل نبی یجاب والتارک لسنتی،، په وجه باندې ملعون دي ﴿۲﴾

نوټ: د ماحول او معاشرې په وجه باندې سنتِ رسول پریخودل د ضعیف ترین ایمان علامت دي. فقط

﴿۱﴾ وقال فی منهاج السنن: فی الغرائب رجل صلی مع قلنسوة ولیس فوقها عمامة او شئ آخر یکره وما ذکره الفردوس الدیلمی عن جابر رکعتان بعمامة خیر من سبعین رکعة بلا عمامة، وبالجملة ان ترک العمامة ترک الاولیٰ نعم جاز ترک مالایکون مطلوباً شرعا عند مصلحة العوام.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص۲۲۵ جلد۲ باب ماجاء فی الصلوٰة فی الثوب الواحد)

﴿۲﴾وقال فی منهاج السنن: ذکر العلی القاری ایضا والمجد الشیرازی وغیرهما من ارباب السیران النبیﷺ کان یلبس القلانس تحت العمائم وبغیر العمائم ویلبس العمائم بغیر القلانس انتهیٰ، فان قیل قد روی الترمذی مرفوعا ان فرق ما بیننا وبین المشرکین العمائم علی القلانس قلنا قال الترمذی اسناده لیس بالقائم وقیل قصدهﷺ الانکار علی الاعتجار. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص۲۳۷ جلد۱ باب ماجاء فی المسح علی الجوربین والعمامة)

قال العلامه عبد الحئی اللکهنوی: وقد ذکروا ان المستحب ان یصلی فی قمیص وازار وعمامة ولایکره الاکتفاء بالقلنسوة ولا عبرة لما اشتهر بین العوام من کراهته ذلک. (عمدة الرعایه علی هامش شرح الوقایه ص۱۹۸ جلد۱ قبیل باب الوتر النوافل)

....

باب تسوية الصفوف

آیا یو نابالغ به د بالغینو په صف کښې اودریږي؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه کله د بالغینو په صف کښې ځائي وي او نابالغ یوا ځې وي نو د بالغینو په صف کښې او دریدلې شي؟ بینوا توجروا

المستفتي: کرک استاد بهرت بنوں.....۱۹۷۵ء۱۱۱۱۱۰۲

الجــواب: دا نابالغــه د بــالغینو پــه صـف کـښې اودریـدلې شـي. (کمــا فی الدرالمختار) ﴿۱﴾ وهوالموفق

په مخکښې ځائي قبضه کول او قرآن ته د شاکولو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه (۱) چه یو کس د پاره د جمات په اولنې صف کښې رومال یا تو پئ کیښودل د ځائې قبضه کولو د پاره څنګه دې. (۲) په مخکښې صف کښې مونځ ګزارناست دي او زید روستو صف کښې ناست دې په قرآن مجید کښې تلاوت کوي چه د هغې په وجه د خلقو شاکانې قرآن مجید طرفته کیږي نو آیا د زید دا طریقه جائز ده؟ بینوا توجروا

المستفتي: عبدالرحمان، حمید علي پارک اچره لاهور.....۸۱۹۱۱۹۸۷

جواب (۱) دا منع نه دي البته څوک د خپل ځائې نه پاځول مکروه دي. ﴿۲﴾

﴿۱﴾ قال الحصکفی ثم الصبیان ظاهره تعددهم فلو واحداً دخل الصف. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۴۲۲ جلد ۱ مطلب فی الکلام علی الصف الاول)

﴿۲﴾ قال العلامة ابن عابدین: (قوله ولیس له) قال فی القنیة له فی المسجد موضع معین یواظب علیه وقد شغله غیره قال الا وزاعی له ان یزعجه ولیس له ذلک عندنا، ای لان المسجد لیس ملکا لاحد بحر عن النهایة قلت ......

(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

(۲) قران مجید او دینی کتابو سو طرفته ښپې خورول مکروه دي شا کول ورته مکروه نه دي. ﴿۱﴾ وهوالموفق

د سختې ګرمۍ دوجې نه اولنې صف پريخودل

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د يو جمات په يو حصه باندې چت دې او جنوبي حصه بغير د چت نه ده اوس يو مشر عالم دين خلق په زور باندې په ګرمۍ کښې په اولني صف کښې په اودريدو باندې مجبور کوي چه د اولني صف فضيلت زيات دې اوحال دا چه ګرمي هم سخته ده نودې صورت کښې به مقتديان څه کوي؟ بينوا توجرو

المستفتي: فضل حليم بونير.....۲۹۱۷۱۱۹۷۸

الجواب: د سختې ګرمۍ د وجې نه د جماعت پريخودل هم جائز دي﴿۲﴾ نو اولني صف پريخودل به ولې جائز نه وي؟ البته چه کله ګرمي د برداشت قابله وي نو د اولني صف فضيلت حاصلول پکار دي. (لان من ابتلى ببليتين فليختر اهونهما). فافهم

(بقيه حاشيه) وينبغي تقييده بما اذا لم يقم عنه على نية العود بلا مهلة كما لو قام للوضوء مثلا ولا سيما اذا وضع فيه ثوب لتحقق سبق يده تأمل..

(ردالمحتارهامش الدرالمختار ص ۴۹۰ جلد ۱ قبيل باب الوتر والنوافل)

﴿۱﴾ وفي الهنديه: مد الرجلين الى جانب المصحف ان لم يكن بحذائه لا يكره وكذا لو كان المصحف معلقا في الوتدوهو قد مد الرجل الى ذلک الجانب لا يكره كذا في الغرائب. (فتاوئ عالمگيريه ص ۳۲۲ جلد ۵ الباب الخامس في آداب المسجد والقبلة والمصحف الخ)

﴿۲﴾ قال الحصكفي: ولا (يجب الجماعة) على من حال بينه وبينها مطر وطين وبرد شديد قال العلامةابن عابدين رحمه الله: (قوله وبرد شديد) لم يذكرا لحر الشديد ايضا ولم ارمن ذكره من علمائنا ولعل وجهه ان الحر الشديد انما يحصل غالبا في صلاة الظهر وقد كفينا مونته بسنية الابراد نعم قد يقال لو ترک الامام هذه السنة وصلى في اول الوقت كان الحر الشديد علر تأمل.

(ردالمحتار ص ۴۱۱ جلد ۱ باب الامامة)

قسم کښې حانث کېدلو واله سره په صف کښې مونځ کول جائز دي

سوال: علمائې کرام دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه یو سړې د جمعې د مونځ نه پس په جمات کښې قسم اوخوړلو چه فلانکې کار به کووم. اوس هغه د قسم نه خلاف کوي او هغه کار نه کوي، نو آیا ده سره په یو صف کښې د جمعې مونځ کول جائز دي؟ بینوا توجروا

المستفتي:زردار خان حویلیان هزاره..... ۱۹۷۲\۸\۱۴

الجواب: داهل سنت والجماعت دا مسلک دې چه دګناه په وجه باندې نیکئ ته نقصان نه رسیږي﴿۱﴾، او دګناه په وجه باندې څوک د نیک کار نه بندول ګناه ده. لهذا ددې وعدې خلاف کونکې سړې مونځ صحیح دې او دې د جمات نه ویستل او صف نه ویستل لویه ګناه ده ددې نه بچ کیدل ضروري دي. البته د فاسقانو سره تعلقات ختمول پکار دي چه هغوي د خپلو کارونو نه واپس شي او توبه اوباسي. فقط

د جمات په ډکیدلو باندې د سړک بل طرفته صفونه جوړول

سوال:علمائې دیڼ دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه که جمات دخلقو نه

﴿۱﴾قال الامام نعمان بن ثابت: نقول المسئلة مبینة مفصلة: من عمل حسنة بشرائطها خالیة عن العیوب المفسدة والمعانی المبطلة ولم یبطلها حتی خرج من الدنیا فان الله تعالیٰ لا یضیعهابل یقبلها منه ویثیبه علیها وماکان من السیئات دون الشرک والکفر ولم یتب عنها حتی مات مؤمنا فانه فی مشیئة الله تعالیٰ ان شاء عذبه وان شاء عفاعنه ولم یعذبه بالنار ابداً، قال الملا علی قاری فی شرحه: وفی اقتصار حکم الامام الاعظم رحمه الله علی الریاء والعجب دون سائر الآثام اشعار بان باقی السیئات لا تبطل الحسنات بل قال الله تعالیٰ: ان الحسنات یذهبن السیئات وذلک للحدیث القدسی سبقت رحمتی غضبی.
(شرح القاری علی الفقه الاکبر ص۷۷، ۷۸ الطاعات بشروطها مقبولة الخ)

ډک شي او د جمات مشرقي طرفته په څوارلس فته کښې متصل سړک دي خلق دومره فاصله پرېږدي او بل طرفته صفونه جوړوي نو د دې خلقو اقتداء څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: مولوی محمد وزیر بټګرام هزاره......۲۳\صفر ۱۴۰۱ھ

الجواب: دې خلقو باندې ضروري ده چه دا فاصله ډکه کړي او مونځ اوکړي ګني نو اقتداء به ئې صحیح نه وي.

لـمـافی الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۵۴۷ جلد ۱ ویمنع من الاقتداء طریق تجری فیه عجلة او نهر ...... یسع صفین فاکثر الا اذا اتصلت الصفوف فیصح مطلقا﴿۱﴾

اوکه په عیدګاه کښې داسې فاصله وي نو اداکیږي (لما في الهنديه ص ۸۷ جلد ۱)﴿۲﴾ وهو الموفق

په صفونو کښې د بوډاګانو، ځوانانو، ماشومانو اوښځو ترتیب

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه په مونځ کښې به په اولنې صف کښې بوډاګان بیا ځوانان بیا ماشومان او په آخري صف کښې به ښځې اودریږي د دې شرعي څه ثبوت دې؟ بینوا توجروا

المستفتي: ولي الله تبوک سعودي عرب. ۱۴۰۲

الجواب: دا مسئله صحیح ده په حدیث شریف کښې راغلي دي (لیلنی منکم اولوا الاحلام والنهی ثم الذین یلونهم ثم الذین یلونهم، رواه مسلم) ﴿۳﴾ نو اهل

﴿۱﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۴۳۳ جلد ۱ باب الامامة مطلب الکافی للحاکم جمع کلام محمد فی کتبه التی هی ظاهر الراوية)

﴿۲﴾ وفی الهنديه: وفی مصلی العید الفاصل لا یمنع الاقتداء وان کان یسع فیه الصفین او اکثر. (فتاوٰی هندیه ص۸۷ جلد ۱ الفصل الرابع فی بیان ما یمنع صحة الاقتداء وما لا یمنع)

﴿۳﴾ (مشکواة المصابیح ص۹۸ جلد ۱ باب تسوية الصف الفصل الاول)

علم او اهل عقل به درجه په درجه صفونه جوړوي مثلاً اول سړي بالغان بيا نابالغه وغيره ﴿۱﴾

په شاتني صف کښې يواځې اودريدل اود مخکښې صف نه سړې راروستو کول

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چې کله اولنې صف ډک شي اوروستو يو مونځ گذار راشي د دويم د راتللو اميد نه وي نودې صورت کښې د اولني صف نه مونځ کونکي شاته رابښکل ضروري دي که نه؟ او که دغه شان اونه کړي نوځان له اودريدل مکروه تحريمي دي يا تنزيهي؟ بينوا توجروا

المستفتي: اکرام الحق نشتر آباد راولپنډي..... ۱۲\۱۱ذي الحجه ۱۳۸۹ھ

الجواب: په دې زمانه کښې بهتر داده چه يواځې اودريږي (فليراجـع الى الـشرح الكبيرى ص۳۱۷﴿۲﴾ وردالمحتار ص۶۰۵ جلد۱، ناقلاً عن القنيـه) اوبعضې فقهاؤ فرمائيلې دي چه که په صف کښې څوک پوهه سړې ووهغه دې راروستو کړي کينې يواځې دې اودريږي. (ردالمحتار ص ۵.۶)﴿۳﴾ اوداصل حکم متعلق تصريح ملاؤ نه شوه. ليکن ظاهري طور سره کراهت تنزيهي معلو ميږي ځکه چه د خالي والي موجود کيدلو سره سره هم پيغمبر عليه لسلام د مونځ راګرځولو حکم نه دې کړې نود فُرجې (خالي والي) نه موجوديدلو وخت کښې به حکم اسان وي. فقط

﴿۱﴾قال العلامة الحصكفى رحمه الله : الرجال ثم الصبيان ثم الخناثى ثم النساء .
(الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص ۴۲۲ جلد۱ باب الامامة)

﴿۲﴾ قال العلامة الحلبى رحمه الله: والقيام وحده اولى فى زماننا لغلبة الجهل على العوام فاذاجره يفسد صلوته انتهى. (الشرح الكبير ص ۳۴۹ فصل فى بيان ما الذى يكره فعله فى الصلاة)

﴿۳﴾قال العلامة الحصكفى رحمه الله: وقدمنا كراهة القيام فى صف فيه فرجة بل يجذب احدامن الصف ذكره ابن الكمال لكن قالوا فى زماننا تركه اولىٰ فلذا قال فى البحر يكره وحده الا اذا لم يجد فرجة (قوله وقدمنا) اى فى باب الامامة عند قوله ويصف الرجال حيث قال ولو صلى على رفوف المسجدان وجد فى صحنه مكانا كره كقيامه فى صف خلف صف فيه فرجة، ولعله يشير بذلك الى انه لو لا العذر المذكور كان انفراد المأموم مكروها (قوله لكن قالوا) القائل صاحب القنية فانه...... (بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

امام پسې چه صف پوره شي نو دويم صف کښې يواځې اودريدل

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه که د پيش امام شاته يو صف پوره شي نو مقتدي په دويم صف کښ يواځې اودريدلې شي که نه؟ بينوا توجروا

المستفتي: محمد سليم صديقي پوسټ نمبر ۶۳۰ مسقط عمان.... ۵۱۱۱۱۱۹۷۴

الجواب: په صف کښې يواځې اودريدل مکروه دي ﴿۱﴾ ليکن مونځ صحيح دې لحديث زادک الله حرصاً ولا تعد ﴿۲﴾ ولم يامره بالاعادة ههنا ﴿۳﴾. فافهم. وهوالموفق

(بقيه حاشيه) عزا الى بعض الكتب اتى جماعة ولم يجد فى الصف فرجة قيل يقوم وحده ويعذر وقيل يجذب واحدا من الصف الى نفسه فيقف بجنبه والاصح ماروى هشام عن محمد انه ينتظر الى الركوع فان جاء رجل والاجذب اليه رجلا او دخل فى الصف ثم قال فى القنية والقيام وحده اولىٰ فى زماننا لغلبة الجهل على العوام فاذا جره تفسد صلاته.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۲۸ جلد ۱ باب من يفسد الصلاة ومايكره فيها)

﴿۱﴾ قال العلامه حصكفى: وقد منا كراهة القيام فى صف خلف صف فيه فرجة للنهى وكذا القيام منفرداً وان لم يجد فرجة بل يجذب احداً من الصف ذكره ابن الكمال لكن قالوا فى زماننا تركه اولىٰ. (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص۴۲۸ جلد ۱ باب مكروهات الصلاة)

﴿۲﴾ وعن ابى بكرة انه انتهىٰ الى النبى ﷺ وهو راكع فركع قبل ان يصل الى الصف ثم مشى الى الصف فذكر ذلك للنبى ﷺ فقال زادك الله حرصا ولا تعد رواه البخارى.

(مشكواة المصابيح ص۹۹ جلد ۱ الفصل الاول باب الموقف)

﴿۳﴾ قال العلامه على بن سلطان محمد: ذهب الجمهور الى ان الانفراد خلف الصف مكروه غير مبطل وقال النخعى وحماد وابن ابى ليلى ووكيع واحمد مبطل والحديث حجة عليهم فانه عليه السلام لم يأمره بالاعادة ولو كان الانفراد مفسداً لم تكن صلاته منعقدة لاقتران المفسد بتحريمتها.

(مرقاة المفاتيح شرح مشكواة ص۱۸۵ جلد۳ قبيل الفصل الثانى باب الموقف)

په جمات کښې د مونځ ادا کونکي مخې نه د جمات نه بهر یا دننه د تیریدلو حکم

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فر مائي چه یو سړې په جماعت کښې دننه یا په صحن (غولې، انګړ) کښې مونځ کوي او دویم سړې د جماعت نه بهر لرې مخامخ تیریږي آیا هغه به ګناه ګاروي او دغه شان د جمات او غیر جمات څه فرق شته دې؟ بینوا توجروا

المستفتي: حبیب الله..۳۰\۳\۷۴

الجواب: محقق ابن همام دا غوره کړې چه په جمات او غیر جمات کښې فرق نشته یعنې په جمات کښې هم لږ لرې تیریدل جائز دي(ای ما لایقع علیه بصر المصلی الخاشع) (کمافی فتح القدیر ص۲۸۸ جلد۱)﴿۱﴾ وهوالموفق

که یو کس په اولني صف کښې سنت شروع کړل او جماعت اودریدلو نو څه به کوي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فر مائي چې یو سړې په اولني صف کښې سنت شروع کړي او لږ ساعت پس جماعت اودریږي اوس صف خو یودې نو دا سړې به سنت پوره کړي او جماعت کښې به شریک شي یا سنت پریږدي شاته لاړ شي سنت او کړي بیا په فرض جماعت کښې شریک شي؟ بینوا توجروا

المستفتي: عبدالغني....۳ جون ۱۹۷۵

﴿۱﴾قال العلامة ابن الهمام : وفی النهایة الاصح انه ان کان بحال لو صلی صلاة الخاشعین نحو ان یکون بصره فی قیامه فی موضع سجوده وفی موضع قدمیه فی رکوعه والی ارنبة انفه فی سجوده فی حجره فی قعوده والی منکبه فی سلامه لا یقع بصره علی المار لا یکره ومختار السرخسی مافی الهدایه وما صحح فی النهایة مختار فخرالاسلام رجحه فی النهایة. (فتح القدیر ص ۳۵۴ جلد ۱ باب ما یفسد الصلاة ومایکره فیها)

الجــواب: سـنت دي اوکړي او امـام سـره دې شـريک شـي. (ردالمحتـار) ﴿۱﴾

وهوالموفق

په صفونو کښې د اوګو او ګيټو ملاوهلونه مراد برابرول دي

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه په مونځ کښې ګيټې او اوګې ملاوهل پکار دي يابغير د ملاوولو نه اودريدل پکار دي؟ او حال دا چه دا دواړه په يو وخت کښې ملاوول ګران دي؟ بينوا توجروا

المستفتي: غلام حيدر چارسده...

الجواب: صفونه نيغ ساتل مطلوب دي اوکومو روايتـو نو کښې چه کعب د کعب سره اوګه د اوګې سره او رکبة د رکبة سره د ملاؤولو حکم راغلي دې د هغې نه مراد بربرول دي دا نه چه حقيقي معنیٰ ئې مراد ده.

لانهـا متعذر فی آنٍ واحد، فافهم ﴿۲﴾ وفی البحر ص۳۵۳ جلد۱ وينبغی للقوم اذا قـامـوا الـی الـصـلـوٰة ان يتـرصـوا ويـسـدوا الـخلل ويسووا بين مناکبهم فی الصفوف ﴿۳﴾. وهوالموفق

﴿۱﴾ قـال الـعـلامة ابن عـابـدين رحمه الله: قال فی شرح المنية والا وجه ان يتمها لانها ان كـانت صلاة واحدة فظاهرالخ. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۵۲۸ جلد۱ قبيل مطلب فی كراهة الخروج من المسجد بعد الاذان باب ادراک الفريضة)

﴿۲﴾ وفی الـمـنـهـاج: واما الزاق المنكب بالمنكب والركبة بالركبة والكعب بالكعب فـالـمـرادمـنـه المحاذاة دون المعنى الظاهر بدليل ماروواه ابوداؤد وحاذوا بين المناكب وحـاذوا بـالاعناق...... واما ما يفعله اهل الظاهر من حمل الا لزاق على الحقيقة فلا سلف لهـم فيه عـلـى ان الـزاق الكعب بالكعب والركبة بالركبة والمنكب بالمنكب حقيقة فی وقت واحد عسير جداً بل محال.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص۱۰۳ جلد۲ باب ماجاء فی اقامة الصفوف)

﴿۳﴾ (البحر الرائق ص۳۵۳ جلد۱ باب الامامة)

بغیر د ضرورت نه صفونه پرېښودل او دامام نه لرې اودرېدل

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائې چه يو سړې جمات ته راشي او دامام په اقتداء کښې نيت اوتړي خو صف پرېږدي او ځان له اودرېږي نو ددې کس د مونځ څه حکم دې؟ بينوا توجروا

المستفتي: عبدالرحيم پېښور ښار

الجواب: که دا سړې صفونه پرېږدي او يواځې د امام اقتداء کوي نو دده مونځ جائز خو خلافِ اولی دې.

کما فی الهنديه ص۸۸ جلد۱ ولو اقتدیٰ بالامام فی اقصی المسجد والامام فی المحراب فانه يجوز کذا فی شرح الطحاوی وان قام علی سطح داره المتصل بالمسجد لا يصح اقتداء ه﴿۱﴾. وهوالموفق

﴿۱﴾ (فتاویٰ عالمگيريه ص۸۸ جلد۱ الفصل الرابع فی بيان مايمنع صحة الاقتداء وما لا يمنع)

باب الامامة

فصل فی الجماعة

تارک الجماعت فاسق او منافق دی

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په جمات کښې روزانه اذان کیږی او دَ کلی خلق اذان اوری او جمات ته حاضری نه کوی او دَ اذان دَ مطلب او مقصد نه هم خبر دی. دَداسې خلقو دپاره شرعی حکم څه دې؟

بینوا توجروا

المستفتی: محمد نذیز عباسی ساکن ډهیر آزاد کشمیر..... ۲۰/محرم ۱۳۹۲ھ

الجواب: تارک الجماعت فاسق ﴿۱﴾. او منافق دې ﴿۲﴾. وهو الموفق.

﴿۱﴾ قال العلامه ابن نجيم: وذكر في غاية البيان معزيا الى الاجناس ان تارك الجماعة يستوجب اساءة ولا تقبل شهادته اذا تركها استخفافا بذلك ومجانة اما اذا تركها سهوا او تركها بتاويل بان يكون الامام من اهل الاهواء او مخالفا لمذهب المقتدى لا يراعى مذهبه فلا يستوجب الاساءة وتقبل شهادته.

(البحر الرائق ص ۳۴۵ جلد ۱ باب الامامة)

﴿۲﴾ عن عبد الله بن مسعود قال لقد رائيتنا وما يتخلف عن الصلاة الا منافق قد علم نفاقه او مريض ان كان المريض ليمشى بين رجلين حتى يأتى الصلاة وقال ان رسول الله ﷺ علمنا سنن الهدىٰ وان من سنن الهدىٰ الصلاة فى المسجد الذى يوذن فيه.

(مشكواة المصابيح ص ۹۶ جلد ۱ باب الجماعة الفصل الثالث)

څوک فاسق او فاجر په دَجمعې دَمونځ نه نشي منع کولې

سوال: علمائي دين دي مسئلي باره کښې څه فرمائی چه يو سړی خپلې ښځې ته بدعی طلاق يعنی درې طلاقه ورکړل. چه دَهغې متعلق دَ علاقه کشمير ټولو علمائي کرامو دَښځې اوخاوند په مينځ کښې دَجدايئ حکم کړې دې. ليکن هغه دواړه پيښور ته لاړل اوهلته کښې دواړه اوسيږی او په زنا کښې اخته دی. ددې ټولو خبرو اقرار دَدغې سړی پلار هم کړې دې او د ماسپخين د مونځ نه پس ئې دَامام صاحب دَتپوس په جواب کښې اووئيل چه ورسره په غم ښادئ کښې شريک يم اوتعلق ورسره ساتم. اوهغوی سره تنګ راتګ هم کيږی. نودَ جماعت امام صاحب مونځ واپس راوګرځولو او دَهغه پلار ته ئې اووئيل چه ترڅو پورې تادَخپل ځوئ سره تعلق پريخودې نه وی نو دَجمعې مونځ ته مه راځه. دغې سړی بل جمات ته دَمونځ دپاره تلل شروع کړل دَهغه دويم جمات امام ورته اووئيل چه ستا مونځ جائز دې صرف په پلار والی باندې کافر کيږې نه. نواوس دَدې مسئلې حقيقت څه دې؟ بينوا توجروا.

المستفتی صاحب حق کانګړه شبقدر فورټ پيښور... ۲۰/جمادی الثانی ۱۳۸۹ھ

الجواب: دَدې طلاق دَورکونکی پلار دَجمعې دَمونځ يا جمات نه منع کول حرام دی الله تعالی فرمائی.

ومن اظلم ممن منع مساجد الله ان يذكر فيها اسمه ﴿۱﴾ وقال أرءيت الذی ينهىٰ عبداً اذاصلىٰ ﴿۲﴾ وايضاً ما منع النبی ﷺ الثلثة الذين خلفوا عن المسجد والجماعة ﴿۳﴾

دغه شان ددې کار اعاده بالکل دَ ناپوهئ نتيجه ده. اودَداسې تعزير پوره کول ډير زيات ګران دی. ځکه چه فسق او فجورصرف زنانه ده بلکه جواری کول شراب ځکل. سودی کار کول. ږيره خرئيل او مونځ باقاعده نه کول دا ټول

﴿۱﴾ (سورة البقرة پاره: ۱ آيت: ۱۱۴ رکوع: ۱۴)

﴿۲﴾ (سورة العلق پاره: ۳۰ آيت: ۹، ۱۰ رکوع: ۲۱)

﴿۳﴾ (الصحيح البخاری ص ۶۳۵ جلد ۲ باب حديث کعب بن مالک کتاب المغازی)

دوم جلد 20

کارونه موجب د فسق دی نودوی د جماعت او مونځ نه ولې نه منع کوی مختصرداچه دویم امام په حقه دې اوپه دې سړیٔ یعنی پلار او نورو مسلمانانو باندې ضروری دی چه ددې زناکارسره تعلق ختم کړی.﴿١﴾ وهوالموفق

دَ " من ام قوما وهم له كارهون " او " صلوا خلف كل بروفاجر " حدیثونو کښې تطبیق

سوال: ما يقول العلماء الراسخون فى هذه المسئلة ان الامام اذا صار فاسقا بعد ما تقلدوه عادلاً هل يستحق العزل، وهل يجوز لاهل الحل والعقد من اهل المحلة ان يعزلوه استدلالا بقوله عليه السلام لا يقبل صلوٰة من ام قوما وهم له كارهون؟ وبعضهم يقولون يجوز الصلوٰة خلفه ولا يستحق العزل استدلالا بقوله عليه السلام صلوا خلف كل بروفاجر ،فما التطبيق بين الحديثين؟ بينوا توجروا

المستفتی: سید حبیب شاه معرفت شیخ الحدیث مولانا محمد احمد صاحب شیرگڑھ......١٩٧٣ء/٣/١٩

جواب: اعلم ان الصلوٰة جائزة خلف الفاسق لقوله عليه السلام صلوا خلف كل بروفاجر (الحديث) ﴿٢﴾ لكنها مكروهة تحريماً كما فى منحة الخالق على

﴿١﴾ قال القارى على بن سلطان محمد: رخص للمسلم ان يغضب على اخيه ثلاث ليال لقلته ولا يجوز فوقها الا اذا كان الهجر ان فى حق من حقوق الله تعالىٰ فيجوز فوق ذلك...... واجمع العلماء على ان من خاف من مكالمة احد وصلته ما يفسد عليه دينه او يدخل مضرة فى دنياه يجوز له مجانبته وبعده ورب صرم جميل خير من مخالطة تؤذيه...... فان هجرة اهل الاهواء والبدع واجبة على مر الاوقات ما لم يظهر منه التوبة والرجوع الى الحق، فانه ﷺ لما خاف على كعب بن مالك واصحابه النفاق حين تخلفوا عن غزوة تبوك امر بهجر انهم خمسين يوماً. (مرقاة المفاتيح شرح مشكواة ص ٧٥٩ جلد٨ باب ماينهى عنه من التهاجر والتقاطع واتباع العورات)

﴿٢﴾ (اخرجه البيهقى كتاب الجنائز باب الصلوٰة على من قتل نفسه غير مستحل لقتلها (ص ١٩ جلد٤) والدارقطنى باب صفة من تجوز الصلاة...... (بقيه حاشيه په بله صفحه)

هامش البحر ص ۳۴۹ جلد ۱، قال الرملی ذکر الحلبی ف شرح منیة المصلی ان کراهة تقلیم الفاسق والمبتدع کراهة التحریم انتهیٰ ﴿۱﴾ قلت وهذا عند وجود غیر الفاسق لما فی البحر ص ۳۴۹ جلد ۱ وینبغی ان یکون محل کراهة الاقتداء بهم عند وجود غیرهم والا فلا کراهة کما لا یخفیٰ ﴿۲﴾ وجاز عزله عند عدم الفتنة کما یدل علیه ما فی ردالمحتار ص ۵۰۲ جلد ۱ واذا قلد عدلا ثم جار وفسق لا ینعزل ولکن یستحب العزل ان لم یستلزم فتنة انتهیٰ ﴿۳﴾ قلت وجه الدلالة واضحة لان امام الحی ادون حالا من الامام الکبیر وقلت ایضا هذا عند تحقق الامام الغیر الفاسق والافلا ضیر فیه فافهم. وهو الموفق

په کومو صورتونو کښې دَ جمعې پرېښودل جائز دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په لاندینی صورتونو کښې سړې جمات ته لاړشی دَجمعې سره مونځ اوکړی یا په کور کښې پاتې شی اوځان له مونځ اوکړی. (۱). چه ښځې ته دَخاوند په غیرموجودګۍ کښې دَ تکلیف رسیدلو غالب ګمان وی. (۲). ښځې ته دَخاوند په غیرموجودګۍ کښې دَتکلیف رسیدلو شک وی. (۳). ښځې ته دَخاوند په غیرموجودګۍ کښې صرف دَطبیعت دَخرابیدلو خطره وی. (۴). چا سره دَوعدې پوره کولو وخت وی.

(بقیه حاشیه) معه والصلاة علیه ص۵۷ جلد۲ وبنحوه اخرجه الطبرانی فی الکبیر رقم: ۱۳۶۲۲ (حاشیه امداد الفتاح ص ۳۴۴ بیان من تکره امامتهم) وعن ابی هریرة قال قال رسول الله ﷺ الجهاد واجب علیکم مع کل امیر برا کان اوفاجرا وان عمل الکبائر والصلاة واجبة علیکم خلف کل مسلم برا کان او فاجرا وان عمل الکبائر...... رواه ابوداؤد. (مشکواة المصابیح ص ۱۰۰ جلد ۱ باب الامامة)

﴿۱﴾ (منحة الخالق علی هامش البحر الرائق ص ۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

﴿۲﴾ (البحر الرائق ص ۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

﴿۳﴾ (ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۴۰۵ جلد ۱ باب الامامة)

(۵) سخت معذوره دې په جمات کښې ستر وغیره ښکاره کیږي. تفصیلی جواب راولیګئ، ډیره مهربانی به وی؟ بینوا توجروا.

المستفتی عبدالحمید ایس وی درازنده ډیره اسماعیل خان.... ۲۵/۲/۱۹۷۲ء

الجواب: په اولنی اوآخرنی صورت کښې دَجمعې پریخودل جائز دی (۱) فقط.

دَ"اقتداء" دَصحیح والی دپاره دَ امام رضامندی شرط نه ده

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که یو امام دَخپلو مقتدیانو نه دَتنخواه مطالبه اوکړی او اووائی چه څوک دَتنخواه ورکولو نه انکاریان وی هغوی دې ماپسې مونځ نه کوی. دَشریعت په رڼا کښې ددې څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: غنی الرحمن ارمړپایان نوشهره.

الجواب: دَامامت په عوض کښې اجرت (تنخواه) اخستل او ورکول جائز دی (۲). البته امام پسې دَاقتداء دَصحیح والی دپاره ددغې امام رضامندی شرط نه ده. (۳). وهو الموفق.

که ځان له نې دَ مازیګر مونځ کړې وی نو په دویم ځل به نې دَ جمعې سره نه کوی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که یو سړې ځان له دَ

---

(۱) قال العلامة الحصكفی رحمه الله: ولا علی من حال بینه وبینها مطر وطین وبرد شدید وظلمة كذلك وریح لیلا لا نهارا وخوف علی ماله او من غریم او ظالم او مدافعة احد الاخبثین، قال ابن عابدین (قوله او ظالم) یخافه علی نفسه او ماله.
(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۴۱۲ جلد ۱ باب الامامة)

(۲) قال العلامة الحصكفی: ویفتی الیوم بصحتها لتعلیم القرآن والفقة والامامة والاذان.
(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۳۸ جلد ۵ باب الاجارة الفاسدة)

(۳) قال الحصكفی: والامام ینوی صلاته فقط ولا یشترط لصحة الاقتداء نیة امامة المقتدی بل لنیل الثواب عند اقتداء احدبه قبله كما بحثه فی الاشباه.
(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۳۱۲ جلد ۱ مبحث النیة باب شروط الصلاة)

مازیگر مونځ اوکړی. اوهغه ته دَجمعې کیدلو یانه کیدلو تعلق هیڅ معلومات نه وی اوس داسړې په یوجمات تیریږی چه هغوی دَمازیگرمونځ کوی نودې ورسره په دویم ځل باندې مونځ کولې شی یا نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: سعدالله خان فیروزسنزلیبارتریزنوشهره.....۲۳ربیع الثانی ۱۴۰۳ھ

الجواب: کوم کس چه دَمازیگرمونځ یوځل اوکړی که ځان له وی اوکه جمعې سره وی په دویم ځل دَمازیگرمونځ نشی کولې. ﴿۱﴾ (شامی) وهوالموفق.

په مسجدحرام او مسجدنبوی کښې دَ حنفیانو شوافعو پسې اقتداء

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه مونږخلق په خپل کلی کښې دَیوې نوې خبرې ښکارشوې یو، دلته یو مشردې هغه فرمائی چه زمونږ حنفی المسلک مسلمانانو مونځ په بیت الله شریف اوحرمِ نبوی ﷺ کښې دَهغې امام پسې چه شافعی المسلک وی نه کیږی اوحال داچه مونږ ټولو هغوی پسې مونځونه کړې دی. سره دَ سند نه زر ته زره فتوی غوښتونکی یم؟ بینوا توجروا.

المستفتی: الحاج حافظ محمداسماعیل......۱۹۷۳ء/۲/۱۵.

الجواب: که دَامام نه(چه په فروعو کښې مخالف وی) دَمونځ فساد متحقق شوې نه وی نودَهغه پسې مونځ مکروه نه دې.

یدل علیه ما فی ردالمحتار ص ۵۲۶ جلد ۱ وفی حاشیة الاشباه للخیر الرملی الذی یمیل الیه خاطری القول بعدم الکراهة اذا لم یتحقق منه مفسد انتهیٰ ﴿۲﴾ یقول العبد الضعیف ان قول الرملی یؤیده ما تعامله السلف لا نهم اقتدوا

﴿۱﴾ قال الحصکفی: وان صلی ثلاثا منها ای الرباعیة اتم منفرداً ثم اقتدیٰ بالامام متنفلاً ویدرک بذلک فضیلة الجماعة حاوی الا فی العصر فلا یقتدی لکراهة النفل بعده. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۵۲۷ جلد ۱ باب ادراک الفریضة)

﴿۲﴾ (ردالمحتار ص ۳۱۶ جلد ۱ مطلب فی الاقتداء بشافعی ونحوه هل یکره ام لا، باب الامامة)

بعضهم ببعض مع الاختلاف فی الفروع ﴿۱﴾. وهوالموفق

دَ ملازمت دَ خطرې په وجه حنفیت پرېخودل اودَ نورو مذهبونو په طريقې سره مونځ کول

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه امام حنفی المسلک دَملازمت په وجه باندې خپل دَحنفی مونځ طريقه پرېږدی اودَنورمذهبونو په طريقه باندې مونځ ورکوی تردې چه وتر هم په دوه سلامونوباندې کوی.آيا چرته يوحنفی دپاره په دې طريقې سره امامت کول جائز دی که نه ؟ بينوا توجروا.

المستفتی: جهان نثاربشام سوات..........ز ۱۹۹۰ء/۸/۵.

الجواب: که دا امام ډير مجبور نه وی نو دا ضميرفروشی جائز نه ده.﴿۲﴾ .کنې نودَمجبورئ په حالت کښې سخت منکرات هم جائزکيږی.﴿۳﴾ .وهوالموفق.

دَ تراوقښې نه بچ کيدلو دَ پاره دويم جماعت "اهون البليتين" دې.

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه (۱) زمونږ دَجمات چه کوم امام تير شوې دې هغه دَموجوده امام استاد دې.او اوس هغه استاد دده نه ناراضه دې.(۲).امام صاحب دَمولانايوسف قريشی صاحب هم شاګرد دې.

﴿۱﴾ قال العلامه ابراهيم الحلبی: ولهذا ذکر فی المحيط انه لو صلی خلف فاسق او مبتدع احرز ثواب الجماعة لکن لا يحرز ثواب المصلی خلف تقی کيف وقد صلی الصحابة والتابعون خلف الحجاج وفسقه ما لا يخفی...... وعليه يحمل عمل الصحابة والتابعين فی الاقتداء بالحجاج. (غنية المستملی شرح منية المصلی ص ۴۷۵ فصل فی الامامة)

﴿۲﴾ فی الهنديه: حنفی ارتحل الی مذهب الشافعی رحمه الله تعالیٰ يعزر کذا فی جواهر الاخلاطی، قال الصحيح قوله ارتحل الی مذهب الشافعی يعزر ای اذا کان ارتحاله لالغرض محمود شرعا . (فتاویٰ عالمګيريه ص ۱۶۹ جلد ۲ فصل فی التعزير)

﴿۳﴾ قال الله تعالیٰ: انما حرم عليکم الميتة والدم ولحم الخنزير وما اهل به لغير الله فمن اضطر غير باغ ولا عاد فلا اثم عليه ان الله غفور رحيم . (سورة البقرة آيت:۱۷۳ پاره: ۲ رکوع:۵)

هغه ترینه هم ناراضه دي.(۳).ددې امام نه تړولې محلې والا هم خفه دی آیا دده اقتدا صحیح ده؟ بینوا توجروا.

المستفتی:گل جنان ولد حاکم خان............۲۸/جنوری ۱۹۷۵ء.

الجواب: چه په کومو وجوهاتو باندې دا ټول خلق خفه دی دهغې د وضاحت نه مخکښې مونږ دجواب ورکولو نه معذور یو.وهوالموفق.

په دویم ځل تپوس

سوال: تفصیل او وجوهات داسې دی چه زمونږ په محله کښې د دریو رونړو بچی دی.د دوه رونړو بچی وائی چه دجمات دپاره متفقه طور امام ساتل پکار دی.لیکن د دریم رور اولاد وائی چه داموجوده امام به ساتلې کیږی. لیکن دخلقو اکثریت په دې باندې متفق دی چه موجوده امام دامامت نه لرې کړیشی اوبل امام په متفقه طور سره مقررکړیشی او دا دویم امام ددغې کلی دې اوهمیشه دتره ځامنوسره په زمکه وغیره جهګړې کوی.لیکن موجوده امام هم دخپل امامت نه نه لرې کیږی.او وائی چه هرڅنګه وی څه به امامت کوم.نوددې وجې نه په یو جمات کښې په یو وخت باندې دوه امامان مونځ ادا کوی.آیا دا جائز دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی:گل جنان ضلع بنون.........۲۴/فروری ۱۹۷۵ء.

الجواب: محترم بغیر څه وجې نه امام معزول کول جائز نه دی.اوپه یو وخت کښې دوه جماعتونه کول مکروه دی.﴿۱﴾ .البته دجنګ جهګړې او شر او فتنې په نسبت سره اهون البلیتین دی.﴿۲﴾ .نوتکرار او تعدد خه دې.خو تلوار او تعصب شر دې.وهوالموفق.

﴿۱﴾ قال العلامه حصکفی: ویکره تکرار الجماعة باذان واقامة فی مسجد محلة لا فی مسجد طریق او مسجد لا امام له ولا مؤذن. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۴۰۸ جلد ۱ مطلب فی تکرار الجماعة فی المسجد)

﴿۲﴾قال العلامه عبد القادر الرافعی: (قوله الا لفتنة) ای الا اذا خیف حصول فتنة من عزله بسبب فسقه فلا یسعی فی عزله لان ضرر الفتنة فوق ضرر خلعه.

(تقریرات الرافعی حاشیه ابن عابدین ص ۶۹ جلد۷ باب الامامة)

په سټیټ بینک کښې امامت کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په سټیټ بینک کښې ملازمت یا امامت کول صحیح دی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی سراج الاسلام جامع مسجد کوچی بازارمحمد علی جوهرپیښور ۳/صفر ۱۴۰۴ھ

الجواب: دَبینک ملازمت تعاؤن علی المعصیت دې چه دا ممنوع دی. ﴿۱﴾ او دا امامت بذات خود جائز دې البته دَسود منافع یو امام یا ملازم ته دَعوض (بدلې) په طور ورکول جائز نه دی. ﴿۲﴾ وهوالموفق.

په سر تور سر دَ امامت کولو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه آیا امام په سرتور سر باندې امامت کولې شی؟ او حال دا چه امام سره کپړه هم شته خو هغه کیږدی

﴿۱﴾ عن جابر قال لعن رسول الله ﷺ اکل الربوا و موکله و کاتبه و شاهدیه وقال هم سواء رواه مسلم. (مشکواة المصابیح ص ۲۴۴ جلد ۱ الفصل الاول باب الربوا)

﴿۲﴾ وفی المنهاج: ان التصدق من الحرام کفران کان علی رجاء الثواب لان فیه استحلال المعصیة وهو کفر اذا ثبت کونها معصیة بدلیل قطعی سواء کان حراماً لعینه او لغیره وهو الراجح فالاصل فیه ان یرد الی المالک او ورثته فان لم یمکن الرد فسبیله التصدق علی الفقراء کما فی الهدایة وغیرها ولکن لا علی وجه رجاء الثواب من هذا المال نفسه بل ینوی فراغ الذمة او ایصال الثواب الی المالک فیثیبه الله تعالیٰ بامتثال امر الشریعة کما صرح به ابن القیم وفی شرح الاشباه انه جاز اخذ الحرام کالربا للفقیر، ویدل علی جواز التصدق علی الفقراء وعلی جواز اخذهم حدیث عاصم بن کلیب اخرجه ابو داؤد فی سننه فی باب اجتناب الشبهات من کتاب البیوع من حدیث اجابة النبی ﷺ داعی امرأة وفی آخره اطعمیه الاساریٰ.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۳۴ جلد ۱ مبحث التصدق من الحرام)

وائی چه داهم سنتِ رسول دی نوآیا په سرتورسرمونځ ورکول جائزدی؟
بینوا توجروا

المستفتی: صوفی گل رحمن پیپلز کالونی فیصل آباد.... ۷/ رمضان ۱۴۰۳ھ

الجواب: دَ احرام په حالت کښې اودَتواضع (عاجزئ) په صورت کښې سرتور سر مونځ کول جائز دی البته په تواضع او تصنع (ځان ښودلو) کښې فرق کول ضروری دی. اودَنورې تهذیب والو دپاره دَ دلیل نیولو محل جوړيدل لویه فتنه ده.﴿۱﴾ .وهوالموفق.

دَ زنانو د پاره جمات ته مونځ دپاره تلل صحیح نه دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی! ﴿۱﴾ آیا زنانه اوسړی (غیرمحرم) په جمات کښې دَجمعې مونځ کولې شی چه په جمات کښې دَپردې انتظام هم نه وی. اویو بل ښه وینی او حال دا چه مونږ ورته څوځلې وئیلې دی چه زنانه دې په کورونو کښې مونځونه کوی ځکه چه مکه مکرمه کښې هم داسې کیږی. دَمسئلې وضاحت اوکړئ؟﴿۲﴾. په دې ښځو کښې څو زنانه په نیم بربنډلباس کښې هم جمات ته راځی او دَجمات په احاطه(حدود) کښې یوه کمره (کوټه) ده چه په هغې کښې جامې بدلې کړی اومونځ کوی اوداجامې هم داسې وی چه مونږ ورته په پاکستان کښې تیټې جامې وایو نو آیا دَدوی په دې کښې مونځ کیږی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: محمداسحاق هانگ کانگ ....۱۹۷۴ء/۲/۱۱.

الجواب: محترم المقام دامت برکاتکم ،دَ"السلام علیکم" نه پس دې داخبره واضحه وی چه کله سړی او زنانه یوامام پسې مونځ کوی نو دَبرابر والی

﴿۱﴾قال العلامة الحصکفی: وصلاته حاسرا ای کاشفا رأسه للتکاسل ولاباس به للتذلل اما للاهانة بها فکفر فی ردالمحتار قال فیه اشارة الی ان الاولیٰ ان لا یفعله وان یتذلل ویخشع بقلبه فانهما من افعال القلب. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۴۷۴ جلد ۱ مطلب فی الخشوع باب مایفسد الصلاة ومایکره فیها)

په صورت کښې دَسړي مونځ فاسدیږي. دَمحاذات نه مراد دا دي چه زنانه ښي یا کس طرفته دَسړي سره بغیر دَخه رکاوټ نه اودریږي یا دَسړي نه مخکښې اودریږي اګرکه سړي ترینه لرې وي.(۱) په حرم شریف کښې دَ محاذات نه دَ حفاظت ډیر اهتمام کولې شي لیکن دَعوامو دَبدنظمۍ په وجه باندې انتظام کونکی عاجزه شي.(۲) دَښځې دپاره نیم برښنه کیدل حرام دي لیکن دَعورت. پټولو په صورت کښې که تیټه لباس هم وي مونځ ئې صحیح دی(۳). وهو الموفق

بغیر پټکی او بغیر ټوپۍ نه مونځ ورکول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه په سعودي عرب کښې اکثر امامان بغیر پټکی او بغیر ټوپۍ نه اودریږي او مونځ ورکوي او مونږ دَمجبورۍ نه هغوی پسې خامخا مونځ کوؤ نو آیا دې خلقو پسې مونځ کیږي؟ بینوا توجروا.

المستفتي: محمد اسماعیل وزارة الدفاع والطیران ریاض سعودیه ۱۹۸۸ء/۴/۱۸

الجواب: بغیر پټکی یا بغیر ټوپۍ نه مونځ کول یا ورکول دَسنتو نه خلاف دي﴿۳﴾

﴿۱﴾ قال ابن عابدین: وقد صرحوا بان المرأة الواحدة تفسد صلاة ثلاثة اذا وقفت فی الصف من عن یمینها ومن عن یسارها ومن خلفها فالتفسیر الصحیح للمحاذاة ما فی المجتبیٰ المحاذاة المفسدة ان تقوم بجنب الرجل من غیر حائل او قدامه واجاب فی النهر بان المرأة انما تفسد صلاة من خلفها اذا کان محاذیالها.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۲۳ جلد ۱ باب الامامة)

﴿۲﴾ وفی فتاویٰ الهندیه: بدن الحرة عورة الا وجهها و کفیها و قدمیها کذا فی المتون.
(فتاویٰ عالمگیریه ص ۵۸ جلد ۱ الفصل الاول فی الطهارة وستر العورة)

﴿۳﴾ فی منهاج السنن: اعلم انه تستحب الصلوٰة فی ثلاثة اثواب الرداء والازار والعمامة او القمیص والسراویل والعمامة صرح به فی البحر وغیره، ولا تکره فی ثوب واحد اذا اشتمل به جمیع بدنه کازار المیت کما صرح به فی الشرح الکبیر، ولعل مراده نفی کراهة التحریم فلایرد ما ذکر فی الغرائب رجل صلی مع قلنسوة ولیس فوقها عمامة او شئ آخر یکره وماذکره الفردوس الدیلمی عن جابر رکعتان بعمامة ......

(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

لیکن دَداسې مونځ راګرځول شرعی مطلوب نه دی دغه شان دېرې خریونکی پسې مونځ کول مکروه تحریمی دی لیکن واجب الاعاده نه دی لان السلف الصالحین قد صلوا خلف ائمة الجور ولم تروعنهم الاعادة ﴿۱﴾ ولان الاقتداء خلف الفاسق اولیٰ من الانفراد ولان هذه الکراهة لامر خارج عن ماهیة الصلاة ﴿۲﴾ فافهم . وهوالموفق

که امام په جمات کښې وی اوبعضې مقتدیان په تهه خانه کښې وی نو اقتداء صحیح ده

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه داسې جمات وی چه لاندې ترینه تهه خانه هم وی امام په جمات کښې اودریږی او دَباران یابل څه

(بقیه حاشیه) خیر من سبعین رکعة بلا عمامة، وبالجملة ان ترک العمامة ترک الاولیٰ نعم جاز ترک ما لایکون مطلوبا شرعا عند مصلحة العوام. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۲۲۵ جلد۲ باب ماجاء فی الصلوة فی الثوب الواحد)

﴿۱﴾ قال العلامه حلبی: ولهذا ذکر فی المحیط انه لو صلی خلف فاسق او مبتدع احرز ثواب الجماعة لکن لا یحرز ثواب المصلی خلف تقی کیف وقد صلی الصحابة والتابعون خلف الحجاج وفسقه ما لا یخفی...... وعلیه ما یحمل عمل الصحابة والتابعین فی الاقتداء بالحجاج. (غنیة المستملی شرح المنیة المصلی ص ۴۷۵ فصل فی الامامة)

﴿۲﴾ وفی منهاج السنن: (قوله رجل ام قوما وهم له کارهون) قال ابن الملکؒ لبدعته او فسقه او جهله اما اذا کان بینه وبینهم کراهة عداوة بسبب امر دنیوی فلایکون له هذا الحکم، وقال القطب الجنجوهی جملة الامر انه لو کان فیه ما یوجب کراهته شرعا اعتبرت کراهة وان لم یکرهه احد، وان لم یکن فیه ذلک شرعا لم یعتبر فیه کراهة من کرهه وان کرهه الکل واما اذا لم یکن امره ظاهراً شرعا فالمعتبر رائ غالب من خلفه، قال القاری، اما اذا کره البعض فالعبرة بالعالم ولو انفرد، وقیل العبرة بالاکثر ورجحه ابن حجر ولعله محمول علی اکثر العلماء اذا وجدوا والافلا عبرة بکثرة الجاهلین وجزم صاحب الحلیة بکون هذه الکراهة کراهة تحریم کما قاله ابن عابدین وذکرارباب الفتاویٰ ان کراهة الاقتداء بمثل هذا الامام اذا کان فی القوم افضل منه والافلا کراهة وذکروا ایضا ان الاقتداء بمثله اولیٰ من الانفراد. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۲۴۰ جلد۲ باب ماجاء من ام قوما وهم له کارهون)

اجتماع په وجه ځائې نه وی او مقتدیان په تهه خانه" کښې اودریږی نو آیا لاندې مونځ کیږی؟ بینوا توجروا.

المستفتی:عبدالمنان..........۱۹۷۴/۳/۱۹ء.

الجواب:دا اقتداء یعنی چه کله امام اوچت وی اوقوم په تهه خانه کښې وی جائز ده خوچه څه اشتباه پکښې نه وی. کماصرح به فی الهندیه وردالمحتارفی باب الامامة ﴿۱﴾.وهوالموفق.

دَ دویمې جمعې حکم

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره څه فرمائی دې چه په جمات کښې دویم جماعت کول څنګه دی جائز دی که ناجائز؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حاجی گل عظیم خان احسان کارپوریشن بټ خیله سوات....۱۹۷۹/۹/۱۷ء.

الجواب:دویم جمات نه مطلقاً مکروه دې اونه مطلقاً مشروع ،کمالایخفی علی من راجع الی باب امامة ردالمحتـــاروبوادرالنوادر،دَ اذان او اقامت نه کولو او ځائې بدلولو په صورت کښې انکارکول پخپله یوناجائز کار دې.

کما فی ردالمحتار ص۵۵۳ جلد ۱ ولو کرراهله بدونهما او کان مسجد طریق جاز اجماعاً (وقال بعده) عن ابی یوسف انه اذا لم تکن الجماعة علی الهیئة الاولیٰ لا تکره والاتکره وهوالصحیح﴿۲﴾. وفی الهندیه ص۷۳ جلد ۱ وفی الاصل للصدر الشهید اما اذا صلوا الجماعة بغیر اذان واقامة فی

﴿۱﴾ وفی الهندیه: ولو قام علی سطح المسجد واقتدی بامام فی المسجد ان باب فی المسجد ولا یشتبه علیه حال الامام یصح الاقتداء. (فتاویٰ عالمگیریه ص۸۸ جلد ۱ الفصل الرابع فی بیان ما یمنع صحة الاقتداء وما لا یمنع)(وهکذا فی ردالمحتار ص۴۳۵ جلد ۱ قبیل مطلب فی رفع المبلغ صوته زیادة علی الحاجة)

﴿۲﴾ (ردالمحتار ص۴۰۸،۴۰۹ جلد ۱ مطلب فی تکرار الجماعة فی المسجد باب الامامة)

ناحية المسجد لا يكره ﴿۱﴾ وفی المقام تفصيل ﴿۲﴾ . هو الموفق

چه کسان د څلورو نه زيات نه وی نو د جمات
په يو طرف کښې دويم جمات کولې شی

سوال: علمائی دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ د کلی په جمات کښې امام شته دې او مونځ او کړی ليکن څه کسان پاتې شی او دويم جمات اوکړی نو آيا داهغوی داجماعت يعنی دويم جماعت صحيح دې؟ بينوا توجروا

المستفتی: حبيب الله خان گمبيلالکی مروت ۱۴۰۱/۷/۴ھ

الجواب: د جمات په يوطرف کښې د اذان او اقامت نه بغير دويم جمات کول جائز دی. او خاص کرچه کله داکسان د څلورونه زيات نه وی.

كما فی الهنديه ص۸۳ جلد۱ وفی الاصل للصدر الشهيد امااذا صلوا بجماعة بغير اذان واقامة فی ناحية المسجد لايكره، وقال شمس الائمة الحلوانی ان كان سوی الامام ثلاثة لا يكره بالاتفاق ﴿۳﴾. وهو الموفق

﴿۱﴾ (فتاویٰ عالمگيريه ص۸۳ جلد۱ الفصل الاول فی الجماعة)

﴿۲﴾ **اشرف علی تهانوی** رحمه الله **فرمائی**: د فقهی روايتونو نه څه صورتونه او دهغې احکامات معلوميږی. اولنې صورت: د محلې په جمات کښې غيراهل مونځ کړې وی. دويم صورت د محلې په جمات کښې اهل کس بغيرد اعلان اذان نه يابغيرد اذان نه په درجه اولی سره مونځ کړې وی. دريم صورت: دغه جمات په لاره باندې وی. څلورم صورت: په دې جمات کښې امام اومؤذن معين نه وی. پنځم صورت: د محلې جمات وی يعنی دهغه جمات مونځ کونکی او امام معين وی اوهغوی پکښې د اذان د اعلان په صورت کښې مونځ کړې وی پس څلورم او اولنې صورت کښې بالاتفاق جماعت ثانيه جائز بلکه افضل دې لکه څنګه چه د افضليت تصريح موجود ده. نوپه پنځم صورت کښې که دويم جمات بهيئت الاولي وی بياخوبالاتفاق مکروه تحريمی دې لکه چه په "ردالمحتار" کښې د تحريمی کيدلو تصريح ده. اوکه په هيئت اولي نه وی نودا د کلام محل دې د امام ابويوسف نه نزد مکروه نه دې او د امام صاحب په نزدمکروه دې لکه چه په "ظهيريه" کښې د دې ظاهر الرواية کيدل ښکاره دی. البته يو روايت د امام صاحب نه دا دې چه که دريو نه زيات وی نومکروه دې. کنې مکروه نه دې دا د روايتونو دظاهری مدلول خلاصه شوه الخ. امداد الفتاوی ص۲۴۲ جلد۱ باب الامامة والجماعة.

﴿۳﴾ (فتاویٰ هنديه ص۸۳ جلد۱ الفصل الاول فی الجماعة الباب الخامس فی الامامة)

دَ باڼډو په جماتونو کښې دَ دویم جماعت حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَباڼډو په جماتونو کښې دَحنفی مذهب په بناء باندې دویم جماعت جائز دې که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمد عمران نوشهره

الجواب: دویم جماعت نه مطلقاً ممنوع دې او نه مطلقاً مشروع دې دَامام ابویوسف قول" اوسع المذاهب" دې وهوانه اذالم تکن الجماعة علی الهیئة الاولی لاتکره والاتکره وهوالصحیح کمافی ردالمحتارص۵۵۲ جلد۱ ﴿۱﴾. وهوالموفق.

په ائیرپورټ (دَجهازونو میدان) کښې دویم جماعت مکروه نه دې.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَ عرب امارات په ائیرپورټ کښې یوجمات دې پنځه وخته مونځونو دپاره ئې امام هم مقرر دې چه باقاعده امامت کوی لیکن مسئله داده چه په ماسپښین کښې دوه جمعې کیږی چه په یوشان باندې کیږی هم په هغه مصلی او دَ اقامت سره او دواړو جماعتونو دپاره باقاعده وختونه هم لیکلې شی آیا داجائز دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالرشید اندرون هشتنګری ګېټ پېښور ۲۰ ربیع الاول ۱۴۰۲ هـ

الجواب: ظاهری طورسره دجماعتونو په دې تکرار کښې څه کراهت نشته ځکه چه دَائیرپورټ او سټېشن وغیره جماتونه محلې نه لری.

(ماخوذا ز ردالمحتارص۵۱۶ جلد۱ باب الامامة) ﴿۲﴾. وهوالموفق.

﴿۱﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۰۹ جلد۱ مطلب فی تکرار الجماعة فی المسجد)

﴿۲﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: او کان مسجد طریق جاز اجماعا کما فی مسجد لیس له امام ولاموذن ویصلی الناس فیه فوجا فوجا فان الافضل ان یصلی کل فریق باذان واقامة علی حدة کما فی امالی قاضیخان ...... واما مسجد الشارع فالناس فیه سواء لا اختصاص له بفریق دون طریق. (ردالمحتار ص۴۰۸ جلد۱ مطلب فی تکرار الجماعة فی المسجد باب الامامة)

دَ سود خور امام دَ وجې نه بل جمات ته تلل بهتر دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه آیا سود خور امام پسې مونځ کول جائز دی؟ چه خواته بل جمات کښې هم دَجمعې مونځ کیږی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: میاں احسان الله اسماعیل نوشهره........ ۳۰/جولائی ۱۹۷۳ء.

الجواب: په دې صورت کښې بل جمات ته تلل جائز دی بلکه بهتر دی. فی الشرح الکبیر ص۵۶۹ وفی فتاوی قاضی خان اذا کان امام الحی زانیا او آکل ربواً له ان یتحول الی مسجد آخر. ﴿۱﴾ .وهو الموفق.

دَ فرض مونځ راګرځونکی پسې دَ نوی فرض والا دَ اقتداء حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دکراهتِ تحریمی په وجه باندې دَفرض مونځ راګرځونکی امام پسې دَنوی فرض کونکی اقتداء صحیح ده یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: شیخ الحدیث مولانافضل الهی شاه منصوری دارالعلوم حقانیه ۱۴/۱۰/۱۹۹۰

الجواب: دَدې اقتداء دَصحت یا عدمِ صحت متعلق په صراحت سره څه جزئیه ملاؤ نه شوه او اکابرین په دې کښې مختلف دی. مولانا اشرف علی تهانوی رحمه الله صحت طرفته مائل دې او مفتی عزیزالرحمن صاحب رحمه الله دَعدمِ صحت قائل دې. چه راجح قول دَحضرت حکیم الامت رحمه الله دې ان شاء الله. ځکه چه دَ اعادې تعریف دا دې.

هی فعل ما فعل او لا مع ضرب من الخلل ثانیا وقیل هو اتیان المثل الاول علی وجه الکمال کما فی منحة الخالق علی هامش البحر ص ۷۸ جلد ۲ ﴿۲﴾، وفی ردالمحتار ص ۶۷۷ جلد ۱ عن المیزان یوخذ من لفظ الاعادة ومن تعریفها بما مر انه ینوی بالثانیة الفرض

﴿۱﴾ (غنیة المستملی شرح منیة المصلی ص ۵۲۵ فصل فی احکام المسجد)

﴿۲﴾ (منحة الخالق علی هامش البحر الرائق ص ۷۸ جلد ۲ باب قضاء الفوائت)

لان ما فعل او لا هو الفرض فاعادته فعله ثانيا اما على القول بان الفرض يسقط بالثانية فظاهر، واما على القول الاخر فلان المقصود من تكرارها ثانيا جبر نقصان الاولىٰ فالاول فرض ناقص والثانية فرض كامل، انتهىٰ مافي ردالمحتار ﴿۱﴾، وفي جنائز ردالمحتار ص ۸۲۶ جلد ۱ فاذا اعادها وقعت فرضاً مكملا للفرض الاول نظير اعادة الصلوٰة المؤ داة بكراهة فان كلا منهما فرض كما حققناه في محله انتهىٰ ما في ردالمحتار ﴿۲﴾

خلاصه دا چه صلاة معاده فرض دي او د ابن الهمام رحمه الله کلام هم دې طرف ته اشاره کوی.

كما في ردالمحتار ص ۴۲۶ جلد ۱ قوله والمختار انه جابر للاول لان الفرض لا يتكرر اى الفعل الثاني جابر للاول بمنزلة الجبر بسجود السهو وبالاول يخرج عن العهدة...... ومقابله ما نقلوه عن ابي اليسر من ان الفرض هو الثاني، واختار ابن الهمام الاول كما قال لان الفرض لا يتكرر وجعله الثاني يقتضى عدم سقوطه بالاول اذهو لازم ترك الركن لا الواجب الا ان يقال المراد ان ذلك امتنان من الله تعالىٰ اذ يحتسب الكامل وان تاخر عن الفرض لما علم سبحانه انه سيوقعه، انتهىٰ ﴿۳﴾

خلاصه دا چه دَاعادې په صورت کښې معلومه شی چه دا راګرځولې شوې مونځ فرض دې نو دَدې نوی راتلونکی اقتداء به صحیح وی. وهو الموفق.

دَ محلې والو د پاره په جمات کښې دویم جماعت کول مکروه دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که په یو جمات کښې

﴿۱﴾ (ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۴۳۶ جلد ۱ باب قضاء الفوائت)
﴿۲﴾ (ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۶۵۲ جلد ۱ مطلب في كراهة صلاة الجنازة في المسجد باب صلاة الجنائز)
﴿۳﴾ (ردالمحتار مع الدر المختار ص ۳۳۷ جلد ۱ مطلب كل صلاة اديت مع كراهة تحريم تجب اعادتها)

مونځ شوې وی او دَهغې نه پس دَدغې محلې نور خلق بیاپه دویم ځل جماعت کوی، نوآیاشرعی دا دویم جماعت جائز دې که نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی:عبدالولی افغانی متعلم دارالعلوم حقانیه.... ۳۱/۱۲/۱۹۸۶ء

الجواب:دَ کومې محلې دَجمات امام چه مقرر وی او هغه باقاعده په جماعت سره مونځ کړې وی.نودَهغې نه پس دویم جماعت مکروه دې

امااذا صلوا بجماعة بغير اذان واقامة فى ناحية المسجد لا يكره وقال شمس الائمة الحلوانى ان كان سوى الامام ثلاثة لا يكره اتفاقا كذا فى الاصل لصدر الشهيد (عالمگیری ص۸۲ جلد۱ باب الامامة ﴿۱﴾. وهوالموفق

بدعتی پسې مونځ کول پکار دی که ځان له؟

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَبدعتی په اقتداء کښې مونځ کول څنګه دی او که اقتداء ورپسې ا ونکړې نوبیاځان له مونځ څنګه دې؟ حکم ئې بیان کړئ؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم...... ۲۹/شوال ۱۴۰۳ھ

الجواب:دَځان له مونځ نه اوویشت درجې افضل دې.﴿ ۲﴾ .(بحر،شامی،فتح القدیر، هندیه وغیره).﴿ ۳﴾ .وهوالموفق.

﴿۱﴾ (فتاویٰ عالمگیریه ص۸۳ جلد۱ باب الامامة)

﴿۲﴾ عن ابن عمر قال قال رسول اللهﷺ صلوٰة الجماعة تفضل على صلوٰة الرجل وحده بسبع وعشرين درجة. (سنن الترمذی ص۳۰ جلد۱ باب ماجاء فی فضل الجماعة)

﴿۳﴾ وفى الهنديه: تجوز الصلاة خلف صاحب هوى وبدعة...... ولو صلى خلف مبتدع او فاسق فهو محرز ثواب الجماعة لكن لا ينال مثل ما ينال خلف تقى كذا فى الخلاصه.

(فتاوىٰ عالمگیریه ص۸۴ جلد۱ الفصل الثالث فى بيان من يصلح اماما لغيره)

امام ته دَ تنخواه ورکولو دَ ویرې نه دَ جماعت پریخودونکی حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کوم مقتدی امام ته دَ فطرانې او تنخواه ورکولو دَ ویرې نه مونځ کول پریږدی دَ هغه څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم.........۲۳/ذی قعده ۱۳۹۶ھ

الجواب: دَجماعت پریخودونکې فاسق دې ﴿۱﴾ اګر که په امام کښې فسق، بدعت، حرام خوری وغیره عیبونه ولې موجود نه وی ﴿۲﴾ (ماخوذمن ردالمحتار والبحر والهندیه). وهوالموفق.

چه دَ محلې والا نه وی دَ هغوی دویم جماعت او اذان او اقامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه که په یو جمات کښې مونځ شوې وی او ملیمانه دویم جماعت کوی نو دا جائز دی که نه؟ دغه شان دَ اذان او اقامت به څه حکم وی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نورالحق بازد پیښور.......۲/صفر ۱۴۰۳ھ

الجواب: کوم جمات سره چه محله وی او امام او موذن ئې مقرر وی نو دَ محلې والا دَ جماعت نه پس بل جماعت مکروه دې البته که درې څلور کسان دَجمات په یو ګوټ کښې بغیر دَاقامت نه دویم جماعت اوکړی نو څه دَ

﴿۱﴾ قال العلامه ابن عابدین رحمه الله: (قوله قال فی البحر الخ) وقال فی النهر هو اعدل الاقوال واقواها ولذا قال فی الاجناس لا تقبل شهادته اذا ترکها استخفافا ومجانة اما سهوا او بتاویل ککون الامام من اهل الاهواء او لا یراعی مذهب المقتدی فتقبل.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۱۰ جلد ۱ باب الامامة)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن نجیم رحمه الله: (قوله وکره امامة العبد والاعرابی والفاسق والمبتدع والاعمی وولد الزنا) بیان للشیئین الصحة والکراهة اما الصحة فمبنیة علی وجود الاهلیة للصلاة مع اداء الارکان وهما موجودان من غیر نقص فی الشرائط والارکان ومن السنة حدیث صلوا خلف کل بر وفاجر وفی صحیح البخاری ان ابن عمر کان یصلی خلف الحجاج وکفی به فاسقا کما قال الشافعی وقال المصنف انه افسق اهل زمانه.

(البحر الرائق ص ۳۵۸ جلد ۱ باب الامامة)

اعتراض خبره نه ده. خو دَعام سړی دَجماعت به داحکم نه وی. فليراجع الی البدائع والشرح الکبير. ﴿۱﴾. وهوالموفق.

دَ محلې والا دَجماعت نه مخکښې دَمسافرو جماعت کول جائز دی

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَمحلې والو دَجماعت نه مخکښې دَمسافرو دپاره دَهغوی په جمات کښې ځان له جماعت کول صحيح دی که نه؟ بينوا توجروا.

المستفتی: زاهدحسين بټ خيله سوات

الجواب: مسافرخلق دَمحلې والو نه مخکښې جماعت کولې شی په دې کښې هيڅ کراهت نشته دې. (عينی شرح هدايه، شامی ص ۳۷۱ جلد ۱. ﴿۲﴾. وهوالموفق.

دَ حنفی امام شوافعو د پاره دَ شوافعو په طريقه مونځ ورکول

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه امام حنفی دې او

﴿۱﴾ قال الحلبی: واذا لم يكن للمسجد امام وموذن راتب فلا يكره تكرار الجماعة فيه باذان واقامة بل هو الافضل ذكره قاضی خان اما لو كان له امام وموذن معلوم فيكره تكرار الجماعة فيه باذان واقامة عندنا وعن ابی حنيفة رحمه الله لو كانت الجماعة الثانية اكثر من ثلثة يكره التكرار والافلا وعن ابی يوسف رحمه الله اذا لم تكن علی هيئة الاولیٰ لا يكره والا يكره وهو الصحيح وبالعدول عن المحراب تختلف الهيئة كذا فی فتاویٰ البزازی. (غنية المستملی ص ۵۲۶،۵۲۷ فصل فی احكام المسجد)

(ومثله فی بدائع الصنائع ص ۳۷۸ جلد ۱ تكرار الجماعة فی المسجد)

﴿۲﴾ قال الحصكفی: وكره تركهما معا لمسافر ولو منفرداً وكذا تركها لا تركه لحضور الرفقة بخلاف مصل ولو بجماعة فی بيته بمصر او قرية لها مسجد ای فيه اذان واقامة والا فحكمه كالمسافر فلا يكره تركهما اذا اذان الحی يكفيه او مصل فی مسجد بعده صلاة جماعة فيه بل يكره فعلهما. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۲۹۱ جلد ۱ مطلب فی كراهة تكرار الجماعة فی المسجد)

مقتدیان دَبل امام تابعې دی شوافع دی یا مالکیان وغیره.آیا دا حنفی امام دَبل مذهب مقتدیانو دپاره دَهغوی په طریقه مونځ ورکولې شی ؟ لکه قنوت فی الفجر "تسمیه بالجهروغیره؟ بینوا توجروا.

المستفتی: فضل اکبرحقانی حالاًمقیم متحده عرب امارات...۱۴۰۱/۷/۹ﻫ

الجواب:امام به متبوع وی دَهغه په تابع کیدلو کښې دَتوهین اوبدنظمئ پیداکیدلو پشان مصیبتونه موجود دی.﴿۱﴾ وهوالموفق.

دَ غلا دَ خطرې دَ وجې نه جماعت پریخودل جائز دی

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه څه په زرعی تربیتی اداره پېښور کښې دَ"انسټریکټر" په حیثیت متعین یم طالب علمانوته دَ خوړنې نه علاوه دَڅوکیدارانو نګرانی هم زما په ذمه ده مسئله داده چه زمونږ اکثر څوکیداران دَډیوټئ په وخت کښې جمات دَجمعې د مونځ دپاره ځی اوس (خدائې دې نه کړی)که دې دوران کښې څه غلا وغیره اوشی نومتعلقه څوکیدار او ورسره به زه هم دَنګران په حیثیت سره ذمه وار یم،نوسوال دا دې چه آیا څوکیدار دپاره دَډیوټئ په دوران کښې دَجمعې مونځ کول ضروری دی؟ بینوا توجروا

المستفتی:کشمیرخان پېښور یونیورسټی.....۲۲/شوال ۱۴۰۴ﻫ

الجواب: مناسب داده چه دا څوکیداران حضرات وغیره دَ ډیوټئ په دوران کښې په یو مناسب ځائې کښې جماعت سره مونځ اداکړی اګرچه د غلا د خطرې په وجه ترک جماعت هم جائزدی.(کمافی ردالمختارص۵۱۹ جلد۱) ﴿۲﴾.وهوالموفق.

﴿۱﴾قال العلامه ابن عابدين : لو ان رجلاً برئ من مذهبه باجتهاد وضح له كان محمودا ماجورا اما انتقال غيره من غير دليل بل لما يرغب من غرض الدنيا وشهوتها فهو المذموم الآثم المستوجب للتاديب والتعزير لارتكابه المنكر فى الدين واستخفافه بدينه ومذهبه.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۲۰۹ جلد۳ مطلب فيما اذا ارتحل الى غير مذهبه باب التعزير)

﴿۲﴾قال العلامة الحصكفي: ولا على من حال بينه وبينها...... (بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

دَ محاذات نه موجودیدلو په صورت کښې ښځه خاوند جماعت کولې شی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې دَخپلې ښځې سره په امریکه کښې اوسیږی هغه وائی چه دلته دَاخترنه علاوه دَجمعې دَمونځ نه هیڅ څه بندوبست نشته که دا سړې خپلې ښځې سره په خپل کور کښې دَجمعې مونځ ادا کړی نو جائز دی که نه ؟ بینوا توجروا.

المستفتی: فضل مولی عرف تنګی استادپړانګ چارسده۔ ۱۲/صفر ۱۳۹۲ھ

الجواب: دا جماعت بغیرشک شبهې نه جائز دې البته ښځه به خامخا (وجوباً) شاته اودروی.

لان المحاذاة مفسد عندنا ﴿۱﴾ وروی الطبرانی فی الکبیر والاوسط ان رسول اللهﷺ اقبل من نواحی المدینة یرید الصلوة فوجد الناس قد صلوا فمال الی منزله فجمع اهله فصلی بهم (بحواله بوادر ص ۱۳۱ جلد ۱) ﴿۲﴾ . وهوالموفق

دَ امام دپاره دَ مقتدیانو نه ځان له دَجمات د هال په دروازه کښې اودریدل مکروه دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَجمات امام صاحب

(بقیه حاشیه) مطر وطین وبرد شدید وظلمة کذلک وریح لیلالا نهاراً وخوف علی ماله، قال ابن عابدین ای من لص ونحوه اذا لم یمکنه غلق الدکان او البیت مثلاً ومنه خوفه علی تلف طعام فی قدر ...... والظاهر عدمه لان له قطع الصلاة له ولاسیما ان کان امانة عنده کودیعة او عارية او رهن مما یجب علیه حفظه.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۴۱۱ جلد ۱ قبیل مطلب البدعة خمسة قسام باب الامامة)

﴿۱﴾ قال الحصکفی: واذا حاذته ولو بعضو واحد ......امرأة ...... ولاحائل بینهما فی صلاة...... فسدت صلاته. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۴۲۳ جلد ۱ قبیل مطلب الواجب کفایة هل یسقط بفعل الصبی)

﴿۲﴾ (بوادر النوادر ص ۱۳۱ جلد ۱ تفصیل کراهت جماعة ثانیه)

همیشه دَهال (کمرې) په دروازه کښې اودرېږی اومقتدیان دَجمات په صحن کښې وی نوآیا دا اقتداء صحیح ده؟ بینوا توجروا.

المستفتی:نامعلوم...... ۱۹۹۰ء/۲/۸.

الجواب:دا اقتداء صحیح ده لیکن مکروه ده.

اما الاول لکون المسجد مکانا واحداً واما الثانی فلتخصیص الامام بالمکان ولقیامه بین الاسطوانتین (ماخوذ از ردالمحتار ﴿۱﴾. وهو الموفق

دَ زنانو دَ جماعت شرعی ثبوت شته دې

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَبنده کور والا (ښځه) په نفلوکښې کلام پاک اوروی او دَ زنانو امامت کوی اوس بعضې خلق وائی چه دَښځودَجماعت څه ثبوت دې؟ نوآیا واقعی دَښځودَجماعت څه شرعی ثبوت نشته؟ بینوا توجروا.

المستفتی:فضل الهی خطیب جامع مسجدفاروقیه اسلام آباد_ ۱۹۷۶ء/۹/۲۴

الجواب:دَتحقیق مطابق دَښځوجماعت مشروع دې نه منسوخ دې او نه مخصوص دې.

لان النبی ﷺ جعل لام ورقة مؤذنا وامرها ان تؤم اهل دارها (رواه ابوداؤد ص ۹۵ جلد ۱)﴿۲﴾ ولا وجه لنسخه ولا دلیل علی الخصوصیة کیف وقدروی ابن ابی شیبه ان ام سلمة وعائشة رضی الله عنهما امتا فی التراویح والفرض﴿۳﴾ قال العلامة اللکهنوی فی عمدة الرعایة علی هامش شرح الوقایه ص ۱۷۶ جلد ۱ قوله کجماعة

﴿۱﴾قال العلامة ابن عابدین: تنبیه فی معراج الدرایة من باب الامامة الاصح ماروی عن ابی حنیفة انه قال کره للامام ان یقوم بین الساریتین او زاویة او ناحیة المسجد او الی سارية لانه بخلاف عمل الامة.

(ردالمحتا هامش الدر المختار ص ۴۲۸ جلد ۱ باب مایفسد الصلاة ومایکره فیها)

﴿۲﴾ (سنن ابی داؤد ص ۹۵ جلد ۱ باب امامة النساء)

﴿۳﴾ (مصنف ابن ابی شیبه ص ۵۳۶ جلد ۱ باب المرأة تؤم النساء)

النساء وحلهن عللوه بانها لا تخلو عن ارتكاب ممنوع وهو قيام الامام وسط الصف ولا يخفىٰ ضعفه بل ضعف جميع ماوجهوا به الكراهة كما حققناه فى تحفة النبلاء فى مسألة جماعة النساء وذكرنا هناک ان الحق عدم الكراهة كيف لا وقدامت بهن ام سلمة وعائشة رضى الله عنهما فى التراويح وفى الفرض كمااخرجه ابن ابى شيبة وغيره وامت ام ورقة فى عهد النبى ﷺ بامره كما اخرجه ابو داؤد ، انتهىٰ﴿١﴾ قلت وقال الامام الائمة اذاصح الحديث فهو مذهبى ﴿٢﴾ اولعل المراد من الكراهة تنزيهة كما يشير اليه كلام صاحب الخلاصة وصلوتهن فرادى افضل﴿٣﴾ نعم صرح فى شرح التنوير بالتحريم لاكن لا وجه له﴿٤﴾ فافهم. وهو الموفق

د زنانو جماعت دَ بعضې فقهاؤ په نزد جائز اَو دَ بعضو په نزد مکروه دي

سوال: علمائي دين دي مسئلې باره کښې څه فرمائی چه (١) يوه حافظه په

﴿١﴾ (عمدة الرعاية على هامش شرح الوقاية ص١٧٦ جلد١ فصل فى الجماعة)

﴿٢﴾ قال العلامه ابن عابدين: ونظيره هذا ما نقله العلامه بيرى فى اول شرحه على الاشباه عن شرح الهداية لابن الشحنة ونصه اذا صح الحديث وكان على خلاف المنهب عمل بالحديث ويكون ذلک مذهبه ولا يخرج مقلده عن كونه حنفيا بالعمل به فقد صح عنه انه قال اذا صح الحديث فهو مذهبى وقد حكى ذلک ابن عبد البر عن ابى حنيفة وغيره من الائمة . (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص٥٠ جلد١ مطلب صح عن الامام انه اذا صح الحديث فهو مذهبى)

﴿٣﴾ قال العلامه طاهر بن عبد الرشيد البخارى: وامامة المرأة للنساء جائزة الا ان صلوتهن فرادى افضل. (خلاصة الفتاوىٰ ص١٤٧ جلد١ فصل فى الامامة والاقتداء)

﴿٤﴾ قال العلامه حصكفى: ويكره تحريما جماعة النساء ولو فى التراويح...... فان فعلن تقف الامام وسطهن...... كالعراة فيتوسطهم امامهم ويكره جماعتهم تحريما فتح. (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص٤١٨ جلد١ قبيل مطلب هل الاساءة دون الكراهة الخ)

تراويح كښې ښځو ته امامت كوي چه دَهغې دپاره نور ښځو ته دعوت هم وركولې كيږي آيا په دې كښې څه كراهت شته؟(٢) يوه مشره ښځه په چارسده كښې دَجُمعې په ورځ نورې ښځې راجمع كوي اودَجمعې مونځ ورته كوي نوآيا دَدې ښځو دَذمې نه دَماسپښين مونځ ساقط كيږي؟ بينوا توجروا.

المستفتی:مفتی عبدالله شاه محله عزيزخيل چارسده......١٩٩١ء/١/٤.

الجواب:(١) فقهائې كرامو دَښځو جماعت ته اودَجماعت دپاره دَكورونو نه وتلو ته مكروه ليكلى دى. كمافى امامة الدرالمختارمع ردالمحتـــار.(١) او مولانا عبدالحئ په "عمدة الرعايه على شرح الوقايه ص١٧٦ جلد١ كښې جواز ته راجح وئيلې دى.(٢) ځكه چه پيغمبر عليه السلام ام ورقه رضي الله عنها ته دَامامت كولو اجازت وركړې وو. كمافى سنن ابى داؤد ص٩٥ جلد١ باب امامة النساء (٣).

---

(١) قال العلامه حصكفى: ويكره تحريما جماعة النساء ولو فى التراويح فى غير صلاة جنازة فان فعلن تقف الامام وسطهن...... ويكره جماعتهم تحريما فتح ويكره حضور هن الجماعة ولو لجمعة وعيد ووعظ مطلقاً ولو عجوز اليلا على المذهب المفتى به لفساد الزمان. (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص٤١٨ جلد١ باب الامامة)

(٢) قال العلامه عبد الحئى اللكهنوى: قوله كجماعة اى كما يكره جماعة النساء وحدهن سواء كان فى الفرض او النفل وعللوه بانها لا يخلو عن ارتكاب ممنوع وهو قيام الامام وسط الصف ولا يخفى ضعفه بل ضعف جميع ما وجهوا به الكراهة كما حققناه فى تحفة النبلاء الفناها فى مسئلة جماعة النساء وذكرنا هناك ان الحق عدم الكراهة كيف لا وقد امت بهن ام سلمة وعائشة فى التراويح وفى الفرض كما اخرجه ابن ابى شيبه وغيره امت ام ورقة فى عهد النبى صلى الله عليه وسلم بامره كما اخرجه ابوداؤد.
(عمدة الرعايه على هامش شرح الوقاية ص١٧٦ جلد١ فصل فى الجماعة)

(٣) عن ام ورقة بنت عبد الله بن الحارث بهذا الحديث والاول اتم وكان رسول الله صلى الله عليه وسلم يزورها فى بيتها وجعل لها مؤذنا يؤذن لها وامرها ان يؤم اهل دارها قال عبد الرحمن فانا رأيت مؤذنها شيخا كبيراً. (سنن ابى داؤد ص٩٥ جلد١ باب امامة النساء)

او دَ پیغمبر علیه السلام دَ وفات نه پس حضرت عائشه صدیقه رضی الله عنها او ام سلمه رضی الله عنها هم په تراویح کښې امامت کړې وو. کمافی مصنف ابن ابی شیبه وغیره (۱) نو معلومه شوه چه دَ ام ورقه رضی الله عنها امامت نه مخصوص دې او نه منسوخ دې. بهرحال دَ فقهائې کرامو حکم او فتوی دَ فتنې په مخ نیوی باندې محمول ده.

(۲) چه کله ذکورت دَ وجوب دپاره شرط دې نو ښځه ښځوته دَ جمعې امام کیدلې شی لیکن بهرحال دَ مکروهاتو نه دا جماعت ډک دې او دَ انفراس نه ډیر مفضول دې. وهو الموفق.

په دنیاوی معاملاتو کښې دَ امام او مقتدی په اختلاف سره دَ مقتدی په مونځ څه اثر نه پریوځی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَ امام او مقتدی په مینځ کښې په دنیاوی معاملاتو کښې اختلاف پیدا شو امام مقتدی ته اووئیل چه ماپسې ستا مونځونه مخکښې هم نه دی شوې او نه اوس کیږی. نو آیا دَ امام په دې قول سره دَ مقتدی دا مونځونه شوې دی که نه؟ او مونځ کول ورپسې جائز دی که نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم..... ۱۹۷۴ء/۴/۱۰.

الجواب: دَ امام دا دواړه خبرې چه ستا مونځونه نه دی شوې او ماپسې اقتداء مه کوه دا دَ پښتو خبرې دی کتابی او شرعی خبرې نه دی. وهو الموفق.

دَ تیوشن د پاره لرې تللو وخت کښې دَ جمات په ځائې حجره کښې مونځ ورکول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زید دَ خپل کور نه یو یا نیم میل فاصله باندې دَ عمرو کورته ځی او هلته ماشومانو ته دَ دینی سبق تیوشن کوی او امامت هم کوی لیکن هلته جمات نشته دَ عمرو په کور یا حجره کښې مونځ ورکوی نو آیا دَ زید داسې کار کول شرعاً جائز دی که نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی فضل احمد ضلع کوهاټ

---

(۱) ان ام سلمة وعائشة رضی الله عنهما امتا فی التراویح والفرض. (مصنف ابن ابی شیبه ص۵۳۶ جلد ۱ باب المرأة تؤم النساء)

الجواب: داسړې تارک الجماعت ئیه دې خو تارک المسجد" والاخیره بیاهم دَغور قابله ده.وهوالموفق.

په کوم جمات کښې چه مقتدیان وی دَ هغوی عارضی امام په کوم ځائې مونځ کوی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په یو ښارکښې څو جماتونه دی اوپه هر جمات کښې دَجمعې مونځ کیږی،دَښارنه بهر مختلف سرکاری د اوسیدلو کورونه دی دَهغوی مشترکه یو ورکوټې جمات دې دَهغې دخاص امام اومؤذن مقررنه دی بلکه یو ملازم(نوکر) هلته کښې مونځ ورکوی.اوس که څوورځې داجمات غیرآباد پاتې شی اوڅوک ورته رانشی نوداعارضی امام به په دغه ورځوکښې دَښار چرته بل جمات ته دَمونځ دپاره ځی که په خپل جمات کښې به مونځ کوی اوچه دَښار جمات ته لاړشی نودَ مقتدی په حیثیت باندې مونځ کول به دَثواب ذریعه وی یا نه ؟ بینوا توجروا

المستفتی:عبدالحمیدایس وی درازنده ایف آرډی آئی خان۔ ۲۲/۱۱/۱۹۷۲ء.

الجواب: که په دې جمات کښې نور مونځ گذارنه وی نو دې عارضی امام دپاره بهتر داده چه دې محلې والا جمات کښې اذان اومونځ کوی.(فلیراجع الی ردالمحتار ۵۱۹جلد۱).وهوالموفق.

دَ جمات امام صاحب باندې لعنت کولو والا پخپله ملعون دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې خپل دَجمات امام ته بدرې ردې وائی اوبیا بیا ورته وائی چه په تادې دَخدائې لعنت وی نو ددې سړی څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مولوی فیض محمد... ۲۳/۱۱/۱۹۷۴ء.

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدین: قلت لکن فی الخانیة وان لم یکن لمسجد منزله مؤذن فانه یذهب الیه ویؤذن فیه ویصلی وان کان واحدا لان المسجد منزله حقا علیه فیودی حقه موذن مسجد لا یحضر مسجده احد قالوا هو یوذن ویقیم ویصلی وحده وذاک احب من یصلی فی مسجد آخر. (ردالمحتار ہامش الدرالمختار ص ۴۱۰ جلد ۱ قبیل مطلب البدعة خمسة اقسام)

الجواب: که داد کلی امام صاحب دَ لعنت مستحق نه وی نو دالعنت کونکې به ملعون وی او دَتعزیرلائق به وی.

لقول النبی ﷺ ان العبد اذا لعن شیئاً صعدت اللعنة الیٰ السماء فتغلق ابواب السماء دونها ثم تهبط الی الارض فتغلق ابوابها دونها ثم تاخذ یمینا وشمالا فاذا لم تجد مساغا رجعت الی الذی لعن فان کان لذلک اهلاً والا رجعت الی قائلها(رواه ابوداؤد بحواله مشکواة ص۴۱۳ جلد۱)﴿۱﴾. وهوالموفق

دَ جمات امام پسې اقتداء نه کول دَ نافرمان کیدلو باعث نه دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو هسې په نوم امام دې علم وغیره ئې نه دې حاصل کړې اوپه اخلاقی جرمونو کښې هم اخته دې نوپه وجه یومقتدی هغه پسې مونځ نه کوی حال دا چه استاد ورته نه دی وئیلې چه ماپسې مونځ مه کوه اونه یې داوئیلې دی چه ته زما نه عاق ئې اومقتدی ورسره هم کینه نه ساتی.نوآیا دامقتدی دَاقتداء نه کولو په وجه باندې "عاق" دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: راضی الرحمن ارمړپایان پیښور.... ۱۹۷۴ء/۱۱/۵.

الجواب: دَامام پسې اقتداء نه کول دَ"عاق" کیدلو باعث نه دی البته په ټولو فتاؤو کښې دالیکلې شوې دی چه دَځان له مونځ نه فاسق پسې اقتداء کول افضل دی.﴿۲﴾.وهوالموفق.

دَ شهوانی وسوسو په وجه باندې به جماعت نه پریخودلې کیږی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زه کله دَجمعې په مونځ

﴿۱﴾(مشکواة المصابیح ص۴۱۳ جلد۲ باب حفظ اللسان والغیبة والشتم)

﴿۲﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: وفی النهر عن المحیط صلی خلف فاسق او مبتدع نال فضل الجماعة، قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: (قوله نال فضل الجماعة) افاد ان الصلاة خلفهما اولی من الانفراد.

(ردالمحتار مع الدرالمختار ص۴۱۵ جلد۱ مطلب فی امامة الامرد باب الامامة)

کښې شریک شم نو دَ نورو مونځ گزارو په باره کښې شهوانی وسوسې پیدا کیدل شروع شی یعنی په شهوانی قوت کښې تحریک پیداشی برابره خبره ده چه هغه بوډا ولې نه وی دې مرض دَمالیخولیا یامکمل شیطانی او فاسدو خیالونو صورت اختیارکړې دی.نو په دې صورت حال کښې دَجمعې مونځ کووم که جماعت پریږدم؟ بینوا توجروا.

المستفتی: شیرین جان شهبازخیل بنوں... ۱۹۷۲ء/۱۰/۴.

الجواب: خبرشه چه ستادَمرض جائزعلاج شته نودَ ناجائزعلاج (جماعت پریخودلو) څه ضرورت دې؟ جائز علاج دادې چه ته په مونځ کښې دا خیال کوه چه الله تعالی ماوینی اوزمادَزړه خبرې هم پیژنی نوپه قلاره قلاره به ستادا فاسد خیالونه ختم شی.﴿۱﴾.وهوالموفق.

دَ دویمې جمعې حکم؟ او قصداً دَ دویمې جمعې د پاره دَ اولنی جماعت پریخودلو حکم

سوال: (۱) دَدویم جماعت څه حکم دې چه جمات دَسړک په غاړه باندې واقع دې؟ (۲) که یو سړې یو یا دوه رکعتونه دَامام سره کولې شی خوقصداً نور خلقو ته دَدویم جماعت کولو دپاره اولنی جماعت پریږدی ددې څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی:محمد نظیف وزیرستانی

الجواب: چونکه ظاهری طورسره داجمات دَلارې جمات دې نوپه دې کښې

﴿۱﴾ عن عثمان بن ابی العاص قال قلت یا رسول الله ان الشیطان قد حال بینی وبین صلوتی وبین قراءتی یلتبسها علی فقال رسول اللهﷺ ذاک شیطان یقال له خنزب فاذا احسته فتعوذ بالله منه واتفل علی یسارک ثلثا ففعلت ذاک فاذهبه الله عنه رواه مسلم. وعن القاسم بن محمد ان رجل ساله فقال انی اهم فی صلوتی فیکثر ذلک علی فقال له امض فی صلوتک فانه لن یذهب ذلک عنک حتی تنصرف وانت تقول ماانممت صلوتی رواه مالک. (مشکواة المصابیح ص ۱۹ جلد ۱ باب فی الوسوسة الفصل الثالث)

دویم جماعت جائز دي. خاص طور سره چه اذان او اقامت دَدویم جماعت دپاره پریږدی او محراب هم پریږدی. (یدل علیه مافی الدرالمختار وردالمختار ص۵۱٦ جلد۱). ﴿۱﴾. (۲). داسرې په غلطئ دي ځکه چه اولنې جماعت بغیرڅه شک شبهې نه جائز دي او په دویم جماعت کښې اختلاف دي نو دَ مشکوک دپاره یقینی څیز پریخودل نه دی پکار. وهو الموفق.

﴿۱﴾قال العلامة الحصكفى رحمه الله: ويكره تكرار الجماعة باذان واقامة فى مسجد محلة لا فى مسجد طريق وقال ابن عابدين: اجمع مماهنا ونصبها يكره تكرار الجماعة فى مسجد محلة باذان واقامة الا اذا صلى بهما فيه او لا غير اهله لكن بمخافتة الاذان ولو كرر اهله بدون هما او كان مسجد طريق جاز اجماعا الخ. (الدر المختار مع ردالمحتار ص۴۰۸ جلد ۱ مطلب فى تكرار الجماعة فى المسجد باب الامامة)

فصل فی الاحق بالامامة

دَ عالم په موجودګئ کښې دَ غیر عالم امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په یوه محله کښې فارغ التحصیل عالم دین موجود دې او دَجمعې مونځ ته هم حاضریږی. لیکن دکورنی معاملاتو په وجه باندې دَدې عالم والده صاحبه ده ته دَامامت اجازت نه ورکوی. او نه دې پخپله امامت کوی او یو ورکوټې رور ئې دې چه په اتم جماعت کښې سبق وائی هغه ئې امام جوړ کړې دې نو آیا دَدې عالم مونځ په خپل ورکوټی ورور پسې کیږی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: ملک عزیزخان لنډا.

الجواب: دَدې عالم داطریقه خلاف اولی ده. کمافی شرح التنویروالاحق بالامامة تقدیمابل نصبامجمع الانهر، الاعلم باحکام الصلوٰة الخ (هامش ردالمحتار ص ۵۲۰ جلد۱). ﴿۱﴾. وهوالموفق.

عالم او صحیح ویونکی امام جوړول پکار دی صرف ښائسته آواز والا نه

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یوعالم دین په یو جمات کښې پخوانې امام دې لیکن آوازئې ښکلې نه دی اوس بعضې خلق صرف په دې وجه چه دې خوش آوازه نه دې دَامامت نه لرې کول غواړی او دده په ځائې بل کس چه عالم نه دې صرف خوش آوازه دې امام جوړول غواړی آیا دَشریعت په رڼړا کښې دَدوی داموقف صحیح دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عبدالقدوس ساهیوال

﴿۱﴾ (الدرالمختار هامش ردالمحتار ص ۴۱۲ جلد ۱ باب الامامة)

الجواب: دَجمات مقرره امام دې مونځ کوی اګرکه دویم ترینه ډیرغټ عالم وی. دخل المسجد من هو اولیٰ با لامامة من امام المحلة فامام المحلة اولیٰ، فتاویٰ عالمګیری ص ۸۲ جلد ۱ ﴿۱﴾ وامام المسجد احق بالامامة من غیره وان کان الغیر افقه واقرء واورع وافضل الخ ص ۱۷۸ جلد ۱ مراقی الفلاح ﴿۲﴾

خوش آوازی ښه څیز دې خوداَحقرپه نزد خوش آوازه امام جوړول بهتر نه دی بلکه صحیح ویونکی امام جوړول پکار دی لکه په فتاوی عالمګیری ص ۱۱۵ جلد ۱ یوولسمه (۱۱) کرښه کښې دی لاینبغی للقوم ان یقدموافی التراویح الخوشخوان. ﴿۳﴾.

المجیب: فضل الهی خالق داد ضلع ساهیوال

دا جواب صحیح دې
مفتی جمامعه اسلامیه
عربیه رشیدیه ساهی وال

دا جواب درست دې
محمدفریدعفی عنه

فاسق امام به باقاعده طور معزول کولې شی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ په امام کښې یو څوخبرې دی چه دَهغې په وجه باندې دَهغه شخصیت دَامامت قابل نه دې هغه سنیماکښې دَبې هوده فامونو کتلو شوقین دې بلکه باقاعده کتلو دپاره ځی غیرشادی شده وو اوس ئې واده شوې دی. په سنیماکښې لیدلو باندې په سترګو لیدونکی ګواهان موجود دی. جمات کښې دَخلقو په مینځ کښې منافقت کوی. ډیره ئې دَیوانچ نه هم کمه ده. اکثرمقتدیان ترینه خفه دی نو داسې کس دَامامت نه معزول کول څنګه دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی مسعودصدیقی محله موچی پوره علاقه کابلی ګیټ پېښور یکم شعبان ۱۴۱۱ھ

﴿۱﴾ (فتاویٰ عالمګیریه ص ۸۳ جلد ۱ الفصل الثانی فی بیان من هو احق بالامامة)

﴿۲﴾ حاشیة الطحطاوی علی مراقی الفلاح ص ۲۹۹ جلد ۱ فصل فی بیان الاحق بالامامة)

﴿۳﴾ (فتاویٰ عالمګیریه ص ۱۱٦ جلد ۱ فصل فی التراویح)

الجواب: بشرط صدق وثبوت که دې امام کښې داعیبونه وی نو په هغه باندې ضروری ده چه دَدې ازاله اوکړی اوکه هغه "ضد" کوی نوده پسې دَنیکانو خلقو مونځ مکروه تحریمی دی.《۱》دَعوامونه. په ړندو کښې یوې سترګې والا بادشاه وی.《۲》.اوچه کوم امام فاسق وی هغه پخپله نه معزوله کیږی بلکه هغه باقاعده دَمعزوله کولو لائق وی.(شامی.بحر)《۳》.وهوالموفق.

دَ امام په موجودګئ کښې دَ بل کس امامت مکروه دې.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَیو جمات امام ژوندې دې اودَخلویښتو پنځوسو کالو راسې امام را روان دې لیکن دَجمعې په ورځ یو بل کس دَامام دَاجازت نه بغیر دَخپل ځان دَامام کیدلو اعلان اوکړو حال داچه هغه ته چاهم اجازت نه وو کړې .آیا بل څوک داسې امام مقرر کیدلې شی؟ بینوا توجروا.

المستفتی:رسول شاه عمرزئی چارسده........ ۱۴/۲/۱۹۷۳ء.

الجواب: که دغه مخکښې امام معزول شوې نه وی یا دَمونځ په وخت کښې غائب نه وی نوبغیر دَاجازت نه دَبل امام امامت مکروه دې

قال رسول الله ﷺ لا یؤمن الرجل فی سلطانه《٤》وفی الدرالمختار فی هامش

《۱》قال ابن عابدین: (ویکره امامة عبد واعرابی وفاسق) من الفسق وهو الخروج عن الاستقامة ولعل المراد به من یرتکب الکبائر کشارب الخمر والزانی وآکل الربا ونحو ذلک.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۱۴ جلد ۱ مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

《۲》قال العلامه ابن نجیم: وینبغی ان یکون محل کراهة الاقتداء بهم عند وجود غیرهم والا فلا کراهة کما لا یخفیٰ . (البحر الرائق ص۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

《۳》قال العلامه ابن عابدین: (قوله ویعزل به)ای بالفسق لوطرأ علیه والمراد انه یستحق العزل کما علمت آنفا. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۰۵ جلد ۱ باب الامامة)

《۴》(مشکواة المصابیح ص۱۰۰ جلد ۱ باب الامامة الفصل الاول)

ردالمحتار ص ۵۲۲ جلد۱ اعلم ان صاحب البیت ومثله امام المسجدالراتب اولی بالامامة من غیره مطلقاً ﴿۱﴾. وهوالموفق.

امام دپاره کم نه کم دَ اودس اودَ مونځ دَمسئلو علم ضروری دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه امام دپاره څومره علم ضروری دې او دَڅومره صفاتو ورته ضرورت دې؟ اودکوم علم سند دَهغه سره کیدل پکاردی؟ اودَامام دپاره زکوة.فدیه.صدقه او دَقربانئ څرمنې اخستل جائز دی که نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم........۱۲/۲/۱۹۷۳ء.

الجواب: امام دپاره کم نه کم دَاودس اودَ مونځ مسئلو نه خبریدل ضروری دی﴿۲﴾ اوچه کله امام غریب وی نوهغه ته زکوة.فدیه.فطرانه وغیره ورکول جائزدی. خوچه دَاجرت (تنخواه) نیت پکښې نه وی﴿۳﴾ اودَقربانئ څرمنې مالدار امام ته هم ورکول جائزدی خوچه دَاجرت نیت پکښې نه وی .﴿۴﴾. وهوالموفق.

﴿۱﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۴۱۳ جلد۱ باب الامامة)

﴿۲﴾ قال العلامة الحصكفی رحمه الله: والاحق بالامامة تقدیما بل نصبا مجمع الانهر الاعلم باحكام الصلاة. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۴۱۲ جلد۱ قبیل مطلب فی تكرار الجماعة فی المسجد باب الامامة)

﴿۳﴾ وفی الهندیه ولو نوی الزكاة بما یدفع المعلم الی الخلیفة ولم یستأجره ان كان الخلیفة بحال لو لم یدفعه یعلم الصبیان ایضا اجزأه والا فلا وكذا ما یدفعه الی الخدم من الرجال والنساء فی الاعیاد وغیرها بنیة الزكاة كذا فی معراج الدرایة.
(فتاویٰ عالمگیریه ص۱۹۰ جلد۱ الفصل السابع فی المصارف)

﴿۴﴾ وفی الهندیه: ولو ادخل جلد الاضحیه فی قرطالة او جعله جراباان استعمل الجراب فی اعمال منزله جاز ولو اجر لا یجوز وعلیه ان یتصدق بالاجر واما القرطالة ان استعملها فی منزله او اعار جاز الخ.
(فتاویٰ هندیه ص۳۰۱ جلد۵ الباب السادس فی ما یستحب فی الاضحیة والانتفاع بها)

دَ جمات امام ته کنځلې کول او دَ "یوم ندعوا کل اناس باماهم" مطلب

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې دپلار نیکه د وختونه په یو جمات کښې امام راروان دې اویو کس ورپسې مونځ کوی او ډیر خراب خراب کنځل ورته هم کوی نو ددې سړی په شریعت کښې څه حکم دې؟ حال داچه پیش امام صاحب دَرسول الله ﷺ دَمصلي وارث وی. دَغه شان "یوم ندعوا کل اناس بامامهم" دَقیامت په ورځ به الله تعالی دَهرقوم امام او سردار راوغواړی. ددې آیت په رڼا کښې ددې سړی څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: مولوی عبدالرؤف.

الجواب: واضحه دې وې چه دَ صحیح احادیثو په بناء باندې دَمسلمان اکرام ضروری دې. ﴿۱﴾ اوخاص طور سره چه امام وی. دامام په بې احترامئ سره فساد او بدنظمی پیدا کیږی. اوپه قرآن مجید کښې دَ بامامهم نه دَ کلی امام مراد نه دې. ﴿۲﴾.

﴿۱﴾ عن ابن عمران رسول الله ﷺ قال المسلم اخو المسلم لا یظلمه ولا یسلمه ومن کان فی حاجة اخیه کان الله فی حاجته ومن فرج عن مسلم کربة فرج الله عنه کربة من کربات یوم القیٰمة ومن ستر مسلماً ستره الله یوم القیامة متفق علیه.

(مشکواة المصابیح ص ۴۲۲ جلد ۱ باب الشفقة والرحمة علی الخلق)

عن ابی هریرة ان النبی ﷺ قال اذا عاد المسلم اخاه او زاره قال الله تعالیٰ طبت و طاب ممشاک وتبوأت من الجنة منزلا رواه الترمذی.

(مشکواة المصابیح ص ۴۲۶ جلد ۱ باب الحب فی الله ومن الله)

﴿۲﴾ قال الحافظ عماد الدین ابن کثیر: یخبر تبارک وتعالیٰ عن یوم القیامة انه یحاسب کل امة بامامهم وقد اختلفوا فی ذلک فقال مجاهد وقتاده بنبیهم وهذا کقوله تعالیٰ (ولکل امة رسول فاذا جاء رسولهم قضی بینهم بالقسط الایة) وقال بعض السلف هذا اکبر شرف لاصحاب الحدیث لان امامهم النبی ﷺ وقال ابن زید لکتابهم الذی انزل علی نبیهم من التشریع واختاره ابن جریر وروی عن ابن ابی نجیح عن (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

دیو جاهل امام دپاره تعبیر کول کفر نه دعوت ورکول دی (۳) وهو الموفق

په اجرت باندې د مونځ کولو والا امام او مقتدیانو مونځ صحیح دی

سوال علمائې دینُ دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه متاخرین فقهاؤ دموذن یا امام دوخت دپابندئ او مستقل تللو راتللو دپاره څه معاوضه جائز کړې ده چه د اجرتُ دجواز دپاره یو سبب دی. که دیو موذن یا امام په نیت کښې دا دجواز سبب نه وی او معاوضه د اذان او امامت معاوضه گنړی نو آیا دهغوی اذان. مونځ دغه شان دمقتدیانو مونځ به صحیح وی که نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی اکرام الحق راولپنډی ...... ۲ محرم ۱۳۹۲ھ.

الجواب. مونځ دمتقدمینو او متاخرینو په نزد صحیح دې اختلاف داجرت په جائز کیدلو او ناجائز کیدلو کښې دې نعم هو محروم من الثواب عند عدم الاحتساب (۲) فقط

(بقیه حاشیه) مجاهد انه قال: بکتبهم فیحتمل ان یکون اراد هذا وان یکون اراد ما رواه العوفی عن ابن عباس فی قوله (یوم ندعوا کل اناس بامامهم) ای بکتاب اعمالهم وکذا قال ابوالعالیة والحسن والضحاک وهذا القول هو الارجح لقوله تعالیٰ وکل شیء احصیناه فی امام مبین الخ. (تفسیر ابن کثیر ص ۷۳ جلد ۳ سورة بنی اسرائیل آیت ۷۱)

(۱) عن ابن عباس قال قال رسول الله ﷺ من قال فی القرآن برأیه فلیتبوأ مقعده من النار وفی روایة من قال فی القرآن بغیر علم فلیتبوأ مقعده من النار رواه الترمذی وعن جندب قال قال رسول الله ﷺ من قال فی القرآن برأیه فاصاب فقد اخطأ رواه الترمذی وابوداود. (مشکوٰة المصابیح ص ۳۵ جلد ۱ کتاب العلم الفصل الثانی)

(۲) قال العلامه ابن عابدین (قوله ولا لاجل الطاعات) الاصل ان کل طاعة یختص بها المسلم لا یجوز الاستئجار علیها عندنا لقوله علیه السلام اقرؤا القرآن ولا تاکلوا به وفی آخر ما عهد رسول الله ﷺ الی عمرو بن العاص وان اتخذت مؤذنا فلا تأخذ علی الاذان اجرا ولان القربة متی حصلت وقعت عن العامل ولهذا تعین اهلیته فلا یجوز له اخذ الاجرة من غیره کما فی الصوم والصلاة هدایة. (قوله ویفتی الیوم بصحتها لتعلیم القرآن) ...... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

چه امام موجود نه وی نو بل کس دی د امام دَ اجازت نه بغیر امامت اوکړی

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د جمعې وخت برابر شوی دی او امام صاحب موجود نه دی نو د امام صاحب د اجازت نه بغیر مونږ خلق جماعت کولی شو که نه؟ بينوا توجروا

المستفتی علی اکبر بنین کلان آزاد کشمیر

الجواب: چه کله امام موجود نه وی نو بل سړی دی امامت اوکړی (۱) اګرکه دَ امام د اجازت نه بغیر وی په حدیث او فقه دواړو کښې دا حکم راغلي دې.

وهو الموفق

(بقيه حاشيه) قال فى الهداية وبعض مشايخنا رحمهم الله تعالى استحسنوا الاستئجار على تعليم القرآن لظهور التوانى فى الامور الدينية ففى الامتناع تضييع حفظ القرآن وعليه الفتوى، وقد اقتصر على استثناء تعليم القرآن ايضا فى متن الكنز ومتن مواهب الرحمن و كثير من الكتب وزاد فى مختصر الوقاية ومتن الاصلاح تعليم الفقه وزاد فى متن المجمع الامامة ومثله فى متن الملتقى ودرر البحار وزاد بعضهم الاذان والاقامة والوعظ وذكر المصنف معظمها ولكن الذى فى اكثر الكتب الاقتصار على ما فى الهداية فهذا مجموع ما افتى به المتاخرون من مشايخنا وهم البلخيون على خلاف فى بعضه مخالفين ما ذهب اليه الامام وصاحباه وقد اتفقت كلمتهم جميعا فى الشروح والفتاوى على التعليل بالضرورة وهى خشية ضياع القرآن كما فى الهداية وقد نقلت لك ما فى مشاهير متون المذهب الموضوعة للفتوى فلا حاجة الى نقل ما فى الشروح والفتاوى وقد اتفقت كلمتهم جميعا على التصريح باصل المذهب من عدم الجواز ثم استثنوا بعده ما علمته فهذا دليل قاطع وبرهان ساطع على ان المفتى به ليس هو جواز الاستئجار على كل طاعة بل على ما ذكروه فقط

(رد المحتار هامش الدر المختار ص ۳۸ جلد ۱ مطلب فى الاستئجار على الطاعات كتاب الاجارة)

(۱) قال الحصكفى واعلم ان صاحب البيت ومثله امام المسجد الراتب اولى بالامامة من غيره مطلقا وقال ابن عابدين اى وان كان غيره من الحاضرين من هو اعلم واقرأ منه وفى التاترخانية جماعة اضياف فى دار يريد ان يتقدم احدهم ينبغى ان يتقدم المالك فان قدم واحدا منهم لعلمه وكبره فهو افضل واذا تقدم احدهم جاز لان الظاهر ان المالك يأذن لضيفه اكراما له. (الدر المختار مع رد المحتار ص ۴۱۳ جلد ۱ باب الامامة)

چه دَ جماعت مشر امام مقرر شوي وي نو بل کس دَامامت څه حکم دي؟

الجواب: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه يو قوم بښه په رضا سره دَجمات مشر امام مقرر کړو او څه وخت ئې اوشو اوس دَامام دَمعزز کيدلو په وجه باندې ورسره بعضې مقتديانو حسد شروع کړو. حال داچه په هغه کښې داسې څه عيب نشته چه دَاقتداء نه مانع وي او اوس قوم دَحسد په وجه بل کس پسې اقتداء کوي نو آيا دا دې بل امام پسې اقتداء صحيح ده؟ بينوا توجروا.

المستفتي: خليل الرحمن انور ادينه ضلع صوابي ...... ۱۲/۷/۱۹۷۴ء.

الجواب: دَقوم په نسبت سره دَجمات مشر او جوړونکې زيات لائق په امامت او مشرئ باندې دې.

کما فی الشرح الکبیر ص ۵۷۱ **رجل بنی مسجداً وجعله لله تعالیٰ فهو احق بمرمته وعمارته ...... والامامة فيه ان کان اهلا لذالک ...... وکذا ولد البانی انتهیٰ: بحذف يسير** ﴿۱﴾ **وبمعناه فی خلاصة الفتاویٰ ص ۴۲۱ جلد۴** ﴿۲﴾

لهذا داولنى امام په موجودګئ کښې دَبل امام امامت ظلم دې. وهو الموفق.

په جماعة النساء" کښې دَتحقيق نه جواز بلاکراهيت" معلوميږي

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه مستورات نماز تروېح په جماعت سره کولې شي؟ چه يوه حافظه جينۍ ورته امامت کوي او دوه څلور جينکۍ ئې مقتديانې شي آيا دا جائز دي؟ بينوا توجروا.

المستفتي: عبدالصبور صاحب بنوں ۱۱/۱۰/۱۹۷۴ء

﴿۱﴾ (غنية المستملی شرح منية المصلی ص ۵۶۷ فصل فی احکام المسجد)

﴿۲﴾ قال العلامه طاهر بن عبد الرشيد رجل بنی مسجداً فی سکه فنازعه بعض اهل السکة فی عمارته او نصب المؤذن والامام فالمختار ان البانی اولی وفی العمارة اولیٰ بالاتفاق. (خلاصة الفتاوی ص ۴۲۱ جلد۴ الفصل الرابع فی المسجد واوقافه ومسائله)

الجواب: فقهائي کرامو جماعة النساء ته مکروه تحریمي ویلې دی

کما فی الدرالمختار ویکره تحریما جماعة النساء ولو فی التراویح ﴿۱﴾ (هامش ردالمحتار ص ۳۸۰ جلد ۱) وفی الهندیه ص ۸۹ جلد ۱ ویکره امامة المرأة للنساء فی الصلوٰت کلها من الفرائض والنوافل الا فی صلوة الجنازة هکذا فی النهایه ﴿۲﴾

لیکن د تحقیق نه جواز بلا کراهیت معلومیږی

کما قال العلامة اللکهنوی فی عمدة الرعایة علی هامش شرح الوقایه (۱٤٦ جلد ۱) ان الحق علم الکراهة وقد امت بهن ام سلمة وعائشة فی التراویح وفی الفرض کما اخرجه ابن ابی شیبة وغیره. وامت ام ورقة فی عهد النبی ﷺ بامره کما اخرجه ابو داؤد انتهیٰ ما فی العمدة ﴿۳﴾ قلت ما قالوا انها منسوخة فضعیف من وجهین علم تحقیق الناسخ وکذا فعل امهات المؤمنین ایاها بلا نکیر کما مر فی کلام المحقق وکذا انکر ابن الهمام تحقق الناسخ، ولو قالوا انها مخصوصة بام ورقة قلنا لا یصح دعوی الخصوصیة ایضا لانها فعلتها امهات المؤمنین رضی الله عنهم بعد وفاته قلت والاوجه عندی ان یحمل الکراهة علی الخروج الی المسجد للجماعة. وهو الموفق

چه د ښانځه تښتولی شوې وی د

داسې مظلوم اقتداء او امامت صحیح دی

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د زید منکوحه چا اوتختوله اوس د زید امامت او هغه پسې اقتداء صحیح ده که نه؟

بینوا توجروا

المستفتی ډهیران گل مندو خیل خوړه نظام پور ښنور ... ۱۹۷۷.۹.۵

﴿۱﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۳۸۰ جلد ۱ مطلب هل الاساءة دون الکراهة او افحش منها باب الامامة)

﴿۲﴾ (فتاوی عالمگیریه ص ۸۵ جلد ۱ الفصل الثالث فی بیان من یصلح اماما لغیره)

﴿۳﴾ (عمدة الرعایة هامش شرح الوقایة ص ۱٤٦ جلد ۱ فصل فی الجماعة)

الجواب مطابق د پښتنې ابتداء كول مكروه نه دي البته ظالم پسې ابتداء كول مكروه دي (۱) لكونه لسفا فاجوا (۲) بـل يكفـر عندالاستحلال. (۳).
وهوالموفق.

په جماعت او امامت كښې د غلط قرات والا دعوى كونكى امامت

سوال ديو جماعت امام دي چه د حروفو مخارج او صفات بالكل نه پيژني حال دا چه په دې جماعت كښې ئي مخكښې پلار امام وو چه كله ئي پلار مړشو نو ده په مصلى قبضه اوكړه او محلي والو باقاعده امام نه دي جوړكړې ليكن د محلي اكثريت ده پسې مونځ كوي ليكن بعضې خلق ئي مخالفت كوي امام صاحب وائي دامصلى او امامت زمونږ وارثت دي او سيرى زمكه هم زمونږ ده چونكه د اجماعت ذهغوي په جائيداد كښې جوړشوي دي او د سوونو (۱۰۰) كالو نه مخكښې موجود دي لهذا ددې امام څه حكم دي؟ بينوا توجروا.

المستفتى نامعلوم ۳ ربيع الاول ۱۴۰۳ هـ

﴿۱﴾ عن ابى هريرة قال قال رسول الله ﷺ المسلم اخو المسلم لا يظلمه ولا يخذله ولا يحقره ... كل المسلم على المسلم حرام دمه وماله وعرضه رواه مسلم.
(مشكوٰة المصابيح ص ۴۲۲ جلد ۲ باب الشفقة والرحمة على الخلق)

﴿۲﴾ قال العلامة الحصكفى رحمه الله: ويكره امامة عبد وفاسق قال ابن عابدين: تكره امامته بكل حال بل مشى فى شرح المنية على ان كراهة تقديمه كراهة تحريم.
(ردالمحتار مع الدرالمختار ص ۴۱۴ جلد ۱ مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

﴿۳﴾ قال العلامة ابن عابدين: لكن فى شرح العقائد النسفية استحلال المعصية كفر اذا ثبت كونها معصية بدليل قطعى وعلى هذا تفرع ما ذكر فى الفتاوىٰ من انه اذا اعتقد الحرام حلالا فان كان حرمته لعينه وقد ثبت بدليل قطعى يكفر والا فلا بان تكون حرمته لغيره او ثبت بدليل ظنى وبعضهم لم يفرق بين الحرام لعينه ولغيره وقال من استحل حراما قد علم فى دين النبى عليه السلام تحريمه كنكاح المحارم فكافر.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۹ جلد ۳ مطلب استحلال المعصية القطعية كفر)

الجواب په جمات او امامت کښې د میراث حصې نه جاري کیږي البته که د محکښې د امام خوئي غلط خوان نه وي نو د مصلحت او حوصله او اوس دپاره دې هغه امام جوړ کړیشي (۱) او د غلط خوان کیدلو په صورت کښې ددې تعمیر کونکي یا وقف کونکي د خوئي نه زیې سره دې بل امام مقرر کړی شي (۲) (ماخوذ از کبیری خلاصه الفتاوی والشامیة). وهوالموفق

په خطابت او امامت کښې میراث نه جاري کیږي

سوال علمائي دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه یو جامع مسجد د اوقاف بورډ په قبضه کښې دې هغوی یکښې زید په تنخواه سره خطیب مقرر کړو خو کاله پس زید مړ شو بیا ددې بورډ دیکښې بل خطیب عمر صاحب مقرر کړو چه هغه د دیوبند او د ابیپل نه فاضل دې او د دې اسلامي مدرسو مهتمم دې او دغه شان یوځ عمر والا مقرر او مدرس عالم دې اوس د زید حوان خوئي دې بکر چه عالم نه دې بلکه په یوه مقامی مدرسه کښې ناظره وو هغه وائي چه دې جامع مسجد کښې زما پلار خطیب وو نو په دې وجه دا زما حق دې او ما ته دې په میراث کښې راکړیشي او زما په ژوند کښې د اوقافو بورډ بل څوک خطیب نشي مقررولي ایا واقعي په امامت او خطابت کښې وراثت جاري کیدیشي؟ او بکر او عمر کښې څوک ډیر مستحق دی؟ بینوا توجروا.

المستفتي سید احمد شاه چارسده ۲۸.۱۱.۱۹۷۲

---

(۱) قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: واذا مات احد من اهلها توجه علی ولده ان لم یخرج علی طریقة والده یعزل وتوجه للاهل.

(رد المحتار ۳۰۸ جلد ۳ مطلب تحقیق مهم فی توجیه الوظائف للابن فصل فی الحویة)

(۲) قال العلامه الحلبی: رجل بنی مسجدا و جعله لله فهو احق بمرمته وعمارته وبسط البواری والحصیر والقنادیل والاذان والاقامة والامامة فیه ان کان اهلا لذلک وان لم یکن فالرای فی ذلک الیه وکذا ولد البانی وعشیرته من بعده اولی من غیرهم.

(غنیة المستملی شرح الکبیر ص ٥۲٧ فصل فی احکام المسجد)

(ومثله فی خلاصة الفتاوی ص ۳۲۱ جلد ٤ الفصل الرابع فی المسجد واوقافه ومسائله)

الجواب: که دَخطیب ځوئې ددې منصب دَ ادا کولو اهل (حقدار) وی(١) او دده په نائب جوړولو کښې ددین دَخدمت امید وی نو دَتعاون او حوصله افزایئ په طور به دې نائب جوړولې شی او که دا ځوئې ئې نااهله وی او دده دَ ذات نه دَ دینی خدمت امید نه وی نو دې به نائب نه شی جوړولې (فلیراجع الی ردالمختار ص ٣٨٨ جلد٣). وهوالموفق.

امام ته کنځلې کول او په سپک نظر سره دَ کتلو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو امام دې او قوم ورته په سپک نظر سره ګوری بلکه کله کله ورته کنځلې او سختې سپورې ستغې خبرې هم کوی. او پیش امام ته ددې ټولو څیزونو معلومات شته لیکن هغه دَدنیاوی مفادو دپاره چشم پوشی کوی او ښېې ئې ښخې کړې دی. مصلې پریخودلو ته تیار نه دې. نو سوال دادې چه دَداسې قوم مونځونه دې امام پسې چه په سپک نظر ورته هم ګوری شرعاً صحیح دی که نه ؟ او دَداسې امام دپاره امامت نه پریخودل صحیح دی که نه ؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حاجی عبدالجبار لاهورخورد .... ١٣٩٢/١٢ھ.

﴿١﴾ قال العلامه ابن عابدین: نعم قال الحموی فی رسالته وقد ذکر علماء نا انه یفرض لاولادهم تبعاً ولا یسقط بموت الاصل ترغیبا وذکر العلامة المقدسی ان اعطاء هم بالاولیٰ لشدة احتیاجهم سیما اذا کانوا یجتهدون فی سلوک طریق آبائهم...... اذا مات من له وظیفة فی بیت المال لحق الشرع واعزاز الاسلام کاجر الامامة والتأذین وغیر ذلک ممافیه صلاح الاسلام والمسلمین وللمیت ابناء یراعون ویقیمون حق الشرع واعزاز الاسلام کما یراعی ویقیم الاب فللامام ان یعطی وظیفة الاب لابناء المیت لا لغیرهم لحصول مقصود الشرع وانجبار کسر قلوبهم...... واذا مات احد من اهلها توجه علی ولده فان لم یخرج علی طریقة والده یعزل عنها وتوجه للاهل. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص٣٠٧، ٣٠٨ جلد٣ مطلب من له وظیفة توجه لولد من بعده فصل فی الجزیة)

الجواب: مسلمان اوبالخصوص پیش امام ته کنځل کول فسق او فجور دي لحدیث رواه مسلم سباب المسلم فسوق(۱) دغه شان په عُرف کښي هم ناجائز او دَ ملامتیا باعث دی لیکن ددي سره سره ددي قوم اقتداء په دي امام پسي صحیح ده.لوجودشرائط الاقتداء وعدم الموانــع (۲).اوکه دا امام مجبور او محتاج نه وی نو دده دپاره دا امامت پریخودل بهتر دی.ځکه چه خپل ځان ذلیل کول او ذلت ته ورکول شرعی طورسره مذموم دی.وهوالموفق.

په سوال کښي لیکلې شوی صفتونو والا سړی امام مقرر کول

سوال: علمائي دین دي مسئلې باره کښي څه فرمائی چه یو سړي داقسم صفتونه اوعقیده لری.مثلاً (۱).وائی چه څوک دَامام په اقتداء کښي فاتحه نه وائی هغه ګمراه(بي لاري) دي.دَهغه مونځ صحیح نه دي (۲).دَزکوة اخستو والا دپاره تقوی اودَیوکلی نمبردار کیدل ضروری دی.(۳). څوئي چه دَخپل پلار نه جدا شی نو زکوة ورکولې شی.(۴) دَخپلې محلې دَجمات متعلق وائی چه دامحراب او جمات زما دَ پلار ذاتي ملکیت دي.(۵). سود او دُکانړي نه فائده اخستل جائز ګڼړی

آیا داسي کس امام مقرر کول جائز دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی:عبدالعزیز اوګی مانسهره.

﴿۱﴾ (الصیح المسلم ص۵۸ جلد ۱ باب بیان قول النبیﷺ سباب المسلم فسوق وقتاله کفر کتاب الایمان)

﴿۲﴾ وفی منهاج : (قوله رجل ام قوما وهم له کارهون) قال ابن الملک لبدعته او فسقه اوجهله اما اذا کان بینه وبینهم کراهة عداوة بسبب امر دنیوی فلا یکون له هذا الحکم، وقال القطب الجنجوهی جملة الامر انه لو کان فیه مایوجب کراهة شرعا اعتبرت کراهة وان لم یکرهه احد، وان لم یکن فیه ذلک شرعا لم یعتبر فیه کراهة من کرهه وان کرهه الکل. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۲۴۰ جلد۲ باب ماجاء من ام قوماً وهم له کارهون)

الجواب: داسې د سلفیانو دلې نه معلومیږي دې داحنافو امام مقرر کول دفساد اوفتنې باعث دی داسې کس دپاره ضروری ده چه دسلفیانو امام جوړشی﴿۱﴾ وهو الموفق.

د اوقافو محکمه دې د ډیوټۍ نه معذورو ملازمینو ته د وخت تیرولو د پاره مراعات ورکړي

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ دمحلې دجمات پیش امام اوخطیب صاحب ډیر بوډا شوی دی چه دځو میاشتو نه په بستره پروت دی او جمعه دشغه ځوئې ورکوی او بعضې مونځونه هم کوی آیا دې امام دپاره چه دډیوټۍ نه غیر حاضر دې دمحکمه اوقاف نه تنخواه اخستل جائز دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی محمد علی نوشهره صدر ۱۲/نومبر ۱۹۸۷ء.

الجواب: دمحکمه اوقاف دپاره ضروری ده چه مذکوره زوړ امام ته مراعات ورکړی او داسې امام په اهل اولاد کښې یو نوې امام منتخب کړی چه دقوم ذریعه معاد(باجماعت مونځ) ته دچا د ذریعه معاش دخطرې په وجه نقصان اونه رسیږی ﴿۲﴾ وهو الموفق.

﴿۱﴾ قال ابن عابدین. ومما یزید ذلک وضوحاما صرحوا به فی کتبهم متونا وشروحا من قولهم ولا تقبل شهادة من یظهر سب السلف...... وقال ابن ملک فی شرح المجمع وترد شهادة من یظهر سب السلف لانه یکون ظاهر الفسق...... وقال الزیلعی او یظهر سب السلف یعنی الصالحین منهم وهم الصحابة والتابعون لان هذه الاشیاء تدل علی قصور عقله وقلة مروائة.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۲۱ جلد۲ مطلب مهم فی حکم سب الشیخین)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین: اذا مات من له وظیفة فی بیت المال لحق الشرع واعزاز الاسلام کاجر الامامة والتأذین وغیر ذلک مما فیه صلاح الاسلام والمسلمین وللمیت ابناء یراعون ویقیمون حق الشرع واعزاز الاسلام کما یراعی ویقیم الاب فللامام ان یعطی وظیفة الاب لابناء المیت لا لغیرهم لحصول مقصود الشرع وانجبار کسر قلوبهم...... واذا مات احد من اهلها توجه علی ولده فان لم تخرج علی طریقة والده یعزل عنها وتوجه للاهل.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۳۰۷،۳۰۸ جلد۳ فصل فی الجزیة)

د امامت په حاصلاتو کښې د حصې غوښتلو په وجه باندې د مور خوښې لره عاق کول د امامت دپاره ضرر رسان نه دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د یو سړی والد صاحب مړشوې دې او مور دوه خویندې او درې خورییښه دده په ذمه کښې پاتې شوی دی.دې سړی مور او خویندوته په جائیداد کښې حصه هم ورکړې ده او چه د امامت کوم حاصلات دی په هغې کښې ئې څه حصه جوړیږی که نه ؟ سره ددینه چه د کلی معززینو او ممبرانو په دې سړی باندې درې نیم زره روپې ایښې دی چه خپلې مورته به ورکوې.اوس ددې سړی خور او خورییښه مور راوچتوی چه خپل ځوئې عاق کړه.او دا هم ورته او وایه چه څه تاته پې نه بخم.نو آیا په دې الفاظو سره دا سړی عاق کیږی یا نه ؟ اوس عوام هم خراب شوې دی چه دې مور عاق کړې دې لهذا ده پسې اقتداء صحیح نه ده آیا واقعی دده اقتداء صحیح نه ده ؟ بینوا توجروا.

المستفتی: سیدروخان شکرپوره پیښور.....۲۹/ذی الحجه ۱۴۰۹ھ

الجواب: د امامت منصب څه جائیداد نه دې او نه میراث دې چه د مور حصه پکښې وی دا خو صرف خلافت دې البته ددې سړی پلار ته څه ملکانه د ملکیت په طور ورکړې شوې وی نو په هغې کښې به د وارثانو حصه وی.او که دا ملکانه کښې ئې ورته د ملکیت په طورنه وی ورکړې او دا وقافو د جمات وی نو په دې د امام نه علاوه د نورو خلقو (د امام مور او خویندو) هیڅ حق نشته

ملاحظه: د اولنی صورت په تقدیر باندې د مور خفګان په ځائې دې او په دویم صورت کښې بې ځایه دې او دا خوئ عاق نه دې وهو الموفق

﴿۱﴾ قال العلامه ملا علی قاری: (قوله عقوق الوالدین) ای قطع صلتهما ما خوذ من العق وهو الشق والقطع والمراد عقوق احدهما قیل هو ایذاء لا یتحمل مثله من الولد عادة وقیل عقوقهما مخالفة امرهما فیما لم یکن معصیة.
(هامش مرقاة علی المشکواة المصابیح ص۱۷ جلد ۱ باب الکبائر وعلامات النفاق)
وفی منهاج السنن: (قوله عقوق الوالدین) ای قطع صلتهما......

(بقیه حاشیه په بله صفحه)

دَ مفقود الزوجه امام پسې مونځ کول صحیح دی

سوال: داسې امام چه مفقود الزوجه وی هغه پسې مونځ کول صحیح دی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم........ ۲۷/۲/۱۹۷۶ء.

الجواب: دَمفقود الزوجه امام پسې مونځ کول (یعنی اقتداء کول) دَ یو امام په نزد هم ممنوع نه دی. ﴿۱﴾ وهوالموفق .

په واده کښې غیر شرعی رسمونه او عهد شکنئ والا امام معزول کول مناسب دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په پټیال علاقه کښې ټولو خلقو یو بل نه قسمونه اخستې دی چه په واده به غیرشرعی رسمونه مثلاً ډهول غړول سندرې وغیره او ګډېدل دابه نه کیږی او که څوک ددې وعدې خلاف ورزی اوکړی دَهغه سره به ناسته پاسته او خوراک څښاک پریخودلې کیږی. تقریباً پنځه کالو پورې ټول خلق په دې وعدې باندې پابندوو لیکن زمونږ دَجمات امام صاحب دا وعده ماته کړه او سندرې ئې پکښې اوکړې چه دائې اولیدل نوپه یو بل واده کښې هم داسې اوشو او دَ ډهول وغیره سره ئې سندرې والا ښځې هم را اوغوښتلې او دَټولو په مخکښې ؤګډولې شوې اودې

(بقیه حاشیه) وایذاء هما وملخصه ارتکاب امر یوذیهما ولا یتحمل مثله من الولد، والعقوق حرام الا اذا کان فی طاعتهما معصیة الخالق او کان فیها تغیر الشرع، والعاق فاسق فیجری علیه ما یجری علی الفاسق.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۳ جلد ۲ باب ماجاء فی التغلیظ فی الکذب والزور)

﴿۱﴾ وفی منهاج السنن: (قوله رجل ام قوما وهم له کارهون) قال ابن الملک لبدعته او فسقه او جهله اما اذا کان بینه وبینهم کراهة عداوة بسبب امر دنیوی فلا یکون له هذا الحکم وقال القطب الجنجوهی جملة الامر انه لو کان فیه مایوجب کراهته شرعا اعتبرت کراهة وان لم یکن یکرهه احد، وان لم یکن فیه ذلک شرعا لم یعتبر فیه کراهة من کرهه وان کرهه الکل.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۲۳۰ جلد ۲ باب ماجاء من ام قوما وهم له کارهون)

امام صاحب دَهغه بائیکاټ هم اونکړو اونکاح دپاره ورله لاړلو اوس ددې امام څه حکم دې چه دده امامت جائز دې که نه ؟ بینوا توجروا.

المستفتي: نامعلوم.....مانسهره

الجواب: که عام خلق دَ امام تعاون کونکی او دَ امام مدافعت کونکی نه وی او امام بواخې پریخودونکې وی نو داسې بې غیرته او عهد شکن امام معزول کول مناسب دی ﴿ ۱ ﴾ وهوالموفق.

دَ مودودی ګروپ والو دَ امامت په لحاظ سره قسمونه

سوال: علمائی دین دې مسئلې باره کښې چه دَمودوی عقیدې والا پسې مونځ جائز دی که نه؟ که یوسړې دَجماعت اسلامی اومودودی صاحب کتابونو اورسالی تقسیموی اوخلقوته دعوت ورکوی چه په دې پارټئ کښې شامل شئ لیکن هغه داکارصرف دَضدنه کوی اودَمودودی عقیدې نه منی نودَهغه څه حکم دی؟ بینوا توجروا.

المستفتي: شیرعلي خان پېښور..... ۱۹۸۴، ۱۰ ۱۴۱

الجواب: دَجماعت اسلامی (مودودی ګروپ) کسان په درې قسمه دی. اول هغه خلق چه دمودودی صاحب تفرداتو ته حق وائی دویم هغه دی چه دې تفرداتو ته حق نه وائی لیکن ددوی طرف ته دَ غلط نسبت کونکو مدافعت کوی دریم هغه چه صرف په سیاسی کارونوکښې ورسره شریک وی دَمدافعت اومداهنت نه پاک دی داولنی قسم پسې مونځ نه کیږی دویم قسم پسې اقتداء مکروه ده اودریم قسم پسې اقتداء دَ نورو غیراسلامی (سیکولر) پارټو بسان (لکه مسلم لیګ. نیشنل وغیره) حکم لری. وهوالموفق.

﴿ ۱ ﴾ قال العلامه ابن عابدین: وعند الحنفية ليست العدالة شرطا للصحة فيصح تقليد الفاسق الامامة مع الكراهة واذا قلد عدلا ثم جار وفسق لا ينعزل ولكن يستحب العزل ان لم يستلزم فتنه ..... ويعزل به اى بالفسق لو طرأ عليه والمراد انه يستحق العزل كما علمت آنفا ولذا لم يقل ينعزل. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۵۰۴ جلد ۱ باب الامامة)

دَ جماعت امام بغیر څه وجې نه معزول کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زید په یو کلی کښې انه(۸) انه(۹) کالونه پیش امام وو، دَعذرشرعی نه بغیر دکلی خلقو په زور معزول کړو او دده په ځائې ئې عمرو چه دکلی دَ ملَک صاحب رشته دار دې پیش امام جوړکړو. نوسوال دادې چه په دې صورت کښې دَ عمرو" امامت جائز دې که نه؟ اوددې کال فصل به د عمرو" وی که دَ زید"؟ بینوا توجروا.

المستفتی: فضل رحمن پیش امام باجوړ.

الجواب: (الف) امام بغیردَڅه وجې نه معزول کول اگرچه گناه ده لیکن نافذیه وی چه دَ اهل حل وعقد دَطرفنه وی. نظیره العزل عن الامامة الکبری بالتغلیب (من الاشباه والنظائر ص۴۰۲) ان الامام لیس له ان یخرج شیأ من یدالابحق ثابت معروف. فافهم.

(ب): دکوم امام چه سالانه(کلنې) اجرت مقررکړې شوې وی نو دَ کال په دوران کښې دَ معزول کولو په صورت کښې به دعمل مطابق دَاجرت مستحق وی نظیره مافی ردالمحتارص۵۷۷جلد۳ان المدرس لومات اوعزل فی اثناء السنة قبل مجیئ الغلة وظهورهامن الارض یعطی بقدر ماباشرویصیرمیراثاعنه کالاجیراذامات فی اثناالمدة.(۱) .وهوالموفق.

دَ تنسیخ نکاح" دَ مسئلې نه دَ منکرامامت جائز دې.

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړی خپله ښځه دَعدالت په بیابیا تنبیهاتو باندې آباده نه کړه او کیس له هم نه راځی آخر کار عدالت د تنسیخ نکاح دگری جاری کړه بنده دَ "دیوبند .سهارنپور. دهلی،

﴿۱﴾(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۵۷ جلد۳ مطلب فیما لومات المدرس او عزل قبل مجئی الغلة کتاب الوقف)

کراچۍ ملتان، اکوړه خټک وغیره نه فتوې اوغوښتلې چه په دې صورت کښې شرعاً طلاق شوې که نه نوښولو لیکلې دی چه طلاق شوی دی او دعدت نه پس ورته بل خائې کښی نکاح جائز ده نوبنده په دویم ځائې کښی په نکاح ورکړه اوس زمونږ دجمات امام صاحب وائی چه نسبې نکاح زمونږ په مذهب کښې نشته لهذا دا دویمه نکاح حرامه ده. نو اوس نورس دا دی چه کله مفتیانو فتوی ورکړه او دعدت نه پس چه ئې جائز اوګڼړله نو نکاح ئې اوکړه نو دیته حرام ویونکې پسې شرعاً مونځ مکروه دی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم......

الجواب: که دډیر سخت ضرورت مثلاً دعزت وېره یا دخرچې انتظام نه وی په بناء باندې دافسخ شوې وی نو دافسخ او دحاکم طلاق ورکول صحیح دی او دعدت نه پس نکاح جائز ده ﴿۱﴾ او دېته غلط ویونکی مولوی صاحب په غلطۍ باندې دې.هغه پسې په اقتداء کولو کښی هیڅ نقصان نشته ځکه چه دامولوی صاحب داصلی مذهب په بناء باندی نه حنفه دی اګرچه دبولوئی جماعت په فتوی باندې دبې اعتمادۍ په وجه په غلطۍ دی وهو الموفق

په شریعت کښې دامام اوخطیب د پاره د ریټائرمنټ یعنی د معزولۍ تعین

علمائې دین دی مسئلې پاره کښې څه فرمائې چه دیر امام دین دپاره ددرس وتدریس امامت او خطابت په سلسله کښې شرعاً دعمر قید څومره دی؟ آیا شریعت څه قید مقرر کړې دی چه دفلانکی عمرپورې ددینې فرائضو پوره کول نه پس دی ورته ریټائرمنټ ورکړې شي مثلاً داسې علمائې کرام چه د اوقافو ملازمین دی شرعاً دڅومره عمرپورې دکارلائق باتې کېږی که شرعاً دعمر څه قیدونه هغه واضح کړئ؟ بینوا توجروا

المستفتی حمید الرحمن عابد فدائی انوار الاسلام بهکوال بازار لاهور ۱۲ صفر ۱۳۹۲هـ

الجواب: دقواعدو په بنیاد دخطیبانو او امامانو معزول کول صحیح نه دی ترڅو

﴿۱﴾ (حیله ناجزه للشیخ اشرف علی التهانوی ص ۲۹ جز دوم تفریق الزوجین بحکم حاکم)

پورې چه فرائض پورې کولې شی لیکن دَعجز او شرطونو وخت کښې معزول کول صحیح دی.لعموم الحدیث المسلمون عندشروطهم او کماقال(الحدیث). (۱). وهوالموفق.

دَ جمات امام ته کنځل کول فسق دي

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړی دَشپږو کالو پورې یوامام پسې مونځ اوکړو.بیاپه پارټئ کښې دَشامل کیدلو په وجه باندې ئې دَشپږو کالونه مونځ پریخې دې او ښکاره په ښکاره دَامام متعلق وائی چه ددې امام پسې مونځ کول داسې دی لکه یو خرپسې مونځ کول بلکه ددې نه هم خراب دی.ددې سړی دپاره دَشریعت محمدی ﷺ په رنړا کښې څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مولوی امیرزمان قلندرآباد هزاره..............۱۹۷۲ء/۱۱/۱۶.

الجواب:که تپوس والا رښتینی وی نو دا سړې فاسق او دَتعزیر لائق دې.قال رسول الله ﷺ سباب المسلم فسوق.(۲).(رواه مسلم) (والتفصیل فی ردالمختار ص۲۰۲ جلد۳) (۳).وهوالموفق.

﴿۱﴾ قال ابن سیرین اذا قال بعه بکذا و کذا فما کان من ربح فهو لک او بینی وبینک فلا باس به وقال النبی ﷺ المسلمون عند شروطهم.

(الجامع الصحیح للبخاری ص۳۰۳ جلد۱ باب اجرا لسمسرة کتاب الاجارة)

﴿۲﴾ (الصحیح المسلم ص۵۸ جلد۱ باب بیان قول النبی ﷺ سباب المسلم فسوق وقتاله کفر کتاب الایمان)

﴿۳﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: لا یعذر بیاحمار یا خنزیر یا کلب یاتیس یا قرد یا ثور یا بقر یا حیة واستحسن فی الهدایة التعزیر لو المخاطب من الاشراف وتبعه الزیلعی وغیره. (الدر المختار هامش ردالمحتار ص۲۰۲ جلد۳ مطلب فی الجرح المجرد باب التعزیر)

دَ غلط قرات کولو والا امامت مکروه دي

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه يو امام صاحب په قرات کښې لاندينئ غلطيانې کوي دَهغه اقتدا، مکروه ده که نه؟

(۱) صراط المستقيم" په صاد زبر وائي (۲) په "غيرالمغضوب" کښې په را، باندې دَ زير په ځائې زبر وائي (۳) دَ سمع الله په ځائې "سمق الله" وائي (۴) په سورة الملک کښې دَ "فمن ياتيکم" په ځائې "يـاتکم" يعنی بغير ياء نه ئې وائي (۵) په سورة الفلق او سورة الناس کښې "برب فلق" يعنی بغير لام نه او په سورة الناس کښې "اعوذبرب ناس" يعنی شَد" پکښې پريږدي (۶) او "فی تضليل "په ځائې فی تضلِ" وائي (۸) فويل للذين" په ځائې فويل ايلذين" يعنی په لام باندې زير وائي او للذين" ته ايلذين" وائي؟ بينوا توجروا.

المستفتي اهاليان موضع صريح چارسده........۱۹۷۲ء۱۹/۹

الجواب: که دا خبره او تپوس رښتيا وي نو داسې امام پسې مونځ کول مکروه دی (۱) دې باقاعده امام جوړول او امام ساتل، دَمونځ ضائع کول دي امام باندې ضروري ده چه په مشق سره ددې غلطيانو ازاله اوکړي کنې نو استعفی دې ورکړي. وهوالموفق

---

(۱) قال العلامة الحصكفي رحمه الله: ولا غير الا لثغ به اى بالالثغ على الاصح كما فی البحر عن المجتبىٰ وحرر الحلبى وابن الشحنة انه بعد بذل جهده دائما حتما كالامى فلايؤم الامثله ولا تصح صلاته اذا امكنه الاقتداء بمن يحسنه او ترک جهده اووجد قدرالفرض مما لالثغ فيه هذا هو الصحيح المختار فی حكم الالثغ وكذا من لا يقدر على التلفظ بحرف من الحروف اولا يقدر على اخراج الفا الا بتكرار واعلم انه اذا فسد الاقتداء باى وجه كان لا يصح شروعه فی صلاة نفسه.

(الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص ۴۳۰ جلد ۱ مطلب فی الالثغ باب الامامة)

بې ږيرې هلک پسې اقتداء کول مکروه تنزيهي دي.

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه کوم هلک بالغ ښکلي مخ والا او مشتهي هم وي او په مخ او څنې باندې ئې د ږيرې ويښتو اثر هم نه وي مخ ئې د شيشې پشان صفا او مزيدار وي او ډير ښائسته وي نو آيا داسې هلک پسې مونځ صحيح دې؟

بعضې خلق وائي چه دا امامت مکروه تنزيهي دې نو کله د کراهيت تنزيهي هر وخت ځوک ارتکاب کوي نو د "الاصرار على الصغيرة كبيرة" په بناء باندې به دا تحريمي جوړيږي که نه؟ بينوا توجروا.

المستفتي: محمد اياز بنون

الجواب: بې ږيرې (امرد) هلک چه ښکلي مخ والا وي اقتداء ورپسې صحيح ده ليکن مکروه تنزيهي ده.

في ردالمحتار ص۵۲۵ جلد۱ ﴿۱﴾ قوله وكذا تكره خلف امرد الظاهر انها تنزيهية والظاهر ايضا كما قال الرحمتي ان المراد به صبيح الوجه لانه محل الفتنة.

مکروهِ تنزيهي نه په ګناهِ صغيره کښې داخل دې او نه په کبيره کښې. بدليل صدوره عن الانبياء عليهم السلام ﴿۲﴾. لهذا په دې باندې اصرار کول به نه ګناه وي او نه به ګناهِ کبيره وي. لهذا داسې کس امام جوړول بهتر نه دي ګڼې نو د کراهيت تحريمي نه بغير ورپسې اقتداء صحيح ده وهو الموفق.

﴿۱﴾ ردالمحتار هامش الدر المختار ص۴۱۵ جلد۱ مطلب في امامة الامرد باب الامامة)

﴿۲﴾ قال الامام ابو حنيفة رحمه الله: والانبياء عليهم الصلوة والسلام كلهم منزهون عن الصغائر والكبائر والكفر والقبائح وقد كانت منهم زلات وخطيئات، قال الملا على قارى فى شرحه نقل ابن الهمام والمختار اى عند جمهور اهل السنة العصمة عنها اى عن الكبائر لا الصغائر غير المنفردة خطأ او سهواً ومن اهل السنة من منع السهو عليه، والاصح جواز السهو فى الافعال، والحال ان احداً من اهل السنة لم يجوز ارتكاب المنهى منهم عن قصد ولكن بطريق السهو والنسيان ويسمى ذلك زلة.

(شرح فقه الاكبر لملا على قارى ص۵۶، ۵۹ الانبياء منزهون عن الكبائر والصغائر)

چه پیدائشی شل لاس دَتکبیر په وخت کښې دَ سر نه اوچت نشی دَداسې امام دَ امامت حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَیو کس لاس پیدائشی ورکوټې اوشل دې دَتکبیر تحریمه یعنی لاس اوچتولو وخت کښې دَسرنه اوچت نشی نوآیا داسې کس امامت کولې شی ؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حضرت الله چونگی نمبر۵مردان ملاکنډ روډ ـ ۱۲/جمادی الثانی ۱۳۹۷ھ

الجواب: که خلق ورته دَنفرت په نظر ګوری نو دده امامت بهتر نه دې. ﴿۱﴾.خو داهم هله چه په قوم کښې دده نه ښه سړې موجود وی او که نه وی نو هیڅ کراهت نشته.ویدل علی المسطورمافی البحرص۳۴۹جلد۱یعنی وینبغی ان یکون محل کراهة الاقتداء بهم عندوجود غیرهم.﴿ ۲﴾ .وهوالموفق.

دَ ږیره خریونکی.شافعی. مالکی.حنبلی. شیعه جعفری اوغیرجعفری دَ امامت حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که چرته شافعی یا حنبلی او یامالکی امام وی اوږیره خرئی لکه عربوملکونو کښې اکثردې مذهبونو امامان ږیرې خرئی.نوهغوی پسې دَ اقتداء څه حکم دې؟

دغه شان شیعه ګان هم په دوه قسمه دی جعفری اوغیرجعفری.آیا جعفری شیعه ګانو پسې مونځ جائز دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم........ ۱۴/شوال ۱۴۰۳ھ

الجواب: که دَیو حنفی متشرع کس پسې دَاقتداء نه ته عاجزه ئې نو دَشافعی،

﴿۱﴾ قال العلامه ابن عابدین الشامی :(قوله ومفلوج وابرص شاع برصه) وکذلک اعرج یقوم ببعض قدمه فالاقتداء بغیره اولیٰ...... وکذا من له ید واحدة فتاویٰ صوفیه عن التحفه والظاهر ان العلة النفرة. (ردالمحتا ر هامش الدرالمختار ص۴۱۶ جلد۱ قبیل مطلب فی الاقتداء بشافعی ونحوه باب الامامة)

﴿۲﴾ (البحر الرائق ص۳۴۹ جلد۱ باب الامامة)

مالکی او حنبلی امام پسې اقتداء اوکړه خیر دې که ډیره خرنې خکه چه دخان له مونځ نه فاسق امام پسې اقتداء کول افضل دی (۱) (بحر. شامی. هندیه)

البته دشیعه جعفری او غیر جعفری دواړو پسې اقتداء باطل او کالعدم ده. (۲) وهو الموفق

دَ کوم کس پیشه چه دَ نفرت او دَ جماعت دَ کم والی باعث وی دَهغه اقتداء مکروه ده

سوال: علمائي دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په یو امام باندې دخپلو مقتدیانو مړوته غُسل ورکول لازم دی. دغه شان دَغټ اختر په ورځ امام دَټولو مقتدیانو قربانئ هم ذبح کوی. او داپرې هم لازم شوې دی. یعنی دَامام نه دَغاسل او قصاب کار اخستلې کیږی. آیا داسې امام پسې مونځ کول جائز دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: بنده رحیم الله باچا اضاخیل بالانو شهره

الجواب: فقهائې کرامو دَداسې امام متعلق څه تصریح نه ده کړې ددې وجې نه دَکلیاتو په بناء باندې جواب لیکلې کیږی. صاحب هدایه په ص ۴۴ باب الامامة کښې دَفاسق، اعمی او ولد الزنا وغیره دَ اقتداء کراهت په تنفیر سره معلل کړې دې. فرمائی ولان فی تقدیم هؤلاء تنفیر الجماعة فیکره انتهی. (۳) او کوم امام چه دَغسل پیشه اختیاروی نو دَخلقو په نظر کښې سپک راځی لهذا دَداسې امام په امامت کښې تنفیر حامخا موجود وی. (۴) نو کراهت به هم وی. او په ذبحه کولو کښې چه سپکوالې نشته نو دا عمل د کراهت باعث نه دې او لازم کول بغیر دَاجرت (مزدورئ) نه دا بیشکه ظلم دې. وهو الموفق.

---

(۱) قال العلامه الحصکفی رحمه الله: ویکره امامة عبد و فاسق و اعمیٰ و مبتدع، قال ابن عابدین: افاد ان الصلاة خلفهما اولیٰ من الانفراد.
(ردالمحتار مع الدر المختار ص ۴۱۵ جلد ۱ مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

(۲) قال فی الهندیه: ولا تجوز خلف الرافضی و الجهمی و القدری و المشبة و من یقول بخلق القرآن. (فتاویٰ عالمگیریه ص ۸۴ جلد ۱ الفصل الثالث فی بیان من یصلح اماما لغیره)

(۳) (هدایه ص ۱۱۰ جلد ۱ باب الامامة کتاب الصلاة)

(۴) قال العلامه ابن عابدین: علل الکراهة بغلبة الجهل فیهم وبان فی تقدیمهم تنفیر الجماعة. (ردالمحتار ص ۴۱۴ جلد ۱ قبیل مطلب البدعة خمسة اقسام)

دَ امام مسجد توهین وغیره مختلفې مسئلې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه (۱) دَامام مسجد دَ توهین څه حکم دې؟ (۲) مسجد پریخودل او کور کښې دَمونځ کولو څه حکم دې؟ (۳) بعضې خلقو قسم اوخوړلو چه مونږ ددې امام پسې اقتداء نه کوو په دویم ځل اقتداء اوکړئ او مونځ اوکړئ نو څه حکم دې؟ (۴) ددې امام مذبوحه ددې خلقو دپاره څنګه ده؟ (۵) دَقسم خوړلو باوجود ددې امام په اقتداء کښې به دَ جنازې دَمونځ کولو څه حکم وی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: سید غلام نبی شاه

پیش امام وخطیب مرکزی مسجد هزاره ۲۰/ذی قعده ۱۳۹۷ ه

الجواب: (۱) دَ امام توهین حرام او دَ جماعت او مسجد (جمات) پریخودلو باعث دې ددینه بچ کیدل ضروری دی. قال رسول الله ﷺ بحسب امرء من الشر ان یحقر اخاه المسلم کل المسلم علی المسلم حرام دمه وماله وعرضه (مسلم)﴿۱﴾

(۱) دَمونځ صحیح کیدلو دپاره جمات شرط نه دې البته جمات (بهترینه زمکه) ده. په دې کښې چه کوم فضیلت دې هغه بل ځائې کښې نشته.﴿ ۲ ﴾.

(۳) داخلق به کفاره ورکوی.﴿۳﴾. (۴) که دا امام مسلمان وی نو دَهغه ذبیحه دَهر مسلم او غیر مسلم دپاره جائز ده.﴿ ۴ ﴾. (۵) که دقسم کونکو مراد صرف پنځه مونځونه وی نو هیڅ خبره نه ده. وهو الموفق.

﴿۱﴾ (الصحیح المسلم ص۳۱۷ جلد۲ باب تحریم ظلم المسلم وخذله واحتقاره ودمه وعرضه وماله)

﴿۲﴾ عن ابی امامة..... فقال شر البقاع اسواقها وخیر البقاع مساجدها رواه ابن حبان فی صحیحه عن ابن عمر. (مشکواة المصابیح ص ۷۱ جلد ۱ الفصل الثانی باب المساجد ومواضع الصلوة)

﴿۳﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: وکفارته او اطعام عشرة مساکین او کسوتهم..... وان عجز عنها کلها صام ثلاثة ایام ولاء.

(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۶۲ جلد۳ مطلب کفارة الیمین کتاب الایمان)

﴿۴﴾ قال الحصکفی: وشرط کون الذابح مسلما حلالا خارج الحرم ان کان صیداً الخ. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۲۰۸ جلد۵ کتاب الذبائح)

د محتاط نابینا حافظ قران امامت جائز غیرمکروه دي

سوال: محترم جناب حضرت شیخ الحدیث مولانا عبدالحق صاحب ﷺ اکوړه ختک. د مسنون سلام نه پس عرض دا دي چه زمونږ په علاقه کښې د کافي بحث مباحثې نه پس بعضې علماء وائي چه نابینا انسان پسې مونځ کول مکروه دی او بعضې ورته غیرمکروه وائي. اوس سوال دا دي چه داسې نابینا چه قاري هم وی او حافظ قران هم وی او تریو حده پورې تفسیر او ترجمه قرآن باندې هم پوهیږي. اودوه خادمان ئې هم وی او طالبانو ته د کنزالدقائق پورې په یادو باندې فقه هم ښائی او مشکوة ئې وئیلې دي او خلورجوړې جامې ورسره هم وی چه وخت په وخت ئې بدلوی نوآیا داسې نابینا پسې مونځ مکروه دي؟ بینوا توجروا.

المستفتی حافظ گل سعادت خان

مدرسه عربیه معراج العلوم بنوں ۷ ذی قعده ۱۳۸۹ھ

الجواب: د داسې محتاط حافظ ړوند کس امامت د عوام الناس د پاره بغیر شک شبهې نه جائز غیرمکروه دي لیکن که په روغو (سترگووالا) خلقو کښې د دنه بهتر یعنی زیات پوهه) کس موجود وی نو بیا د ده امامت مکروه (تنزیهی) دي.

فی الشرح الکبیر ص ۴۳۹ وذکر فی المحیط لا بأس بان یؤم الاعمی والبصیر اولیٰ وفی الانفع ذکر الامام المعروف بخواهر زاده فی مبسوطه انما یکره تقدیم الاعمیٰ اذا کان غیره افضل منه وقد ثبت ان النبی علیه السلام استخلف ابن ام مکتوم یؤم الناس وهو اعمیٰ رواه ابوداؤد انتهیٰ ما فی شرح الکبیر﴿۱﴾. وهو الموفق

شیخ الحدیث مفتی اعظم مولانا مفتی (محمد فرید عفی عنه) مدظله جامعه دارالعلوم حقانیه اکوړه ختک

د امام حقوق د امامت په اجرت سره نه ختمیږي

سوال: علمائې کرام دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د یو جمات امام ته

﴿۱﴾ (غنیة المستملی شرح منیة المصلی ص ۴۷۱ فصل فی الامامة)

مقتدیان وائی چه موږ تاته دامامت په عوض کبنې غله یا تنخواه درکوو لهذا ستاسو موږ باندې هیڅ حق نشته نو آیا ددې نه علاوه دامام نور څه حقوق شته که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی احسان الله هزاره ...... ۱۸/دسمبر ۱۹۷۴ء.

الجواب په امامت باندې اجرت اخستل جائز دی ﴿ ۱ ﴾ اوداجرت دوخت د پابندئ په عوض کبنې دی د امامت نه دی لهذا دامام حقوق په دې سره نه زائل کیږی وهو الموفق.

د حرام خور او سود خور اقتداء او په مونځ کښې د شریک کیدلو حکم

سوال علماء دین ددې مسئلې باره کبنې څه فرمائی ﴿۱﴾ چه د حرام خور او سود خور داقتداء څه حکم دې؟ ا ونکې دعبادتونه صحیح دی که نه؟ ﴿۲﴾ دسود خور سره یوځائې مونځ کول جائز دې که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی امتل خان خلیل تهکال پشاور ۱۳۹۱/۷/۷ھ

الجواب ﴿۱﴾ دحرام خورعبادت صحیح دی گناه نیکئ ته نقصان نه رسوی ﴿۲﴾

﴿۱﴾ قال العلامة الحصكفي رحمه الله: ويفتى اليوم بصحتها لتعليم القرآن والفقه والامامة والاذان. (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص۳۸ جلد۵ باب الاجارة الفاسدة مطلب في الاستئجار على الطاعات)

﴿۲﴾ قال الامام اعظم ابو حنيفة: من عمل حسنة بشرائطها خالية عن العيوب المفسدة والمعاني المبطلة ولم يبطلها حتى خرج من الدنيا فان الله تعالى لا يضيعها بل يقبلها منه ويثيبه عليها. قال الملا على قاري: وذلك لقوله تعالى ان الله لا يضيع اجر المحسنين وفي رواية اخرى ان لله لا يضيع اجر المؤمنين بل يقبلها منه اى بفضله وكرمه الخ.
(شرح فقه الاكبر لملا على قارى ص۸۷ الطاعات بشروطها مقبولة.

وقال الحافظ عماد الدين ابن كثير: يقول تعالى مخبراً: انه لا يظلم احدا من خلقه يوم القيامة مثقال حبة خردل ولا مثقال ذرة بل يو فيها له ويضاعفها له ان كانت حسنة، ان الله لا يظلم مثقال ذرة وان تك حسنة يضاعفها ويؤت من لدنه اجراً عظيماً
(تفسير ابن كثير ص۵۰۳ جلد۱ سورة النساء آيت ۴۰)

البته اقتداء ورپسې کول مکروه دی.﴿۱﴾ (۲) جائز دی.وهوالموفق.

درې امامانو کیدلوپه صورت کښې لس لس ورځې تراویح اوپه لاؤډسپیکر دَ مونځ مسئله

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی (۱). چه په یو جمات کښې درې امامان وی نوآیاشرعاً هریو امام لس لس ورځې تراویح کولې شی. (۲). دَ مونځ گزارو شمیر دَشلو خواؤشاوی نوآیا امام په لاؤډسپیکر کښې مونځ ورکولې شی.(۳). په باندوکښې په دوه نزدې نزدې جماتونو کښې دَلاؤډسپیکر څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: علی اکبر ازادکشمیر

الجواب: (۱) بالکل کولې شی.(۲). په لاؤډسپیکر کښې مونځ کول ممنوع نه دی خوبغیر ضرورت نه نه کول بهتردی.(۳). نه ممنوع دی اونه مطلوب البته دَآواز دَ ټکراؤ او اشتباه په صورت کښې ممنوع دی.وهوالموفق.

دَ ږیره خرئیلی دَ امامت او اذان کیدلو یا نه کیدلو نه دَ بې علمئ په صورت کښې مونځ

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی (۱). چه دَپیښور یونیورسټئ په جمات کښې طالبان(سټوډنټان) په امامتئ سره مونځ کوی. دلته څوک امام نشته عام طور سره ږیرې والا طالب علم مونځ ورکوی، خوچه کله هغه نه وی نو ږیره خرئیلې امامت کوی.دغه شان که دَږیرې والا په نسبت

﴿۱﴾ قال ابن نجیم رحمه الله: (قوله وکره امامة العبد والاعرابی والفاسق والمبتدع والاعمیٰ وولدالزنا) بیان للشیئین الصحة والکراهة اما الصحة فمبینة علی وجود الاهلیة للصلاة مع اداء الارکان وهما موجودان من غیر نقص فی الشرائط والارکان ومن السنة حدیث صلوا خلف کل بر وفاجر وفی صحیح البخاری ان ابن عمر کان یصلی خلف الحجاج وکفی به فاسقا کما قال الشافعی وقال المصنف ان افسق اهل زمانه.

(البحر الرائق ص۳۴۸ جلد۱ باب الامامة)

سره بې ډیرې ډیرپوهه وی او ډیرې مسئلې ورته یادې وی او ډیرې والا کم علمه وی نو زیات حقدار دَامامت څوک دې؟ (۲) که دې صورت کښې مونځ شروع وی اویو عالم دین په مینځ کښې راشی نوهغه به څه کوی؟ دهغوی سره به مونځ کوی که ځان له به کوی؟ (۳) که دَ اذان علم نه وی چه شوی یا نه او جماعت اوشی نو ددې څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: شفیق الرحمن پشاور یونیورستی ۵/اگست ۱۹۷۹ء

الجواب: (۱) که ډیره خریونکې دَډیرې والا نه ډیرپوهه وی دَمونځ په مسئلو باندې نوهم هغه دَامامت حقدار دې ﴿۱﴾ (الدرالمختار مع ردالمحتار). (۲) دَځان له مونځ نه اقتداء بالفاسق افضل ده. ﴿۲﴾ (البحر، هندیه، ردالمحتار). (۳) دامونځ دَخلاف سنت کیدلو باوجودهم صحیح دې. ﴿۳﴾ فقط.

امامت ته ذلیله پیشه" وئیلو والا امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زید. وائی امامت ذلیله پیشه ده، اوډیرذلت دې اوبیاروستودغه زید امامت هم کولو. نوآیا دده امامت صحیح دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: قاری محمد فرید مدرسه معارف القرآن حنفیه مرکزی جامع مسجد مانسهره

﴿۱﴾ قال الحصکفی: والاحق بالامامة تقدیما بل نصبا الاعلم باحکام الصلاة فقط صحة وفساداً بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة وحفظه قد رفرض وقیل واجب وقیل سنة، قال ابن عابدین: وعبارة الکافی وغیره الاعلم بالسنة اولیٰ الا ان یطعن علیه فی دینه لان الناس لا یرغبون فی الاقتداء به. (الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۴۱۲ جلد ۱ باب الامامة)

﴿۲﴾ قال العلامة الحصکفی: صلی خلف فاسق او مبتدع نال فضل الجماعة، قال العلامه ابن عابدین: افاد ان الصلاة خلفهما اولیٰ من الانفراد.
(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۴۱۵ جلد ۱ قبیل مطلب البدعة فی امامة الامرد)

﴿۳﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: اذا صلیٰ فی مسجد المحلة جماعة بغیر اذان حیث یباح اجماعا. (ردالمحتار علی الدرالمختار ص ۴۰۸ جلد ۱ باب الامامة مطلب فی تکرار الجماعة فی المسجد)

الجواب: دَزید ددې عبارت دوه مطلبه کیدې شی (۱) چه عوام دَامامت پیشه ذلیله گنړی ددې مفهوم په وجه باندې هیڅ اعتراض نشته ځکه چه دې زمانه کښې خلق دَجهالت په وجه باندې دَامامت پیشې ته دَحقارت (سپکاوی) په نظر گوری چه دَهغې گناه به په خلقو وی. ﴿۱﴾ (۲) او که پخپله دَزید هم دا رائې وی نو دا ډیره خطرناکه خبره ده. ﴿۲﴾ ددې نه دې زید توبه گارشی نو امامت کولې شی. وهو الموفق.

اولنی امام دَ استعفی ورکولو نه بغیر دَبل چا په زور قبضه کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو امام استعفی نه وی ورکړې او دَهغه په ځائې باندې بل امام په زور قبضه کول غواړی او خلق دَمخکښې امام خلاف را اوچتوی نو آیا دې دویم امام پسې اقتداء کول شرعاً صحیح دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم...... ۱٦/۱/۱۹۷۲ء.

الجواب: دَ امام الحی په موجودگئ کښې دَ بل کس امامت مکروه دی چه بلا اذن وی.

قال رسول الله ﷺ لا یؤمن الرجل الرجل فی سلطانه ﴿۳﴾ وفی الدر المختار، واعلم ان صاحب البیت ومثله امام المسجد الراتب اولٰی بالامامة من غیره مطلقا الخ ﴿۴﴾. وهو الموفق

﴿۱﴾ قال الحصکفی: وثوبها بار کعوا مع الراکعین ومن حکمها نظام الالفة وتعلم الجاهل من العالم هی افضل من الاذان عندنا...... فاخرت الامامة، قال ابن عابدین، قلت ومفاده انها افضل من الاقتداء. (الدر المختار مع رد المحتار ص۴۰۸ جلد ۱ قبیل مطلب فی تکرار الجماعة فی المسجد باب الامامة)

﴿۲﴾ قال العلامه ملا علی قاری: من استخف بالقرآن او بالمسجد او بنحوه مما یعظم فی الشرع کفر. (شرح فقه الاکبر لملا علی قاری ص۱٦۷ فصل فی القراة والصلاة)

﴿۳﴾ عن ابی مسعود رواه مسلم وفی روایة له ولا یؤمن الرجل الرجل فی اهله. (مشکوٰة المصابیح ص۱۰۰ جلد ۱ باب الامامة الفصل الاول)

﴿۴﴾ (الدر المختار علی هامش رد المحتار ص۴۱۳ جلد ۱ مطلب فی تکرار الجماعة فی المسجد باب الامامة)

دَ نابینا عالم دین حافظ اوقاری امامت بغیر دَ کراهت نه صحیح دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ په کلی کښې یونابیناحافظ اوقاری دې او دیوبندنه فاضل عالم دین هم دې اوحق ویونکې او متقی هم دې داعالم په رمضان شریف کښې تراویح ورکوی اوکله کله دسحر اوماسخوتن مونځونوکښې هم امامت کوی نوآیا دَنابیناامامت جائز دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی قاری محمدابراهیم شاه حسن خیل بنون...... ۱۴/۱/۱۹۹۱ء.

الجواب: داسې نابیناپسې اقتداء بغیر کراهت نه صحیح دہ په فرضو کښې وی اوکه په تراویح کښې.

كما فی الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۳۹۳ جلد ۱ باب الامامة) ويكره تنزيهاً امامة عبد وفاسق واعمی ونحوه الاعشی نهر الا ان يكون غير الفاسق اعلم القوم فهو اولیٰ (وفی ردالمحتار ص۳۹۳ جلد ۱ باب الامامة) تبع فی ذلک صاحب البحر حيث قال قيد كراهة الاعمیٰ فی المحيط وغيره بان لا يكون افضل القوم فان كان افضلهم فهو اولیٰ ﴿۱﴾. وهوالموفق

دَامام په تاکلو کښې به دَاکثریت رائې معتبر وی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ ځائې کښې عام طور سره دجماتونو امامان دتنخواه نه بغیر دامامت فرائض (ذمه واریانې) پوره کوی دَامام په معزول کولو او تاکلو کښې دَمحلې والا رائې معتبر وی اوس زمونږ امام پخپله باندې دَامامت نه مجبوری ښکاره کړه نو په دې وجه محلې والو بل امام مقرر کړو چه په هغې سره دوه ډلې جوړې شوې یوې ډلې په دې تقررئ باندې اعتراض اوکړو نواوس یو امام هم مقرر نه دې یوه فرقه (ډله) اکثریت لري اوبله ډله په اقلیت کښې ده دَچا رائې به معتبر وی؟ بینوا توجروا.

المستفتی غلام حسین افضل فلورملز شینه باغ خورد کیملپور ۱۲/۲/۱۹۷۲ء

﴿۱﴾ (الدرالمختار مع هامش ردالمحتار ص۴۱۴ جلد ۱ باب الامامة)

الجواب: داکثرو فیصله به منظور کولې شی فی الدرالمختار او الخیار الی القوم فـان اختلفوا اعتبر اکثرهم(هامش الدرص ٥٢٢ جلد ١). ﴿١﴾. وهو الموفق.

دَ شرعی ثبوت نه بغیر صرف دَالزام په وجه

دَ "کراهت اقتداء" حکم نه شی ورکولې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه مونږ دَشرعی فیصلې دپاره مسمی فلاں او فلانکې مولوی صاحب سکنه بیګوخیل شرعی ثالثان (دریم ګړی) مقرر کړل دَ دواړو ډلونه بیان اخستلو نه پس ئې فیصله واورولـه نو یـوې ډلې تـه دافیـصله ناجائزه معلومـه شـوه نـو ثالثانو تـه ئې اوویـل او فیصله ئې واپس کړه. لیکن ثالثانو اوویل که زمونږ دفیصلې خلاف تاسو دغلطئ څه ثبوت پیش کړو نو مونږ به ئې اومنو. بیـا مـونږ دَ اکوړه ختـک نه فتوی نمبر ٥٩٩٢ اوغوښتله نو په هغې کښې دَهغوی دَفیصلې خلاف ثبوت پیش شو مونږ هغه فتوې پیش کړې نو هغوی انکار اوکړو او پـه خپله غلطه فیـصله باندې کلک شول لـیکن مـونږ تـه یقـین دې چه دوی پـه دې فیصله کښې رشوت اخستې دې او کوم کس چه به زمونږ مینځ کښې ګرځیـدلو هغـه مونږ ته په یقین سره اوویل چه دوی رشوت اخستلې دې آیا داسې ثالثانو پسې اقتداء جائز ده ؟ بینوا توجروا.

المستفتی اجمل خان سکنه بیګوخیل لکی مروت.......... ٢/٢/١٩٧٢ء

الجواب: محترم! خبرشـه چـه دَشرعی ثبوت نـه بغیر مونږ صرف ددې الـزام پـه وجه دَ کراهت اقتداء" فتوی نه شو ورکولې.

قال الله تعالیٰ یا ایها الذین آمنوا اجتنبوا کثیرا من الظن ان بعض الظن اثم (الآیة)﴿٢﴾. وهو الموفق

﴿١﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ٤١٣ جلد ١ قبیل مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

﴿٢﴾ (سورة الحجرات پاره: ٢٦ آیت: ١٢ رکوع ١٤)

دَ غلط ویونکی پسې دَصحیح ویونکی اقتداء صحیح نه ده

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کوم کس صحیح طریقې سره قرآن شریف نه شی لوستلې مثلاً دَ "الفراش المبثـــوث" په ځائې "الفراخ المبثوت" وائی.ده پسې مونځ جائز دې یا نه؟ ده ته د امامت حق شته یا نه؟ باوجود ددې چه نور جید عالمان هم موجود وی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم.........

الجواب:دَ "الفراش" په ځائې "الفـــراخ" ویونکی پسې دَصحیح لوستلو والا اقتداء صحیح نه ده.

کمـا فی الـدرالـمختار ولا غیر الالثغ به ای بالالثغ علی الاصح و کذا من لا یقدر علی التلفظ بحرف من الحروف (هامش الرد ص ۵۴۴،۵۴۵ جلد ۱)﴿۱﴾ . وهوالموفق

﴿۱﴾ (الـدرالـمختار علی هامش ردالمحتار ص ۴۳۰ جلد ۱ مطلب فی الالثغ باب الامامة)

فصل فی من تصح امامته ومن لا تصح

یورکعت وتر کولو والا او د مصحف نه لوستلو والا پسې مونځ

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د وترو یو رکعت کولو والا د اقتداء څه حکم دې؟ دغه شان د مصحف نه ویونکی امام اقتداء کول جائز دی که نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: تخته خان سعودی عرب .... ٢/ذیقعده ١۴٠٢ھ.

الجواب: وتر یو رکعت کولو والا امامانو پسې اقتداء مه کوئ. ﴿١﴾ او د مصحف نه ویونکی امام پسې اقتداء کول هم د احتیاط نه خلاف دی. ﴿٢﴾ وهو الموفق.

﴿١﴾ قال العلامه ابن نجیم: وصحح الشارح الزیلعی انه لا یجوز اقتدا الحنفی بمن یسلم من الرکعتین فی الوتر وجوزه ابوبکر الرازی ویصلی معه بقیة الوتر...... ویخالفه ما ذکر فی الارشاد من انه لا یجوز الاقتدا فی الوتر بالشافعی باجماع اصحابنا لانه اقتداء المفترض بالمتنفل فانه یفید عدم الصحة فصل او وصل...... فی فتح القدیر بما ذکره فی التجنیس وغیره من ان الفرض لایتأدی بنیة النفل ویجوز عکسه فعلی هذا ینبغی ان لایجوز وتر الحنفی اقتداء بوتر الشافعی بناء علی انه لم یصح شروعه فی الوتر لانه بنیته ایاه انما نوی النفل الذی هو الوتر فلا یتادی الواجب بنیة الواجب الخ.

(البحر الرائق ص ٣٩ جلد ٢ باب الوتر والنوافل)

﴿٢﴾ وفی الهندیه: ویفسدها قراء ته من مصحف عند ابی حنیفة رحمه الله تعالیٰ وقالا یفسدله ان حمل المصحف وتقلیب الاوراق والنظر فیه عمل کثیر وللصلاة عنه بدو علی هذا لو کان موضعا بین یدیه علی رحل وهو لا یحمل ولا یقلب اوقرأ المکتوب فی المحراب لا تفسد ولان التلقن من المصحف تعلم لیس من اعمال الصلاة وهذا یوجب التسویة بین المحمول وغیره فتفسد بکل حال وهو الصحیح هکذا فی الکافی. (فتاویٰ عالمگیریه ص ١٠١ جلد ١ الفصل الاول فیما یفسدها الباب السابع فیما یفسد الصلاة ومایکره فیها)

دَ چیلم او سیګریټ څکلو والا دَ اقتداء حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کوم امام چیلم یا سیګریټ څکی نو دَهغه امامت صحیح دې که نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عابدمحمود حمیدی اټک........ ۱۹۸۴ء/۱۰/۳۰.

الجواب: دَپیازو، اوګې او تمباکوانو خوړلو والا یو شان حکم دې دَدې څیزونو خوړلو والاپسې اقتداء کولو کښې څه کراهت نشته دې. خو دومره ده چه دَبدبوئ په حالت کښې مونځ کول مکروهِ تحریمی دی لکه چه بدبوئ والا سړی دپاره جمات ته تلل مکروهِ تحریمی دی. ﴿۱﴾ وهو الموفق.

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدين رحمه الله: (قوله واكل نحو ثوم) اى كبصل ونحوه مماله رائحة كريهة للحديث الصحيح فى النهى عن قربان آكل الثوم والبصل المسجد قال الامام العينى فى شرحه على صحيح البخارى قلت علت النهى اذى الملائكة واذى المسلمين ولا يختص بمسجده عليه الصلاة والسلام بل الكل سواء لرواية مساجدنا بالجمع خلافا لمن شذ ويلحق بما نص عليه فى الحديث كل ماله رائحة كريهة ماكولا وغيره وانما خص الثوم هنا بالذكر وفى غيره ايضا بالبصل والكراث لكثرة اكلهم لها وكذلك الحق بعضهم بذلك من بفيه بخر اوبه جرح له رائحة وكذلك القصاب والسماك والمجذوم والابرص اولى بالالحاق وقال سحنون لا ارى الجمعة عليهما واحتج بالحديث والحق بالحديث كل من اذى الناس بلسانه وبه افتى ابن عمر وهو اصل فى نفى كل من يتاذى به ولا يبعد ان يعذر المعذور باكل ماله ريح كريهة لما فى صحيح ابن حبان عن المغيرة بن شعبة قال انتهيت الى رسول الله ﷺ فوجد منى ريح الثوم فقال من اكل الثوم فاخذت يده فادخلتها فوجد صدرى معصوبا فقال ان لك عذرا وفى رواية الطبرانى فى الاوسط اشتكيت صدرى فاكلته وفيه فلم يعنفه ﷺ وقوله ﷺ وليقعد فى بيته صريح فى ان اكل هذه الاشياء عذر فى التخلف عن الجماعة وايضا هنا علتان اذى المسلمين واذى الملائكة فبالنظر الى الاولى يعذر فى ترك الجماعة وحضور المسجد وبالنظر الى الثانية يعذر...... (بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

دَ جمات دیوال نه دَ"یامحمد" ورانونکی امامت

سوال:علمائي دین دي مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَجمات په دیوال باندې دَمونځ دَوختونو بورډ لګیدلې دې چه دَهغې په ښی طرف باندې ئې "یاالله" اوپه ګس طرف باندې "یامحمد" لیکلې شوې دی یوسړی دَګس طرف "یامحمد" اوسوزولو او وران ئې کړو آیا داسړې دَسپکوالی مرتکب خونه شو؟آیا داسې سړې امامت کولې شی؟آیا ده سره په صف کښې اودریدل جائز دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حبیب الرحمن.....۱۹۷۵ء/۲/۱۱.

الجواب:دَپیغمبر علیه السلام نوم ډیرزیات قابلِ احترام او واجب الاحترام دې.وهذا لایجوز لف شئ فی الکواغذ التی فیها اسم الله تعالی اواسم النبی ﷺ (کمافی الهندیه ص۳۵۷جد۵).﴿۱﴾.اودَاهل بدعاتوخاص نښې ورانول جهاد موجب دثواب دې.ولهٰذا قطع الصحابة رضی الله عنهم بعض الاشجار﴿۲﴾ پس که هغه دا لفظ مبارك په دې وجه سوزولې وی چه

(بقیه حاشیه) فی ترک حضور المسجد ولو کان وحده، ملخصا اقول کونه یعذر بلملک ینبغی تقیید بما اذا اکل ذلک بعذر او اکل ناسیا قرب دخول وقت الصلاة لئلا یکون مباشرا لما یقطعه عن الجماعة بصنعه. (ردالمحتارهامش الدرالمختار ص۴۸۹ جلد۱ قبیل باب الوتر والنوافل)

﴿۱﴾ وفی الهندیه: ولا یجوز لف شئ فی کاغذ فیه مکتوب من الفقه وفی الکلام الاولی ان لا یفعل وفی کتب الطب یجوز ولو کان فیه اسم الله تعالیٰ او اسم النبی ﷺ یجوز محوه لیلف فیه شئ کذافی القنیة. (فتاویٰ عالمگیریه ص ۳۲۲ جلد۵ الباب الخامس فی اداب المسجد والقبلة والمصحف وماکتب الخ)

﴿۲﴾ حضرت علامه محمد ادریس کاندهلوی فرمائی دَبعضې روایتونو اوتاریخی نقولونه دانبکاریږی چه خلقو دَدغې اونې(اذیباعون تحت الشجرة) تعظیم اوتکریم کولو،هلته به راتلل اونفلونه به ئې کول.حضرت عمرفاروق رضی الله عنه ته چه کله داخبره معلومه شوه نوهغه دَدې اونې دَپریکولو حکم اوکړو(تفسیرمعارف القران ص۴۶۹ جلد۷ سورة الفتح ایت ۱۸).

عوام دَعقیدې دَخرابوالی نه بچ شی نو دَ ده دا جذبه صحیح ده لیکن داعمل ئې غلط او بی ادبی ده، دا دَ تجدیت کار دې دحنفیت کار نه دې بهرحال داسړې بې ادبه باایمان دې که پښیمانه نه وی نو اقتداء ورپسې مه کوئ البته دَمونځ اوجماعت نه به نشی منع کولې. وهو الموفق.

دَ اغواکار، زناکار او په دروغه قسمونو خوړلو والا امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ په جمات کښې دوه کسان دی په هغوی کښې یو کس دَمونځ روژې پابند دې خو په بل کس داخرابئ موندلې کیږی. (۱) خلق تختول او په بل چاتختول. (۲) زناکول او نورو ته په کولو کښې مدد ورکول (۳) دَنکاح دپاسه نکاح تړل. (۴) په دروغه گواهی کول. (۵) په دروغه قسمونه خوړل. (٦) کبار یعنی زیاتی څیزونه دَجمات نه غائب کول. چه کله رمضان شروع شی نو جمات ته راځی باقی ټول کال مونځ نه کوی په رمضان کښې راشی په جمات قبضه کوی خلق ورته وائی چه زمونږ تاپسې مونځ نه کیږی لیکن په ضد کښې دې نو نتیجه داچه خلق دَمجبورئ نه په کورونو کښې مونځونه کوی نوآیا دې امام پسې مونځ کیږی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: جاویداقبال کوټ دهمیک جهلم

الجواب: که داخبره رښتیا وی اوثابت وی نودې خراب امام پسې اقتداء مکروه تحریمی ده، کمافی شرح الکبیر(ص۴۳۸) ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم.(۱). البته دَځان له مونځ نه فاسق پسې اقتداء کول بهتردی. کمافی ردالمختارص ۵۲۵ جلد۱قوله فضل الجماعة افاد ان الصلوة خلفهما اولی من الانفراد(۲). وهوالموفق.

﴿۱﴾ قال العلامه الحلبی: کذافی فتاوی الحجة وفیه اشارة الی انهم قدموا فاسقا یاثمون بناء علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم. (الشرح الکبیر ص۴۷۵ فصل فی الامامة)

﴿۲﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۱۵ جلد۱ باب الامامة قبیل مطلب فی امامة الامرد)

دوم جلد
24

دَ نکاح د پاسه د نکاح ترلو والا کس امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زید دَجماعت امام او خطیب دې دَنکاح دپاسه ئې نکاح ترلې. دده دَامامت څه حکم دې؟ بینوا توجروا
المستفتی: محمد یوسف خان........ ۳۰/۱۱/۱۹۷۴ء

الجواب: که ربښتیاوی او دې خطیب قصداً داسې کارکړې وې نودې به دَ تعاون علی المعصیة[۱] په وجه سخت گنهگار وی او دَ نیکانو خلقو دَ اقتداء لائق به نه وی (۲). وهوالموفق

دَ مونځ دَ صحت او فساد دَمسئلو نه دَ ناخبره کس امامت او نورې مسئلې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو داسې امام چه دَمونځ دَصحت اوفساد دَمسئلو نه بې خبره وی او دَهغه ښځه او ځوانې لونړه بې پرده په پټوکښې دگیاگانو دپاره گرځی اولونړه بغیرنکاح نه په کور کښې ساتی چه لکه ځناور خرخولو پشان ترینه په نکاح کښې ډیرې پیسې حاصلې کړی آیا دَدې امام امامت جائز دې؟ بینوا توجروا.
المستفتی: حسین احمد.

الجواب: که دَدې امام مقتدیان هم په دې جرمونو کښې مبتلا وی نوبیادَمونځ کراهیت نشته او که په مقتدیانو کښې دده نه بهترکس موجود وی نوبیاده پسې اقتداء مکروه دی.

یدل علیه مافی البحر ص ۳۴۹ جلد ۱ فالحاصل انه یکره لهؤلاء التقدم ویکره الاقتداء بهم کراهة تنزیه (الی ان قال) وینبغی ان یکون محل کراهة الاقتداء بهم عند وجود غیرهم والا فلا کراهة (۳). فقط

---

(۱) قال الله تعالیٰ، ولا تعاونوا علی الاثم والعدوان. (سورة المائدة پاره: ۶ رکوع ۱ آیت: ۲)
(۲) قال الحصکفی رحمه الله: ویکره امامة عبد وفاسق. (درمختار ص ۴۱۴ باب الامامة)
(۳) (البحر الرائق ص ۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

دَ بدکرداره او مفعول دَ امامت حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې دَجماعت امام جوړشوې دې چه ظاهری طورسره یعنی ښکاره په ښکاره مفعول دې اوپه دې بدکردارئ کښې مشهور دې اوپه حدیث شریف کښې راغلې دی چه دَ اووه کسانو مونځ نه قبلیږی په هغوی کښې یوفاعل اوبل مفعول هم دی داحدیث شریف دَ تنبیه الغافلین" په "باب حق الجار" کښې موجود دې نو آیا دَ داسې کس امامت جائز دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عزیزالرحمن بازارگئ صوابی .... ۱۹۸۷ء/۹/۱۲.

الجواب: که داخبره رښتیا وی او ثابت وی نو دې امام پسې اقتداء کول مکروه تحریمی دی.«۱» .لکونه فاسقا ولاتجب الاعادة.«۲» .خوبهرحال دَ "التائب من الذنب کمن لا ذنب له.«۳» خیال ساتل هم ضروری دی.وهوالموفق.

په مرهونه (گانړه شوې ځیز) بانډې فائدې اخستلو والا اقتداء

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کوم امام دَگانړه شوې ځیز نه فائده اخلی دَهغه اقتداء جائز ده که نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: محمدجان مقام مسجهورمانسهره.

«۱» قال العلامة الحصكفی رحمه الله: ویکره امامة عبد واعرابی وفاسق واعمی ومبتدع. قال ابن عابدین: (قوله ای غیر الفاسق) ...... تكره امامته بكل حال بل مشی فی شرح المنية على ان كراهة تقليمه كراهة تحريم. (ردالمحتار مع الدرالمختار ص ۴۱۴ جلد ۱ مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

«۲» قال فی ردالمحتار فيكره لهم التقدم ويكره الاقتداء بهم تنزيهاً فان امكن الصلاة خلف غيرهم فهو افضل والا فالاقتداء اولیٰ من الانفراد.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۱۳ جلد ۱ قبيل مطب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

«۳» عن عبد الله بن مسعود قال قال رسول الله ﷺ التائب من الذنب كمن لا ذنب له رواه ابن ماجه والبيهقی فی شعب الايمان الخ. (مشكواة المصابيح ص ۲۰۶ جلد ۱ باب الاستغفار والتوبة)

الجواب دمرهوني نه فائده اخستل ناجائز او سود دي لان كل قرض جرنفعا فهو ربوا. هولفظ الحديث، وكذاحاصل الحديث.(۱) لهذا دداسې امام اقتداء كول په جنازه وغيره كښې مكروه تحريمى ده.(۲) خو په دې شرط چه دقوم حال دده نه زيات خراب وى ګڼې نوپه رندو كښې يوسترګې والا بادشاه وى.

يشيراليه كلام البحروينبغى ان يكون محل كراهة الاقتدابهم عند وجود غيرهم (ص۳٤۹ جلد۱). وهو الموفق

﴿۱﴾ عن على رضى الله عنه قال قال رسول الله ﷺ كل قرض جر منفعة فهو رباً رواه الحارث بن ابى اسامة واسناده ساقط وله شاهد ضعيف عن فضالة بن عبيد عند البيهقى وآخر موقوف عن عبد الله بن سلام عند البخارى.

(بلوغ المرام من ادلة الاحكام ص۲۸۲ رقم حديث: ۸۱۲)

ورواه ابن ابى شيبة فى مصنفه حدثنا خالد الاحمر عن حجاج عن عطاء قال كانوا يكرهون كل قرض جر منفعة. (فتح القدير ص ۳۵۲ جلد۶ قبيل كتاب ادب القاضى)

وفى امداد الفتاوىٰ رساله كشف الدجىٰ: ومما يدل على عدم حل القرس الذى يجر الى المقرض نفعا ما اخرجه البيهقى فى المعرفة عن فضالة بن عبيد موقوفا بلفظ كل قرض جر منفعة فهو وجه من وجوه الربا ورواه فى السنن الكبرىٰ عن ابن مسعود وابى بن كعب وعبد الله بن سلام وابن عباس موقوفاً عليهم (ص۹۹) وايضا قال فى (ص۲۱۵) وقال ﷺ كل قرض جر منفعة فهو ربا وهو حديث حسن لغيره صرح به العزيزى فى شرح الجامع الصغير (ص۸۴ ۷ جلد۳).

(امداد الفتاوىٰ ص۲۱۵، ۲۷۰ جلد۳ كشف الدجىٰ عن وجه الربوا)

﴿۲﴾ قال الشامى: قوله (ويكره امامة عبد ......وفاسق) من الفسق وهو الخروج عن الاستقامه ولعل المرادبه من يرتكب الكبائر كشارب الخمر والزانى وآكل الربا ونحو ذلك كذافى البرجندى.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۱۴ جلد ۱ قبيل مطلب البدعة خمسة اقسام)

﴿۳﴾ (البحر الرائق ص ۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

دَ موټی نه کمه ږیره ساتلو والا سړی امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَږیرې خرئیلو څه حکم دې؟ او یو موټې ساتل واجب دی که سنت؟ او څوک چه دَموټی نه کمه ږیره ساتی دَهغه اقتداء جائز ده که نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حافظ عبدالرشید جهنګ.............. ۱۳۹۷/۲/۳۱ھ.

الجواب: یو موټې ږیره ساتل واجب دی البته دَدې واجب کیدل په سنت او حدیث سره ثابت دی. کماصرح به شیخ عبدالحق محدث الدهلوی ﴿۱﴾.

دَدې خرئیلو والا فاسق دې او کمولو یعنی کټ کولو والا ئې هم فاسق دې چه همیشه داسې کوی. کمافی تنقیح الفتاوی ﴿۲﴾. او دَفاسق اقتداء کول مکروه دی خودومره ده چه دَځان له مونځ نه افضل ده. وهو الموفق.

﴿۱﴾ (اشعة للمعات شرح مشکوا قباب الترجل الفصل الاول)

وقال الملا علی قاری: وقد اختلفوا فیما طال من اللحیة فقیل ان قبض الرجل علی لحیته واخذ ماتحت القبضة ولا بأس به وقد فعله ابن عمر رضی الله عنه وجماعة من التابعین واستحسنه الشعبی وابن سیرین وکره الحسن وقتادةومن تبعها وقالوا ترکها عافیة احب منه لکن الظاهر هو الاول. (نفع قوت المغتذی علی هامش سنن ترمذی ص ۱۰۰ جلد ۲)(وهکذا فی مرقاة المفاتیح ص ۲۹۸ جلد ۸ باب الترجل الفصل الاول)

﴿۲﴾ قال العلامه محمدامین: ان الاخذ من اللحیة وهی دون القبضة کما یفعله بعض المغاربة ومخنثة الرجال لم یبحه احد واخذ کلها فعل الیهود الهنود ومجوس الاعاجم.

(تنقیح الفتاویٰ الحامدیه ص ۳۵۱ جلد ۱ لایباح الاخذ من اللحیة وهی دون القبضة)

﴿۳﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله. فان امکن الصلاة خلف غیرهم فهو الافضل والا فالاقتداء اولیٰ من الانفراد. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۱۳ جلد ۱ قبیل مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

دَ لس کلنی ماشوم امامت باطل دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو لس کلنې هلک دې پنځه سیپارو پورې ئې قران شریف لوستلې دې هغه پسې دَاقتداء څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: رئیس خان شاه کوټ پبی نوشهره......یکم ذی قعده ۱۴۰۲هـ

الجواب: ټولو فقهاؤ تصریح کړې ده چه نابالغ امام پسې دَبالغ اقتدا باطل ده﴿۱﴾ لحدیث امام ضامن﴿۲﴾ ولحدیث انما جعل الامام لیوتم به.﴿۳﴾.وهوالموفق.

دَ ږیرې خریونکی حافظِ قرآن دَ اقتداء حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو حافظِ قرآن ږیره خرئی یائې وړه کوی او مسنون ږیره نه ساتی هغه پسې دَاقتداء څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم.......۲۳/۹/۱۹۷۷ء

﴿۱﴾ قال العلامه حصکفی : ولا یصح اقتداء رجل بامرأة وخنثی وصبیی مطلقا ولو فی جنازة ونفل علی الاصح. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۴۲۷ جلد ۱ مطلب الواجب کفایة هل یسقط بفعل الصبی)

﴿۲﴾ عن ابی هریرة قال قال رسول اللهﷺ الامام ضامن والمؤذن مؤتمن اللهم ارشد الائمة واغفر للمؤذنین.

(جامع ترمذی ص ۲۹ جلد ۱ باب ماجاء ان الامام ضامن والمؤذن مؤتمن)

﴿۳﴾ عن عائشة ام المومنین انها قالت صلی رسول اللهﷺ فی بیته وهو شاک فصلی جالساً وصلی ورآءه قوم قیاما فاشار الیهم ان اجلسوا فلما انصرف قال انما جعل الامام لیؤتم به فاذا رکع فارکعوا الخ.

(الصحیح البخاری ص۹۵ جلد ۱ باب انما جعل الامام لیؤتم به الخ، کتاب الاذان)

الجواب: مسنون ږیره نه ساتونکی امام پسې دَنیکو خلقو په موجودګئ کښې اقتداء مکروه تحریمی ده.

لکونه فاسقا کما فی تنقیح الفتاویٰ ص ۳۵۱ جلد ۱ ان الاخذ من اللحیة وهی دون القبضة کما یفعله بعض المغاربة ومخنثة الرجال لم یحه احلواخذ کلها فعل الیهود والهنود ومجوس الاعاجم اه فحیث ادمن علی فعل هذا المحرم یفسق﴿۱﴾ وفی شرح الکبیر ص ۴۷۹ کراهة تقدیمه کراهة تحریم﴿۲﴾ وفی البحر ص ۳۴۹ جلد ۱ وینبغی ان یکون محل کراهة الاقتداء بهم عند وجود غیرهم والا فلا کراهة﴿۳﴾

مختصرداچه داسې حافظ دې امام جوړنکړې شی داسې اقتداء دَختم القرآن نه کولو نه هم بدتره ده. وهوالموفق

ږیره دَ موټی نه کمولو والا کس امامت مکروه تحریمی دې.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَبیوتری، هری پور، نومې کلی پیش امام صاحب ږیره ساتلې ده لیکن دومره ئې وړه کوی چه هسې دَنوم ږیره ده لکه چه شپږ(۶) اووه(۷) ورځې ئې حجامت نه وی کړې نو آیا داسې امام چه دَږیرې تقدس اودَسنت رسول ﷺ احترام ورسره نه وی نوآیا دَداسې امام پسې مونځ کیږی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: قاضی میراکبر هری پور.....۱۸/ شوال ۱۴۰۱ هجری

الجواب: داسې امام پسې اقتداء کول مکروه تحریمی دی.

لان الاخذ مادون القبضة حرام ومفسق کما فی تنقیح الفتاویٰ الحامدیه ص ۳۵۱ جلد ۱ ان الاخذ من اللحیة وهی دون القبضة کما یفعله البعض المغاربة ومخنثة الرجال لم یحه

﴿۱﴾ تنقیح الفتاویٰ الحامدیه ص ۲۵۱ جلد ۱ لا یباح الاخذ من اللحیة وهی دون القبضة)
﴿۲﴾ غنیة المستملی شرح منیة المصلی ص ۴۷۵ فصل فی الامامة)
﴿۳﴾ (البحر الرائق ص ۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

احد واخذ کلها فعل یهود الهنود ومجوس الاعاجهم فحیث اد من علی فعل هذا المحرم یفسق﴿۱﴾. وهوالموفق

سنت ږیره نه ساتلو والااو دَ عیسایانو په مشرئ کښې ملازمت کولو والاامامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو امام دَمدرسه فتح پوری دهلی نه فارغ التحصیل دې لیکن دَهغه ږیره دَسنت موافق نه ده اودَ ۴۵ کالو نه په عیسائی مشرئ کښې دَتنخواه دارملازم (نوکر) په حیثیت سره کار کوی او مقتدیانو سره بداخلاقی هم کوی دَدینی شعائرو خیال نه ساتی. داسې امام پسې اقتداء کول جائز دی یا نه ؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عبدالرحیم حمام گلی صدر روډ پیښور... ۱۲/ذی قعده ۱۴۰۲هـ

الجواب: که داخبره رښتیاوی اوثابته وی نوداسې امام پسې اقتداء کول مکروه تحریمی دی. لفسقه کمافی شهادات تنقیح الفتاوی الحامدیه، ﴿۲﴾. خوکه چرته دَقوم حالات دده نه هم خراب وی نو بیا دا امام په ړندوکښې بادشاه دې نوهیڅ کراهت نشته. کمافی البحرص۳٤۹جلد۱وینبغی ان یکون محل کراهة الاقتداء بهم عند وجود غیرهم والافلاکراهة ﴿۳﴾. وهوالموفق.

په جمات کښې دَ تصویرونو جوړولو نه دَ نه منع کونکی امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په جمات کښې دَنکاح په وخت تصویراخستل څنګه دی؟ دغه شان دَدې امام دَامامت به څه حکم وی چه په مجلس کښې دَحاضریدلو باوجودهم منع نه کوی نوآیا دَده امامت صحیح دې ؟ بینوا توجروا.

المستفتی: سراج الدین حقانی خطیب ډومیل ضلع جهلم. ۱۹۸۲ء/۸/۱۰

﴿۱﴾ (تنقیح الفتاوٰی الحامدیه ص ۳۵۱ جلد ۱ لا یباح الاخذ من اللحیة وهی دون القبضة)

﴿۲﴾قال العلامه محمد امین: ان الاخذ من اللحیة وهی دون القبضة کما یفعله بعض المغاربة ومخنثة الرجال لم یبحه احد واخذ کلها فعل یهود الهنود ومجوس الاعاجم.

(تنقیح الفتاوٰی الحامدیه ص ۳۵۱ جلد ۱ لا یباح الاخذ من اللحیة وهی دون القبضة)

﴿۳﴾ (البحر الرائق ص ۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

الجواب: جماتونه او بازارونه دَمنکراتونه ډک شوي دی اوداخلق په تقوی داروباندې غالب دی لهذا امام به مجبور وی خو بیاهم دَ"نهی عن المنکر" فریضه په خپل ځائې لازم ده.دَتصویرحراموالې عامومسلمانانو ته هم معلوم دې ﴿۱﴾ .اودَدې امام اقتداء صحیح ده .(بحرالرائق) ﴿۲﴾ .وهو الموفق.

دَلالچ دَ وجې نه دَ غلطې فیصلې کولو والا امامت

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ دکلی "بلندپوره" خطیب صاحب دَ دوه ډلو په مینځ کښې فیصلې والا مقررشو دَلالچ په وجه ئې دَشرعی فیصلې په ځائې غیرشرعی فیصله اوکړه اوخلقو ته ئې خودل چه داشرعی فیصله ده.اوحال داهغه دوکه او فراډ وو.چه کله دا فیصله قاضی غلام سرور صاحب دَبډنئ ته پیش کړې شوه نو دا دریم ګړې دَخپلې دوکې او فراډ دَوجې نه دَحاضریدلو نه انکاری شو او حاضری ئې اونکړه آیا داسې امام پسې مونځ کول جائز دی ؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حاجی سفیدګل سربلندپوره پیښور..... ۲۱/ذی الحجه ۱۴۰۲ھ

الجواب:دې متنازع فیها (جهګړې والا) مسئلې کښې شرعی حصې معلومې او یقینی دی.اوپه فائل کښې لیکلې شوې دی نوکه دې خطیب صاحب دَ دواړو ډلو دَرضامندئ نه بغیر دافیصله کړې وی نو دافیصله نامنظوره اودَنشت برابر (کالعدم) ده.اودَفراډ کولو په صورت کښې ورپسې دَنیکو خلقو مونځ کول مکروه تحریمی دې ﴿۳﴾ .وهو الموفق.

﴿۱﴾ عن عبد الله بن مسعود قال سمعت رسول الله ﷺ یقول اشد الناس عذابا عند الله المصورون. (مشکواة المصابیح ص ۳۸۵ جلد ۲ باب التصاویر الفصل الاول)

﴿۲﴾ قال العلامة ابن نجیم رحمه الله: وینبغی ان یکون محل کراهة الاقتداء بهم عند وجود غیرهم والا فلا کراهة کما لا یخفیٰ.
(البحر الرائق ص ۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

﴿۳﴾ قال العلامة الحلبی : کذا فی فتاویٰ الحجة وفیه اشارة الی انهم قدموا فاسقا یأثمون بناء علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم. (الشرح الکبیر ص ۴۷۵ فصل فی الامامة)

دَ غصب زمکه په زمینداری اخستلو والا د کس امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ په کلی کښې یو دَ جائیداد خاوند دَډیرې زمانې نه فالج وهلې دې کلې ئې پریخې او دَ کور والا (ښځې، تبر) دَرشته دارانو سره اوسیږی دَهغه په جائیداد باندې مشری څوئی قبضه کړې . پلار په دې سخت خفه دې او وائی چه دده څوئې او ټول زمینداران به دَ ده (څوی) په نګرانئ کښې زماپه زمکه کښې هیڅ تصرف نه کوئ پلار ئې احتجاجاً دَډیرې مودې نه دَزمکې پیداوارا اخستلونه هم انکار کړې دې او سرکار سره ئې مقدمه هم اچولې ده.په دې زمیندارانو کښې یو مولوی صاحب هم زمکه په زمینداری اخستلې ده.په هغه باندې یو مقتدی اعتراض کوی چه دې دَخان صاحب دَمرضئ نه بغیر دَقابض څوئ په نګرانئ کښې چه کوم کروندہ کیږی دادَشریعت په رنړا کښې ناجائز ده.او دَدې جرم مرتکب دَمونځ ورکولو اهل نه دې.نوسوال دا دې چه آیا واقعی دې امام صاحب پسې مونځ کول صحیح نه دی ؟ بینوا توجروا.

المستفتی محمد شفیق حقانی لیکچررفیډرل ګورنمنټ بوائزکالج پیښور ۱۹۸۴ء/۳۱/۷

الجواب: که داخبره رښتیااوثابته وی نوپه دې زمکه کښې بغیراجازت نه تصرف کولو والا دَغصب اوظلم مرتکب دی.قال رسول الله ﷺ لایحل مال امرئ الا بطیب نفس منه رواه البیهقی فی شعب الایمان ﴿۱﴾.وفی شرح المجله ص ۶۱ جلد ۶ لایجوز لا حدان یتصرف فی ملک غیره الاباذنه، یادساتئ چه دکوم امام دینی حالت دَمقتدیانو نه خراب وی نوهغه پسې مونځ کول مکروه دی ګنې په رړندو کښې یوسترګې والا بادشاه وی.یدل علیه مافی امامة البحر،﴿۲﴾.وهوالموفق.

﴿۱﴾ (مشکواة المصابیح ص ۲۵۵ جلد ۱ باب الغصب والعاریة الفصل الثانی)

﴿۲﴾ قال العلامة ابن ن جیم رحمه الله: وینبغی ان یکون محل کراهة الاقتداء بهم عند وجود غیرهم والافلاکراهة کما لا یخفیٰ.

(البحر الرائق ص ۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

په حضرت تهانوی صاحب باندې دَبهتان لګونکی دې اقتداء اونکړیشي

سوال: محترم مفتی صاحب دارالعلوم حقانیه اکوړه ختیک السلام علیکم عرض دادې چه زمونږ په کلی کښې یو نوې امام صاحب راغلې دې چه خبرو خبرو کښې هغه اووئیل چه دَ(مولانا) اشرف علی(تهانوی رحمه الله) یو کتاب دې "ملفوظات یومیه" په هغې کښې ئې لیکلې دی چه یو سړی تپوس اوکړو چه دَمورسره زناکول څنګه دی؟ نوهغه په جواب کښې اووئیل، چه سړې خوبول په مورکښې دننه وی نوکه دَهغه لږه غوندې حصه وردننه شی نوڅه خبره ده" نومادَمولوی صاحب نه په دې خبره باندې احتجاج اوکړو نو مولوی صاحب اووئیل چه دې کنجرخودَحضور صلی الله علیه وسلم هم توهین کړې دې" نودَهغه په کنجر "وئیلو سره ماته غصه راغله اوماورته اووئیل چه تامولانااشرف علی صاحب ته کنجر اووې نوته پخپله هم داسې ئې.مولوی صاحب وائی چه څه به کتاب اولیکل تاته اوښایم خوتراوسه ئې نه دې خودلې نوآیا دې مولوی صاحب پسې زمامونځ کیږی اوآیا دې امام ساتل جائز دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی:فیض بیروټ راولپنډی..........رمضان المبارک ۱۳۸۹هـ

الجواب: مونږ په د مولوی صاحب ډیرشکرګزارشو که هغه دا کتاب اوحواله اوښودله او دَهغې نه پس به مونږ په تحقیقی جواب لیکلو باندې وس اولرو ددې نه مخکښې مونږ صرف دومره وئیلې شو چه "سبحانک هذابهتان عظیم" (۱) اوبابه دا اووایو چه دَحضرت ملفوظاتو او مواعظو کښې داسې مضمونونه چه په هغې کښې دَعقل دعوی کونکو ناآشناواقعې اودَهغې تردید شوې وی نو کیدیشی چه مولوی صاحب تحریف کړې وی او خپل څان ئې په خطره کښې اچولې دې ددې مثال داسې دې لکه یو سړې اووائی چه الله تعالی فرمائی "لاتسمعوا لهذا القرآن والغوافيه (۲) اودغه شان نورهم نوداصحیح دہ چه دَالله

﴿۱﴾(سورة النور پاره:۱۸ رکوع:۸ آیت:۱٦)
﴿۲﴾(سورة حٰم سجده پاره:۲۴ رکوع۱۸ آیت۲٦)

تعالی کلام دې لیکن دَالله تعالی مقصد دانه دې بهرحال داسې خبیث پسې اقتداء مه کوئ.﴿۱﴾ یوصحیح العقیده امام پسې اقتداء اوکړئ اوناچه کوم جواب ورکړې دې دادَ بغض فی الله دَوجې نه دې بلکه که معامله هم داسې وی نوبیاداسې امام دَلرې کولو او دَبې عزته کولو قابل دې.﴿۲﴾ وهوالموفق

چه دَ کوم امام بالغې لونړه په کوڅو کښې ګرځی دَ هغه دَ امامت حکم

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَیوامام دوه بالغې لونړه دی چه په لسم اوشپږم کښې تعلیم حاصلوی په کوڅوکښې ګرځی اودَ شریعت مسئله ده چه دَجینکو دپاره دَنکاح پیغام راشی نو په نکاح ئې ورکوئ لیکن دې امام یو پیغام واپس هم کړلو آیا دَداسې امام اقتداء به کولې شی که ځان ځان ته به مونځ کوی؟ بینوا توجروا.

المستفتی:حسین احمد سرګودها........۱۹۷۸ء/۷/۳۰.

الجواب:دَځان له مونځ کولونه فاسق پسې اقتداء کول افضل دی خاص طورسره چه دَامام دینی حالت دَقوم نه ښه وی.

کما فی شرح التنویر صلی خلف فاسق او مبتدع نال فضل الجماعة وفی ردالمحتار ص۲۵۲ جلد۱ افاد ان الصلوٰة خلفها اولیٰ من الانفراد ولکن لا ینال کما ینال خلف تقی﴿۳﴾. وهوالموفق

﴿۱﴾عن عبد الله بن مسعود رضی الله عنه قال قال رسول الله ﷺ سباب المسلم فسوق وقتاله کفر. (الجامع الصحیح للمسلم ص۵۸ جلد۱ کتاب الایمان)

﴿۲﴾قال العلامه ابن عابدین: واما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بانه لا یهتم لامر دینیه وبان فی تقدیمه للامامة تعظیمه وقد وجب علیهم اهانته شرعاً ولا یخفیٰ انه اذا کان اعلم من غیره لا تزول العلة فانه لا یؤمن ان یصلی بهم بغیر طهارة فهو کالمبتدع تکره امامته بکل حال بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم لما ذکرنا قال ولذا لم تجز الصلاة خلفه اصلا عند مالک وروایة عن احمد. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۱۴ جلد۱ قبیل مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

﴿۳﴾ (الدرالمختار مع ردالمحتار ص۴۱۵ جلد۱ قبیل مطلب فی امامة الامرد باب الامامة)

دَ حیات النبی ﷺ نه منلو والا او دَ درود والا روایتونو ته ضعیف ونیلو والا امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کوم امام دَحیات النبی ﷺ په مسئله کښې اختلاف کوی او درودشریف والا روایتونو ته ضعیف وائی هغه روایتونه چه په هغې کښې پیغمبر علیه السلام پورې دَصلوة اوسلام رسیدلو ذکر دې داسې امام مقرر کول دَشریعت په رنړا کښې څه حکم لری؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حاجی عبدالمنان چیف کمیسټ منگوره سوات.

الجواب: ظاهری طورسره داسړې سلفی اونجدی معلومیږی نوکه دا حقیقت وی بیاداسې کس باقاعده امام مقررول مکروه دی. ﴿۱﴾.

لکونه مبتدعا خارجیا شدیداً علی المسلمین رحیماً علی الکفار مبیحا لقتل اهل الاسلام وتارکاً لقتل اهل الاوثان وفق قول الصادق المصدوق ﷺ (رواه البخاری) وهوالموفق

عاق شوې پسې مونځ کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو مولوی صاحب دې زمونږ امام دې دَخپل پلارسره ئې جګړه اوکړه پلارئې په یو وخت درې طلاقه اوغورځول چه داځوې زمانه عاق دې نوآیا اوس دَعاق شوی امام صاحب پسې مونځ کول صحیح دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: ډاکټرظهورمحمدواړی ضلع دیر......... ۱۹۸۳/۸/۳۱ء.

﴿۱﴾ ویکره امامة...... مبتدع ای صاحب بدعة وهی اعتقاد خلاف المعروف عن الرسول لا بمعاندة بل بنوع شبهة وکل من کان من قبلتنا لا یکفر بها حتی الخوارج اللذین یستحلون دماء نا واموالنا الخ.

(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۴۱۴ جلد۱ مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

الجواب: عاق پسې اقتداء مکروه ده.﴿۱﴾ .لیکن هغه پسې اقتداء کول دځان له مونځ نه افضل دی.(شامی وغیره). ﴿۲﴾ .وهوالموفق.

بریلیانو پسې دَ اقتداء حکم

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه څه په کومه علاقه کښې اوسیږم هلته دَبریلیانو جمات دې سره دکوشش نه بعضې دَجماعت مونځونه پاتې کیږی.ځکه چه زمونږ دَخپل مسلک جمات لرې لرې دې دَ بریلیانو غلطې عقیدې دَچانه پټې نه دی آیا مونږ هغوی پسې اقتداء کولې شو؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مجیدالحسن اسلام آباد......... ۱۹۹۰ء/۹/۲.

الجواب:دَځان له مونځ نه دَفاسق اوبدعتی په اقتداء کښې مونځ کول بهتر دی.(ردالمحتار). ﴿۳﴾ .وهوالموفق.

دَ بریلوی فرقې په اقتداء کښې بل سوال

سوال: جواب ملاؤ شو خویوه خدشه بیاهم پاتې شوه هغه داچه که عقیدې مشرکانه وی مثلاً غیرالله عالم الغیب .حاضرناظر.حاجتونه پوره کولو والا

﴿۱﴾ لان العقوق من الکبائر وفی الحدیث عن عبد الله بن عمر و قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم الکبائر الاشراک بالله وعقوق الوالدین الخ.

(مشکواة المصابیح ص۱۷ جلد ۱ باب الکبائر الفصل الاول)

﴿۲﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: صلی خلف فاسق او مبتدع نال فضل الجماعة قال ابن عابدین (قوله نال فضل الجماعة) افاد ان الصلاة خلفهما اولی من الانفراد .

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۴۱۵ جلد ۱ مطلب فی امامة الامرد باب الامامة)

﴿۳﴾ قال ابن عابدین: افاد ان الصلاة خلفهما اولیٰ من الانفراد.

((ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۱۵ جلد ۱ مطلب فی امامة الامرد)

او مشکلاتو ختمولو والا ګڼړی نوبیابه څه کیږی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مجید الحسن اسلام آباد

الجواب: ددې خاص فرقې واعظین اومقررین په شرک کښې اخته کیږی اوعوام په شرک کښې اخته کوی لیکن ددې فرقې علما، غالب طورسره تاویل کونکی وی مثلا دامنی چه پیغمبر علیه السلام بشردې لیکن هغه ته بشرنه وائی بلکه نور دې او وائی چه دَعلم کلی نه کله استغراقِ حقیقی وی نو هغه دَالله تعالی سره خاص دې اودَپیغمبر علیه السلام دپاره هغه علم کلی ثابت دې چه په هغې کښې استغراقِ عرفی موجود دې. کما فی قوله تعالیٰ اوتیت من کل شیٔ (۱) واتینٰه من کل شیٔ سببا(۲) وفی قوله علیه السلام فتجلی لی کل شیٔ ای قدر یلیق بالملک والرسول. اوحاضر ناظر مهمل ګرځوی نه محصوره للاحتیاط والتنزه. وهوالموفق

دَ کنځلو کولو او بدو ردو وئیلو والا امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو امام دې غریب هم دې او ناواده کړې هم دې کنځلې اوبدو ردو وئیلو والا هم دې. هغه پسې مونځ کول جائز دی که نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: غلام محی الدین مانسهره..........۱۹۷۸ء/۱۰/۱۲

الجواب: چه کله دَامام حالت دَقوم په نسبت سره ښه وی نودَهغه په امامت کښې کراهت نشته ځکه چه په رندو کښې یوسترګې والا راجا وی. کما یشیر الیه کلام البحرص۳۴۹جلد۱وینبغی ان یکون محل کراهة الاقتداء بهم عند وجود غیرهم(۳). وهوالموفق

﴿۱﴾ (پاره۱۹ سورةالنمل: آیت:۲۳)
﴿۲﴾ (پاره:۱۶ سورة الکهف آیت: ۸۴)
﴿۳﴾ (البحر الرائق ص۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

دَ نشو عادت سړی اقتداء کول مکروه تحریمی ده

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې دَنشو عادت دې دَچرسو وغیره نشه کوی او داسړې دَسنت عملونو نه هم لرې دې نو دَداسې کس دَاقتداء څه حکم دې ؟ بینوا توجروا.

المستفتی:محمد یعقوب......۱۹۷۴ء/۳/۳.

الجواب: دَداسې امام اقتداء کول مکروه تحریمی ده اګرچه دَځان له مونځ نه داسې پسې مونځ کول افضل دی.(۱).

کما فی منحة الخالق ذکر الحلبی فی شرح منیة المصلی ان کراهة تقلیم الفاسق والمبتدع کراهة التحریم (هامش البحر ص ۳۴۶ جلد ۱)﴿۲﴾. وهو الموفق

دَ زوجیت حقوق نه ادا کونکی او مقتدیانوکښې دَ انتشار خورونکی والا امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَیو سړی په نکاح کښې دوه ښځې دی یوه زړه دویمه نوې یعنی اوسنئ.حال دا دې چه دا نوې ښځه ورسره خوشحاله ده او دَهغې حقوق دَزوجیت هم ټول اداکوی اوپخوانئ ښځه ئې پلار کره تلې ده اودَزوجیت حقوق ئې هم نه اداکوی او په مینځ کښې آویزان ده.ددې نه علاوه دا امام صاحب په مقتدیانو کښې انتشارهم پیداکوی چه دَهغې په وجه ډیرو کسانو هغه پسې مونځ کول هم پریخودلو .نودَ تپوس والا مسئله داده چه کوم سړې حقوق العباد" باندې خپې ږدی اودَاتفاق او اتحاد په ځائې انتشار پیدا کوی ده پسې مونځ کول جائز دی که نه ؟ بینوا توجروا.

المستفتی:غلام محمد ،تاج محمدمتی آباد راولپنډی...۲۲/شوال ۱۳۸۹هـ

﴿۱﴾ قال العلامه ابن عابدین: فان امکن الصلوة خلف غیرهم فهو افضل والا فالاقتداء اولیٰ من الانفراد.

(ردالمحتار ص ۴۱۳ جلد ۱ قبیل مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

﴿۲﴾ (منحة الخالق علی هامش البحر الرائق ص ۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

الجواب: که پخوانئ ښځه پلار کره په خپله خوښه تلې وی او دا انتشاردحق بیانولو په وجه باندې وی نو دَ دې امام په اقتداء کښې هیڅ کراهت نشته اوکه دا پخوانئ ښځه ده په ظالمانه اندازکښې دکورنه ویستلې وی اودغه شان دا انتشارهم دَخپلې خوښې قائمولو باندې وی نو په دې صورت کښې وروستې دَنیکانو اقتداء مکروه ده. بیاهم دَځان له مونځ نه بهتر ده.

یدل علی جمیع ما ذکرت قوله تعالیٰ فان خفتم الا تعدلوا فواحدة﴿۱﴾ وقال رسول الله ﷺ اذا کانت عند الرجل امراء تان فلم یعدل بینهما جاء یوم القیامة وشقه ساقط اخرجه اصحاب السنن الاربع عن ابی هریرة رضی الله عنه مرفوعاً ﴿۲﴾ وفی الهدایه وغیرها واذا کان لرجل امرء تان حرتان فعلیه ان یعدل بینهما فی القسم﴿۳﴾، وفی الدرالمختار ولو ام قوما وهم له کارهون ان کانت الکراهیة لفساد فیه او لانهم احق بالامامة منه کره ذلک تحریماً لحدیث ابوداؤد لا یقبل الله صلاة من تقدم قوما وهم له کارهون وان هو احق لا والکراهیة علیهم، انتهیٰ ما فی الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۵۲۲ جلد ۱ ﴿۴﴾ وفی الشرح الصغیر علی هامش الکبیر ص ۴۳۸ ویکره تقدیم الفاسق کراهة تحریم﴿۵﴾، فقط. وهوالموفق

په ناسته باندې رکوع سجده کونکی امام پسې اقتداء کول جائز دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَیو مستند حافظ قران عالم دین دَایکسیډنټ په وجه ښی پنډئ (کونډئ) ماته شوه نوهسپتال والو

﴿۱﴾ (سورة النساء پاره: ۴ رکوع: ۱۲ آیت: ۳)

﴿۲﴾ (مشکواة المصابیح ص ۲۷۹ جلد ۱ باب القسم الفصل الثانی)

﴿۳﴾ (هدایة ص ۳۲۸ جلد ۲ باب القسم کتاب النکاح)

﴿۴﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۴۱۳ جلد ۱ مطلب فی تکرار الجماعة فی المسجد باب الامامة)

﴿۵﴾ (غنیة المستملی المعروف بالکبیری ص ۴۷۵ فصل فی الامامة)

دَتیولي ښېبې نه پلستر (پټئ) تاؤکړې چه په رمضان کښې قبلې طرفته نیغه خپه کیږدی نو په ناسته پاندې دَتراویح مونځ ورکولې شی که نه ؟ او دَفرض مونځ متعلق هم اولیکئ چه زمونږ دپاره ورپسې په ولاړه باندې اقتداء جائز ده که نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حافظ شیر محمد کوئټه.............. ۳/۷/۱۹۷۸ء.

الجواب: که دا امام په ناستې سره رکوع او سجدې باندې قادر وی نوده پسې په فرضو او غیر فرضو کښې اقتداء جائز ده. کمافی شرح التنویر وقائم بقاعد یرکع ویسجد لانه علیه السلام آخر صلاته قاعداً وهم قیام وابوبکر یبلغهم تکبیره ﴿۱﴾. وهو الموفق

دَ تقلیدِ شخصی نه دَمنکر امامت جائز نه دې

سوال: یک ملا از وهابیه میگوید و در کتاب خود نیز تحریر میکند که تقلید یکې ازچهار مذاهب وعمل بران کردن شرک است. وصاحبان مذاهب اربعه را مشرکان میگوید، پس به معامله دنیاوی ودیگر کاروبار وغیره در او جائز است مرمسلمان رایانه، ونیزامامت کردن این قسم وهابیه مرمسلمان را جائز است یا نه ؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مولوی فضل صمدانی بانده ضلع چارسده...۲۹/صفر ۱۴۰۲ھ

الجواب: تقلید شخصی مشروع است ومشروعیت او از قرآن واحادیث وتعامل سلف و خلف ثابت است. ﴿۲﴾ البته تقلید شرکی حرام وشرک است ﴿۳﴾. چنانچه درقرآن مجید مصرح است، پس کدام شخص که تلقید شخصی را شرک قرار کند

﴿۱﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۴۳۵ جلد ۱ قبیل مطلب فی رفع المبلغ صوته زیادة علی الحاجة باب الامامة)

﴿۲﴾ قال الله تعالیٰ: فاسئلوا اهل الذکر ان کنتم لا تعلمون (النحل) وقال الله تعالیٰ: ولو ردوه الی الرسول والیٰ اولی الامر منهم لعلمه الذین یستنبطونه منهم (النساء) وقال رسول الله صلی الله علیه وسلم اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم، بیهقی، وقال البیقی حدیث مسلم یؤدی بعض معناه وقال ابن حجر صدق البیهقی (مرقات ص۳۸ جلد ۱، ۱۲۰۱) وهکذا قلدوا اهل المدینة لزید بن ثابت کما فی البخاری حیث سأل اهل المدینة ...... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

و مقلدین رامشرکین قرارمے گرداند محرف قرآن و منحرف از سبیل مؤمنین است. اقتدائے اودرنماز ناجائز است.(۱) و ترک موالات بااو واجب هست وهو الموفق.

دَ خیانت کونکی امام اقتداء مکروهِ تحریمی ده

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَیو امام صاحب خواته پیسې امانت راځی او هغه دغه امانت ادا نه کړو بلکه پخپله ئې خوړلو څکلو. چه په هغې مکمل ثبوت شته دې چه دا امام خیانت ګردې نو دې امام پسې مونځ کیږی که نه ؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عبدالحمید ،عبدالرحمن مین بازارهری پور هزاره. ۱۹۷۷ء/۲/۷

الجواب: دَخیانت ثابتیدلو په شرط ده پسې اقتداء مکروه تحریمی ده(۲)

(بقیه حاشیه) عن ابن عباس فی حق حائضة اذا صارت حائضة بعد طواف الزیارة فتنظر او ترجع الیٰ وطنها؟ فقال ابن عباس ترجع الی وطنها فقال اهل المدینة لا نأخذ بقولک وندع قول زید بن ثابت کما فی البخاری باب اذا حاضت المرءة بعد ما افاضت، وهکذا التعامل علی تقلید الشخصی سلفاً خلفاً الی الآن ثابت وذاک حسن لحدیث ماراه المؤمنون حسناً فهو عند الله حسن رواه المحدثون موقوفا علی ابن مسعود وجعله الامام محمد مرفوعا فی بلاغاته. (ازمرتب)

﴿۳﴾ قال الله تعالیٰ: واذا قیل لهم اتبعوا ما انزل الله قالوا بل نتبع ما الفینا علیه اباء نا او لوکان آباء هم لا یعقلون شیئاً ولا یهتدون. (البقره پاره: ۲رکوع:۵آیت: ۱۷۰)

﴿۱﴾ قال الحصکفی: ویکره امامة...... مبتدع ای صاحب بدعة وهی اعتقاد خلاف المعروف عن الرسول لا بمعاندة بل بنوع شبهة وکل من کان من قبلتنا لا یکفر بها. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۴۱۴ جلد۱ مطلب البدعة خمسة اقسام)

﴿۲﴾ قال الحلبی :وفیه اشارة الی انهم قدموا فاسقا یأثمون بناء علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم. (الشرح الکبیر ص۴۸۵ فصل فی الامامة)

لان الخيانة حرام ﴿۱﴾ والاقتداء بالفاسق مكروه تحريما صرح به الامام الحلبي في الشرح الكبير. البته د انفراد نه اقتدا بهتره ده ﴿۲﴾ وهوالموفق

دَ خنثى مشكل دَ امامت حكم

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائى چه خنثى مشكل پسې اقتداء اوهغه امام جوړول صحيح دى يا نه ؟ بينوا توجروا.

المستفتى: ارشادالله زيارت كاكاصاحب ...... ۴ رمضان ۱۴۰۵ھ

الجواب: كه دَخنثى نه مراد عنين يعنى نامرده كس وى نودَهغه امامت صحيح دې اوكه دَخنثى نه مرادهغه كس وى چه دَهغه سړو والا او زنانو والا دواړه اندامونه وى اوپه دواړو باندې په يو وخت متيازې كوى نودَهغه امامت د سړو دپاره صحيح نه دى. كمافى الهنديه ص۸۵ جلد۱ وامامة الخنثى المشكل للنساء جائزة.........وللرجل والخنثى مثله لا يجوز. ﴿۳﴾ .وهوالموفق.

په تراويح كښې دَ نابالغه دَ امامت مسئله.

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائى چه په رمضان شريف كښې نابالغه حافظ پسې دَتراويح كولو څه حكم دې ؟ اوپه كلى كښې غيرحافظ بل امام هم شته دې ؟ بينوا توجروا.

المستفتى: عبدالرؤف ريام لوره ايبټ آباد.

﴿۱﴾ عن عبد الله بن عمرو قال قال رسول الله ﷺ اربع من كن فيه كان منافقا خالصاً ومن كانت فيه خصلة منهن كانت فيه خصلة من النفاق حتى يدعها اذا اؤتمن خان واذا حدث كذب واذا عاهد غدر واذا خاصم فجر. متفق عليه.
(مشكواة المصابيح ص۱۷ جلد۱ باب الكبائر وعلامات النفاق)

﴿۲﴾ قال العلامة ابن عابدين: افاد ان الصلاة خلفهما اولىٰ من الانفراد.
(ردالمحتار ص۴۱۵ جلد۱ مطلب فى امامة الامرد باب الامامة)

﴿۳﴾ (فتاوىٰ عالمگيريه ص۸۵ جلد۱ الفصل الثالث فى بيان من يصلح اماما لغيره)

الجواب: نابالغه پسي د تراويح مونځ کولو سره ذمه نه فارغ کيږی کمافی الدرالمختارص ۵٤١ جلد۱.﴿۱﴾.لهذا بالغ امام پسي به اقتداء کولې شی اوپه "اهون البليتين" باندې به عمل کيږی وهوالموفق

دَ بيعې مؤجل کولو والا امام صاحب امامت

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ امام صاحب دَ غَلې موجوده قيمت مثلاً په شل روپې يومَن غنم دی اودغه امام صاحب ئې خلقو ته په ديرش(۳۰) يا پنځه ديرش(۳۵) روپې يومن غنم په قرضو ورکوی اوخلق ئې اخلی کال پس ورته پيسې ورکوی امام صاحب ورته بيع سَلَم وائی اوحال دا چه داخو سود دې.نودې امام پسې مونځ کول جائز دی ؟بينوا توجروا

المستفتی بنده محمدعبدالحميد عفی عنه ۲۵.۱۱.۱۹۷۳

الجواب:دابيع سلم نه ده بلکه بيع مؤجل ده اودازياتوالي دَقرض په وجې سره دې دَقرض په عوض کښې نه دې نودابيع جائزه ده.صرح به مولاناالكهنوى فى مجموعة الفتاوى ناقلا عن شرح النقايه والبحروالنهرفليراجع.﴿۲﴾.وهوالموفق.

﴿۱﴾**قال العلامة الحصكفى رحمه الله: ولا يصح اقتداء رجل بامرأة وخنثى وصبى مطلقا ولو فى جنازة ونفل على الاصح. (الدرالمختار على هامش ردلمحتار ص۴۲۷ جلد ۱ مطلب الواجب كفاية هل يسقط بفعل الصبى وحده باب الامامة)**

﴿۲﴾ **علامه عبدالحئ الكهنوى صاحب فرمائی** دَ ثمن زياتوالي دَنيتې دپاره بغيرشبهې نه صحيح دی ددې ثبوت دَهدايه دَکتاب المرابحه دَعبارت نه ښه معلوميږی په هدايه کښې دی لاترى انه يزاد فى الثمن لاجل الاجل "آيا تاته دامعلومه نه ده چه دَموده په وجې سره قيمت کښې زياتوالي کولې شی اودغه شان عبارتونه نورو ډيرو کتابونو کښې هم موجوددی فصيح الدين هروی دَشرح وقايه په کتاب المرابحه کښې ليکلی دَ النسية يزاد فى الثمن لاجل الاجل نسيه کښې دَموده په وجې سره په قيمت کښې زياتې کيدې شی او په نهرالفائق شرح كنزالدقائق کښې دی لاترى انه يزاد الثمن لاجله آيا تاته دانه ده معلومه چه دمعلومې مودې په وجې سره په قيمت کښې زياتوالي کولې شی اوپه بحر الرائق شرح كنزالدقائق کښې دی ...... (باقی حاشيه په بل مخ)

دَ بې مروته او بې غیرته سړی امامت مکروه دی

سوال: علمائې کرام دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَیو کلی خلقو تحریراً (کاغذ کښې لیکلو سره) داوعده او اقرار اوکړو چه ودونو کښې به حرام رسمونه ډول ګډېدل، باجې وغیره هیڅرې نه استعمالوی که چا داسې اوکړل نو سل (۱۰۰) روپې به جرمانه وی. په دې تقریباً ۲۵ کالونه عمل راروان وو. اتفاقاً په کلی کښې یو سړی دَخوی په واده کښې ډول اووهلو او بدکارې بازاری ښځې ئې راوستلې اودَ ګډا پروګرام ئې جوړ کړو. اودکلی څو کسان ورسره هم ملاؤ شول دَجمات امام صاحب دَدوی په دې خلاف ورزئ کولو باندې دَتنبیه په طور

(بقیه حاشیه) لان للاجل شبهابالمبیع الاتری انه یزادفی الثمن لاجل الاجل ځکه چه دَاَجل دَبیع سره مشابهت وی آیاتاته دانه معلومه چه دَمودې په وجې سره په قیمت کښې زیاتوالې کولې شی. اوپه دې کتاب کښې ئې یو کرښې پس لیکلې دی "الاجل فی نفسه لیس بمال ولایقابله شئ من الثمن حقیقة اذالم یشترط زیادة الثمن بمقابله قصدا ویزادفی الثمن لاجله اذاذکرالاجل بمقابلة زیادة الثمن قصدا" پخپله موده خوځه مال نه دې اونه ددې په مقابله کښې څه ثمن شته. چه قصداً ئې ددې په مقابله کښې دَقیمت زیاتولو تصریح نه وی کړې. البته ددې په وجه په ثمن کښې زیاتوالې کیدیشی. چه کله دَزیاتوالی په مقابله کښې موده ذکر کړیشی. دې عبارتونو سره دَ معلول په معاملې جواز ښه طریقې سره معلوم شو. اوداسې دَفقهې په ډیرو کتابونو کښې دی. اودَهدایه عبارت هم دَمخکښې عبارت سره مخالف نه دې. دَهدایې پوره عبارت دا دې "لوکانت له الف مؤجلة فصالحه علی خمس مائة حالة لم یجزلان المعجل خیرمن المؤجل وهوغیرمستحق بالعقد فیکون بازاءماحطه عنه وذلک اعتیاض عن الاجل وهوحرام، که دَیو څیز قیمت زر (۱۰۰۰) درهمه وی او قیمت په قلاره ورکوی اومشتری په پنځه سوه باندې روغه اوکړه چه اوس به درکړم نودابه جائزنه وی. ځکه چه تادی دَتاخیرنه دَتادئ په بدله کښې وی. اودادَمودې نه فائده اخستل شول کوم چه حرام دی. ځکه چه دَمودې نه فائده اخستل یو څیزدې اودَمودې حق ثابت وو او په پنځه سوه باندې صلح کول اوس واقع شو. نودَمودې نه فائده اخستل لازم شو چه هغه مال نه دې نوپه دې وجه دَحرمت حکم اوکړې بلکه دَ اول نه دَنیتې هومره قیمت زیات شو. نوددې په جائز کیدلو هیڅ کلام نه وی. (مجموعة الفتاوی ص ۱۲۴ جلد ۲ کتاب البیع)

دمصلحت په امید ددوی نه جداوالي اختیار کړو.دغي کسانو یو جاهل هم خیال سړي امام مقرر کړو چه دهغه په وجې سره په کلی کښې ډیر پریشانی جوړه شوه.اوس سوال دادې چه ددې کسانو داکار دشریعت په رڼا کښې جائز دې که نه؟اوکوم کس چه داولنی امام داجازت نه بغیر مقررشوې دې نودداسې بدعت غوښتونکی اوبې تعلیمه امام اقتدا صحیح ده که نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی:پیرسکندرشاه سوهلن هزاره......۱۹۷۴ء/۹/۱۲.

الجواب:ددې کسانو داحرکت بالکل حرام دې ﴿۱﴾ .لانهم خالفواالشرع واخلفوا الوعد نعم التعزیرباخذ المال منسوخ.﴿۲﴾ .اودې بې مروته اوبې غیرته امام پسې اقتداء کول مکروه دی.﴿۳﴾ .وهو الموفق

....

﴿۱﴾ قال العلامه ابن البزار الكردری: استماع صوت الملاهی كالضرب بالقضيب ونحوه حرام لقوله عليه السلام استماع الملاهی معصية والجلوس عليها فسق والتلذذ بها كفر ای بالنعمة. (فتاویٰ بزازیه علی هامش الهندیه ص۳۵۹ جلد۶ الباب الثالث فيما يتعلق بالمناهی)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن عابدين: وفی المجتبیٰ لم يذكر كيفية الاخذ واری ان ياخذها فيمسكها فان أيس من توبته يصرفها الی ما يری وفی شرح الآثار التعزير بالمال كان فی ابتداء الاسلام ثم نسخ والحاصل ان المذهب عدم التعزير باخذ المال.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۱۹۶ جلد۳ مطلب فی التعزير باخذ المال)

﴿۳﴾ قال العلامه الحصكفی رحمه الله: ويكره امامة عبد وفاسق. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۴۱۳، ۴۱۴ جلد۱ مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

دَ منکراتو نه ډک "دعوتِ ولیمه" کښې دَشریک کیدونکی امام اقتداء

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یوځل دَجمعې مونځ نه پس د کلی والو خلقو اتفاق اوکړو چه کوم سړې په واده کښې ګانې بجانې راولی بدکارې ښځې ډانس دپاره راولی نودَهغه په دعوتِ ولیمه کښې به شرکت نشی کولې. بیاروستو یوسړی داسې اوکړل چه په هغې کښې ډیرخلق شریک نه شول لیکن بعضې خلق پکښې شامل شول اودَهغوی په وجه امام صاحب هم دعوتِ ولیمه کښې شریک شو. اوس خلق دې امام پسې مونځ نه کوی نو دَداسې کس دَامامت څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی مولوی ګل زمان راولپنډی ...... ۱۹۷۸ء.

الجواب: دې امام کښې دینی حمیت اوغیرت نشته اوچاچه شرکت نه دې کړې په هغوی کښې دینی حمیت اوغیرت شته دې ﴿۱﴾ که دا امام په دې خپل کار باندې پښیمانه وی﴿۲﴾ نو خلقو باندې ضروری ده چه مونځ ورپسې کوی اوخپل ځان دې دَامامت اوجماعت دَثواب نه نۀ محرومه کوی.﴿۳﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾ قال العلامه حصکفی: دعی الی ولیمة وثمة لعب او غناء قعدو اکل لو المنکر فی المنزل فلو علی المائدة لا ینبغی ان یقعد بل یخرج معرضا لقوله تعالیٰ فلا تقعد بعد الذکریٰ مع القوم الظالمین فان قدر علی المنع فعل والا یقدر صبر ان لم یکن ممن یقتدی به فان کان مقتدی ولم یقدر علی المنع خرج ولم یقعد لانه فیه شین الدین الخ.

(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۲۴۵ جلد۵ کتاب الحظر والاباحة)

﴿۲﴾ عن عبد الله بن مسعود قال قال رسول اللهﷺ التائب من الذنب کمن لا ذنب له رواه ابن ماجه والبیهقی فی شعب الایمان...... وفی شرح السنة روی عنه موقوفا قال الندم توبة والتائب کمن لا ذنب له.

(مشکوٰة المصابیح ص۲۰۶ جلد۱ باب الاستغفار)

﴿۳﴾ عن ابن عمر قال قال رسول اللهﷺ صلوٰة الجماعة تفضل صلوٰة الفذ بسبع وعشرین درجة متفق علیه. (مشکوٰة المصابیح ص۹۵ جلد۱ باب الجماعة وفضلها)

دَ ساحر جادوګر او شرکی عقیدو ساتلو والا دَ امامت حکم

سوال: علمائي دين لاندينو مسئلوباره کښې څه فرمائي:(۱).دکوم سړی چه عقيده صحيح نه وي جادوګروي په بعضې کارونو کښې دَالله تعالی سره شريک هم جوړوي دَهغه دَامامت څه حکم دې؟(۲).که يو مولوی صاحب دَ ستورو په ذريعې سره دَغيبو خبرې کوي جادوهم کوي نوآيادَهغه امامت صحيح دې؟(۳).يو امام صاحب دَيوخاندان دَماشومانو جنازه اوکړه خوچه کله ددغې جينکۍ نيکه مړشو نودَپارټۍ بازۍ په غصه کښې راغې اوجنازه ئې اونکړه آيادَهغه دَ متعصبانه رويئے په وجه دده امامت صحيح دې؟ بينوا توجروا

المستفتي:لياقت على راوالپنډی

الجواب:(۱) دَمشرک اوجادوګرامام پسې اقتداء کول باطل او کالعدم ده.﴿۱﴾. البته صرف تهمت چه ثابت نه وي دَاوريدلو قابل نه دې.(قواعدفقه). (۲) سحر او جادو چه ترڅوپورې کفرته نه وي رسيدلې نودَهغې حکم په اولنی جواب کښې ليکلې شوې دې ﴿۲﴾ اوچه کوم جادودکفرحدته رسيدلې وی نوددې عامل امام پسې اقتداء کول مکروه تحريمی دی(کبيری)﴿۳﴾ (۳) مولوی صاحب دَکومو وجوهاتوپه بناباندې دَجنازې مونځ نه دې کړې دَهغې وضاحت ضروری

﴿۱﴾قال العلامه حصکفی : وانْ انکر بعض ما علم من الدين ضرورة کفر بها کقوله ان الله تعالیٰ جسم کالاجسام وانکاره صحبة الصديق فلا يصح الاقتداء به اصلا فليحفظ. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۴۱۵ جلد ۱ قبيل مطلب فی امامة الامرد)

﴿۲﴾قال العلامه ابن عابدين: فهذه انواع السحر الثلاثه قد تقع بما هو کفر من لفظ او اعتقاد او فعل وقد تقع بغيره کوضع الاحجار وللسحر فصول کثيرة فی کتبهم فليس کل ما يسمی سحرا کفراً اذ ليس التکفير به لما يترتب عليه من الضرر بل لما يقع به مما هو کفر کاعتقاد انفراد الکواکب بالربوبية او اهانة قرآن او کلام مکفر ونحو ذلک ملخصا. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۳۴ جلد ۱ مطلب السحر انواع)

﴿۳﴾قال العلامة الحلبی: کذا فی فتاویٰ الحجة وفيه اشارة الی انهم قدموا فاسقا يأثمون بناء علی ان کراهة تقديمه کراهة تحريم. (الشرح الکبير ص۴۷۵ فصل فی الامامة)

دې چه موږ په فتوی ورکولو باندې قادر شو وهوالموفق

دَ توبې کولو نه پس دَفاسق په اقتداء کښې څه حرج نشته

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په دروغه قسم خوړلو والا پسې مونځ کیږی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: رحمت دین سنګ جانی راولپنډی.........۱۸/۹/۱۹۷۲ء

الجواب: په دروغه قسم خوړلو والا سخت ګناهګار دې. ﴿۱﴾ لیکن دَتوبې کولو نه پس ورپسې اقتداء کولو کښې څه حرج نشته. وهوالموفق.

په دروغه قسم کولو نه توبه ویستلو نه پس امامت مکروه نه دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې په دروغه قسم اوخوړلو بیاهغه سړی توبه هم اوکړه اوکفاره ئې هم ادا کړه نودَتوبې اوکفارې نه پس ئې امامت جائز دې که مکروه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: سید غلام حیدرشاه سورجال راولپنډی.........۲۷/۱۱/۱۹۶۹ء

الجواب: یمین غموس ګناهِ کبیره ده. ﴿۳﴾ داسړې چه کله توبه اوکړی نو اقتداء

﴿۱﴾ عن عبد الله بن عمرو قال قال رسول الله ﷺ الکبائر الاشراک بالله وعقوق الوالدین وقتل النفس والیمین الغموس رواه البخاری وفی روایة انس وشهادة الزور بدل الیمین الغموس متفق علیه. (مشکواة المصابیح ص۱۷ جلد۱ باب الکبائر وعلامات النفاق)

﴿۲﴾ وعن عبد الله بن مسعود قال قال رسول الله ﷺ التائب من الذنب کمن لا ذنب له. (مشکواة المصابیح ص۲۰۶ جلد۱ باب الاستغفار والتوبة الفصل الثالث)

﴿۳﴾ عن عبد الله بن عمرو قال قال رسول الله ﷺ الکبائر الاشراک بالله وعقوق الوالدین وقتل النفس والیمین الغموس رواه البخاری وفی روایة انس وشهادة الزوربدل الیمین الغموس، متفق علیه. (مشکواة المصابیح ص۱۷ جلد۱ باب الکبائر وعلامات النفاق)

ورپسې مکروه نه ده(۱) په دې شرط چه دَفسق نورکارونه پکښې نه وی.وهوالموفق

دَ مودودی جماعت سره تعلق ساتلو والا پسې دَ اقتداء حکم

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کوم سړې یامولوی صاحب دَ مودودی جماعت حمایت کونکے وی هغه پسې اقتداء جائز ده که نه نه ؟اولرې کول ئې پکار دی که نه ؟ بینوا توجروا.

المستفتی:فیض محمد جامعه اسلامیه اکوړه خټک.....۱۰/جون ۱۹۷۰ء.

الجواب:(۱) چونکه د مودودی صاحب په نزد په ګنده معاشره کښې حدود جاری کول ظلم دې او مودودی صاحب دَقرآن دَاطلاق مقید کول په خپلې رائې سره کړی دی.او په کومو امورو سره چه دَظلم انسداد کیږی هغې ته ئې ظلم وئیلې (۲).دغه شان دَبعضې پیغمبرانو علیهم السلام او بعضې صحابه کرام رضی الله عنهم اجمعین او اکثرو علمائې کرامو متعلق ئې ګستاخانه خبرې کړې دی. (۳).خصوصاً دَخلافت وملوکیت" په بعضې بابونو کښې ئې بې سنده تاریخی واقعاتو ته داسې ترتیب ورکړې چه دَهغې تاثر په صحابه کرام باندې بدګمانه کیدل دی.

لطیفه: مودودی صاحب دَګنده معاشرې دَوجې نه اصلاحی عمل یعنی حدود جاری کولو ته ظلم وئیل جائز وائی او دَخلافت وملوکیت دَ ګنده ترتیب ګنده تاثر په وجه ددې کتاب مطالعې اوخورولو ته ظلم نه وائی په دې بې انصافئ باندې تعجب دې ؟

(۴).تراوسه پورې دَمودودی صاحب مسلک هم متعین نه دې او نه دَهغه په نزد دَ کفرمدارمتعین دې ددې وجه نه کله هغه کفاروته چه دَدین دَضروریاتو نه منکروی د کفراواسلام په مینځ معلق وائی.اوکله لکه دَ خوارجو پشان دَحج پریخودونکی باره کښې دکافرکیدلو عقیده ساتی

﴿۱﴾عن عبد الله بن مسعود قال قال رسول الله ﷺ التائب من الذنب کمن لا ذنب له رواه ابن ماجة والبیهقی فی شعب الایمان...... وفی شرح السنة روی عنه موقوفا قال الندم توبة والتائب کمن لا ذنب له. (مشکواة المصابیح ص ۲۰۶ جلد ۱ باب الاستغفار والتوبة)

ددي وجوهاتو په بناء په مودودی باندې دکفر خطره ده لهذا هغه پسې اقتداء نه کول ضروری دی او دَجماعت اسلامی په افرادو کښې چه څوک دَ مودودی په رنګ کښې رنګ دی دَهغوی هم داحکم دې او کوم کسان چه مودودی صاحب سره په سیاسی امورو کښې شریک وی او په مداهنت کښې مبتلا وی یعنی نه دَمودودی صاحب نه انکار کوی او نه ترنه جدا کیږی بلکه مودودی صاحب پسې خبرې کونکی سره په جنګ کیږی نو هغوی پسې اقتداء نه کول ضروردی دی او چه کوم افراد داسې نه دی نو دَهغوی حکم آسان دې خوداسې کسان تراوسه زمانه په علم کښې نه دی راغلي.

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من قال فی القرآن برأیه فلیتبوأ مقعده من النار، رواه الترمذی ﴿۱﴾ ،وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم من وقر صاحب بدعة فقد اعان علی هدم الاسلام رواه البیهقی ﴿۲﴾ وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم لتتبعن سنن من قبلکم شبراً بشبر وذراعاً بذراع ﴿۳﴾ قلت ومن سننهم علم اجراء الحدود لمصالح دنیویة، وقال الله تعالیٰ ولا ترکنوا الی الذین ظلموا ﴿۴﴾ وقال علیه السلام من تشبه بقوم فهو منهم ﴿۵﴾ وقال الله تعالیٰ ودوا لو تدهن فیدهنون ﴿۶﴾ وقال علیه الصلاة والسلام مثل المدهن فی حدود الله والواقع فیها مثل قوم استهموا سفینة الحدیث رواه البخاری ﴿۷﴾ وقال الفقهاء والمتکلمون ویعزل به (الفسق) الا لفتنة ﴿۸﴾ قلت فامام الحیی یعزل باولیٰ فافهم وللتفصیل موضع آخر. وهو الموفق

﴿۱﴾ (مشکوٰة المصابیح ص۳۵ جلد ۱ کتاب العلم الفصل الثانی)

﴿۲﴾ (مشکوٰة المصابیح ص ۳۱ جلد ۱ باب الاعتصام بالکتاب والسنة الفصل الثالث)

﴿۳﴾ (مشکوٰة المصابیح ص۴۵۸ جلد۲ باب تغیر الناس الفصل الاول)

﴿۴﴾ (سورة هود پاره: ۱۲ رکوع: ۱۰ آیت ۱۱۳)

﴿۵﴾ (مشکوٰة المصابیح ص۳۷۵ جلد۲ کتاب اللباس الفصل الثانی)

﴿۶﴾ (سورة القلم پاره: ۲۹ رکوع: ۳ آیت: ۹)

﴿۷﴾ (الجامع الصحیح للبخاری ص۳۶۹ جلد ۱ باب القرعة فی المشکلات کتاب الشهادات)

﴿۸﴾ (الدر المختار علی هامش ردلمحتار ص۴۰۵ جلد ۱ باب الامامة)

دَ درود شریف په خوشې آوازې سره دَ وئیلو تشبیه راګ سره دَورکونکې سړې امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو مولوی صاحب وائی چه "صلوة وسلام دَراګ په شکل کښې وئیل حرام دی "راګ خوپه ډول وغیره سره کیږی اوصلوة وسلام خوپه ولاړه یا ناسته په سریلی آواز کښې وئیلې کیږی نوداسې الفاظ ویونکی مولوی صاحب دپاره څه حکم دې ؟آیا هغه پسې مونځ کول صحیح دی ؟ بینوا توجروا.

المستفتی: صوفی محمد فیروزخان کوه مری بودریا.....۱۵/دسمبر۱۹۷۹ء.

الجواب: دَدې مولوی صاحب الفاظ صحیح دی البته دکومې مادې اومثال متعلق چه ئې دا الفاظ وئیلی دی په هغې باندې دا الفاظ منطبق نه دی.نو دا مولوی صاحب دَامامت لائق دې اودَ ملامت لائق دې خولائق دَعزل عن الامامت" نه دې .وهوالموفق.

دَ فاسق دَ کور نه دَ خوراک والا امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو امام صاحب دَداسې سړی دَ کورنه خوراک کوی چه همیشه مونځ نه کوی .بدمعاش اوظالم دې په هرناجائز کارکښې مخکښې مخکښې وی نو دَدې خوړونکی امام امامت صحیح دې یا نه ؟ بینوا توجروا.

المستفتی:یومسلمان رور دَکوهاټ ۱۹۷۸ء ۲۹/۷

الجواب: حرام خوراک دَفسق باعث دې (۱) لیکن دکافریافاسق دکورنه

(۱) قال العلامه ابن عابدین: (قوله وفاسق) من الفسق وهو الخروج عن الاستقامة ولعل المراد به من یرتکب الکبائر کشارب الخمر والزانی وآکل الربا ونحو ذلک.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۱۴ جلد ۱ قبیل مطلب البدعة خمسة اقسام)

خوراک کول فاسق کونکې نه دې. لان النبی علیه السلام اجاب دعوة یهود خیبر ﴿۱﴾. وکان یوسف علیه السلام یاکل من بیت العزیز ﴿۲﴾. وهو الموفق.

(۲)..... **الجواب:** دامامت صحیح والی دپاره دمونځ پابندی کونکی سړی خوراک شرط نه دې. هیڅ یو امام هم داشرط نه دې مقرر کړې. وهو الموفق. ۱۹/۷/۱۹۷۸ء

دَ غل سړی دَ امامت مسئله.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَیو جمات امام صاحب دَغلا کولو عادی دې او دَدې خپل خراب کارنه منع کیږی هم نه. ډیرپوهه کړې شو لیکن سمیږی نه. دغه شان خپلې جامې هم نه وینځی خپې ابله خپوسره گرځی. او دغه شان جمات ته داخل شی اومونځ ورکوی. چه دَهغې په وجه دَمقتدیانو نفرت کیږی. آیا داسې کس دامامت نه معزول کول جائز دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: وحید هیئر کټنګ.......... ۷/۵/۱۹۷۳ء.

الجواب: که دا امام صاحب توبه گار کیږی نه او دَده نه بهتر امام موندلې کیږی. نو دَقوم مشرانو دپاره دَده معزول کول جائز دی. ونظیره الامام الا کبر ﴿۳﴾. وهو الموفق.

﴿۱﴾ عن جابر ان یهودیة من اهل خیبر سمت شاة مصلیة ثم اهدتها لرسول الله صلی الله علیه وسلم فاخذ رسول الله صلی الله علیه وسلم الذراع فاکل منها واکل رهط من اصحابه معه فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم ارفعوا ایدیکم وارسل الی الیهودیة فدعاها فقال سممت هذه الشاة الخ رواه ابوداؤد والدارمی. (مشکواة المصابیح ص ۵۴۱ جلد۲ باب فی المعجزات)

﴿۲﴾ قال الله تعالیٰ: وقال الذی اشتره من مصر لا امرأته اکرمی مثواه عسی ان ینفعنا او نتخذه ولداً، وکذلک مکنا لیوسف فی الارض ولنعلمه من تأویل الاحادیث والله غالب علی امره ولکن اکثر الناس لا یعلمون. (سورة یوسف پاره ۱۲، رکوع ۱۳ آیت: ۲۱)

﴿۳﴾ قال ابن عابدین الشامی: وعند الحنفیة لیست العدالة شرطا للصحة فیصح تقلید الفاسق الامامة مع الکراهة واذا قلد عدلا ثم جار وفسق ......(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

د علماؤ خلاف چغل خورئ کولووالا کس امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه څمونږ څائې کښې یو امام صاحب دې هغه د پیپلزپارټئ یو وزیرته خط اولیکلوچه څه ستاسو حمایت کونکې یم او دلته دوه مولوی صاحبان دی هغوی د بې نظیربهتو خلاف تقریرونه کوی دوی ضلع بدرکړه او حال دادې چه دې دواړو مولوی صاحبانو دا کار بالکل نه دې کړې آیا دې چغل خور مولوی صاحب پسې اقتداء کول جائزدی؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمد رحمان معرفت عثمان ټریډنګ کمپنی بټ خیله

الجواب: صرف د خط په وجه باندې څوک مُتهَم کول دقانون نه خلاف قاعده قدم اوچتول دی(۱)، الا عند البینة اوالاعتراف، یا کوم مولوی یاخلق چه ښکاره په ښکاره د پیپلزپارټئ او نیشنل پارټئ وغیره حمایت کونکې دی نوهغوی ته کومه سزا ورکړې شوه؟ فافهم. وهوالموفق

د سوشلسټ امام د اقتداء حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د سوشلزم عقیدې ساتلو والا امام پسې د مونځ څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمد اقبال تاروتنګی چارسده

الجواب: چاچه سره د پوهې نه ددې نظریې امداد کړې وی نوهغه

(بقیه حاشیه) لا ینعزل ولکن یستحب العزل ان لم یستلزم فتنة...... (قوله ویعزل به) ای بالفسق لو طرأ علیه والمراد انه یستحق العزل کما علمت آنفا ولذا لم یقل ینعزل.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۰۵ جلد ۱ باب الامامة)

﴿۱﴾ عن ابی هریرة قال قال رسول الله ﷺ ایاکم والظن فان الظن اکذب الحدیث الخ.

(مشکواة المصابیح ف۴۲۷ جلد۲ باب ما ینهی عنه من التهاجر والتقاطع)

مسلمان ګنړل به غلط فهمی یا بدفهمی وی.﴿۱﴾ وهوالموفق

(۲) **الجواب**: په سوشلزم باندې ایمان اویقین ساتلو والا پسې اقتداء جائزنه ده.﴿۲﴾ وهوالموفق

وعده خلافئ کولو والا سړی پسې د اقتداء حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یوسړی دخپل پیش امام صاحب ,,مسجد کهن خوردتهانه کوټ،،نه څه څیز واخستلو او زبانی بیع ئې اوکړه او وعده ئې اوکړه چه صباته به تاته زرثمن اداکړې شی او مبیعه ئې هم تراوسه قبضه کړې نه ده لیکن موصوف هغه څیزپه بل خرڅ کړو نود امام کیدلو باوجود دې وعده خلاف پسې اقتداء جائزده که نه؟

بینوا توجروا

المستفتی: محمد تمازخان کهن کلان بهیګوال هزاره....۲۷\۲\۱۹۷۲ء

الجواب: فقهائې کرامو لیکلې دی چه وعده خلافی د مروت نه خلاف کار دې.﴿۳﴾ لهذا دا معامله موجب دفسق اوموجب دکراهت اقتداء نه ده.فقط

﴿۱﴾ قال العلامه علی قاری: وکذا لو قال هذا زمان الکفر لا زمان کسب الاسلام ای کفر ان اراد انه ینبغی فی هذا الزمان کسب الکفر لا کسب الاسلام، بخلاف ما اذا اراد ان هذا زمان غلبة اهل الکفر والجهل وضعف کسب الاسلام والعلم. (شرح فقه الاکبر للقاری ص ۱۸۱ فصل فی الکفر صریحاً و کنایة)

﴿۲﴾ قال الحصکفی: وان انکر بعض ما علم من الدین ضرورة کفر بها...... فلا یصح الاقتداء به اصلا. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۴۱۵ جلد ۱ قبیل امامة الامرد)

﴿۳﴾ قال فی هامش المشکواة: (قوله فلا اثم علیه) قیل فیه دلیل علی ان الوفاء بالوعد لیس بواجب شرعی بل هو من مکارم الاخلاق بعد ان کان بنیة الوفاء واما جعل الخلف فی الوعد من علامات النفاق کما مر معناه الوعد علی نیة الخلف.لمعات.

(هامش مشکواة المصابیح ص۴۱۶ جلد۲ باب الوعد)

د عثمانی پارټئ والو د اقتداء حکم

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائی چه ځمونږ ځائې كښې عثمانی پارټئ والا يعنی حزب الله والا تقريباً لس كسان دی هغوی زمونږ په جماعت كښې نه شريكيږی، بلكه روستو بل جماعت كوی. كه چرته زمونږ بعضې كسان روستو راورسی نوآيا مونږ دهغوی اقتداء كولې شو؟ بينوا توجروا

المستفتی: عزيزالحق ايس اے سی سی جده سعودی عرب... ۱۶\صفر۱۴۰۵ھ

الجواب: چه كله د اهل سنت والجماعت امامت متوقع وی نو مبتدعينو (حزب الله وغيره) پسې اقتداء مه كوئ. ﴿۱﴾ وهوالموفق

بریلیانو پسې د اقتداء حکم

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائی چه بريليانو پسې مونځ كول صحيح دی يا نه؟ بينوا توجروا

المستفتی: مولوی محمداسماعيل علوی

شمالی وزيرستان...۱۸\جمادی الثانی ۱۴۰۲ھ

الجواب: كوم بريليان چه د كفر درجې ته رسيدلې وی هغوی پسې اقتداء كول باطل او د نشت برابرده، اوچه كوم د كفر درجې ته نه وی رسيدلې نو هغوی پسې اقتداء مكروه تحريمی ده. (ماخوذ ازهنديه ورد المختار)

كمافی الهنديه ص۸۸ جلد۱ حاصله ان كان هوی لا يكفر به صاحبه تجوز الصلوٰة خلفه مع الكراهة والافلا هكذا فی التبيين﴿۲﴾. وهوالموفق

﴿۱﴾ قال العلامة الحصكفی رحمه الله: ويكره امامة عبد وفاسق واعمی ومبتدع ای صاحب بدعة وهی اعتقاد خلاف المعروف عن الرسول لا بمعاندة بل بنوع شبهة. (الدرالمختارعلی هامش ردالمحتار ص۴۱۴ جلد۱ مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

﴿۲﴾ (فتاویٰ عالمگيريه ص۸۴ جلد۱ الفصل الثالث فی بيان من يصلح اماما لغيره)

دچا په قسم د اعتمادنه کونکی اوشفه ته کنځلې کونکی سړی امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو دیندار اوپه شرع برابر سړی د قرآن شریف تلاوت کولوچه د جمات امام صاحب راغې اوهغه ته ئې څه اووئیل نوهغه سړی قرآن شریف بند کړو او جواب ئې ورکړو چه ګوره څما په لاسونو کښې کلام الله شریف دې څه قسم خورم چه نه ما داخبره کړې اونه ما داکار کړې دې نو امام ورته جواب کښې اووې چه ته کافرئې. منافق ئې. ابلیس ئې. ستاپه دې خبره هم څما اعتماد نشته. نوددې امام مذکوره څه حکم دې؟ د امامت قابل دې یا نه؟ د اسلام د کربنې نه بهر دې یا نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالمنان چمیالی هزاره.....۱۳ نومبر ۱۹۷۴ھ

الجواب: ددې امام د مخکنی سړی په قسم اعتماد نشته اوپه کلام الله شریف باندې باقاعده اعتماد لری لهذا داامام کافرشوې نه دې البته د کنځلو په وجه فاسق شوې دې قال رسول الله ﷺ سباب المسلم فسوق (رواه مسلم) ﴿۱﴾ ده پسې د نیکانو خلقو اقتداء مکروه ده. کما صرح بــه فی امامــة البحــر ﴿۲﴾ وهوالصواب

د والی بال او کبډی کولو والا امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د یوامام څوئې د نورلسو (۱۹) کالودې. د مونځ روژې پابند دې صورت اوسیرت ئې د شریعت اوسنت موافق دې کله کله امامت هم کوی لیکن دې هلک کښې دا عیب دې چه همزولوسره والی بال او کبډی کوی او هغوی سره د مهیانو ښکارهم کوی

﴿۱﴾ (الصحیح المسلم ص ۵۸ جلد ۱ باب قول النبی ﷺ سباب المسلم فسوق وقتاله کفر)
﴿۲﴾ قال العلامه ابن نجیم: فالحاصل انه یکره لهؤلاء التقدم ویکره الاقتداء بهم کراهة تنزیهیة فان امکن الصلاة خلف غیرهم فهو افضل والا فالاقتداء اولیٰ من الانفراد.
(البحر الرائق ص ۳۴۵ جلد ۱ باب الامامة)

اوس بعضې شرپسند او غیرمتشرع کسان دې دریو وارو لوبو ته ناجائز او حرام وائی نو آیا ددې هلک امامت جائزدې؟ دغه شان کله کله دغه خلق ددې هلک بې عزتی او توهین هم کوی نو آیا ددې هلک بې عزتی او توهین د امام بې عزتی اوتوهین نه دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالعظیم......١٠١٤١٠١٩٧٤

الجواب: (١) داخبره دې واضحه وی چه ښکارکول مباح دی. کما یدل علیه القرآن﴿١﴾ والاحادیث ﴿٢﴾ وصرح به الفقهاء الکرام ﴿٣﴾ اوپه کبډی کولوکښې هم څه باک نشته کله چه دکشفِ عورت نه خالی وی. البته والی بال لوبه کول مکروه ده ځکه چه دا دانګریزانو ایجاد شوې لوبه ده. اوپه دې کښې چه کوم منفعت دې هغه په نوروذریعو سره هم حاصلیږی. اوکشفِ عورت وغیره ددې دعام لوازماتو نه دی لهذا ددې نه اجتناب ښه دې. بهرحال د اقتداء د صحت نه مانع نه دې. (٢) دهرمسلمان بې عزتی اوتوهین ناجائزدی خصوصاً چه کله حقدار وی یا دحقدار اولاد وی.

لحدیث: المسلم اخوالمسلم لا یظلمه ولا یخذله ولا یحقره بحسب امر أ من الشران یحقر اخاه المسلم، وکل المسلم علی المسلم حرام دمه وماله وعرضه رواه مسلم ﴿٤﴾. وهوالموفق

بغیر اجرت نه مړو ته غسل ورکولو والا امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دیو لوئې جمات پیش امام دې نیک اومتقی انسان دې لیکن دامامت سره سره دښار مړوته غسل

﴿١﴾قال الله تعالیٰ: احل لکم صید البحر و طعامه متٰعا لکم وللسیارة وحرم علیکم صید البر ما دمتم حرما واتقوا الله الذی الیه تحشرون. (سورة المائدة پاره: ٧ آیت: ٩٦ رکوع: ٣)

﴿٢﴾(مشکواة المصابیح ص٣٥٧ جلد٢ کتاب الصید والذبائح)

﴿٣﴾قال الحصکفی الصید هو مباح...... الا لمحرم فی غیر الحرم او للتلهی الخ. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص٣٢٨ جلد٥ کتاب الصید)

﴿٤﴾ (الصحیح المسلم ص٣١٧ جلد٢ باب تحریم ظلم المسلم الخ)

هم ورکوی لیکن داکار د پیشې په طور په اجرت او مزدورئ باندې نه کوی آیا دده په اقتداء کښې کراهت شته؟ بینوا توجروا

المستفتی: حاجی نواب خان باړه مارکیټ نوشهره.....۱۹۸۷ء۱۰۱۱۲۱

الجواب: کوم امام چه د مړو لامبول د معاش ذریعه جوړه کړی نو هغه پسې اقتداء بغیر دځه کراهت نه جائزده، ځکه چه دې امام کښې اګرچه خلاف مُروت یو کارموجود دې لیکن قوم اکثر طورسره په فسق او فجورو کښې مبتلاوی او امام هغه دمعاش ذریعه نه جوړوی نو ده پسې به اقتداء په طریقه اولی مکروه نه وی.﴿۱﴾ وهوالموفق

نسواری امام پسې اقتداء

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کوم امام د نسوارو عادتی وی آیا هغه پسې اقتداء صحیح ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: شاه مست دره آدم خیل.....۱۹مارچ ۱۹۷۵ء

الجواب: د تمباکو استعمال مباح دې نو د هغې استعمال د امامت سره ټکراؤ نه خوری.

کما فی ردالمحتار ص ۲۰٦ جلد۵ فانه لم یثبت اسکاره ولا تفتیره ولا اضراره بل ثبت له منافع فهو داخل تحت قاعدة الاصل فی الاشیاء الاباحة﴿۲﴾. وهوالموفق

د حرامی امامت خلاف اولی دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کوم کس دبل چا په ښځې قبضه اوکړی او ناجائز تعلقات ورسره اوساتی او بیا نرینه بچې پیدا

﴿۱﴾ قال العلامه ابن نجیم رحمه الله: وینبغی ان یکون محل کراهة الاقتدا بهم عند وجود غیرهم والافلا کراهة کما لا یخفیٰ.

(البحر الرائق ص ۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

﴿۲﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۲٦ جلد ۵ کتاب الاشربة)

شي او هغه غټ شي او امام جوړ کړې شي نو آیا د هغه اقتداء جائزده؟ بینوا توجروا

المستفتی: فضل معبود پنج پیر صوابی...... ۱۹۷۲ء۱۷۱۹

الجواب: که دا امام دقوم په نسبت سره پوهه وو نو دده په امام جوړولو کښې هیڅ حرج نشته ګنې نو خلاف اولی دې.

فی الدر المختار ویکره تنزیها امامة عبد وولد الزنا هذا ان وجد غیرهم (ای من هو احق بالامامة منهم شامی) والا فلا کراهة (هامش ردالمحتار ص۵۲۵ جلد ۱)﴿۱﴾ وهو الموفق

د ضروریات دین نه د منکر امامت صحیح نه دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د یوسړی عقیده ده چه نبی کریم ﷺ حاضر او ناظر دې، مختار کل او غیب دان دې، بشر نه دې بلکه نور دې، او اولیاء الله نفع او نقصان رسولې شی، د هغوی په نوم نذر او منختې، د هغوی نه مدد غوښتل، او د څه حاجت د پاره ئې په مزار باندې دیګ پخول صحیح دی. آیا داسې کس پسې مونځ کول صحیح دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالغفور غورغشتی کیملپور.... ۱۹۷۲ء۱۸۱۷.

الجواب: بشرط صدق مستفتی دا سړې د ضروریات دین نه د انکار په وجه کافر دې په ده پسې اقتداء صحیح نه ده.﴿۲﴾ وللتفصیل موضع آخر. وهو الموفق

﴿۱﴾(ردالمحتار مع الدر المختار ص۴۱۵ جلد ۱ قبیل مطلب فی امامة الامرد باب الامامة)

﴿۲﴾قال العلامة الحصکفی رحمه الله: وان انکر بعض ما علم من الدین ضرورة کفر بها کقوله ان الله تعالیٰ جسم کالاجسام وانکاره صحبة الصدیق فلا یصح الاقتدا به اصلا. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۴۱۵ جلد ۱ مطلب فی امامة الامرد باب الامامة)

....

هغه شافعی امام چه د وینې وتلو نه اودس کوی د هغه پسې د حنفی مقتدی مونځ صحیح دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کوم شافعی المسلک امام د وینې وتلو نه اودس نه کوی آیا دحنفی کس هغه پسې مونځ صحیح دې ځکه چه دهغوی په وینې وتلو سره اودس نه ماتیږی؟ بینوا توجروا

المستفتی: حمید گل مهمندی فاضل حقانیه... ۱۲\۱۱جمادی الثانی۱۴۰۲ھ

الجواب: کوم شافعی المذهب امام چه د فرضو خیال ساتی مثلاً د پوزې نه وینې وتلو نه پس اودس کوی﴿۱﴾ نوهغه پسې اقتداء صحیح ده.

ما فی ردالمحتار ص۵۲۷ جلد۱ والذی یمیل الیه القلب عدم کراهة الاقتداء بالمخالف مالم یکن غیر مراع فی الفرائض لان کثیراً من الصحابة والتابعین کانوا ائمة مجتهدین وهم یصلون خلف امام واحد مع تبائن مذاهبهم انتهیٰ﴿۲﴾. قلت فعلی التفحص والتجسس لا نهم تعاملوا به. وهوالموفق

د خونی بواسیرو بیمارئ والا د امامت حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یوسړې د خونی بواسیرو ناجوړه دې د علاج نه پس ئې وینه راتلل بندشو لیکن کله کله اوبه شان راځی خو داسې نه چه په جامو باندې اولګی. نوداسې کس امامت کولې شی که نه؟ آیا دده اقتداء صحیح ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: حافظ محمدعمر چهوتی روډ کیملپور۱۱\۱۷جمادی الثانی ۱۳۸۹ء

الجواب: چه کله د مونځ د ابتداء نه دمونځ ختمیدلو پورې څه پلیتی وینه.

﴿۱﴾قال العلامه ابن عابدین: والمعنی انه یجوز فی المراعی بلا کراهة وفی غیره معها ثم المواضع المهمة للمراعاة ان یتوضأ من الفصد والحجامة والقئی والرعاف ونحو ذلک. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۱۶ جلد۱ مطلب فی الاقتداء بشافعی......)

﴿۲﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۱۷ جلد۱ مطلب اذا صلی الشافعی قبل الحنفی هل الافضل الصلاة مع الشافعی ام لا باب الامامة)

اوبه بهرشوې نه وي نودې سرې دپاره امامت صحيح دې (يدل عليه مافي الدرالمختار ص۲۷۲ جلد۱) ﴿۱﴾ وهو الموفق

د ..صراط.. په ځائې ..سراط.. وئيلو او د جينئ په واده باندې د پيسو اخستووالا امامت

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائى چه (۱) د ..صراط المستقيم.. په ځائې د ..سراط المستقيم.. وئيلو والا د اقتداء څه حکم دې؟ (۲) کوم امام چه د خپلې لورپه واده باندې د خاوند دکوروالا نه پيسې اخلى دهغه د اقتداء څه حکم دې؟ بينوا توجروا

المستفتى: عبدالله پبى .... ۱۳۹۸\۲\۱۳ھ

الجواب: (۱) په دې صورت کښې اقتداء صحيح ده خومشق ورته ضرورى دې ﴿۲﴾ (۲) چونکه امام د قوم په نسبت سره بهتردې لهذا په رندوکښې يو سترګې والا بادشاه کيدو په وجې سره ده پسې اقتداء صحيح ده.﴿۳﴾ وهو الموفق

د قاتل د امامت حکم

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائى چه پلار خپل ځوئې په ګولئ سره زخمى کړو په زخمى حالت کښې ځوئى بيان وکړو چه څه خپل

﴿۱﴾ قال العلامة الحصكفى رحمه الله: ولا طاهر بمعذور هذا ان قارن الوضوء الحدث او طرأعليه بعده وصح لو توضا على الانقطاع وصلى كذلك كاقتداء بمفتصد امن خروج الدم. (الدرالمختارعلى هامش ردالمحتار ص۴۲۸ جلد۱ قبيل مطلب فى الا لثغ باب الامامة)

﴿۲﴾ قال العلامة ابن عابدين رحمه الله: (قوله الا ما يشق) قال فى الخانية والخلاصة الاصل فيما اذا ذكر حرفا مكان حرف وغير المعنى ان امكن الفصل بينهما بلا مشقة تفسد والا يمكن الا بمشقة كالظاء مع الضاد المعجمتين والصاد مع السين المهملتين والطاء مع التاء قال اكثرهم لا تفسد. (ردالمحتار ص۴٦۸ جلد۱ مطلب اذا قرأ تعالىٰ جد بدون الف لا تفسد باب مايفسد الصلاة ومايكره فيها)

﴿۳﴾ قال العلامه ابن نجيم: وينبغى ان يكون محل كراهة الاقتداء بهم عند وجود غيرهم والا فلا كراهة. (البحرالرائق ص۳۴۹ جلد۱ باب الامامة)

خپل پلار زخمي کړې يم ليکن د قتل دعوى پرې نه کوم. څوارلس ورځې پس هلک مړشو. دهلک مور دغه ملزم پلار په عدالت کښې اوبخلو، اوس دغه سړې د جمات امام جوړشو نو آيا د قاتل امامت جائزدې؟ بينوا توجروا

المستفتى احمد خان تحصيل بازار چارسده..... ۲۱۵۱۰۱۹۸۴

الجواب: په ناجائز قتل کولو والا باقاعده امام جوړول مکروهٔ تحريمى دى ﴿۱﴾ خو که يو قوم کښې دده نسبت په ړندو کښې د يو سترګې والا وى يعنى د قوم نه پوهه دې نو څه کراهت نشته (بحر) ﴿۲﴾ وهو الموفق

د پيغمبر عليه السلام حاضر ناظر، نذر لغيرالله او د عبدالقادر جيلانى د امداد ګويانه سړى امامت

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائى چه د کوم سړى دا عقيده وى چه پيغمبر عليه السلام حاضر ناظر او عالم الغيب دې د نذر لغيرالله عقيده ساتى، او د عبدالقادر جيلانى د امداد قائل وى. او دداسې عقيدو تشهيركوى نو آيا ده پسې اقتداء صحيح ده؟ بينوا توجروا

المستفتى: مولانا عبدالرحمن تجوړى لکى مروت ۲۱۱۱۱۰۱۹۷۲

الجواب: بشرط صدق مستفتى دا سړې د کفر په وجه ناقابل امامت دې

يدل عليه ما فى البزازيه من قال ارواح المشائخ حاضرة يعلم الغيب تعلم يكفر ﴿۴﴾ وفى شرح الفقه الاكبر ذكر الحنفية تصريحاً بالتكفير باعتقاد ان النبى صلى الله عليه وسلم يعلم

﴿۱﴾ عن ابى هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اجتنبوا السبع الموبقات قالوا يا رسول الله وماهن قال الشرک بالله والسحر وقتل النفس التى حرم الله الابالحق...... متفق عليه. (مشكواة المصابيح ص۱۷ جلد۱ باب الكبائر وعلامات النفاق)

﴿۲﴾ قال العلامة ابن نجيم رحمه الله: وينبغى ان يكون محل كراهة الاقتداء بهم عند وجود غيرهم والافلا كراهة كما لا يخفىٰ. البحر الرائق ص ۳۴۹ جلد۱ باب الامامة)

﴿۳﴾ قال الحصكفى: وان انكر بعض ما علم من الدين ضرورة كفر بها..... فلا يصح الاقتداء به اصلا فليحفظ. (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص۴۱۵ جلد۱ قبيل مطلب فى امامة الامرد)

﴿۴﴾ (فتاوىٰ بزازيه على هامش الهنديه ص ۳۲۶ جلد۲ الباب الثانى فيما يتعلق بالله تعالىٰ)

الغیب لمعارضة قوله تعالیٰ قل لا یعلم من فی السموات والارض الغیب الا الله ﴿۱﴾ وفی الخانیة تصریح بکفر من تزوج امرءة بشهادة الله ورسوله ﴿۲﴾. وهو الموفق

سره د پوهې نه د جوارئ د مال اخستلو والا اقتداء مکروه ده

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه زمونږ کلی کښې يو مولوی پيش امام دې دهغه روږ په بمبئ کښې او سيږی او هغه جواری کوی. او ټول کاروبار ئې په جوارئ باندې روان دې او دا جوارګر دې مولوی صاحب ته پيسې راليږی. اوس څمونږ په کلی کښې دا مولوی صاحب مالدار ترين سړې دې او روڼئې کروړ پتی دې اودا مولوی صاحب لاکهه پتی دې اوپخپله هم اقرار کوی چه د پردی مال څوکيدار يم. او د جوارئ هم اقرارکوی نو دې امام پسې د جمعې مونځ کول جائز دی که نه؟ بينوا توجروا

المستفتی: حيات خان ستينو دفتر ډويژنل انسپکټر آف سکولز پشاور ۱۹ جمادی الثانی ۱۳۸۹ء

الجواب: د مولوی صاحب روږ فاسق دې (د جوارئ په وجه) او دې مولوی صاحب دپاره سره د پوهې نه داسې مال اخستل جائزنه دی. ځکه چه دې غنی دې (۳) اوپه داسې امام پسې (چه سره د مالدارئ نه د جوارئ مال خوری)

﴿۱﴾ (شرح فقه الاکبر ص ۱۵۱ حکم تصديق الكاهن بما يخبر به من الغيب)

﴿۲﴾ قال العلامه فخر الدين حسن بن منصور المعروف بقاضی خان: رجل تزوج امرأة بغير شهود فقال الرجل والمرأة خدائے راوپيغامبر مراگواه کرديم قالوا يكون كفرا لانه اعتقد ان رسول اللهﷺ يعلم الغيب وهو ما كان يعلم الغيب حين كان فی الاحياء فكيف بعد الموت. (فتاوی قاضی خان موضوع علی هامش الهنديه ص ۵۷۶ جلد۳ ما يكون كفرا من المسلم ومالا يكون)

(۳) علامه عبد الحی لکهنوی فرمائی چه دچا سره حرام مال دې. حلال هم ورسره دې او هغه د حرامو په نسبت ډير دې نو دهغه نذر قبلول او دهغه دعوت خوړل دهغه صدقه او تحفه اخستل، او د کور کرايه يا د علاج اجرت اخستل صحيح دی

باقی حاشيه په راروان مخ

اقتداء مکروه ده لیکن دځان له مونځ نه افضل ده (۱) (منقول از فتاوی مولانا لکهنوی وغیره) وهو الموفق

د دووث امامت مکروه تحریمی دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د یو وادهٔ کړی سړی د ملازمت په سلسله کښې چرته بدلی اوشوه هلته ئې د یو سړی سره ملاقات اوشو او دوستانه تعلقات ئې قائم کړل. دهغې نه روستو ئې کورته راوستلو او ښځې ته ئې اووئیل چه دا ددې کورسړې دې. دده نه به پرده نه کوې. هروخت راتللې شی. څه موده پس ئې ددغه سړی واده دخپل ښینې سره اوکړو لیکن د ناکامئ په بنیاد باندې ئې څه موده پس طلاق ورکړو. د طلاق نه پس هم دا سړې په کورکښې اوسیږی. اوهغه پخپله ډیوټئ ته ځی. دده ښځه هم ددغې سړی تابع ده. آیا ددې بې غیرته سړی امامت صحیح دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: نیو اتحاد هارډ وئیر ستور ډی آئی خان..... ۱۹۸۶ء/۸/۲

الجواب: بشرط صدق وثبوت دا سړې بې غیرته دې (۲) ده پسې اقتداء کول

(بقیه حاشیه) په دې شرط چه دا معلومه نه وی چه کوم مال ده راکړو داعین حرام مال دې اوکه دا معلومه وی یا داچه حرام مال غالب وی نو بیا هیڅ هم صحیح نه دی. په اشباه والنظائر کښې دی

اذا كان غالب مال المهدى حلالا فلا بأس لقبول هديته واكل ماله مالم يتبين انه من حرام وان كان غالب ماله الحرام لا يقبلها ولا يأكل الا اذا قال انه حلال ورثه او استقرضه. (مجموعة الفتاوىٰ ص ۱۹۳ جلد ۲ كتاب الحظر والاباحة)

(۱) قال العلامه ابن عابدين: فان امكن الصلوٰة خلف غيرهم فهو افضل والا فالاقتداء اولىٰ من الانفراد. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۱۳ جلد ۱ قبيل مطلب امامة الامرد)

(۲) قال الحصكفي: (قوله ديوث) هو من لا يغار على امرأته او محرمه (يا قرطبان) مرادف ديوث. قال ابن عابدين: هو الذى يرى مع امرأته او محرمه رجلا فيدعه خاليا بها وقيل هو المتسبب للجمع بين اثنين لمعنى غير ممدوح وقيل هو الذى يبعث امرأته مع غلام بالغ او مع مزارعه الى الضيعة او يأذن لهما بالدخول عليها فى غيبته. (الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۲۰۲ جلد ۳ قبيل مطلب فيما لو شتم رجلاً بالفاظ متعددة باب التعزير)

مکروه تحریمی ده خو په عوامو کښې د امام په نسبت سره زیات فسقونه موجود وی لهذا د عوامو اقتداء دې امام پسې مکروه نه ده. کما یشیر الیه کلام البحر فی الامامة ﴿۱﴾.

نوټ: پردې، لیور، او د نورو محرمو کسانو حکم یو شان دې او د بې غیرتوب نه ډیر کم خلق محفوظ دی. وهو الموفق

د چرس څکلو والا امام اقتداء مکروه تحریمی ده

سوال: علمائي دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې باقاعده طریقې سره په ورځ کښې دوه ځلې چرس څکی، کله کله د هیروئن کش هم راکاږی، په داسې امام پسې اقتداء صحیح ده یا نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: نورالحق صاحب باړه بازار خیبر ایجنسی....۵\۱۱\۱۹۸۸

الجواب: چرس او هیروئن څکل مکروه تحریمی دی. لحدیث کل مسکر حرام﴿۲﴾ و فی شرح التنویر ص۴۰۴ ج۵ یحرم اکل البنج والحشیشة هی ورق العنب والافیون﴿۳﴾ انتهی قلت والشرب فی حکم الاکل، پس په داسې امام پسې اقتداء کول مکروه تحریمی دی. وهو فی حکم الفاسق کما فی شرح الکبیر﴿۴﴾ البته واجب الاعاده نه دې، وهو حکم الاقتداء بکل فاسق کما صرحوا به﴿۵﴾. وهو الموفق

﴿۱﴾قال العلامة ابن نجیم: وینبغی ان یکون محل کراهة الاقتداء بهم عند وجود غیرهم والا فلا کراهة کما لا یخفیٰ. (البحر الرائق ص۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

﴿۲﴾ عن بریدة ان رسول الله ﷺ قال نهیتکم عن الظروف فان ظرفا لا یحل شیئا و لا یحرمه وکل مسکر حرام...... رواه مسلم . (مشکواة المصابیح ص۳۷۲ جلد۲ باب النقیع و الانبذة)

﴿۳﴾(الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص۳۲۵ جلد۵ کتاب الاشربة)

﴿۴﴾ فی فتاویٰ الحجة وفیه اشارة الی انهم قدموا فاسقا یاثمون بناء علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم. (الشرح الکبیر ص۴۷۵ فصل فی الامامة)

﴿۵﴾ قال العلامه ابن عابدین: فان امکن الصلوٰة خلف غیرهم فهو افضل و الا فالاقتداء اولیٰ من الانفراد وفی الدر المختار هذاان وجد غیرهم والا فلا کراهة بحر بحثا وفی النهر عن المحیط صلی خلف فاسق او مبتدع نال فضل الجماعة.
(الدرالمختار مع ردالمحتار ص۴۱۳، ۴۱۵ جلد ۱ مطلب فی امامة الامرد باب الامامة)

د بد اخلاق او غیبت کولو والا امام اقتداء

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د بداخلاق او غیبت کولو امام په اقتداء کښې مونځ کول جائز دی یا نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمدفاضل فاروقی واه کینټ.... ۳۰\۱ ذی قعده ۱۴۰۴ھ

الجواب: په داسې امام پسې د نیکانو خلقو مونځ مکروه دې. ﴿۱﴾ ګنې نو په ړندو کښې یو سترګې والا بادشاه وی. (بحرالرائق) ﴿۲﴾ وهوالموفق

د "سلس البول" د مریض اقتداء باطل ده

سوال: (۱) د سلس البول تعریف څه دې؟ (۲) که په یو کلی کښې مستند عالم موجود وی او په دې کلی کښې بل څوک عالم نه وی او دغه اولنې عالم په سلسل البول بیمارئ کښې اخته دې نو آیا په دې سلسل البول مریض عالم پسې اقتداء صحیح ده یا نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمد ابراهیم ضمیئه تیمرګره ملاکنډ ډویژن... ۲۵\شوال۱۳۸۹ھ

﴿۱﴾ قال العلامه شرنبلالی: وروی محمد عن ابی حنیفة وابی یوسف ان الصلاة خلف اهل الاهواء لا تجوز والصحیح انها تجوز علی الحکم الذی ذکرنا مع الکراهة خلف من لا تکفره بدعته لقوله ﷺ صلوا خلف کل بر وفاجر، وصلوا علی کل بروفاجر وجاهدوا مع کل بروفاجر رواه الدار قطنی کما فی البرهان واذا صلی خلف فاسق او مبتدع یکون محرزا ثواب الجماعة لکن لا ینال ثواب من یصلی خلف تقی، قال ﷺ من صلی خلف عالم تقی فکانما صلی خلف نبی کذا فی مجمع الروایات والحدیث الضعیف یعمل به فی فضائل الاعمال. (امداد الفتاح شرح نورالایضاح ص ۳۴۴ بیان من تکره امامتهم)

﴿۲﴾ قال ابن نجیم: وینبغی ان یکون محل کراهة الاقتداء بهم عند وجود غیرهم والا فلا کراهة کما لا یخفیٰ. (البحر الرائق ص ۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

الجواب: (١) دا لفظ سلس البول دې ,,سلسل البول،، غلط دې او د سلس البول تعریف دادې (من به سلسل البول هومن لا یقدر علی امساکه،، یعنی هغه مرض چه په هغې کښې بې اختیاره متیازې اوځی،، هدایه مع العینی ص٥ ج١ ﴿١﴾، (٢) که دا عالم معذور نه وی یعنی دومره وقفه موندلې شی چه په هغې کښې اودس اوکړی او مونځ اوکړی نو دده اقتداء صحیح ده ﴿٢﴾. اوکه دومره وقفه هم نه مومی نو بیا ورپسې اقتداء باطل ده ﴿٣﴾ (معتبرات الفقه) وهوالموفق

د استاذ نه د ,, عاق،، امامت او مونځ

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کوم سړې د خپل استاذ او پیش امام چه د پلار نیکه راسې پرله پسې د علم دین تعلیم ورکوی دې سړی هم مونځ او قرآن شریف ددې استاذ نه زده کړې دې. او استاذ د امامت پوره حقوق اداکوی.او د علم دین نه باخبره هم دې نو بغیر دڅه شرعی قصورنه استاذ ته کنځل کول، ناجائز بکواس کول. په سپک نظر سره کتل، او دهغه خلاف پروپیګنډه کول وغیره. نو عندالشرع ددې سړی څه حکم دې؟ استاذ دې عاق کړې دې.آیا دده مونځ وغیره عبادتونه قبول دی یانه؟ دده دامامت کولو څۀ حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم ....

﴿١﴾ قال العلامه اکمل الدین البابرتی: ومن به سلس البول وهو من لا یقدر علی امساکه. (عنایه علی هامش فتح القدیر ص ١٥٩ جلد ١ فصل فی الاستحاضة)

﴿٢﴾ وفی الهندیه: او مما یتصل بذلک احکام المعذور شرط ثبوت العذر ابتداء ان یستوعب استمراره وقت الصلوٰة کاملا وهو الاظهر الخ. (فتاویٰ عالمگیریه ص ٤٠ جلد ١)

﴿٣﴾ وفی الهندیه: ولا یصلی الطاهر خلف من به سلس البول ولا الطاهرات خلف المستحاضة وهذا اذا قارن الوضوء الحدث او طرأ علیه هکذا فی الزاهدی. (فتاویٰ عالمگیریه ص ٨٤ جلد ١ الفصل الثالث فی بیان من یصلح اماما لغیره)

الجواب: بعضې فتاوې مثلاً د فتاوی نورالهدی په صفحه ۳۸۲ کښې لیکلې شوې دی چه د استاذ نه دعاق امامت او عبادت نامنظوره دې او د دنیا نه به بې ایمانه ځی.

حیث قال وینبغی للمتعلم ان یعظم استاذه لان فی تعظیمه برکة ومن لم یعظم او شتم فهو عاق ولا تقبل صلوته ولا امامته ویعزر ویشهر وعلیه الفتویٰ فی زماننا ثم قال بعد احرف وتسقط عدالته ولا یعتبر قوله ولا یعمل بفتواه لو کان مفتیا (وقال ایضا) لا یحل ذبیحة العاق ولا امامته لانه یصیر مرتداً فی الحال ومثواه فی النار، انتهیٰ

لیکن دا احکامات نه دځه دلیل شرعی نه ثابت دی او نه چرته د معتبر کتاب نه منقول دی. لهذا داسې احکامات (علی تقدیر الثبوت) په سد باب او تعزیر باندې محمول کولې شی او حقیقت دادې چه عاق فاسق دې، په هغه پسې اقتداء مکروه ده.﴿۱﴾ واجب التعزیر دې او په عاق باندې ضروری ده چه استاذ راضی کړی او د الله تعالی نه دې هم معافی اوغواړی

والدلیل علی التعزیر مافی الدرالمختار وللشاب العالم ان یتقدم الشیخ الجاهل وقال الرملی فالمتقدم ارتکب معصیة فیعزر (ردالمحتار ص۴۹۸ جلد۵)﴿۲﴾

خلاصه داده چه بشرط صدق وثبوت دا سړې فاسق او واجب التعزیر دې وهو الموفق.

﴿۱﴾قال ابن عابدین: واما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بانه لا یهتم لا مردینه وبان فی تقدیمه للامامة تعظیمه وقد وجب علیهم اهانته شرعا ولا یخفی انه اذا کان اعلم من غیره لا تزول العلة فانه لا یؤمن ان یصلی بهم بغیر طهارة فهو کالمبتدع تکره امامته بکل حال بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم لما ذکرنا قال ولذا لم تجز الصلاة خلفه اصلا عند مالک وروایة عن احمد فلذا حاول الشارح فی عبارة المصنف وحمل الاستثناء علی غیر الفاسق والله اعلم

(ردالمحتارهامش الدرالمختار ص۴۱۴ جلد۱ قبیل مطلب البدعة خمسة اقسام)

﴿۲﴾قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: (قوله وللشاب العالم ان یتقدم) لانه افضل منه ولهذا یقدم فی الصلاة وهی احد ارکان الاسلام وهی تالیة..... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

د اسقاط اخستونکی مالدار امامت

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د يو پيش امام آمدنی د فصلونو د عُشر نه علاوه د امامت تنخواه هم ده، او سالانه آمدنی ئې د گذارې نه زياته شی او غله دانې خرڅوی هم. دغه شان ټيلر ماسټرهم دې. آيا داسې امام دپاره د حيلۀ اسقاط په دائره کښې کيناستل جائزدی؟ که نه وی نو آيا ده پسې مونځ کول ښه دی او که ځان له ښه دې؟ بينوا توجروا

المستفتی: محمد شفيع سورجال راولپنډی ... ١٩٦٩،١٣١،١٧

الجواب: که امام غَنی وی نوهغه دپاره په دائره اسقاط کښې کيناستل جائزنه دی﴿١﴾ او د حيلې نه پس ورته اسقاط اخستل جائزدی. اوکه سره د مالدارئ نه فديه اخلی، اوپه دائرۀ اسقاط کښې کينی نو په هغه پسې اقتداء مکروه تحريمی ده ليکن اقتداء د انفراد نه ډيره افضل ده.﴿٢﴾ وهوالموفق

(بقيه حاشيه) الايمان زيلعی وصرح الرملی فی فتاواه بحرمة تقدم الجاهل علی العالم حيث اشعر نزول درجته عند العامة لمخالفة لقوله تعالیٰ يرفع الله الذين آمنوا منکم والذين اوتو العلم درجات الی ان قال وهذا مجمع عليه فالمتقدم ارتکب معصية فيعزر.

(ردالمحتار ص ٥٣٣ جلد٥ مسائل شتیٰ قبيل کتاب الفرائض)

﴿١﴾ قال العلامه مرغينانی: ولا تدفع الیٰ غنی لقوله ﷺ لا يحل الصدقة لغنی وهو باطلاقه حجة علی الشافعی رحمه الله فی غنی الغزاة وکذا حديث معاذ رضی الله عنه علی ما روينا، قال العلامه ابن الهمام: اخرج ابوداؤد والترمذی عن ابن عمر عنه عليه السلام لا تحل الصدقة لغنی ولا لذی مرة سوی حسنه الترمذی.

(هدايه مع فتح القدير ص ٢٠٨ جلد٢ باب من يجوز دفع الصدقة اليه ومن لا يجوز)

﴿٢﴾ قال الحصکفی: صلی خلف فاسق او مبتدع نال فضل الجماعة قال ابن عابدين افاد ان الصلاة خلفهما اولیٰ من الانفراد.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ٤١٥ جلد١ باب الامامة)

د مودودی جماعت والو د اقتداء حکم

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د مودودی د جماعت سره تعلق ساتلو والا د اقتداء څه حکم دې؟ بينوا توجروا

المستفتی روح الامین ایم ایس سی نفسیات پشاور یونیورستی ۳۰\۱ ذی الحجه ۱۴۰۲هـ

الجواب: ددې جماعت د کوم کس چه هغه عقيده وی کومه چه د مودودی صاحب عقيده وه ﴿۱﴾ نو داسې کسانو پسې اقتداء مکروه ده ﴿۲﴾ وهو الموفق

په ګیره خرئیلی پسې د ګیرې والا مونځ

سوال: څه فرمائی علماء کرام ددين ددې مسئلې باره کښې چه ګيره خرئيلی دپاره مونځ ورکول جائزدی يا نه؟ اوهغه پسې ديو بې علمه ګيرې والا مونځ کول صحيح دی يا نه؟ بينوا توجروا

المستفتی: ډاکټرخالدحسين انچارج سکاوټ هسپتال شمالی وزيرستان۱۴ اربيع الثانی ۱۳۹۲هـ

الجواب: فاسق پسې اقتداء کول مکروه ده ﴿۳﴾ يعنی په موجودګئ د صالحانو

﴿۱﴾ علامه مفتی کفايت الله صاحب فرمائی: د مودودی جماعت افسر مولوی ابو الاعلی څه پيژنم هغه چرته د معتبر اومعتمد عليه عالم شاګرد اوفيض يافته نه دې. اګرچه دهغه نظر دخپلې مطالعې د وسعت په لحاظ سره ډير لوئې دې. ليکن دينی رجحان ئې ضعيف او کمزورې دې. او اجتهادی شان ئې ښکاره دې. هم ددې وجې نه دهغه په مضمونونو کښې په لوئې لوئې علماء کرامو بلکه په صحابه کرامو باندې اعتراضونه دی. نو په دې وجه مسلمانانو له ددې تحريک نه ځانته کيدل پکاردی. او ددوی سره ميل جول او تعلق او اتحاد ساتل نه دی پکار..... الخ (کفايت المفتی ص۳۲۹ ج۱ فصل پنجم فرقه مودودی)

﴿۲﴾ وفی شرح التنوير: ويکره امامة عبد ......وفاسق...... ومبتدع ای صاحب بدعة وهی اعتقاد خلاف المعروف عن الرسول.
(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۴۱۴ جلد ۱ مطلب البدعة خمسة اقسام)

﴿۳﴾ وفی الهنديه: وتجوز امامة الاعرابی والاعمی والعبد وولد الزنا والفاسق الا انها تکره هکذا فی المتون. (فتاویٰ عالمګيريه ص ۸۵ جلد ۱ الفصل الثالث فی بيان من يصلح اماما لغيره)

کښې. لیکن د انفراد نه دا اقتداء بهتره ده ﴿۱﴾. وهو الموفق

د ضروریات دین نه د منکراوبدعتي سړی اقتداء!

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په غورغشتو کښې دَمذهبی او دینی جماعتونو واړه واړه شاخونه موجود دی. مثلاً مفتی ګروپ، هزاروی ګروپ، نورانی ګروپ، مودودی جماعت. تبلیغی جماعت، توحیدی جماعت وغیره وغیره. په دې جماعتونو کښې ډیر کرته داسې واقعه مخې ته راشی چه یوبل پسې مونځ نه کوی آیا په دوی کښې څه داسې جماعت شته چه هغوی پسې زمونږ مونځ نه کیږی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عزیزالبشر غورغشتی اټک ...... ۱۵ جنوری ۱۹۷۵ء

الجواب: دَدې جماعتونو هغه افراد چه دَضروریات دین نه منکردی هغوی پسې اقتداکول صحیح نه دی، اګرکه هغه تاویل کونکی وی. ﴿۲﴾ اوچه کوم کسان دَځٰا استحسان په وجه په بدعاتِ سیئه کښې ملوث وی نودَهغوی پسې اقتداء کول مکروی دی البته دَانفرادنه اقتداء افضل ده ﴿۳﴾ (ماخوذ ازشامی، بحر، هندیه) وهو الموفق

﴿۱﴾ قال العلامة الحصكفى رحمه الله: صلى خلف فاسق او مبتدع نال فضل الجماعة، قال ابن عابدين: افاد ان الصلاة خلفهما اولى من الانفراد.
(الدرالمختار مع هامش ردلمحتار ص۴۱۵ جلد ۱ باب الامامة قبيل مطلب فى امامة الامرد)

﴿۲﴾ قال الحصكفى: وان انكر بعض ما علم من الدين ضرورة كفربها كقوله ان الله تعالىٰ جسم كالاجسام وانكاره صحبة الصديق فلا يصح الاقتداء به اصلا.
(الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص۴۱۵ جلد ۱ قبيل مطلب فى امامة الامرد)

﴿۳﴾ قال ابن نجيم رحمه الله: فان قلت فما الا فضلية ان يصلى خلف هؤلاء او الانفراد قيل اما فى حق الفاسق فالصلاة خلفه اولى لما ذكر فى الفتاوىٰ قلمناه واما الآخرون فيمكن ان يكون الانفراد اولى لجهلهم بشروط الصلاة ويمكن ان يكون على قياس الصلاة خلف الفاسق والافضل ان يصلى خلف غيرهم فالحاصل انه يكره لهؤلاء التقدم ويكره الاقتداء بهم كراهة تنزيهية فان امكن الصلاة خلف غيرهم فهو افضل والا فالاقتداء اولى من الانفراد. (البحر الرائق ص ۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

دَ بدعتی دَ اقتداء حکم!

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه آیا دَبدعتی امامت جائزدې یانه؟ بینوا توجروا.

المستفتی صوفی لعل خان........ ٢/٥/١٩٧٠ء

الجواب: که بدعتی کافروی لکه مرزائی او اکثرشیعه گان نوهغوی پسې اقتداء باطل اوکالعدم ده او که کافرنه وی نومکروه تحریمی ده﴿١﴾ وهوالموافق

دَ مودودیت اعتراف او پرچار نه کولو والا امامت ممنوع نه دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې په ظاهره دَ مونځ پابند اوپرهیزگار دې اوزمونږه پیش امام دې.لیکن په هغه کښې دوه غلطئ دی.یوداچه دَمودودی دَتفسیراولنې جلدورسره موجوددې.او دویم دا چه دَمودودی د رسالو وغیره مطالعه کوی.نوپه دې وجه ورپسې مونږه مونځ کول پریخې دې.امام وائی چه مونځ کوئ ځکه چه دَمودودی عقیده خرابه نه ده. دغه شان ما مودودی لیدلې هم نه دې اونه دَهغه شاگردیم مونږ پښتنو ځانته بیل جماعت شروع کړې دې.تفصیلی جواب راؤلیږئ ډیره مهربانی به وی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حاجی عزیزالرحمن(دوبئ)......١٩٧٢ء/١٣/١٠

الجواب: چونکه دا امام نه دَمودودیت اعتراف کوی اونه ئې پرچار کوی بلکه

﴿١﴾ وفی الهندیه: تجوز الصلاة خلف صاحب هوی وبدعة ولا تجوز خلف الرافضی والجهمی والقدری والمشبهة ومن یقول بخلق القرآن و حاصله ان کان هوی لایکفر به صاحبه تجوز الصلاة خلفه مع الکراهة والا فلا هکذا فی التبیین والخلاصه.
(فتاویٰ عالمگیریه ص ٨٤ جلد ١ الفصل الثالث فی بیان من یصلح اماما لغیره)

بیزاري ښکاره کوی. لهذا ده پسي اقتداء ممنوع نه ده. البته دده دوینانه بیدار او سیدل ضروری دی. وهوالموفق.

دَ ګډ اقتداء مکروه تنزیهی ده.

سوال: علمائي دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دګډ دَاقتداء څه حکم دې هغه پسې مونځ کیږی یانه؟ او آیا هغه دَامامت نه لرې کولې شی یانه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: محمد دانش منډی بالاپشاور ۱۹۷۸ء/۱/۱۱

الجواب: ګډ پسې اقتداء مکروه تنزیهی ده کمافی الهندیه ص۸۹ جلد ۱ ولو کان لقدم الامام عوج وقام علی بعضها یجوزوغیره اولی. ﴿۱﴾ نوددې عیب په وجه دَهغه لرې کول یوبې قانونه کاردې البته دَهغه دپاره پخپله مستعفی کیدل بهتردی. وهوالموفق

دَ سود خور امام اقتداء مکروه تحریمی ده.

سوال: علمائي دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دیوجمات امام مشهور سودخوردې او یوځائې کښې نه مختلفوځایونوکښې ښکاره په ښکاره سود کوی دَداسې امام اقتداء یا په جمات کښې دده امام جوړول څنګه دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: حجاب شاه میاں خان مردان ...... ۱۹۷۲ء/۲/۲.

الجواب: مکروه تحریمی دی. ﴿۲﴾ وهوالموفق.

دَ کوم امام نسب چه معلوم نه وی دَهغه دَاقتداء حکم.

سوال: علمائي دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی. بعضې خلق وائی چه دَ

﴿۱﴾ (فتاویٰ عالمگیریه ص ۸۵ جلد ۱ الفصل الثالث فی بیان من یصلح اماما لغیره)

﴿۲﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: وکذا تکره خلف امرد ...... وشارب الخمر وآکل الربا. (الدرمختار علی هامش ردالمحتار ص ۴۱۵ جلد ۱ مطلب فی امامة الامرد)

کوم امام نسب معلوم نه وی هغه پسې اقتدا، صحیح نه ده. آیا دا صحیح خبره ده؟ بینوا توجروا.

المستفتی: بادشاه گل ډهیری شبقدر چارسده ١٠٢٩ء١/١/١٤٠

الجواب: په اسلام کښې علم اوتقوی لوئې څیز دې ﴿١﴾ نسب صرف په انتظامی کارونو کښې معتبردې. په دې وجه دامسئله بالکل صحیح نه ده. ﴿٢﴾. وهوالموفق

په یوې خپې سره دمعذور کس امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی ګه امام چه دسجدې اوقعدې (التحیات) په حالت کښې یوه خپه په سنت طریقه نشی کیښودلې، او په دغه کلی کښې صحیح وجود والا سړی هم موجود دی. دهغوی په موجودګئ کښې ددې ګه امامت صحیح دې یانه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مولوی حاجی ایوب ګلګت...... ٨/ربیع الاول ١٤٠١ء ھ

﴿١﴾ قال العلامه عماد الدین ابن کثیر: (وقوله تعالیٰ: ان اکرمکم عند الله اتقاکم) ای انما تتفاضلون عند الله تعالیٰ بالتقویٰ لابالاحساب وقد وردت الاحادیث بذلک عن رسول الله ﷺ قال البخاری: ...... عن ابی هریرة قال: سئل رسول الله ﷺ ای الناس اکرم؟ قال: اکرمهم عند الله اتقاهم قالوا: لیس عن هذا نسألک قال: فاکرم الناس یوسف نبی الله، ابن نبی الله، ابن نبی الله ابن خلیل الله، قالوا: لیس عن هذا نسئلک قال: فعن معادن العرب تسألونی؟ قالوا: نعم قال، فخیارکم فی الجاهلیة خیارکم فی الاسلام اذا فقهوا.

(تفسیر ابن کثیر ص٢٧٥ جلد٤ سورة الحجرات آیت:١٣)

﴿٢﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: والاحق باالامامة الا علم باحکام الصلاة فقط صحة وفسادا بشرط اجتنابه للفواحش.

(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص٤١٢ جلد١ باب الامامة)

وقال العلامه طاهر بن عبد الرشید: وفی الاصل لا یجوز للسید الجاهل ان یتقدم علی الفقیه لان شرف العلم فوق النسب.

(خلاصة الفتاویٰ ص٣٢٤ جلد٤ کتاب الکراهیة جنس آخر)

الجواب: که دا ګډ اعلم القوم نه وی نو ده پسې اقتداء افضل نه ده کما فی ردالمحتار ص ٥٢٥ جلد ١ وکذلک اعرج یقوم ببعض قدمه ﴿١﴾ البته ددې عیب په وجه باندې واجب العزل نه دې. وهو الموفق

والدین سره د ګستاخی کونکی کس امامت مکروه دې.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زید دَیوې محلې امام دې دَمور پلار ګستاخی کوی. آیا دده امامت صحیح دې؟ خلقو ته دده تبلیغ او تعلیم ورکول څه حکم لری؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم ٥/جنوری ١٩٧٥ء

الجواب: که دَ زید مور پلار په حقه وی نو دَعقوق (نافرمانئ) په وجه زید پسې اقتداء (دَنیکو خلقو په موجودګئ کښې) مکروه تحریمی ده.

لان العقوق من الکبائر کما فی حدیث متفق علیه ﴿٢﴾ والاقتداء خلف الفاسق مکروه تحریماً کما صرح به فی شرح الکبیر ص ٤٧٩ باب الامامة ﴿٣﴾ واما التقید المذکور فلما فی البحر ص ٣٤٩ جلد ١ وینبغی ان یکون محل کراهة الاقتداء بهم عند وجود غیرهم والافلا کراهة ﴿٤﴾

﴿١﴾ قال العلامه الشامی. وکذلک اعرج یقوم ببعض قدمه فالاقتداء بغیره اولیٰ تاترخانیة. (ردالمحتار هامش الدرالمختار قبیل مطلب فی الاقتداء بشافعی الخ باب الامامة ص ٤١٢ جلد ١)

﴿٢﴾ عن عبد الله بن عمرو قال قال رسول الله ﷺ الکبائر الاشراک بالله وعقوق الوالدین وقتل النفس والیمین الغموس رواه البخاری وفی روایة انس وشهادة الزور بدل الیمین الغموس متفق علیه.

(مشکواة المصابیح ص ١٧ جلد ١ باب الکبائر وعلامات النفاق)

﴿٣﴾ قال الحلبی: کذا فی فتاوی الحجة وفیه اشارة الی انهم قدموا فاسقا یأثمون بناء علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم. (الشرح الکبیر ص ٤٧٥ فصل فی الامامة)

﴿٤﴾ (البحر الرائق ص ٣٤٩ جلد ١ باب الامامة)

لیکن دَ کراهت باوجود دَخانله مونځ نه اقتداء بهترده (۱) صرح به في امامة البحر والفتح والهندیه وردالمحتار. او دَداسې کس دپاره په تعلیم ورکولو او تبلیغ کولو کښې هیڅ ګناه نشته لان المنکر في قوله تعالی اتامرون الناس بالبر وتنسون انفسکم هو المعطوف. (۲) فقط. وهو الموفق.

دَ امورشرعیه پابندي نه کونکی او دروغ ویونکی کس امامت!

سوال: علمائي دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ په امام کښې لاندینئ کمزورئ دی (۱) په رمضان کښې ئې صرف درې روژې اونیولې (۲) دَمتیازونه روستو اودس نه اوچوی (۳) دَمونځ هیڅ پابندي نه کوی (۴) بغیر دَ عذر نه هم کله کله مونځ نه کوی (۵) قرآن مجید کله دَیو ځائې نه کله دَبل ځائې نه وائی (۲) دَدروغو نه ځان نه ساتی. آیا داسې کس پسې اقتداء صحیح ده؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم.........۱۹۷۴/۱۱/۲۱ء.

الجواب: بشرط صدق وثبوت داسې کس پسې دَنیکانو خلقو اقتداء مکروه ده یدل علیه مافی البحرص۳٤۹ جلد۱ وینبغی ان یکون محل کراهة الاقتداء بهم الفاسق والعبدوغیره عندوجودغیرهم والافلا کراهة. (۳) وهوالموفق.

---

(۱) قال العلامة ابن نجیم رحمه الله: فالحاصل انه یکره لهؤلاء التقدم ویکره الاقتداء بهم کراهة تنزیهیة فان امکن الصلاة خلف غیرهم فهو افضل والا فالاقتداء اولیٰ من الانفراد. (البحر الرائق ص ۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

(۲) علامه شبیراحمد عثمانی رحمه الله فرمائی او دایت نه مقصود دادې چه واعظ نه بخپل وعظ باندې ضرور عمل کول پکاردی دا مطلب نه دې چه فاسق دې چاته نصیحت نه کوی (تفسیر عثمانی پاره: اول سورة البقره آیت ۴۴ رکوع ۵)

(۳) (البحرالرائق ص۳۴۹ جلد۱ باب الامامة)

دَ خپل استاد عالم دین بې عزتی اوتوهین کونکی کس امامت!

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یوسړې دَخپل استاد چه عالم دین هم دې. دَدنیاوی لالچ په وجه بې عزتی اوتوهین کوی. آیا داسړې دَدې فقهی جزئیه لاندې داخل نه دې؟ چه من اهان عالما بغیرسبب خیف علیه الکفر، او په دې سلسله کښې داشاگرد عاق دې اوکه نه؟ اودَده امامت به جائز وی یانه؟ بینوا توجروا.

المستفتی حافظ هدایت الرحمن مانکی صوابی ۱۲ محرم الحرام ۱۴۰۳ھ

الجواب: دَعالم سره دَعلم دین په وجه عداوت کول دَ کفرباعث دې. دَذاتیاتو په وجه سره عداوت کفرنه دې ﴿۱﴾ البته دَسباب المسلم فسوق﴿۲﴾ په بنابانذې داسړې فاسق دې. اوداسې کس پسې اقتداء مکروه تحریمی ده ﴿۳﴾ چه کله په قوم کښې دَدې سړې نه نیک خلق موجود وی. دَعاق هم داحکم دې (ماخوذ از شرح فقه الاکبروبحرالرائق). وهوالموفق.

﴿۱﴾ قاله الملا علی قاری: من ابغض عالما من غیر سبب ظاهر خیف علیه الکفر قلت الظاهر انه یکفر لانه اذا ابغض العالم من غیرسبب دنیوی او اخروی فیکون بغضه لعلم الشریعة ولا شک فی کفر من انکره فضلاً عن ابغضه.
(شرح فقه الاکبرلملا علی قاری ص ۱۷۳ فصل فی العلم والعلماء)

﴿۲﴾ عن عبد الله بن مسعود قال قال رسول الله ﷺ سباب المسلم فسوق وقتاله کفر.
(الصحیح المسلم ص ۵۸ جلد ۱ کتاب الایمان)

﴿۳﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: ویکره امامة عبد وفاسق واعمی، قال ابن عابدین: (قوله ای غیر الفاسق) واما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بانه لا یهتم لامر دینه وبان فی تقدیمه للامامة تعظیمه وقد وجب علیهم اهانته شرعا ولا یخفیٰ انه اذا کان اعلم من غیره لا تزول العلة فانه لا یؤمن ان یصلی بهم بغیر طهارة فهو کالمبتدع تکره امامته بکل حال بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم.
(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۴۱۴ جلد ۱ مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

دَ پردو خلقو کور ته بغیر پردې نه دَ تللو راتللو والا کس امامت.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې بالکل پردې اودَعلاقه غیراوسیدونکې وی اودلته ئې څوک رشته دار نه وی اونه ئې څوک پیژنی، اوداسړې یوداسې کورته بې پردې ځی راځی چه په هغې کښې ډیرې پیغلې جینکۍ وی اوڅه واده کړې شوې اوڅه کونډې وی چه په دغه کور کښې اوسیږی یعنی ټولې غیرمحرم وی اودې په دغه کورکښې خوری څکی هم. په شریعت کښې دَداسې سړی دَامامت څه حکم دې، جائز دې یا ناجائز؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عطاء الله جان مانکی صوابی...... ۲۳/۱۲/۱۹۷۱ء.

الجواب: چونکه عوام هم په دې خراب کارکښې اخته دی لهذا ددې امام پسې دَعوامو اقتداء مکروه نه ده که په مقتدیانو کښې غیرفاسق موجود وی نوبیا به ده پسې اقتداء مکروه وی. یدل علیه مافی البحرص۳۴۹جلد۱ وینبغی ان یکون محل کراهة الاقتداء بهم عندوجودغیرهم والافلاکراهة لمالایخفی(۱). وهوالموفق

زنا کار امام جوړول مکروه تحریمی دی.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَزناکارامام جوړول جائز دی یانه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: هیډ ماسټرپرائمری سکول...... ۱۶/۱/۱۹۷۲ء

الجواب: زناکارپسې مونځ کول یاهغه باقاعده امام جوړول مکروه تحریمی دی(۲)

---

(۱) (البحر الرائق ص۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

(۲) قال العلامه محمد امین ابن عابدین: (قوله وفاسق) من الفسق وهو الخروج عن الاستقامة ولعل المرادبه من یرتکب الکبائر کشارب الخمر والزانی وآکل الرباء ونحو ذلک. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۱۴ جلد ۱ قبیل مطلب البدعة خمسة اقسام)

کمافی شرح الکبیر کراهة تقدیمه کراهة تحریم ص۴۷۹﴿۱﴾ لیکن څانله مونځ نه فاسق پسې اقتداء کول افضل دی.

کما فی شرح التنویر صلی خلف فاسق او مبتدع نال فضل الجماعة، وفی ردالمحتار ص۵۲۵ جلد ۱ افاد ان الصلاة خلفهما اولیٰ من الانفراد لاکن لا ینال کما ینال خلف تقی وورع﴿۲﴾. وهوالموفق

دَ پلار او استاذ اهانت کونکی امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زید، عمراوبکردرې رونړه دی، په دوی کښې زید مستند عالم دین دې او واده شوې هم دې او بکر اوعمرپه کورکښې نه وی بلکه دکاروبارپه سلسله کښې په سفرباندې وی، بکر اوعمردَزید سره دافیصله کړې وه چه دَمورپلار خرچه به په شریکه ادا کوو. لیکن دَزید اخلاق دَمورپلارسره ډیردَسپکاوی ده اوزید دَخپل پلار شاگردهم دې.زید ضعیف عمروالا مورپلار دکورنه اوویستل گوزارونه ئې ورته ورکړل اودَچائې پیاله ئې هم پرې په زور سره واړوله.زیدمورپلار ته په کورکښې عزت سره روټئ هم نه ورکوی،خپل پلار په هره خبره باندې زوری.اوبدې ردې ورته وائی.نوسوال دادې چه دَداسې سړی دَاقتداء څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مولاناغلام حیدرلنډا احمدخیل بنوں...... ۱۲/ صفر ۱۳۹۲ھ

الجواب: بشرط صدق مستفتي زید عاق اوفاجردې.ده پسې اقتداء مکروه تحریمی ده.لحدیث الکبائرومنها عقوق الوالدین﴿۳﴾.وفی منحة الخالق

﴿۱﴾ (غنیة المستملی المعروف بالکبیری ص۴۷۵ فصل فی الامامة)

﴿۲﴾ (ردالمحتار مع الدر المختار ص۴۱۵ جلد ۱ قبیل مطلب فی امامة الامرد باب الامامة)

﴿۳﴾ عن عبد الله بن عمرو قال قال رسول الله ﷺ الکبائر الاشراک بالله وعقوق الوالدین وقتل النفس والیمین الغموس رواه البخاری وفی روایة انس وشهادة الزور بدل الیمین الغموس متفق علیه . (مشکواة المصابیح ص۱۷ جلد ۱ باب الکبائر وعلامات النفاق الفصل الاول)

قال الرملی ذکرالحلبی ان تقدیم الفاسق والمبتدع کراهة التحریم(هامش البحرص ٣٤٩ جلد ١). (١)

نوټ: که قوم ددہ نه هم خراب وی نو اقتداء مکروه نه ده. (بحر) (٢) وهو الموفق

مشرک پسې اقتداء باطل ده

سوال علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه مشرک پسې دَ اقتداء څه حکم دې جائز ده که نه؟ بينوا توجروا.

المستفتی احمدخان راولپنډی ١٩/١٢/١٩٨٣

الجواب: مشرک پسې اقتداء باطل ده که دهر مکتبِ فکر سره تعلق ساتی. (٣) وهو الموفق

دَ بینک دَ ملازم دَامامت حکم.

سوال علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زيد دَيو زميندارہ بينک سيکرټری دی چه دا بينک دَ کواپريټو بينک يو شاخ دې. دابينک لس فيصده يازيات په سالانه شرح سره قرضه ورکوی دَاصل رقم نه علاوه چه کوم زياتی رقم شرح جوړيږی بينک دَزيد دپاره تنخواه دَدغې شرح دَرقم نه مقرر کړې. اودَبينک داټول کاروبار زيد کوی. اوس دلته زيد دجماعت امام مقرر کولې شی خوبعضې کسان دَزيد امامت او اقتداء صحيح نه ګڼړی. دَشريعت

﴿١﴾ (منحة الخالق علی هامش البحر الرائق ص ٣٤٩ جلد ١ باب الامامة)

﴿٢﴾ قال العلامه ابن نجيم: وينبغی ان يکون محل کراهة الاقتداء بهم عند وجود غيرهم والافلا کراهة لما لا يخفی.

(البحر الرائق ص ٣٤٩ جلد ١ باب الامامة)

﴿٣﴾ وفی الهنديه: ولا تجوز خلف الرافضی والجهمی والقدری والمشبهة ومن يقول بخلق القرآن وحاصله ان کان هوی لا يکفر به صاحبه تجوز الصلوٰة خلفه مع الکراهة والا فلا. (فتاوی عالمگيريه ص ٨٤ جلد ١ الفصل الثالث فی بيان من يصلح اماما لغيره)

رنړا کنبې دده دَ امامت څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: محمد اکرم قریشی واه کینټ..........شوال ۱۳۸۹ھ

الجواب: زید دَ تعاون فی المعصیت په وجه باندې دَ امامت لائق نه دې، چرته یو نیک سړې دې امام جوړ کړې شی. قال الله تعالی ولاتعاونوا علی الاثم والعدوان《۱》 وایضا لعن رسول الله ﷺ کاتب الربوا فتکون ذنبا کثیرة《۲》 واضحه دې وی چه ربوا، سود او منافع یو څیز دې په صحیح احادیثو سره ثابت دی چه په قرضې باندې منافع اخستل سود او حرام دی.《۳》 وهو الموفق

دَ بادی بواسیرو والا امامت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو امام دَ بادی بواسیرو مریض دې دَهغه دَ اقتداء څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: میاں محمد یاسین فضل آباد ملاکنډ ایجنسی

الجواب: که دا امام شرعی معذور نه وی نو امامت کولې شی (شامی)《۴》 وهو الموفق

《۱》(سورة مائده پاره: ٦ آیت: ۲ رکوع ۱)

《۲》عن جابر قال لعن رسول الله ﷺ آکل الربوا وموکله وکاتبه وشاهدیه وقال هم سواء رواه مسلم. (مشکواة المصابیح ص ۲۴۴ جلد ۱ باب الربوا الفصل الاول)

《۳》وعن علی قال: قال رسول الله ﷺ کل قرض جر منفعة فهو ربا، رواه الحارث بن ابی اسامة واسناده ساقط وله شاهد ضعیف عن فضالة بن عبید عند البیهقی وآخر موقوف عن عبد الله بن سلام عند البخاری. (بلوغ المرام للعسقلانی ص ۲۸۲ رقم حدیث: ۸۱۲ قبیل باب التفلیس والحجر) وقال الشیخ اشرف علی التهانوی: اخرجه البیهقی فی المعرفة عن فضالة بن عبید موقوفا بلفظ کل قرض جر منفعة فهو وجه من وجوه الرباء ورواه فی السنن الکبریٰ عن ابن مسعود وابی ابن کعب وعبد الله بن سلام وابن عباس موقوفا علیهم.
(امداد الفتاویٰ ص ۲۱۵ جلد ۳ رساله کشف الدجیٰ عن وجه الربوا)

《۴》قال العلامة الحصکفی رحمه الله: ولا طاهر بمعذور هذا...... (بقیه حاشیه په بل مخ)

دَ کنځلو والا اوخلقو ــ پکاوې کونکی کس امامت

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَجمات يو امام چه دَقوم سره دمخالفت کيدلو په وجه جمات اوامامت ته کنځل اوکړل، داجاهل امام دې دَعلماؤتوهين هم کوی، قرأت هم غلط کوی، دَداسې کس دَامامت څه حکم دې؟ بينوا توجروا.

المستفتی: مولوی عبدالاکبرمسجد خانان

الجواب: که دا الزام مسلم يا مبرهن وی نودې امام پسې اقتداء مکروه ده. (۱) البته دانفرادنه اقتداء افضل ده. (شامی بحر، هنديه) وهوالموفق.

ښځه دَ خرچې نه محرومه کونکی په کوږدن کښې ډول وهونکی او دَغيرمحرم د مونکی کس امامت

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه يو کس په آخری عمر کښې دويم واده اوکړی، اواولنۍ ښځه دَشرعی حقوقواو خرچې وغيره نه محرومه کړی، اوبچی هم محروم کړی، په دويم واده کښې په کوږدن کښې ډمان راوغواړی او ډولونه اووهی، اوپردې ښځې ګوری، اوسندرې پکښې اوئيلې شوې، دغه شان غيرمحرم ښځې په ښکاره مخ دموی وغيره وغيره. آيا ددٔه امامت جائز دې؟ بينوا توجروا.

المستفتی فقيراحمدشاه ډيره اسماعيل خان

(بقيه حاشيه) ان قارن الوضوء الحدث او طرأ عليه بعده وصح لو توضأ على الانقطاع وصلى كذلک كاقتداء بمفتصد امن خروج الدم.

(الدرالمختار ص۴۲۸ جلد ۱ باب الامامة قبيل مطلب فى الالثغ)

(۱) قال العلامة الحصكفى: وفى النهر عن المحيط صلى خلف فاسق او مبتدع نال فضل الجماعة، قال ابن عابدين : افاد ان الصلاة خلفهما اولى من الانفراد. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۱۵ جلد ۱ قبيل مطلب فى امامة الامرد باب الامامة)

الجواب:دَصدق اوثبوت په شرط مذکورة الاوصاف کس فاسق دې (١) چه دَهغه اقتداء مکروه تحریمی ده.(٢) دَمحلې دَصاحبان انتظام ارباب حل وعقد فریضه ده چه هغوی دا امام لرې کړی.(٣) لیکن که په څه وجه امام برقرار پاتې شی نو بیادَانفراد نه اقتداء افضل ده.په درمختار کښې دی من صلی خلف فاسق اومبتدع نال فضل الجماعة(۴) وهوالموفق.

دَ افیمو نشه کونکی مړو ته دَپیشې په طور غسل ورکونکی او دَ جادوګر امام اقتداء

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کوم کس همیشه دَ افیمو په نشه کښې مست وی اومړوته دَپیشې په طورمستقل غسل ورکوی. سحر. جادو منتراوغلط تعویذونه کوی.دَده امامت صحیح دې یانه؟ بینوا توجروا

المستفتی: شمس الرحمن کالټکس ضلع دیر.........۵/۴/۱۹۷۳ء

﴿١﴾ قال العلامه محمد بن البزاز الکردری: استماع صوت الملاهی کالضرب بالقضیب ونحوه حرام لقوله علیه السلام استماع الملاهی معصیة والجلوس علیها فسق والتلذذ بها کفر ای بالنعمة.

(فتاوٰی بزازیه علی هامش الهندیه ص ۳۵۹ جلد۶ الباب الثالث فیما یتعلق بالمناهی)

﴿٢﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: ویکره امامة عبد وفاسق واعمی ومبتدع، قال ابن عابدین : تکره امامته بکل حال بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم.

(ردالمحتار مع الدرالمختار ص ۴۱۴ جلد ١ قبیل مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

﴿٣﴾قال الحصکفی: ویکره تقلید الفاسق ویعزل به الا لفتنة، قال ابن عابدین: ای بالفسق لو طرأ علیه والمراد انه یستحق العزل کما علمت آنفا ولذا لم یقل ینعزل.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۴۰۵ جلد ١ باب الامامة)

﴿۴﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۴۱۵ جلد ١ قبیل مطلب فی امامة الامرد باب الامامة)

الجواب: واضحه دى وى چه افيم څکل حرام دى.لمافى الدرالمختار ويحرم اكل البنج والحشيشه هى ورق القنب والافيون،الخ(١).وبمعناه فى سائر كتب الفتاوى،اوحرام كاركونكي فاسق دي.خاصكرچه على الدوام.وى او فاسق پسې اقتداء مكروه تحريمى ده،صرح به فى الكبيرى.(٢).دغه شان پيشه ورمړى لامبونكي دَخلقو په نظركښې سپک وى.چه دَكراهيت اقتداء باعث دي. كمايدل عليه تعليل الهداية حيث قال ولان فى تقديم هؤلاء تنفيرالجماعة ص ١١٠ جلد ١(٣).او جادوګرتوب دَفسق يا كفر نه خالى نه وى.لهذا داسې امام پسې اقتداء نه دى كول پكار.(٤) وهوالموفق.

په ناجائزه معامله كښې دَ مور پلار نه دَخفه خوئى اقتداء جائز ده.

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائى چه يو پيش امام دَخپلې مورنه خفه دې هغه ته قوم وائى چه دَمورنه راضى نامه واخله ياترينه معافى اوغواړه ليكن هغه نه راضى نامه اخلى او نه معافى غواړى او دَموربيان ئې دادې،خبره داسې ده چه زماځوئ فلانكى ځوئ دَفلانكى .....قوم..... كلې..... خفه شوې اودَچاكورته تلې دې اوزمادَخاوند اته(٨) كاله اوشوچه مړشوې په دې اته(٨) كالوكښې هغه زماهيڅ مدد نه دې كړې،پروسكال هغه كورته راغې

﴿١﴾ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص٣٢٥ جلد٥ كتاب الاشربة)
﴿٢﴾ قال العلامة الحلبى فى شرح المنية: فى فتاوىٰ الحجة وفيه اشارة الى انهم قدموا فاسقا يأثمون بناء على ان كراهة تقديمه كراهة تحريم. (الشرح الكبير ص٤٧٥ فصل فى الامامة)
﴿٣﴾ (هدايه ص ١١٠ جلد ١ باب الامامة كتاب الصلوٰة)
﴿٤﴾ قال الحصكفى : وحرام وهو علم الفلسفه والشعبذة والتنجيم والرمل وعلوم الطبائعين والسحر، قال العلامه ابن عابدين: فهذه انواع السحر الثلاثة قد تقع بما هو كفر من لفظ او اعتقاد او فعل وقد تقع بغيره كوضع الاحجار وللسحر فصول كثيرة فى كتبهم فليس كل مايسمى سحرا كفراً اذ ليس التكفير به لما يترتب عليه من الضرر بل لما يقع به مما هو كفر كاعتقاد انفراد الكواكب بالربوبية واهانة قرآن او كلام مكفر ونحو ذلک. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص٣٣ جلد ١ مطلب السحر انواع)

مونږجرګه کینوله هغه ته مو اووئیل نودې خفه شو دبل چاکورته لاړلو،اوس وائی چه څه به دمورنه خفه او سیږم او که تاسوزمادمور راضی نامه کول غواړئ نوزماغوښه پریکړئ اوپه بوجئ کښې ئې واچوئ یوسې.اوځه به ددې جولاګنړې نه معافی اونه غواړم.په دې صورت کښې دداسې ځوئی امامت جائز دې یانه؟ بینوا توجروا.

المستفتی مولوی محمدغنی راولپنډی ۲۲،۱۱،۱۹۶۹ء.

الجواب:تاڅه تفصیل نه دې ښودلې چه دخفګان وجه څه ده.لهذاتعلیقی جواب درکولې شی.یعنی که چرته دموردجائزمعاملې په وجه داخفګان وی نودفسق په وجه ده پسې اقتداء مکروه تحریمی ده.﴿۱﴾.اوکه دمور په څه ناجائزه معامله باندې داخفګان وی نوپه ده باندې هیڅ خبره نشته لحدیث لاطاعة للمخلوق فی معصیة الخالق.﴿۲﴾ وهوالموفق.

دحضور ﷺ په باره کښې د نازیبا کلماتو ویونکی د توبې نه پس دامامت حکم

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زماپه پلار مولاناامین الحق صاحب باندې بعضې مخالفینو دذاتی عنادپه وجه داالزام لګولې دې چه ده دنن نه څلویښت(۴۰) کاله مخکښې دآنحضرت فداه ابی وامی په باره کښې نازیباکلمات استعمال کړی وو.چه دهغې په وجه دهغې وخت علماؤ دې دامامت نه لرې کړې وو.حال داچه زماوالد صاحب په خپل ټول عمرکښې چرته داقسم الفاظ نه دی وئیلې.زماوالدصاحب دسلسله عالیه قادریه سره منسلک دې.داولیاء الله منلو والا اومعتقد دې.اودحضور ﷺ په ادنی امتی

﴿۱﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: ویکره امامة عبد واعرابی وفاسق واعمی ومبتدع، قال ابن عابدین: تکره امامته بکل حال بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیم کراهة تحریم. (ردالمحتار مع الدرالمختار ص ۴۱۴ جلد ۱ مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

﴿۲﴾ (مشکواة المصابیح ص ۳۲۱ جلد ۱ الفصل الثانی کتاب الامارة)

كيدلو باندې فخر كوى، خدائ دې نكړى كه چرته دبشريت په مقتضاء داقسم الفاظ وئيلې وى اوده توبه ويستلې وى او انابت الى الله شوې وى نوآياده پسې اقتداء صحيح ده؟ بينوا توجروا.

المستفتى:سيدالابرارمنشى فاضل نوشهره........٦/٤/١٩٦٩ء.

الجواب: په شرعى ثبوت سره پيغمبرته كنځل كولو دثابتيدلونه پس دكنځل كونكى توبه دقرآن،حديث او فقهې په بنيادصحيح ده،اوامامت ئې هم صحيح دې.

قال الله تعالىٰ فى شان المنافقين، ولقد قالوا كلمة الكفر وكفروا بعد اسلامهم وهموا بما لم ينالوا الى ان قال فان يتوبوا يك خيرالهم (الاية)﴿١﴾ وجه الاستدلال ان المنافقين كانوا مسلمين ظاهرا، ويجرى عليهم احكام المسلمين وقال الله تعالىٰ غافر الذنب وقابل التوب﴿٢﴾ من غير تقيد وتخصيص ، وقال رسول الله ﷺ التائب من الذنب كمن لا ذنب له ﴿٣﴾ وقال العلامة الشامى فى ردالمحتار ص ٤٠٢ جلد٣ فهذا صريح كلام القاضى عياض فى الشفاء والسبكى وابن تيميه وائمه مذاهب على ان مذهب الحنفية قبول التوبة بلا حكاية قول آخر عنهم وانما حكوا الخلاف فى بقيه المذاهب الخ﴿٤﴾. وهوالموفق

په ګانړه باندې د نفع اخستونكى اودپيشه ورامام داقتداء حكم.

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائى چه﴿١﴾يوپيش امام چاته درې زره(٣٠٠٠) روپې وركړې او زمكه ئې ترګانړه جوړه كړه،اودزمكې دپيداوارنه مالک ته هيڅ هم نه وركوى او وركړې شوې رقم په دستور سره ساتى.آيا دداسې قسم معامله كونكى اقتداء جائز ده ؟﴿٢﴾.داسې كس چه

﴿١﴾(سورة التوبة پاره: ١٠ ركوع: ١٦ آيت: ٧٤)

﴿٢﴾(سورة المؤمن پاره: ٢٤ ركوع: ١ آيت : ٣)

﴿٣﴾(مشكواة المصابيح ص٢٠٦ جلد١ باب الاستغفار والتوبة)

﴿٤﴾(ردالمحتارهامش الدرالمختار ص٣١٩ جلد٣ مطلب مهم فى حكم ساب الانبياء باب المرتد)

همیشه دپاره دامامت پیشه اختیارکړی.هغه پسې همیشه دپاره مونځ کول څنګه دی (۳) .که داسې پیشه ور امام پسې اقتداء صحیح نه وی نودې به څنګه په صحیح لاره راوستلې شی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: شوکت علی ولد تاج ملوک خان طورومردان...... ۸/۴/۱۹۲۹ء

الجواب: (۱) .په مرهونه باندې نفع اخستل جائز نه ده. که مشروط وی او که معروف وی، اوزمونږ په علاقو کښې معروف ده لهذا حرام ده. اودې مرتکب فاسق دې.ده پسې مونځ کول مکروه تحریمی دی (۱) .لیکن دانفراد نه اقتداء افضل ده.

عن ابی برده بن ابی موسیٰ قال قدمت المدینة فلقیت عبد الله بن سلام فقال انک بارض فیها الربوا فاش فاذا کان لک علی رجل حق فاهدیٰ الیک تبن او حمل شعیر او حبل قت فلا تاخذه فانه ربوا، رواه البخاری ،وقال ابن عابدین: قلت والغالب من احوال الناس انهم انما یریدون عند الدفع الانتفاع ولو لاه لما اعطاه الدراهم وهذا بمنزلة الشرط لان المعروف بمنزلته کالمشروط وهذا مما یعین المنع ﴿۲﴾ (ردالمحتار ص۴۲۷ جلد۵) وفی منحة الخالق قال الرملی ذکر الحلبی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیم الفاسق والمبتدع کراهة تحریم وفی البحر بعد عبارة والا فالاقتداء بهم اولیٰ من الانفراد (بحر ص ۳۴۹ جلد ۱)﴿۳﴾ .

(۳،۲) .دامامت پیشه خوپخپله باندې یو مستحسن کار دې بیشکه چه کله په اجرت کښې فرائض او واجبات اخلی یا دشرعی مالدارتوب باوجود زکوة اوفطرانې اخلی نوداکارډیرقبیح دې په محلې والو باندې ضروری ده چه دده دپاره تنخواه مقررکړی او زکوة وغیره ورله په اجرت یعنی تنخواه کښې نه ورکوی.وهوالموفق.

﴿۱﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: صلی خلف فاسق او مبتدع نال فضل الجماعة وکذا تکره خلف امرد، قال ابن عابدین: افاد ان الصلاة خلفهما اولیٰ من الانفراد. (الدرالمختار مع ردالحتار ص ۴۱۵ جلد ۱ مطلب فی امامة الامرد باب الامامة)

﴿۲﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۴۳ جلد۵ کتاب الرهن)

﴿۳﴾ (منحة الخالق علی هامش البحر الرائق ص ۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

ریډیو ټی وی وغیره مرمت کونکی مستری پسې دَ اقتداء حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَیو مولوی صاحب ځوئ دَ ریډیو او ټی وی مستری دې نو آیا دې مستری ځوئی پسې مونځ اداکول جائز دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: هدایت الله کانګړه چارسده...... ۲۱/شعبان ۱۴۰۹ھ

الجواب: فاسق پسې دَفاسقانو اقتداء بغیر دَڅه کراهت نه جائز ده.﴿۱﴾ . (ماخوذ از بحر هندیه باب الامامة). وهو الموفق.

﴿۱﴾ قال العلامة ابن نجیم رحمه الله: وینبغی ان یکون محل کراهة الاقتداء بهم عندوجود غیرهم والا فلا کراهة کما لا یخفیٰ.

(البحر الرائق ص۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

باب القراءة فی الصلوة

په لااله باندې وقف کول مونځ فاسدونکې نه دې.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یوسړې دکلمه توحید دذکرپه دوران کښې یادَمونځ په دوران کښې په لااله، باندې وقف اوکړی، اودَ وقف نه پس الا الله، اووائی اوداوقف کول قصدا یا په هیره اویا د ناپوهئ په وجې سره وی نو دَدې څه حکم دې؟ مونځ به فاسدوی یانه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مولاناغلام جلیل صاحب مدرس مدرسه مفتاح العلوم هنګو.. ۱۹۸۲ء/۱۰/۷

الجواب: دَمفتیٰ به قول مطابق داوقف دَمونځ فاسدونکې نه دې. (فلیراجع الی الهندیه ص۸۵ جلد۱ الفصل الخامس زلة القاری﴿۱﴾. وهوالموفق.

دَ دوو(۲) سورتونو په مینځ کښې ورکوټې سورت پریخودل مکروه دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که یو امام دوه(۲) سورتونه مثلاً اولنی رکعت کښې سورة الفیل اولولی، اودویم رکعت کښې سورة الماعون اووائی یاپه اولنی رکعت کښې سورة العصر اووائی او په دویم رکعت کښې الم ترکیف اووائی نو دامکروه دی یانه؟ ددې دواړو صورتونو څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم...... ۱۹۸۲ء/۹/۱۴

﴿۱﴾ قال فی الهندیه: وان تغیر به المعنی تغیرا فاحشا نحو ان یقرأ شهد الله انه لا اله ووقف ثم قال الا هو لا تفسد صلاته عند عامة علمائنا وعند البعض تفسد صلاته والفتویٰ علی علم الفساد بکل حال هکذافی المحیط. (فتاویٰ عالمگیریه ص ۸۱ جلد ۱ فصل الخامس فی زلة القاری)

الجواب: چه کله یو امام په اولنی رکعت کښې الم ترکیف اووائی او په دویم رکعت کښې ارایت الذی اووائی نودامکروه دی. اوچه کله په اولنی رکعت کښې والعصر اووائی اوپه دویم رکعت کښې الم ترکیف ....الخ. اووائی نودامکروه نه دی.

کمافی شرح التنویر مع ردالمحتار قبیل باب الامامة ویکره الفصل بسورة قصیرة اما بسورة طویلة بحیث یلزمه منه اطالة الرکعة الثانیه اطالة کثیرة فلا یکره ، شرح المنیة ﴿١﴾. وهوالموفق

په مونځ کښې دوه سورتونوسره فصل کول جائز دی اوپه یو ورکوټی سورت سره فصل کول مکروه دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې په اولنی رکعت کښې سورة الکافرون اوپه دویم رکعت کښې سورة الاخلاص اووائی یا په اولنی رکعت کښې سورة التین اوپه دویم کښې سورة القدر اووائی نو آیا دا طریقه مکروه یاغیرمکروه ده؟ مدلل اومبرهن جواب راؤلیږئ؟ بینوا توجروا

المستفتی: حکیم عبدالرؤف صاحب پابینی صوابی......١٩٨٩ء/٩/١

الجواب: که په دوه سورتونو سره فصل (جدا والې) وی نومکروه نه دې اوکه په یو سورت سره وی نو مکروه دی حوچه دافصل راوستونکې سورت ورکوټې وی. او که ښکاره اوږد سورت وی نومکروه نه دی.

کمافی شرح التنویر ص٥١٠ جلد١ ویکره الفصل بسورة قصیره، امابسورة طویلة بحیث یلزم منه اطالة الرکعة الثانیه اطالةً کثیرة فلا یکره (شرح المنیة) کما ذا کانت سورة قصیرتان ﴿٢﴾. وهوالموفق

یولوی آیت په دوه رکعتونو باندې تقسیم سره لوستل جائز دی خودَ سنتونه خلاف دی

الجواب: محترمی ومکرمی جناب صدر دارالافتاء مفتی صاحب دارالعلوم حقانیه

﴿١﴾ (ردالمحتارهامش الدرالمختار ص٣٠٤ جلد١ قبیل باب الإمامة)
﴿٢﴾ (ردالمحتارهامش الدرالمختار ص٣٠٤ جلد١ قبیل باب الامامة)

يو استفتاء خدمت کښې وړاندې کوو چه په څو اجزاو باندې مشتمله ده جواب ئې راکړئ. الف: ... په فرض جهري مونځ کښې امام د پاره په يو رکعت کښې د يو آيت کم نه کم څومره حصه لوستل ضروري ده؟

ب: ... يو آيت څومره اوږدوي د قرآن کريم د بعضې اوږدو آيتونو حوالې راکړئ. چه د هغې د يو جزء حصه لوستلو سره لمونځ صحيح کيږي او قرأت ادا کيږي. ج: يو امام صاحب د فجر په دوه رکعتونو کښې يو رکعت کښې سورة الفتح د آخرى آيت نمبر ۲۹ صرف آخرنۍ حصه يعني سيماهم في وجوههم ... اجرا عظيما پورې اولوستله او رکوع ئې اوکړه آيا دا مونځ به صحيح وي؟ بينوا توجروا.

المستفتي حبيب الله چوک ابريشم گران پشاور ۱۹۸۸،۷،۶

الجواب: چه کله مونځ گذار اوږد آيت لکه آيت الکرسي يا د سورة الفتح آخري آيت په دوه رکعتونو باندې تقسيم کړي نو د سورة الکوثر په اندازه ترينه اووائي نو واجب قرأت ادا شو او مونځ صحيح شو البته د سنتونو خلاف دي فليراجع الى ردالمحتار ص ۳۲۱ جلد ۱ بحث واجبات الصلوة(۱) وهو الموفق.

په العالمين او الرحمن کښې وصل او وقف دواړه جائز دي.

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه زمونږ امام په الحمدلله رب العالمين باندې وقف اوکړو او الرحمن الرحيم ئې جدا اووې. په دې باندې يو سړي اعتراض اوکړو چه دا غلط دي بلکه وصل کوه يعني ن الرحمن الرحيم وايه. ځکه چه دا وقف غلط دي. خبره دې پورې راغله چه امام صاحب

(۱) قال ابن عابدين: لو قرأ آية طويلة كآية الكرسي او المداينة البعض في ركعة والبعض في ركعة اختلفوا فيه على قول ابي حنيفة قيل لا يجوز لانه ماقرأ آية تامة في كل ركعة وعامتهم على انه يجوز لان بعض هذه الآيات يزيد على ثلاث قصار او يعدلها فلا تكون قراءته اقل من ثلاث آيات وهذا يفيد ان بعض الآية كالآية في انها اذا بلغ قدر ثلاث آيات قصار يكفي. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۲۸ جلد ۱ مطلب واجبات الصلاة)

ورته اووئیل چه ډیربنه بنه تعلیم یافته خلق ماپسې مونځ کوی هغوی غلطی نه نیسی نوته بې تعلیمه زماغلطی څنګه نیسې، ستامونځ ماپسې نه کیږی، تقریبًا دوه میاشتې پس یو ورکوټې اشتهار (پوسټر) خورشو په هغې کښې ئې دَ دروغو ګوته لګولې او فتوی ئې لګولې وه چه دَدې امام شکل دَ کافرانو پشان دې، ده پسې مونځ نه کیږی. سوال دا دې چه ددې مونځ اودَدې سړې څه حکم دې چه دَامام خلاف ئې دَدروغو اشتهار خور کړې دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: خان زمان دارتیان خانپورهزاره.......١٧/نومبر١٩٦٩ء

الجواب: وقف او وصل دواړه جائزدی رب العالمین الرحمن الرحیم هم جائز بلکه بهتر دې، لان الوقف بین الصفة والموصوف غیرمستحسن عندالفقهاء، وصرح به فی الخانیه علی هامش الهندیه ص١٤٣جلد١ ﴿١﴾. اوالرحمن الرحیم (جدا) لوستل هم جائز دی، لحدیث مرفوع رواه الترمذی ﴿٢﴾. (لاکنه منقطع) نودې کښې سختی کول نه دی پکار، اودروغ جوړول فسق دې لهذا دې سړی لره توبه ویستل اومعافی غوښتل ضروری دی. فقط.

﴿١﴾ قال العلامه فخرالدین القاضی خان: او فصل بین الوصف والموصوف بان قرأ انه کان عبدا ووقف ثم ابتدء بقوله شکوراً فمثل هذا لا یحسن ولا تفسد به الصلاة وکذا لو فصل بین قوله الا بذکر الله تطمئن القلوب لا تفسد الصلاة وان کان لا یحسن هذا الوقف لان مواضع الوصل والفصل لا یعرفها الا العلماء.
(فتاویٰ خانیه علی هامش الهندیه ص ١٥٥ جلد١ فصل فی قرأة القرآن)

﴿٢﴾ عن ام سلمة قالت کان رسول الله ﷺ یقطع قرأته یقرأ الحمد لله رب العالمین ثم یقف الرحمن الرحیم ثم یقف وکان یقرأها ملک یوم الدین هذا حدیث غریب وبه یقرأ ابوعبید ویختاره هکذا روی یحی بن سعید الاموی وغیره عن ابن جریج عن ابن ابی ملیکة عن ام سلمة ولیس اسناده بمتصل لان اللیث بن سعد روی هذا الحدیث عن ابن ابی ملیکة عن یعلی ابن مملک عن ام سلمة انها وصفت قراءة النبی ﷺ حرفا حرفا وحدیث اللیث اصح ولیس فی حدیث اللیث وکان یقرأ مالک یوم الدین.
(سنن الترمذی ص١١٦ جلد٢ ابواب القراءات عن رسول الله ﷺ)

دَ اختردَ مونځ په قرأت او هیئت کښې دَغلطئ شبه

سوال: محترم جناب مفتی صاحب دام مجدکم دارالعلوم حقانیہ اکوڑہ خٹک! مسئلہ آن ست کہ مایاں نماز عید الفطرے گزاردیم چوں در رکعت اول خطیب صاحب سورۃ الاعلیٰ شروع کرد، پس گفت سبح اسم ربک الاعلی الذی خلق، پس گفت والذی قدر فهدیٰ دوقسم لغزش صادر شد، یکے وقف بر خلق، ودوم ترک فسویٰ، چوں رکعت دوم شروع کرد سورۃ غاشیہ بخواند بـ مصیطر مع صاد بخواند، فاصلة السین والصاد بدل عنه ولهذا ذکر المفسر فی تفسیر الجلالین بمسیطر والافعادته قراءة ابی عمرو فی المتن غالباً، بعدہ بہ تکبیرات زوائد رکعت دوم شروع کرد پس بجائے سہ تکبیر پنج بگفت، چوں تکبیر چہارم گفت ہمہ مردمان ماسوائے چند افراد کہ امام بنظر ایشان درے آمد، بقیام ماندند، باقی ہمہ اشخاص برکوع رفتند، چو تکبیر پنجم گفت، مردماں بقومہ افتند وامام ہنوز برکوع آمد، وآن کسان چند کہ امام درنظرشان بود آں ہم برکوع افتند بمتابعت امام خود چوں سمع الله بعد از تکبیر پنجم بگفت مردمان بقومہ رفتہ متحیر شدند، کہ ایں چہ مصیبت برپا شد بعض در گفتگوئے مفسد نماز ہم در آمدند، چوں از سلام فارغ شد، من بندہ ناچیز عرض کردم کہ نماز را اعادہ باید کرد، ازانکہ متابعت کنندہ گان را نماز مکروہ شدہ، ومخالفین رکوع را کہ امام را در اول وآخر رکوع قطعاً نیافتند، نماز فاسد، ازانکہ شرکت با امام در رکن شرط است برائے ادراک رکن باامام ومتابعت ہم ضرور یست۔ ہردو فوت شدند، مگر ایشان بجواب من گفتند کہ نماز صحیح است حالانکہ در "مفتاح الصلاۃ" مے نویسد کہ اگر از مصلی فرض فوت شد اعادہ نماز فرض است واگر واجب فوت شد نماز را اعادہ کردن واجب واگر سنت فوت شد سنت واگر مستحب فوت شد اعادہ نماز مستحب است، چونکہ شمایاں را اللہ تعالیٰ علم وسیع وجامع عطا فرمودہ لہٰذا حل ایں مشکل بکنید۔ والسلام

المستفتی: مولوی میراکبر پیش امام مسجد میناخیل لکی مروت ١٩٦٩ء/٥/١

الجواب:درصورت مذکوره بالانمازعیدصحیح است هیچ مفسد ازامام متحقق نه شده است وگفتگوکنندگان نماز خودراازوجه جهل فاسدکرده اند .امام رادرین هیچ گناه نیست_فقط.

په مونځ کښې دَ نا مکمل آیات لوستلوحکم

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په مونځ کښې صرف مسلمات قانتات تائبات.لوستل څنګه دی؟دَ عسی ان يبدله نه لوستل ضروری دی يانه؟په وضاحت سره اوفرمايئ چه مونځ فاسدشوې دې يانه؟

الجواب:په مسئوله صورت کښې مونځ فاسد نه دې خو مکروه دې.

لان غاية الامر انه قرء وسط الاية وترک اولها، وقرء الصفة وترک الموصوف ولافساد فيه بدليل مافی ردالمحتار لو قرء آية طويله کآية الکرسی او المداينة البعض فی رکعة والبعض فی رکعة اختلفوا فيه علی قول ابی حنيفة قيل لا يجوز لانه ما قرء آية تامة فی کل رکعة وعامتهم علی انه يجوز لانه بعض هذه الايات يزيد علی ثلاث آيات قصار الخ﴿۱﴾، قلت فلو کانت القراء ة من وسط الاية مفسدة لحکموا بالفساد وما قالوا قلت ومن قرء کراماً کاتبين يعلمون ما تفعلون بعد الفاتحة هل تصح صلوٰته اولا، فافهم، نعم الوقف بين الصفة والموصوف غير مستحسن کما فی فتاویٰ قاضی خان فليراجع ﴿۲﴾. وهو الموفق

﴿۱﴾ (ردالمحتارهامش الدرالمختار ص۳۳۸جلد ۱ مطلب واجبات الصلاة)

﴿۲﴾ قال العلامه فخرالدين المعروف بقاضی خان: وان وصل فی غير موضعه او فصل فی غير موضعه فقد ذکرنا نحوه ان لم يتغير المعنیٰ تغيرا فاحشا بان وقف علی الشرط وابتدأ بالجزاء فقرأ ان الذين آمنوا وعملوا الصالحات ووقف وقفا تاما ثم ابتدأ بأُلئک هم خيرالبرية او قرأ من عمل صالحا من ذکر او انثی وهو ......(بقيه حاشيه په راروان مخ ....)

په اولنی رکعت کښې دَ یوسورت حصه او په دویم کښې پوره سورت لوستل افضل نه دی

سوال: که په اولنی رکعت کښې دَیوسورت یوه رکوع اوپه دویم رکعت کښې پوره سورت اولوستلې شی نوآیاپه دې سره مونځ کیږی؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمدوصی الدین راوالپنډی.... ۱۹۷۵ء/۱۱/۲۶.

الجواب: داسې کول جائزدی دَاعتراض قابل نه دې. البته افضل او بهترنه دی. کما فی ردالمحتار ص ۵۱۰ جلد ۱ وکذا لو قرء فی الاولیٰ من وسط سورة او من سورة اولها ثم قرء فی الثانية من وسط سورة اخریٰ او من اولها او سورة قصيرة الاصح انه لا يكره لاكن الاولیٰ ان لا يفعل من غير ضرورة ﴿۱﴾. وهوالموفق

که په قرأت کښې تغیرفاحش نه وی راغلی نومونځ نه فاسدیږی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یوسړې په مونځ کښې قرآن په غلطې طریقې سره وائی لکه دَ .انا .په ځائې .اِن .دَ .ارسلنا .په ځائې ارسلنَ. دَ کیف فعل .لام اوږد کړی فعلا ،وائی اوپه سورة الم نشرح کښې چه څومره دَ کَ .ضمیرونه دَخطاب دی هغې ټولو کښې آواز اوږدکړی او ،کا .وائی

(بقیه حاشیه) مؤمن ووقف عليه ثم ابتدأ بقوله فلنحيينه حياة طيبة او فصل بين الوصف والموصوف بان قرأ انه كان عبداً ووقف ثم ابتدأ بقوله شكورا فمثل هذا لا يحسن ولا تفسد به الصلاة وكذا لو فصل بين قوله الا بذكر الله تطمئن القلوب لا تفسد الصلاة وان كان لا يحسن هذ الوقف لان مواضع الوصل والفصل لا يعرفها الا العلماء.

(فتاویٰ خانيه على هامش الهنديه ص ۱۵۵ جلد ۱ فصل فی قرأة القرآن)

﴿۱﴾ (ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۴۰۲ جلد ۱ قبيل باب الامامة)

دغه شان دَسورة کوثرپه .ان. کښې آواز اوږد کړی نو .انا .وائی .نوپه دې سره مونځ فاسدیږی یانه؟ اوکه فاسدیږی نولوستونکې که چرته امام وی نودَ مقتدیانوبه څه حکم وی؟ بینوا توجروا

المستفتی:محمدعلی حسن خیل.....١٩٧٥ء/٢٨/٧

الجواب:په دې امام باندې ضروری ده چه مشق اوکړی او صحیح لوستونکې جوړشی البته دَفاحش تغیر نشتوالی په وجه باندې به مونځ نه فاسدیږی﴿١﴾ وهوالموفق.

په قرآن کښې دَ وقف پریخودل دَ کفرموجب اودَمونځ فسادونکې نه دی

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه ،لست علیهم بمصیطر، الا من تولی وکفر،فیعذبه الله العذاب الاکبر،الایة،په باره کښې ئې په حاشیه سجاوندی کښې دې آیت باندې لیکلې دی چه په ،کفر، باندې وقف کول نه دی پکار،که چاپه قصداوکړو نو کافر به شی،اوکه سهواً ئې اوکړو نومونځ به ئې فاسد شی.نودَمحشی داقول صحیح دې اودَقانون بالکل مطابق دې وجه ئې داده چه دلته ،الا، مستثنی منقطع ده او ددې آیت معنی داده چه ته په دوی باندې نګران نه ئې اوکوم کس چه مخ واړوی اوکفراوکړی نو الله تعالی به هغه ته لوئې عذاب ورکړی،نودې صورت کښې په ،کَفَرَ، باندې

﴿١﴾ قال فی الهندیه: (ومنها) ذکر حرف مکان حرف، ان ذکر حرفا مکان حرف ولم یغیر المعنی بان قرء ان المسلمون ان الظالمون وما اشبه ذلک لم تفسد صلاته وان غیر المعنی فان امکن الفصل بین الحرفین من غیر مشقة کالطاء مع الصاد فقرأ الطالحات مکان الصالحات تفسد صلاته عند الکل وان کان لا یمکن الفصل بین الحرفین الا بمشقة کالظاء مع الضاد والصاد مع السین والطاء مع التاء اختلف المشائخ قال اکثرهم لا تفسد صلاته هکذا فی فتاویٰ قاضی خان.

(فتاویٰ عالمگیریه ص ٨٩ جلد ١ الفصل الخامس فی زلة القاری)

په تیرسلی صورت کښې دفاحش غلطئ په وجه مونځ فاسد دې (سیف الله حقانی)

وقف نه کیږی. او چه کله ئې په کفر، باندې وقف او کړو نو دا معنی به شی. اې پیغمبر علیه السلام ته په دوی باندې نګران نه ئې مګر په هغه چانګران ئې چه مخ ئې واړولو او کفرئې او کړو. چه دا دَالله تعالی دَمرضئ بالکل خلاف دی او متصل به شی، په دې صورت کښې قصداً وقف کول کفر کیدل او سهواً مونځ فاسد کیدل پکار دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: سیدلعل شاه بخاری خطیب واه کینټ مدنی مسجد.... ۴ شعبان۱۳۹۴ھ

الجواب: دَیو مسلمان واقف دا فاسده معنی مراد نه وی نو لهذا داوقف به نه مفسد وی او نه به مکفروی. ﴿۱﴾.

کمافی منحة الفکر ص ۶۲ وحاصل معنی البیت بکماله انه لیس فی القرآن وقف واجب یا ثم القاری بترکه ولا وقف حرام یا ثم بوقفه لانهما لا یدلان علی معنی فیختل بهما الا ان یکون لذلک سبب یستدعی تحریمه و موجب یقتضی تاثیمه

﴿۱﴾ قال الشیخ محمد امین ابن عابدین: (قوله او بوصل حرف بکلمة نحوا یاکنعبد او بوقف وابتداء لم تفسد وان غیر المعنی به یفتیٰ بزازیة) قال فی البزازیه الصحیح انه لا یفسد وفی المنیة لا یفسد علی قول العامة وعلی قول البعض یفسد وبعضهم فصلوا بانه ان علم ان القرآن کیف هو الا انه جری علی لسانه لا تفسد وان اعتقدان القرآن کذلک تفسد قال فی شرحها والظاهر ان هذا الاختلاف انما هو عند السکت علی ایا ونحوها والافلا ینبغی لعاقل ان یتوهم فیه الفساد ، واما قطع بعض الکلمة عن بعض فافتی الحلوانی بانه مفسد وعامتهم قالوا لا یفسد لعموم البلویٰ فی انقطاع النفس والنسیان وعلی هذا لو فعله قصداً ینبغی ان یفسد وبعضهم قالوا ان کان ذکر الکلمة کلها مفسداً فذکر بعضها کذلک والا فلا قال قاضی خان وهو الصحیح والاولیٰ الاخذ بهذا فی العمد وبقول العامة فی الضرورة وتمامه فی شرح المنیة (قوله او بوقف وابتداء) قال فی البزازیة الابتداء ان کان لا یغیر المعنی تغیراً فاحشا لا یفسد نحو الوقف علی الشرط قبل الجزاء والابتداء بالجزاء وکذا بین الصفة والموصوف وان غیر المعنی نحو شهد الله انه لا اله ثم ابتدأ بالاهو لا یفسد عند عامة المشائخ لان العوام لا یمیزون ولو وقف علی وقالت الیهود ثم ابتدأ بما بعده لا تفسد بالاجماع وفی شرح المنیة والصحیح عدم الفساد فی ذلک کله. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۶۷ جلد ۱ قبیل مطلب اذا قرأ تعالیٰ جد بدون الف لا تفسد)

کـان يقصد الوقف على مامن اله، رانى كفرت ونحوهما كماسبق من غير ضرورة اذ لا يـقـصـد ذلك مسلم واقف على معناه واذالم يقصد فلا يحرم عليه الاالوصل ولا وقف فـى مبنـاه، واما غيـر واقـفيـن عـلـى معناه ففى الامرسعة عليهم لا كن لاحسن مع عدم الـقـصـد ان يجتنب الوقف على مثل ذلك مطلقا للايهام على خلاف المرام لا سيما اذا كان مستمعا فى ذلك المقام. وهوالموفق

په قرآن کښې کتلوسره لوستل مونځ فاسدوی

او دعائي حفظ والا مونځ ثابت دي

الجواب:علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه﴿۱﴾ يو سړې يعنی مونځ گزار په قرآن مجيد کښې کتلوسره مونځ کولې شی يانه؟﴿۲﴾.دَمونځ يو کتاب دې (کتاب مکمل) په هغې کښې دی چه دَهفتې په شپه يادَجمعې په شپه څلور رکعته نفل اوکړه يو رکعت کښې سورة دخان،دويم کښې سورهٔ ياسين دريم کښې سجده ا وپه څلورم کښې سورهٔ الملک اولوله.نو آيادې سورتونو تخصيص راغلې دې که نه؟ او داحديث دې يانه؟ بينوا توجروا

المستفتی: فضل الرحمن عرفانی خطيب ملتړی کالج انجنيرنگ رسالپور

الجواب: په مونځ کښې دَقرآن شريف نه لوستل مونځ فاسدوی،﴿۱﴾ (هدايه وغيره) هومذهب امام الائمه وهومكروه عندصاحبيه وجائز عندالشافعی رحمه الله وغيره

﴿۱﴾ واذا قرأ الامام من المصحف فسدت صلاته عند ابى حنيفة رحمه الله وقالا هى تامة لانهاعبادة انضافت الى عبادة اخرىٰ الا انه يكره لانه تشبه بصنيع اهل الكتاب ولابى حنيفة رحمه الله ان حمل المصحف والنظر فيه وتقليب الاوراق عمل كثير ولانه تلقن من المصحف فصار كما اذا تلقن من غيره ...... اما فساد الصلاة فبالعمل الكثير.

(هدايه على صدر فتح القدير ص ۳۵۱ جلد ۱ باب مايفسد الصلاة ومايكره فيها)

داحدیث په ترمذی شریف کښې مروی دې. ﴿١﴾ ‹اودې سورتونولوستل په یادو ضروری دی›.

په مونځ کښې دَ ثنا پریخودلو، درودشریف ، دَ قاف په ځائې کاف اودَ الحمد په ځائې دَحمدوئیلوحکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږدَجمات امام هم په مونځ کښې سبحانک اللهم...الخ پرېږدی،دَقاف په ځائې کاف او دَالحمد په ځائې حمد ‹بغیرالف لام نه› وائی.مونځ ډېرزرختموی،تردې چه کله کله درود شریف هم نه وائی.نو داسې قراۃ کول یعنی غلط لوستل دَمونځ فاسدونکې دی یانه؟ دغه شان که زمونږمونځ نه کېږی نو داسې امام معزول کول لازمی دی یانه؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالطیف امان ګړه

الجواب:فقهائې کرامو لیکلې دی چه په سبحانک اللهم پریخودلو سره،الف لام پریخودلو سره،دَقاف په ځائې کاف وئیلو سره،اودَدرود شریف پریخودلو سره مونځ خلاف سنت اومکروه کېږی.﴿٢﴾ پس دې امام صاحب دپاره ضروری دی چه دَدې شکایتونو ازاله اوکړی یا پخپله مستعفی شی باقی دَدَ سې

﴿١﴾ عن ابن عباس انه قال بینما نحن عند رسول الله ﷺ اذ جاء ه علی ابن ابی طالب فقال بابی انت وامی تفلت هذا القرآن من صدری فما اجد نی اقدر علیه فقال له رسول الله ﷺ یا ابا الحسن افلا اعلمک کلمات ینفعک الله بهن وینفع بهن من علمته ویثبت ماتعلمت فی صدرک قال اجل یا رسول الله فعلمنی قال اذا کان لیلة الجمعة فان استطعت ان تقوم فی ثلث اللیل الآخر فانها ساعة مشهودة والدعاء فیها مستجاب وقد قال اخی یعقوب لبنیه سوف استغفرلکم ربي یقول حتی تاتی لیلة الجمعة فان لم تستطع فقم فی وسطها فان لم تستطع فقم فی اولها فصل اربع رکعات تقرأ فی الرکعة الاولیٰ بفاتحة الکتاب وسورة یاسین وفی الرکعة الثانیة بفاتحة الکتاب وحم الدخان وفی الرکعة الثالثة بفاتحة الکتاب والم تنزیل السجدة وفی الرکعة الرابعة بفاتحة الکتاب وتبارک الملک المفصل الخ.
‹جامع الترمذی ص١٩٦ جلد٢ ابواب الدعوات باب فی دعاء الحفظ›

﴿٢﴾ قال العلامه ابن عابدین: واما المتأخرون کابن مقاتل وابن سلام واسمعیل الزاهد وابی بکر البلخی والهندوانی وابن الفضل والحلوانی فاتفقوا...... ‹بقیه حاشیه په راروان مخ....›

جماتونو امامان چه دَهغوی باقاعده مناسب تنخواه مقرر نه وی. معزول کول دَعاقبت اندیشئ والا کار نه دې. داسې جماتونو ته دَداسې امامانو نه بغیربل څوک رغبت نه کوی. وهوالموفق

په سورۀ العصرکښې وعملوا الصالحات پریخودلوسره مونځ واجب الاعاده نه دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې بارۀ کښې څه فرمائی چه زمونږ امام په سورۀ العصرکښې پوره وعملواالصلحت، پریخودو اومونځ ئې اوکړو، دَدې مونځ اعاده واجب ده یانه؟ ځکه چه اندازۀ درې واړه آیتونه یوځائې کول واجب دی. اودې جملې دَپریخودلو په صورت کښې اندازه دَ دریو آیتونونه کم شوه. نو اعادې په صورت کښې به باجماعت اعاده کول غواړی که ځان له؟ بینوا توجروا

المستفتی: حاجی محمدعارف. مولوی عبیدالله دکی بلوچستان.... ۲۰/جنوری ۱۹۷۵ء

الجواب: په دې خدف سره فحش تغیرنه لازمیږی، اوداباقی هم دَ انااعطیناک الکوثر (سوره الکوثر) نه کم نه دې. لهذا په صورت مسؤله کښې به اعاده نشی کولې کمافی الدرالمختاروکذالوکانت تعدل ثلثا قصاراً، (هامش ردالمحتار ص۴۲۷ جلد۱ وکذا الحروف الباقی تزیدعلی ثلثین. ﴿۱﴾. فقط.

(بقیه حاشیه) علی ان الخطاء فی الاعراب لا یفسد مطلقا ولو اعتقاده کفرا لان اکثر الناس لا یمیزون بین وجوه الاعراب قال قاضی خان وما قاله المتاخرون اوسع وما قاله المتقدمون احوط وان کان الخطا بابدال حرف بحرف فان امکن الفصل بینهما بلا کلفة کالصاد مع الطاء بان قرأ الطالحات مکان الصالحات فاتفقوا علی انه مفسد وان لم یمکن الا بمشقة کالظاء مع الضاد والصاد مع السین فاکثرهم علی عدم الفساد لعموم البلوئ. (ردالمحتار ص۴٦٦ جلد ا مطلب مسائل زلة القاری)

وقال الحصکفی: وسنتها ترک السنة لا یوجب فساد او لا سهوا بل اساءة لو عامداً ...... والثناء...... والصلاة علی النبی فی القعدة الاخیرة. (الدرالمختار ص۳۵۲جلد ا مطلب سنن الصلوة)

﴿۱﴾ (الدرالمختارعلی هامش ردالمحتار ص ۳۳۸ جلد ا باب صفة الصلاة مطلب کل صلاة ادیت مع کراهة التحریم تجب اعادتها)

په سورة البقره کښې دَ .من رسله. نه پس والقدرخیره وشره الخ لوستل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که چرته امام دَسورت البقره په قرأت کښې دَ من رسله نه پس په غلطئ سره والقدر خیره وشره من الله تعالی والبعث بعدالموت هم اووائی نوسجده سهو واجب ده که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: اکرام الحق ای ۲۳۶ راولپنډی.......۲/محرم ۱۳۹۲ھ

الجواب: صریح جزئیه ملاؤنه شوه دَقواعدوپه بنا باندې سجده سهو واجب نه ده. لعدم الموجبات ولیس ههناتاخیر الفرض.فقط.

په مونځ کښې د صِرَاطَ په ځائې صَرَاطَ (فتحې سره) او دَ کذبوه په ځائې کذبوها اویغشاها په ځائې یغشیٰ لوستل

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زید په مونځ کښې صَرَاطَ دَ کذبوه په کذبوها اود یغشاها ،په ځائې یغشیٰ،وائی.حال داچه زید په خپل گمان کښې صحیح لولی.نوپه دې سره مونځ فاسدیږی یانه؟ بینوا توجروا

المستفتی: پیش امام مسجد قیام الدین بونیر سوات.... ۳۰/جنوری ۱۹۷۵ء

الجواب: په دې ټول صورتونو کښې نه مونځ فاسدوی لعدم التغیر الفاحش،اونه مکروه دې.لکونه من الزلل التی لایخلو منهااحدمن البشر(۱).وهوالموفق.

---

(۱) قال فی الخانیه : اما الخطاء فی الاعراب اذا لم یغیر المعنی لا تفسد الصلاة عند الکل. (فتاویٰ الخانیه علی هامش الهندیه ص ۱۳۹ جلد ۱ فصل فی قراة القرآن)

وقال العلائی: ومنها زلة القاری فلو فی اعراب او تخفیف مشدد وعکسه او بزیادة حرف فاکثر نحو الصراط الذین او بوصل حرف بکلمة نحو ایا کنعبد او بوقف او ابتداء لم تفسد وان غیر المعنیٰ به یفتیٰ بزازیة.

(الدرالمختار ص۴۶۷ جلد ۱ مطلب مسائل زلة القاری)

ضاد دَ ظاد او دال دواړه سره مشابه لوستل جائز دی

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه ،ضاد ،دَظاء سره مشابه دې اوکه دال سره په مونځ کښې څنګه وئيل پکار دی، په کوم سره مونځ کيږی او په کوم سره نه؟ خلق په دې کښې ډير اختلاف ساتی؟ بينوا توجروا

المستفتی. رشيداحمدهاشمی خطيب جامع مسجدعمراوچ شريف

الجواب: دَ حرف ضاد ،په مخرج يا دَصفاتو په تعين کښې هيڅ اختلاف نشته، البته دَ ادا کولو په وخت کښې مختلف آوازونه اوريدلې کيږی، دَاکثريت ميلان مشابه بالظاء طرفته دې او دَ بعضو ميلان مشابه بالدال طرف ته دې. وهوالمسموع من قراء الحرمين الشريفين وسائر العرب،وهوالموفق.

په "حرف ضاد" کښې تشدد کول نه دی پکار

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که ضاد "چرته دَ مفخم

﴿١﴾ قال فی امداد الفتاویٰ: ملا علی قاری در شرح مقدمه جزری گفته ليس فی الحروف ما يعسر علی اللسان مثله والسنة الناس فيه مختلفة فمنهم من يخرجه ظاء ومنهم من يخرجه دالا مهملة او معجمة ومنهم من يخرجه طاء مهملة ومنهم من يشبه دالا ومنهم من يشبه بالظاء المعجمة لکن لما کان تميزه من الظاء مشکلا بالنسبة الی غيره امر الناظم بتميزه لفظاً الخ، وفی ردالمحتار مانصه وفی التاتارخانيه ...... الخطاء اذا دخل فی الحروف لا يفسد لان فيه بلوی عامة الناس لا نهم لا يقيمون الحروف الا بمشقة اه وفيها اذا لم يکن بين الحرفين اتحاد المخرج ولا قربة الا ان فيه بلوی العامه کالذال مکان الضاد او الزای المحض مکان الذال والظا مکان الضاد لا تفسد عن بعض المشائخ اه قلت فينبغی علی هذا عدم الفساد فی ابدال الثاء سينا والقاف همزة کما هو لغة عوام زماننا فانهم لا يميزون بينهما ويصعب عليهم جداً کالذال مع الزاء ولا سيما علی قول القاضی ابی عاصم وقول الصفار.
(امداد الفتاویٰ ص١٨٥ تا ١٨٧ جلد١ فصل فی التجويد)

دال یا ظاء معجمه یا دَخالص دال یا دَ دال سره مشابه اولولي نو دَدې حکم به په دې صورتونو کښې څه وي. کوم یو صحیح دې او کوم باندې به مونږ کښې فرق راځي؟ تفصیلاً اولیکئ ډیره مهربانی به وي؟ بینوا توجروا.

المستفتی اساتذه دارالعلوم حنفیه مظهرالعلوم میران شاه وزیرستان ۲۱ رمضان ۱۴۰۵ھ

الجواب: دَ "ضاد" په صفاتو او مخرج کښې هیڅ اختلاف نشته البته په آواز کښې ئې اختلاف شته.

قال العلی القاری فی المنح الفکریه ص۳۸ والسنة الناس فیه مختلفة فمنهم من یخرجه ظاء ومنهم من یخرجه دالاً مهملة او معجمة، ومنهم من یخرجه طاء مهملة کالمصریین: ومنهم من یسمه ذالاً ومنهم من یشیربها بالظاء المعجمة، انتهیٰ،

په موجوده وخت کښې دَ دال مفخم او مشابه بالظاء ډیر رائج دی. کوم خلق چه مشابه بالظاء ته ترجیح ورکوی، هم قراء الهند و اکثر اکابرنا الدیوبندین. هغه دَ "زلة القاری" د جزئیاتو نه دلیل نیسی. او دَتجوید دکتابونو په دې عبارت لولا الاستطالة لکانت الضاد طاء باندې هم استدلال کوی. کښې نو دَائمهٔ فن په کتابونو کښې داعبارت نشته چه ان صوت الضاد کصوت الظاء او کوم خلق چه مشابه بالدال المفخمه ته ترجیح ورکوی هغوی دَاهل لسان عربو په اداسره دلیل نیسی.

ویؤیدهم ان القرآن متواتر وهو عبارة عن اللفظ الدال علی المعنی فلا جرم ان یکون صوت الضاد متواتراً ایضا کسائر الحروف فعلیک بالتمیزبین ما بقسر القاسر وبین غیره

دغه شان دَ "سیرافی" دَ کلام نه هم معلومیږی. چه ظاء او مشابه بالظاء دَ ضاد ضعیفه غیرفصیحه آواز دې.

کمافی الرضی ص۳۷۸ شرح الشافیه، قوله الضاد الضعیفه قال السیرافی انها فی لغة قوم لغتهم ضاد (وهم العجم کلهم) فاذا احتاجوا الی التکلم بها فی العربیه اعتاصت علیهم فربما اخرجوها ظاء...... وربما تکلفوا اخراجها من مخرج الضاد فلم یتأت لهم فخرجت بین الضاد والظاء فافهم،

پس بنا برحدیث شریف اقرءوا فکل حسن رواه

ابوداؤد﴿۱﴾ دې حرف کښې سختی کول نه دی پکار اومونځ دواړه قسم ویونکی پسې جائز دې.﴿۲﴾ .کمافی الفتاوی الرشیدیه وفتاوی دارالعلوم دیوبند وامدادالفتاوی.﴿۳﴾

نوټ: ائمه تجوید فرمائی لولاالاطباق لصارت الطاء دالا منح ص۱۵،حال داچه دا دَهیچامذهب هم نه دې چه دَطاء آواز دَ دال دَآواز پشان دې.هوفکـــذا فی الضاد والظاء فافهم،وهوالموفق.

په حرف ضاد کښې دَ علماؤ اختلاف اودَتطبیق تفصیل.

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې فرمائی چه دَضاد په باره کښې کوم یوصحیح دې اوکوم یو راجح دې،یعنی مشابه بالظاء یا مشابه بالدال.دغه شان ددې خپل مستقل مخرج څه دې؟آیاپه مخرج به اکتفاکؤلې شی یا آواز وغیره به هم معتبروی.دغه شان دَمونځ دَصحیح والی دارومدار په کوم قسم باندې دې هم ددې وجې دَجماعت دَپریخودلو څه حکم دې؟هغه ته فاسق وئیلې کیدې شی یانه؟بینوا توجروا المستفتی:شمس العابدین هزاره.

﴿۱﴾(مشکواة المصابیح ص ۱۹۱ جلد۱ کتاب فضائل القرآن الفصل الثالث)

﴿۲﴾قال ابن عابدین: (قوله الا مایشق) قال فی الخانیه والخلاصة الاصل فیما اذا ذکر حرفامکان حرف وغیر المعنی ان امکن الفصل بینهما بلا مشقة تفسد والا یمکن الابمشقة کالظاء مع الضاد المعجمتین والصاد مع السین المهملتین والطاء مع التاء قال اکثرهم لا تفسد. (ردالمحتار ص ۴۶۸ جلد۱ مطلب مسائل زلة القاری)

﴿۳﴾ حضرت شیخ رشید احمد ګنګوهی رحمه الله فرمائی چه دَ.د.ظ.ض.دَجدا حرف کیدلو او جدا مخرج کیدلو په باره کښې خو شک نشته،لیکن چه څوک معذور وی اودالفظ دَخپل مخرج نه نشی اداکولې اودَخپل طاقت مطابق کوشش هم کوی دَهغوی مونځ صحیح دې.کوم کس چه ئې دَ ډک دال په آواز کښې وائی هغه پسې مونځ کویٔ.فقط (فتاوی رشیدیه ص۲۷۲ د حرف ضاد اداکولو طریقه،باب القراءة).

شیخ اشرف علی تهانوی رحمه الله فرمائی:دَضادپه ځائې دال وئیل غلط ظاء وئیل هم غلط قصداً وئیل ګناه ده لیکن دعموم بلوې په وجه دَ دواړو مونځ (باقی حاشیه په بل مخ)

الجواب: ضاد ،ظاء او دال جدا جدا حرفونه دی او دَهریو جدا جدا مخرج دي،

قال فی الشافیه وللضاد اول احدی حافتیه وما یلیها من الاضراس وللظاء طرف اللسان وطرف الثنایا وللدال طرف اللسان واصول الثنایا العلیا انتهیٰ مختصراً مع تقدیم وتاخیر فی العبارة، وهکذا فی کتب التجوید،

او دَصفاتوپه اعتبارسره هم دا حروف جدا دی، اګرچه ضاد او ظاء صرف په صفت استطالت کښې جدا دی او ضاد او دال په اوو(٧) صفتونو کښې جدا دی،(کمالایخفی علی من راجع الی کتب التجوید).دغه شان دَعلماء فن نه منقول دی چه ضاد دَصفاتوپه اعتبارسره ظاء ته نزدې اودَمخرج په اعتبارسره دال ته نزدې.اوداهم منقول دی که په ضاد کښې اطباق نه وی نو دال به شی لکه چه په ضاد کښې استطالت نه وی نو ظاء به شی. کما صرح به فی المفتاح الرحمانی فی علم القراءة،لولاالاطباق فیها لکان الصادسیناوالظاء ذالا والضاد دالا،انتهی،دَدې نه ثابته شوه چه دَ ضاد دال سره "قرب تام" دې صرف اطباق پکښې ممیزدې بلکه دَ مخرج په اعتبارسره ضاد ،دال سره ډیرقرب لری.

صرح به فی امداد الفتاویٰ ص١٧٧ جلد ١ وفی شرح الشاطبی ان هذا الثلث (الضاد، والظاء، والذال) متشابهة فی السمع، والضاد لاتفترق من الظاء الا باختلاف المخرج وزیادة الاسطالة فی الضاد ولولا هما لکانت احداهما عین الاخریٰ (مجموعة الفتاویٰ ص ٢٦٩ جلد ١)

(باقی حاشیه) نه فاسدیږی. دَماهرتجوید نه مشق اوکړئ دَصحیح وئیلو کوشش اوکړئ که بیاهم غلطی کیږی نو معذوری ده(امداد الفتاوی ص ١٨٠ جلد ١).

شیخ عزیزالرحمن دیوبندی فرمائی: که ضاد دَمفخم دال په صورت کښې د وئیلو په وجه دَمونځ نه کیدلو حکم اوشی نو دَټول عربو دَقاریانو او علماؤ او امامانو کښې به دَهیچا مونځ اونشی.اونه به چرته دَیو مقتدی مونځ اوشی.ځکه چه هغوی ټول.دوالین.وائی نو معلومه شوه چه دا حکم لګول غلط دی اوپه دې کښې حرج دې.(فتاوی دارالعلوم دیوبند ص٩٢ جلد ٤ باب زلة القاری).

دَدې تمهیدنه پس واضحه شوه چه ضاد اګرچه دَظاء او دال سره نژدې دې لیکن دَهغې په اداکولو کښې السنة الناس "مختلف دی.

قال فی المنح الفکریة ص۳۸ ولیس فی الحروف ما یعسر علی اللسان مثله والسنة الناس فیه مختلفة فمنهم من یخرجه ظاء ومنهم من یخرجه دالا مهملةً او معجمة ومنهم من یخرجه طاء مهملة کا لمصریین ومنهم من یشبهه دالاً ومنهم من یشبهه بها بالظاء المعجمة،

فقهاء او اکثرمجودین دَمشابه بالظاء طرفته ډیرمائل دی. کمالایخفی علی من راجع الی باب زلة القاری والی کتب التجوید، او بعضې ائمه مشابه بالظاء ته قبیح اومستهجن وائی،

قال الرضی فی شرح الشافیه ص۳۷۸ والضاد الضعیفة ، قال السیرافی انها فی لغة قوم لیس فی لغتهم ضاد فاذا احتاجوا الی التکلم بها فی العربیه اعتاصت علیه فربما اخرجها ظاء لاخراجهم ایاها من طرف اللسان واطراف الثنایا وربما تکلفوا اخراجها من مخرج الفساد فلم یتات لهم فخرجت بین الضاد والظاء انتهیٰ. وفی کتب اللغة ان هذا الحرف لم یوجد فی غیر العربیة،

پس داختلاف باوجود دې حرف کښې سختی کول نه دی پکار بلکه چه څوک دَدې حرف په اداکولو کښې دَمخرج اوصفت خیال ساتی نوچه کوم آواز هم اوځی هغې ته به غلط نه وئیلې کیږی،هغه پسې اقتداء صحیح ده،اودا رائې دَمحققینوعلماؤ ده.مولاناګنګوهی رحمه الله فرمائی چه اصل حرف ضاد دې دادَاصل مخرج نه اداکول واجب دی،که نشی کیدلې نودَمعذورئ په سبب دَډک دال په آواز باندې هم مونځ کیږی.(فتاوی رشیدیه ص۲۷۲)

اوفرمائی چه دال یا ظاء خالص په قصدسره وائی هغه پسې مونځ مه کوئ، لیکن چه څوک ئې دَډک دال په آوازکښې وائی هغه پسې مونځ کوئ (ص۲۷۴) وفی فتاوی دارالعلوم دیوبند(ص۴۷ جلد۱).وآنچه ازقراء وعلماء عرب وعلماء حرمین شریفین مسموع مے شود.ضادراشبه الصوت بالدال

المهملة المعجمه مے خواند، تغليط آن همه علماء، وقرائهم سهل نیست. حضرت تهانوی رحمه الله فرمائی دَضاد په ځائې دال وئیل هم غلط دی ظاء وئیل هم غلط دی. قصداً وئیل گناه ده. لیکن دَعموم بلوی په وجه دَ دوارو مونځ نه فاسدیږی. دَماهر تجوید نه مشق او کړئ دَصحیح وئیلو کوشش او کړئ که بیاهم غلط اداکیږی نو معذوری ده. (امداد الفتاوی ص ١٨٠ جلد ١)، ددې تصریحاتو په بناء دې کښې سختی ښه نه ښکاری ځکه چه حقیقت دادې چه دمشاقین قاریانو آوازونه هم مختلف وی. فقط.

دَ"ضاد" په مسئله کښې دَ توسع نه کار اخستل پکار دی.

سوال: مایقول العلماء والمفتین فی مسئله الضاد! وقع فی قومنا اختلاف فی جواز الصلوٰة وعلم جواز الصلوٰة بقراء ة " ض " المشابه بالظاء مع انه قال الملا علی القاری وفی المحیط سئل الامام الفضلی عمن یقرء الظاء المعجمة مکان الضاد المعجمة او یقرء اصحاب الجنه مکان اصحاب النار او علی العکس، وان تعمد فی الصلوٰة فقد کفر وان قرء سهواً فسدت صلوٰته (شرح فقه اکبر ص٢٠٥) طبع کانپور، فالسوال هذا ان قراء ة الظاء مکان الضاد جائز ام لا؟ بینواتوجروا

المستفتی: نقیب الله قریشی انوار العلوم گوجرانواله...... ٢٢/ نومبر ١٩٨٤ء

الجواب: اعلم ان کل مصل وقاری یقصد قراء ة الحرف الواقع بین الصاد والطاء ولا یقصد احد منهم الظاء والدال، فلا وجه لفساد الصلوٰة عند هذا الامر، نعم کلام السیرافی المذکور فی شرح الشافیه صریح فی ان اخراج هذا الحرف بصوت الظاء او بالمشابه بصوتها غیر فصیح و کذا اداء اهل اللسان یؤیده ایضا، واما کلام قراء الهند فیخالفه فالاصل ان یوسع فیه﴿١﴾ ویؤیده ما رواه ابوداؤد مرفوعا کل حسن ﴿٢﴾ حسن قراء ة الاعجمی

﴿١﴾ محتاط ومحققین علماء واکابرین هند مثل مولانا مفتی عزیز الرحمن، واشرف علی تهانوی وغیرهما اگرچه ترجیح مے دهند به مشابه بالظاء لیکن فتوی به صحت نماز مخالف نیز مے دهند۔ (از مرتب)

﴿٢﴾ عن جابر قال خرج علینا رسول الله ﷺ ونحن نقرء القرآن وفینا الاعرابی والعجمی فقال کل حسن رواه ابو داؤد. (مشکوٰة المصابیح ص ١٩١ جلد ١ فضائل القرآن الفصل الثالث)

والعربي مع كون هذا الحرف من خواص لغة العرب وفي المقام كلام طويل.وهوالموفق

دَ مخرج او صفاتو خيال ساتلو باوجود چه هرڅنګه آواز اوځی دَ اعتراض قابل به نه وی

سوال:علمائي دين دي مسئلي باره کښي څه فرمائی چه "حرف ضاد" دَخپل صحيح مخرج نه اوباسي اودَټولو صفاتو خيال ئي هم اوساتي نو آواز به ئي دَظاء آواز طرفته ډير مائل وی که دال طرفته؟ بينوا توجروا.

المستفتی:قاری عبدالعزيزقريشی بجوړی ګيټ پشاور....۸/مئ ۱۹۸۴ء

الجواب:دَ سيرافی"دکلام نه معلوميږی کوم چه دَ رضی شرح شافيه په صفحه ۳۷۸باندي ليکلي شوي چه داحرف ظاء يامشابه بالظاء دواړه وئيل قبيح اوغيرفصيح دی.بهرحال دَمخرج او صفاتودَخيال ساتلو نه پس چه هرآواز واوريدلي شی دَاعتراض قابل نه دي،ځکه دَمخرج اوصفاتو دَ خيال ساتلو باوجودهم دَبعضي قاريانو نه مشابه بالظاء اوريدلي شی.اودَبعضي عربونه مشابه بالدال المفخم اوريدلي کيږی.﴿ ۱ ﴾ لهذا مونږداجرأت نه شو کولي چه دَيوي ډلي مونځ فاسد او واجب الاعاده اوګرځوؤ.﴿ ۲ ﴾ : وهوالموفق.

﴿۱﴾ عن جابر قال خرج علينا رسول الله صلى الله عليه وسلم ونحن نقرء القرآن وفينا الاعرابی والعجمی فقال كل حسن رواه ابو داؤد .(مشكواة المصابيح ص ۱۹۱ جلد ۱ فضائل القرآن الفصل الثالث)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن عابدين: وفي الخانيه والخلاصة الاصل فيما اذا ذكر حرفا مكان حرف وغير المعنى ان امكن الفصل بينهما بلامشقة تفسد والا يمكن الا بمشقة كالظاء مع الضاد المعجمتين والصاد مع السين المهملتين والطاء مع التاء قال اكثرهم لا تفسد...... وان جرئ على لسانه او لا يعرف التميز لا تفسد وهو المختار حلية وفي البزازيه وهو اعدل الاقاويل وهو المختار، وفي التارخانيه ......الخطاء اذا دخل في الحروف لا يفسد لان فيه بلوى عامة الناس لانهم لا يقيمون الحروف الا بمشقة وفيها اذا لم يكن بين الحرفين اتحاد المخرج ولا قربه الا ان فيه بلوى العامه كالذال مكان الصاد اوالزاى المحض مكان الذال والظاء مكان الضاد لا تفسد عند بعض المشائخ، قلت فينبغي ......(بقيه [illegible] اروان مخ..)

"ضاد" د ادا کولو په وخت کښې اول "غ" لګول یعنی "غضاد" وئیل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږه پیش امام صاحب دَضاد په ځائې غضواد"یا غضاد" وائی اوصرف په "غیرالمغضوب" کښې ضاد وائی هغه پسې مونځ صحیح دې یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: جان محمدوانا ټانك ډی آئی خان.... ۱۷/ ربیع الثانی ۱۴۰۳ھ

الجواب: دې پیش امام باندې ضروری ده چه دا حرف صحیح وائی او "اطباق" دې زده کړی، پخوانو پښتنو به هم داطباق په وخت دا آوازپیدا کولو .لکه طغې (ط) اوظغې(ظ) داسې امامانو پسې اقتدا کول یومشتبه کار دې.﴿۱﴾. وهوالموفق

دَ "ضاد" په باره کښې دَ علمائې دیوبند مسلک اوفتوی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په مونځ کښې په ولاالضالین" کښې ضاد څنګه وئیل پکار دی.مشابه بالدال یا بالظاء.دغه شان دَعلمائې دیوبند مسلک اوفتوی پکښې څه ده،شرعی حکم ئې بیان کړئ؟ بینوا توجروا.

المستفتی: سیف الدین دکهیراتک..... ۲۴/۱۲/۱۹۸۳ء

(بقیه حاشیه) علی هذا عدم الفساد فی ابدال الثاء سینا و القاف همزة کما هو لغة عوام زماننا فانهم لا یمیزون بینهما ویصعب علیهم جداً کالذال مع الزای .

(ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۴۶۸ جلد ۱ مطلب اذا قرأ تعالیٰ جد بدون الف لا تفسد)

﴿۱﴾ قال الحصکفی رحمه الله : (و) لا (غیر الالثغ به) ای بالا لثغ (علی الاصح) کما فی البحر عن المجتبیٰ وحرر الحلبی وابن الشخنة انه بعد بذل جهده دائما حتی کالامی فلا یوم الامثله ولا تصح صلاته اذا امکنه الاقتداء بمن یحسنه . قال ابن عابدین رحمه الله: االلثغ بالتحریک قال فی المغرب هو الذی یتحول لسانه من السین......(بقیه حاشیه په راروان مخ..)

الجواب: دَدیوبند اکابرین اگرچه مشابه بالظاء ته ترجیح ورکوی لیکن هغوی هم په خپلو فتوؤکښې مشابه بالدال ویونکی ته فاسدنه دی وئیلې.فلیراجع الی امدادالفتاوی.﴿۱﴾ وفتاوی دارالعلوم دیوبند وفتاوی الرشیدیه.﴿۲﴾ ځکه که په مشابه بالدال سره دَمونځ دَفساد حکم اوکړې شی نوپه تمام عرب او حرمین شریفین کښې به دَهیچامونځ هم صحیح نه وی.اوداډیرلوئې جرأت دې.وهوالموفق.

(بقیه حاشیه) **الی الثاء وقیل من الراء الی الغین او اللام او الیاء زادفی القاموس او من حرف الی حرف...... الاحوط عدم الصحة.**

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۴۳۰ جلد ۱ باب الامامة مطلب فی الالثغ)

﴿۱﴾ علامه اشرف علی تهانوی رحمه الله فرمائی دَضاد په ځائې دال وئیل هم غلط .ظاء.وئیل هم غلط قصداً وئیل گناه ده لیکن دَعموم بلوی په وجه مونځ دَ دواړو نه فاسدیږی.چرته دَ ماهرتجویدنه مشق اوکړئ اودَصحیح وئیلوکوشش اوکړئ.که بیاهم غلط اداکیږی نو معذوری ده.(امدادالفتاوی ص۱۹۲جلد ۱ فصل فی التجوید).

﴿۲﴾ مفتی عزیزالرحمن دیوبندی فرمائی که ضاد دَال مفخم په آواز سره دَمونځ دَنه کیدلو حکم اوکړې شی نودَټولو عربو قاریانو .علماؤ او امامانو مونځونو کښې به دَهیچا مونځ اونه شی.اونه به دَیومقتدی مونځ اوشی.ځکه چه هغوی ټول دَوالین وائی.نومعلومه شوه چه داحکم لگول غلط دی.اوپه دې کښې حرج دې البته ښه خبره او بهتره داده چه دمخرج نه اداکولو کښې کوشش کوئی مه ظاء وائی اومه دال اوحضرت مولانا رشیداحمد گنگوهی قدس سره لیکلي دی(فتاوی رشیدیه ص۲۷۲باب القراءة) چه ضاد دَمفخم دال په صورت کښې وئیل دال وئیل نه دی لکه چه.طاء.ت.نه ده وقس علیه. بلکه ناقص مخرج دې.دَضاد چه دَډک دال مشابه معلومیږی (فتاوی دارالعلوم دیوبند ۹۲جلد ۴باب زلة القاری) حضرت مفتی اعظم هندفرمائی؛ ضاد ظاء وئیل غلط دی دغه شان دال وئیل هم غلط دی ضاد که دَخپل مخرج نه صحیح طریقې سره اداشی نودَهغې آوازبه دَظاء سره مشابه وی چه هغې ته ډک دال وئیلې شی.هغه هم دَضاد آواز دې اودَضاد اداکولو په نیت سره آواز ویستلې کیږی.لهذا دواړه ډلې په یوبل باندې دَاعتراض کولو حق نه لری.(کفایت المفتی ص۱۳۲جلد ۲باب ثالث مخارج حروف کتاب التفسیروالتجوید)

دَ مابنام په مونځ کښې اوږد قرأت جائز دې مګر افضل نه دې.

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دمابنام په مونځ کښې اوږد قراءت جائز دې يانه؟ بينوا توجروا.

المستفتی: حاجی سيد اسماعيل شاه مرزا اټک.........۱۸/محرم ۱۴۰۴ھ

الجواب: اوږد قرأت جائز دې ليکن افضل نه دې.﴿۱﴾ .وهوالموفق.

دَ وقف لازم نه مراد موکد دې واجب نه دې.

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په قرآن مجيد کښې کوم ځائې کښې(م) ليکلې شوې وی دَهغې څه حکم دې،آيا دا وقف لازم او واجب دې؟ بينوا توجروا.

المستفتی: اکرام الحق راوالپنډی.......۱۹۷۸ء۱۰۱۱۹

الجواب: دَ وقف لازم نه مراد موکد دې واجب نه دې نوپريخودونکې ګناه ګار نه دې خصوصاً چه په ترجمه کښې مهارت نه لرې.

كمافى المنح الفكريه ص ٦٢ وحاصل معنى البيت بحاله انه ليس فى القرآن وقف واجب يأثم به القارى بتركه ولا وقف حرام يأثم يوقفه لانهما لا يدلان على معنى فيختل

﴿۱﴾ قال العلامه حصكفى رحمه الله: ويسن فى السفر مطلقا اى حالة قرار او فرار...... الفاتحة وجوبا واى سورة شاء وفى الضرورة بقدر الحال ويسن فى الحضر لامام ومنفرد ذكره الحلبى والناس عنه غافلون طوال المفصل ...... فى الفجر والظهر...... واوساطه فى العصر والعشاء وباقيه قصاره فى المغرب اى فى كل ركعة سورة لما ذكر ذكره الحلبى واختار فى البدائع عدم التقدير وانه يختلف بالوقت والقوم والامام ، قال ابن عابدين: وفى البحر عن البدائع والجملة فيه انه ينبغى للامام ان يقرأ مقدار ما يخف على القوم ولايثقل عليهم بعد ان يكون على التمام وهكذا فى الخلاصة. (الدر المختار مع ردالمحتار ص ۳۳۹،۳۴۰جلد ۱ مطلب السنة تكون سنة عين و كفاية فصل فى القراءة)

بهما الا ان یکون لذلک سبب (الی ان قال) واما غیر الواقفین علی معناه فمعنی الامر سعة علیهم الخ. وهوالموفق

دَ شونډو خوزولو نه بغیر په فکر سره دَ مونځ قرأت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې بالکل صحیح اللسان ویونکې دې هغه بغیر دَشونډو خوزولو نه په زړه کښې قرأت کوی ددې څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مولانامحمداکرم دره آدم خیل...... ۱۹۷۵ء/۱۰/۹.

الجواب: داسړې په تفکراوقرأت کښې فرق نشی کولې دې په تفکرکښې مبتلا دې دده مونځ صحیح نه دې. کمافی شرح التنویروادنی المخافة اسماع نفسه ویجری ذلک فی کل مایتعلق بالنطق(هامش ردالمحتارص۳۵۹جلد۱).﴿۱﴾.وهوالموفق.

دَ"صراط الذین" په ځائې "سراط الذین" دَ مونځ فاسدونکې نه دی.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که چادَ"صراط الذین" په ځائې اندې "سراط الذین" یعنی دَ صاد په ځائې ئې سین اولوستلو دې سره مونځ فاسدیږی یانه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: فضل منان بی خیل پبی.

﴿۱﴾ قال العلام الحصکفی رحمه الله: (و) ادنی (الجهر اسماع غیره (و) ادنی (المخافتة اسماع نفسه)

قال ابن عابدین رحمه الله: اعلم انهم اختلفوا فی حد وجود القرأة علی ثلاثة اقوال فشرط الهندوانی والفضلی لوجودها خروج صوت یصل الی اذنه وبه قال الشافعی وشرط بشر المریسی واحمد خروج الصوت من الفم وان لم یصل الی اذنه لکن بشرط کونه مسموعا فی الجملة حتی لو ادنی احد صماخه الی فیه یسمع ولم یشترط الکرخی وابوبکر البلخی السماع واکتفیا بتصحیح الحروف. (ردالمحتار ص ۳۹۳ جلد ۱ فصل فی القرأة)

الجواب:دَ"صراط" په ځائې سراط یا سرات لوستلوسره مونځ نه فاسدیږی كمافی شرح الكبیرص٤٧٤وان لم یكن الابمشقه كالظاء مع الضاد والصادمع السین والطاء مع التاء،فقداختلفوافاكثرهم علی عدم الفساد لعموم البلوی. ﴿١﴾.وهوالموفق

امام ته فتحه ورکولو د پاره الفاظ

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که امام په آخری قعده باندې دکیناستلو په ځائې قیام اوکړی یا دَقیام په ځائې قعده باندې کینی نودې صورت کښې مقتدی دَفتحې ورکولودپاره کوم الفاظ اسعمال کړی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: محمدعبدالرحیم عزیرمولې پورکبیروالاضلع ملتان...١٩٧٩ء/١٩/٣.

الجواب:دَعالم دپاره "سبحان الله" کافی دی اودَناواقفه دپاره التحیات یا الحمد لله سره خبرول ناجائز نه دی.(لانه كالتسبیح).﴿٢﴾.وهوالموفق.

په ماسپښین او مازیګر کښې فاتحه خلف الامام

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَظهر اوعصر په مونځ کښې چه کله امام خاموش وی مقتدی لره فاتحه لوستل پکار دی یانه؟ بینوا توجروا.

المستفتی:لیفتیننټ محمددین جده سعودی عرب.....٣٠/شوال ١٤٠٣هـ

﴿١﴾(غنیة المستملی المعروف بالكبیری ص٤٤٣فصل فی بیان احكام زلة القاری)

﴿٢﴾قال العلامه ابن الهمام:او یدفع بالتسبیح لما روینا من قبل قوله لما روینا من قبل یعنی قول النبی ﷺ اذا نابت احدكم نائبة وهو فی الصلوٰة فلیسبح.
(فتح القدیر ص٣٥٦ جلد ١ قبیل فصل ویكره للمصلی الخ)

الجواب: زمونږحنفي مذهب كښې مقتدي دپاره فاتحه يابل څه صورت لوستل جائز نه دى.﴿ ١ ﴾ .وهوالموفق.

دَ"لاصلاة الابفاتحة الكتاب"حكم دَ مقتدى په حق كښې نه دې

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائى چه مونږ په سعوديه عربيه كښې ملازمان يو ،په فاتحه خلف الامام باندې مونږ ته داحديث پيش كولې شى "لاصلاة الابفاتحة الكتاب" نومونږ دپاره فاتحه خلف الامام لوستل پكاردى يا ممنوع دى؟ بينوا توجروا.

المستفتى:افضل خان پوسټ بكس نمبر٢٥٧ سعوديه عربيه....٢٣/صفر١٤٠٥ھ.

الجواب: فاتحه خلف الامام ممنوع ده.قرآن ﴿٢﴾.

﴿١﴾ **قال الحصكفي رحمه الله: (والمؤتم لا يقرأ مطلقا) ولا الفاتحة في السرية اتفاقا وما نسب لمحمد ضعيف كما بسطه الكمال (فان قرأ كره تحريما) ...... (بل يستمع) اذا جهر (وينصت) اذا اسر لقول ابى هريره رضى الله عنه كنا نقرأ خلف الامام فنزل واذا قرئ القرآن فاستمعوا له وانصتوا.**

(الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص ٢٠٢ جلد ١ فصل فى القرأة)

﴿٢﴾ **وفى المنهاج :قوله تعالىٰ :واذا قرئ القرآن فاستمعوا له وانصتوا لعلكم ترحمون، وجه الاحتجاج بالاية انها نزلت فى شان القرأة خلف الامام فقد اخرج ابن ابى حاتم وابن مردويه والبيهقى فى كتاب القرآءة عن عبد الله بن المغفل انه قال انما نزلت هذه الآية فى القرأة خلف الامام واخرج سعيد بن المنصور وابن ابى حاتم والبيهقى عن محمد بن كعب القرظى قال كان رسول الله ﷺ اذا قرء فى الصلوٰة اجابه من وراءه اذا قال بسم الله الرحمن الرحيم قالوا مثل مايقول حتى تنقضى فاتحة الكتاب والسورة فنزلت، واخرج عبد بن حميد والبيهقى عن ابى العاليه ان النبى ﷺ كان اذا صلى باصحابه فقرء قرء اصحابه فنزلت واخرج البيهقى عن الامام احمد قال اجمع الناس على ان هذه الاية نزلت فى الصلوٰة.**

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ١٨٩ جلد٢ باب فى القرأة خلف الامام)

احادیثو ﴿۱﴾ اوآثارو﴿۲﴾ سره ئې ممنوعیت ثابت دې. او د"لاصلوة الابفاتحة الکتاب" حدیث ماسوائې مقتدی مراد دی.﴿۳﴾ .وهوالموفق.

﴿۱﴾ عن ابی هريرة رضی الله عنه قال قال رسول اللهﷺ انما جعل الامام ليؤتم به فاذا کبر فکبروا واذا قرأ فانصتوا رواه ابوداؤد والنسائی وابن ماجه.
(مشکواة المصابيح ص ۸۱ جلد۱ باب القرأة فی الصلوٰة الفصل الثانی)

﴿۲﴾ عن انس قال صلی رسول اللهﷺ ثم اقبل بوجهه فقال اتقرؤن والامام يقرأ فسكتوا فسألهم ثلاثا فقالوا انا لنفعل قال فلا تفعلوا قال علی رضی الله عنه من قرأ خلف الامام فليس علی الفطرة، عن عبد الله بن دينار عن عبد الله بن عمر رضی الله قال يكفيک قرأة الامام فهولاء جماعة من اصحاب رسول اللهﷺ قد اجمعوا علی ترک القرأة خلف الامام.
(شرح معانی الاثار للطحاوی ص۱۲۸، ۱۲۹ جلد۱)

﴿۳﴾ وفی منهاج السنن: والجواب عن حديث عبادة المختصر(لاصلاة لمن لم يقرأ بفاتحة الكتاب) انه محمول علی غير المقتدی لئلا يتخالف النصوص ويؤيد هذا لحمل ماروی احمد والبخاری فی جزء القرأة عن ابی هريرة عن النبیﷺ لا صلوٰة الا بقراءةالفاتحة وما زاد، وماروی ابوداؤد وابويعلی وابن حبان باسناد صحيح عن ابی سعيد قال امرنا ان نقرء بفاتحة الكتاب وما تيسر، وماروی مسلم عبادة قال قال رسول اللهﷺ لا صلاة لمن لم يقرء بفاتحة الكتاب فصاعداً ای ان الحكم لم ينته بالمذكور قبله بل يرتقی ويزيد ويصعد الی ان ينضم ما بعده الی ماقبله، وهو منصوب علی الحال حذف عامله تخفيفا لكثرة استعماله ای فيزداد المقدار علی الفاتحة صاعداً...... وكذا يؤيد هذالحمل ما اخرجه ابوداؤد ثم اقرء بام القرآن وبما شاء الله ان تقرء وماروی احمد ثم اقرء بام القرآن ثم اقرء بما شئت وما اخرج الطحاوی لا صلوٰة الا بفاتحة الكتاب فما فوق ذلک، وما اخرجه ابن عدی لا تجزئ صلوٰة لا يقرء فيها بفاتحة الكتاب وآيتين فصاعداً وفی رواية وثلاث ايات فصاعداً، وماروی الترمذی فی باب تحريم الصلوٰة وتحليلها لا صلوٰة لمن لم يقرء بالحمد وسورة ووجه التائيد ان السورة خلف الامام لاتقرء عند من يعتد بقولهم.
(منها السنن شرح جامع السنن ص ۱۹۴ جلد۲ باب فی القرأة خلف الامام)

دَ مقتدی د پاره فاتحه خلف الامام لوستل دَ صحیح حدیث نه مخالفت دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه بعضې خلق فاتحه خلف الامام لازمی گرځوی. او وائی چه دَدې نه بغیر مونځ نه کیږی. او مونږ خو فاتحه خلف الامام نه وایو نو زمونږه مونځ کیږی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: محمد اقبال خان کیری مراخان ضلع هزاره...... ۲/۷/۱۹۲۹ء

الجواب: دَمقتدی د پاره فاتحه لوستل دَصحیح حدیث نه مخالفت دي.﴿۱﴾. حدیث دادې من کان له امام فقراءة الامام له قراة﴿۲﴾. او دَقرآن نه هم مخالفت کول دی ځکه چه فاتحه هم قرآن دې.

﴿۱﴾ قال الحصکفی رحمه الله: (والمؤتم لا یقرأ مطلقا) ولا الفاتحة فی السریة اتفاقا وما نسب لمحمد ضعیف کما بسطه الکمال (فان قرأ کره تحریما) ...... (بل یستمع) اذا جهر (وینصت) اذا اسر لقول ابی هریره رضی الله عنه کنا نقرأ خلف الامام فنزل واذا قرئ القرآن فاستمعوا له وانصتوا. (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص۴۰۲ جلد ۱ فصل فی القرأة)

﴿۲﴾ وفی منهاج السنن: ولنا فی السریة بل فی مطلق الصلوٰة قوله ﷺ من کان له امام فقراءة الامام له قرأة، وهو حدیث صحیح له طرق کثیرة وشواهد رواه ابو حنیفة وغیره مسنداً مرفوعا من حدیث جابر بن عبد الله کما هو فی کتاب الآثار لابی یوسف وکتاب الاثار لمحمد بن الحسن والموطا له والطحاوی واحمد بن منیع، قالوا جمیع مافی الباب رواه من الصحابة ثمانیة واقواها حدیث جابر واقویٰ سنده عندهم طریق احمد بن منیع فی مسنده وقال الشیخ الانور اجل اسانیده واحسنها اسناد الطحاوی من طریق ابن وهب عن اللیث بن سعد عن ابی یوسف عن ابی حنیفة الخ، وهذا الحدیث بعمومه یشمل الصلوٰة السریة والجهریة والفاتحة والسورة بعدها، واخرج محمد فی موطأه عن اسرائیل قال حدثنی موسیٰ بن ابی عائشه عن عبد الله بن شداد قال ام رسول الله ﷺ فی العصر فقرء رجل خلفه فغمزه الذی یلیه فلما ان صلی قال لم غمزتنی قال کان رسول الله ﷺ قدامک فکرهت ان تقرء خلفه فسمعه النبی ﷺ فقال من کان له امام فان قرأته له قرآءة، وهذه الروایة صریحة فی ان القصة کانت فی السریة وان قوله علیه السلام...... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه....)

او الله تعالی فرمائی: واذا قرئ القرآن فاستمعوا له وانصتوا الایة.﴿۱﴾ او تر اوسه پورې اهلِ حدیثو وغیره دا ثابته نه کړه چه پیغمبر ﷺ تر آخری وخته پورې دَفاتحه وئیلو اجازت ورکړې اومونږ بحمده تعالی دا ثابته کړې ده چه پیغمبر علیه السلام آخره کښې دَقرأة خلف الامام نه منع کړې ده.وهوالموفق.

دَ فرض مونځ په دریم اوڅلورم رکعت کښې قرأت نه کول ثابت دی.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَ فرض مونځونو په روستنودؤو رکعتونو کښې دَ ,,قل هوالله احد"نه لوستلو څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالرشید جهلم.

الجواب: هم داسې دَ پیغمبر ﷺ نه ثابت دی.﴿۲﴾ .وهوالموفق.

(بقیه حاشیه) من کان له امام خرج فی تائید مانع القرآة فیکون القرأة خلف الامام ممنوعة فی السرية وفی الجهرية بالطريق الاولیٰ.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۹۱ جلد۲ باب فی القرأة خلف الامام)

وقال النیموی: لقوله علیه السلام من کان له امام فقرأة الامام له قرأة رواه الطحاوی والامام محمد فی موطاه واسناده صحيح.

(آثار السنن ص۸۷ جلد ۱ باب فی ترک القرأة خلف الامام)

وقال علیه السلام واذا قرأ فانصتوا الحديث رواه مسلم.

(مشکوٰة المصابیح ص ۷۹، ۸۱ جلد ۱ باب القرأة فی الصلوٰة)

﴿۱﴾ (سورة الاعراف پاره: ۹ رکوع: ۱۴ آیت: ۲۰۴)

﴿۲﴾قال الحصكفی: (واكتفی) المفترض (فيما بعدالاولیين وليتين بالفاتحة) فانها سنة علی الظاهر ولو زاد لابأس به (وهو مخير بين قرأة) الفاتحة وصحح العينی وجوبها.

قال ابن عابدين رحمه الله: (قوله ولو زاد لا بأس) ای لو ضم اليها سورة لا بأس به لان القرأة فی الاخريين مشروعة من غير تقدير والاقتصار علی الفاتحة مسنون لا واجب فكان الضم خلاف الاولیٰ وذلک لا ينافی المشروعية والا باحة بمعنی عدم الاثم فی الفعل والترک كما قدمناه.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص۳۸۷ جلد ۱ باب صفة الصلاة)

دَ سورت فاتحه نه مخکښې دَ "بسم الله" ویلو حکم.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَفاتحې نه مخکښې دَ "بسم الله" وئیل سنت دی یا مستحب دی یا واجب؟ دَشامی په صفحه ۴۵۱ جلد ۱ مصری نسخه کښې دواړه قولونه نقل دی. زیلعی صفحه ۱۹۴ جلد ۱. برجندی ص ۱۰۴. بحرالرائق ص ۳۵۳ جلد ۱. کبیری ص ۳۵۱ جلد ۱. په دې کتابونو کښې ئې وجوب صحیح او احوط لیکلې. په "هندیه" کښې ئې سنت مؤکده لیکلې. په دې ټولو کښې مفتی به قول کوم یو دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: شمس الرحمن فاضل حقانیه.....۲۸/محرم ۱۴۰۱هـ.

الجواب: دا مسئله مختلف فیهاده. په سعایه کښې دَدې مسئلې تفصیل موجود دې. بهرحال محققین دَوجوب قائل دی او جمهور علماء سنت کیدلو ته ترجیح ورکوی. ﴿۱﴾ پس زیات احتیاط دا دې چه دَمقتدی نه علاوه نور مونځ ګذار دَهر رکعت په اول کښې "بسم الله" وائی. وهوالموفق.

﴿۱﴾ قال الحصکفی رحمه الله: (سمی) غیر المؤتم بلفظ البسملة لا مطلق الذکر کما فی ذبیحة وضوء (سرافی) (لاول کل رکعة) ولو جهریة (لا) تسن (بین الفاتحة والسورة مطلقاً) ولو سریة ولا تکره اتفاقاً وما صححه الزاهدی من وجوبها ضعفه فی البحر. قال ابن عابدین رحمه الله: وکذا صرح فی الذخیرة والمجتبیٰ بانه ان سمی بین الفاتحة والسورة المقروءة سراً او جهراً کان حسنا عند ابی حنیفة ورجحه المحقق ابن الهمام وتلمیذه الحلبی لشبهة الاختلاف فی کونها آیة من کل سورة بحر.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۳٦۲ جلد ۱ باب صفة الصلاة)

وفی منهاج السنن: (ف) التسمیة فی ابتداء کل رکعة سنه عند ابی حنیفة وفی روایة واجبة یلزم السهو بترکها وفی روایة الحسن یسمی فی الرکعة الاولیٰ لا غیر، وروی عن محمد استحباب التسمیة بین السورة والفاتحة، وعند ابی حنیفة وابی یوسف تجوز بلا کراهة ولاتسن، وصرح فی الذخیرة والمجتبیٰ بانه ان سمی بین الفاتحة والسورة کان حسنا ابی حنیفة سواء کانت تلک السورة مقروءة سراً وجهراً ورجح ابن الهمام وتلمیذه الحلبی هذا القول.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۲۰ جلد ۲ باب فی ترک الجهر ببسم الله الرحمن الرحیم)

دَ قرآن دَبعضې آیاتونونه پس دَ مستحب کلماتوپه مونځ کښې دَ ویلوحکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه بعضې حافظان تراویح کوی نوهلته بعضې ځایونوکښې مستحب کلمات هم په جهرسره وائی لکه دَسورة الملک په آخرکښې "الله یأتینا به وهورب العالمین،او دَ"فبای حدیث بعده یؤمنون نه پس "آمنابالله" اودَ "ان الله وملائکته الخ،نه پس درورد شریف او بعضې حافظان دَ سوره والضحی نه والناس پورې دَهرسورت په آخره کښې الله اکبرالله اکبرلااله الا الله والله اکبرالله اکبروالله الحمــد درې ځلې وائی.په دې الفاظو سره مونځ فاسدیږی یانه؟ بینوا توجروا.

المستفتی.حافظ محمدزمین بنوی کمره نمبر۷۸حقانیه...یکم مارچ۱۹۷۵ء.

الجواب: دَدې کلماتوزیادت دَمونځ په دوران کښې مکروه دی.البته دا زیادت دَکلام الناس نه کیدلو په وجه مفسد نه دی.

(کمافی المرقاة ص۳۰۵ جلد۲) وعند ابی حنیفة لایجوز الا فی غیرها ای غیر الصلوٰة﴿۱﴾ قلت وبعض الروایات تدل علی جوازها فی النوافل فی غیر الجماعة ﴿۲﴾. وهوالموفق

﴿۱﴾(مرقاة المفاتیح ص۵۸۵ جلد۲ باب القراءة فی الصلاة الفصل الثانی)

﴿۲﴾قال العلامه حصکفی : ولیس بینهما ذکر مسنون وکذالیس بعد رفعه من الرکوع دعاء وکذا لا یاتی فی رکوعه ووسجوده بغیر التسبیح علی المذهب وماورد محمول علی النفل. قال ابن عابدین: محمول علی النفل ای تهجد او غیره خزائن وکتب فی هامشه فیه رد علی الزیلعی حیث خصه بالتهجد، ثم الحمل المذکور صرح به المشائخ فی الوارد فی الرکوع والسجود وصرح به فی الحلیة فی الوارد فی القومة والجلسة وقال علی انه ان ثبت فی المکتوبة فلیکن فی حالة الانفراد او الجماعة والمأمون محصورون لا یتثقلون بذلک کما نص علیه الشافعیة ولا ضرر فی التزامه وان لم یصرح به مشائخنا فان القواعد الشرعیة لاتنبوعنه کیف والصلاة والتسبیح والتکبیر والقرأة کما ثبت بالسنة. (الدرالمختارمع هامش ردالمحتار ص۳۷۳ جلد۱ قبیل مطلب فی عقد الاصابع عند التشهد)

"الرحمن او الرحیم" کښې دَ "راء" سره دَ واو آواز ویستل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه بعضې حضرات دَ "راء" وئیلو په وخت کښې دَ واو آواز هم اوباسی مثلاً اعوذ بالله من الشیطان الروجیم، بسم الله الروحمن الروحیم، الروحمن الروحیم" یعنی راء ساکن کړی او دَ راء نه پس دَ واو آواز اوباسی آیا دې سره مونځ کیږی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حسین احمد ګړهی کپوره.........۲۹/جون ۱۹۷۵ء

الجواب: په هر مسلمان باندې ضروری ده چه مشق اوکړی او صحیح ادائیګی کوی. البته په کومه غلطئ کښې چه عموم بلوی وی په هغې کښې دَ مونځ دَفساد فتوی نشی ورکیدلې. ﴿۱﴾ وهو الموفق.

الحمد دَ الف لام نه بغیر "حمدلله" وئیل.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَ "الحمدلله" په ځائې "حمدلله" یعنی بحذف الالف واللام. وئیلو سره مونځ فاسد یږی یا نه؟
بینوا توجروا

المستفتی: عبدالشکور بنون.........۱۵/۸/۱۹۸۴ء.

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: واما المتأخرون کابن مقاتل وابن سلام واسمعیل الزاهد وابی بکر البلخی والهندوانی وابن الفضل والحلوانی فاتفقوا علی ان الخطاء فی الاعراب لا یفسد مطلقا ولو اعتقاده کفرا لان اکثر الناس لا یمیزون بین وجوه الاعراب قال قاضی خان وما قاله المتأخرون اوسع وماقاله المتقدمون احوط وان کان الخطاء بابدال حرف بحرف فان امکن الفصل بینهما بلا کلفة کالصاد مع الطاء بان قرأ الطالحات مکان الصالحات فاتفقوا علی انه مفسد وان لم یکن الا بمشقة کالظاء مع الضاد والصاد مع السین فاکثرهم علی عدم الفساد لعموم البلویٰ.

(ردالمختار هامش الدرالمختار ص ۴۲۶ جلد ۱ مطلب مسائل زلة القاری)

الجواب: دَالف لام په حذف سره معنی غلطه فاحشه نه ګرځی لهذا دامونځ نه فاسدوی. کمافی الشامیه ص۵۹۱جلد۱وان ترک کلمة من اية فان لم يتغير المعنى.....لاتفسد.(۱) وهوالموفق.

---

(۱) (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۶۸ جلد ۱ مطلب اذا قرأ تعالیٰ جد بدون الف لا تفسد باب مايفسد الصلاة ومايكره فيها)

باب المدرک والمسبوق واللاحق

که مقتدی رکوع یاسجده دَامام سره اونکړل نوهغه به څه کوی؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې دَ اول نه امام سره شریک دې. په مینځ کښې ورته رکوع یاسجده دَامام سره ملاؤ نه شوه، بیائې هغه وخت کښې رکوع یاسجده ځانته ادا کړه نوموَنځ اوشو یانه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حافظ تعویذګل نریاب هنګو......۲۸/ربیع الاول ۱۴۰۴ھ

الجواب: دا سړې لاحق دې، دافوت شوې رکوع وغیره به کوی او دَامام سره به شریک شی. وهوالموفق.

که امام دَ آخری قعدې نه پس قیام اوکړی نومسبوق به څه کوی.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کله امام سهوا دَ آخری قعدې نه اودریږی قیام اوکړی نومسبوق به تابعداری کوی یانه؟ دغه شان دَمسبوق مونځ په سهواً او قصداً دواړو صورتونو کښې څه حکم لری؟

بینوا توجروا.

المستفتی: عبدالحمید لدها ډی آئی خان

الجواب: واضحه دې وی چه په صورت مسئوله کښې دَفساد علت په "موضع الانفراد کښې اقتداء" دې.

﴿۱﴾قال العلامة حلبی رحمه الله: وامام اللاحق فقد یکون سبب مافاته النوم اوسبق الحدث والاشتغال بالوضوء او زحمة بحیث لم یجد مکانا وحکمه ان یقضی ما فاته او لاثم یتابع الامام. (غنیة المستملی المعروف بالکبیری ص ۴۳۹ فصل فی سجود السهو)

کمافی البحر ص٩٦ جلد١ ﴿١﴾ وردالمحتار ص٥٦٠ جلد١ ﴿٢﴾ او دا علت عمداً او سهواً دواړه صورتونو کښې متحقق دي او دادې هم واضحه وی چه دَفساد په صورت کښې سلام ګرځول یوبې کاره حرکت دې. وهوالموفق.

که امام دَ قعده اولی نه قیام ته لاړشی او مقتدی تشهد نه وی پوره کړې نو څه به کوی؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه مقتدی اولنئ قعده دَتشهد پورې پوره کړې نه وی او امام دَقیام دپاره اودریدلو په مقتدی باندې

﴿١﴾ قال ابن نجيم رحمه الله: وهو سهو لان كلامهم فيما اذا قام الى قضاء ماسبق به وهو في هذه الحالة لا يصح الاقتداء به اصلا فلا استثناء ولو ظن الامام ان عليه سهو فسجد للسهو فتابعه المسبوق فيه ثم علم انه ليس عليه سهو ففيه روايتان والاشهران صلاة المسبوق تفسد لانه اقتدى في موضع الانفراد قال الفقيه ابو الليث في زماننا لا تفسد لانه الجهل في القراء غالب كذا في الظهيريه ولو لم يعلم لم تفسد في قولهم كذا في الخانية ولو قام الامام الى الخامسة في صلاة الظهر فتابعه المسبوق ان قعد الامام على رأس الرابعة تفسد صلاة المسبوق وان لم يقعد لم تفسد حتى يقيد الخامسة بالسجدة فاذا قيدها بالسجدة فسدت صلاة الكل لان الامام اذا قعد على الرابعة تمت صلاته في حق المسبوق فلا يجوز للمسبوق متابعته ولو نسى احد المسبوقين المتساويين كمية ما عليه فقضى ملاحظا للآخر بلا اقتداء به صح. (البحر الرائق ص٣٧٨ جلد١ باب الحدث في صلاة)

﴿٢﴾ قال العلامة ابن عابدين رحمه الله: (قوله تفسد) اى صلاة المسبوق لانه اقتداء في موضع الانفراد ولان اقتداء المسبوق بغيره مفسد كما مر (قوله والا) اى وان لم يقعد وتابعه المسبوق لا تفسد صلاته لان ما قام اليه الامام على شرف الرفض ولعدم تمام الصلاة فان قيدها بسجدة انقلبت صلاته نفلا فان ضم اليها سادسة ينبغي للمسبوق ان يتابعه ثم يقضى ما سبق به وتكون له نافلة كالامام ولا قضاء عليه لو افسده لانه لم يشرع فيه قصدا رحمتي (قوله فالاشبه الفساد) وفي الفيض وقيل لا تفسدو به يفتى وفي البحر عن الظهيرية قال الفقيه ابوالليث في زماننا لا تفسد لان الجهل في القراء غالب.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص٤٤٣ جلد١ قبيل باب الاستخلاف)

خو اقتداء واجب ده نودې به او دریږي یا تشهد به پوره کوی ځکه چه د تشهد په اندازه باندې کیناستل هم واجب دی اوس به مقتدی څه کوی؟ بینوا توجروا

المستفتی: حاجی گل محمد سکندر آباد کالونی حیدر آباد.... ١٩٧٢ء/٥/٨

الجواب: دې سړی د پاره ضروری ده چه د تشهد پوره کولونه پس قیام او کړی. فی الهندیه ص ٩٤ جلد ١ الامام اذا تشهد وقام من القعدة الاولیٰ الی الثالثه فنسی بعض من خلفه التشهد حتی قاموا جمیعاً فعلی من لم یتشهد ان یعود ویتشهد ثم یتبع امامه وان خاف ان تفوته الرکعة، انتهی ﴿١﴾ فافهم وتدبر وصرح به فی ردالمحتار ص ٤٣٩ جلد ١) ﴿٢﴾. وهو الموفق.

دَ سحر مونځ شروع شو نو مقتدی به دَ فجر سنت کوی شریک کیږی به یا سنت به پریږدی؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه امام دَفجر مونځ شروع کړې دې نو مقتدی څه وخت دَامام سره شریک شی؟ چه هغه دَفجر سنت هم نه دی کړې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مولوی فضل مولی گل ډهیری مردان.

الجواب: فقهائې کرامو لیکلې دی چه دآخرنی رکعت (یاقبل السلام علی قول ابن الهمام) دَموندلو امید وی نو سنت به کوی او شریک به شی گنې نو سنت به پریږدی. ﴿٣﴾ .وهو الموفق.

﴿١﴾ (فتاویٰ عالمگیریه ص ٩٠ جلد ١ الفصل السادس فیما یتابع الامام وفیما لا یتابعه)

﴿٢﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: والحاصل ان متابعة الامام فی الفرائض والواجبات من غیر تأخیر واجبة فان عارضها واجب لا ینبغی ان یفوته بل یأتی به ثم یتابع کما لو قام الامام قبل ان یتم المقتدی التشهد فانه یتمه ثم یقوم.

(ردالمختار هامش الدر المختار ص ٣٤٧ جلد ١ مطلب مهم فی تحقیق متابعة الامام)

﴿٣﴾ قال العلامه المرغینانی: ومن انتهیٰ الی الامام فی صلاة.....(بقیه حاشیه په راروان مخ..)

چه په څلور رکعتومونځ کښې یورکعت اومومی نودَ باقی مونځ پوره کولو طریقه

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو مونځ ګزار دې په څلور رکعتونووالا مونځ کښې دَامام سره آخرنې رکعت لاندې کړی او درې رکعتونه ترې نه شوې وی باقی مونځ به عندالاحناف په کومه طریقه پوره کوی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: فضل حق صاحب..... ۸/۲/۱۹۷۲ء

الجواب: دامسبوق به دَ اودریدلونه پس په دوه رکعتونو کښې ضم دسورة اوکړی.اوربه دریم رکعت کښې به صرف فاتحه وائی.اودَمفتی به قول په بناء باندې به دَاولنی رکعت نه پس تشهدوائی.

فی الدرالمختار ويقضى اول صلوته فى حق قراءة وآخرها فى حق تشهد فمدرك ركعة من غير فجر ياتى بركعتين بفاتحة وسورة وتشهد بينهما وبرابعة الرباعى بفاتحة (هامش ردالمحتار ص۵۵۸ جلد۱) ﴿۱﴾. فقط

دَ مسبوق د پاره دَ ماښام باقی دوه رکعتونه دَ پوره کولو طریقه

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه مقتدی دَ ماښام په

(بقيه حاشيه) الفجر وهو لم يصل ركعتى الفجران خشى ان تفوته ركعة ويدرك الاخرى يصلى ركعتى الفجر عند باب المسجد ثم يدخل لانه امكنه الجمع بين الفضيلتين وان خشى فوتهما دخل مع الامام لان ثواب الجماعة اعظم والوعيد بالترك الزم بخلاف سنة الظهر .وقال العلامه ابن الهمام: ولو كان يرجوا ادراكه فى التشهد قيل هو كادراك الركعة وقال الخوارزمى فى الكفاية وحكى عن الفقيه ابى جعفر انه قال على قول ابى حنيفة وابى يوسف يصلى ركعتى الفجر لان ادراك التشهد عندهما كادراك الركعة.

(هدايه مع فتح القدير ص۳۱۴ جلد۱ باب ادراك الفريضة)

﴿۱﴾ (الدرالمختار ص۱۳۳ جلد۱قبيل باب الاستخلاف)

مونځ کښې امام سره په دریم رکعت کښې شریک شو. اوس به دامقتدي په باقي دوه رکعتونو کښې فاتحه او سورت هم لولي یا صرف په یو رکعت کښې به وائي او دویم کښې نه؟ دغه شان دې دوه رکعتونو کښې به قعده کوي یا نه؟ بینوا توجروا

المستفتي: شیر بهادر قدیم کلے پیښور ۱/۲/۱۹۸۲ء

الجواب: دامقتدي به دَسلام نه پس پاسي فاتحه او سورت به اووائي رکوع او سجده به اوکړي او التحیات به اووائي، او دَهغې نه پس به دویم رکعت کښې فاتحه او سورت اووائي. او دَرکوع او سجدې نه پس به کیني التحیات به اووائي. او دریم رکعت ئې دَ امام سره ادا کړې دې. (۱) . وهوالموفق.

دَ مسبوق په سهو سره سلام ګرځول او دَ چا په یادولو سره دَ باقي مونځ د پاره اودریدل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي که مسبوق سهواً سلام اوګرځوی او بیل مقتدی ده ته دَمسبوقیت یادداشت اوکړي، او مسبوق په هغې باندې دَعمل کولو دپاره اودریږي نو داسې کول څنګه دي؟ بینوا توجروا

المستفتي: نامعلوم.......... ۳/۴/۱۹۸۴ء

الجواب: احتیاط دا دې چه دَفتحې په وخت کښې سوچ اوکړي او په هغې عمل اوکړي. (۱) . وهوالموفق.

دَ لاحق د پاره قرأت ممنوع دې لیکن دَسجده سهو موجب نه دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه دَلاحق د پاره په باقي مونځ کښې قرأت کول څنګه دي؟ بینوا توجروا.

المستفتي: مولوی حبیب الله کلي ملک شاهنواز کوهاټ... ۲۴/۵/۱۹۸۴ء

﴿۱﴾ قال العلامة الحلبي: لو ادرک مع الامام رکعة من المغرب فانه یقرأ في الرکعتین الفاتحة والسورة ویقعد في اولهما لانها ثانیة ولو لم یقعد جاز استحسانا لا قیاسا ولم یلزمه سجود السهو. (غنیة المستملي شرح منیة المصلي ص ۴۳۸ فصل في سجود السهو)

﴿۲﴾ قال العلامة الحصکفي رحمه الله: حتی لو امتثل..... (بقیه حاشیه په راروان مخ.....)

الجواب: دَ لاحق دپاره قرأت ممنوع دي ليکن دَسجده سهوې موجب نه دي ﴿۱﴾ وهو الموفق.

دَ یو مقتدی په صورت کښې که بل مقتدی راشی نو امام به مخکښې ځی که مقتدی به روستو کیږی

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه يو امام او مقتدی نزدې نزدې ولاړ وی. دې وخت کښې دويم مقتدی راشی او اودريږی نو امام به مخکښې ځی يا مقتدی به روستو راځی؟ بينوا توجروا.

المستفتی: عبدالحميد........ ۲۳/۴/۱۹۷۴ء.

الجواب: بهتره دا ده چه مقتدی روستو راشی قال العلامة الشامی وهو اولی من تقدمه لانه متبوع (ردالمحتار ص ۵۳۱ جلد۱). ﴿۱﴾. او په ظاهر قدمونه او چتول او شاته کيدل پکاردی. لخلوه عن التکلف ولم اجده صريحاً. وهو الموفق.

دَ لاسونو تړلونه بغير تکبيرتحريمه وئيل او امام سره رکوع ته تلل.

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه يو سړې راغې امام ئې

(بقيه حاشيه) امر غيره فقيل له تقدم فتقدم...... فسدت بل يمكث ساعة ثم يتقدم برائه. (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص ۴۵۹ جلد ۱ باب مايفسد الصلاة ومايكره فيها)

﴿۱﴾ قال ابن عابدين رحمه الله: وبيانه كما فى شرح المنية وشرح المجمع انه لو سبق بركعة من ذوات الاربع ونام فى ركعتين يصلى اولا ما نام فيه ثم ما ادركه مع الامام ثم ماسبق به فيصلى ركعة مما نام فيه مع الامام ويقعد متابعة له لانها ثانية امامه ثم يصلى الاخرىٰ ممانام فيه ويقعد لانها ثانيته ثم يصلى التى انتبه فيها ويقعد متابعة لامامه لانها رابعة وكل ذلك بغير قراءة لانه مقتد ثم يصلى الركعة التى سبق بها بقراءة الفاتحة وسورة والاصل ان اللاحق يصلى على ترتيب صلاة الامام.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۳۰ جلد ۱ قبيل باب الاستخلاف)

﴿۲﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۲۰ جلد ۱ باب الامامة)

په رکوع کښې اوموندلو نو په ولاړه ئې تکبیرتحریمه اووې او دَلاسونو تړلو نه بغیر په رکوع کښې دَامام سره شریک شو ،اوس یو سړې وائی چه دده مونځ اونه شو نو لهذا اعاده پرې واجب ده.ځکه چه دَتکبیرتحریمې نه پس لاس په نامه نیم منټ اودریدل ضروری دی اووائی چه دامسئله په بهشتی زیور کښې ده،صحیح مسئله څه ده؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نیازمند حبیب الله......۳۰/۳/۷۴ء.

الجواب: په ولاړه تکبیرتحریمه وئیلونه پس متصل رکوع ته دَتلونکی مونځ صحیح دې.

کمافی الدرالمختار ومنها القیام بحیث لو مد یدیه لاینال رکبتیه ومفروضه وواجبه ومسنونه ومندوبه بقدر القراۃ فیه فلو کبر قائماً فرکع ولم یقف صح لان ما اتی به من القیام الی ان یبلغ الرکوع یکفیه انتهیٰ﴿۱﴾.

یعنی دَحالت استوانه واخله تردَ لاسونود کوندو پورې رسیدونه مخکښې پورې قیام دې اوحضرت تهانوی رحمه الله چه دَعدم صحت کوم حکم کړې دې داهغه وخت دې چه دَرکوع په حالت کښې تحریمه اوکړی.کماصرح به﴿۲﴾ وهوالموفق

مسبوق به دَ سجده سهوې والا امام سره په سجده سهوه کښې شریک وی

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په امام باندې سجده سهوه لازمه شوې وه اومسبوق دَامام سره په مونځ کښې شریک شو نومسبوق به هم دَامام سره سجده سهوه کوی یانه.دغه شان دَمسبوق سلام گرځولو سره

﴿۱﴾(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۳۲۸ جلد ۱ مبحث القیام باب صفة الصلاة)

﴿۲﴾ شیخ اشرف علی تهانوی رحمه الله فرمائی بعضې بې خبره چه کله جمات ته راشی اوامام په رکوع کښې وی نود تیزئ په خیال سره راتلو سره ټیټ شی،اوهم په دغه حالت کښې تکبیر تحریمه وائی.دهغوی مونځ نه کیږی ځکه چه تکبیرتحریمه دمونځ دصحیح والی شرط دې او د تکبیرتحریمه دپاره قیام شرط دې چه کله ئې قیام اونکړو نوهغه صحیح نه شو اوچه کله هغه صحیح نه شو نومونځ څنگه صحیح کیدې شی

(بهشتی گوهر(بهشتی زیور) ص۸۸۵ تکبیرتحریمه کابیان)

مونځ فاسدیږي یا نه؟ دامام سهوبه دمسبوق شریکیدلونه پس معتبروی یااول والا که دې کښې څه فرق وی نوبیا اوښایئ؟ بینوا توجروا.

المستفتی حافظ تعویذ گل ترناب پیښور.

الجواب: دامسبوق به دامام سره په سجده سهوه کښې شریک وی سلام به نه گرځوی اوکه دیادسره ئې سلام اوگرځولو نومونځ به ئې فاسدشی

کمافی الدرالمختار رابعها لو قام الی قضاء ما سبق به وعلی الامام سجدتا سهو ولو قبل اقتداء ه فعلیه ان یعود (هامش ردالمحتار ص٥٥٨جلد١) ﴿١﴾ وفی الهندیه ص١٣٦ جلد١ سهو الامام یوجب علیه وعلیٰ من خلفه السجود کذا فی المحیط ولا یشترط ان یکون مقتدیا به وقت السهو حتی لو ادرک الامام بعد ما سها یلزمه ان یسجد مع الامام تبعاً له ﴿٢﴾. وهوالموفق

مسبوق به په خپلو اولنو دوه رکعتونو کښې سورت هم وائی.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یومونځ گزاری دامام سره دَ ماسپخین دَمونځ آخری دوه رکعتونه اداکړل اوس به دامونځ گزار په خپلو اولنودوه رکعتونوکښې سورت وائی که نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی فضل رازق مانکی صوابی.......١٧/٤/١٩٦٩ء

الجواب: عندالاحناف به داسرې یعنی مسبوق دواړه رکعتونوکښې ضم دَسورت کوی ځکه چه مسبوق دَمونځ اول رکعتونه اداکوی.

فی الدرالمختار : ویقضی اول صلاته فی حق قراء ة وآخرها فی حق تشهد، قال العلامة الشامی: هذا قول محمد وظاهر کلامهم اعتماد قول محمد وزفر

﴿١﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص٤٣٢جلد١ قبیل باب الاستخلاف)

﴿٢﴾ (الفتاوی عالمگیریه ص١٢٨ جلد١ فصل سهو الامام یوجب علیه وعلی من خلفه السجود)

مختصراً (ص٥٥٨ جلد ۱) ﴿۱﴾. وفی الهندیه ص ۹٦ جلد ۱ ولو ادرک رکعتین قضیٰ رکعتین بقراءة ولو ترک فی احداهما فسدت ﴿۲﴾. وهو الموفق

دَ مدرک نه دَمونځ دَرکن پاتې کیدلوپه صورت کښې دَمونځ حکم.

سوال علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په رمضان کښې مقتدی په وترو کښې دامام سره شریک وو مقتدی دعائې قنوت پوره کولو چه امام درکوع نه قومی ته لاړلو نواوس به دا سړې خپل مونځ څنګه ادا کوی؟ بینوا توجروا.

المستفتی نامعلوم......٢٥/٥/١٩٨٢ء.

الجواب مقتدی دې فورا رکوع اوقومه اوکړی اوپه سجده کښې دې دَامام سره شریک شی اګرکه متابعت مقارنه یامتابعت متعاقبه ترې نه اونه شو. لیکن دَمتابعت بالتاخیرپه بنیادبه دده مونځ صحیح وی لکه څنګه چه دَلاحق دَمونځ دې که رکوع اوقومه پریږدی او سمدستی دَامام متابعت اوکړی نودَامام دَ ازګاریدو نه پس به یو رکعت مستقل اوکړی مونځ به صحیح شی اوکه بالکل رکعت ئې ادانکړو نومونځ به واپس راګرځوی.

فی ردالمحتار ص ۴۷۱ جلد ۱ نعم تکون المتابعة فرضا بمعنی ان یأتی بالفرض مع امامه او بعده کما لورکع امامه فرکع معه مقارناً او معاقبا وشارکه فیه اوبعد مافرغ منه فلو لم یرکع اصلا او رکع ورفع قبل ان یرکع مع امامه ولم یعد معه او بعده لبطلت صلاته الخ ﴿۳﴾. وهو الموفق

﴿۱﴾ (الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۴۴۱ جلد ۱ مطلب فی احکام المسبوق والمدرک واللاحق باب الامامة)

﴿۲﴾ (فتاویٰ عالمگیریه ص ۹۱ جلد ۱ الفصل السابع فی المسبوق واللاحق)

﴿۳﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۴۸ جلد ۱ مطلب المراد فی المجتهد فیه)

په مسبوق باندې دَ امام سره دویم رکعت کښې تشهد وئیل واجب دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې په څلور رکعته مونځ کښې دَامام سره په دویم رکعت شامل شو اوس چه کله امام په دویم رکعت باندې کیناستلو نومسبوق باندې هم داتشهد وئیل واجب دی یانه؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم ١٩٨٠ء

الجواب: په مسبوق باندې داتشهد وئیل واجب دی

فی ردالمحتار ص ا ۵۵ جلد ا کمن ادرک الامام فی القعدة الاولیٰ فقعد معه فقام الامام قبل شروع المسبوق فی التشهد فانه یتشهد تبعاً لتشهد امامه﴿ ا ﴾. وھو الموفق

دَ امام سره په آخری قعده کښې مسبوق د پاره دَ درود شریف او دعا وئیلو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه مسبوق چونه چه یو یا دوه رکعتونه شوې وی، دَامام سره شامل شی نو دَامام سره به درود شریف او دعاګانې هم وائی یانه؟ بینوا توجروا.

المستفتی سعدالله جان هنګو.... ١٩٨٣ء ٢٢٩

الجواب: دامسبوق دَامام په آخری قعدهٔ کښې دَوسط صلاة په حکم کښې دی دادرود شریف او دعابه نه وائی اوکه تشهدئې زر ختم کړونوبیا دې وائی اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمداً عبده ورسوله وای،وفی الهندیه ص ا ۹ جلد ا ومنها ان المسبوق ببعض الرکعات یتابع الامام فی التشهد الاخیر واذا اتم التشهد لا یشتغل بما بعده من الدعوات ثم ما ذا یفعل تکلموا فیه وعن ابن شجاع

﴿ ا ﴾(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ا ۵۵ جلد ا باب سجود السهو)

انه یکرر التشهد ای قوله اشهد ان لا اله الا الله وهو المختار ﴿١﴾. وهوالموفق

دَ مسبوق مقتدی د پاره دَ ثناء او تعوذ وئیلو حکم.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې دَامام سره په دویم یا دریم رکعت کښې شامل شو. نودَهغه دپاره دَثناء اودَتعوذ څه حکم دې وائی به که نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: امیرالله چترال.

الجواب: که مسبوق امام په رکعت کښې اومومی کوم کښې چه قرأت کیږی نودامسبوق مقتدی به ثنا نه وائی بلکه قرأت به اوری. اوچه کله دَقضاشوی رکعت دپاره اودریږی نوثنابه وائی اودَامام ابویوسف په نزدباندې دَامام سره ملاویدلو وخت کښې تعوذ وئیل مستحب دی. اوروستویعنی دَامام دَفراعت نه پس به دَقرأت نه مخکښې تعوذ وائی.

وفی الخلاصة المسبوق اذا ادرک الامام فی القراء ة التی یجهر فیها لا یأتی بالثناء فاذا قام الی قضاء ما سبق یأتی بالثناء ویتعوذ للقراء ة وعند ابی یوسف یتعوذ عند الدخول وعند القراء ة وهذا استحباب وفی صلاة المخافة یأتی بالثناء اذا ادرکه قائماً، انتهیٰ﴿٢﴾. وهوالموفق

﴿١﴾ (فتاویٰ عالمگیریه ص ٩١ جلد ١ الفصل السابع فی المسبوق واللاحق)
﴿٢﴾ (خلاصة الفتاویٰ ص ١٦٥ جلد ١ مسائل المسبوق)

باب مکروهات الصلوة

دَ مونځ ختمیدلو وخت کښې دَمقتدی دَ امام نه په سلام کښې مخکښې کیدل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه امدادالفتاوی کښې ئې لیکلې دی چه که مقتدی دَمونځ ختمیدلو وخت کښې دَامام نه مخکښې سلام ختم کړو، نومکروه دی. (الف): دامکروه تحریمی دی یا تنزیهی؟

(ب): دویم سلام څه حکم دې؟ تحریمی دې یا تنزیهی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: اکرام الحق راولپنډی.........۱۹۲۹ء/۳/۱۷

الجواب: دَمناسب تلاش نه پس هم تصریح ملاؤنه شوه. لیکن دَقواعدو نه معلومیږی چه داکراهت په دواړو سلامونو کښې تحریمی دې. ځکه چه دَصحیح حدیث نه مخالفت دې چه په هغې کښې په تقدم باندې وعید راغلې دې (۱). او وعید په تحریماتو کښې راځی.

دغه شان علامه شامی وغیره لیکلې دی چه کله کراهت بغیردَڅه قیدنه ذکرشی هغه به په تحریمی باندې محمول وی. (۲). وهوالموفق.

---

(۱) عن انس قال صلی بنا رسول اللهﷺ ذات یوم فلما قضی صلوته اقبل علینا بوجهه فقال ایها الناس انی امامکم فلا تسبقونی بالرکوع ولا بالسجود ولا بالقیام ولا بالانصراف فانی اراکم امامی ومن خلفی رواه مسلم وعن ابی هریرة قال قال رسول اللهﷺ لا تبادروا الامام اذا کبر فکبروا واذا قال ولا الضآلین فقولوا آمین واذا رکع فارکعوا واذا قال سمع الله لمن حمده فقولوا اللهم ربنا لک الحمد متفق علیه الا ان البخاری لم یذکر واذا قال ولا الضالین.

وعن ابی هریرة قال قال رسول اللهﷺ اما یخشی الذی یرفع رأسه قبل الامام ان یحول الله رأسه رأس حمار مفتق علیه.

(مشکواة المصابیح ص ۱۰۱ جلد ۱ باب ما علی المأموم من المتابعة وحکم المسبوق)

(۲) قال ابن عابدین وفی البحر من مکروهات الصلاة...... (بقیه حاشیه په راروان مخ...)

دَ سجدې او تشهد نه د اوچتيدلو وخت کښې په زمکه لاسونه لګول مکروه تنزيهي دی

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په مونځ کښې دَ سجدې يا تشهد نه د اوچتيدلو وخت کښې بغير دَعذر نه په زمکه باندې لاس لګول او پاسيدل مکروه دی د اکراهت تحريمی دې يا تنزيهی؟ بينوا توجروا

المستفتی: اکرام الحق نشترآباد .... ۲۷/۴/۱۹۷۰ء.

الجواب: په زمکه باندې بغير د عذر نه لاس کينبودل او پاسيدل مکروه تنزيهی دی. فی الدر المختار ولو فعل لاباس وفی ردالمحتار ص ۴۷۳ جلد ۱ فيکره فعله تنزيهاً لمن ليس به عذر. (۱) فقط.

دَ فرضو او سنتو په مينځ کښې دَ وظيفې وغيره ورد کول

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَفرضو او سنتو په مينځ کښې دَ اللهم انت السلام دَاندازې نه زياته وقفه کول مثلاً دَ وظيفې ورد کول څه حکم لری؟ بينوا توجروا.

المستفتی: عبدالحليم شاه متعلم دارالعلوم حقانيه ...يکم ربيع الثانی ۱۴۰۲ھ

الجواب: بهتر نه دی ليکن بعضې علماؤ دَجواز حکم ورکړې دې. کمافی الطحطاوی وغيرهم. (۱) .وهو الموفق.

(بقيه حاشيه) المکروه فی هذا الباب نوعان احدهما ما کره تحريما وهو المحمل عند اطلاقهم الکراهة وقال ابن عابدين فی الحظر والاباحة ای کراهة تحريم وهی المرادة عند الاطلاق کما فی الشرح. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۹۷ جلد ۱ مطلب فی تعريف المکروه ص۲۲۳ جلد۵ کتاب الحظر والاباحة)

(۱) (ردالمحتار علی هامش الدرالمختار ص ۳۷۴ جلد ۱ مطلب فی اطالة الرکوع للجائی باب صفة الصلاة)

(۲) وقال الشرنبلالی: لا باس بقراءة الاوراد بين الفريضة والسنة فالاولیٰ تاخير الاوراد عن السنة [illegible] نفی الکراهة، وقال الطحطاوی: وفی رواية عائشة رضی الله عنها قالت کان رسول الله [illegible] لا يقعد الا مقدار ...... انه ليس المراد انه کان..... (بقيه حاشيه په راروانه صفحه...)

په مونځ کښې دَ جبې آو بلوزر لستونړو مسئله

سوال: مایقول العلماء الفهام فی هذه المسئله؟ ای ماحکم الفرو اذا لم یخرج الیدان الاکمام واذالم یدخلا؟ بینوا توجروا.

المستفتی:نامعلوم......

الجواب: چه کله په لستونړو کښې لاسونه داخل نه وی نوپه پوستین کښې دَمونځ حکم کراهت دې.اوکه لاسونه په لستونړو کښې داخل وی نوکراهت نشته.الااذالم یزر ازراره (چه کله ئې بټنې(تنړئ) نه وی لګولې).

یدل علیه ما فی الشرح الکبیر ص۳۰۵ وعن الفقیه ابی جعفر الهندوانی انه کان یقول اذا صلی مع القباء وهو غیر مشدود الوسط فهو مسیئ، یعنی ولو ادخل کمیه فی یدیه و ینبغی ان یقتدی بما اذا لم یزر ازراره لانه یشبه السدل اما اذا زرالازرار فقد التحق من الثیاب فی اللبس فلا سدل فیه فلا یکره انتهیٰ. قلت لا فرق بین الفرو والقباء فی الحکم لاشتراکهما فی العلة، وفیه ایضاً فی تلک الصفحة فی تعلیل کراهة ارسال الکمین ولان فیه تشبیها باهل التکبر اذ لا تکاد تسمح نفوس المتکبرین بترکه وادخال الید فی الکم لا فی الصلوٰة ولا خارجها علیٰ ما جرت من عادتهم، انتهی. قلت فیه دلالة علی کراهة الصلوٰة عند اخراج الیدین لانه وضع المتکبرین، فافهم﴿۱﴾. وهو الموفق

(بقیه حاشیه) یقول ذلک بعینه بل کان یقعد زمانا یسع ذلک المقدار ونحوه من القول تقریباً فلا ینافی ما فی الصحیحین عن المغیرة انه ﷺ کان یقول دبر کل صلاة مکتوبة لا اله الا الله ...... وهذا لا ینافی ما فی مسلم عن عبد الله ابن الزبیر کان رسول الله ﷺ اذا فرغ من صلاته قال بصوته الاعلی لا اله الا الله ...... لان المقدار المذکور من حیث التقریب دون التحدید قد یسع کل واحد من هذه الاذکار لعدم التفاوت الکثیر بینها الخ.

(حاشیة الطحطاوی مع مراقی الفلاح ص ۳۱۱ فصل فی صفة الاذکار)

﴿۱﴾ غنیة المستملی ص ۳۳۶، ۳۳۷ فصل فی بیان ما الذی یکره فعله فی الصلوٰة

دَ عربو په ډریس (رومال) کښې دَمونځ حکم.

سوال: عربیان چه کوم ډریس (Dress) اغوندی یعنی رومال په سرباندې کیږدی او په یوګول شان رسئ باندې ئې تړی هغه رومال دَسرنه په اوګوباندې راشی اوسینې باندې زوړندوی چه هغې ته سدل وائی په دې زوړند شوی رومال (عرب ډریس) کښې دَمونځ کولو څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفی: محمدنثاربرطانیه...... یکم فروری ۱۹۷۵ء

الجواب: په دې کښې هیڅ کراهت نشته. ﴿۱﴾ وهو الموفق.

په تیلې ګل شوې ټوپئ کښې مونځ کول.

سوال: علمائې دین دې باره کښې څه فرمائی چه مروجه دَتیلې ټوپئ چه دګلدوزئ نه جوړه شوې وی په دې کښې مونځ کول او ددې استعمال څنګه دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: ګل حکیم محب بانډه مردان......۱۹۷۵ء/۹/۲.

الجواب: که دا تیله دَسرو سپینو زرو نه وی نو دې کښې حرج نشته. ﴿۲﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ قال الحصکفی وکره...... سدل تحریماً للنهی ثوبه ای ارساله بلا لبس معتاد، قال ابن عابدین: قال فی شرح المنیة السدل هو الارسال من غیر لبس ضرورة ان ارسال ذیل القمیص ونحوه لا یسمی سدلاً ودخل فی قوله ونحوه عذبة العمامة.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۴۷۲ جلد ۱ مطلب مکروهات الصلاة)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین: (قوله وکذا تکره القلنسوة) ذکر ملا مسکین عند قول المصنف فی مسائل شتیٰ اخر الکتاب ولاباس بلبس القلانس لفظ الجمع یشمل قلنسوة الحریر والذهب والفضة والکرباس والسواد والحمرة...... وفی الفتاویٰ الهندیه یکره ان یلبس الذکور قلنسوة من الحریر او الذهب او الفضة اوالکرباس الذی خیط علیه ابریسم کثیراً او شئ من الذهب اوالفضة اکثر من قدر اربع اصابع.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۳۹ جلد ۵ فصل فی اللبس کتاب الحظر والاباحة)

دَ سحر سنت قرأت اوریدلو صورت کښې په دویم صف کښې کول او دَ"فاستمعواله وانصتوا"آیت حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه (۱) دَ سحرپه مونځ کښې دَامام دَقرات اوریدلوباوجود په دویم صف کښې سنت اداکول څنګه دی.(۲) .ددې آیت قرأت"واذاقرئ القرآن فاستمعواله وانصتواالاية، حکم د فرضیت دې یا داستحباب؟ بینوا توجروا.

المستفتی:نامعلوم.....۱۸/اګست۱۹۸۳ء.

الجواب:(۱) جائز دی بهتر نه دی.(۱)

(۲) مشهورفرضیت دې اوصاحب بحرداستحباب قول هم ذکرکړې دې.

وهوالموفق

جماتونو کښې کینولو شوو ټوپو سره مونځ کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې بارد کښې څه فرمائی چه په جماتونوکښې چه کومې ټوپئ کینبودل رواج دې آیا دې سره مونځ کول صحیح دی ؟بینوا توجروا

المستفتی:محمدنبی چهوټا لاهورصوابی......۱۹۹۰،۱۲،۱۵.

---

(۱) قال العلامة ابن عابدين رحمه الله: والحاصل ان السنة فى سنة الفجر ان يأتى بها فى بيته والافان كان عند باب المسجد مكان صلاها فيه والا صلاها فى الشتوى او الصيفى ان كان للمسجد موضعان والافخلف الصفوف عند سارية لكن فيما اذاكان للمسجد موضعان والامام فى احدهما ذكر فى المحيط انه قيل لايكره لعدم مخالفة القوم وقيل يكره لانهما كمكان واحد قال فاذا اختلف المشائخ فيه فالافضل ان لا يفعل قال فى النهر وفيه افادة انها تنزيهية، لكن فى الحلية قلت وعدم الكراهة اوجه للاثار التى ذكرناها.

(ردالمحتارهامش الدرالمختار ص٥٣٠ جلد ١ مطلب هل الاساءة دون الكراهة او افحش باب ادراک الفريضة)

الجواب: ددې ټوپو پسرول ضروری دی ځکه چه داسې نه وي چه خلق به په سرتورسر مونځ کول شروع کړي. چه هغه ددې نه بدترین کار دې. (١). وهوالموفق.

په کوټه کښې دانسان یا د حیوان د وړوکی تصویرپه وجه د مونځ حکم

سوال: علماء کرام د دین شرع متین څه فرمائی په دې مسئله باره کښې چه په یو کوټه کښې دانسان یا حیوان وړوکې فوټو اوتصویر وی، نودې سره د مونځ څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتي: متعلم دارالعلوم حقانیه..... ١٥ جمادی الثانی ١٤٠٢هـ

الجواب: که دا فوټو وړوکې وی چه دسجدې په ځائې کښې د ایخودلو په صورت کښې نه ښکاری نودې سره مونځ مکروه نه دې.

یدل علیه ما فی شرح التنویر علی هامش ردالمحتار ص٦٠٧ جلد١ او کانت صغیرة لا تتبین تفاصیل اعضائها للناظر قائماً وهی علی الارض ﴿٢﴾. وهوالموفق

﴿١﴾ په سر تور سر مونځ کول مکروه دی. وصلاته حاسراً ای کاشفا راسه للتکاسل(درمختار) او کار والا جاموکښې مونځ کولو ته ئې هم مکروه تنزیهی لیکلې دی. بمایلبسه فی بیته ولایذهب الی الاکابر والظاهر ان الکراهة تنزیهیة،ردالمحتار اوس سرتورسر مونځ کول یو مرض جوړ شوې دې او عوام سر پټول څه اهم کار نه ګڼړی او سر پټول بوج جوړ شوې دې. چه په مونځ کښې د سستئ د قبیلې نه دی. اوپه بعضې صورتونو کښې مثلاً د. سپک ګڼړلو په صورت مفضی الی الکفر دی. فی ردالمحتار: قوله للتکاسل ای لاجل الکسل بان استثقل تغطیته ولم یرها امراً مهماً فی الصلاة فترکها لذلک وهذا معنی قولهم تهاونابالصلاة ولیس معناه الاستخفاف بها والاحتقار لانه کفر(ص٤٨٤جلد١) لهذا دې صورتونو کښې سرتوره باندې مونځ کول چه وجه ئې ښکاره ده ناراستی ده. دابه مکروه وی اودمونځ دعزت په وجه په جماتونو کښې پرتو ټوپو سره به مونځ کوی اګرچه داهم مکروه دی لیکن دسرتورسرپه نسبت سره لږه اسانه معامله ده. دغه شان که دیو کس سره دکار والا جامونه علاوه نورې جامې نه وی نودهغه دپاره په دغه کار والا ثیاب بذله، جاموکښې مونځ کول ضروری دی. دغه شان چه بله ټوپئ نه وی نوپه بذله ټوپئ کښې به مونځ کول وی. (ازمرتب)

﴿٢﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ٤٧٩ جلد١ باب ما یفسد الصلاة ومایکره فیها)

په ملتړی کور کښې تصویروالا بیج سره مونځ کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په ملتړی کښې د مجاهد کور "دَځوانانو په اوګوباندې یوبیج لګیدلې وی چه ستاسوپه خدمت کښې حاضر دې. دې سره مونځ کول صحیح دی یانه؟ که په ناپوهئ سره موپه دې بیج سره مونځونه کړی وی نودَهغې اعاده لازم ده یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عبدالقدیرراولپنډی...... ١٠/٤/١٩٧٣ء.

الجواب: داتصویرلوئې دې لهذا دې سره مونځ کول مکروه تحریمی دی او واجب الاعاده دی.

فی فتح القدیر ولو لبس ثوبا فیه تصاویر ویکره لانه یشبه حامل الصنم والصلوٰة جائزه فی جمیع ذلک لا ستجماع شرائطها وتعاد علی وجه غیر مکروه وهو الحکم فی کل صلوٰة ادیت مع الکراهة انتهی﴿١﴾. وهکذا فی جمیع کتب الفتاویٰ. وهوالموفق

امام لره دَ ضرورت نه زیات جهر کول

سوال: چه میفرماید علماء دین درې مسئله که یک امام قرأت جهراً فوق الحاجت درامامت میخواهد .هنګارمیشوید ونمازمکروه شودیانه؟ وبشرط کراهت اعاده واجب ست یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم......... ٢٣/١١/٧٩ء.

الجواب: نمازامامیکه جهرفوق ازحاجت مې کند ،واجب الاعاده نیست، زیرانچه مکروه تحریمی نیست.

لمافی شرح التنویر علی هامش ردالمحتار ص ٣٤٢ جلد١ قالوا الاساءة ادون من الکراهةوفی ردالمحتار ص ٥٥١ جلد١ الاساءة دون الکراهة واما فی شرح المنارفقال العلامة الشامی فی ردالمحتار ص ٣٤٢ جلد١ والمراد بها ما فی شرح

﴿١﴾ (فتح القدیر ص ٣٦٣، ٣٦٤ جلد١ باب مایفسد الصلاة وما یکره فیها فصل ویکره للمصلی)

المنار التنزيهية فهي دون المكروه تحريماً وفوق المكروه تنزيها انتهى ﴿١﴾، قلت والاعادة انما تجب في المكروه تحريما ولا تخلوا الصلوة المعتاده عن المكروه تنزيهاً وقلت ايضا لعل المراد ابن انجيم الاساءة ما يلزم ترک السنة المؤكدة. وهوالموفق

په نوټ باندې دَ جناح دَتصوير سره مونځ کول.

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په پاکستانی نوټونو باندې دَ جناح تصوير وی چه کله دانوټ وغيره په جيب کښې وی نو دې سره مونځ کول جائز دی يانه؟ اوکه دَتصويرسره لاس خيږې هم وی او په جيب کښې وی نو دَهغې څه حکم دې؟ مونځ کيږی يا نه؟ بينوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم............ ۱۲/۲/۱۹۷۳ء.

الجواب: که تصوير په لفافه وغيره کښې پټ وی نو مونځ مکروه نه دې ګني نو بيامکروه دې ﴿١﴾.

فی الدرالمختار ومفاده كراهة المستبين لا المستتر بكيس او صرة او ثوب آخر (هامش ردالمحتار ص ۶۰۶،۶۰۷ جلد ۱) ﴿٢﴾. وهوالموفق

دَ نسوارو او سګرټو دَ بدبوئ په حالت کښې مونځ کول تلاوت کول او جماعت ته تلل

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که يوسړې نسوار واچوی ياسګريټ اوڅکی بيادَمونځ دپاره په جماعت کښې شريک شی نودَدې خلقو جماعت ته راتلل څه حکم لری؟ بينوا توجروا.

المستفتی: نوراحمد بلوچستان.... ۲۳/ربيع الثانی ۱۴۰۲ھ.

الجواب: دَتمباکو بدبوئی دَ پياز او اوګې پشان تکليف ورکونکې ده لهذا دَدې حديث په بناء "فان الملئكة تتاذى مما يتاذى منه الانس (رواه البخاری

﴿١﴾ (ردالمحتارمع هامش الدرالمختار ص ۳۵۰ جلد ۱ مطلب سنن صلاة باب صفة الصلاة)

﴿٢﴾ الدرمختار على هامش ردالمحتار ص ۴۷۹ جلد ۱ باب ما يفسد الصلاة ومايكره فيها)

ومسلم عن جابر رضی الله عنه(۱). داسې کس ته په دې حالت کښې مونځ کول. جمات ته تلل او قران شریف لوستل جائز نه دی. وصرح بـه فی شـرح التنویر وکذا کل موذ(هامش ردالمحتار ص ٦۱۹ جلد ۱)(۲). وهوالموفق.

دَ جمات په ټوپو کښې مونځ کول

سوال: په جمات کښې چه کومې ټوپۍ وی دغه پسر کول او مونځ کول جائز دی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی یوسف شاه رسالپور کینټ ...... ۲۷ رمضان ۱۴۱۰ھ

الجواب: دَهر مسلمان دپاره مناسب دی چه دَقمیص پرتوګ پشان ټوپۍ هم په سر کوی. (۳) او چه ټوپۍ ورسره نه وی نو سرتور سر دې مونځ نه کوی. (۴) بلکه هم داجمات والا ټوپۍ دې په سر کیږدی اګرکه خیرنې پیرنې وی. (۵) وهوالموفق

---

(۱) (مشکواة المصابیح ص ٦٨ جلد ۱ باب المساجد الفصل الاول)

(۲) (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ٤٨٩ جلد ۲ باب ما یفسد الصلاه وما یکره فیها)

(۳) وفی الهندیه والمستحب ان یصلی الرجل فی ثلاثة اثواب قمیص وازار وعمامة اما لو صلی فی ثوب واحد متوشحا به تجوز صلوته من غیر کراهة. (فتاویٰ عالمگیریه ص ٥٩ جلد ۱ الباب الثالث فی شروط الصلاة)

(۴) قال العلامه حصکفی رحمه الله: وصلاته حاسراً ای کاشفا رأسه للتکاسل ولاباس به للتذلیل واما للاهانة بها فکفر قال ابن عابدین واصل الکسل ترک العمل لعدم الارادة فلو لعدم القدرة فهو لعجز (قوله ولاباس به للتذلیل) قال فی شرح المنیة فیه اشارة الی ان الاولیٰ ان لا یفعله وان یتذلل ویخشع بقلبه فانهما من افعال القلب.

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ٤٧٤ جلد ۱ مطلب فی الخشوع باب مکروهات الصلاة)

(۵) قال ابن عابدین: فی البحر وفسرها فی شرح الوقایه بما یلبسه فی بیته ولا یلهب به الی الاکابر والظاهر ان الکراهة تنزیهیة. ایضاً

ددې عبارت نه په ثیاب بذله کښې دَمونځ مکروه تنزیهی کیدل ثابت دی لیکن سرتور سر مونځ کول هم مکروه دی او که عوام ددې ټوپو نه منع کړیشی او دَصحیح ټوپو حکم ورته هم اونه کړیشی نو عوام به په سرتور سر مونځ کولو (باقی حاشیه په راروانه صفحه)

قبرونو ته نږدې مونځ کول مکروه دي.

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَقبرستان په زمکه کښې مونځ ادا کول څنګه دی؟ او دَقبرونو نه څومره فاصله باندې مونځ ادا کول جائز دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: میر احمد مولیان کوهاله راولپنډی......... ۴/۴/۱۹۷۰ء

الجواب: چه کله مخامخ یا ښی او ګس طرف ته قبرونه وی نو مونځ مکروه دې. او چه کله لرې وی نو هیڅ حرج نشته. او دَلرې والی انداز فقهائې کرامو په ګزونو او مسافت سره نه دی متعین کړې، البته دَنظائرونه معلومیږی چه کم از کم دومره لرې وی چه دَسجدې په ځائې باندې نظر کولو وخت کښې په نظر نه راځی ﴿۱﴾. وهو الموفق.

فوجی بوټانو سره مونځ کول.

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه آیا مجاهد فوجی دَ بوټانو سره مونځ ادا کولې شی یا نه؟ او جواز دَمجبورئ په حالت کښې دې یا په هر حالت کښې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: محمد ازرم پوسټ بکس نمبر ۲۷۰ سعودی عرب...... ۱۴۰۰/۷/۷ھ

(بقیه حاشیه) باندې تکره شی. دغه شان چه بله توپئ نه وی نو بیابه په دې بذله توپو کښې مونځ جائز وی. خکه چه کله چاسره جامې نه وی نو په ثیاب بذله کښې به ادا کول ضروری وی "قال الحصکفی: وصلاته فی ثیاب بذلة یلبسها فی بیته ومهنة ای خدمة ان له غیرها والا لا (ص ۴۷۴ جلد ۱). ددې نه معلومه شوه چه کله دَ ثیاب بذله نه علاوه نورې جامې نه وی نو هم ددې اغوستل لازمی دی. وهو الموفق.

﴿۱﴾ قال الطحطاوی: (تحت قوله تکره الصلاة فی المقبرة) قال حسن بن عمار بن علی الشرنبلالی وتکره الصلاة فی المقبرة الا ان یکون فیها موضع اعد للصلاة لا نجاسة فیه ولا قذر فیه، قال الحلبی لان الکراهة معللة بالتشبه وهو منتف حینئذ وفی القهستانی عن جنائز المضمرات لا تکره الصلاة الی جهة القبر الا اذا کان بین یدیه بحیث لو صلی صلاة الخاشعین وقع بصره علیه. (الطحطاوی حاشیه مراقی الفلاح ص ۱۹٦ فصل فی مکروهات الصلاة)

الجواب: په دې کښې اختلاف دې دَقواعدو په رڼا کښې جواز راجح دې.(۱)
وهوالموفق

دَ سحر او مازیګر مونځونو نه پس تلاوتِ قرآن افضل نه دې خومکروه هم نه دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو صاحب وئیلې دی چه دَ سحر اومازیګر مونځونونه پس تلاوت قرانی منع دې، او خاص طور سره سورت یسین وغیره لوستل. آیا دا صحیح ده؟ او چرته حدیث وغیره نه ثابت دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مثل زاده ترلاندی صوابی........۱۲/۵/۱۹۷۹ء.

(۱) وفی منهاج السنن: وملخص هذه الروايات ان النعال الغير الطاهرة تخلع او تمسح على الارض، واما النعال الطاهرة من البدء او بالدلك فالصلوٰة فيها من الرخص دون المستحبات عند ابن دقيق العيد. وتعقبه البدر العينى بحديث شداد بن اوس عن ابيه ثم قال ويكون مستحبا من جهة قصد المخالفة لا سنة لان الصلوٰة فى النعال ليست مقصودة بالذات وذكر الحلبى فى شرح المنية الكبير استحبابها مخالفة لليهود كالبدر العينى. قال مشائخنا اليوم لا يصلى بالنعال فى المسجد لان دخول المساجد متنعلا من سوء الادب فى العرف الحادث ولان تلويث المسجد بها واقع لا محالة ولان علة التنعل قد انتهت لان اليهود والنصارىٰ فى زماننا يصلون فى النعال لا يخلعونها (ف) اعلم ان النعال اذا لم تكن مانعة من توجيه رء وس الاصابع الى القبلة فجاز الصلوٰة فيها والا فلا كما يشير اليه كلام القارى فى المرقاة، فالصلوٰة فى المداس الرائج اليوم لا يجوز اذا كان مقدمه مرتفعاً واسعا بحيث لا يمتلأ باصابع القدم فافهم.
(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ٢٧٨ جلد ٢ باب ماجاء فى الصلوٰة فى النعال)
وقال العلامه ابن عابدين: (قوله وصلاته فيهما افضل) اى فى النعل والخف الطاهرين افضل مخالفة لليهود تاتر خانيه وفى الحديث صلوا فى نعالكم ولاتشبهوا باليهود رواه الطبرانى...... واخذ منه جمع من الحنابلة انه سنة ولو كان يمشى بها فى الشوارع لان النبى ﷺ وصحبه كانوا يمشون بها فى طرق المدينة ثم يصلون بها قلت لكن اذا خشى تلويث فرش المسجد بها ينبغى عدمه وان كانت طاهرة ....

(بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

الجواب: بعضي فقهاؤ ليکلي دی چه دې وختونو کښې قران مجيد لوستل بهتر نه دی ليکن مکروه هم نه دی. (۱) (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص ۳٤۷ جلد ٥). وهوالموفق.

دَ ګلونو او بوټو شوی رنګدار څادريا جاموکښې مونځ کول

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَمسلم شريف دَحديث مطابق په ګلونو او بوټو کړې شوی څادر يا جاموکښې مونځ کول مکروه دی. ددې کراهت نه تنزيهی مراد دې او که تحريمی؟ بينوا توجروا.

المستفتی اکرام الحق راولپنډی......۲ القعده ۱۳۸۹ ه.

الجواب: فقهائې کرامو په دې باندې تصريح نه ده کړې ليکن دې ته نزدې او مناسب (يعنی دَمحراب وغيره منقش کولو) باندې ئې تصريح کړيده اود هغې متعلق ئې دکراهت تنزيهی حکم ورکړې دې (شامی ص ۲۱۲ جلد ۱) فقط

(بقيه حاشيه) واما المسجد النبوی فقد کان مفروشا بالحصافی زمنه ﷺ بخلافه فی زماننا ولعل ذلک محمل ما فی عمدة المفتی من ان دخول المسجد متنعلا من سوء الادب تأمل.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ٤٨٦ جلد ۱ مطلب فی احکام المسجد)

﴿۱﴾ قال فی الدرالمختار: ذکر الله من طلوع الفجر الی طلوع الشمس اولیٰ من قراءة القرآن وتستحب القراءة عند الطلوع اوالمغرب . قال ابن عابدين الشامی (قوله وتستحب الخ) کذاذکر فی المجتبیٰ المسئلة الاولیٰ ثم ذکر هذه رامز البعض المشائخ فالظاهر انهما قولان فان الاولیٰ تفيد استحباب الذکر دون القراء ةوهو الذی تقدم فی کتاب الصلاة واقتصر عليه فی القنية حيث قال الصلاة علی النبی ﷺ والدعاء والتسبيح افضل من قراءة القرآن فی الاوقات التی نهی عن الصلاةفيها.
(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۳۰۰ جلد٥ فصل فی البيع کتاب الحظر والاباحة)

﴿۲﴾ قال العلامةابن عابدين رحمه الله: (قوله لانه يلهی المصلی) ای فيخل بخشوعه من النظر الی موضع سجوده ونحوه وقد صرح فی البدائع فی (بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

دَ ستیلو چین والا گهړئ سره مونځ کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ یو پیش امام دې دَهغه دَگهړئ چین دَستیلو جوړ کړې شوې دې یو سړی اووئیل چه ما دَیو لوئې عالم نه اوریدلې دی چه دَستیلو دَچین والا گهړئ سره مونځ مکروه دې تاسو صاحبان مهربانی اوکړئ وضاحت اوکړئ. چه داولې مکروه دی؟ ددې دَڅه سره مشابهت دې؟ اوچه مکروه تنزیهی دی یا تحریمی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: خلیل الرحمن بنوی.........۱۹۷۳ء/۱۹/۲

الجواب: واضحه دې وی چه دَاوسپنې گوتمه اچول مکروه دی. لحدیث ورد بذلک(۱). لیکن دَاوسپنی زنځیر چه بذات خود زیور اوکالی نه دی دَهغې اچول مکروه نه دی. داد بتین او میخ سره مشابه دی.(۲) فقط.

تصویر، دَ تیلې ټوپئ او دَ ټیټرون په جامو کښې دَ مونځ حکم.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه:(۱) دَفوټو(تصویر)

(بقیه حاشیه) مستحبات الصلاة انه ینبغی الخشوع فیها ویکون منتهی بصره الی موضع سجوده. وکذا صرح فی الاشباه ان الخشوع فی الصلاة مستحب والظاهر من هذا ان الکراهة هنا تنزیهیة فافهم.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۸۷ جلد ۱ مطلب فی احکام المسجد)

﴿۱﴾ وعن بریدة ان النبی ﷺ قال لرجل علیه خاتم من شبه مالی اجد منک ریح الاصنام فطرحه ثم جاء وعلیه خاتم من حدید. مالی اری علیک حلیة اهل النار.

(مشکواة المصابیح ص۳۷۸ جلد۱ الفصل الثانی باب الخاتم)

﴿۲﴾ قال الحصکفی: وفی التتارخانیة عن السیر الکبیر لا بأس بازرار الدیباج والذهب وفیها عن مختصر الطحاوی لا یکره علم الثوب من الفضة ویکره من الذهب، قالوا وهذا

سره محبت کول څنګه دی؟ اوکه تصویر مکمل یانیم په جیب کښې وی نودمونځ څه حکم دې؟

(۲) خالص دَتیلې په ټوپئ سره مونځ کیدیشی یانه؟

(۳) دَرېښمو دَجامونه علاوه دَټیټرون وغیره سره مونځ کیدیشی یانه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: فضل جلال اسلامیه کالج پشاور........ ۱۹۷۴ء/۹/۱۰.

الجواب: محترم المقام دامت برکاتکم. دَالسلام علیکم نه پس دې داخبره واضحه وی چه! (۱) دَتصویرسره محبت کول دَخیفت عقل علامت دې اوتصویرچه کله په بټوه وغیره کښې پټ وی نومونځ نه مکروه کیږی. (شامی). ﴿۱﴾.

(۲) خالص دَتیلې ټوپئ چه دَسرو یا سپینو زرو نه جوړه وی اوپه پلنوالی دَ څلور ګوتونه (په یوځائې) زیات وی نو مطلقاً مکروه دی. په مونځ اوغیرمونځ کښې فرق نشته. (شامی ص۲۲۳ جلد ۵). ﴿۲﴾.

(۳) هیڅ کراهت نشته. وهو الموفق.

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: (قوله لا لمستتر بکیس او صرة) بان صلی ومعه صرة او کیس فیه دنانیر او دراهم فیها صور صغار فلا تکره لاستتارها بحر ومقتضاه انها لو کانت مکشوفة تکره الصلاة مع ان الصغیره لا تکره الصلاة معها کما یأتی لکن یکره کراهة تنزیه جعل الصورة فی البیت نهر.

(ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۴۷۹ جلد ۱ قبیل مطلب الکلام علی اتخاذ المسبحة باب ما یفسد الصلاة ومایکره فیها)

﴿۲﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: وفی الفتاویٰ الهندیه یکره ان یلبس الذکور قلنسوة من الحریر او الذهب او الفضة او الکرباس الذی خیط علیه ابریسم کثیر او شئ من الذهب او الفضة اکثر من قدر اربع اصابع. (ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۲۴۹ جلد۵ فصل فی اللبس)

باب ما يفسد الصلوة

اولنۍ قعده نه کول او دریدل او واپس بیاراتللو سره مونځ نه فاسدیږي.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو مونځ کونکې اولنۍ قعده اونه کړی اودریږی او بیاورته یادشی واپس کینی نوآیا مونځ فاسد شو؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عبدالرحمن شهاب خیل لکی مروت.

الجواب: داسې کول مکروه دی خودَمحققینو علماؤ په نزد مفسدِصلوٰة نه دی کمافی شرح التنویر فلو عاد الی القعود وقیل لا تفسد لکنه یکون مسیئًا ویسجد لتاخیر الواجب وهو الاشبه کما حققه الکمال وهو الحق بحر(هامش ردالمحتار ص۶۹۷ جلد ۱) ﴿۱﴾. وهوالموفق

دَ فاتح په غلطه فتحه ورکولو سره مونځ نه فاسدیږي.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه امام په قرأت کښې سهوشو لیکن فاتح په دغه سورت کښې بل ځائې کښې غلطه فتحه ورکړه او امام هم فتحه وانحستله.آیا دَفاتح مونځ فاسد شو؟ بینوا توجروا.

المستفتی: فضل منان.

الجواب: دَفاتح مونځ نه فاسدیږی.وهوالاصح قال فی الدرالمختار بخلاف فتحه فی امامه فانه لایفسدمطلقا لفاتح وآخذبکل حال.﴿ ۲ ﴾ .وهوالموفق.

﴿۱﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۵۵۰ جلد ۱ باب سجود السهو)

﴿۲﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۴۲۰ جلد ۱ باب ما یفسد الصلاة ومایکره فیها)

د دریو آیتونو لوستلو نه پس فتحه ورکول یا اخستل مفسدِ صلوة نه دی.

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه امام درې آیاتونه اولولی بیا سهو شی او رکوع ته لاړ نشی بلکه مقتدی ورته فتحه ورکړه او امام فتحه واخستله نو په دې سره مونځ کیږی یا نه ؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم.......... ۹ جون ۱۹۷۵ء.

الجواب: دې صورت کښې فتحه اخستل یا ورکول مفسدِ صلوة نه دی.

کمافی الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۵۷۲ جلد ۱ بخلاف فتحه علی امامه فانه لا یفسد مطلقا ای سواء قرء الامام قدر ماتجوز به الصلوٰة ام لا انتقل الی اية اخری ام تکرر الفتح ام لا ﴿۱﴾ . وهوالموفق

په مونځ کښې بیا بیا ږیرې ته دَ لاس لګولو حکم.

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو کس بې اختیاره په مونځ کښې خپل لاس ږیرې سره لګوی آیا په دې سره مونځ فاسدیږی؟ بینوا توجروا

المستفتی: فیض محمد بلوچستانی.

الجواب: که یو سړې په یو رکن کښې پرله پسې درې ځلې داکار اوکړی نو مونځ به ئې فاسد شی.

قال فی الفیض الحک بید واحدة فی رکن ثلاث مرات یفسد الصلاة ان رفع یده فی کل مرة (ردالمحتار ص ۵۹۹ جلد ۱) ﴿۲﴾ وبمعناه فی الهدایه ص ۱۰۹ جلد ۱ ﴿۳﴾ قلت ولم یفرقوا بین العمد وغیره. وهوالموفق

﴿۱﴾ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص ۶۲۰ جلد ۱ باب مایفسد الصلاة ومایکره فیها)

﴿۲﴾ (ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۶۲۳ جلد ۱ مطلب فی الکراهة التحریمی والتنزیهی باب مایفسد صلاة ومایکره فیها)

﴿۳﴾ قال المرغینانی: اما فساد الصلاة فبالعمل الکثیر، قال ..... (بقیه حاشیه په بله صفحه)

بعضې آیاتونو پریخودلو او نورو آیتونو

شروع کولو سره مونځ نه فاسدیږی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی. چه امام صاحب مونځ کولو او "مثل الذین حملوا التوراة ثم لم یحملوها کمثل الحمار یحمل اسفارا(سورة جمعه) ئې لوستلو. بیا د "بئس مثل القوم الذین" نه پس ئې د "قل یایها الذین هادو ان زعمتم" آیت په ځائې یاایها الذین آمنوا اذا نودی للصلوة من یوم الجمعه الخ اولوستلو آیا مونځ فاسد شو؟ که فاسد شوې وی نو په څه وجې سره ؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حافظ سیاح هوش سلیم خان صوابی........١٣/اپریل ١٩٧٥ء

الجواب: په دې صورت کښې دبعضې آیتونو پریخودل دی. او انتقال دې دویم آیت ته. نور څه زیات تغیر پکښې نه دې راغلې. لهذا دقانون مطابق به مونځ فاسد نه وی. (ماخوذ از کبیری، هندیه). ﴿١﴾ . وهو الموفق.

(بقیه حاشیه) ابن الهمام: او نتف ثلاث شعرات بمرات اوحک ثلاثا فی رکن یرفع یده کل مرة...... تفسد. (هدایه مع فتح القدیر ص ٣٥٢ جلد ١ باب ما یفسد الصلاة ومایکره فیها)

﴿١﴾ قال العلامة الحلبی: وکذا لو انتقل الیٰ آیة اخری من تلک السورة وترک بینهما شیئا لان فیه اعراضاعما شرع فیه وایهام تفضیل غیره علیه واما اذا کان عذر کان حصر عما بعد تلک الایة قبل ان یتم سنة القرأة فلا یکره الانتقال الی آیة اخری من تلک او من غیرها هذا اذا انتقل قصدا فان انتقل من غیر قصد ثم تذکر ینبغی ان یعود ذکره فی القنیة وان لم یتذکر فلا کراهة ایضا لعدم القصد.

(غنیة المستملی المعروف بالشرح الکبیری ص ٣٥٠ فصل فی بیان ما یکره فی الصلاة)

وفی الهندیه: لو ذکر اية مکان آیة ان وقف وقفاتاما ثم ابتدأ باية اخریٰ او ببعض آیة لا تفسد...... اما اذا لم یقف ووصل ان لم یغیر المعنی...... لا تفسد اما اذا غیر المعنیٰ...... تفسد عند عامة علمائنا وهو الصحیح.

(فتاویٰ عالمگیریه ص ٨١ جلد ١ الفصل الخامس فی زلة القاری)

دَ شرعی ضرورت نه بغیر مونځ ماتول حرام دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه که سړې په کور کښې مونځ کوی دې دوران کښې دَبهرنه څوک آواز اوکړی او دې وخت کښې په کور کښې څوک نشته یا زنانه شته لیکن دَغیر محرم کیدو په وجه ئې جواب ورنکړو. دې صورت کښې فرض مونځ کونکې خپل مونځ مات کړی جواب ورکړی یا مونځ پوره کړی روستو جواب ورکړی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عبدالحمید ایس وی درازنده ډی آئی خان........ ۱۴/۲/۱۹۷۳ء.

الجواب: مونځ دَ شرعی ضرورت نه بغیر فاسدول حرام دی.﴿ ۱ ﴾. قال الله تعالی لاتبطلوا اعمالکم الاية.﴿ ۲ ﴾. وهوالموفق.

دَ مونځ په دوران کښې زلزلې راتللو باندې به څه کوی؟

سوال: خلق په کمره (کوټه) کښې ولاړ وی مونځ کوی، دې دوران کښې زلزله راغله. نو دَمونځ په دوران کښې به دکوټې نه بهراوځی یا مونځ به پوره کوی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: ګل فراز مصری بانډه نوشهره......۸/فروری ۱۹۷۵ ء.

الجواب: که زلزله سخته وه چه دآبادئ دَ غورزیدلو غالب ګمان وی نو دَمونځ ختمول (یعنی کټ کول) ضروری دی. او که نه داسې نه وی نو صرف جائز دی ونظیره قطع الصلوٰة خشية سقوط الاعمیٰ (فلیراجع الی مراقی الفلاح علی هامش الطحطاوی ص ۳۲۴) ﴿۳﴾. وهوالموفق

﴿۱﴾ قال العلامه شرنبلالی: والاصل ان نقض العبادة قصداً بلا عذر حرام لقوله تعالیٰ ولا تبطلوا اعمالکم. (امداد الفتاح ص ۴۹۵ باب ادراک الفریضة مع الامام وغیره)

﴿۲﴾ (سورة محمد پاره: ۲۶ آیت: ۳۳ رکوع: ۸)

﴿۳﴾ قال العلامه حسن بن عمار بن علی الشرنبلالی: (و) یجوز قطعها لخشية (خوف) من (ذئب) ونحوه (علی غنم) ونحوها (او خوف تردی) ای.....(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

دَ مونځ په حالت کښې په زوره باندې "حق الله" یا "هوالله" وئیل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه که یو کس دَمونځ په دوران کښې په اوچت آواز سره "حق الله" یا "هوالله" اووائی. روستو داکس بیا وائی چه ما داکار دَوَجَد په حالت کښې مجبوراً کړې. دې سره مونځ فاسدیږی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عبدالله مانسهره......۱۴۰۳ھ.

الجواب: که دې سړی دا الفاظ دَهوش په حالت کښې وئیلې وی نومونځ ئې صحیح دې.﴿۱﴾ او که دَبې هوشئ په حالت کښې ئې وئیلې وی نودَبې هوشئ په وجه دده اودس اومونځ دواړه فاسد دی.﴿۲﴾ .وهوالموفق.

(بقیه حاشیه) سقوط (اعمیٰ) او غیره مما لا علم عنده (فی بئر ونحوه) کحفیرة وسطح واذا غلب علی الظن سقوطه وجب قطع الصلاة ولو فرضاً.

(مراقی الفلاح علی هامش الطحطاوی ص ۲۰۴ قبیل باب الوتر واحکامه)

﴿۱﴾ قال العلامه ابن عابدین: (قوله فبسمل) یشکل علیه ما فی البحر لو لدغته عقرب او اصابه وجع فقال بسم الله قیل تفسد لانه کالانین وقیل لالانه لیس من کلام الناس وفی النصاب وعلیه الفتویٰ وجزم به فی الظهیریة وکذا لو قال یارب کما فی الذخیرة.

(ردالمحتار ص ۴۵۹ جلد ۱ باب مایفسد الصلاة ومایکره فیها)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن عابدین: وینقضه اغماء ومنه الغشی وجنون وسکر (قوله وینقضه اغماء) هو کما فی التحریر آفة فی القلب او الدماغ تعطل القوی المدرکة والمحرکة عن افعالها مع بقاء العقل مغلو بانهر، (قوله ومنه الغشی) بالضم والسکون تعطل القوی المحرکة والحساسة لضعف القلب من الجوع او غیره قهستانی زاد فی شرح الوهبانیة بفتح فسکون وبکسرتین مع تشدید الیاء وکونه نوعا من الاغماء موافق لما فی القاموس وحدود المتکلمین قال فی النهر الا ان الفقهاء یفرقون بینهما کالاطباء ای بانه ان کان ذلک التعطل لضعف القلب واجتماع الروح الیه بسبب ....

(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

درود او دعا وئیلو وخت کښې دَ امام متابعت ضروری دې.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَالتحیات لوستلو نه پس مقتدی په درود یا دعا وئیلو کښې مشغول دې په دې کښې امام سلام گرځوی نومقتدی دَامام سره په سلام کښې متابعت اوکړی یا درود او دعا پوره کړی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: خواجه عبدالسلام چترال...... ١٩٨٢ء/٥/٢٠.

الجواب: دَ امام متابعت ضروری دې ﴿١﴾. وهوالموفق.

دَ پنځم رکعت د پاره دَامام په قیام باندې دَ مسبوق دَمونځ حکم او دَ زنانه دَمحاذات مسئله.

سوال: په امداد الفتاوی کښې دی چه امام په څلورم رکعت باندې قعده اوکړه یا قعدې کولو نه بغیرپنځم رکعت دپاره اودریدلې دی نو که امام په څلورم رکعت باندې ناست وی بیاولاړوی نومسبوق به انتظارکوی که دې راواپس شو نودَ سلام پورې به ورسره وی ګنې نوخپل مونځ به پوره کړی، اوکه هغه په څلورم رکعت ناست نه وی نوبیابه هم انتظارکوی که دَپنځم رکعت دَسجدې نه مخکښې راواپس شونوبیابه ورسره هم دَسلام پورې وی. اوکه راواپس نه شو نو دَټولو مونځ باطل دې. (امداد الفتاوی).

(**الف**). دَپورتنی عبارت نه معلومیږی که امام په څلورم رکعت باندې کیناستو یادَناستې نه بغیرپنځم رکعت دپاره ولاړدې نو دواړوصورتونو کښې به مسبوق

(بقیه حاشیه) بختنقه فی داخله فلایجد منفذا فهو الغشی وان لامتلاء بطون الدماغ من بلغم فهو الاغماء ثم لما کان سلب الاختیار فی الاغماء اشد من النوم کان ناقضاء علی ای هیئة کان بخلاف النوم اسمعیل.

(ردالمحتارهامش الدرالمختار ص١٠٦ جلد ١ بعید مطلب نوم الانبیاء غیر ناقض)

﴿١﴾ وفی الهندیه: ولو سلم الامام قبل ان یفرغ المقتدی من الدعاء الذی یکون بعد التشهد او قبل ان یصلی علی النبی ﷺ فانه یسلم مع الامام.

(فتاویٰ هندیه ص٩٠ جلد ١ الفصل السادس فیما یتابع الامام وفیما لا یتابعه)

دهغه اتباع نه کوی. بلکه چپ به کینی. که دا امام دسجدې نه مخکښې راشی نودهغه (سره دې سجده سهوه اوکړی او) په آخری سلام شروع کیدلو باندې دې اودریږی. اوخپل مونځ دې پوره کړی. آیا دا مطلب صحیح دې؟

(ب): چه کله مسبوق دامام نه جدا شی اوخپل مونځ پوره کولې شی نو که دده دمونځ پوره کولو په دوران کښې یاروستو دامام هغه مونځ فاسد شی یادفرضو په ځائې نفل شی نوآیا دمسبوق هغه فرض مونځ به صحیح وی؟

(ج): که امام (دآخری قعدې کولو نه پس اودریدلو په صورت کښې) پنځم رکعت اوکړی اوسجده سهوه هم اوکړی اومونځ ختم کړی نوآیا دامام اودهغه دمسبوق فرض مونځ به صحیح شی؟ دبهشتی زیورپه "باب مفسدات" کښې لیکلې دی که سجدې ته تللو وخت کښې دزنانه سرد سړی دخپو سره برابر شی نوبیاهم مونځ ختم شو. لیکن په ډیرو فتاؤو کښې داخبره معلومیږی چه دزنانه او سړی دقدم نه علاوه دبل اندام په برابر کیدلو سره مونځ نه فاسدیږی. (دسړی اوزنانه دقدم څه حصه چه دبل دقدم سره برابرشی نو هله مونځ فاسدیږی) نوکه زنانه دسړی دقدم نه لږه شاته شی اومونځ کښې شامله شی اګرکه دزنانه بعضې اندامونه درکوع اوسجدې په حالت کښې دسړی دقدم یادبل اندام سره برابرشی نوپه دې سره دهیچامونځ هم نه فاسدیږی. (شامی)

(۲). (الف). دواړو کښې کوم یو قول راجح دې؟

(ب). که دجمعې مونځ کوی اودسړی دیواندام سره دزنانه څه اندام دیورکن په مقدار دلګیدلو په وجه شهوت پیداشی نومونځ به فاسد وی یامکروه؟

(ج). اوکه درکن نه کم اولګی نوبیاڅه حکم دې مکروه تحریمی دی یا تنزیهی دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: اکرام الحق محله قطب الدین راولپنډی شهر. ۲۱/۱۰/۱۹۷۲ء

الجواب: (۱) **(الف)**. دا مطلب صحیح دي لیکن دَمسبوق سره خاص نه دي د هر مقتدی دپاره هم دا حکم دي. "کمالایخفی علی من راجع الی ردالمحتار ص۵۰۲ جلد۱ باب السهو لانهم عبروا بالقوم فافهم".

(ب). که مونځ دَفرضو په ځائي نفل شی نودَمسبوق مونځ صحیح نه شو او که دَ پنځم رکعت دَسجدې کولو نه مخکښې راواپس شو نو مونځ صحیح دي (۱) او که په مونځ کښې دَقعدې نه پس مرتدشو نو مونځ صحیح دي (۲). فلیراجع الی ردالمحتار ص ۴۹۸، ۴۹۷ جلد۱ باب الامامة. (ج) دَدوی مونځ فاسدنه دي (ردالمحتار جلد ۱). (۳).

(۲). **(الف)**: راجح قول دادي چه دَزنانه قدم کله دَسړی دَیواندام سره برابرشی.

---

(۱) قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: (قوله ان بعد القعود) ای قعود الامام القعدة الاخیرة (قوله والا) ای وان لم یقعد وتابعه المسبوق لا تفسد صلاته لان ماقام الیه الامام علی شرف الرفض ولعدم تمام الصلاة فان قیدها بسجدة انقلبت صلاته نفلا فان ضم الیها سادسة ینبغی للمسبوق ان یتابعه ثم یقضی ما سبق به وتکون له نافلة کالامام (ردالمحتار ص۴۴۳ جلد ۱ قبیل باب الاستخلاف)

قال ابن نجیم: وان لم یقعد لم تفسد حتی یقید الخامسة بالسجدة فاذا قیدها بالسجدة فسدت صلاة الکل. (البحر الرائق ص ۳۷۸ جلد ۱ باب الحدث فی الصلوٰة)

(۲) قال العلامه ابن عابدین: ان صلاة الامام متضمنة لصلاة المقتدی ولذا اشترط عدم مغایر تهما فاذا صحت صلاة الامام صحت صلاة المقتدی الا لمانع آخر واذا فسدت صلاته فسدت صلاة المقتدی لانه متی فسد الشئ فسد ما فی ضمنه...... (قوله او فاقد شرط) وقیدنا ظهور البطلان بفوات شرط او رکن اشارة الی انه لو طرأ المفسد لا یعید المقتدی فی صلاته کما لو ارتد الامام او سعی الی الجمعة بعد ماصلی الظهر بجماعة وسعی هو دونهم فسدت صلاته فقط...... ومثله لو سلم القوم قبل الامام بعد ما قعد قدر التشهد ثم عرض له واحد منها فانها تبطل صلاته وحده وکذا اذا سجد هو للسهو ولم یسجد القوم ثم عرض له ذلک کما فی البحر فهذه جملة مسائل تفسدفیها صلاة الامام مع صحة صلاة المؤتم ولا تنتقض القاعدة السابقة بذلک لان هذا الفساد طارئ علی صلاة الامام بعد فراغ الامامة فلا امام ولا مؤتم فی الحقیقة. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۳۸ جلد ۱ مطلب المواضع التی تفسد صلاة الامام دون المؤتم)

(۳) قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: (قوله وخصه الزیلعی) حیث قال المعتبر فی المحاذاة الساق والکعب فی الاصح وبعضهم اعتبر القدم ...... (بقیه حاشیه اگلے صفحه پر)

نومونځ به فاسدوی فلیراجع الی ردالمحتار ص۳۸۵ جلد۱.﴿۱﴾

(ب). صرف شهوت مفسدنه دي، ترڅو چه باقاعده محاذات نه وی موجود شويٍ ﴿۲﴾. البته قصداً او ارادةً شهوت پیدا کول مکروه دی. اودقواعدو نه کراهت تنزیهی معلومیږی (لانه من المبادی) که درکن مقدار وی یاکم. فقط

دَ جنګ په حالت کښې دَسائرن په آواز باندې

مونځ یاخطبه پریخودل او خندق ته کوزیدل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه که دَفضائی حملې سائرن دَمونځ په وخت کښې اوشی نومونځ به پوره کوی یا دَبچاؤ دپاره به خندق ته کوزیږی. دغه شان که امام دَجمعې په ورځ وعظ کوی. اودَخطرې سائرن اووهلې شی نووعظ به اوری یا به خندق کښې کوزیږی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عطاء محمد کلرک آفس دی انجنیئرملاکنډایجنسی.

(بقیه حاشیه)فعلی قول البعض لو تاخرت عن الرجل ببعض القدم تفسد وان کان ساقها وکعبها متاخرا عن ساقه وکعبه وعلی الاصح لا تفسد وان کان بعض قدمها محاذیا لبعض قدمه ...... المحاذاة ان یحاذی عضو منها عضوا من الرجل حتی لو کانت المراة علی الظلة ورجل بحذائها اسفل منها ان کان یحاذی الرجل شیأ منها تفسد صلاته...... لان المراد بقوله ان یحاذی عضو منها هو قدم المراة لا غیر فان محاذاة غیر قدمها لشئ من الرجل لا یوجب فساد صلاته. (ردالمحتارهامش الدرالمختار ص۴۲۳ جلد۱ قبیل مطلب الواجب کفایة هل یسقط بفعل الصبی وحده)

﴿۱﴾قال ابن عابدین: المحاذاة ان یحاذی عضو منها عضوا من الرجل حتی لو کانت المراة علی الظلة ورجل بحذائها اسفل منها ان کان یحاذی الرجل شیئا منها تفسد صلاته وانما عین هذه الصورة لتکون قدم المراة محاذیة للرجل.

(ردالمحتارهامش الدرالمختار ص۴۲۳ جلد۱ قبیل مطلب الواجب کفایة هل یسقط الخ)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین: (قوله لانه فی المراة غیر معلول بالشهوة) ای لیست علة الفساد الشهوة ولذا افسدنا بالعجوز الشوهاء وبالمحرم کامه وبنته واما عدم الفساد فیمن لم تبلغ حد الشهوة کبنت سبع فلقصورها عن درجة النساء فکان الامر بتاخیر هن غیر شامل لها ظاهراً هذا ما ظهر لی فتامله. (ردالمحتار ص۴۲۶ جلد۱ مطلب الواجب کفایة هل یسقط بفعل الصبی)

الجواب: قال الله تعالی: لا تبطلوا اعمالکم. (۱). ددینه معلوم شو چه دمونځ فاسدول (دضرورت شرعی نه بغیر) حرام دی. (۲). اودتجربې نه معلومه ده چه دسائرن وهلو سره چرته هم حمله نه کیږی اوکه حمله کیږی هم نو غالباً په اډه وغیره او سرکاری اوفوجی ځایونوباندې کیږی لهذا صرف دخطرې او احتمال په وجه دمونځ اودخطبې نه تلل جائز نه دی. اودوعظ (کوم چه دخطبې نه مخکښې دی) په وخت کښې پاسیدل او خندق کښې سملاستل جائز دی ځکه چه وعظ اوریدل مستحب دی. فقط وهوالموفق.

په مونځ کښې دغاړې تازه کولو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په مونځ کښې دغاړې تازه کول څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: ازمدرسه اسلامیه منهاج العلوم ترناب.

الجواب: دکوم قسم غاړې تازه کولو اوټوخی کولو نه چه الفاظ نه پیداکیږی هغه مفسد نه دې اودکوم نه چه حروف پیداکیږی نوبغیرضرورت نه هغه مفسد دې اوعندالضرورت مباح دې. کمافی فتح القدیر. (۳). وهوالموفق.

﴿۱﴾ (پاره: ۲۶ سورة محمد آیت: ۳۳ رکوع ۷)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن الهمام: (ضرورة صیانته) ای المؤدی یفید ان الملاحظ لزومه او لا صیانة المؤدی الواقع قربة عن البطاله لان مورد النص قال تعالیٰ ولا تبطلوا اعمالکم وهو اعم من ابطالها قبل اتمامها بالافساد او بعده بفعل ما یحبطه ونحوه فلذلک لزم الاتمام بقی ان یقال ان لزوم الاتمام هل یستلزم شرعا القضاء بتقدیر عدمه الخ. (فتح القدیر ص ۳۹۶ جلد ۱ فصل فی القرأة)

﴿۳﴾ (وان تنحنح بغیر عذر) بان لم یکن مدفوعا الیه (وحصل به الحروف ینبغی ان یفسد عندهما وان کان بعذر فهو عفو کالعطاس) .قال ابن الهمام: (قوله ینبغی) انما لم یجزم بالجواب لثبوت الخلاف فیما اذا لم یکن مدفوعا له بل فعله لتحسین الصوت فعند الفقیه اسمعیل الزاهد تفسد وعند غیره لا وهوالصحیح لان ما للقراءة ملحق بها وکذا لو تنحنح للاعلام انه فی الصلاة ولو نفخ مسموعا فسدت واختلف فی معنی المسموع فالحلوانی وغیره ما یکون له حروف کاف تف تفسد والا فلا تفسد وبعضهم لا یشترط الحروف الا فی الفساد بعد کونه مسموعاً والیه ذهب شیخ الاسلام وعلی هذا لو نغرطائراً او دعاه بما هو مسموع. (هدایه مع فتح القدیر ص ۳۴۶،۳۴۷ جلد ۱ باب مایفسد الصلاة ومایکره فیها)

په کعبه کښې محاذات المرأة (دعالمګیری دعبارت وضاحت)

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په مونځ کښې هغه کوم صورت دې چه په هغې کښې زنانه نزدې ولاړه وی نو دسړی مونځ ماتيږی په هغې کښې د محاذات مفهوم يعنی مخامخ کيدل. مقابل کښې يو بل ته مخ کول يا دامام مخې ته دزنانه شاکول مراددی يازنانه سره برابربښی يا ګس طرف ته اودريدل او مخکښې روسِتو نه دلاندينی عبارت دمفهوم مطابق چه په کوم صورت کښې دامام مونځ ماتيږی دهغې محل څه دې؟ ولوقام الامام فی الکعبة وتحلق المقتدون حولها جاز اذا کان الباب مفتوحا کذافی التبيين ،وان وقفت امراة بحذاء الامام ونوی الامام امامتها فان استقبلت الجهة التی استقبلهاالامام فسدت صلوته وان استقبلت الجهة الاخری لاتفسد. کذافی الظهرية،غالباً دې صورت کښې مخامخ کيدل يعنی يوبل ته مخ کولو والا مفهوم خو کيدلې شی چه دکعبې دروازه پرانستې ده ليکن نزدې اوبرابر ښی اوګس طرفته مفهوم نشی کيدلې. ځکه چه امام په کعبې کښې دننه دې او مقتدی بهر دې. ددې عبارت صحيح ترجمه او مطلب به څه وی؟ بينواوتوجروا

المستفتی مجلس منتظمه اشاعت فتاوی هنديه سهګل ضلع جهلم. ۱۹۷۰.۵.۱۷

الجواب: فاسدونکې محاذات درې صورتونو ته شامل دې ښی طرفته بلافصل، ګس طرف ته بلا فصل. مخې ته يعنی بالمقابل (شامی) داستقبال د اتحاد په وخت او په کعبه کښې دننه دجهت اختلاف شته. لهذا دا محاذات مفسد نه دې (فليراجع الی ردالمحتار ص ۵۳۸ جلد۱) اودا حکم په کعبه کښې په درې صورتونو کښې دې ځکه چه زنانه هم په کعبه کښې دننه ده ليکن دهغې جهت مخالف دی وهو الموفق.

﴿۱﴾ قال ابن عابدين رحمه الله: (تنبيه) اعترض فی البحر تفسير المحاذاة بما ذکرها الزيلعی بانه قاصر لانه لا يشمل التقدم وقد صرحوا بان المرأة.. (بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

په لاؤډ سپیکر باندې مونځ اوخطبه او د "ایذاء" په صورت کښې د تلاوت وغیره حکم.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په لاؤډ سپیکر باندې د جمعې مونځ او خطبه او د حافظانو بعضې وختونو کښې تلاوت اوختم القرآن وغیره جائز دی یا نه؟ هرکله چه ضرورت هم وی چه دغې نه بغیرآواز نه اوریدلې کیږی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مولوی عبدالغنی مردان..... ۱۲/ربیع الاول ۱۴۰۱ھ.

الجواب: په لاؤډ سپیکرباندې مونځ او خطبه ورکول بذات خود نه ممنوع دی نه مطلوب دی.

ولیس فیه العلم من خارج الصلوٰة بل هذه الآلة واسطة لیعرف حال الامام ونظیره ماروا ه ابو داؤد وغیره من تعرف بعض الصحابة انقضاء صلاة النبی ﷺ بتکبیر الصفوف الاول ﴿۱﴾

البته د خارجی عوارضو مثلاً د آوازونو جنګیدل، چاته تکلیف ورکول وغیره وجوهاتو په بناء باندې به ممنوع وی.

یدل علیه ما فی ردالمحتار ص۶۱۸ جلد۱ قال اجمع العلماء سلفاً وخلفاً علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیرها الا ان یشوش جهرهم علی نائم او مصل او قاری فافهم ﴿۲﴾.

نوټ: چه کوم کس ته د ټیلی ویژن وغیره د آواز په نشر کولو باندې اعتراض نه وی نو د هغه اعتراض د اعتراض قابل دې. وهو الموفق.

(بقیه حاشیه) الواحدة تفسد صلاة ثلاثة اذا وقفت فی الصف من عن یمینها ومن عن یسارها ومن خلفها فالتفسیر الصحیح للمحاذاة المفسدة ان تقوم بجنب الرجل من غیر حائل او قدامه واجاب فی النهر بان المرأة انما تفسد صلاة من خلفها اذا کان محاذیالها.

(ردالمحتار ص۴۲۳ جلد۱ باب الامامة مطلب الواجب کفایة هل یسقط بفعل الصبی)

﴿۱﴾ عن عبد الله بن عباس قال کان یعلم انقضاء صلوة رسول الله ﷺ بالتکبیر.

(سنن ابی داؤد ص۱۵۰ جلد۱ باب التکبیر بعد الصلوٰة)

﴿۲﴾ (ردالمحتار ص۴۸۸ جلد۱ مطلب فی رفع الصوت بالذکر فی المساجد)

په مونځ او خطبه کښې دَ لاؤډسپیکر استعمال جائز دې.

سوال: دَجمعې او اخترونو په خطبه کښې دَ لاؤډسپیکر استعمال جائز دې یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حافظ حبیب الرحمن قریشی پهګواړی راولپنډی ۲۷/دسمبر ۱۹۷۹ء

الجواب: په مونځ او خطبه کښې دَ لاؤډسپیکر استعمال بذاتِ خود جائز دې برابره خبره ده چه په دې آلې سره دَاصلی آواز اوچتیدل حقیقی وی یا دَهغې تصویر اوریدلې کیږی. (۱)

اما على التقدير الاول فالامر ظاهر واما على التقدير الثانى فلانها واسطة لتعرف حالات الامام لا انها يؤتم به ونظيره ماروا‌ه ابوداؤد عن ابن عباس رضى الله عنهما انهم كانوا لا يعرفون انقضاء الصلوٰة الا بالذكر فافهم﴿۲﴾

البته که دَتصادم په وجه دَاشتباه خطره وی نو اجتناب ضروری دې (۳). هو الموفق.

په جهادی میدان کښې په سورلئ باندې دَ ادا کړې شوې مونځ اعاده به نشی کولې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په میدان جنګ اوجهاد

(۱) دَ لاؤډسپیکر متعلق دَسائنسدانانو تحقیق دادې چه دَلاؤډسپیکر آواز پخپله دَ خبرې کونکې آواز وی چه ددې آلې په ذریعې سره مضبوطیږی. په عکس او صدائې بازګشت کښې آواز اوتنبیږی نو په دویم ځل اوریدلې کیږی، او په لاؤډ سپیکر کښې هم دغه آواز د رو نه تیزیږی او په دې کښې دوه آوازونه نهٔ اوریدلې کیږی.

(وللتفصيل فليطالع امداد الفتاوىٰ ص ۵۸۲ تا ۶۰۸)......(ازمرتب)

﴿۲﴾ ان ابن عباس اخبره ان رفع الصوت للذكر حين ينصرف الناس من المكتوبة كان ذلك على عهد رسول اللهﷺ وان ابن عباس قال كنت اعلم اذا انصرفوا بذلك واسمعه.

(سنن ابى داؤد ص ۱۵۰ جلد ۱ باب التكبير بعد الصلوٰة)

﴿۳﴾ قال العلامة ابن عابدين رحمه الله: اجمع العلماء سلفاً وخلفاً على ذكر الجماعة فى المساجد وغيرها الا ان يشوش جهرهم على نائم او مصل او قارئ.

(ردالمحتار ص ۴۸۸ جلد ۱ مطلب فى رفع الصوت بالذكر)

کښې دَدشمن په مقابله کښې(چه دکوزیدلو سهولت نه وی) په سورلئ باندې په ناستې ناستې مونځ کول صحیح دی. نوبیادې مونځ اعاده واجب ده یانه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: اکرام الحق غفرله ای ۲۳۶ راولپنډی ..... ۲/محرم ۱۳۹۲ھ.

الجواب: اعاده نشته. (هندیه ص۱۶۵ جلد۱). (۱). وهوالموفق.

په قالین باندې دَ صلیب په شکل باندې مونځ کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په کوم قالین یا درې باندې دَ صلیب (×) شکل موجود وی په هغې باندې مونځ کول جائز دی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مولوی زلمې خان ابوظهبی الامارات العربیة المتحده ۱۴۰۱/۵/۳۰ھ

الجواب: دا جوړ کړې شوې شکل دَصلیب دې ددې جوړول هرحالت کښې مکروه دی. لیکن په دې اودریدل مونځ کول مکروه نه دی. البته په صلیب او تصویرباندې سجده کول مکروه دی.

لمافی الهندیه وفی البساط روایتان والصحیح انه لا یکره علی البساط اذا لم یسجد علی التصاویر ﴿۲﴾ ص۱۱۳ جلد۱ وفی ردالمحتار ص۶۰۲ جلد۱ والظاهر انه یلحق به الصلیب وان لم یکن تمثال ذی روح ﴿۳﴾ قلت والیه میلان الامام البخاری ﴿۴﴾. وهوالموفق

﴿۱﴾ وفی الهندیه: فان اشتد الخوف صلوا رکبانا فرادی یومون بالرکوع والسجود الی ای جهة شاؤا اذا لم یقدرو علی التوجه الی القبلة کذافی الهدایه...... ولا یصلون بجماعة رکبانا الا ان یکون الامام والمقتدی علی دابة فیصح اقتداء المقتدی به واذا صلی بالایماء لم تلزمه الاعادة. (فتاویٰ هندیه ص۱۵۶ جلد۱ الباب العشرون فی صلاة الخوف)

﴿۲﴾ (فتاویٰ هندیه ص۱۰۷ جلد۱ الفصل الثانی فیما یکره الصلاة ومالا یکره)

﴿۳﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۷۹ جلد۱ مطلب مکروهات الصلاة)

(۴) محمدبن اسماعیل البخاری رحمه الله دصحیح بخاری ابواب اوتراجم یو دقیق نظرسره مدون کړی دی هم په دې وجه وئیلې شی چه (ان فقه البخاری فی تراجمه) یعنی دوی فقه، اصول، علم کلام وغیره مختلف علمونه په دې کښې جمع کړی دی. مطلب دا چه فقهی لحاظ سره دوی کوم مسائل اختیارکړی دی دهغې ابواب او(باقی حاشیه په راروانه صفحه)

په مونځ کښې بې اختیاره دَژبې نه جل جلاله او صلی الله علیه وسلم وتل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په مونځ کښې دَچانه دَالله نوم واورې نو "جل جلاله" یا دَحضور ﷺ نوم واورې نو "صلی الله علیه وسلم" جواباً نه بلکه بې اختیاره دَژبې نه اوځی نو دامکروه تحریمی دی یا مکروه تنزیهی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: اکرام الحق ایف ۲۸۷ نشترآباد...... ۱۲/ذی الحجه ۱۳۸۹ھ.

الجواب: چه کله جواباً نه وی نو مفسد نه دی (۱). الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۵۱۸ جلد ۱. او د کراهت متعلق تصریح سلاؤ نه شوه. لیکن دَقواعدونه معلومیږی که اضطراری نو کراهت نشته او که ارادةً وی (دَتعظیم اراده) نو کراهیت تحریمی دې (۲). (لکونه منویا للاستماع). فقط.

(بقیه حاشیه) تراجم نه ښکاره کیږی دغه شان په دغه مسائلو کښې دصلیب نشان دتصویر په حکم کښې داخلول هم دی او په حدیث کښې دصلیب ذکرنشته. او په ترجمة الباب کښې ئې ذکرکړې دې.

ولذا قال سیدی وشیخی المفتی اعظم مفتی محمد فرید دامت برکاتهم ، والیه میلان الامام البخاری حیث قال: باب ان صلی فی ثوب مصلب او تصاویرهل تفسدصلاته وما ینهی من ذلک (صحیح البخاری ص ۵۴ جلد ۱ کتاب الصلوٰة)......(ازمرتب)

﴿۱﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: سمع اسم الله تعالیٰ فقال جل جلاله او النبی ﷺ فصلی علیه او قرأة الامام فقال صدق الله ورسوله تفسد ان قصد جوابه.

(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۴۵۹ جلد ۱ باب مایفسد الصلاة ومایکره فیها)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین: (قوله تفسد ان قصد جوابه) ذکر فی البحر انه لو قال مثل ماقال المؤذن ان اراد جوابه تفسد وکذا لو لم تکن له نیة لان الظاهر انه اراد به الاجابة وکذلک اذا سمع اسم النبی ﷺ فصلی علیه فهذا اجابة، ویشکل علی هذا کله مامر من التفصیل فیمن سمع العاطس فقال الحمد لله تامل واستفید انه لو لم یقصد الجواب بل قصدالثناء والتعظیم لا تفسد لان نفس تعظیم الله تعالیٰ والصلاة علی نبیه ﷺ لا ینافی الصلاة کما فی شرح المنیة.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۵۹ جلد ۱ قبیل مطلب فی التشبه باهل الکتاب)

په مونځ کونکی باندې ناپاکه مرغۍ یا ماشوم کیناستل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه که دَمونځ کونکی په بدن باندې یوه مرغۍ یا ماشوم کینی او په هغې باندې دَمونځ دَفساد په مقدار پلیتی لګیدلې وی نو کم نه کم څومره وخته پورې ناستې سره مونځ فاسدیږی ځکه چه دَ کیناستلو نه پس مرغۍ یاماشوم لرې کیدلې هم شی؟ بینوا توجروا

المستفتی: اکرام الحق نشترآباد راولپنډی ۱۹۲۹ء/۹/۱۷

الجواب: دَمرغۍ په کیناستلو سره څه نقصان نه کیږی که ماکول اللحم وی او که غیرماکول اللحم، پاکه وی او که ناپاکه وی. او ماشوم چه نیولو نه بغیرهم نه غورځیږی نو بیا دا حکم دې او که ورسره ماشوم وی چه دَنیولو نه بغیر غورځیږی نو که دَهغه بدن پاک وی خو دا حکم دې او که ناپاکه وی نو دَرکن دَ مقدار نه کم مُضر نه دې. او دَرکن په مقدار یا زیات مونځ فاسدونکې دې او ګورئ، (عالمګیری ص۶۵ جلد۱).(۱). ویدل علیه حدیث حمل امامة بنت زینب.(۲). فقط

دَ مونځ کونکی په بدن باندې دَ ناپاکه سپی او ناپاکه مرغۍ په کیناستلو سره دَمونځ په فساد کښې معمولی فرق

سوال: محترم حضرت مفتی صاحب السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته! دَ آدابونه پس ستاسو دَعزت والا جواب ملاؤ شو، دَخوشحالئ باعث شو، خو

﴿۱﴾ وفی الهندیه اذا وضع فی حجر المصلی الصبی الغیر المستمسک وعلیه نجاسة مانعة ان لم یمکث قدر ما امکنه اداء رکن لا تفسد صلاته وان مکث تفسد بخلاف ما لو استمسک وان طال مکثه وکذا الحمامة المتنجسة اذا جلست علیه هکذا فی الخلاصه وفتح القدیر .(فتاوی عالمگیریه ص۶۳ جلد۱ قبیل استقبال القبلة)

﴿۲﴾ قال العلامه محمد امین ابن عابدین: قد ورد فی الصحیحین وغیرهما عن ابی قتادة ان النبی ﷺ کان یصلی وهو حامل امامة بنت زینب بنت النبی ﷺ فاذا سجد وضعها واذا قام حملها، وقد اجیب عنه باجوبة منها ما ذکره الشارح انه منسوخ بما ذکره من الحدیث وهو مردود بان حدیث ان فی الصلاة لشغلا کان قبل الهجرة وقصة امامة بعدها ومنها مافی البدائع انه ﷺ لم یکره منه ذلک لانه کان محتاجا الیه لعدم . (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

اوس یوبل اشکال دې هغه داچه دحضرت تهانوی صاحب رحمه الله په افاضاتو کښې دی(په بهشتی زیور یا امداد الفتاوی کښې ماخوذازشرح تنویر وردالمحتار) چه که دمونځ کونکی په بدن باندې سپې کینی اودهغه دخلې نه لاړې نه اوځی نوپه هغې سره مونځ نه فاسدیږی دلته جناب لیکلې دی چه که مرغۍ ناپاکه هم په مونځ کونکی باندې کینی نومونځ نه فاسدیږی (عالمگیری) اوس سوال دا دې چه کله دسپی دخلې نه لاړې اوځی یعنی په ناپاکه سپی سره چه کله مونځ فاسدیږی نوپه ناپاکه مرغۍ سره ولې نه فاسدیږی حال دا چه دوړه ځناوران دی.؟ په مرغۍ اوسپی کښې څه فرق دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: اکرام الحق مکتبه اسلامیه نشترآباد راولپنډی

الجواب: سپې بغیردنیولونه په بدن باندې ټینګیدلې شی لهذا دمرغۍ اوسپی په حکم کښې بل څه فرق نشته دې صرف دافرق دې چه سپی دخلې نه چه کله لاړې اوځی نودمونځ کونکی بدن یاجامې خامخاپلتیږی نوهغه مونځ فاسدونکی دی.کنې نوکه سپې پاک وی اوکه ناپاک دهغه کیناستل ضرر رسونکې نه دی.(صرح به فی ردالمحتار ص ۱۹۲ جلد۱).(۱). فقط.

(بقیه حاشیه) من یحفظها او للتشریع بالفعل ان هذا غیر مفسد ومثله ایضا فی زماننا لا یکره لو احد منا فعله عند الحاجة اما بدونها فمکروه، وقد اطال المحقق بن امیر حاج فی الحیلة فی هذا المحل ثم قال ان کونه للتشریع بالفعل هو الصواب الذی لا یعدل عنه کما ذکره النووی فانه ذکر بعضهم انه بالفعل اقویٰ من القول ففعله ذلک لبیان الجواز وان الادمی طاهرو مافی جوفه من النجاسة معفو عنه لکونه فی معدته وان ثیاب الاطفال واجسادهم طاهرة حتی تحقق نجاستها وان الافعال اذا لم تکن متوالیه لا تبطل الصلاة فضلا عن الفعل القلیل الی غیر ذلک.

(ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۴۸۳ جلد ۱ قبیل مطلب فی احکام المسجد)

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: (قوله ولا صلاة حامله) قال فی البدائع قال مشایخنا من صلی وفی کمه جرو تجوز صلاته وقیده الفقیة ابو جعفر الهندوانی بکونه مشدود الفم، وفی المحیط صلی ومعه جر و کلب او مالا یجوز الوضوء بسؤره قیل لم یجز والاصح انه ان کان فمه مفتوحا لم یجز لان لعابه یسیل فی کمه .... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

په مونځ کښې بې اختیاره دَ بعضې الفاظو د خلې نه وتل او ژړل

سوال: حضرت شیخ الحدیث والفقیه حضرت مفتی صاحب السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته! (۱) علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کوم دَعشق اومحبت په وجه بې اختیاره دَخلې نه دا الفاظ اوباسی چه "یاالهی تومیرا هے" یا دا الفاظ اووائی "یاصرف میرے الله" دا الفاظ وئیل څنګه دی؟ (۲) که یو سړې په مونځ کښې دَ ویرې نه اوژاړی یا دَ ژړا آواز اوباسی یا دَخلې نه دَ یا الله آواز اوباسی. نو آیا دې سره مونځ فاسد یږی؟ بینوا توجروا

المستفتی: رحمت کریم ډاک اسماعیل خیل نوشهره ...یکم ذالحجه ۱۳۸۹ھ

الجواب: (۱) که دَمکراو دهوکې دَوجې نه نه وی نو دې کښې هیڅ حرج نشته ځکه چه په غیراختیاری امورو کښې نیول نه وی.《۱》 (۲) مونځ نه فاسد یږی.《۲》. وهوالموفق.

(بقیه حاشیه) فینجس لو اکثر من قدر الدرهم ولو مشدودا بحیث لا یصل لعابه الی ثوبه جاز لان ظاهر کل حیوان طاهر لایتنجس الا بالموت ونجاسة باطنه فی معدته فلایظهر حکمها کنجاسة باطن المصلی، والا شبه اطلاق الجواز عند امن سیلان القدر المانع قبل الفراغ من الصلاة کما هو ظاهر ما فی البدائع حلیة واشار شارح بقوله ولو کبیرا الی ان التقیید بالجر واصحة التصویر بکونه فی کمه کما فی النهر وشرح المقدسی لا لما ظنه فی البحر من ان الکبیر ماواه النجاسات فلا تصح صلاة حامله فانه یرد علیه کما قال المقدسی ان الصغیر کذلک ثم الظاهر ان التقید بالحمل فی الکم مثلالا خراج ما لو جلس الکلب علی المصلی فانه لا یتقید بربط فمه لما صرح به فی الظهیریة من انه لو جلس علی حجره صبی ثوبه نجس وهو یستمسک بنفسه او وقف علی رأسه حمام نجس جازت صلاته.

(ردالمحتارهامش الدرالمختار ص ۱۵۳ جلد ۱ باب المیاه)

《۱》قال العلامه عماد الدین ابن کثیر: (قوله لا یکلف الله نفسا الا وسعها) ای لا یکلف احداً فوق طاقته، وهذا من لطفه تعالیٰ بخلقه ورأفته بهم واحسانه الیهم وهذه هی الناسخة الرافعة لما کان اشفق منه الصحابة فی قوله وان تبدوا مافی...... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

په مونځ کښې غیر عربی ژبه باندې دعا کول او دَ مغلوب الحال دَ مونځ حکم

سوال: بخدمت جناب حضرت مولانامفتی صاحب دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک! گزارش دې چه په "ماهنامه الحق" دَ فروری سنه ۱۹۷۰ء په شماره کښې دَ علوم ومعارف "(عنوان) لاندې "یوه واقعه اولوستله نو څه غلط فهمی اوشوه. هغه واقعه دَمولوی تجمل حسین صاحب ده. چه په هغې کښې مولانا صاحب په مونځ کښې پندنامه وغیره لوستل شروع کړې وو. او حضرت عبدالرحمن جامی منع نه کړلو او خندل ئې. لیکن اشرف علی تهانوی رحمه الله لیکلې دی چه مونځ نه وو فاسد شوې ځکه چه فقهاؤ لیکلې دی چه په مونځ کښې دعا که په غیر عربی ژبه کښې وی نو حرام ده لیکن مفسد صلوة نه دې او حرمت ځکه نه وو چه مغلوب الحال وو معذوروو. ټول عبارتونه چه مې اولوستل نو ذهن کښې څه سوالونه پیدا شوې دی. چه لاندینی دی امید دې چه تسلی بخش جواب راکړئ.

(۱) آیا په مونځ کښې پندنامه یابل څه دعا په غیرعربی ژبه کښې لوستلو سره واقعی مونځ نه فاسد یږی؟ (۲). کوموفقهاؤ داصحیح گرځولې دَهغوی نومونه سره دَحوالوا اولیکئ. (۳) که په مونځ کښې غیرعربی ژبه کښې دعالوستل حرام

څه نقصان نه رسی ځکه چه دا کمالِ حضور او استغراق دې چه په عبادتونو کښې مطلوب دې. ﴿۱﴾

(۲) قران په غیرعربی ژبه کښې لوستل په اجماع سره ناجائز دې. امام صاحب هم دَ جواز نه رجوع کړې ده. ټولو فقهاؤ په رجوع باندې تصریح کړې ده. فلیراجع الی ردالمحتار والبحر والفتح القدیر وشروح الهدایة.

دغه شان دَترجمو په اجازت کښې هغه خطرې موجودې دی چه دَهغې په وجه دَ لغتِ حجازی نه علاوه نور لغتونه بند کړی دی. ﴿۲﴾. فقط.

په مونځ کښې دَ عمل کثیر مطلب

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په مونځ کښې دَعمل کثیر پوره مطلب او تعریف څه دې؟ واضح ئې کړئ؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عبدالقیوم ناظم مدرسه سراج العلوم ټیکسلا پنډی ۳۰/ذی الحجه ۱۴۰۲ھ

الجواب: دَمحققینو (ابن الهمام وغیره) په نزد عمل کثیر هغه دې چه دَهغې کولو والا مونځ کونکې نه ښکاره کیږی. (فتح القدیر). ﴿۳﴾. وهو الموفق.

﴿۱﴾ قال العلائی فلو اعجبته قراءة الامام فجعل یبکی ویقول بلی او نعم او آری لا تفسد سراجیه لدلالته علی الخشوع. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۴۵۸ جلد ۱ بعد مطلب المواضع التی لایجب فیها ردالسلام)

﴿۲﴾ قال العلامه محمد امین ابن عابدین الشامی: (قوله وتجوز الخ) فی الفتح عن الکافی ان اعتاد القرأة بالفارسیة او اراد ان یکتب مصحفا بها یمنع وان فعل فی آیة او آیتین لافان کتب القرآن وتفسیر کل حرف وترجمته جاز.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۵۹ جلد ۱ مطلب فی حکم القرأة بالفارسیه)

﴿۳﴾ (قوله اما فساد الصلاة فبا لعمل الکثیر) واختلفوا فی حده فقیل ما یحمل بیدواحدة قلیل وبیدین کثیر وقیل لو کان بحال لو رآه انسان .... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

څه نقصان نه رسی ځکه چه داکمالِ حضور او استغراق دې چه په عبادتونو کښې مطلوب دې.《۱》

(۲) قران په غیرعربی ژبه کښې لوستل په اجماع سره ناجائز دې. امام صاحب هم دَ جواز نه رجوع کړې ده، تولو فقهاؤ په رجوع بانډې تصریح کړې ده. فليراجع الى ردالمحتار والبحر والفتح القدير وشروح الهداية.

دغه شان دَ ترجمو په اجازت کښې هغه خطرې موجودې دی چه دَ هغې په وجه دَ لغتِ حجازی نه علاوه نور لغتونه بند کړی دی.《۲》. فقط.

په مونځ کښې دَ عمل کثير مطلب

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په مونځ کښې دَ عمل کثير پوره مطلب او تعريف څه دې؟ واضح ئې کړئ؟ بينوا توجروا.

المستفتی: عبدالقيوم ناظم مدرسه سراج العلوم ټيکسلا پنډی ۳۰/ذی الحجه ۱۴۰۲ھ

الجواب: دَ محققينو (ابن الهمام وغيره) په نزد عمل کثير هغه دې چه دَ هغې کولو والا مونځ کونکې نه ښکاره کيږی. (فتح القدير).《۳》. وهو الموفق.

《۱》 قال العلائی فلو اعجبته قراءة الامام فجعل يبكى ويقول بلى او نعم او آرى لا تفسد سراجيه لدلالته على الخشوع. (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص۴۵۸ جلد ۱ بعد مطلب المواضع التى لايجب فيها ردالسلام)

《۲》 قال العلامه محمد امين ابن عابدين الشامی: (قوله وتجوز الخ) فی الفتح عن الكافی ان اعتاد القرأة بالفارسية او اراد ان يكتب مصحفا بها يمنع وان فعل فی آية او آيتين لافان كتب القرآن وتفسير كل حرف وترجمته جاز.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۳۵۹ جلد ۱ مطلب فی حكم القرأة بالفارسيه)

《۳》 (قوله اما فساد الصلاة فبا لعمل الكثير) واختلفوا فی حده فقيل ما يحمل بيدواحدة قليل وبيدين كثير وقيل لو كان بحال لو رآه انسان .... (بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

دَ خارجی عوارضو په وجه لاؤډسپیکرنه استعمالول احوط دی

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په دې زمانه کښې دَ لاؤډسپیکر کومه آله ایجادشوې ده، په دې باندې خلق مونځ کوی کله بجلی هم لاړه شی چه هغې سره په مونځ کښې انتشار پیداکیږی او حال داچه دا آواز اصلی هم نه دې نو آیا دَدې په ذریعې سره مونځ کول جائز دی؟ بینوا توجروا

المستفتی عبدالسلام ایچ ۲ عارف بازار بورې والا ضلع وهاړی

الجواب: جائز دی اګرچه ددې آلې په ذریعې سره دَامام اصل آواز نه رسی بلکه دَ صدائي بازګشت پشان وی ځکه چه دَمقتدی دَ اقتداء دَ صحت دپاره دَ امام اصل آواز اوریدل ضروری نه دی.﴿۱﴾ البته دَخارجی عوارضو په بناء باندې دَدې آلې استعمالول احوط دی﴿۲﴾ وهو الموفق.

که دَ مفاسدو اندیښنه نه وی نوپه لاؤډسپیکر سره مونځ جایز دې.

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَلاؤډ سپیکرپه ذریعې

(بقیه حاشیه)من بعید تیقن انه لیس فی الصلاة فهو کثیر وان کان یشک انه فیها اولم یشک انه فیها فقلیل وهو اختیار العامة وقیل یفوض الی رأی المصلی ان استکثره فکثیر مفسد والا لا قال الحلوانی هذا اقرب الی مذهب ابی حنیفة.

(فتح القدیر ص ۳۵۱ جلد ۱ باب مایفسد الصلاة ومایکره فیها)

﴿۱﴾ کما یدل علیه حدیث ابن عباس: قال کان یعلم انقضاء صلوٰة رسول الله ﷺ بالتکبیر، رواه ابوداؤد. وایضاً ان ابن عباس اخبره ان رفع الصوت للذکر حین ینصرف الناس من المکتوبة کان ذلک علی عهد رسول الله ﷺ وابن عباس قال کنت اعلم اذا انصرفوا بذلک واسمعه. (سنن ابی داؤد ص ۱۵۰ جلد ۱ باب التکبیر بعد الصلوٰة)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین رحمه الله: اجمع العلماء سلفاً وخلفاً علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیرها الا ان یشوش جهرهم علی نائم او مصل او قارئ.

(ردالمحتار ص ۴۸۸ جلد ۱ مطلب فی رفع الصوت بالذکر)

سره مونځ كول جائز دى يا نه؟ بعضې خلق وائي چه مولانا مفتى محمد شفيع رح دُ فساد حكم وركړې دې اوعلمائې ديوبند مخكښې دَفساد يا دكراهيت حكم وركړې وو. د تحقيق نه پس ئې رجوع كړې ده تاسو مونږ دَخپلې رائې نه خبر كړئ؟ بينوا توجروا.

المستفتى مولوى عبدالصمد بنون ...... ۲۷ نومبر ۱۹۷۴ء.

الجواب: په لاؤډسپيكرسره مونځ جائز دې چه كله دَ مفاسدو انديښنه نه وى. ،اما اذا كان يوصل به اصل الصوت فظاهر ، واما اذا كان يوصل به عكس الصوت فايضاً جائز لأن الركن هو القراءة ﴿۱﴾ وقد وجدت دون سماع القوم والمراد من المفاسد تصادم الاصوات واقتداء العوام من خارج المسجدوغيره. وهوالموفق

كه په لاؤډسپيكر كښې اصلى آواز وى او كه عكس وى مونځ صحيح دې

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائى چه په لاؤډسپيكرسره مونځ كول صحيح دى يا نه؟ دلته دوه ډلې په دې كښې بحث كوى چه دا آواز اصل نه دى وغيره. نوجواب راكړئ ډيرمشكور به يو؟ بينوا توجروا.

المستفتى دلاور خان تميرگره ضلع دير ...... ۱۹۷۵ء، ۱۲/۱۰.

جواب: اختلفوا فى ان مكبر الصوت يبلغ به اصل الصوت او عكسه والظاهر الثانى لعدم المنفذ. لكن اهل الفن قالوا بالاصل فيكون عليه الاعتماد فعلى هذا لااشكال فى صحة الصلوٰة به وكذا تصح الصلوة على الثانى ايضاً لان المدار على القراءة وقد وجدت دون سماع المؤتم ولا يرد ان فيه تعلما من الخارج لان جعل الخارج

﴿۱﴾ قال العلامه حصكفى: ومنها القراءة لقادر عليها كما سيجئ وهو ركن زائد عند الاكثر لسقوطه بالاقتداء بلا خلف.

(الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص ۳۲۹ جلد ۱ مبحث القراءة)

ذریعة لمعرفة حال الامام لا یضر کما یدل علیه حدیث ابی داؤد عن ابن عباس کان یعلم انقضاء صلوٰة رسول اللهﷺ بالتکبیر ﴿۱﴾ وجه الدلالة ان المتأخرین بنوا خروجهم من الصلوٰة والسلام علی تکبیر المتقدمین وقد خرجوا(ای المتقدمین) عن الصلوٰة، وفی المقام تفصیل. وهو الموفق

په لاؤډسپیکر سره مونځ کول مباح دی؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمایی چه دَلاؤډسپیکر په ذریعې سره مونځ کیږی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی مولانافضل مولاصاحب دلبوړی مدرس دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک.

الجواب: خبرشئ چه په لاؤډسپیکر کښې مونځ کول پخپله نه مطلوب دی اونه ممنوع دی بلکه مباح دی. لحدیث ابی داؤد وماسکت عنه فهوعفو. ﴿۲﴾. وصرح ابن الهمام وغیره ان الاصل فی الاشیاء الاباحة. ﴿۳﴾ . البته بعضې وخت یومباح امر د خارجی عوارضو په وجه ممنوع ګرځولې شی مثلاً ایذاء، اشتباه وغیره. ﴿۴﴾ . نودَدې عوارضو نه دَخالی والی په وخت کښې به دَدې آلې استعمال جائز وی اوچه مبلغین مقرر کړی(ددې آلې نه بغیر) نومونځ کول به اوفق بالسنة وی. ﴿۵﴾ .وهوالموفق.

﴿۱﴾ (سنن ابی داؤد ص ۱۵۰ جلد ۱ باب التکبیر بعد الصلاة کتاب الصلاة)

﴿۲﴾ (سنن ابی داؤد ص ۱۸۳ جلد ۲ باب مالم یذکر تحریمه)

﴿۳﴾ قال الحصکفی: المباح بناء علی ما هو المنصور من ان الاصل فی الاشیاء التوقف الا ان الفقهاء کثیراً ما یلهجون بان الاصل الاباحة فالتعریف بناء علیه .

(الدرالمختار ص ۷۸ جلد ۱ مطلب المختار ان الاصل فی الاشیاء الاباحة)

﴿۴﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: اجمع العلماء سلفا وخلفا علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیرها الا ان یشوش جهرهم علی نائم او مصل او قارئ. (ردالمحتار ص ۴۸۸ جلد ۱ مطلب فی رفع الصوت بالذکر)

﴿۵﴾ عن عائشه رضی الله عنها قالت لما ثقل رسول اللهﷺ.. (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

هوائی اوبحری دواړه جهازونه دَ کشتئ په حکم کښې دی

علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په هوائی جهاز اوبحری جهاز کښې مونځ صحیح کیږی یا نه؟ ځکه چه دواړه دَزمکې نه اوچت وی؟ بینوا توجروا.

المستفتی:محمد اسلام حقانی اکوړه خټک........۲۲/جمادی الاول ۱۴۰۸ھ

الجواب:په دې دواړه قسمو جهازونو کښې مونځ کول جائز دی په دواړو کښې دَ تندی لګیدل(استقرار) موجود وی او دواړه د کشتئ په حکم کښې دی ﴿۱﴾. وهوالموفق

(بقیه حاشیه) جاء بلال یؤذنه بالصلوٰة فقال مروا ابا بکر ان یصلی بالناس فصلی ابوبکر تلک الایام ثم ان النبی ﷺ وجد فی نفسه خفة فقام یهادی بین رجلین ورجلاه تخطان فی الارض حتی دخل المسجد فلما سمع ابوبکر حسه ذهب یتاخر فاومی الیه رسول الله ﷺ ان لا یتاخر فجاء حتی جلس عن یسار ابی بکر فکان ابو بکر یصلی قائماً وکان رسول الله ﷺ یصلی قاعداً یقتدی ابوبکر بصلوٰة رسول الله ﷺ والناس یقتدون بصلوٰة ابی بکر متفق علیه وفی روایة لهمایسمع ابو بکر الناس التکبیر. وفی هامش المشکوة (قوله یسمع ابوبکر الناس التکبیر) ای تکبیر النبی ﷺ یعنی کان ابوبکر مکبرا لا اماماً قال ابن الهمام وبه یعرف جواز رفع المؤذنین اصواتهم فی الجمعة والعیدین وغیرها انتهیٰ اقول مقصوده خصوص الرفع الکائن فی زماننا بل اصل الرفع لا بلاغات الانتقالات الخ.

(مشکواة المصابیح مع هامشه ص ۱۰۲ جلد ۱ باب ما علی المأموم الفصل الاول)

﴿۱﴾قال المرغینانی: (ومن صلی فی السفینة قاعدا من غیر علة اجزاه عند ابی حنیفة رحمه الله والقیام افضل [illegible] الا من عذر) لان القیام مقدور علیه فلا یترک الالعلة وله ان

سیر غیر الحیوان الی الراکب یدل علیه جواز الصلوة فی السیارة البریة و کذا الفضاء یة فافهم ﴿۱﴾. وهو الموفق

دَ دویمې سجدې پاتې کیدلو په صورت کښې دَمونځ اعاده ضروری ده

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَجمعې په مانځه کښې دَڅه ویرې دَوجې نه دویمه سجده اونه کړې شی او سجده سهو اوشی نوآیا دا صحیح ده؟ بینوا توجروا.

المستفتی نامعلوم مظفرګړه...... ۲۱ ذی قعده ۱۳۹۲ھ

الجواب: په مونځ کښې دواړه سجدې فرض دی په هغې کښې دَیوې پریخودل بغیردَنه راګرځولو نه دَمونځ فاسدونکې دی بهرحال ددې مونځ اعاده ضروری ده ﴿۲﴾ لیکن دَوخت تیریدلو په وجه باندې به دَ ماسپخین مونځ ادا کولې شی (شامی) ﴿۳﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ وفی منهاج السنن: واما الصلوة فی الطیارات فلعل حکمها کحکم الصلوة فی السفینة السائرة، فان قیل ان السجدة لابد ان تکون علی الارض او علی ماقام مقام الارض والمعلق فی الجوو والفضاء لیس هکذا، قلنا کما ان الماء جسم فاصل بین السفینة والارض لا یعتد بفصله فکذلک الریح جسم فاصل بین الطیارة و الارض لا یعتد بفصلها وکما ان السماء جسم لیس بارض ولاقام مقامها، وتصح الصلوٰة فیها لقوله تعالیٰ واوصانی بالصلوٰة والزکوٰة مادمت حیا، ولاستقرار الجبهة علیها فکذلک الطیارة تصح الصلوٰة والسجدة فیها، وکذلک یقال فی الصلوٰة فی القمر والمریخ وغیرهما ولو وجدت الاثار فی صلوة سلیمان علیه السلام علی عرشه لکان الامر سهلا.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۲۳۴ جلد ۲ باب الصلوٰة علی الدابة حیث ما توجهت به)

﴿۲﴾ وفی الهندیه الاصل فی هذا ان المتروک ثلاثة انواع فرض وسنة وواجب ففی الاول ان امکنه التدارک بالقضاء یقضی و الافسدت صلاته وفی الثانی لاتفسد لان قیامها بارکانها وقد وجدت ولا یجبر بسجدتی السهو وفی الثالث ان ترک ساهیا یجبر بسجدتی السهو وان ترک عامداً لا کذا فی التاتارخانیه. (فتاویٰ عالمگیری ص ۱۲۶ جلد ۱ الباب الثانی عشر فی سجود السهو)

﴿۳﴾ قال الحصکفی: والثالث وقت الظهر فتبطل الجمعة بخروجه مطلقا ولو لاحقا بعذر نوم او زحمة علی المذهب لان الوقت شرط...... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

په ناسته مونځ کښې په سجده کښې دَ زمکې نه کوناتې اوچتول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې په ناسته باندې نفلی یا مطلقِ مونځ کوی نو دَسجدې په وخت کښې به کوناتې دَ خپو نه اوچتول جایز وی یا نه؟ په بعضې کتابونو کښې ئې لیکلې دی چه "الیتیه قائمان مقام القدمین فلو رفع الیتین عن القدمین فسدت صلاته". نو دَفساد حکم اتل فیصله ده دَمعتبر کتابونو دَ عبارتونو په حوالې سره قلمی جواب اوکړئ او راولیږئ؟ "فاجرکم ایها الصدیق علی الله تبارک وتعالیٰ".

المستفتی: قیس نعمانی مقام مرهتی نوشهره.

الجواب: کوناتې دَخپو نه اوچتول مرجوح قول دې. دَمسئلې تفصیل په بوادرالنوادر کښې لیکلې شوې. (۱) .که تاسره نه وی نو په دویم ځل مراجعت اوکړئ. وهوالموفق.

(بقیه حاشیه) الاداء لا شرط الافتتاح ،وقال ابن عابدین: وشرطیته للجمعة لیست کشرطیته لغیرها فانه بخروج الوقت لا تبقی صحة للجمعة لا اداء ولا قضاء بخلاف غیرها سعدیه (قوله مطلقا) ای ولو بعد القعود قدر التشهد کما فی طلوع الشمس فی صلاة الفجر. (الدرالمختار مع ردالمحتار ص۵۹۷ جلد ۱ مطلب فی نیة آخر ظهر بعد صلاة الجمعة باب الجمعة)

(۱) حضرت مولانا اشرف علی تهانوی رحمه الله فرمائی: په دې قول باندې هیڅ صحیح دلیل نشته فقهی کتابونو عبارتونو په هغې کښې اولنې عبارت من صلی قاعدًا او دویم عبارت والاصل الخ، هغه په مذکوره دعوی باندې منطبق کیږی نه. ځکه که دا دَ سجدې دَحالت بیان وی نو په دلیل کښې به دَ واذا رفع قدمیه فی صلاة القائم په ځائې رفع قدمیه فی السجود مفسد نه وی. او په صلاة القائم کښې به وی حال دا چه دَ دلیلونو اطلاق مبطل تفاوت دې دَدینه غالب ګمان دا کیږی چه په دې عبارت کښې فسجد دَناقل یاکاتب غلطی ده. او دَدې عبارت مطلب دادې چه په حکمی حالت قیام کښې به "رفع الالیتین" نه کوی.....

(باقی حاشیه په راروانه صفحه)

﴿بقیه حاشیه﴾ کښې نو هغه به داسې وی لکه چه په قایم حقیقی کښې څوک رفع قدمین اوکړی .چه مفسد صلاة دې په دې بیان سره دا ددې بحث نه هم خارج دې اوپه دویم عبارت کښې خود "لایرفع الیتیه" سره د "فی السجدة" قید هم نشته ددې نه به هم دغه مراد وی. لایرفع الیتیه فی القیام الحکمی" اومحکښې چه دمشبه به سره "فی السجدة" مذکور وی نودهغې احتمال شته چه صرف د "لایرفع رجلیه" سره متعلق وی او تشبه به صرف په فساد کښې وی که دا احتمال متعین هم نه وی نو بیا هم مستدل ته خو مضر دی "لانه اذا جاء الاحتمال بطل الاستدلال".دریم په متون اوشروحو اومشهورو فتاؤ کښې چه نې مطلقا د سرو دسجدې هیئت لیکلې دې هغه ددې خلاف دې او د رسم المفتی په قاعدې سره هغه مقدم دې.نوبس که د مذکوره عبارتونو صحت نقل او دلالت دواړه مسلم وی هم نو بیا به هم دمشهور روایتونو دتعارض په وجه غیر مقبول اوغیر معمول بها وی.اوآخرنې عبارت یعنی والمختار به هم دنه موجودیدلو په وجه دعینی سره منطبق کیدلې نه شی.غالباً ددې په نقل کښې به هم څه غلطی پاتې شوې وی.الخ

﴿بوادرالنوادر ص ۱۲۹ پانچوی حکمت تحقیق رفع الیتین درسجده مصلی قاعدا﴾

• • •

باب احکام المساجد

بغیر د ضرورت نه دَ جمات په چهت باندې جماعت کول

سوال: جناب مفتی صاحب په امدادالفتاوی کښې لیکلي دی چه بغیر د ضرورت دَجمات په چهت باندې جمات کول مکروه دی. نوسوال دا دې چه دا مکروه تحریمی دی یا مکروه تنزیهی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: اکرام الحق راولپنډی........ ۲۲/ذی الحجه ۱۳۸۸ھ.

الجواب: تنزیهی دی. "یدل علیه ماف الطحطاوی ص ۲۵۰". ﴿۱﴾. وهوالموفق.

په بعضې طریقوسره دقبلې سمت معلومول اودَ قدیم مسجددَ قبلې دَسمت حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ دَ محلې دَجمات دَقبلې سمت څه لږ شمال طرف ته معلومیږی نوپه یواخبارکښې مې اولوستل چه په ۱۲ جولائی باندې په هواره زمکه یو نیغ ډکې عموداً ښخ کړئ، اوټهیک په دوه بجې ۲۲ منټه چه دَ سوری مخ کوم طرف ته وی کعبه به نیغه هغې طرف ته وی. ځکه چه دغه وخت کښې نمرپه کعبه مبارکه باندې عموداً ولاړ وی. مونږ په دې عمل اوکړو نومعلومه شوه چه زمونږ دَجمات مخ دکعبې نه شمال طرف ته دې. لهذا اوس څوسوالونه دی. (۱). آیا په دې طریقه باندې دَقبلې سمت معلومول جائز دی؟ (۲). په دې طریقې سره معلوم شوې سمت اوزمونږ دَجمات په سمت کښې ۲۰ درجې فرق دې آیا مونږ صحیح سمت ته مونځ شروع کړو؟ (۳). ماپه یوځائې کښې وئیلې وو چه هرمسلمان چه څومره کیدیشی دَقبلې په صحیح سمت معلومولو باندې مکلف دې اودَعلم باوجود بل طرف ته مونځ کول ګناه ده بلکه شرک دې آیا دا خبره صحیح ده؟ (۴). زمونږ جمات کافی پخوانې دې. اوس دَنوی تعمیرکولو اراده ده نوپه اخباری

﴿۱﴾ قال العلامه الشرنبلالی: (لکنه مکروه) له الصلاة فوقها (لا ساءة الادب باستعلائه علیها) وترک تعظیمها. قال الطحطاوی: قوله لاساءة الادب یفید ان الکراهة للتنزیه.
(حاشیة الطحطاوی علی مراقی الفلاح ص۲۱۷ باب صلاة فی الکعبة)

طریقه باندې دکعبې سمت معلوم کړو او بنیاد کېږدو یا نه؟ بینوا توجروا
المستفتي اسلامی کتب خانه قصه خوانی پشاور ۱۳ ربیع الثانی ۱۴۰۱ هـ

الجواب: (۱) په دې مخصوص طریقې سره سمت معلومول جائز دی ﴿۱﴾ ماخوذ از جواهرالفقه (۲) ددې فرق په وجه باندې پخوانی سمت پرېښودل او ددې اخباری سمت اهتمام د فقهې د تصریحاتو نه مخالف دی ﴿۲﴾ (۳) دامسئله صحیح ده لیکن ددې مقصد دا نه دی چه د نو مظنون کار په وجه دټول خلق په شکونو او شبهاتو کښې اخته کړې شی ﴿۳﴾ (۴) که نوی تعمیرکول وی نو په اخباری طریقې سره بنیاد کېښودل بکار دی وهو الموفق

جمات سره نږدې چبوتره کښې مونځ کول

سوال: زمونږ چراټ علاقه کښې دنهرپه غاړه یو جمات دی او بل طرف ته تقریباً

﴿۱﴾ قال العلامه محمد امین: (قوله کالقطب)..... فینبغی الاعتماد فی اوقات الصلاة وفی القبلة علی ما ذکره العلماء الثقات فی کتب المواقیت وعلی ما وضعوه لها من الآلات کالربع والاصطرلاب فانها ان لم تفد الیقین تفد غلبة الظن للعالم بها وغلبة الظن کافیة فی ذلک. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۳۱۷ جلد۱ مبحث فی استقبال القبلة)

﴿۲﴾ قال ابن ابن عابدین: (قوله محاریب الصحابة والتابعین) فلایجوز التحری معها زیلعی بل علینا اتباعهم خانیه ولا یعتمد علی قول الفلکی العالم البصیر الثقه ان فیها انحرافاً ..... وکل خیر فی اتباع من سلف ..... والظاهر ان الخلاف فی عدم اعتبارها انما هو عند وجود المحاریب القدیمة اذلایجوز التحری معها لئلا یلزم تخطئة السلف الصالح وجماهیر المسلمین. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۳۱۷ جلد۱ مبحث فی استقبال القبلة)

﴿۳﴾ قال العلامة الشامی: (قوله بخلاف الخ) ای لو وقع تحریه علی جهة وصلی الی غیرها فانه یستانف مطلقا ای سواء علم انه اصاب او اخطأ فی الصلاة او بعدها اولم یظهر شیئ وعن ابی حنیفة انه یخشی علیه الکفر الخ.
(حاشیه الشامی علی الشرح التنویر ص۳۲۱ جلد۱ قبیل فروع فی النیة)

۵۵ گزه فاصله کښې یوه عارضی چبوتره ده.زمونږ په علاقه کښې لږشان د پنځ پیریانو اکثریت دې.داکسان په دغه چبوتره کښې یوبرائې نام مولوی مخکښې کوی دې طرف ته اهل السنت والجماعت دغه جمات کښې جماعت سره مونځ کوی چه دَیوبل قرات هم په آسانئ سره اوری.دامونځ صحیح دې یا نه؟ بینوا توجروا

المستفتی:حاجی چمن خان پیې چراټ ......۱۹۷۷ء/۲۳/۹.

الجواب:چه کله یو جمات په دوه حصو کښې تقسیم کړیشی اوپه هره حصه کښې جدا جدا امام مونځ ادا کوی نودې کښې کراهت نشته.﴿۱﴾ اوچه په دوه ځایونو کښې دَ ۵۵ گزه فاصله وی نو بیاخوبه په طریقه اولی کراهت نه وی. البته په چبوتره کښې مونځ کونکی به دَجمات دَفضیلت نه محروم وی. وهوالموفق

جمات کښې دَ مونځ په انتظار کښې ناستوخلقو ته سلام کول

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې چه دَسحرِ اوظهرپه مونځونو کښې کله خلق سنت اوکړی اودَمونځ په انتظارکښې ناست وی نوپه هغوی باندې سلام اچول څنګه دی؟ اوبعضې خلق په وعلیکم السلام سره جواب ورکول نه خوښوی .نوآیا دَسنتو او فرضو په مینځ کښې سلام اچول او جواب ورکول ممنوع دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: رسالدار(ریټائرډ) محمدنادر خان نوښهره خورد ۱۹۹۰ء/۵/۲۰.

الجواب: بعضې فقهاؤ لیکلې دی چه دَفرضو او سنتو په مینځ کښې دَ داسې کارونو نه اجتناب کول پکار دی چه دَهغې د مونځ په مینځ کښې مفسد کیدل ثابت دی ﴿۲﴾ .وهوالموفق

﴿۱﴾ وفی الهندیه: اهل محلة قسموا المسجد وضربوا فیه حائطا ولکل منهم امام علی حدة ومؤذنهم واحد لا بأس به والاولیٰ ان یکون لکل طائفة مؤذن. (فتاویٰ عالمگیریه ص ۳۲۰ جلد۵ الباب الخامس فی آداب المسجد والقبلة والمصحف الخ)

﴿۲﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: (ولو تکلم بین السنة والفرض لا یسقطها ولکن ینقص ثوابها) وقیل تسقط و کذا کل عمل ینا فی التحریمة علی الاصح.

(الدرالمختارعلی هامش ردالمحتار ص ۵۰۳ جلد۱ باب الوتر والنوافل)

دَ جمات په چهت باندې مونځ مکروه دې.

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دیخنئ په موسم کښې دَ يخنئ دَ وجې نه دجمات په چهت باندې دَ ظهر او عصر مونځ ادا کول څه حکم لری؟ بينوا توجروا.

المستفتی: باچا استاد زيده صوابی ۲۳/۱۲/۱۹۹۰ء

الجواب: مکروه دی (هنديه) . ﴿۱﴾ .وهوالموفق.

کعبې مکرمې طرف ته خپې غزول مکروه تنزيهی دی

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه يو سړې په قصدباندې خپې قبلې طرف ته غزوی دَچاپه منع کولو باندې هغه شان ټينګ وی او لايعنی دليلونوپيش کوی حال داچه داسړې غيرمعذور دې نوداسې کول ګناهِ صغيره ده ياکبيره؟ اوپه کوناټو باندې کيناستل چه خپې ئې ولاړې وی کعبې ته مخ کول څه حکم لری؟ بينوا توجروا.

المستفتی: محمددين سرائې صالح هری پور ۲۲/۸/۱۹۷۵ء

الجواب: قبلې طرف ته خپې غزول مکروه تنزيهی دی. کمافی الدر المختار لکراهة مد الرجلين الى القبلة وفی ردالمحتار ص ۷۵۱ جلد ۱ هی کراهة تنزيهية. ﴿۲﴾ .وهوالموفق.

﴿۱﴾ وفی الهنديه: الصعود على سطح كل مسجد مكروه ولهذا اذا اشتدا الحر يكره ان يصلوا بالجماعة فوقه الا اذا ضاق المسجد فحينئذ لا يكره الصعود على سطحه للضرورة كذا فی الغرائب.

(فتاویٰ عالمگيريه الباب الخامس فی اداب المسجد والقبلة والمصحف)

وقال ابن عابدين ثم رئيت القهستانی نقل عن المفيده كراهة الصعود على سطح المسجد اه ويلزمه كراهة الصلوٰة ايضاً فوقه (شاميه ص ۶۱۴ جلد ۱)

﴿۲﴾ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص ۶۲ ۵ جلد ۱ باب صلاة المريض)

د جمات په محراب کښې اودَ امام دَ جمات په مینځ کښې د اودریدلو تحقیق

سوال علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د سختې ګرمئ یا یخنئ دَوجې نه که یو قوم دَجمات په انګنړ غولي ،صحن، کښې راجمع شي او باجماعت مونځ ادا کړي نو دهغوی مونځ به مکمل وي یا مکروه؟ ځکه چه عام طورسره دَجمات په صحن کښې محراب نه وي دغه شان دمحراب نه علاوه باجمات مونځ کول څنګه دي؟ بینوا توجروا.

المستفتي مولوی فضل معبود مسجدزیارت شیخ جنید بابا پشاور ۱۹۷۲،۲،۲۸

الجواب دپیغمبر ﷺ او خلفائې راشدینو په زمانه کښې په جماتونو کښې محرابونه نه وو.دمحرابونو ابتداء دعمربن عبدالعزیز رحمه الله دزمانې نه شوې

قال الامام السیوطی فی کتاب الوسائل لمعرفة الاوائل اول من احدث المحراب المجوف عمر بن عبد العزیز حین بنی المسجد النبوی ذکره الواقدی عن محمد بن هلال (مجموعة الفتاوی ص ۲۲۰ جلد ۱) **وقال ایضا فی رسالة اعلام الاریب بحدوث بدعة المحاریب ان قوما خفی علیهم کون المحراب فی المساجد بدعة وظنوا انه کان فی مسجد النبی ﷺ فی زمنه ولم یکن قط فی زمانه ولا فی زمان الخلفاء فمن بعدهم الی المائه الاولیٰ وانما حدث فی اول المائه الثانیه مع ورود الحدیث بالنهی عن اتخاذه وانه من شان الکنائس وان اتخاذه فی المسجد من اشراط الساعة (مجموعة الفتاویٰ ص ۲۲۰ جلد ۱)**《۱》**قلت وما فی الفتح انها بنیت من لدن زمان رسول الله ﷺ فمعناه القرب فافهم،**

البته پیغمبر ﷺ فرمائیلي وسطوا الامام الحدیث.《۲》توسنت په حقیقت کښې توسط دی او محراب غالبا دجمات په مینځ کښې وی نو په هغې کښې به د امام اودریدل مسنون لذاته نه وی بلکه لغیره به وی ویشیر الیه فی ردالمحتار

《۱》(مجموعة الفتاویٰ ص ۲۲۰ جلد ۱ (محراب کی د امام اودریدل ... الخ کتاب الصلاة)

《۲》عن ابی هریرة قال قال رسول الله ﷺ توسطوا الامام وسدوا الخلل رواه ابوداؤد. (مشکواة المصابیح ص ۹۹ جلد ۱ باب تسویة الصف الفصل الثالث)

ص ۵۳۱ جلد ۱. ولو کان المسجد الصیفی بجنب الشتوی وامتلأ المسجد یقوم الامام فی جانب الحائط لیستوی القوم من جانبیه(۱). وفی المقام تفصیل لایلیق ذکره فی مقام الافتاء. فقط.

په محراب کښې مونځ او دَ جمات په صحن کښې دَ محراب جوړولو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی (۱) دجمات په صحن کښې محراب جوړول څنګه دی؟ (۲) آیا دَمحراب نه بغیر مونځ کول جائز دی؟ یوصاحب محراب جوړول فرض وائی او په هغې کښې مونځ کول سنت او محراب ته مخامخ دَامام اودریدلوته واجب وائی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عبدالخلیل اباخیل نوشهره...... ۱۹۷۲. ۹. ۵

الجواب: (۱) تعدد دمحراب نه مطلوب دی نه ممنوع دی البته په صحن کښې محراب جوړول دَمعمول نه خلاف دی. (۲) دَپیغمبر علیه السلام او خلفائې راشدینو په زمانه کښې محرابونه په جماتونو کښې داخل کړې شوې نه وو. دَحضرت عمربن عبدالعزیز رحمه الله په زمانه کښې محرابونه په جماتونو کښې داخل کړې شوې دی. کمافی مجموعة الفتاوی(۲) واما ما فی فتح القدیر شرح الهدایه (۳) لانها بنیت من لدن رسول الله صلی الله علیه وسلم (بالمعنی) فمعناه القرب الیه کما لا یخفیٰ نعم التوسط مسنون

---

(۱) (ردالمحتار ص ۴۲۰ جلد ۱ مطلب فی کراهة قیام الامام فی غیر المحراب باب الامامة)

(۲) (اول من احدث المحراب المجوف عمر بن عبد العزیز حین بنی المسجد النبوی ذکره الواقدی عن محمد بن هلال. (مجموعة الفتاویٰ ص ۲۲۰ جلد ۱ کتاب الصلاة)

(۳) قال العلامة ابن الهمام: بنی فی المساجد المحاریب من لدن رسول الله صلی الله علیه وسلم ولو لم تبن کانت السنة ان یتقدم فی محاذاة ذلک المکان لانه یحاذی وسط الصف وهو المطلوب اذ قیامه فی غیر محاذاته مکروه وغایته اتفاق الملتین فی بعض الاحکام ولا بدع فیه علی ان اهل الکتاب انما یخصون الامام بالمکان المرتفع علی ماقیل فلا تشبه.

(فتح القدیر ص ۳۶۰ جلد ۱ فصل ویکره للمصلی)

لحدیث ابی داؤد توسطوا الامام﴿۱﴾فالمحاریب هی الوسائل لتحصیل سنة التوسط ولیست بمقاصد،
نو کوموفقهاؤ چه قیام فی المحراب ته سنت وئیلې دی نوهغه درحقیقت توسط دې په معنی ظاهری سره نه لعدم صحته.

په لوئې جمات کښې دَمونځ کونکی مخې ته تیریدل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په لوئې جمات کښې کله دَمونځ گزار دپاره سُتره نه وی نو په جمات کښې دننه څومره فاصلې سره دَهغه مخې ته تیریدل جائز دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: فضل رازق سارجنټ مین پی اې ایف کوهاټ

الجواب: په داسې جمات کښې (عند المجهور) مخې ته دَتیریدلو اجازت نشته. ﴿۲﴾. وهو الموفق.

دَ جمات دَ زائد څیزونو اخستل خرڅول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَجمات جائې نماز (مصلی) یابل څیز اخستل یاخرڅول جائز دی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: محمد عمر پیش امام وزیرآباد مردان.........۴/رمضان ۱۴۰۹ھ.

الجواب: کوم جائې نماز وغیره چه دَجمات دَحاجت نه زیاتی وی او دَ ضائع

﴿۱﴾عن ابی هریرة قال قال رسول الله ﷺ وسطوا الامام وسدوا الخلل.

(سنن ابی داؤد ص۱۰۶ جلد۱ باب مقام الامام من الصف)

﴿۲﴾قال العلامه ابن الهمام: فاما فی المسجد فالحد هو المسجد الا ان یکون بینه وبین المار اسطوانة او غیرها یعنی انه مالم یکن بینهما حائل فالکراهة ثابتة الا ان یخرج من حد المسجد فیمر فیما لیس بمسجد وفی جوامع الفقه فی المسجد یکره وان کان بعیداً وفی الخلاصة وان کان فی المسجد لا ینبغی لا حد ان یمر بینه وبین حائط القبلة الخ.

(فتح القدیر شرح الهدایه ص۳۵۴ جلد۱ قبیل فصل ویکره للمصلی الخ)

کیدلو خطره ئې دی نو دَهغې اخستل خرڅول جائز دی.هله چه دا رقم دَجمات په فنډ کښې جمع شی .(۱) وهوالموفق.

په جماتونوکښې دَ"براق.اوښ" وغیره تصویرونه آویزان کول حرام دی

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه نن صبا بازارونو کښې دَ بُراق وغیره تصویرونه خرڅیږی.چه دَهغې سر دَښځو اوباقی بدن دَ اسپو وی دغه شان دَمکه مکرمه یا مدینه منوره په نقشو کښې دَ اوښ وغیره تصویرونه وی.ددې نقشو په جماتونو کښې کیښودل ممنوع دی یا نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: معتبر شاه کوتکی...... ۱۴/۲/۱۹۷۳ء.

په جماتونوکښې د هارن والا ګهړو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ په جمات کښې جاپانی ګهړئ دی. چه پنځلس منټه پس الارم وهی، اویوه ګهنټه پس الارم وهی نوچه څومره ګینټې شوې وی هغه خومره ټنګار کوی. یو صاحب اووئیل چه دې ګهړو دَیو ټنګ سره سل شیطانان پیدا کیږی. ځکه چه دا ساز دې او دَ ساز دَ یو ټنګ سره سل شیطانان پیدا کیږی. په دې وجه دا ګهړئ دَجماتونو نه لرې کړئ. آیا دا مسئله صحیح ده؟ بینوا توجروا.

المستفتی: محمد امین نسوزی ضلع اټک ...... ۱۹۹۱ء/۱/۸.

الجواب: دا آواز سرود نه دې نه عرفًا اونه فَناً. لهذا داسې ګهړئ دَ جماتونو نه ویستل ضروری نه دی. (۱). وهوالموفق.

په جمات کښې محراب جوړول یو ښه کار دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه جمات کښې محراب جوړول سنت دی یا مستحب یا واجب؟ یو سړی جمات جوړ کړو او قصداً ئې محراب جوړ نه کړلو. آیا په دې سره مونځ باندې څه اثر پریوځی؟ دَ محراب ابتداء دَ کله نه شوې ده؟ بینوا توجروا.

المستفتی: محمد عظیم خان قوم رنګین خیل کوهاټ ...... ۱۹۷۴ء/۷/۲۰.

(۱) حضرت شیخ اشرف علی تهانوی رحمه الله فرمائیلی! په جمات کښې دننه ګینټه دارې ګهړئ دَوخت معلومولو په غرض جائز دی. اودَبعضې خلقو نظرکم وی او ګهړئ نوپه دې مصلحت سره دا دَممنوع جرس نه مستثنی ده لکه عالمګیری کښې بعضې فروعات ددې قسم لیکلې شته. اوپه حدیث کښې دَتصفیق اجازت خالص په مونځ کښې دَمصلحت دپاره ښکاره دلیل دې. دَمشروعیة صورت چه هغې کښې متقارعین لمصلحة الاعلام المتعلق بالصلوة. (امداد الفتاوی ص۷۱۹ جلد ۲ باب احکام المساجد)

الجواب: په جماتونو کښې محراب جوړول مستحسن کار دې ددې ابتداء د حضرت عمربن عبدالعزيز رحمه الله دَ خلافت دَزماني نه شوې ده. ﴿۱﴾ .او دَمحراب نه مقصود دَ وسط تعين دې .لهذا ددې په نه کيدلو کښې په ثواب باندې څه فرق نه پريوځی. چه کله امام دَجمات په مينځ کښې ولاړ وی. ﴿۲﴾ . والتفصيل فی مجموعة الفتاوی). وهوالموفق.

دَ اهل سنت په جماتونو کښې دَ شيعه ګانو مونځ کول

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په منګلا ډيم کښې يو جمات دې هلته شيعه ګان هم کافی تعداد کښې موجود دی. دَ امام بارګاه جوړولو دپاره ئې درخواست هم ورکړې وو .ليکن مستردشو. دغې جمات کښې امام سنی دې آيا شيعه ګان په دې جمات کښې ځان ځان له مونځ کولې شی؟ په قلاره دَ آذان کولو نه پس ځان له دَجماعت کولو حق لری يا نه؟ بينوا توجروا

المستفتی: اهاليان سنی مسلک منګلا ډيم کالوی ۱۹۷۴ء/۱۱/۱۰

الجواب: دَاهل سنت والجماعت دَجمات نه مخکښې يا روستو دا شيعه ګان خلق مونځ کولې شی. که ځانله وی که په جماعت سره. په يو وخت باندې کولو کښې دَاهلِ حق او اکثريت کسرِشان موجود دې. وهوالموفق.

﴿۱﴾ قال العلامة عبد الحئی اللکهنوی رحمه الله: اول من احدث المحراب المجوف عمر بن عبد العزيز حين بنى المسجد النبوی ذکره الواقدی عن محمد بن هلال.
(مجموعة الفتاویٰ ص ۲۲۰ جلد ۱ کتاب الصلاة)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن عابدين: (قوله ويقف وسطاً) قال فی المعراج وفی مبسوط بکر السنة ان يقوم فی المحراب ليعتدل الطرفان ولو قام فی احد جانبی الصف يکره ولو کان المسجد الصيفی بجنب الشتوی وامتلأ المسجد يقوم الامام فی جانب الحائط ليستوی القوم من جانبيه والاصح ما روی عن ابی حنيفة انه قال اکره ان يقوم بين الساريتين او فی ناحية المسجد او الی سارية لانه خلاف عمل الامة قال عليه السلام توسطوا الامام وسدوا الخلل ومتی استویٰ جانباه يقوم عن يمين الامام ان امکنه الخ. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۲۰ جلد ۱ مطلب فی کراهة قيام الامام فی غير المحراب)

دَ جمات په چهت باندې مونځ کول

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَجمات دَ تنګ کيدلو په وجه دَجماعت مونځ کول دَډيرې ګرمئ په وجه دَتکليف باعث وی.نو که دَجماعت مونځ دَجمات په چهت باندې ادا کړی نو جائز دی يا نه؟ په فتاوی عالمګيری کښې ئې دا صورت مکروه ليکلې؟ بينوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم.........١٢/جون ١٩٧٥ء

الجواب: که دَضرورت په وخت مثلاً چه کله مونځ ګزار په لاندينئ حصه کښې نه راځی اوبعضې خلق په چهت باندې اودريږی نودې کښې هيڅ حرج نشته اوصرف دَهوا خورئ ياګرمئ دَوجې نه په چهت باندې جماعت کول که امام لاندې وی يا چهت باندې نو دَبغيرضرورته کيدلو په وجه مکروه دې.

کمافی الهنديه ص ٣٥٦ جلد٥ الصعود علی سطح کل مسجد مکروه ولهٰذا اذا اشتد الحر يکره ان يصلوا بالجماعة فوقه اذا صاق المسجد فحينئذ لا يکره الصعود علی سطحه للضرورة کذا فی الغرائب﴿١﴾. وهوالموفق

په جمات کښې کټ کښې په ناسته تلاوت کول

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ جمات تقريباً سل فټه اوږد دې که مختلف کسان دَجمات په يوګوټ کښې کټ کښې کينی او تلاوت هم کوی.اوبعضې خلق محراب ته نزدې تلاوت کوی په زمکه باندې ناست وی په کټ کښې دَناست کس څه حکم دې؟ داحرام دی يا خلاف اولی دی ؟ بينوا توجروا.

المستفتی: محمد نظيف وزيرستان.

الجواب: په عُرف کښې بې حرمتی شمارلې کيږی لهٰذا ددينه احترازاولی دې وهوالموفق

﴿١﴾ (فتاوىٰ عالمګيريه ص ٣٢٢ جلد٥ الباب الخامس فی آداب المسجد والمصحف)

په جمات کښې دَ اور لګیدلو په صورت کښې

دَ جنب کس په جمات کښې داخلیدل

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په جمات کښې اور لګیدلې وی .آیا ددې دَمړکولو دپاره جنبی سړې په حالت دَجنابت کښې جمات کښې داخلیدلې شی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مولوی الطاف الرحمن بټیپال هزاره ...... ۱۰/محرم ۱۳۹۲ھ.

الجواب:چه کله سړې مسافر وی یا په کور وغیره کښې(دَبیمارئ یا نقصان په وجه سره) دګرمواوبو انتظام نه شی کیدلې نودَهغه دپاره دَتیمم نه پس جمات کښې داخلیدل جائز دی.یدل علیه مافی ردالمحتار مسافر مربمسجدفیه عین ماء وهوجنب ولا یجد غیرفانه یتیمم لدخول المسجدعندنا (ص۱۵۹جلد۱).﴿۱﴾ نودَ اورلګیدلوپه صورت کښې به دَجنب داخلیدل په طریقِ اولی مرخص وی فافهم وتدبر .وهوالموفق.

که ډیر شرارتی نه وی نو یو مونځ کونکې دَجمات نه منع کول جائز نه دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَیوجمات نه څوک مسلمان ویستل چه دلته به ته مونځ نه کوې.دامنع کول جائز دی یا ناجائز؟ بینوا توجروا.

المستفتی: ګل خان دوکاندار.

الجواب: مسلمان دَجمات نه منع کول حرام دی که ډیر شرارتی نه وی.قال الله تعالی ومن اظلم ممن منع مساجد الله ان یذکرفیها اسمه.﴿۲﴾ .وفی الدرالمختار وکذا کل موذولو بلسانه.﴿۳﴾ .(هامش الردص ۶۱۹جلد۱).وهوالموفق.

﴿۱﴾(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۱۲۶ جلد۱ کتاب الطهارت)

﴿۲﴾(سورة البقرة پاره: ۱ آیت :۱۴ ارکوع:۱۴)

﴿۳﴾(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۴۸۹ جلد۱ قبیل باب الوتر والنوافل)

دَ جمات په حصه کښې غسل خانه وغیره جوړول جائز نه دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ جمات کښې یوطرف ته کوهې، سبیل اوغسل خانې دی. اوس هغه په جمات کښې داخلول غواړو. اودَ جمات دویم طرف چه دَجمات دننه والا حصه ده. په هغې کښې ئې جوړول غواړو. ځکه چه دې سره به په جمات کښې فراخی راشی، نو آیا دَشریعت په رڼړا کښې داسې کول جائز دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حاجی امیرمحمدهاتهیان ......۱۹۷۵ء/۵/۷.

الجواب: دَجمات په حصه کښې غسل خانې وغیره جوړول جائز نه دی. کمافی الهندیه ص۱۱۶جلد۱ وتکره المضمضة والوضوء فی المسجد الا ان یکون ثمه موضع اعد لذلک. ﴿۱﴾ فافهم که ممکن وی نودَپخوانوغسل خانووغیره دپاسه کنکریټ اوکړئ (فرش جوړ کړئ) اودَچهت دپاسه دَاودس اوغسل انتظام اوکړئ. او لاندې ځائې دې په جمات کښې داخل کړې شی. ﴿۲﴾ وهوالموفق.

په جمات کښې پرائمری (مکتب) سکول جوړول او چلول جائز نه دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په جماتونو کښې چه حکومت کوم پرائمری سکولونه کهلاؤ کړې دی چه په هغې کښې یویادوه استاذان مقرر شوې وی. او بچوته پرائمری ښودلې کیږی. آیا دا جائز دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: حبیب خان......۱۹۷۴ء/۳/۲۵

﴿۱﴾ (فتاوی عالمگیریه ص۱۱۰ جلد۱ فصل کره غلق باب المسجد)

﴿۲﴾ وفی الهندیه: ومن جعل مسجداً تحته سرداب او فوقه بیت...... ولو کان السرداب لمصالح المسجد جاز کما فی مسجد بیت المقدس کذا فی الهدایه.
(فتاویٰ عالمگیریه ص۴۵۵ جلد۲ الباب الحادی عشر فی المسجد)

الجواب: دَجمات نه دَپرائمری سکول کار اخستل جائز نه دی. ځکه چه جماتونه دَدې کار دپاره نه دی جوړ شوې. دغه شان په اُجرت سره ماشومانو ته ښودل په جمات کښې ممنوع دی. دغه شان دَصناعت دپاره (چه په هغې کښې کتابت داخل دې) په جمات کښې کیناستل ممنوع دی او دَ پهاړو په وخت کښې آواز اوچتول ضروری دی کوم چه په جمات کښې ممنوع دی. ﴿۱﴾. دغه شان پرائمری سکول چه ځنګه دَماشومانو په وجه ګنده او خرابیږی دغه شان به جماتونه هم ګنده شی. لهذا بهتره دا ده چه دَخانانو وغیره دَحجرو او بیټکونو نه دا مقصد پوره کړې شی. وهو الموفق.

دَ فساد ختمولو په وجه دویم جمات جوړول "مسجد ضرار" نه دې

سوال: مونږ دَاوګئ بازار ټول مسلمانان درخواست کوؤ مونږ کښې اختلاف دومره سخت شوې دې چه دَیو جمات دَتعمیر په مقابله کښې مو دَ دویم جمات تعمیر شروع کړې دې. بلکه اوس اولنی جمات ته دَنقصان رسولو په کوشش کښې یو، مونږ دَخپلې پوهې مطابق چه څومره کوششونه او منتونه اوکړل خو ناکامه شو. په دې وجه مونږه انتخاب اوکړو چه مولانا عبد المنان صاحب او مولانا سید الرحمن صاحب چه په وادی آګرور کښې جید علماء دی. هغوی به فیصله اوکړی. لیکن دَپارټی بازئ په وجه هغه خلق انکاریان شول. نو اوس مونږ تقریباً سل قدمه فاصلې باندې دَ دویم جمات تعمیر شروع کړې دې. شرعاً دا جائز دی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: محمد یوسف، محمد عثمان بازار اوګئ مانسهره ۱۹۷۵ء/۵/۱۹

الجواب: دا دویم جمات په صحیح غرض یعنی دَ شر او فتنې نه دَ بچ کیدلو په وجه جوړؤلې شی. ﴿۲﴾ .لهذا دا به مسجد ضرار" نه وی. وهو الموفق.

﴿۱﴾ وفی الهندیه: ویکره کل عمل من عمل الدنیا فی المسجد ولو جلس المعلم فی المسجد والوراق یکتب فان کان المعلم یعلم للحسبة والوراق یکتب لنفسه فلا باس لانه قربة وان کان بالاجرة یکره الا ان یقع لهما الضرورة کذافی محیط السرخسی...... والسادس ان لا یرفع فیه الصوت من غیر ذکر الله تعالیٰ.
(فتاویٰ عالمگیریه ص ۳۲۱ جلد۵ الباب الخامس فی آداب المسجد والقبلة والمصحف)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن نجیم: واذا قسم المحلة المسجد...... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

په حرام مال سره دَ جوړ شوی جمات حکم

سوال: علمائي دین مسئلي باره کښې څه فرمائی چه دَیو جمات تعمیر په حلال او حرام دواړو مالونو سره اوشی نو دې کښې مونځ کول صحیح دی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: فضل وهاب..... ۲۷/۳/۱۹۷۴ء.

جواب: اعلم ان مدار المسجد على الساحة دون البناء فلذا تصير الساحة وحدها مسجداً كما في الهنديه (۴۴۳ جلد۲) رجل له ساحة لابناء فيها امر قوما ان يصلوا فيها بجماعة فهذا على ثلاثة اوجهٍ احدها اما ان امرهم بالصلاة فيها ابداً نصابان قال صلوا فيها ابداً او امرهم بالصلاة مطلقا ونوى الابد ففى هٰذين الوجهين صارت الساحة مسجداً ﴿۱﴾ انتهىٰ بقدر الضرورة ففى الصورة المسئولة ان كانت الساحة حلالا فلا ضير، وان كان حراما مغصوباً فلا خير وان كانت مشتراة بمال حرام فلا يضير ايضا لان المعروف فى ديارنا الشراء بالمطلق ثم يدفع من الحرام وهو حلال عند الكرخى وعليه الفتوىٰ كما فى ردالمحتار ص ۲۱۹ جلد۴ باب المتفرقات ﴿۲﴾ واما البناء من الخشب والاجر وغيرهما ان اشتريت بالمال الحرام فحكمها الحل والا فالحرمة لكن حرمة البناء لا تضر المسجدية كما مر. وهوالموفق

(بقيه حاشيه) وضربوا فيه حائطاً ولكل منهم امام على جدة ومؤذنهم واحد لاباس به. (البحر الرائق ص ۳۵ جلد۲ باب مايفسد الصلاة وما يكره فيها)

﴿۱﴾ (فتاوىٰ عالمگيريه ص ۴۵۵ جلد۲ الباب الحادى عشر فى المسجد وما يتعلق به)

﴿۲﴾ قال ابن عابدين الشامى: توضيح المسئلة ما فى التارخانية حيث قال رجل اكتسب مالا من حرام ثم اشترىٰ فهذا على خمسة اوجه اما ان دفع تلك الدراهم الى البائع اولا ثم اشترىٰ منه بها او اشترىٰ قبل الدفع بها ودفعها او اشترىٰ قبل الدفع بها ودفع غيرها او اشترىٰ مطلقا ودفع تلك الدراهم او اشترىٰ .... (بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

په جمات کښې غسل خانې وغیره جوړول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَجمات یو حصه دَغسل خانو دپاره استعمالولې شی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی:مولانافضل غنی فاضل دیوبندمیاں خان مردان.

الجواب: کومه زمکه چه دَمونځ دپاره وقف شوې نه وی نوپه هغې کښې غسل خانې وغیره جوړول ممنوع نه دی.﴿۱﴾ .نوکه دَمونځ دَحصې نشاندهی نه وی شوې نو دا تصرف پکښې کول جائز دی.﴿۲﴾ وهوالموفق.

(بقیه حاشیه) بدراهم اخرودفع تلک الدراهم...... وقال الکرخی فی الوجه الاول والثانی لا یطیب وفی الثلاث الاخیرة یطیب وقال ابوبکر لا یطیب فی الکل لکن الفتویٰ الأن علی قول الکرخی دفعاً للحرج عن الناس...... ودفعا للحرج لکثرة الحرام. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۴۴ جلد۳ مطلب اذا اکتسب حرام ثم اشتریٰ باب المتفرقات)

﴿۱﴾ قال العلامه ابن نجیم: وفی الخلاصة وغیرها ویکره الوضوء والمضمضة فی المسجد الا ان یکون موضع فیه اتخذ للوضوء ولا یصلی فیه.

(البحر الرائق ص ۳۴ جلد۲ فصل مما فرغ من بیان الکراهة فی الصلوٰة)

﴿۲﴾قال الحصکفی: ولو بنی فوقه بیتا للامام لا یضر لانه من المصالح اما لو تمت المسجدیة ای بالقول المفتیٰ به او بالصلاة فیه علی قولهما، ثم اراد البناء منع .

(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۴۰۶ جلد۳ قبیل مطلب فیما لو خرب المسجد)

...

باب الــوتر والقــنوت

باجمات وتر کول مباح او همیشوالې پرې کول مکروه دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ ځائې کښې یوه مسئله باندې علماؤ کښې لوئې اختلاف موندلې کیږی. دَقولِ فیصل دپاره مونږه مراجعت کوو. مسئله داده چه کله عیدالفطر په شک کښې وی او تراویح اوشی. بیامعلومه شی چه عیدالفطر دې نودَشپې چه کوم وتر په جماعت سره شوې وی دَهغې قضابه کیږی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: قاضی عبدالمطلب کندې ناصر پېبی نوشهره .....١٣/١/١٩٦٩.

الجواب: دَ رمضان نه علاوه نورو میاشتو کښې باجماعت وتر کول مباح دی که په بعضې وختونو کښې وی اوپه همیشوالی سره کول مکروه دی.

قال العلامة الشامی ص٦٦٣ جلد ١ ثم قال ویمکن ان یقال الظاهر ان الجماعة فیه (ای الـوتـر) غیر مستحبة ثم ان کان ذلک احیانا کما فعل عمر کا ن مباحاً غیر مکروه وان کان علی سبیل المواظبة کان بدعة مکروهة.

نودې خلقو وترباجمات هغه وخت کړی دی چه دَاخترثبوت شرعی متحقق نه وو لهذا دَهغوی جماعت به مسنون وی مباح اومکروه نه. وهوالموفق.

په وترو کښې مقتدی نه دعائې قنوت پاتې کیدلو صورت کښې دَ وترو اعاده واجب نه ده

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَ وترو په مونځ کښې

﴿١﴾(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ٥٢٤ جلد ١ :مطلب فی کراهة الا قتداء فی النفل علی سبیل التداعی صلاة التراویح)

مقتدی نه دعائې قنوت پاتې شو. آیا اوس به په دویم ځل وتر ادا کوی یا څه به کوی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: شفیع اکبرگدون صوابی ۲۰ رمضان ۱۴۱۰ هـ.

الجواب: دکوم مقتدی نه چه دعائې قنوت پاتې شوهغه باندې دَمونځ اعاده واجب نه ده.

یدل علیه مافی الشرح الکبیر ص۳۶۴ واماالمقتدی فهو مخیربین ثلاثة اشیاء قداختلف فیها ان شاء قنت وهومختار صاحب المحیط واکثر المحققین وان شاء امن وان شاء سکت﴿۱﴾ انتهٰی بقدر الضرورة وصحة القول الاول لایقتضی وجوب القراءة. وهوالموفق.

په وترو کښې دعائې قنوت سهواً پریخودلو باندې سجده سهو واجب ده ګنې اعاده به کوی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که په وترو کښې بالکل دعائې قنوت هیرشی نوآیا سجده سهو به کوی؟ اوکه بالکل هیرشی اوسلام نه پس ورته یاد شی نو آیا دَ وترو اعاده به کوی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حافظ محمد حنیف سهارنپوری خانپور هزاره ۲۷/۸/۱۹۷۵.

الجواب: چونکه دعائې قنوت واجب دې لهذا په تارک سهواً باندې به سجده سهو واجب وی.ګنې اعاده به واجب وی.(ماخوذ از شامی).﴿۲﴾ وهوالموفق.

﴿۱﴾(غنیة المستملی ص۴۰۳قبیل الفروع فصل فی الوتر)

﴿۲﴾قال العلامة ابن عابدین رحمه الله :(قوله یجب له)أی للسهو الاتی بیانه فی قوله بترک واجب سهوا.وذکر فی المحیط عن القدوری انه سنة وظاهرالروایة الوجوب وصححه فی الهدایة وغیر هالانه لجبر نقصان تمکن فی الصلاة فیجب کالدماء فی الحج و یشهد له الامر به فی الاحادیث الصحیحة والمواظبة علیه و ظاهر کلامهم أنه لولم یسجدیاثم بترک الواجب ولترک سجود السهو بحروفیه نظر بل یأثم لترک الجابر فقط اذلااثم علی الساهی نعم هو فی صورة العمد ظاهر و ینبغی أن یر تفع هذا الا ثم باعادتها نهر.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۵۴۵ جلد ۱ :باب سجودالسهو)

وقال : الظاهر انه یشمل نحو مدافعة الاخبثین مما لم یوجب...... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

دَ ماسخوتن دَ فرضو فاسد کیدلو په صورت کښې دَ وترو دَ قضا حکم

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَ ادا والا وخت تیریدلو نه پس معلومه شوه چه دَماسخوتن په مونځ کښې صرف فرض مونځ فاسد شوي وو. اوس به دَقضاء په صورت کښې صرف دَ ماسخوتن فرض کوی او که دَ وترمونځ اعاده به هم کوی؟ دغه شان دَسنتوبه څه کیږی؟ یعنی دَ وترو سره به په دويم ځل کوی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی اکرام الحق راولپنډی .....۱۹/۰۱/۱۹۲۹ء.

الجواب: دَامام صاحب په نزد صرف دَفرضو اعاده ضروری ده او دَصاحبینو په نزد دَ وترو اعاده هم ضروری ده.﴿۱﴾ اودَسنتو قضا دَهیچامذهب هم نه دي.

فی الهندیه ص۵۳جلد ۱ ولا یقدم الوتر علی العشاء لوجوب الترتیب لالان وقت الوتر لم یدخل حتی لو صلی الوتر قبل

(بقیه حاشیه) سجوداً اصلا وان النقص اذا دخل فی صلاة الامام ولم یجبر وجبت الاعادة علی المقتدی ایضا وانه یستثنی منه الجمعة والعید اذا ادیت مع کراهة التحریم الا اذا اعادها الامام والقوم جمیعاً فلیراجع.

(ردالمحتار ص۳۳۷جلد ۱ مطلب کل صلاة ادیت مع کراهة التحریم تجب اعادتها)

﴿۱﴾قال الامام الکاسانی ان من صلی العشاء علی غیر وضوء وهو لا یعلم ثم توضأ فاوتر ثم تذکر اعاد صلوٰة العشاء بالاتفاق ولا یعید الوتر فی قول ابی حنیفة وعند هما یعید ووجه البناء علی هذا الاصل انه لما کان واجبا عند ابی حنیفة کان اصلاً بنفسه فی حق الوقت لاتبعاًللعشاء.....الاان تقدیم احدهما علی الاخرواجب حالة التذکر فعند النسیان یسقط.(بدائع الصنائع ص ۲۷۲جلد ۱ باب الوتر)

وقال العلامه ابن نجیم قوله والعشاء والوتر منه الی الصبح ای وقتهمامن غروب الشفق علی الخلاف فیه وکون وقتهما واحداً مذهب الامام وعند هما وقت الوتر بعد صلاة العشاء له حدیث ابی داود ان الله امدکم بصلاة هی خیر لکم من حمر النعم وهی الوتر فجعلها لکم فیما بین العشاء الیٰ طلوع الفجر ولهما مافی بعض طرقه فجعلها لکم فیما بین صلاة العشاء.الخ (البحر الرائق ص ۲۴۶ جلد ۱ کتاب الصلاة)

العشاء ناسياً او صلاهما فظهر فساد العشاء دون الوتر فانه يصح الوتر ويعيد العشاء وحدها عند ابى حنيفة لان الترتيب يسقط بمثل هذا العذر﴿١﴾.وهو الموفق

دَ قنوتِ نازله طريقه او علت

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه قنوتِ نازله د يو مصيبت سره خاص ده يا هروخت به وئيلې کيږی؟ دغه شان مقتدی به آمين په پټه وائی که په ښکاره؟ او لاس به په نامه ږدی يا نه؟ بينوا توجروا.

المستفتی: محمد جلندر دارالعلوم حقانيه

جواب: صرّح صاحب البحر وردالمحتار فی باب الوتر بمشروعية القنوت فی الفجر بعد ركوع ركعة الثانية وبتأمين المقتدى اى سراً كماهو الاصل عندنا.وهو مختص عندنا بنازلة وبلية عامة كالطاعون والحروب كما صرحوابه ايضاًفليراجع الى ردالمحتار ص ٦٢٨ جلد ١ .﴿٢﴾ والاصل عند ابى حنيفة الوضع تحت السرة لكونه ذكراً طويلاً﴿٣﴾ولكن اختار بعض

﴿١﴾(فتاویٰ عالمگيريه ص ٥١ جلد ١ المواقيت ومايتصل بها وفيه)

﴿٢﴾(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ٦٩٢ جلد ١ مطلب فی القنوت للنازلة)

﴿٣﴾وفی المنهاج(قوله الالنازلة)وبه ناخذ ذكره فقهاءنا عن الامام الطحاوى قالوا قال الحافظ ابوجعفر الطحاوى انمالا يقنت عندنا فی صلوٰة الفجر من غير بلية فاذاوقت فتنة اوبلية فلا بأس به فعله رسول اللهﷺ......يقنت لنازلة فی صلوٰة الفجر فقط كما فی الاشباه عن الغايه ويؤيده ما فی شرح المنية وقيل فی سائر الجهرية وقيل فی كل الصلوٰت وصرح الشرنبلالى انه بعد الركوع وهو الاظهر واستظهر الحموى انه قبله.قالوا ان المقتدى يتابع امامه الا اذاجهر فيؤمن ولم يصرحوا بوضع اليدين وبالارسال لكن الاصل يرجح الوضع وهوان الوضع سنة قيام له قرار فيه ذكر مسنون فی ظاهر المذهب......(بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

....

العلماء الا رسال رفعاً للاشتباه فلیرا جع الیٰ بوادر النوادر﴿۱﴾ وهوا لموفق

دَ قنوت نازله فی الفجر مسئله

سوال: مایقول العلماء فی القنوت فی الفجر بعد الرکوع فی الرکعةالثانیه.أمختص بالفجر ام لا؟وما کیفیته وطریقته؟بینوا توجروا

المستفتی: محمد حامد حقانی المتعلم بجامعة الحقانیه اکوڑہ خٹک......۱۴۰۳ھ

جواب: اعلم ان مسٔله القنوت النازلة فی الفجر طویلة الذیل لاهمة لنا لاستقصاء ها فلنکتف بقول واحد من اقوال الفقهاء.وهو انه مختص بالفجر کما فی الشامیه ص ۶۲۷ جلد ۱ عن الاشباه عن الغایة وشرح المنیة.وصرح الشر نبلالی انه بعد الرکوع. والمقتدی یتابع امامه الا اذاجهر الامام فیؤمن المقتدی﴿۲﴾(ردالمحتار)ولم یصر حوابوضع الیدین والارسال.والقواعد تقتضی الوضع عندابی حنیفة لکونه ذکراً طویلا.والارسال عند صاحبیه لعدم قراءة القرآن﴿۳﴾وهو الموفق

(بقیه حاشیه) وسنة قراءة فی روایة عن محمد.واختار بعض الاکابر قول محمد رفعا للاشتباه وصونا عن تکرارالرکوع.(منهاج النسن شرح جامع السنن للترمذی ص ۲۷۹ جلد ۲ باب ماجاء فی القنوت فی صلوٰةالفجر)

﴿۱﴾(بوادرالنوادرص ۳۷۳ نوے وان نادره تحقیق ارسال یاوضع یدین درقنوت نازله)

﴿۲﴾(ردالمحتارهامش الدرالمختار ص ۶۲۹ جلد ۱ :مطلب فی القنوت للنازلة)

﴿۳﴾وفی المنهاج السنن :قالوا ان المقتدی یتابع امامه الا اذا جهر فیؤمن ولم یصر حوا بوضع الیدین وبالارسال لکن الاصل یرجح الوضع هو ان الوضع سنة قیام له قرار فیه ذکر مسنون فی ظاهر المذهب وسنة قراء فی روایة عن محمد، واختار بعض الاکابر قول محمد رفعاً للاشتباه وصونا عن تکرار الرکوع.

(منهاج السنن ص ۲۷۹ جلد ۲ باب ما جاء فی القنوت فی صلاة الفجر)

......

قنوت نازله به دَ سحر په دویم رکعت کښې دَ رکوع نه پس وئیلې کیږی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَ فجر دَمونځ په دویم رکعت کښې به قنوت نازله دَرکوع نه مخکښې وئیلې کیږی یا دَرکوع نه پس؟ او آیا صرف دَ سحر په مونځ کښې به وئیلې کیږی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مولانا حسین احمد عباسیه لکی مروت ٢٠ صفر المظفر ١٤٠٢ھ

جوب: دَمفتیٰ به قول په بناء باندې قنوتِ نازله صرف دَسحر په مونځ کښې دَ دویم رکعت دَرکوع نه پس وئیلې کیږی. لمافی ردالمحتار ص٦٢٨ جلد١ وهو صریح فی ان قنوت النازله عندنا مختص بصلاة الفجر دون غیرهامن الصلوت الجهریه والسریة.﴿١﴾ .امام به جهر کوی او مقتدیان به په دعائیه کلماتو باندې په پټه (سراً) آمین وائی.﴿٢﴾ .(شامی ص٦٢٨ جلد ١).وهو الموفق.

دَوترو په رکعتونو کښې دَشک په صورت کښې دَ وترو دَمونځ کولو طریقه

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه ما وتر کول کول. په دویم

﴿١﴾(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص٤٩٦ جلد ١ :مطلب فی القنوت للنازلة)

﴿٢﴾قال ابن عابد ین الشامی: والذی یظهرلی ان المقتدی یتابع امامه اذا جهر فیؤمن وانه یقنت بعد الرکوع لاقبله.(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص٤٩٦ جلد ١ مطلب فی القنوت للنازلة)

(٢)که دعائې قنوت مقتدیانوته یاد وی خوبهتره ده چه امام به په قلاره وایی .او ټول مقتدیان به هم په قلاره وائی او که مقتدیانو ته یاد نه وی لکه اکثرتجربه ددې شاهد ده نوبهتر داده چه امام په زوره وایی اوټول مقتدیان په قلاره قلاره آمین وایی

(کفایت المفتی ص٤٤٨ جلد٣ بیسواں باب قنوت نازله)

وقال الشرنبلالی: والمؤتم یقرأ القنوت کالامام علی الاصح ویخفی الامام والقوم هو الصحیح لکن استحب للامام الجهربه فی بلاد العجم لیتعلموه الخ.

(مراقی الفلاح ص٣٨٢ باب الوتر واحکامه)

رکعت کښې مې شک راغې چه دا دویم رکعت دې یا دریم رکعت دې؟ داسې صورت کښې به مونځ کونکې څه کوی؟ آیا په دویم ځل به وتر کوی؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم.........

الجواب: په کوم رکعت کښې چه ئې شک راغلې وی په هغه رکعت کښې به دعائې قنوت وائی او په هغه رکعت کښې به کینی قعده به کوی او په دریم رکعت کښې به په دویم ځل دعائې قنوت وائی او رکعت به پوره کوی او په آخره کښې به سجده سهو کوی.﴿۱﴾ (بحر، شامی، هندیه، خلاصة الفتاوی) وهو الموفق

دَ مقتدی د پاره دَ دعائې قنوت دَ پوره کولو نه بغیر په رکوع کښې دَ تللو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په رمضان کښې که مقتدی په وترو کښې څه دعائې قنوت وئیلې دې او څه باقی دې یا دَغلط کیدلو نه پس ئې په دویم ځل وئیلو چه امام رکوع ته لاړو. اوس به مقتدی قنوت پوره کوی یا رکوع ته به ځی؟ او که دَامام نه قنوت پاتې شو او رکوع ته لاړو نو مقتدی به څه کوی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم.......

الجواب: که مقتدی ته دَرکوع دَفوت کیدلو خطره وی نو رکوع ته دې لاړشی او دَ امام متابعت دې اوکړی او که دَرکوع ملاویدلو امکان وی نو دومره

﴿۱﴾ وفی الهندیه: لو شک احد فی الوتر انه فی الاولیٰ او الثانیة او الثالثة فانه یقنت فی الرکعة التی هو فیها ثم یقعد ثم یقوم فیصلی رکعتین بقعدتین ویقنت فیهما احتیاطاً وفی قول آخر لا یقنت فی الکل اصلاً والاول اصح لان القنوت واجب وما تردد بین الواجب والبدعة یاتی به احتیاطاً کذا فی المحیط.

(فتاویٰ عالمگیریه ص ۱۱۱ جلد ۱ باب الوتر)

(وهکذا فی البحر الرائق ص ۴۱ جلد ۲ باب الوتر والنوافل)

دعائې قنوت دې اووائی او رکوع ته دې لاړ شی.چه دَ دواړو اعمالو رعایت (لحاظ) اوساتلې شی.﴿۱﴾ .(شامی).﴿۲﴾ .وهوالموفق.

دَ وترو اخری رکعت موندونکی دپاره دَ دعائې قنوت وئیلو حکم

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی!

(۱).چه یو سړې دَ وترو په دریم رکعت کښې دَامام سره شریک شو.اودعائې قنوت ئې دَامام سره اووې.نواوس به په باقی مونځ کښې دعائې قنوت وائی که نه؟ (۲).مقتدی دَ وترو دَ دریم رکعت په رکوع کښې امام اوموندلو او ده دعائې قنوت نه دې وئیلې نو ده دپاره په دویم ځل دَقنوت لوستلو څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عبدالله مردان.

الجواب:په دواړو صورتونو کښې دې مسبوق باندې قنوت لوستل ضروری نه دی.په اولنی صورت کښې دعائې قنوت حقیقتاً او په دویم صورت کښې حُکماً ادا شو.(کمافی الشامی ص ۱۰ جلد ۲).﴿۲﴾.وهوالموفق.

﴿۱﴾ قال الامام طاهر البخاری: فلو رکع الامام فی الوتر قبل ان یفرغ المقتدی من القنوت فانه یتابع الامام ولو رکع الامام ولم یقرأ القنوت، یقرأ المقتدی من القنوت شیئاً ان خاف الرکوع فانه یرکع وان کان لا یخاف یقنت ثم یرکع. (خلاصة الفتاویٰ ص ۱۶۰ جلد ۱ النوع من یتابع الامام)

﴿۲﴾قال ابن عابدین: (قوله قطعه وتابعه) لان المراد بالقنوت هنا الدعاء الصادق علی القلیل والکثیر وما اتی به منه کاف فی سقوط الواجب وتکمیله مندوب والمتابعه واجب فیترک المندوب للواجب (قوله ولو لم یقرأ) ای لو رکع الامام ولم یقرأ المقتدی شیئاً من القنوت ان خاف فوت الرکوع یرکع والا یقنت ثم یرکع الخ. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۹۵ جلد ۱ قبیل مطلب فی القنوت للنازلة)

﴿۳﴾ قال الحصکفی: واما المسبوق فیقنت مع امامه فقط ویصیر مدرکا بادراک رکوع الثالثة، قال ابن عابدین: لانه آخر صلاته وما یقضیه اولها حکما فی حق القراءة وما اشبهها وهو القنوت واذا وقع قنوته فی موضعه بیقین لا یکرر لان تکراره غیر مشروع شرح المنیة.

(ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۴۹۶ جلد ۱ قبیل مطلب فی القنوت للنازلة)

باب السنن والنوافل

سنت غیرموکده ئې دَ مازیګر په مونځ کښې شریک کیدلو په وجه مات کړل روستو کول ئې مکروه تحریمی دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که چادَمازیګر دَمانځه نه مخکښې دَغیرموکده سنتونیت تړلې وو دَ مازیګر جماعت شروع کیدلو په وجه ئې مونځ مات کړو. اوس خوپرې دا واجب شوې دی نو که ده دَ مازیګر دَجماعت نه پس دامونځ ادا کړو نومکروه تحریمی دی یا تنزیهی دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: اکرام الحق ڈی ۵۵۲راولپنډی.....۱۹۷۹ء/۱/۱۹.

الجواب: چونکه په ده باندې اعاده واجب لغیره ده، واجب اصلی نه ده، لهذا دَدې مونځ ادا کول دَمازیګر نه پس مکروه تحریمی دی.﴿ ۱﴾.

قال فی الدر المختار وکره نفل وکل ماکان واجباً لا لعینه بل لغیره کمنذور والذی شرع فیه فی وقت مستحب او مکروه ثم افسده ولوسنة الفجر بعد صلوٰة الفجر وصلوٰة العصر انتهیٰ مختصراً وقال العلامة الشامی فی ردالمحتار ص ۲۵۱ جلد ۱ والکراهة ههنا تحریمیةایضاً کما صرح به فی الحلیة﴿۲﴾. وهوالموفق

﴿۱﴾ قال فی الهندیه: لو افتتح صلوٰة النفل فی وقت مستحب ثم افسدها فقضائها بعد صلوٰة العصر قبل مغیب الشمس لایجزیه هکذا فی محیط السرخسی.

(فتاویٰ عالمګیریه ص ۵۳ جلد ۱ بیان الاوقات التی لا تجوز فیها الصلاة وتکره فیها)

﴿۲﴾ الدر المختار مع ردالمحتار ص ۲۷۶ جلد ۱ کتاب الصلاة

فرض مونځ ادا کولو نه پس په دويم ځل فرض مونځ کښې شرکت خالص نفل دی

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه يو سړې دَماسپښين فرض مونځ اوکړی او په دويم ځل دَماسپښين په مونځ کښې شرکت کوی نو په دويم ځل باندې دې مونځ کښې شرکت کول به دَنفل په حيثيت سره وی يا نه؟ بينوا توجروا.

المستفتی: اکرام الحق ډی نمبر ۵۵۲ راولپنډی...... ۳۰/محرم ۱۳۸۸ء

الجواب: په دويم ځل کول خالص نفل دی. ﴿۱﴾ .وهو الموفق.

دَ ملازمت دَ وجې نه مونځ قضا کول په دويم جماعت کښې اقامت او دَ تهجدو په نيت کښې دَ مونځ تعين

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی. ﴿۱﴾ چه په فيکټرئ کښې دکافرسره ملازمت دې دَمونځ دپاره وخت نه ملاويږی کتلو کښې مونځونه قضا کيږی. جمعه هم متواتر (پرله پسې) قضا وی. داملازمت کول څنګه دی؟ ﴿۲﴾. په دويم جماعت کښې اقامت شته يا نه؟ ﴿۳﴾ .دَ تهجدو په مونځ کښې به په نيت کښې سنت يا نفل يا تهجد کوم لفظ استعمالوی؟ بينوا توجروا

المستفتی: مولانا فخرالدين برمنګهم انګلينډ............ ۱۵/۸/۱۹۷۲ء.

الجواب: (۱). کومه نوکرئ کښې چه دَمونځ اجازت نه وی هغه نوکری حرامه ده. ﴿۲﴾ .(۲) په جمات کښې اقامت کول نه دی پکار او په غيرجمات کښې کول پکار دی. ﴿۳﴾

﴿۱﴾ وفی الهنديه: فان كان قد صلى مرة ففى العشاء والظهر لا بأس بالخروج (من المسجد) ما لم يأخذ المؤذن فى الاقامة فان اخذ فى الاقامة لم يخرج حتى قضاهما تطوعا.
(فتاوىٰ عالمگيريه ص ۱۲۰ جلد ۱ باب ادراک الفريضة)

﴿۲﴾ وعن النواس بن سمعان قال قال رسول الله ﷺ لاطاعة لمخلوق فى معصية الخالق رواه فى شرح السنة. (مشكواة المصابيح ص ۳۲۱ جلد ۱ كتاب الامارة والقضاء الفصل الثانى)

﴿۳﴾ قال ابن عابدين: ويكره تكرار الجماعة فى مسجد محلة باذان واقامة الا اذا صلى بهما فيه اولا غير اهله او اهله لكن بمخالفة الاذان ولو كرره..... (بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

(۳) تهجد دَسنتو ،صلوة اللیل یا نفل ،دَتهجدو مونځ په ټولو نیتونو سره کول جائز دی. وهو الموفق.

دَ جمعې اته(۸) رکعتونه سنتِ موکده او دوه رکعتونه مستحب دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَجمعې دَورځې لس (۱۰) رکعتونه سنتِ موکده دی یا غیر موکده؟ بینوا توجروا.

المستفتی: منضف شاه ګدرمردان........۵/دسمبر ۱۹۷۴ء.

الجواب: دَامام ابوحنیفه رحمه الله په نزد اته(۸) رکعته سنتِ موکده دی او باقی دوه رکعته مستحب دی.﴿۱﴾ .خوکول ئې بهتر دی، صرح بــه فی جمیــع کتــب الفتاوی.﴿۲﴾ وهو الموفق.

(بقیه حاشیه) اهله بدونهما او کان مسجد طریق جاز اجماعا کمافی مسجد لیس له امام ولا مؤذن ویصلی الناس فیه فوجاً فوجاً فان الافضل ان یصلی کل فریق باذان واقامة علی حدة کما فی امالی قاضی خان.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۰۸ جلد۱ مطلب فی تکرار الجماعة فی المسجد باب الامامة)

﴿۱﴾ قال العلامة ابن نجیم رحمه الله: والدلیل علی استنان الاربع قبل الجمعة مارواه مسلم مرفوعا من کان مصلیا قبل الجمعة فلیصل اربعا مع ماروله ابن ماجه عن ابن عباس قال کان رسول الله ﷺ یرکع من قبل الجمعة اربعا لا یفصل فی شئ منهن وعلی استنان الاربع بعدها ما فی صحیح مسلم عن ابی هریرة مرفوعاً اذا صلی احدکم الجمعة فلیصل بعدها اربعا وفی روایة اذا صلیتم بعد الجمعة فصلوا اربعا وذکر فی البدائع انه ظاهر الروایة وعن ابی یوسف انه ینبغی ان یصلی اربعا ثم رکعتین.

(البحر الرائق ص۴۹ جلد۲ باب الوتر والنوافل)

﴿۲﴾قال العلامه ابراهیم الحلبی: والافضل ان یصلی اربعاً ثم رکعتین للخروج عن الخلاف. (غنیة المستملی ص۳۷۳ فصل فی النوافل)

دَ ماسپښين څلوررکعته چه پاتې شي نو دوه رکعتونه ئې پس کول راجح دي

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَظهر اولنی څلور رکعته سنت پاتې شی نودَفرضو نه فوراً پس يا دوه رکعتونه پس به ئې ادا کوی؟ بينوا توجروا.

المستفتی: منصف شاه ګدر مردان..........۲/ذی قعده ۱۳۹۴ھ

الجواب: دې مسئله کښې توسع ده.محققينو علماؤ ابن الهمام وغيره دَحديث په وجه دَ دوه رکعتونو مخکښ کولو ته ترجيح ورکړې .﴿ ۱﴾ .والحديث رواه الترمذی وابن ماجه.﴿ ۲﴾ .وهوالموفق.

دَ فجر په مونځ کښې به دَ امام دَ قرأت اوريدلو په وجه سنت نه پريخودلې کيږی

الجواب: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په جمات کښې دَ فجر دَ مونځ قرات کيږی نودَجمات په حدود کښې (يعنی جمات کښې دننه) سنت کول په جماعت کښې دَشريک کيدلو نه افضل دی يا سنت پريخودل او امام پسې جماعت کښې شامليدل افضل دی؟ جمات دَ حدود نه مراد دَجمات هغه علاقه چه عام طور سره په هغې کښې مونځ کيږی؟ بينوا توجروا.

المستفتی: محمد جان نوشهره کلان ....۱۹۸۵ء/۱۰/۲۲.

﴿۱﴾ قال العلامة ابن الهمام: (قوله وانما الخلاف) فعند ابی يوسف بعد الركعتين وهو قول ابی حنيفة وعلی قول محمد قبلهما وقيل الخلاف علی عكسه والاولیٰ تقديم الركعتين لان الاربع فاتت عن الموضع المسنون فلا تفوت الركعتان ايضا عن موضعهما قصدا بلا ضرورة. (فتح القدير ص۴۱۵ جلد ۱ باب ادراک الفريضة)

﴿۲﴾ عن عائشة ان النبی ﷺ كان اذا لم يصل اربعا قبل الظهر صلاهن بعدها (ترمذی) وفی منهاج السنن: ای بعد الظهر وبعد الركعتين ، ففی رواية ابن ماجة كان رسول الله ﷺ اذا فاتته الاربع قبل الظهر صلاهن بعد الركعتين بعد الظهر وهو قول ابی يوسف ونسب الی ابی حنيفة وفی فتاویٰ العتابی ی انه المختار وفی مبسوط شيخ الاسلام انه الاصح ورجحه ابن الهمام. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص۱۹۳ جلد۲ باب ماجاء فی الركعتين بعد الظهر)

الجواب: فقهائې کرامو په جمات کښې دفجرسنت (دجماعت دقیام په دوران کښې) مکروه لیکلې دی.لیکن دا ئې نه دی لیکلې چه سنت مه کوئ بلکه دا ئې لیکلې دی چه حائل وغیره وی نو کوئ ئې.دا "اهون البلیتین" دې اودترک (اومخالطت) په نسبت افضل دی.﴿۱﴾ وهوالموفق.

دَ مازیګر دَ څلور رکعتونو سنت وخت

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دمازیګر دڅلور رکعتونو چه کوم فضیلت دې دا قبل وقت العصر دې یا بعدوقت العصر؟ بینوا توجروا.

المستفتی:محمد جمال c/oمحمد اقبال جی پی اوپشارو..۲/شعبان ۱۳۹۷ه.

الجواب: په مشکوة شریف کښې دی ,,رحمه الله امرء صلی قبل العصر اربعاً،، (رواه احمد والترمذی وابوداؤد).﴿۲﴾ .بهرحال ددې وخت د فرضونه مخکښې او دعصر دوخت داخلیدو نه پس دې .وهوالموفق.

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: (قوله والاتركها) قال فی الفتح وعلی هذا ای علی كراهة صلاتها فی المسجد ينبغی ان لا يصلی فيه اذا لم يكن عند بابه مكان لان ترك المكروه مقدم علی فعل السنة غير ان الكراهة تتفاوت فان كان الامام فی الصيفی فصلاته اياها فی الشتوی اخف من صلاتها فی الصيفی وعكسه واشد مايكون كراهة ان يصليها مخالطا للصف كما يفعله كثير من الجهلة، والحاصل ان السنة فی سنة الفجر ان يأتی بها فی بيته والا فان كان عند باب المسجد مكان صلاها فيه والا صلاها فی الشتوی او الصيفی ان كان للمسجد موضعان والا فخلف الصفوف عند سارية لكن فيما اذا كان للمسجد موضعان والامام فی احدهما ذكر فی المحيط انه قيل لا يكره لعدم مخالفة القوم وقيل يكره لانهما كمكان واحد قال فاذا اختلف المشائخ فيه فالافضل ان لا يفعل قال فی النهر وفيه افادة انها تنزيهية ، لكن فی الحلية قلت وعدم الكراهة اوجه للاثار التی ذكرناها ثم هذا كله اذا كان الامام فی الصلاة اما قبل الشروع فيأتی بها فی ای موضع شاء.
(ردالمحتارهامش الدرالمختار ص۵۳۰ جلد ۱ باب ادراک الفريضة)

﴿۲﴾ (مشكواة المصابيح ص۱۰۴ جلد ۱ باب السنن وفضائلها الفصل الثانی)

دَ مونځ نه پس صرف سجده کول مکروه دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه بعضې خلق دَمونځ نه پس صرف سجده کوی آیا دا جائز دی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: بهادر زیب چکدره دیرستهیت......۱۷/جولائی ۱۹۷۹ء.

الجواب: دَمونځ نه پس سجده مناجات کول مکروه دی.

کمافی شرح الکبیر وما یفعل عقیب الصلوٰة فمکروه لان الجهال یعتقدونها سنة او واجبة﴿۱﴾. وهوالموفق

دَ ماسپښین دَ دوه(۲) سنتو سره دوه نفل یوځائې کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائې چه زید دَماسپښین آخرنی دوه رکعتونه کول په آخرنی قعده کښې دَتشهد وئیلو نه مخکښې پاسیدلو او دوه رکعته نفل ئې ورسره یوځائې کړل نوآیا دا طریقه صحیح ده؟ بینوا توجروا.

المستفتی: خیرالبشرمدینه مهٔیسنزنوشهره.........۹/۳/۱۹۸۷ء.

الجواب: د ماسپخین یا ماسخوتن وغیره په سنتوباندې دَنفل بناکول صحیح دی. کمافی ردالمختار ص۴۷۲ جلد۱ وغیره، فلیراجع.﴿۲﴾. والله اعلم.

﴿۱﴾(غنیة المستملی المعروف بالکبیری ص۵۶۹ فصل فی مسائل شتیٰ)

﴿۲﴾قال ابن عابدین: (قوله لان کل شفع منه صلاة) لتمکنه من الخروج علی رأس الرکعتین فاذا قام الی شفع آخر کان بانیا صلاة علی تحریمة صلاة ومن ثم صرحوا بانه لو نوی اربعا لا یجب علیه بتحریمتها سوی الرکعتین فی المشهور عن اصحابنا وان القیام الی الثالثة بمنزلة مبتدأة حتی ان فساد الشفع الثانی لا یوجب فساد الشفع الاول الخ.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۳۳۹ جلد۱ مطلب کل شفع من النفل صلاة)

دَ سنت قبل الظهر او فرضو په مینځ کښې

نفل کول او دَ مونځ ګزارو مخې ته تیریدل

سوال: محترم المقام حضرت مفتی صاحب مدظله العالی! عرض دا دې (۱) چه یو ځل ما دَ حقانیې په جمات کښې قبل الظهر سنت ادا کړل او دَجماعت په انتظار کښې کیناستم دې دوران کښې ما تاسو صاحبان اولیدلئ چه تاسو تیزئ سره اولنی صف ته راغلئ او دوه رکعته مو اوکړل نو په دې دوه رکعتونو سره حیران شوم او زړه کښې می وئیل چه دا دوه رکعته سنت ظهر دی یا سنت ئې مخکښې خپل کور کښې کړی دی او دا دوه رکعته نفل دی. بهرحال سوال دا دې که دا دوه رکعته نفل دی نو په کوم حدیث سره دَسنت قبل الظهر او فرضو په مینځ کښې دَنفلو جواز معلومیږی. دا رنګې که یو سړې امام وی نو هغه دپاره داجائز دې چه سنت قبل الظهر ادا نه کړی او خلقو ته امامت اوکړی. اګر چه په وخت کښې تنګی هم نه وی.

بین لنا بیانا شافیاً کی یبعد التردد من قلبی بارک الله فی الدنیا والاخرة وانتم مقتدی الناس فی الاحادیث فی هذالزمان. (۲) وهکذا رئیت فی مسجد الحقانیه الطلبة الکرام یمرون امام المصلین ایجوز هذا ام لا. بینواتوجروا

المستفتی: عبدالله نوشهره............ ۲۷/اګست ۱۹۸۴ء.

جواب: (۱) اصلی سنة الظهر القبلیة فی البیت واصلی فی المسجد تحیة المسجد ولم یمنع احد من الفقهاء من التطوع فی هذا الوقت وورد فی روایة انه ﷺ صلّها علی توجیه ﴿۱﴾. (۲) والمرور بین یدی المصلی ممنوع الا فی المسجد الکبیر

﴿۱﴾ قال العلامة ابن الهمام: فالاولی الاستدلال بمجموع حدیثین حدیث ابن عمر حفظت من رسول الله ﷺ عشر رکعات رکعتین قبل الظهر ورکعتین بعدها ورکعتین بعد المغرب فی بیته ورکعتین بعد العشاء ورکعتین قبل صلاة الصبح وحدیث عائشه انه ﷺ کان لا یدع اربعا قبل الظهر ورکعتین قبل الغداۃ بناء علی الجمع بینهما اما بان الاربع کان یصلیها فی بیته فاتفق عدم علم ابن عمر بهن وان علم غیرها مما صلی فی بیته لانه ﷺ کان یصلی الکل فی البیت ثم کان یصلی رکعتین تحیة المسجد. (فتح القدیر ص ۳۸۶ جلد ۱ باب النوافل)

كما صرحوا فانه يجوز المرور فيه في ماوراء موضع السجود﴿۱﴾. وهو الموفق

دَ حفظ القرن والا مونځ ثابت دي

سوال:علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَيو کتاب په صفحه ۱۴۲ نه ۱۴۴ پورې دَحفظ القرآن مونځ ليکلې شوې دې.دَنمونې دپاره دوه پاڼې درليږم.چه دَهغې په سند کښې دَحصن حصين حواله ورکړې شوې ده، ليکن په ترجمه د حصن حصين کښې ماته داحواله ملاؤنه شوه .آيا چرته په بل کتاب کښې ددې ثبوت شته دې؟ بينوا توجروا.

المستفتی:اکرام الحق غفرله.........

الجواب:داحديث په ترمذی جلدثانی ص ۵۱۳ باندې ليکلې شوې دې﴿۲﴾ فقط

﴿۱﴾ قال العلامة الحصكفي رحمه الله: وان كره مرور مار في الصحراء اوفي مسجد كبير بموضع سجوده في الاصح او مروره بين يديه الى حائط القبلة في بيت ومسجد صغير فانه كبقعة واحدة مطلقا. (الدر المختارعلى هامش ردالمحتار ۴۶۹ جلد ۱ باب مايفسد الصلاة ومايكره فيها)

﴿۲﴾ عن ابن عباس انه قال بينما نحن عند رسول الله ﷺ اذ جاء ه على ابن ابى طالب فقال بابى انت وامى تفلّت هذاالقرآن من صدرى فما اجدنى اقدر عليه فقال له رسول الله ﷺ يا ابالحسن افلا اعلمك كلمات ينفعك الله بهن وينفع بهن من علمته ويثبت ما تعلمت في صدرك قال اجل يا رسول الله فعلمنى قال اذا كان ليلة الجمعة فان استطعت ان تقوم في ثلث الليل الآخر فانها ساعة مشهودة والدعاء فيها مستجاب وقد قال اخى يعقوب لبنيه سوف استغفرلكم ربى يقول حتى تاتى ليلة الجمعة فان لم تستطع فقم في وسطها فان لم تستطع فقم في اولها فصل اربع ركعات تقرأ في الركعة الاولىٰ بفاتحة الكتاب وسورة يٰس وفي الركعة الثانية بفاتحة الكتاب وحم الدخان وفي الركعة الثالثه بفاتحه الكتاب والم تنزيل السجدة وفي الركعة الرابعة بفاتحة الكتاب وتبارك الملك المفصل فاذا فرغت من التشهد فاحمد الله واحسن الثناء على الله وصل على واحسن وعلى سائر النبيين الخ. (سنن ترمذى ص ۱۹٦ جلد ۲ ابواب الدعوات باب في دعاء الحفظ)

"صلاة معکوس" مونځ نه دي بلکه یوه مجاهده اومعالجه ده

سوال: صلاة معکوس جائزدي يا نه؟ اودَ صلاة معکوس طريقه څه ده؟ بينوا توجروا

المستفتي: رحمت کريم ډاک اسماعيل خپل نوشهره..يکم ذالحجه ١٣٨٩ء.

الجواب: دَصلاة معکوس متعلق په امدادالفتاوی ص٢٨٩ جلدنمبر١ کښې دی چه دې ته "صلاةً مجازاً" وئيلې کيديشی. په اصل کښې دا يوه مجاهده او يوه معالجه ده، اودَمعالجې دپاره منقول او ماثور کيدل ضروری نه دی. اګرچه منهی عنه نه کيدل ورته ضروری دی.﴿١﴾.

نوټ: ددې تذکره په "القول الجميل" کښې موجود ده.﴿٢﴾. وهوالموفق.

دَ فجر دَ سنتو قضا افضل ده

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په راوالپنډی کښې يو صاحب دَ تقريردوران کښې دا اووئيل چه که چرته دَسحردفرضو دَ وجې نه سنت پاتې شی نوهغه بعدالفرض کول پکار دی اوبعضې علماؤ نه اوريدلې شوې دی چه ددې بالکل اعاده نشته نو ددې شرعی حکم څه دې؟ بينوا توجروا

المستفتي: اکرم خان هنګوضلع کوهاټ..............٥/٩/١٩٨٧ء.

الجواب: بهترداده چه داسنت دَنمرختلونه پس قضا اوکړې شی. اوپاتې شوې سنت قبل طلوع الشمس اداکول مکروه دی. وهوقول محمدومالک واحمد و

﴿١﴾(امداد الفتاویٰ ص٣١٠ قبيل فصل فی التراويح)

﴿٢﴾قال الامام ولی الله الدهلوی وللچشتية صلوٰة تسمّی صلوٰة المعکوس لم نجد من السنة ولا اقوال الفقهاء ما نشدها به فلذلک حذفناها والعلم عند الله.

(القول الجميل مع شفاء العليل ص٧٢ الفصل الخامس)

الشافعی فی قوله القدیم ولا تقضی عندابی حنیفة والتفصیل فی الفقه(۱)وشروح الاحادیث.(۲) والموفق

دَ ماسپښین مخکنی سنت به دَ دوه رکعتو نه پس ادا کولې شی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَیو سړی نه دَ ماسپښین سننِ قبلیه پاتې شی نو دَجماعت نه پس به دا سنت دَ دوه رکعتو نه پس ادا کولې شی یا مخکښې. وقدذکروافی کتب الفقه الاختلاف فی تقدیمها وتاخیرها؟ بینوا توجروا.

المستفتی: محمدسرورافغانی........ ۳۱/مئ ۱۹۷۵ء.

الجواب: په دې تقدیم او تاخیرکښې توسع ده البته دَمحققینو په نزد به دوه رکعته مخکښې ادا کولې شی

کما فی الدرالمختار مع ردالمحتار ص۶۷۳ جلد ۱ ثم یأتی بها علی انها سنة فی وقته الظهر قبل شفعه عند محمد وبه یفتی، قال العلامة الشامی اقول وعلیه المتون

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: (قوله ولا یقضیها الا بطریق التبعیة) ای لا یقضی سنة الفجر الااذا فاتت مع الفجر فیقضیها تبعا لقضائه لو قبل الزوال واما اذا فاتت وحدها فلا تقضی قبل طلوع الشمس بالاجماع لکراهة النفل بعد الصبح واما بعد طلوع الشمس فکذلک عندهما وقال محمد احب الی ان یقضیها الی الزوال کما فی الدرر.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۵۳۰ جلد ۱ باب ادراک الفریضة)

﴿۲﴾ وفی المنهاج: اتفق ابوحنیفة وصاحباه علی انه لا یصلی رکعتی الفجر قبل طلوع الشمس، واختلفوا هل یصلیهما بعد طلوع الشمس ام لا، فقال محمد نعم وهو مذهب مالک واحمد وقال به الشافعی فی قوله القدیم وقال فی الجدید یصلیهما بعد صلوٰة الصبح قبل طلوع الشمس واحتج بحدیث الباب، ولنا احادیث النهی عن الصلوٰة بعد الصبح والعصر وهی احادیث صحیحة مشهورة بل متواترة وکذا هی محرمة من قبیل التشریع العام بخلاف حدیث الباب فانه منقطع لم یسمع محمد بن ابراهیم عن قیس جد سعد بن سعید.
(منهاج السنن شرح جامع السنن ص۲۹۲ جلد۲ باب فیمن تفوته الرکعتان قبل الفجر)

لاکن رجح فی الفتح تقدیم الرکعتین قال فی الامداد وفی فتاویٰ العتابی انه المختار وفی مسبوط شیخ الاسلام انه الاصح لحدیث عائشة رضی الله عنها انه علیه السلام کان اذا فاتته الاربع قبل الظهر یصلیهن بعد الرکعتین وهو قول ابی حنیفة وکذا فی جامع قاضی خان، والحدیث قال الترمذی حسن غریب انتهیٰ ﴿۱﴾ قلت فاذا ورد فیه انه قول الامام وکذا ورد فی الحدیث لفظ کان فالاول هو العمل علیه. وهو الموفق

په ناسته نفل کول،سنن رواتب پریخودل او دَ ضرورت په وخت کښې مونځ ماتول

سوال: علمائې دین لاندینو مسئلو باره کښې څه فرمائی!

(۱) نفل په ناسته کول صحیح دی یا په ولاړه باندې؟

(۲) عام طورچه دَمونځ نه مخکښې یا روستو کوم سنت وی موکده یا غیر موکده یانفل که دا اونه کړې شی نو آیا مونځ ته څه نقصان رسیږی؟

(۳) سنت او فرض په کوم حالت کښې ماتول جائز دی.که والدین آواز اوکړی نو سنت یا فرض ماتول به جائز وی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: میران شان ختک................۱۹۷۹ء/۴/۵.

الجواب: (۱) په ناسته نفل کول جائز دی البته دَولاړې په نسبت نیم ثواب لری. کمافی حدیث صحیح رواه ابوداؤد وغیره.﴿۲﴾.

﴿۱﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۵۳۱ جلد ۱ قبیل باب قضاء الفوائت)

﴿۲﴾ عن عمران ابن حصین انه سأل النبی صلی الله علیه وسلم عن صلوٰة الرجل قاعداً فقال صلوته قائما افضل من صلوته قاعداً وصلوته قاعداً علی النصف من صلوته قائما وصلوته نائما علی النصف من صلوته قاعداً.

(سنن ابی داؤد ص ۱۴۴ جلد ۱ باب فی صلوٰة القاعد)

(۲) سنت کول دَثواب باعث دی په نه کولو کښې ئې عتاب دې بلکه عقاب دې (شامی) (۱) (۳) که والدین یا اجداد (نیکونه) صرف آواز اوکړی نو نفل ماتول جائز دی او فرض ماتول جائز نه دی البته که مدد طلب کول غواړی نو ماتول (دَفرضو) جائز دی (شامی جلد ۱) وهو الموفق.

دَ ډیوټئ په دوران کښې نفل ادا کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه ملازمین دَ ډیوټئ په دوران کښې دَفرض مونځ نه علاوه نفل مونځ یا تلاوت قرآن مجید کولې شی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: جی ایم خلیل الرحمن پریمیئرټوبیکوانډسټریز جهانګیره ۱۹۸۷ء/۱۱/۱۵

﴿۱﴾ قال العلائی: (قوله وحکمها ما یوجر علی فعله ویلام علی ترکه) ای یعاتب بالتاء لا یعاقب کما افاده فی البحر والنهر لکن فی التلویح ترک السنة المؤکدة قریب من الحرام یستحق حرمان الشفاعة لقوله علیه السلام من ترک سنتی لم ینل شفاعتی، وفی التحریر ان تارکها یستوجب التضلیل واللوم والمراد الترک بلا عذر علی سبیل الاصرار کما فی شرح التحریر لابن امیر حاج...... وفی البحر من باب صفة الصلاة الذی یظهر من کلام اهل المذهب ان الاسم منوط بترک الواجب او السنة المؤکدة علی الصحیح لتصریحهم بان من ترک سنن الصلوٰت الخمس قیل لا یاثم والصحیح انه یاثم ذکره فی فتح القدیر وتصریحهم بالاثم لمن ترک الجماعة مع انها سنة مؤکدة علی الصحیح وکذا فی نظائره الخ. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۷۷ جلد ۱ قبیل مطلب ان الاصل فی الاشیاء الاباحة)

﴿۲﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: ولو دعاه احد ابویه فی الفرض لا یجیبه الا ان یستغیث به وفی النفل ان علم انه فی الصلاة فدعاه لا یجیبه والا اجابه، قال ابن عابدین رحمه الله: (قوله الا ان یستغیث به) ای یطلب منه الغوث والاعانة وظاهره ولو فی امر غیره مهلک واستغاثه غیر الابوین کذلک والحاصل ان المصلی متی سمع احدا یستغیث وان لم بقصده بالنداء او کان اجنبیا وان لم ماحل به او علم وکان له قدرة علی اعانته وتخلیصه وجب علیه اعانته وقطع الصلاة فرضا کانت او غیره. (الدرالمختار مع هامش ردالمحتار ص ۵۲۶ جلد ۱ مطلب قطع الصلاة یکون حراما ومباحا ومستحبا وواجبا باب ادراک الفریضة)

الجواب: دَ ډيوټئ په دوران کښې نفل کول او تلاوت کول ممنوع دی.

قال فی الشامیه ص ٥٩ جلد٥ تحت قوله(ولیس للخاص ان یعمل لغیره)بل ولا ان یصلی النافلة قال فی التتارخانیه وفی فتاویٰ الفضلی واذا استاجر رجلا یوما یعمل کذا فعلیه ان یعمل ذلک العمل الی تمام المدة ولا یشتغل بشئ آخر سوی المکتوبة وفی فتاویٰ سمرقندیه وقد قال بعض مشائخنا له ان یؤدی السنة ایضا واتفقوا انه لا یؤدی نفلاً﴿١﴾. وهو الموفق

په ورځ شپه دواړو کښې نفل ثابت دی بدعت نه دی

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په اسلام کښې نوافل په ورځ کښې هم دی يا صرف دَشپې په وخت کښې دی؟ اوڅوک چه نوافل النهار ته بدعت وائی اوکونکوته ئې رياکار وائی آيا دَهغوی داقول صحيح دې؟ بينوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم..........

الجواب: دَفقهاؤ په کتابونوکښې په "ابواب الوتروالنوافل" کښې او دَاحاديثو په کتابونوکښې په "باب السنن" کښې دَ نوافل النهار تفصيل موجود دې﴿٢﴾ ديته بدعت وئيلو والا جاهل دې.او ريا خو په فرض مونځ کښې هم حرامه ده.وهو الموفق.

﴿١﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص٣٨ جلد٥ مطلب ليس للاجير الخاص ان يصلى النافلة مبحث الاجير الخاص)

﴿٢﴾ قال العلامه شرنبلالى: وندب ركعتان بعد الوضوء قبل جفافه لقوله عليه السلام : مامن مسلم يتوضأ فيحسن وضوءة ثم يقوم فيصلى ركعتين يقبل عليها بقلبه الاوجبت له الجنة رواه مسلم كذا فى البرهان وندب صلاة الضحىٰ على الراجح وهى اربع ركعات لما رويناه قريبا عن عائشة رضى الله عنها وانه عليه السلام كان يصلى الضحىٰ اربعا ولا يفصل بينهما بسلام ، ولما فى صحيح مسلم عن عائشه رضى الله عنها انه...... (بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

دَ ماښام دَ سنتو سره دوه رکعته نفل کول

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ ځائې کښې دَبعضې خلقو دا معمول دې چه دَماښام دوه رکعته سنتو نيت اوتړی او څلور رکعته اوکړی. اونيت دَدوه رکعتونو وی. اوپه دې څلور رکعتونو کښې آخرنی دوه رکعته په ناسته باندې کوی. آيا داسې کول صحيح دی؟ بينوا توجروا.

المستفتی: شادمحمد خان سرډهيری چارسده.......... ۱۹۸۶ء/۷/۵.

الجواب: دَقواعدو په رنړا کښې دا جائز دی ليکن افضل نه دی. افضل دا دی چه نفل په ولاړه اوکړی. (شامی ص۴۸۹ جلد ۱). وهو الموفق.

(بقيه حاشيه) عليه السلام كان يصلى الضحىٰ اربع ركعات ويزيد مايشاء فلذا قلنا: ندب اربع فصاعداً الى اثنتى عشره ركعة لما روى الطبرانى فى الكبير عن ابى الدرداء قال قال رسول الله ﷺ من صلى الضحىٰ ركعتين لم يكتب من الغافلين ومن صلى ستا كفى ذلك اليوم ومن صلى ثمانية كتبه الله من القانتين ومن صلى اثنتى عشرة ركعة بنى الله له بيتا فى الجنة...... وندب صلاة الليل خصوصاً آخره الخ.

(امداد الفتاح شرح نور الايضاح ص۴۳۸ فصل فى صلاة الضحىٰ واحياء الليالى)

﴿۱﴾ قال العلامة الحصكفى رحمه الله: ويتنفل مع قدرته على القيام قاعدا لا مضطجعا الا بعذر ابتداء وكذا بناء بعد الشروع بلا كراهة فى الاصح كعكسه.

(الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص۵۱۵ جلد ۱ باب الوتر والنوافل)

فصل فی التهجد وصلاة التسبیح

په تهجد کښې طول قیام افضل دې یا دَ رکعتونو شمیر؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَ تهجدو په مونځ کښې طولِ قیام افضل دې یا دَ رکعتونو شمیر؟ بینوا توجروا.

المستفتی حاجی محمد......... ۲/۴/۱۹۷۴ء.

الجواب: طول قیام افضل دې ﴿۱﴾ لیکن په دوه رکعته تهجد باندې اکتفاء کول فعلِ رسول ﷺ هم دې.﴿۲﴾ .وهو الموفق.

﴿۱﴾قال العلامه ابن عابدین: اختلف النقل عن محمد فی هذه المسئلةفنقل الطحاوی عنه فی شرح الآثار ان طول القیام احب ونقل فی المجتبی عنه العکس ونقل عن ابی یوسف انه فصل فقال اذا کان له ورد من اللیل بقراءة من القرآن فالا فضل ان یکثر عدد الرکعات والافطول القیام افضل لان القیام فی الاول لایختلف ویضم الیه زیادة الرکوع والسجود.........قال اصحابنا طول القیام افضل وقاضی الشافعی کثرةالصلاة افضل والصحیح قولنا ثم قال وروی عن ابی یوسف انه قال الیٰ اخرما مروظاهر کلامه ان هذا قول ائمتنا الثلاثة حیث لم یتعرض الا لخلاف الشافعی ویؤیده مامر عن الطحاوی.(ردا لمحتار هامش الدر المختار ص ۵۰۱ جلد ۱ قبیل مطلب قولهم کل شفع من النفل صلاه الخ)

﴿۲﴾قال العلامة ابن عابدین : (قوله وأقلها علی مافی الجوهرة ثمان)قید بقوله علی مافی الجوهرة لانه فی الحاوی القدسی قال یصلی ماسهل علیه ولو رکعتین والسنة فیها ثمان رکعات باربع تسلیمات. والتقیید باربع تسلیمات مبنی علی قول الصاحبین وأماعلی قول الامام فلا کما ذکره فی الحلیة وقال فیها أیضا وهذا بناء علی أن أقل تهجده صلی الله علیه وسلم کان رکعتین وأن منتهاه ثمانی رکعات أخذممافی مبسوط السرخسی ثم ساق تبعا لشیخه المحقق ابن الهمام الاحادیث الدالةعلی ما عینه فی (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

دَ نفل او تهجد لغوى معنى

سوال: علمائي دين دي مسئلې باره کښې څه فرمائي چه دَنفلو او تهجدو لغوی معنی څه ده؟ واضحه ئي کړئ! بينوا توجروا.

المستفتی: حافظ حجاج ولی دوسلی کيمپ بنوں............١١/٢/١٩٨٨ء

الجواب: نفل زيادت ته وائی.﴿١﴾ .اوتهجد دَخوب پريخودلو ته وائی.﴿٢﴾ . وهوالموفق.

په نفلو کښې دَ تهجدو ډير فضيلت دې

سوال: دَتهجدو فضيلت بيان کړئ.چه په نفلو کښې ددې څه درجه ده؟ بينوا توجروا

المستفتی: ابن شيرمحمد ترلاندی صوابی مردان.........٢٤/صفر١٣٨٩ھ

(بقيه حاشيه) المبسوط من منتهاه وحديث ابى داود الدال على ان اقل تهجده ﷺ اربع سوى ثلاث الوتر وتمام ذلک فيها فراجعها لكن ذكر آخر اعنه ﷺ من استيقظ من الليل وايقظ اهله فصليا ركعتين كتبا من الذاكرين الله كثيرا والذاكرات رواه النسائى وابن ماجه وابن حبان فى صحيحه والحاكم وقال المنذرى صحيح على شرط الشيخين.

(ردالمحتار هامش الدرالختار ص ٥٠٦ جلد ١ :مطلب فى صلاة الليل :باب الوتر والنوافل)

﴿١﴾قال العلامه شرنبلالى :النفل فى اللغة عبارة عن الزيادة و منه سميت الغنيمة نفلا لانهازائدة على ما وضع له الجها دو هو اعلاء كلمة الله تعالىٰ ومنه قول لبيد من الرمل : ان تقوىٰ ربنا خير نفل .وسمى ولدالزنا نافلة لهذا.(امدادالفتاح ص ٣٢٣ فصل فى النوافل)

﴿٢﴾قال العلامه ابن عابدين :ان صلاة الليل المحثوث عليهاهى التهجد وقد ذكر القاضى حسين من الشافعية انه فى الاصطلاح التطوع بعد النوم وايد بمافى معجم الطبر انى من حديث الحجاج بن عمرورضى الله عنه يحسب احد كم اذا قام من الليل يصلى حتى يصبح انه قد تهجد انماالتهجد المرء يصلى الصلاة بعد رقده......ولان التهجد ازالة النوم بتكلف مثل تأثم اى تحفظ عن الاثم الخ .(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ٥٠٦ جلد ١ :مطلب فى صلاة الليل)

الجواب: په نفلو کښې دا ډیر بهترین مونځ دې.(۱) .فقط.

دَ نعمت او راحت اوخوشحالئ په حاصلیدلو باندې دَ شکر مونځ اداکول

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی.چه دَقرآنِ پاک دَآیت "لئن شکرتم لازیدنکم" نه یو صاحب استنباط کولو بیان ئې کولو.چه دَ یو نعمت راحت او خوشحالئ په راتللو باندې دوه رکعته دَ شکر مونځ ادا کول هم مستحب دی.چه اصحابه کرامو رضی الله عنهم او اولیائې کرامو معمول پاتې شوې دې.آیا دا قول صحیح دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی:اکرام الحق ډی ـ ۵۵۲ راولپنډی.........۱۴/۵/۱۹۲۹ء.

الجواب:دَامام ابو حنیفه رحمه الله دَمسلک په بناباندې دا استنباط صحیح دې ځکه چه ترمذی کښې راغلې دی.

کان رسول الله صلی الله علیه وسلم اذاجاء ه امر سروراً اویسر به خر ساجداًشاکراً لله تعالیٰ(۲)وفی اللمعات وهم(ابو حنیفه و مالک)یقولون ان المراد بالسجدة الواقعة فی تلک الاحادیث والاثار الصلاة عبر عنها بالسجدة وهو کثیر اطلاقاً للجزء علی الکل (۳).وهو الموفق

(۱)قال ابن عابدین : (قو له وصلاة اللیل)أقول هی أفضل من صلاة النهار کما فی الجوهرة ونور الا یضاح وقد صرحت الأیات والاحادیث بفضلها والحث علیها قال فی البحر فمنها مافی صحیح مسلم مرفوعا أفضل الصلاة بعد الفریضة صلاة اللیل وروی الطبرانی مرفوعا لا بدمن صلاة بلیل ولو حلب شاة وما کان بعد صلاة العشاء فهو من اللیل وهذا یفید ان هذه السنة تحصل بالتنفل بعد صلاة العشاء قبل النوم......ولانه المفهوم من اطلاق الأیات والاحادیث ولان التهجد ازالة النوم بتکلف مثل تأثم أی تحفظ عن الاثم نعم صلاة اللیل وقیام اللیل أعم من التهجد وبه یجاب عما أورد علی قول الامام أحمد هذا ما ظهر لی والله أعلم .(ردالمحتار هامش الدرالختار ص۵۰۲جلد ۱ مطلب فی صلاة اللیل)

(۲)(مشکواة المصابیح ص ۱۳۱ جلد ۱ :باب فی سجود الشکر)

(۳)وفی الهندیه وسجدة الشکر لاعبرة لها عند ابی ......(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

دَ صلوة تسبیح افضل وخت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَ صلوة تسبیح بهترین وخت کوم یو دې؟ صرف دَ وخت متعلق اولیکئ؟ بینوا توجروا.

المستفتی: محمد زاهد میډیم رجمنټ ایل اې ډی........ ۱۷/محرم ۱۳۹۲ھ

الجواب: دَ ماسپښین دَمانځه نه مخکښې کول پکاردی. (شامی). ﴿۱﴾

وهو الموفق.

(بقیه حاشیه) حنیفة رحمه الله تعالیٰ وهی مکروهة عنده لا یثاب علیها وترکها اولی. (فتاوی عالمگیریه ص ۱۳۵ جلد ۱ مسائل سجده الشکر)

وقال العلی القاری: سجدة الشکر...... سنة عند الشافعی ولیست بسنة عند ابی حنیفة خلافاً لصاحبیه...... فقالوا المراد بالسجود الصلاة وحجتهم فی هذا التأویل ما ورد فی الحدیث ان النبی ﷺ لما اتی برأس ابی جهل خر ساجداً وقد روی عبد الله بن ابی او فی رأیته ﷺ صلی بالضحی رکعتین حین بشر بالفتح او برأس ابی جهل الخ. (مرقاة المفاتیح شرح مشکواة ص ۷۰۲ جلد ۳ باب فی سجود الشکر)

﴿۱﴾ قال ابن عابدین رحمه الله: وقال المعلی یصلیها قبل الظهر.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۵۰۸ جلد ۱: مطلب فی صلاة التسبیح)

باب التراویح

پیغمبر علیه السلام به په رمضان کښې هره شپه تراویح کولې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه پیغمبر علیه السلام دَتراویحو څو رکعتونه کړې دی اوڅو شپې ئې کړې دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عبدالله لنډی کوتل............ ۲۵/۱۱/۱۹۷۵ء.

الجواب: پیغمبر علیه السلام به په رمضان کښې هره شپه تروایح کولې. البته په لوئې جماعت سره ئې درې شپې ادا کړې دی. ﴿۱﴾. اوجماعت کبری علی طریقه الدوام دَ خلیفه ثانی دَزمانې نه شروع شوې. ﴿۲﴾. اوپه دغه زمانه اوحضرت عثمان غنی رضی الله عنه اوحضرت علی رضی الله عنه په زمانه کښې به شل(۲۰) رکعتونه تراویح کیدلې. ﴿۳﴾. اودَ یوځیزشمیرپه رائې اوقیاس سره نه معلومیږی لهذا دَقواعدو په رڼا کښې به دا دَ شلو شمیرمرفوع وی.

﴿۱﴾ عن عائشة ام المؤمنين ان رسول الله صلی الله علیه وسلم صلیٰ ذات ليلة فی المسجد فصلی بصلاته ناس ثم صلی من القابلة فكثر الناس ثم اجتمعوا من الليلة الثالثة اوالرابعة فلم يخرج اليهم رسول الله صلی الله علیه وسلم فلما اصبح قال قد رأيت الذی صنعتم ولم يمنعنی من الخروج اليكم الاانی خشيت ان يفرض عليكم وذلک فی رمضان. (صحيح البخاری ص ۱۵۲ جلد ۱ باب تحريض النبی صلی الله علیه وسلم علی قيام الليل والنوافل من غير ايجاب)

﴿۲﴾ عن سائب بن يزيد قال: كانوا يقومون علی عهد عمر بن الخطاب فی شهر رمضان بعشرين ركعة الحديث وقال الشعرانی فی كشف الغمه، وكانوا يصلونها فی اول زمان عمر بثلاث عشرة ركعة...... وكان امامهم ابی بن كعب وتميما الداری ثم ان عمر...... امر بفضلها ثلاثا وعشرين ركعة ثلث منها وتراً واستقرالامر علی ذلک فی الامصار.

(التعليق الحسن علی اٰثار السنن ص ۲۰۳ باب فی التراويح بعشرين ركعة)

﴿۳﴾ عن عبد الرحمن بن عبد القاری قال خرجت ......

(بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

دغه شان دَ "علیکم بسنتی وسنة الخلفاء الراشیدین.﴿۱﴾ .حدیث په بناء باندې به سنت نبوی وی. داخو ناممکن ده چه دَ شر القرون اهلِ حدیث دَخیر القرون دَ خلفاؤ نه زیات متبع سنت وی.

واما حدیث لایزید فی رمضان ولافی غیره علی احد عشر رکعة فمحمول علی التهجد بدلیل ولا فی غیر رمضان وکذا محمول علی الغالب ﴿۲﴾ فافهم وللتفصیل مقام آخر. وهوالموفق

په تراویح کښې جماعت دَ رسول اللهﷺ اوخلفاؤ دَ زمانې نه معمول دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې وائی چه تراویح په جماعت سره دَرسول اللهﷺ اوخلیفه اول په زمانې کښې نه دې شوې اودَدویم خلیفه په حکم سره باجماعت کړې شوې وی. لیکن داحکم څلورم خلیفه منسوخ کړې دې .آیا ددې سړی داخبره صحیح ده؟ بینوا توجروا.

المستفتی:نذیراحمد چیف گډزکلرک ریلوې گودام مردان .... ۱۹۷۰ء/۱۰/۱۳.

(بقیه حاشیه) مع عمر بن الخطاب لیلة الی المسجد فاذا الناس اوزاع متفرقون یصلی الرجل لنفسه ویصلی الرجل فیصلی بصلاته الرهط فقال عمر انی لو جمعت هؤلاء علی قارئ واحد لکان امثل ثم عزم فجمعهم علی ابی بن کعب قال ثم خرجت معه لیلة اخرىٰ والناس یصلون بصلاة قارئهم قال عمر نعمت البدعة هذه والتی تنامون عنها افضل من التی تقومون یرید آخر اللیل وکان الناس یقومون اوله. رواه البخاری. (مشکوٰاة المصابیح ص۱۱۵ جلد۱ باب قیام شهر رمضان الفصل الثالث)

﴿۱﴾ (مشکوٰاة المصابیح ص۳۰ جلد۱ باب الاعتصام بالکتاب والسنة)

﴿۲﴾ قال الشیخ محمد ذکریا الکاندهلوی: قال شیخ مشائخنا مولانا الجنجوهی کان السائل ظن ان رسول اللهﷺ لعله کان یزید فی رمضان علی ماتهجد فی غیره فردته بقولها ماکان یزید فی رمضان ولا فی غیره ای فی غالب الاحوال والاوقات فالغرض الانکار علی زیادة رکعات التهجد لخصوصیته رمضان فلاینا فیه ماکان یصلیه فی بعض الاحیان فوق احدی عشرة رکعة وکذا لا تعلق له بصلاه التراویح نفیا ولا اثباتا. (فتح الملهم شرح الصحیح المسلم ص۲۹۱ جلد۲ باب صلاة اللیل وقدر رکعات النبیﷺ)

الجــواب: پیغمبر ﷺ تراویح په جماعت سره درې شپې کړې دی. (رواه البخاری) او باقی شپو کښې ئې د (فرضیت د ویرې) دعذر په وجه جمات کبری پریخودلې دې ﴿۱﴾ . او کوم کارچه دعذر د وجې نه متروک شی هغه حکماً معمول شمار کیږی. پس ګویا چه پیغمبر ﷺ په جماعت کبری باندې حکمی دوام کړې دی ﴿۲﴾ . اوصدیق اکبر رضی الله عنه ددې کار متعلق څه تغیر او تبدیلی اونه کړله. البته حضرت عمرفاروق رضی الله عنه د پیغمبر ﷺ تمناپوره کړه او په جماعت کبری باندې ئې دحقیقی تمنا معمول جوړ کړو ﴿۳﴾

﴿۱﴾ عن عائشة ام المؤمنين ان رسول الله ﷺ صلیٰ ذات ليلة فی المسجد فصلی بصلاته ناس ثم صلی من القابلة فكثر الناس ثم اجتمعوا من الليلة الثالثة اوالرابعة فلم يخرج اليهم رسول الله ﷺ فلما اصبح قال قد رأيت الذی صنعتم ولم يمنعنی من الخروج اليكم الاانی خشيت ان يفرض عليكم وذلک فی رمضان. (الصحيح البخاری ص ۱۵۲ جلد ۱ باب تحريض النبی ﷺ علی قيام الليل والنوافل من غير ايجاب)

﴿۲﴾ وفی المنهاج : وفی رواية البخاری نعم البدعة هذه ليس المشار اليه قيام رمضان لانه سنة الرسول، ولا قيامه بالجماعة الصغریٰ لان النبی ﷺ لم ينكر علی ابی بن كعب حين صلی بنسوة وكذا حين صلی بالناس فی ناحية المسجدولاالجماعة الكبریٰ لان النبی ﷺ فعلها ثلاث ليال، ولا الجماعة الكبریٰ علی وجه الدوام لان النبی ﷺ تركها خشية الافتراض ولو لاهذه الخشية لما تركها فهذه مواظبة حكماً وارادة. (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۸۲ جلد ۴ قبيل ابواب الحج عن رسول الله ﷺ)

﴿۳﴾ عن عبد الرحمن بن عبد القاری: انه قال خرجت مع عمر بن الخطاب ليلة فی رمضان الی المسجد فاذا الناس اوزاع متفرقون يصلی الرجل لنفسه ويصلی الرجل فيصلی بصلاته الرهط فقال عمرانی اری لو جمعت هؤلاء علی قارئ واحد لكان امثل ثم عزم فجمعهم علی ابی بن كعب ثم خرجت معه ليلة اخریٰ والناس يصلون بصلاة قارئهم قال عمر نعم البدعة هذه والتی ينامون عنها افضل من التی يقومون يريد آخر الليل وكان الناس يقومون اوله. (صحيح البخاری رقم حديث: ۲۰۱۰ كتاب صلاة التراويح)

اوخلیفه ثالث او رابع او نورو امامانو په دې کښې هیڅ تغیر او تبدیل نه دې کړې دآثارو نه ښکاره معلومیږی چه حضرت علی ﷺ شل رکعته تراویح کړې دی.﴿١﴾ .وهوالموفق.

چه په دیرشمه شپه دَ شوال احتمال وی نو تراویح به باقاعده ادا کولې شی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ په علاقه کښې په دیرشم رمضان باندې شوال کیږی آیا په دې اندازې سره چه نه څه شهادت وی او نه مضبوط علامات وی دَ دیرشم رمضان په شپه باندې تراویح کول پکار دی یا نه ؟که کول غواړی نو په مقرر وخت باندې او که نه دَشپې په آخرنۍ حصه کښې ؟آیا وتر به باجماعت کوی او که نه اوکه شهادت نه وی خوقوی علامت موجود وی نو بیا څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی:سیف الله بنوی.........١٩٦٩ء/١٠/٧.

الجواب: ددې شپې دَشوال کیدلو احتمال همیشه او هروخت وی.لهذا ترڅو پورې چه دَشوال حکم نه وی شوې نوتراویح اووتربه باقاعده په جماعت سره ادا کولې شی او دَ وترو اعاده نه لازم ده او نه مستحب.اوعلامات لکه دَښار

﴿١﴾ قال البیهقی: و روینا عن شتیر بن شکل و کان من اصحاب علی رضی الله عنه انه کان یؤمهم فی شهر رمضان بعشرین رکعة ویوتر بثلاث وفی ذلک قوة لما اخبرنا ابوالحسن بن الفضل القطان ببغداد(بسند متصل) عن ابی عبد الرحمن السلمی عن علی رضی الله عنه قال دعا القراء فی رمضان فامرمنهم رجلا یصلی بالناس عشرین رکعة قال و کان علی رضی الله عنه یوتربهم وروی ذلک من وجه آخرعن علی.

(السنن الکبریٰ للبیهقی ص ٤٩٩ جلد٢ باب فی عدد رکعات القیام فی رمضان)

﴿٢﴾ قال ابن نجیم : (قوله ویثبت رمضان برؤیة هلاله او بعد شعبان ثلاثین یوماً) لحدیث الصحیحین صوموا لرؤیته وافطروا لرؤیته فان غم علیکم فاکملوا عدة شعبان ثلاثین.

(البحر الرائق ص ٢٦٣ جلد٢ کتاب الصوم)

نه د عادت مطابق دډزو په آوازونو باندې اعتماد کول صحیح دی.﴿۲﴾ وهو الموفق.

دَ جماعت په ځائې په عام چوک کښې دَ تروایح جماعت کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو پیش امام اودَهغه سره یوڅو سرې په یو چوک کښې پنځه وخته مونځ او تروایح کوی. هلته صفائی هم نه وی دَچیلم سګریټو وغیره ګندګی فی الحال موجود ده. او داچوک دَجمات نه څلویښت ګزه لرې دې. او جمات ته راتللو نه څه شرعی مانع هم نه دې موجود دې. صرف دَسستئ په وجه جمات ته نه حاضریږی. او وائی چه زمونږ جماعت په سنت طریقې سره اداکیږی. آیا دَ دوی دا خبرې صحیح دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: ګل ولی پائی ضلع ټانګ دارالعلوم ارشادیه.

الجواب: داکسان دَجمات دَفضیلت نه محروم دی. لیکن دَجماعت فضیلت ورته حاصل دې. لتحقق الجماعة.﴿۳﴾ نعم تکره الصلوة ان کان فی الطریق او

﴿۱﴾ قال ابراهم الحلبی: ولایصلی الوتر بجماعة الا فی شهر رمضان ومعناه الکراهة دون عدم الجواز...... واما فی رمضان فلا خلاف فی نفی کراهة الجماعة فیه ولکن اختلفوا فی الافضل ففی فتاویٰ قاضی خان الصحیح ان الجماعة افضل لانه لما جازت الجماعة کانت افضل اعتباراً بالمکتوبة. (غنیة المستملی شرح منیة المصلی ص ۴۰۱ بحث التراویح والوتر)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین: قلت والظاهر انه یلزم اهل القریٰ الصوم بسماع المدافع اورؤیة القنادیل من المصر لانه علامة ظاهرة تفید غلبة الظن وغلبة الظن حجةموجبة للعمل کما صرحوا به واحتمال کون ذلک لغیر رمضان بعید اذ لا یفعل مثل ذلک عادة فی لیلة الشک الا لثبوت رمضان. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۹۹ جلد ۱ مطلب الاعتماد علی قول الحساب مردود)

﴿۳﴾ قال العلامة حلبی رحمه الله: وان اقیمت التراویح فی المسجد بالجماعة وتخلف عنها رجل من افراد الناس وصلی فی بیته فقد ترک الفضیلة لا السنة...... وان صلی واحد فی بیته بالجماعة حصل لهم ثوابها وادرکوا فضلها ولکن لم ینالوا فضل الجماعة التی تکون فی المسجد لزیادة فضیلة المسجد وتکثیر جماعته واظهار شعائر الاسلام. (غنیة المستلی المعروف بالکبیری ص ۳۸۴ فصل فی النوافل)

تحقق مایشغل باله صرح العلامة الشامی فی ردالمحتارص۲۹۳ جلد۱(۱)وهو الموفق

ثل رکعته تراویح بغیرتعدیل نه او اته(۸) په تعدیل سره دواړه په غلطئ دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو امام شل رکعته سره دَ وترو او فرضو په شل منټه کښې کوی چه نه پکښې تسبیحات لوستلې کیږی نه پکښې تعدیل الارکان وی په بل جمات کښې اته رکعته تراویح سره دَ وترو او فرضو په شل منټه کښې دَتعدیل الارکان سره کیږی په دې صورت کښې دکوم امام اقتداء کول پکار دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: محمد خالق عنایت کلے باجوړ..............۱۷/۷/۱۹۸۴ء.

الجواب: دا دواړه دَفضیلت دَلارې نه خالی دی او دواړه بدنصیبه دی.(۲) وهوالموفق.

یوځائې کښې ئې تراویح اوکړې نودویم امام پسې په تراویح کښې اقتدا کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو امام خپل قوم ته دَ مختصرو تراویح نه پس دویم جمات ته راځی حافظ صاحب پسې دَقرآن اودریدلو دپاره اقتداء کوی امام صاحب دَ جواز دپاره دَ حضرت شیخ عبدالقادر جیلانی رحمه الله دملفوظاتو حواله ورکوی او دویم کس وائی چه دا ناجائز دی ځکه چه دا دَ تداعی الی النوافل بالجماعة" صورت دې چه هغه فقهاؤ منع کړې دې اوس به څه صورت وی جائز یا ناجائز؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حافظ ارشادالدین زیارت کاکاصاحب نوشهره ۱۴/۱۰/۱۹۷۲ء.

---

(۱) قال الحصكفي: وكذا كل ما يشغل باله عن افعالها ويخل بخشوعها...... وكذا تكره في اما كن كفوق كعبة وفي طريق ، قال ابن عابدين: وفي طريق لان فيه منع الناس من المرور وشغله بما ليس له لانها حق العامة للمرور. (الدرالمختار مع ردالمحتار ص۴۷۹ جلد۱ قبيل مطلب تكره الصلاة في الكنيسه)

(۲) قال الحصكفي : ويجتنب المنكرات هذرمة القراة وترك تعوذ وتسمية وطمانينة وتسبيح واستراحة. (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص۵۲۳ جلد۱ قبيل باب ادراك الفريضة)

الجواب: دَ زید دا کار مکروه نه دې.

کما فی شرح الکبیر ص ۳۵۲ ولو ام رجل فی التراویح ثم اقتدأ بآخر فی تراویح تلک اللیلة ایضا لا یکره له ذلک کما لو صلی المکتوبة اماماً ثم اقتدیٰ فیها متنفلا بامام آخر﴿۱﴾. وهوالموفق

دَ ټولې محلې والا په تراویح کښې جماعت پریخودل او په کورونو کښې دَ ادا کولو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَیو کلی امام چه دَ کلی جمات پرېږدی او دَځو غټانو خلقو دَخوشحالولو په طریقې سره دَهغوی په بیټهک کښې دَ تراویح جماعت کوی. اوبل طرف ته ددې کلی جمات بالکل شاړ دی. هلته یو څو غریبانان کسان ځان ځانله مونځ کوی او دَجمات امام بل ځائې تراویح ورکوی. ددې څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم.........۱۴/۱۰/۱۹۷۶ء.

الجواب: ددې محلې خلق "تارک السنت" دی.

لان الجماعة فیها سنة علی سبیل الکفایة حتی لو ترک اهل المحلة کلهم الجماعة وصلوا فی بیوتهم فقد ترکوا السنة ، شرح الکبیر ص۳۴۷﴿۲﴾

دَامام او غیرامام حکم یو شان دې. وهوالموفق.

دَ فاتح مقرر کولو نه بغیر هم تراویح ورکول صحیح دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو حافظ قرآن په رمضان شریف کښې دَ تراویح ختم کوی. اوخپل ځان پسې فاتح نه مقرر کوی. حال داچه بعضې ځائې حافظ غلط کیدلې هم شی چه دَهغې تدارک بغیر د فاتح نه ناممکن دې دَشریعت په رڼا کښې دامونځ صحیح دې یا نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالمستعان کاټلنګ مردان.........۱۲/۱۰/۱۹۷۲ء.

﴿۱﴾ (غنیة المستملی المعروف بالکبیری ص ۳۸۹ فصل فی النوافل)

﴿۲﴾ (غنیة المستملی المعروف بالکبیری ص ۳۸۴ فصل فی النوافل)

الجواب: چه کله فرض مونځ بغیرفاتح نه کول صحیح دي اومکروه نه دي نو دَ تراویح کول به بغیر فاتح نه په طریقه اولی سره صحیح وی.وهو الموفق.

په عربو ملکونو کښې دَ احنافو دپاره په تراویح کښې دَ حنفی امام اهتمام کول

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه مونږ په عرب امارات کښې مقیم یو.هغه اهلِ حدیث خلق تراویح دولس رکعته او وتر یو رکعت یوائې کوی. مونږ دلته شپیته (۶۰) اویا (۷۰).پاکستانیان یو که مونږ په رمضان کښې حنفی امام اوساتو اوپه خپله دیره کښې دَتراویح اهتمام اوکړو نوددې څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم.........۱۸/۲/۱۹۸۷ء.

الجواب: که قانونی خطره نه وی نو دا طریقه بهتره ده.

لان الافضل الاقتداء بمن یوافق فی الفروع کما فی ردالمحتار ص۲۹۶ جلد۱ فلیراجع ﴿۱﴾. وهوالموفق

که تراویح او وترو په مینځ کښې قوم ته تکلیف وی نو ډیر کیناستل نه دی پکار

الجواب:علمائې دین دې مسئلې باره کښې چه مونږ کښې دوه درې کسان دَ تراویح نه پس او دَ وترو نه مخکښې نفل کوی.اوعواموته په دې انتظار باندې تکلیف وی ځکه چه ضعیف کسان هم په مونځ کښې وی نومولوی صاحب اوفرمائیل چه دَتراویح نه متصل پس وتر کوئ.اوکه دَوترو نه پس دَچا زړه خومره غواړی هومره نفل دې کوی کولې شی.دامسئله زید او بکر

﴿۱﴾ قال العلامة إبن عابدين رحمه الله: ان الاقتداء بالمخالف المراعى فى الفرائض افضل من الانفراد اذ لم يجد غيره و الا فالاقتداء بالموافق افضل.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۲۱۷ جلد۱ مطلب اذا صلى الشافعى قبل الحنفى هل الافضل الصلاة مع الشافعى ام لا باب الامامة)

او نه منله او دَامام خلاف شول او دَصف نه او وتل څانله نفل کوی په دې کښې مولوی صاحب کوم حد پورې صحیح دې؟ او زید او بکر ترکوم حد پورې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عبدالقدوس خان پښتون ګهړی پشاور.

الجواب: که قوم ته کلیف وی نو ددې کسانو انتظار نه دی کول پکار.

(فی الهندیه ص ۱۲۲ جلد ۱) ویستحب الجلوس بین الترویحتین قدر ترویحة وکذا بین الخامسة والوتر کذا فی الکافی وهکذا فی الهدایه ولو علم ان الجلوس بین الخامسة والوتر یثقل علی القوم لا یجلس هکذا فی السراجیه﴿۱﴾. وهوالموفق

دَ تراویحو او وترو په مینځ کښې څانله نفل کول جائز دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه بعضې خلق دَ تراویحو نه پس او وترو نه مخکښې دوه رکعته نفل کوی آیا د اجائز دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: اکرام الحق اکوړه خټک.........۱۹۸۷ء/۲۹/۱۱.

الجواب: دَ تراویحو او وترو په مینځ کښې انفرادی طورسره نفل کول جائزدی.

کما فی شرح التنویر علی هامش ردالمحتار ص ۴۹۵، ۴۹۶ جلد ۱ وکذا بین الخامسة والوتر ویخیرون بین تسبیح وقراه وسکوت وصلوٰة فرادیٰ ﴿۲﴾. وهوالموفق

په غلطئ سره دَ دوه رکعتونو په څائې څلور رکعته تراویح دَ قعده اولی نه بغیر د کولو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په تراویح کښې چرته دَ دوه رکعتونو په څائې څلور رکعته بغیر دَ قعده اولی نه اوکړی نودا تراویح

﴿۱﴾ (فتاویٰ عالمگیریه ص ۱۱۵ جلد ۱ فصل فی التراویح)

﴿۲﴾ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص ۵۲۲ جلد ۱ باب الوتر والنوافل)

صحیح شوې یا نه ؟ که صحیح وی نو دوه رکعته به شمار کیږی یا څلور ؟او د ختم القران تلاوت به دوباره کیږی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی:عبدالرحمن حقانی وزیرستان..........۱۵/۹/۱۹۷۹ء.

الجواب: په دې صورت کښې به دویمه شفعه دَ قرات سره واپس راګرځولې شی کما فی الهندیه ص ۱۱۸ جلد ۱ وعن ابی بکر الاسکاف انه سئل عن رجل قام الی الثالثة فی التراویح ولم یقعد فی الثانیة قال ان تذکر فی القیام ینبغی ان یعود ویقعد ویسلم وان تذکر بعد ما سجدللثالثة فان اضاف الیها رکعة اخریٰ کانت هذه الاربع عن تسلیمة واحدة وفیها ایضا واذا فسد الشفع وقد قرأ فیه لا یعتد بما قرأ فیه ویعید القرأة لیحصل له الختم فی الصلوٰة الجائزه وقال بعضهم یعتد بها کذا فی الجوهرة النیرة ﴿۱﴾. وهوالموفق

دَ تراویحونه علاوه په نوافلو کښې دَ قران پاک اورولو د پاره دَجماعت اهتمام کول

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَتراویح نه پس یا بل وخت کښې په نفلو کښې دَجماعت په صورت سره دَ قران پاک منزل اورولې شم یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: محمدرمضان جلال پورجتهان ګجرات........۲۵/۹/۱۹۷۷ء.

الجواب: دَشلو(۲۰) رکعتونه زیات قیام اللیل" قیامِ رمضان نه دې لهذا دَتراویح نه پس به نفل بلاجماعت ادا کولې شی.باجماعت کول به مکروه وی چه کله مقتدیان دَ دریو(۳) نه زیات وی.

کما فی البدائع ان الجماعة فی التطوع لیست بسنة الا فی قیام رمضان(بحواله ردالمحتار ص ۴۷۲ جلد ۱) وفی شرح التنویر ولا یصلی الوتر ولا التطوع بجماعة

﴿۱﴾ (فتاویٰ عالمگیریه ص ۱۱۸ جلد ۱ فصل فی التراویح)

خارج رمضان ای یکره ذلک لو علی سبیل التداعی بان یقتدی اربعة بواحد کما فی الدرر ﴿۱﴾ انتهیٰ، والمراد من التطوع قیام رمضان بدلیل عبارة البدائع وبدلیل ما فی الهندیه ص ۱۲۳ جلد۱ ولو صلی التراویح ثم اراد ان یصلوا ثانیا یصلون فرادیٰ کذا فی التتارخانیه﴿۲﴾. وهوالموفق

په تراویح کښې حافظ صاحب سره بل قوم ته دوباره ختم کول اختلافی دی لیکن دَ ترکِ سنت نه اولی دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې چه یو حافظ که په یو ځائې کښې په عشره اولی کښې ختم القرآن په تراویح کښې کړې وی آیا په دویم ځائې کښې بیا وئیلې شی؟ حال دا چه په تراویح کښې یو ځل ختم قرآن سنت دې او دَ حافظ سنت ادا شوې دی. اوس په دویم ځل به ئې دا عمل مستحب وی او دَ مستحبو اداکونکی پسې دَسنت مونځ ادائیګی څنګه صحیح کیږی؟ بینوا توجروا

المستفتی: سلطان خان ترناب فارم پیښور.........۱۹۷۷ء/۱۹/۹.

الجواب: کوم حافظ چه په تراویح کښې یو ځل قرآن ختم کړی نو په دوباره ختم کولو سره دَ دویم قوم سنت نه ادا کیږی. دا مختار قول دې البته دَ "الم ترکیف" والا تراویح نه بهتر دی. لان الاداء الاختلافی اولی من ترک السنة اصـــلا، دغه شان دا که حافظ دویم ختم په ځان نذر کړی نو دَ قوم سنت به ادا شی. (ماخوذ از مجموعة الفتاوی للکهنوی). ﴿۲﴾ . وهوالموفق.

﴿۱﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۵۲۴ جلد۱ مبحث صلاة التراویح)

﴿۲﴾ (فتاویٰ عالمگیریه ص ۱۱۶ جلد۱ فصل فی التراویح)

﴿۳﴾ علامه عبدالحی لکهنوی رحمه الله فرمائی! په سغناقی کښې دی په یو امام یو قران شریف په تراویح کښې دَیو قوم سره ختم کړو. او دویم دَ دویم قوم سره. نو ددې دویم قوم د ذمې نه به سنت نه ساقطیږی. ځکه چه ددې امام په دویم ځل ختم القرآن کول سنت نه دی. نو دَهغه دپاره به دا نفل وی نو مقتدیان به دَ نفلو ثواب اوموُمی دَ تراویحو به نه مومی. او دَ حضرت مولانا صدرالدین حسام په رساله مسائل تراویح کښې دی که څوک دَ...(باقی حاشیه په بل مخ)

دَ حافظ صاحب یوځل ختم کولونه پس په دویم ځل نوې قوم دپاره ختم کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که یو حافظ په یو جمات کښې ختم تراویح اوکړی اوبیا په دویم جمات کښې دویم ختم شروع کړی نو آیا دې حافظ صاحب اودَعوامو مسنون ختم اداکیدلې شی یا نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: قاری حضرت گل ضلع بنوں.........۱۹۷۸ء/۹/۱

الجواب: کوم حافظ چه یوځل په تراویح کښې ختم اوروليې وی هغه بل قوم ته په تراویح کښې ختم قران اورولې شی په دې کښې دَچانقصان نشته **(وتمام البحث فی مجموعة الفتاویٰ ص۲۶۷ ، ۲۶۸ جلد۱) ﴿۱﴾ قلت قولهم ان الختم مرة سنة ومرتين فضيلة وثلاثا افضل ﴿۲﴾ یدل علی ان هذا الامام اقوی حالاً من القوم لانه الادنی ونظیره ما اذا ام ذلک الحافظ فی التراویح ویقرأ الم ترکیف علی قول من قال لا یکره له ترک التراویح، فافهم، وقلت: ان قدروی بعض اهل العلم**

(بقیه حاشیه) یو امام باره کښې سوال اوکړی چه هغه یو قرآن شریف په تراویح کښې ختم کړو او دویم ئې شروع کړو نو دده اقتداء هغې خلقو دپاره جائز ده چاچه ختم نه دې اوریدلې او که هغه خلق ئې اقتداء اوکړی نو داختم به حسابیږی یا نه؟ څه وایم چه دا مسئله دَدهلی دَاستاذانو په مجلس کښې یوزمانې پورې په بحث کښې پاتې شوې چاوې چه اقتداء صحیح نه ده ځکه په دې کښې دَقوی بنا په ضعیف باندې لازم راځی ځکه چه دَمقتدی تراویح سنت موکده دی اودَامام سنت موکده نه دی بلکه نفل دی اودَنفلو نه سنت زائد قوی دی اوهغوی ددې صورت په هغه صورت باندې قیاس کړې دې چه په هغې کښې فرض کونکې دَنفلو کونکی پسې اقتداء اوکړی اوبعضې وائی چه جائز دی نوچه دده په سقوط ختم او عدم سقوط کښې اختلاف واقع شو نوامام لره پکار دی چه دویم ختم سره دَتراویح نه په ځان باندې نذر کړی اوداسې اووائی "لله علی ان احتم القرآن فی صلوة التراویح" چه دَامام ختم واجب او دَمقتدیانو اقتداء صحیح شی
وتفصیله فی خزانة الروایة. (مجموعة الفتاویٰ ص۲۰۵،۲۰۴ جلد۱ کتاب الصلوة)

﴿۱﴾ (مجموعة الفتاویٰ للکهنوی ص ۲۲۴ جلد۱ کتاب الصلاة)

﴿۲﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۵۲۲ جلد۱ مبحث صلاة التراویح)

عن كنز الفتاویٰ ام قوماً فی التراويح وختم فيها ثم ام قوماً آخرين له ثواب الفضيلة ولهم ثواب الختم انهتیٰ ﴿۱﴾ فهو الراجح لانه لافرق بين الصلاتين فی الاركان والواجبات فكيف يكون اقتداء القوی بالضعيف والاعتبار للصلاة دون شئ آخر. فافهم

حافظانو ته په ختم تراويح كښې پيسې وركول هديه وی اُجرت نه

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائی چه په تراويح كښې تلاوتِ دقران مجيد باندې اجرت اخستلو په باره كښې ستاسو صاحبانو رائې څه ده. دَ بهارِ شريعت په څلورمه حصه كښې دی چه وئيلو اوريدلو والا ډيركسان دا اووائی چه نه اخلو اونه وركوو. اوبيا روستو واخلی. نودې هيڅ خبره نشته آيا داصحيح ده؟ بينوا توجروا،

المستفتی: گل محمد خطيب مركزی جامع مسجد تهی

تله گنگ كيمل پور ۔ ۵/۱/۱۹۲۹ء

الجواب: دَچندې وركونكو طرفته مراجعت كولو نه معلوميږی چه داپيسې كومې چه حافظ ته وركولې كيږی دادَتحفې په طورباندې دی اودَتحفې په اخستلو او وركولو كښې كه هغه معروف وی يا مشروط وی هيڅ حرج نشته. والحرج انماهو فی الاجرة سواء كانت مشروطة اومعروفة وكلتا هما منتفيان لعدم عقد الاجارة بالقول ولا بالتعاطی فتدبر. دغه شان كه دا اومنلې شی چه دا معروف اجرت دې بياهم په دې كښې څه حرج نشته. ځكه چه حافظانو ته دا رقم صرف دَختمِ القران په معاوضه كښې نه وركولې كيږی. اونه صرف دَامامت په معاوضه كښې وركولې شی بلكه حافظانو ته داپيسې هغه وخت وركولې شی چه كله امام جوړشی په تراويح كښې تهول قرآن ركنِ قرات جوړكړی يعنی دا دَ

﴿۱﴾ (مجموعة الفتاویٰ للكهنوی ص ۲۲۴ جلد ۱ كتاب الصلاة)

امامت خاصه معاوضه ده او په امامت باندې اجرت اخستل په مفتي به قول سره جائز دی ﴿۱﴾.

كما لا يخفىٰ على من راجع الى كتاب الاجارات، وماروى انه عليه الصلاة والسلام قال اقرءوا القرآن ولا تأكلوا به، فانما هو امر من الاقرأ لا من القرأة لان الفقهاء انما استدلوا به لعدم جواز اخذ الاجرة على التعليم فالتقريب انما يتم على التقدير الاول فافهم وراجع الى العرف ومسئلة رزق القاضي. وهوالموفق

حافظ ته په ختم تراويح كښې د څه وركولو په باره كښې د وركونكى نيت معتبر دې

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائى كه په رمضان شريف كښې يو حافظ دختم قرآن دپاره مقرر كړې شى هغه څه غوارى نه ليكن خلق ورته خامخا څه وركوى. نواوس ددې باره كښې داطريقه ښه ده چه دچا زړه غوارى حافظ ته دې وركړى او كه نه داطريقه چه فلانكې فلانكې دومره دومره روپۍ وركړئ شرعى حكم څه دې؟ بينوا توجروا.

المستفتى: مولوى سميع الحق اچينى پايان پشاور...... ۲۳/۹/۱۹۷۷ء.

الجواب: دوركونكى نيت معتبر دې لهذا دا دواړه طريقې برابر دى يعنى كه چرته وركونكى دشكرانې او اكرام نيت كړې وى نوبغيراختلاف نه جائز دى او كه دفيس يعنى(اجرت) نيت ني كړې وى نو هغې كښې اختلاف دې.

مال اكثر الاكابر الى عدم الجواز لانها اجرة التلاوة ومال البعض الى الجواز لانها اجرة الامامة المقيدة بقراءة مخصوصة وهو الاقوىٰ والاول احوط﴿۲﴾. وهوالموفق

﴿۱﴾ قال العلامة الحصكفى رحمه الله: ويفتى اليوم بصحتها لتعليم القرآن والفقه والامامة (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص۳۸ جلد۵ باب الاجارة الفاسدة)

﴿۲﴾ وقال فى المنهاج: واماما يعطى الحفاظ فى رمضان عند ختم القرآن فالحق انه جائز لانها هدية معروفة ليست باجرة ويشهد له حديث الترمذى عن انس رضى الله عنه ان رجلا من كلاب سال النبى ﷺ عن عسب الفحل فنهاه فقال يا رسول الله انا نطرق الفحل فنكرم فرخص له فى الكرامة والاعتبار لنية الدافع دون الآخذ فافهم ولو سلم انه اجرة فلا حرج فيه ايضا لانها ليست عوض التلاوة البحتة ولا الامامة البحتة بل هى عوض الامامة المسئولة المخصوصة ولا ضير فى اخذ الاجرة على الامامة المقيدة... (بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

حافظ ته څه ورکول دَصلې مکافات او اکرام په طور معروف دی دَ اجرت په طور نه

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَ "المعروف کالمشروط" په طورسره چه په رمضان شریف کښې حافظ ته کوم رقم ورکولې شی دا اجرت ورکول جائز دی یا نه؟ مادې خلقو ته څوځلې اووئیل چه تاسو خامخادَحافظ صاحب خدمت کول غواړئ نومخکښې ولې نه ورکوئ.خاص دَختم قران په شپه باندې ورکول صحیح نه دی.ځکه اجرت مقررول اودَقرآن لوستل حرام دی.وغیره وغیره.لهذا تاسو صاحبان دامسئله اولیکئ؟او راولیګئ چه خلق ددې قبیح کارنه بندشی؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمدعزیزالله خطیب جامع مسجد ډیره لال حید آباد سندهـ

الجواب: حافظ ته چه کوم رقم ورکولې شی هغه غالباً صله،مکافات او اکرام وی، اجرت مشروط یا معروف نه وی ځکه چه نه عقداجاره موجود ده اونه څه اشتراط متحقق دې او نه په یوخاص اجرت باندې عرف جاری دې.اونه حافظ دَحاکم او قاضی سره مطالبه کولې شی.په خلاف دَمزدور او اجیرچه دهغه اجرت په شرط یا عرف سره معلومیږی.اوهغه مرافعه الی القاضی" هم کولې شی.نوحافظ ته دا پیسې ورکول جائز دی: یدل علیه ما روی الترمذی عن انس رضی الله عنه ان رجلاً من کلاب سال النبیﷺ عن عسب الفحل فنهاه فقال انانطرق الفحل فنکرمه فرخص له فی الکرامة.﴿۱﴾ .ددینه علاوه خبره داده چه دا رقم حافظ ته صرف دَختم القران په وجه نشی ورکولې.لکه چه څنګه ئې صرف دَامامت په وجه نشی ورکولې.بلکه دارقم په امامت مخصوصه (چه دَهغې دَقرأت رکن ټول قران دې) باندې ورکولې شی نودَې رقم ته مونږ ناجائز نه شو وئیلې.وآراء الاکابر فیه مختلفة.

نوټ: داجواب زمونږدَعلاقې په عرف باندې مبنی دې.وهو الموفق.

(بقیه حاشیه)بمکان اوزمان او قرأة سورة وسورٍ هذا. (منهاج السنن شرح جامع السنن للترمذی ص ۹۰ جلد۲ باب کراهیة ان یاخذ الموذن علی الاذان الاجر)

﴿۱﴾ (سنن الترمذی ص ۱۵۳ جلد۱ باب ماجاء فی کراهیة عسب الفحل)

په تراويح کښې قرات تيزول او قومه او جلسه پريخودل منکرات او مکروهات دی

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَتراويح په مونځ کښې دومره تيزی کول چه په قرأت ،رکوع ،سجده ،قومه اوجلسه وغيره کښې دومره لنډوالې اوکړی چه دَمونځ هغه اصليت بالکل ختم شی آيا دغه شان ډير زر زر تراويح کول جائز دی؟ بينوا توجروا.

المستفتی :محمدفريدعرف فريدی شهرمردان........۲۴/رمضان ۱۴۰۲هـ

الجواب:دَجماتونو دَامامانو په تراويح کښې دا تيز قرأت،دَقومې اوجلسې پريخودل وغيره ټول په ټوله منکرات اومکروهات دی.

کما فی شرح التنوير علی هامش ردالمحتار ص ۲۷۵ جلد ۱ ويجتنب المنکرات هذرمة القرآة وترک تعوذ وتسمية وطمانينة وتسبيح واستراحة ﴿۱﴾. وهوالموفق

په لاؤډسپيکر باندې تراويح کول او په اوريدونکو باندې دَسجده تلاوت دَلازم کيدلو مسئله

سوال:علمائې دين مسئلې باره کښې څه فرمائی.(۱).په رمضان المبارک کښی قرآن پاک ختم په لاؤډ سپيکرسره په اوچت آواز وئيل جائز دی يا نه؟

(۲).سجده تلاوت چه کوم عام خلق آوری هغه اکثربې اودسه وی دَهغوی په ذمه سجدهٔ تلاوت واجبيږی يا نه ؟ (۳).دغه دوران کښې خلق په بازارونو حجرو او کورونو کښې ګپ شپ لګوی آيا داخلق په ګناه کښې واقع کيږی يا نه؟ بينوا توجروا

المستفتی:مولاناشمس العارفين عرف قريشی صاحب حق صاحب کانګړه چارسده ۱۹۷۲ء/۱۰/۱۴

الجواب:(۱).په لاوډسپيکر باندې تراويح کول(اوختم کول) بذاتِ خود ممنوع نه دی.البته دَتکليف رسولو اودآوازونو دَاشتباه وغيره عوارضوپه وجه به ممنوع وی.﴿۲﴾ .(۲).اهل فن ته دَمراجعت کولو نه پس معلوميږی چه په دې آلې سره

﴿۱﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۵۲۳ جلد ۱ قبيل باب ادراک الفريضة)

﴿۲﴾ قال العلامة ابن عابدين رحمه الله: وفی حاشيه الحموی عن الامام الشعرانی اجمع العلماء سلفاً وخلفا علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد......(بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

اصلی آواز اوچت شی او اوریدلې کیږی نو ددې تحقیق په بناء باندې به په ټولو اوریدونکو باندې سجده تلاوت لازم وی چه یو عبادت دې ګناه نه ده والاسرار ادب لمن یقرا خارج الصلاة فافهم.﴿۱﴾ .﴿۳﴾ داخلق پخپله دجرم ارتکاب کوی حافظ صاحب خوځه جرم نه دې کړې.﴿۲﴾

نوټ: په مقامی باثره مسلمانانو باندې ضروری دی چه په اوچت آواز سره ریډیو وغیره غږولو دتکلیف نه دیندار خلق اومونځ ګذاره اوبیماران بچ کړی وهو الموفق.

په لاؤډ سپیکر د شپینې دختم حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په لاؤډ سپیکر باندې دشپینې ختم جائز دې یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی نامعلوم.......۱۸/جمادی الاول ۱۴۰۲ھ

الجواب: په لاؤډ سپیکر باندې تلاوت او ذکرکول بذات خود جائز دې البته د ایذاء په صورت کښې ناجائز دی.

کما یشیر الیه ما رواه الحموی عن الامام الشعرانی اجمع العلماء سلفاً وخلفاً علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیرها الا ان یشوش جهرهم علی نائم او

(بقیه حاشیه) وغیرها الا ان یشوش جهرهم علی نائم او مصل او قارئ.

(ردالمحتارعلی هامش الدرالمختار ص۴۸۸ جلد ۱ مطلب فی رفع الصوت بالذکر باب مایفسد الصلاه وما یکره فیها)

﴿۱﴾ قال ابن عابدین: (قوله واستحسن اخفاء ها الخ) لانه لو جهر بها لصار موجبا علیهم شیئًا بما یتکاسلون عن ادائه فیقعون فی المعصیة فان کانوا متهیئین جهربها بحر عن البدائع قال فی المحیط بشرط ان یقع فی قلبه ان لا یشق علیهم اداء السجدة فان وقع اخفاها.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۵۷۶ جلد ۱ قبیل باب صلاة المسافر)

﴿۲﴾ وفی الهندیه: رفع الصوت عند سماع القرآن والوعظ مکروه.

(فتاویٰ عالمگیریه ص ۳۱۹ جلد۵ الباب الرابع فی الصلاة والتسبیح وقراة القرآن الخ)

مصل الخ (ردالمحتار)(۱) لیکن چه کوم سړي په لاؤډسپیکر سره ریکارډنګ باندې انکار نه کوی دَهغه په شبینه باندې انکار کول دَالتفات قابل نه دې وهو الموفق

دَ رمضان نه علاوه په درې شپو کښې دَ رسوماتو نه پاک دَ شبینې ختم جائز دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَرمضان نه علاوه دَ قران پاک داسې شبینه چه دَ مروجه رسوماتو نه پاک وی جائز ده یا نه؟ (۱) چه په هغې کښې په جماعت کښې دَشرکت کولو دعوت نه وې ورکړې شوی مقتدیان صرف دوه وی (۲) دلاوډسپیکر آواز دَجماعت نه بهر نه ځی (۳) سامعین په جماعت کښې په ادب سره سماعت کوی (۴) قاری صاحب په نوافلو کښې قران پاک په اوچت آواز سره وائی (۵) آنحضرت ﷺ او دَامت تولو اکابرینو ته ایصالِ ثواب مقصود وی (۶) شبینه په درې شپو کښې وی؟ بینوا توجروا

المستفتی: نصرالله رحیمی مسجدزکریا فیصل آباد ۱۴۰۹ھ

الجواب: ظاهری طور سره داشبینه جائز ده دَفقهې دَقواعدو سره متصادم نه ده. وهو الموفق

اته رکعته تراویح کونکی په غلط فهمئ کښې مبتلا دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې وائی اته (۸) رکعته تراویح دی او شل رکعته ثابت نه دی آیا دَهغه داخبره صحیح ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: حافظ محمد یوسف سرکی اټک ...... ۳۰ ذی الحجه ۱۴۰۲ھ

الجواب: کوم خلق چه اته رکعته تراویح منی هغه په غلط فهمئ کښې مبتلا دی هغوی نه په تراویح او تهجدو کښې فرق کوی او نه دَحدیث په الفاظو "فی رمضان وغیره" کښې غور کوی. په غیر رمضان کښې تهجد کولې شی تراویح نه ددینه علاوه دَ نورو تصریحاتو نه هم سترګې پټوی من کان فی هذه

﴿۱﴾ (ردالمحتار هامش الدر المختار ص۴۸۸ جلد ۱ مطلب فی رفع الصوت بالذکر باب مایفسد الصلاة ومایکره فیها

اعمیٰ فهو فی الآخرة اعمیٰ، وهو ما رواه البیهقی عن ابن عباس انه علیه السلام صلی فی رمضان عشرین رکعة سوی الوتر ﴿۱﴾ وقال البیهقی استقر الامر علی عشرین وقال ایضاً کانوا یصلون عشرین رکعة فی عهد عمر وعثمان وعلی وفی کنز العمال ان ابیا رضی الله عنه کان یصلی لهم عشرین رکعة، وروی مالک عن یزید بن رومان مثله﴿۲﴾ . وهوالموفق

تراویح شل رکعته دی په خیرالقرون کښې اته رکعته دَ چامذهب هم نه دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَ اهل حدیثو دَطرفه یو اشتهار شائع شوې دې په هغې کښې دی چه شل رکعته ثابت نه دی البته اته رکعته تراویح دَ احادیثو نه ثابت دی او شل کول مستحب دی. خو سنت نه دی. نو آیا تراویح واقعی شل رکعته ثابت نه دی؟ او آیا واقعی اته رکعته ثابت دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: شیراحمد خطیب جامع مسجد جوړی.

الجواب: واضحه دې وی چه تراویح اوتهجد جدا جدا مونځونه دی تهجدټول کال زمونږ په نزد مسنون اومستحب دی اوتراویح صرف په رمضان کښې کول سنت موکده دی. دَرمضان نه علاوه په نورومیاشتو کښې تراویح کول دَچاپه نزدهم مسنون نه دی. لهذا داحدیث (چه اهلِ حدیث وغیره ئې په استدلال کښې پیش کوی، لایزیدفی رمضان ولا فی غیره الحدیث" په تهجدوباندې محمول دې په تراویح نه بدلیل ولافی غیره، اوپه غالبواوقاتوحمل دې په دوام نه بثبوت الزیادة فی روایات اخری، نودې حدیث سره دَتراویح په شمار استدلال کول دَمنلوقابل نه دې

﴿۱﴾ (السنن الکبریٰ للبیهقی ص۶۹۸ جلد۲ باب ما روی فی عدد رکعات القیام فی شهر رمضان)

﴿۲﴾ عن یرید بن رومان :قال کان الناس یقومون فی زمان عمر بن الخطاب رضی الله عنه فی رمضان بثلاث وعشرین رکعة. (السنن الکبریٰ للبیهقی ص۶۹۹ جلد۲ باب ماروی فی عدد رکعات القیام فی شهر رمضان)

نعم روی ابن خزیمة عن جابر رضی الله عنه عن النبیﷺ ثمان رکعات ثم اوتر لاکنه فعل لیلة واحدة لیدل علی نفی الزیادة فی تلک اللیلة ولا فی غیرها ومع ذلک اتفق جمهور الصحابة والتابعین علی عشرین فی آخر الامر دون ثمان، قال البیهقی ثم استقر الامر علی عشرین وقال ایضا بالعناد صحیح انهم کانوا یقومون علی عهد عمر بعشرین رکعة﴿۱﴾ وعلی عهد عثمان وعلی وفی کنزل العمال ان ابیا رضی الله عنه صلی بهم عشرین رکعة وروی الامام مالک عن یزید بن رومان کان الناس یقومون فی زمن عمر بن الخطاب بثلث وعشرین رکعة﴿۲﴾ وماروی عن مالک ان عمر امرابی بن کعب وتمیما الداری ان یقوما للناس باحدی عشر رکعة﴿۳﴾ فقال ابن عبد البر هذا وهم من مالک وقال البیهقی وابن حبیب المالکی انه فی اول الامر ثم استقرالامر علی عشرین قلت فالراجح هو العشرون دون الثمانیة لانه معمول الخلفاء الراشدین وقال رسول اللهﷺ علیکم بسنتی وسنة الخلفاء الراشدین المهدین ﴿۴﴾ ولان العدد لا یعرف بالعقل فهذا و ان کان موقوفا ظاهرا لاکنه مرفوع حکماً والقیاس یوید نا لان السنن مکملات الفرائض وهی عشرون مع الوتر فافهم. ولا تکن من اهل البخاری وکن من اهل الحدیث،

هم داوجه ده چه مونږاو امام شافعی.اواهلِ مکه شلو ته ترجیح ورکوو. اوتعجب دادې چه دَخیرالقرون په امامانو کښې اته رکعته دَهیچامذهب نه دې. وهوالموفق.

﴿۱﴾ (السنن الکبریٰ للبیهقی ص۶۹۹ جلد۲ باب ما روی فی عدد رکعات القیام فی شهر رمضان)
﴿۲﴾ (السنن الکبریٰ للبیهقی ص۲۹۹ جلد۲ باب ما روی فی عدد رکعات القیام فی شهر رمضان)
﴿۳﴾ (السنن الکبریٰ للبیهقی ص۲۹۸ جلد۲ باب ما روی فی عدد رکعات القیام فی شهر رمضان)
﴿۴﴾ (مشکواة المصابیح ص ۳۰ جلد ۱ الفصل الثانی باب الاعتصام بالکتاب والسنة)

المنهج الصحيح فى ركعات التراويح

اهل ظاهر عام طور سره داكوشش كوى چه عوام دَخير القرون دَامامانو نه بدگمانه كړى او يو څو احاديث دَعوامو مخې ته كيږدى چه امت په فروعى مسائلو كښې مبتلا كړى اوتفرقه بازى كوى دَهغې نه يوه دَ تراويح دَركعتونو د شمار مسئله ده.چه ډيره په زور اوشور سره پيش كولې شى.حضرت مفتى مدظله، دَ احاديثو او دليلونو په رڼا كښې دَهغوى په رد كښې دامقاله ليكلې وه چه په بعضو ماهنامو كښې شائع شوې وه،دې باب سره د تعلق لرلو په وجه فتاوى كښې شامل كولې شى چه استفاده كښې زيادت راشى.(ازمرتب)

واضحه دې وى چه په رمضان المبارک كښې دَتراويح مونځ كول سنتِ مؤكده دى.

كما صرح به فى الهنديه وشرح التنوير ومراقى الفلاح والجوهرة من كتب الحنفية وفى الروضة والتوشيح من كتب الشافعية والشرح الكبير من كتب المالكيه والروض ونيل المآرب من كتب الحنابلة.

البته دَتراويح په شمار كښې اختلاف دې دَامام ابوحنيفه او امام شافعى رحمهما الله په نزد ددې مونځ دَركعتونو شميرشل دې.

كما صرح به فى البدائع وغيره من كتب الحنفية، وفى المجموع من كتب الشافعية وهى رواية عن مالک كما فى شرح المهذب، واختار ابو عمر ابن عبد البر المالكى كما فى شرح التقريب وذكره ابن رشد فى البداية عن احمد ورواه ابن قدامة فى المغنى عن احمد.

او ابن قاسم په مدونه كښې دَامام مالک نه روايت كړې چه تراويح ۳٦ ركعته دى او وتردرې (۳) ركعته دى او امام ترمذى دَامام احمد نه روايت كړې دې چه هغه دَځه خاص شمير قائل نه دې دَهغه په نزددې كښې توسيع ده اله ركعته

شل رکعته او ۳۶ رکعته ټول جائز دی او د احنافو په مشائخو کښې علامه ابن الهمام رحمه الله فرمائي چه اته رکعته دسنت رسول کيدلو په وجه مؤکده دی اوشل رکعته دسنت خلفائي راشدينو په وجه سنت زائده دی بهرحال ائمه اربعه او دهغوی په متبعينو کښې چاهم دا نه رکعتونو نه زيات مثلاً شل رکعته، نه بدعت يامکروه نه دي ونيلي البته بعضې غيرمقلدينو اته رکعته مسنون ګرځولي دی او ددې نه په زيات تعداد باندې انکار کړې دې اودا مسئله ئې د درې طلاقه يو طلاق ګرځولو مسئلې پشان دبې علمه اوکم علمه خلقو دښکار دام جوړ کړې دې اعاذناالله من شرور الفرق الشاذة المخالفة عن السواد الاعظم.

غيرمقلدين دحضرت سيده عائشه رضي الله عنها په دې حديث سره تمسک کوی وهو ما رواه البخاری ماكان رسول الله صلى الله عليه وسلم يزيد فى رمضان ولا فى غيره على احدى عشر ركعة، يعنى رسول الله صلى الله عليه وسلم به نه په رمضان کښې يوولسو (۱۱) رکعتونو باندې زياتې کولو او نه په غيررمضان کښې (بخاری ص ١٥٤ جلد١ كتاب التهجد)، دغه شان داخلق دحضرت جابر رضي الله عنه په دې حديث سره دليل نيسى. وهو مارواه ابن خزيمة وابن حبان انه عليه السلام قام بهم فى رمضان فصلى ثمانى ركعات ووتر. يعنى حضور اقدس صلى الله عليه وسلم دصحابه کرامو رضي الله عنهم سره) په رمضان کښې قيام اوکړو او اته رکعته مونځ ئې اوکړو او وتر ئې هم اوکړل قال النيموى مداره على عيسىٰ بن جارية قال الذهبى قال ابن معين عنده منا كير، وقال النسائى منكر الحديث وعنه ايضا متروك وقال ابو زرعة لا بأس به وقال فى الخلاصه وثقه ابن حبان، وقال ابوداؤد منكر الحديث انتهى.

دغه شان داخلق دسائب بن يزيد په حديث سره تمسک کوی وهومارواه مالک فى الموطا،انه قال امر عمربن الخطاب ابى بكر بن كعب وتميم الدارى ان يقوم للناس باحدى عشر ركعة. جمهور دحضرت ابن عباس رضي الله عنهما ددې حديث نه استدلال کوی

وهومارواه ابن ابی شیبة والطبرانی والبیهقی انه علیه الصلوة والسلام یصلی فی رمضان عشرین رکعة سوی الوتر،یعنی حضور ﷺ به په رمضان المبارك کښې د وترو نه علاوه شل رکعته مونځ کولو.قال الزیلعی هومعلول بابی شیبة وهومتفق علی ضعفه،ددې حدیث دمعلول کیدلو باوجود په دې سره استدلال صحیح دې.ځکه چه دا حدیث امت قبول کړې دې.اوامام ابن قیم او امام سیوطی وغیرهما رحمهما الله تصریح کړې چه کوم حدیث امت قبول کړی نوهغه به صحیح ګرځولې شی.اګرکه هغه حدیث دسند په لحاظ سره صحیح نه وی دغه شان دې حدیث ته دخلفائې راشدینو په تعامل سره ډیرلوئې تائید اوقوت حاصل شوې دې.

دغه شان جمهور دامام بیهقی دسنن کبری په حدیث سره استدلال کوی.

وهو ما رواه یزید بن خصیفة عن السائب بن یزید قال کانوا یقومون علی عهد عمر بن الخطاب فی رمضان عشرین رکعة وفی عهد عثمان وعلی.

ددې حدیث نه په واضح انداز ثابتیږی چه دخلفائې راشدینو په زمانه کښې په شلو رکعتونو عمل راغلې.اودې باندې تعامل او توارث پاتې شوې دې.اود علیکم بسنتی وسنة الخلفاء الراشدین المهدیین (رواه ابن ماجه وغیره) حدیث په بناء چه څنګه دسنت رسول اتباع ضروری ده دغه شان دسنت خلفائې راشدینو اتباع هم ضروری ده.اوددینه اعراض یا په دې باندې اعتراض د حدیث رسول اوقول رسول نه اعراض او په هغې اعتراض دې.اعاذنا الله تعالی منه

دغه شان دخلفائې راشیدینو داسنت داسې سنت دې چه دهغې ادراک په عقل او اجتهاد سره نه کیږی ځکه چه دیوځیز شمیر اومقدار په فکر او رائې سره نشی متعین کیدلې.نوداسې سنت په حقیقت کښې درسول سنت وی.

واضحه دې وې چه اهل ظاهر داحدیث سنداً اومتناً معلول ګرځولې دې ځکه چه امام آجری دامام ابوداؤد نه روایت کړې چه امام احمدیزیدبن

الخصيفه ته منكر الحديث وئيلې دې. دغه شان اهل ظاهر وائى چه دا حديث متناً مضطرب دې ددې په بعضې روايتونو كښې يوولس ركعته كول هم مروى دى. كمارواه المالك فى الموطا، دغه شان دا حديث دَحضرت عائشه رضي الله عنها دَحديث سره معارض دې چه هغه ددې حديث نه قوى دې.

جمهورو ددې اعتراضاتو اهلِ ظاهر ته سخت سخت جوابات وركړې دى. اول دا چه ائمهٔ ددې حديث تلقى كړې ده او دائې اخستې دې او خطيب په خپل كتاب الفقه والتفقه كښې او ابن قيم په اعلام الموقعين. كښې او علامه سيوطى په تدريب الراوى كښې او ابن عبدالبر په استذكار كښې او نورو فنونو والو په خپلو تاليفاتو كښې دا قاعده ليكلې ده چه دكوم حديث دَ اهل علم تلقى اوكړى نو دا تلقى ددې حديث دَصحت شهادت عادله دې. دويم دا چه يزيدبن خصيفه مشهور تابعى دې. دده نه امام مالكَ، امام بخارى، او امام مسلم وغيرهم روايت نقل كړى. ابن حبان هم دې ثقه گرځولې دې. كمافى تهذيب التهذيب، وتهذيب الكمال للمزى، والهدى السارى، او حافظ ابن حجر رحمه الله په الهدى السارى كښې دَآجرى د روايت دا جواب وركړې دې چه امام احمدبن حنبل دَ اثرم په روايت كښې ده ته ثقه وئيلې دى. او دائې وئيلې دى چه امام احمد هغه راوى ته منكرالحديث. وائى چه هغه په خپلو اقرانو كښې دَيو حديث په روايت كولو كښې متفرد وى، او دا مسلمه قاعده. ده چه دَثقه راوى تفرد مقبول وى، ترڅو چه په دليل سره دَهغې غلط كيدل ثابت شوې نه وى. نو پس په دې بناء باندې به دَيزيدبن خصيفه حديث مقبول وى.

دا ضطراب دَدعوې جواب دا دې چه ابن عبدالبر او ابوبكربن العربى دَ احدى عشر، والا روايت دَامام مالك وهم گرځولې ليكن چونكه عبدالعزيز بن محمد او يحيى بن سعيد القطان دَامام مالك متابع دى. كما لايخفى على من راجع الى سنن سعيدبن منصور ومصنف ابن ابى شيبة. لهذا دَامام مالك په وهم كښې پريوتل نا قابل تسليم دى. حافظ ابن حجر رحمه الله دا

اختلاف د اوقاتو په اختلاف باندې حمل کړې یعنی چه کله به ئې اوږد قرأت کولو نو اته یادولس رکعته به ئې کول. اوچه مختصرقرأت به ئې کولو نوشل رکعته به ئې کول.

کما قال الشعرانی فی کشف الغمة کانوا یصلونها فی اول زمان عمر بثلث عشرر کعة ثم عمر امر بفعلها ثلاثا وعشرین رکعة ثلاث لها وتر، واستقر الامر علی ذلک...... قال النیموی کما استقر الامر فی خلافته علی ضرب الثمانین فی الخمر وکما استقر الامر علی النهی عن بیع امهات الاولاد وکما استقر الامر علی اربع تکبیرات الجنائز وکما استقر الامر علی القرأة فی خلافة عثمان رضی الله عنه کما فی الاوجز،

اودا مسلمه قاعده ده چه په ترجیح اوتطبیق سره اعتراض ساقطیږی.

د اهل ظاهر دا اعتراض چه دَیزید حدیث دَحضرت عائشه دَحدیث سره معارض دې چه هغه اقوی دې جواب دا دې چه دَیزید اوحضرت عائشه په حدیثونوکښې هیڅ تعارض نشته. ځکه چه دَعائشه په حدیث کښې ددغې رکعتونو نه مراد دَتهجدومونځ دې قیام تراویح اوقیام رمضان نه. ځکه چه په غیررمضان کښې تراویح نشی کولې. اوعندالتحقیق تراویح اوتهجد ځان ځانله حقائق دی. اوکه دااومنلې شی چه تهجد اوتراویح ځان ځانله مونځونه نه دی نواهل ظاهر ته وئیلې کیږی چه دَحضرت عائشه په حدیث کښې هم اختلاف دې ځکه چه امام بخاری په صحیح البخاری په باب مایقرا فی رکعتی الفجـــر، کښې دَحضرت عائشه صدیقه رضی الله عنها نه ده دیارلس رکعتونو حدیث روایت کړې دې ولفظه کان رسول الله ﷺ یصلی باللیل ثلاث عشرة رکعة ثم یصلی اذا سمع النداء بالصبح رکعتین، دَدې اختلاف اوتعارض اهل ظاهرڅه جواب ورکوی؟ که اهل ظاهر داجواب ورکوی چه احدی عشر. والا روایت په

نو داختلاف په وجه باندې دَحضرت عائشه رضي الله عنها دواړه روايتونه ساقط شول او دَيزيد بن خصيفه حديث بلاتعارض پاتې شو او واجب العمل شو واضحه دې وی چه دَجمهورو مسلک دَنظر او شواهدو په رڼړا سره هم قوی دې. ځکه چه په ورځ شپه کښې شل رکعته اعتقادی اوعملی فرائض دی، نومناسب داده چه تراويح هم چه دَفرضو مکملات دی شل رکعته دی. لکه چه سنن قبليه او بعديه هم شل رکعته دی. دَاهلِ ظاهر دَ دلائلو جوابونه دا دی چه دَحضرت عائشه رضي الله عنها حديث په تهجدو باندې محمول دې نه دا چه په تراويح باندې اوپه غالب باندې محمول دې نه داچه په دائم باندې ګني نو دَحضرت عائشه رضي الله عنها روايتونه به متعارض شي. بلکه امام احمد په زيادات مسند کښې دَحضرت علی رضي الله عنه نه په اسناد حسن سره روايت کړې دې چه حضور اکرم صلى الله عليه وسلم به په شپه کښې شپاړس رکعته نفل کول. دَغه شان دَحضرت عائشه رضي الله عنها داحديث په ابتداء باندې محمول دې هغه وخت چه په شلو رکعتونو باندې استقرار نه وو شوې.

دَحضرت جابر رضي الله عنه دَروايت نه حافظ ابن حجر داجواب کړې لاکنه فعل جزءی فی ليلة واحدة لا يدل علی نفی الزيادة تلک الليلة. او دويم جواب دا دې چه دا په ابتداء الامرباندې محمول دې وقدمرسابقاجواب حديث السائب.

او داخبره دې واضحه وی چه دَابن الهمام سره نورو مشائخو اتفاق نه دې کړې ځکه چه دَابن عباس رضي الله عنه په روايت کښې شل رکعته کول دَفعل رسول. نه ثابت دی دَغه شان په حديث ,عليکم بسنتی وسنة الخلفاء الراشدين کښې دَ عليکم لفظ سنت رسول او سنت خلفاءدواړو ته يو شان متوجې دی نو په دواړو کښې فرق کول دَپوهې نه اوچتې خبرې دی داسنت دخلفاء اګرچه ظاهراً موقوف دې ليکن په حقيقت کښې مرفوع دې

لعدم کونه مدرکاً بالرأی والقياس وهو الموفق والهادی،
وصلی الله تعالیٰ علی سيدنا خير خلقه محمد وآله واصحابه واتباعه اجمعين.

شبینه بدعت نه دې جائز ده

علمائې دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائی چه زمونږ په محله كښې تقريباً دَپنځلس شل كالو راسې دَرمضان په آخرى درې شپو كښې شبينه كولې شى سامعين ئې ډيرپه شوق سره اورى دَهغې دليل دا دې چه هفته يوه نيمه هفته مخكښې دَپروګرام متعلق تپوس كوى په چاباندې هيڅ قسم دباؤ(زور) نه وى اونه پكښې څوک مجبوراً شامليږى قاريان اوحافظان هم په شوق سره لولى څه دنيا وى لالچ اودَفائدې طمع ئې نه وى بعضې خلق په خپله خوشحالئ په اقتداء كښې نيت تړى او اورى اوبعضې دغه شان په جمات كښې ناست وى اورى دَتيرو پنځلس شلو نه چاهيڅ شكايت نه دې كړې ليكن تيركال يو سړى اووئيل چه دا بدعت دې، په دې سره خلقو ته تكليف رسيږى دَشبينې اهتمام دَشريعت په رڼا كښې څنګه دې؟ بينوا توجروا.

المستفتى: حافظ بشيراحمد حافظ آباد ګوجرانواله.....۳/نومبر۱۹۷۴ء.

الجواب: دَسلف صالحينو نه ورځ شپه كښې يو ختم كول بلكه ددينه زيات ختمونه كول مروى لهذا ديته به بدعت نه وئيلې كيږى البته افضل به نه وى.

قال الامام السيوطى فى الاتقان ص ۱۰۴ جلد ۱ وقد كان للسلف فى قدر القرأة عادات فاكثر ماورد فى كثرة القرأة من كان يختم فى اليوم والليلة ثمان ختمات اربعا فى الليل واربعا فى النهار ويليه من كان يختم فى اليوم والليلة اربعا الخ﴿۱﴾. ولقد الف مولانا اللكهنوى فيه الرسالة المسماة بالاكثار فى العبادة ليست ببدعة فليراجع ﴿۲﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾ (الاتقان فى علوم القرآن ص ۱۰۴ جلد ۱ النوع الخامس والثلاثون فى آداب تلاوته)

﴿۲﴾ البته په شبينه كښې دضرورت نه د زيات جهراجازت نشته چه بيماروغيره ته ضرر اوتكليف نه وى اويوځل چه ختم شوې وى نوبيا په شبينه كښې د عام مقتديانو لحاظ ساتل پكاردى صرف د مخصوصو مقتديانو نه (سيف الله حقانى)

دَ دوو ترویحو په مینځ کښې ذکر بالجهر کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کوم خلق په تراویح کښې دَ دوو ترویحو په مینځ کښې په ناسته باندې ذکربالجهر په زرو سره دَ لا اله الا الله، وائی یو سړې وائی چه دا حرام او بدعت دې او دلائل پیش کوی ادعوا ربکم تضرعا وخفیة دون الجهر، واذا سالک عبادی الخ، او دَ احادیثو نه هم حوالې ورکوی چه عبدالله بن مسعود رضی الله عنه ذاکرین بالجهر مبتدعین ګرځولې وو او دَ جمات نه ئې بهرویستلې وو، او په زورسره ذکر کول ریاکاری ،ځان ښودل حرام او مکروه دی دده په مقابله کښې دویم کس وائی چه دَ مفتی په مسلک نه ته بې خبره ئې په مذکوره آیتونو کښې عند المفسرین دعا دَ مونځ نه بهر یا قرأت دَ مونځ مراد دې لکه چه علامه بغوی هوالصحیح وئیلو سره فیصله کړې .او عبدالله بن مسعود خلق دَ ذکربالجهر په وجه نه وو ویستلې بلکه په دې وجه چه دغه خلقو دا مستقل عبادت ګنړلو او کولو ئې، باقې که دَ فتاوی بزازیه پوره عبارت اولوستلې شی نو ذکر بالجهر ته به کله هم بدعت او نه وائی. بلکه صاحب دَ جاء الحق په ص ۳۵۷ کښې دَ حضرت عبدالله بن مسعود دَ خلقو لره دَ ویستلو وجه دَ بعضې مونځ ګذارو او په جماعت اول کښې خلل انداز کیدل ظاهر کړی دی. او ټول مفسرین او فقهاء فرمائی چه که په جهر سره نزدې والا کس ته ضرر یا تشویش وی نو ممنوع دی. مثلاً په خواکښې مونځ ګزار وی یا اوده وی ګنې ذکربالجهر په مساجدو کښې خارج از مساجد کول افضل او مستحب دې. او دَ تراویح په باره کښې صاحب دَ مجالس الابرار په باب التراویح ،۱ کښې فرمائی ان شاء واسبحوا وهللوا اوسکتوا وهم مخيرون، علامه ابن حجر په فتح الباری کښې ذکر روستو دَ مونځ نه په عنوان سره دَ حضرت عبدالله بن عباس رضی الله عنهما نه ددې روایت لاندې ان رفع الصوت بالذکر حین ینصرف الناس من المکتوبه کان علی عهد

النبی ﷺ وقال ابن عباس كنت اعلم اذا انصرفوا بذلك سمعته، نقل فرمائیلي دي ده دلیل علی جواز الجهر بالذکر عقب الصلاة،په ردالمحتار کښې دی. اجمع العلماء سلفاً وخلفاً علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیرها، تفسیر روح البیان،سیاحة الفکر بحواله مرقاة شرح مشکواة او خزینة الاسرار، کښې مذکور دی که ریاکاری نه وی نو په اوچت آواز سره ذکر کول جائز دی. او مستحب دی چه خوب او غفلت لرې شی اوپه طبیعت کښې خوشحالی وی. ددین عظمت وی. محلې،دکانونه،کورونه،اونې او ترځناورو پورې ګواه جوړشی. شیخ محمد تهانوی رحمه الله فرمائی چه حضور ﷺ به دمونځ نه پس دخپلو صحابه کرامو رضی الله عنهم سره په اوچت آواز سره تسبیح وتهلیل او ذکر کولو (دلائل اذکار ص ۷۲).

علامه ګنګوهی په فتاوی رشیدیه کښې فرمائی ذکرجهر برابره خبره ده چه هرذکروی دامام ابوحنیفه په نزد سیوا دهغې موقعونه چه جهری ثبوت وی هلته مکروه دی اوصاحبین او نور فقهاؤ او محدثینو په نزد جائز دی. او زمونږ د مشائخو مشرب دصاحبینو دمذهب اختیارول دی،ددې مسئلې متعلق فیصله اوکړئ او بیان ئې کړئ؟ بینوا توجروا.

المستفتی محمود شاه اوګی مانسهره هزاره ۱۹۷۴ء/۱۱/۱۴.

الجواب: الذکرالجهری جائز خلاف الاولی الاعندالایذاء فانه مکروه،(۱). الا اذا کان مطلوباشرعافانه مشروع،وهوالمصوب.

دَ فرضو کولو نه بغیر تراویح کول

الجواب.علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کوم سړی دَعشاء دَ

---

(۱) قال العلامة ابن عابدین: عن الامام الشعرانی اجمع العلماء سلفاً وخلفاً علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیرها الا ان یشوش جهرهم علی نائم اومصل او قارئ.(ردالمحتار هامش الدر المختار ص۴۸۸ جلد ۱ مطلب فی رفع الصوت بالذکر باب مایفسد الصلاة وما یکره فیها)

مونځ فرض نه وی کړې او تراویح شروع کړی .نوآیا دَفرض کولو نه بغیر داسرې تراویح کولې شی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: ریاض الدین........۲۶/۹/۱۹۸۸ء.

الجواب: کوم امام چه فرض مونځ نه وی کړې نوهغې امام پسې اقتداء صحیح نه ده او نه دَهغه ذمه دَتراویح نه فارغیږی. کمافی الهندیه ص۱۲۲ جلـد۱ لان وقتها بعداداء العشاء فیجب الاعادة اذا ادی قبل العشاء،﴿۱﴾وبمعناه فی الشرح الکبیر ص۳۸۵،﴿۲﴾.هوالموفق.

دَ تراویح د مونځ نه پس دَ امام اجتماعی دعا غوښتل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ امام صاحب دَتراویح د مونځ نه پس اجتماعی طور سره دعا غواړی آیا دا صحیح دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: عبدالرحمن اچهره لاهوربنار...........۸/۹/۱۹۸۱ء.

الجواب: که دا دعا غوښتل دَالتزام په طور سره نه وی نو مکروه نه ده.﴿۳﴾. وهوالموفق..

﴿۱﴾ (فتاویٰ عالمگیریه ص۱۱۵ جلد۱ فصل فی التراویح)

﴿۲﴾ قال العلامة الحلبی: وقال القاضی الامام ابو علی النسفی الصیح ان وقتها بعد العشاء لا تجوز قبلها سواء کانت بعد الوتر او قبله وهو المختار لانها نافلة سنة بعد العشاء بفعل وکذا المنقول من فعله علیه الصلوٰة والسلام فکانت تبعا لها کسنتهاوتقدیم الصحابة لها علی الوتر. (غنیة المستملی ص۳۸۵ فصل فی النوافل)

﴿۳﴾ قال المفتی الاعظم المفتی کفایت الله رحمه الله تعالیٰ: (دَ دعا بعد السنن والنوافل) حکم دا دې چه که په هغې کښې څه قسم التزام نه وی او بهتر او افضل ئې نه ګڼړی اوپه پریخودونکی باندې ملامتیانه کوی او دَاجتماع اهتمام نه کوی او امام ورته پابندولې نه شی نوکه دَسنتونه روستو کوم خلق اتفاقی طور سره موجود وی او دعا اوغواړی نو جائزدی (کفایة المفتی ص۳۴۰ جلد۳ سنن ونوافل نه پس داجتماعی دعا ثبوت شته یا نه، فصل اول)............ (باقی حاشیه په راروانه صفحه)

دَ مخصوص شبينې حکم

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په دې زمانه کښې دَ شبينې ختم په لاؤډسپيکرباندې دَنمود او نمائش دپاره دومره زر زر کوی چه په هغې کښې دَ زبر زير فرق نه وی آيا داسې شبينه په صحابه کرامو رضي الله عنهم او خيرالقرون کښې معمول وه آيا په دې طريقې سره شبينه کول جائز دی؟ بينوا توجروا

المستفتی: عبدالرشيد........ ۳۰/۲/۱۹۸۴ء

الجواب: بشرط صدق مستفتی دا شبينه ناجائز او خلاف سنت ده. داسې شبينه په خيرالقرون کښې معمول نه وه.﴿١﴾ .وهوالموفق.

دَ تراويح او وترو په مينځ کښې نفل کول

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَتراويح او وترو په مينځ کښې نفل کول جائز دی يا ناجائز ؟ بينوا توجروا.

المستفتی: عبدالرزاق مردان.......... ۲/۱۰/۱۹۷۷ء

(بقيه حاشيه) مفتی عزيزالرحمن صاحب فرمائی: دَسنتو او نفلو نه پس اجتماعی طور مقتديان دَدعا پابند کول نه دی پکار. دَفرضو نه پس که مثلاً يو سړې کورته ځی او سنت کوی نوهغه ولې پابند کولې شی. او که څوک داسې او کړی هغه دَملامته کولو لائق نه دې او دا رواج چه دَسنتو اونفلو نه پخپله هريوسړې کله فارغ شو دعا کوی اوځی يا فرضو نه پس کورته ځی سنت کوی دې کښې څه تنگی نه دی کول پکار.

(فتاویٰ دارالعلوم ديوبند ص ٢١٢ جلد٣ باب مسائل سنن مؤکده)

﴿١﴾ قال الحصكفی: ويجتنب المنكرات هذرمة القرأة وترك تعوذوتسمية وطمانينة وتسبيح واستراحة. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص٥٢٣ جلد١ مبحث التراويح)

وفی الهنديه: ويكره الاسراع فی القراءة وفی اداء الاركان كذا فی السراجية.

(فتاویٰ عالمگيريه ص١١٧ جلد١ فصل فی التراويح)

الجواب: دَوترو او تراویح په مینځ کښې نوافل کول جائز دی.

کما فی شرح التنویر ویجلس ندبا بین کل اربعة قدرها و کذا بین الخامسة والوتر ویخیرون بین تسبیح وقراۃ وسکوت وصلاۃ فرادی﴿۱﴾. وهوالموفق

دَ نذر نفل کونکی پسې تراویح کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَ نذر نفل کونکی پسې سنت تراویح کول صحیح دی یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حافظ تعویذگل نریاب هنگو.........۳/جنوری ۱۹۸۳ء.

الجواب:دا اقتداء صحیح ده.هذابناء الادنیٰ علی الاقوی(مجموعة الفتاوی).﴿۲﴾.

وهوالموفق.

دَ پیغمبرعلیه السلام نه اته(۸) رکعته تراویح ثابت نه دی.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ یوملګرې وائی چه په رمضان المبارک کښې اته رکعته تراویح کول پکار دی ځکه چه رسول الله صلی الله علیه وسلم نه ددینه زیات نقل نه دی.

﴿۱﴾(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۵۲۲ جلد۱ مبحث صلاه التراویح)

﴿۲﴾ **علامه عبدالحی لکهنوی فرمائی**: په اولنی اختلاف باندې یو ژور نظر اچولونه پس دا معلومیږی چه تراویح او نور سنتونه اونفلونه په مطلق نیت او دَنفلو سره پوره کیږی لکه چه ابن همام ددې تحقیق کړې دې اوپه دویم اختلاف باندې ژور نظر کولو سره دا معلومیږی چه که تراویح کونکې نفل کونکی پسې اقتداء اوکړی نو تراویح به ئې ادا شی لیکن دکراهت نه خالی نه دی ځکه چه دې کښې دَسلفو مخالفت دې نوپه داسې صورت کښې بهتر ده چه امام څومره تراویح دَبل جماعت سره کول غواړی دَهغې نذر دې اومنی اوپه دې طریقې سره دې هغه په ځان واجب کړی نودَبناء القوی علی الضعیف" والا شبهې نه به محفوظ شی.
(مجموعة الفتاوی ص۲۳۵ جلد۱ کتاب الصلوة).

او که د دینه زیات یعنی شل رکعته او کړی نو په هغې کښې ثواب نیشته آیا داسې څه دلیل شته چه د هغې نه دا ثابته وی چه تراویح اته رکعته دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمد نثار سد و خیل پړانګ چارسده........۱۸/صفر۱۳۸۹ھ

الجواب: د پیغمبر علیه السلام نه اته رکعته تراویح ثابت نه دی او نه دا د ائمه اربعهٔ د مذهب دې (۱). دا د اهلِ حدیث مذهب دې چه من حیث التحقیق په غلطئ باندې دی. وهو الموفق.

﴿۱﴾ قال العلامه ابن عابدین: (قوله وهی عشرون رکعة) هو قول الجمهور وعلیه عمل الناس شرقا وغربا وعن مالک ست وثلاثون وذکر فی الفتح مقتضی الدلیل کون المسنون منها ثمانیه والباقی مستحبا وتمامه فی البحر وذکرت جوابه فیما علقته علیه.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۵۲۱ جلد ۱ مبحث صلاة التراویح)

وقال العلامه حسن الشرنبلالی: التراویح سنة کما فی الخلاصة وهی موکدة کما فی الاختیار وروی اسد بن عمر وعن ابی یوسف قال سالت ابا حنیفة عن التراویح وما فعله عمر رضی الله عنه فقال التراویح سنة موکدة ولم یتخرصه عمر من تلقاء نفسه ولم یکن فیه مبتدعا ولم یامر به الا عن اصل لدیه وعهد من رسول الله صلی الله علیه وسلم ......ثبت سنیهتا بفعل النبی صلی الله علیه وسلم وقوله قال علیکم بسنتی وسنة الخلفاء الراشدین من بعدی وقد واظب علیها عمر وعثمان وعلی رضی الله عنهم...... وقول بعضهم سنة عمر لان الصحیح انها سنة النبی صلی الله علیه وسلم، قال العلامه طحطاوی وفی الفتاویٰ الهندیه عن الجواهر هی سنة رسول الله صلی الله علیه وسلم وقیل هی سنة عمر رضی الله عنه والاول اصح وفی حاشیة السید علی العلامه مسکین وما قیل یکفر من یقول انها سنة عمر رضی الله عنه کما تقوله الروافض فممنوع فقد صرح فی کثیر من المتداولات بانها سنة عمر یعنی بالنظر لکونها عشرین رکعة وللمواظبة علیها وذلک لا یمنع کونها سنة رسول الله صلی الله علیه وسلم ایضا لما ذکرنا.

(حاشیة الطحطاوی علی المراقی الفلاح ص ۲۲۴ فصل فی صلاة التراویح)

په ختم القرآن اجرت اودَ پنځه څلويښت روپو نه کم اجرت نه اخستلومسئله

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَختم القرآن کولو نه پس په دې پيسې ورکول اخستل څه حکم لری؟ دغه شان داهم واضح کړئ چه واقعی په ختم القرآن باندې دَ۴۵روپو نه کم اجرت اخستل جائز نه دی؟ بينوا توجروا۔

المستفتی: حافظ حجاج ولی بنون.....۴/۲/۸۸ء.

الجواب: په ختم القرآن باندې اجرت اخستل جائز دی چه کله دَدنيوی مقصد دپاره وی اوکه دَ ايصالِ ثواب دپاره وی نو بيا اخستلوکښې اختلاف دې او چه کله تراويح کښې وی نو دَتحقيق په بناء باندې جائز دی ﴿۱﴾ اودَ ۴۵ روپونه کم نه اخستلو والا مسئله فقهائې کراموضعيفه او کمزورې ګرځولې۔ **فليراجع الی ردالمحتار ص۴۸ جلد۵ وما نقل عن بعض الهوامش وعزی لحاوی الزاهدی من انه لا يجوز الاستيجار علی الختم باقل من خمسة واربعين درهما فخارج عما اتفق عليه اهل المذهب ﴿۲﴾. وهوالموفق.**

﴿۱﴾ وفی المنهاج: واما اخذالاجرة واعطاء ها علی ايصال ثواب التلاوة فانكر عليه اكثر الفقهاء لكن كلام البحر فی باب الوقف يدل علی الجواز وعبارة السراج الوهاج صريح فی ان جواز الاخذ هو القول الاصح ای عند تعين المكان فالاحوط هو الاجتناب، واماما يعطی الحفاظ فی رمضان عند ختم القرآن فالحق انه جائز لانها هدية معروفة ليست باجرة ويشهد له حديث الترمذی عن انس ان رجلا من كلاب سأل النبی ﷺ عن عسب الفحل فنهاه فقال يا رسول الله انا نطرق الفحل فنكرم فرخص له فی الكرامة والاعتبار لنية الدافع دون الآخذ فافهم، ولو سلم انه اجرة فلا حرج فيه ايضا لانها ليست عوض التلاوة البحتة ولا الامامة البحتة بل هی عوض الامامة المسنونة المخصوصة ولا ضير فی اخذ الاجرة علی الامامة المقيدة بمكان او زمان او قراءة سورة او سوَر هذا.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص۹۰ جلد۲ باب كراهية الاجر علی الاذان)

﴿۲﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۳۹ جلد۵ مطلب تحرير مهم فی عدم جواز الاستجار علی التلاوة والتهليل باب الاجارة الفاسدة)

باب قضاء الفوائت

دَ نامعلومه پاتې شووو مونځونو دَ قضا کولو طریقه

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَځو کالو پاتې شووو څلور رکعتونو والا مونځ قضا به څنګه کیږی. دَعام فرضو پشان یا دَنفلو پشان دغه شان وتر او دَمابنام مونځ به څنګه ادا کولې شی؟ او نیت به څنګه کول پکار وی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: خواجه عبدالسلام ازارندررروندوضلع چترال ۔ ۱۹۸۲ء/۵/۲۰.

الجواب: دَنامعلومه قضاء کولو په صورت کښې به فرائض دَنفلو پشان کولې کیږی تولو رکعتونو کښې به سورت یوځائې کولې شی او درې رکعتونو والا به هم څلور رکعتیز کولې کیږی. اودَ وترو په دریم رکعت کښې به قنوت وئیلې کیږی. په څلورم کښې نه څکه چه دانفل دی.﴿۱﴾ اودَنیت متعلق دې داخبره واضحه وی چه دَاول نه یا دَآخرنه شروع کړئ یعنی اولنې صبا یا آخرنې صبا وغیره داسې نیت به کوی.﴿۲﴾ . وهوالموفق.

﴿۱﴾ قال العلامه سید احمد الطحطاوی ومن قضی صلاة عمره مع انه لم یفته شئ منها احتیاطا...... والافضل ان یقرأ فی الاخیرتین السورة مع الفاتحة لانها نوافل من وجه فلان یقرء الفاتحة والسورة فی اربع الفرض...... ویقنت فی الوتر ویقعد قدرالتشهد فی ثالثته ثم یصلی رکعة رابعة فان کان وترا فقد اداه ...... وکذا یصلی المغرب اربعا بثلاث قعدات.

(طحطاوی علی المراقی الفلاح ص ۲۴۳ قبیل باب ادراک الفریضة)

﴿۲﴾ قال العلامه حسن بن عمار الشرنبلالی فاذا اراد تسهل الامر علیه نوی اول ظهر (وقوله علیه) ادرک وقته ولم یصله فاذا نواه کذلک فیما یصلیه یصیر اولا فیصح بمثل ذلک وهکذا او ان شاء نویٰ اخره فیقول اصلی اخرظهر ادرکته ولم اصله فاذا فعل کذلک فیما یلیه یصیر آخر بالنظر لما قبله فیحصل التعین.

(مراقی الفلاح علی هامش حاشیة الطحطاوی ص ۲۴۲ باب قضاء الفوائت)

دَ قضا مونځونو طريقه او چه قوم ته بې اودسه مونځ اوکړې نوڅه به کوي

سوال: علمائې دين شرع متين دَلاندنيو مسئلوباره کښې څه فرمائي!
(۱) دَبلوغ نه پس که يو سړې تر ۳۵،۴۰ کالوپورې مونځ اونکړی نودهغې دَقضا کولو طريقه څه ده؟ (۲) يو امام څوکسانو ته دَرمضان يومونځ بې اودسه کړې دې نوخلقوته وئيل ضروري دی يا نه؟ (۳) څوکسانوته که دَجنابت په حالت کښې مونځ اوکړې شی نوڅه کول پکار دی؟ بينوا توجروا.
المستفتی:دين محمدجنوبی وزيرستان...۱۹۷۵ء/۸/۳۰.

الجواب: (۱) داسړې به روزانه يو څومونځونه ادا کوی او دَاول وخت(يعنی اولنې فجر يا اولنې ظهر.اولنې عصر،اولنې مغرب اولنې ماسخوتن) يا دَآخری وخت نيت به کوی.کمافی الدرالمختارقبيل سجود السهو،کثرت الفوائت نوی اول الظهر عليه او آخره.﴿۱﴾ البته چه کوم مونځ يقينی طورسره قضا شوې نه وی نو احتياطاً دې دَنفلوپشان ادا کړې شی.(۲،۳).که داقوم معلوم اومعين وی نو ضروری ده چه دَخط وغيره په ذريعوسره هغوی خبر کړې شی.
فی الدرالمختار كما يلزم الاخبار القوم اذا امهم وهو محدث او جنب بالقدر الممكن بلسانه او بكتاب او رسول على الاصح (هامش ردالمحتار ص۳۹۸ جلد۱) ﴿۲﴾ قلت عند الفتنة جاز الاخفاء بالمذهب بالمرجوح ﴿۳﴾. وهوالموفق

﴿۱﴾(الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص۵۴۵جلد۱ قبيل سجود السهو)
﴿۲﴾ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص۳۳۸ جلد۱ مطلب المواضع التی تفسد صلاة الامام دون المؤتم)
﴿۳﴾ قال الحصكفی وصحح فی مجمع الفتاوىٰ عدم (ای اخبارالقوم) مطلقا لكونه عن خطا معفوعنه لكن الشروح مرجحة على الفتاوىٰ ، قال ابن عابدين قوله (لكونه عن خطاء معفوعنه) ای لانه لم يتعمد ذلک فصلاته غير صحيحة ويلزمه فعلها ثانيا لعلمه بالمفسد واما صلاتهم فانها وان لم تصح ايضالكن لا يلزمهم .... (بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

دَ پیغمبر علیه السلام نه دَقضا مونځونو ثبوت او
دَ نامعلومه قضا شوو مونځونو طریقه

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که دَیو انسان نه بې شمیره مونځونه پاتې شوې وی نودَهغې دَ ادا کولو طریقه به څه وی. او په احادیثو کښې دَپیغمبر علیه السلام نه دَمونځونو قضاء کیدل اوبیا ادا کول ثابت دی یا نه؟
بینوا توجروا.

المستفتی: حاجی مشیرخان زروبی صوابی....... ۱۴۰۱/۲/۴ھ.

الجواب: حدیث لیلة التعریس (رواه مسلم وغیره) ﴿۱﴾ او حدیث غزوه خندق (رواه البخاری وغیره) ﴿۲﴾ کښې دَپیغمبر علیه السلام نه دَمونځونو قضاءَ کیدل اودَهغې راګرځول ثابت دی. اودَ کوم کس نه چه بې شمیره مونځونه پاتې شوې وی

(بقیه حاشیه) اعادتها لعدم علمهم ولا یلزمه اخبارهم لعدم تعمده فافهم. وقال الشیخ عبد القادر الرافعی قوله (لانه لم یتعمد) قال السندی ما ملخصه ان عمر لما رأی الاحتلام فی ثوبه اغتسل وغسل الاحتلام ولم یذکر انه اخبر الناس وعزا الاثر للموطا.
(الدرالمختار مع ردالمحتار ص۴۳۸ جلد ۱ وتقریرات الرافعی ص۷۷)

﴿۱﴾ عن ابی هریرة ان رسول الله صلی الله علیه وسلم حین قفل من غزوة خیبر سار لیلة حتی اذا ادرکه الکری عرس وقال لبلال اکلا لنا اللیل فصلیٰ بلال ما قدر له ونام رسول الله صلی الله علیه وسلم واصحابه فلما تقارب الفجر استسند بلال الی راحلته مواجه الفجر فغلبت بلال عیناه وهو مستند الی راحلته فلم یستیقظ رسول الله صلی الله علیه وسلم ولا بلال ولا احد من اصحابه حتی ضربتهم الشمس فکان رسول الله صلی الله علیه وسلم استیقاظا ففزع رسول الله صلی الله علیه وسلم فقال ای بلال فقال بلال اخذ بنفسی الذی اخذ بابی انت وامی یا رسول الله بنفسک قال اقتادوا فاقتادوا رواحلهم شیئا ثم توضاء رسول الله صلی الله علیه وسلم وامر بلال فاقام الصلوٰة فصلی بهم الصبح فلما قضی الصلوٰة قال من نسی الصلوٰة فلیصلها اذا ذکرها فان الله تعالیٰ قال اقم الصلوٰة لذکری قال یونس وکان ابن شهاب یقرأها للذکریٰ.

اودَ تمیز اوتعین نه ئې بې بسه وی نو هغه به دَ اولنی قضاء مونځ نه یا آخرنی قضاء مونځ نه شروع کړی. مثلاً هرورځ به دَاولنی فجر، اولنی ظهر، او، اولنی عصر نیت کوی. اوپه هررکعت کښې به سورت یوځائې کوی. اووتر او مابنګام به هم څلور رکعته کوی. (په دویم دریم او څلورم رکعت باندې به قعده کوی).

په کوم وختونو کښې چه نفل ممنوع دی هغه وختونو کښې به دا قضا نه کوی. (ماخوذ از ردالمحتارص ٥١٧ تا٤٨٩ جلد١). ﴿١﴾. وهوالموفق.

دَچا په ذمه باندې چه فرض مونځونه وی نو قضا مونځونه راګرځول دَنفلو نه افضل دی.

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَیوسړی په ذمه باندې فرض مونځونه باقی وی. اودَ قضا په ځائې باندې نوافل کوی نوآیا ده دپاره نوافل کول افضل دی یا قضا مونځونه کول؟ بینوا توجروا.

المستفتی: خیرمحمد متوره بنوں.

الجواب: دَچا په ذمه چه فرض مونځونه باقی وی نوهغه دپاره قضامونځونه

(بقیه حاشیه) اصلی حتی کادت الشمس ان تغرب قال النبیﷺ وانا والله ما صلیتها فنزلنا مع النبیﷺ بطحان فتوضأ للصلوٰة وتوضأنا لها فصلی العصر بعد ما غربت الشمس ثم صلی بعدها المغرب.

(صحیح البخاری ص ٥٩٠ جلد٢ باب غزوة الخندق وهی الاحزاب کتاب المغازی)

﴿١﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: انه کان یصلی المغرب والوتر اربع رکعات بثلاث قعدات کما نقله فی البحر عن مآل الفتاویٰ ای ویکون حینئذ اعادة الصلاة المجرد توهم الفساد غیر مکروه ویکون النهی محمولا علی غیر هذا الوجه لکن لما کانت الصلاة علی هذا محتملة لوقوعها نفلا...... نقول انه کان یضم الی المغرب والوتر فعلی احتمال صحة ماکان صلاة او لا تقع هذه الصلاة نفلا وزیادة القعدة علی رأس الثالثة لا تبطلها وعلی احتمال فساده تقع هذه فرضاً مقضیا وزیادة رکعة علیها لا تبطلها.

(ردالمحتارهامش الدرالمختار ص ٥١٢ جلد١ قبیل مطلب فی الصلاة علی الدابة)

اداکول دَنفل اداکولو نه افضل دی.

کمافی الهندیه ص ۱۳۲ جلد ۱ وفی الحجة والاشتغال بالفوائتة اولیٰ واهم من النوافل الا السنن المعروفة وصلوٰة الضحیٰ الخ ﴿۱﴾. وهوالموفق

په قضاء مونځونو کولو او نوافلو اداکولو کښې څه منافات نشته

سوال:علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کوم مونځونه دَغفلت په وجه زمونږ نه قضا شوې دی،اوس هغه ادا کول دی ليکن ما اوريدلې دی چه دچاپه ذمه باندې فرض مونځونه وی نودَهغه نوافل غيرمقبول دی.دَنوافلو په ځائې قضاء مونځونه کول پکاردی.سوال دادې چه آيا څه به نوافل تهجدوغيره نه اداکوم.اوصرف قضاء ادا کړم؟ بينوا توجروا.

المستفتی:عبدالرؤف ډاټوال ضلع چکوال...... ۱۹۸۲/۱۱/۲۲ء.

الجواب:نه قضا هم کوه اوتهجد ،اوابين وغيره نوافل هم کوه. کمافی الهنديه ص ۱۳۲ جلد ۱ باب قضاء الفوائت،﴿۲﴾.دغه شان دَ وترو قضا هم ضروری ده. (شامی، بحر، هنديه وغيره،﴿۳﴾.وهوالموفق.

﴿۱﴾(فتاویٰ عالمگیریه ص ۱۲۵ جلد ۱ الباب الحادی عشر فی قضاء الفوائت)

﴿۲﴾قال فی الهندیه: وفی الحجة والاشتغال بالفوائت اولی واهم من النوافل الا السنن المعروفة وصلاة الضحیٰ وصلاه التسبیح والصلوٰت التی رویت فی الاخبار فیها سور معدودة واذکار معهودة فتلک بنیة النفل وغیرها بنیة القضاء کذا فی المضمرات.
(فتاویٰ عالمگیریه ص ۱۲۵ جلد ۱ الباب الحادی عشر فی قضاء الفوائت)

﴿۳﴾قال الحصکفی: الترتیب بین الفروض الخمسة والوتر اداء وقضاء لازم، قال ابن عابدین: الواو بمعنی اومانعة الخلو فیشمل ثلاث صور ما اذا کان الکل قضاء او البعض قضاء والبعض اداء اوالکل اداء کالعشاء مع الوتر.
(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۵۳۶ جلد ۱ باب قضاء الفوائت)

دَ څلور رکعتو تراویح نیت ئې اوکړو په دریم رکعت کښې مونځ فاسدشو نودَقضاځه حکم دې؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که چادَڅلور رکعته تراویح نیت اوتړلو بیاپه دریم یا څلورم رکعت کښې ئې سلام اوګرځولو یا په دویمه شفعه کښې مونځ فاسد شو اوس به هغه صرف دوه رکعتو قضاکوی (دَنفلو پشان) یا دَڅلورو رکعتونو؟ بینوا توجروا.

المستفتی: اکرام الحق راولپنډی......۱۸/اګست ۱۹۷۳ء

الجواب: واضحه دې وی چه تراویح اګرچه فی نفسها سنتَ موکده دی لیکن څلورڅلور رکعته کول سنت موکده نه دی لهذا په مسؤله صورت کښې دوه رکعته قضا کول کافی دی.

کمافی الدرالمختار وقضی رکعتین لونویٰ اربعا غیر المؤکدة علی اختیار الحلبی وغیره ونقض فی خلال الشفع الاول اوالثانی (هامش الرد ص٦٤٧ جلد ۱) ﴿۱﴾

اودَاولنی شفعې اعاده هم ضروری ده،

کمافی ردالمحتار ص٦٤٨ جلد ۱ لکن ینبغی وجوب اعادة الاول لترک واجب والسلام مع عدم انجباره بسجود سهو الخ﴿۲﴾.

پس ټول څلور واړه رکعتونه کول به ضروری وی اول دوه دَاعادې په طور او آخرنی دوه دَقضا په طور. وهماشیئان متقاربان،وهوالموفق.

دَ صاحب ترتیب نه کیدلو په صورت کښې دَترتیب خیال ساتل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې صاحب ترتیب نه وی لیکن هغه په قضامونځونو کښې دَترتیب خیال ساتی اویا کلهَ په ترتیب سره اوکله په غیرترتیب سره قضامونځونه کوی. آیاداصحیح ده، ددې څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: جلال احمد جلال طورومردان......۲۹/۲/۱۹۷۵ء

﴿۱﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۵۱۱ جلد ۱ مبحث المسائل الستة عشریة)

﴿۲﴾ (ردالمحتارهامش الدرالمختار ص ۵۱۱ جلد ۱ مبحث المسائل الستة عشریة)

ترتیب واجب نه دی (۱)

الجواب کوم کس چه صاحبِ ترتیب نه وی په هغه ترتیب واجب نه دی او دَترتیب په خیال نه ساتلو باندې گنهگار نه دې وهوالموفق

دَ نامعلومه وتر دَ قضا په صورت کښې به په څلورم رکعت کښې قنوت نه وئیلې کیږی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه قضا مونځ چه کوم معلوم نه وی دَ ادا کولو په وخت کښې د ماښام او وترو مونځ په دریو قعدو سره ادا کوی نو آیا دَوترو چه کله په دویم رکعت کښې دعائې قنوت اولولی نو په څلورم رکعت کښې به هم قنوت لولی؟ بینوا توجروا.

المستفتی عبدالرؤف لوندخوړمردان........۲۸/رمضان ۱۴۰۵ھ.

الجواب دا زیادت دَنفل کیدلو دَاحتمال په وجه باندې احتیاطی دی لهذا په څلورم رکعت کښې دَقنوت لوستلو څه جواز نشته دې.

بخلاف اذا شک فی ثالثة الوتر انها ثانية او ثالثة فانها يضم اليها الرابعة ويقنت فی كلتيهما احتياطاً ولم يصرحوا به وهو من الواضحات ﴿۲﴾ فافهم. وهوالموفق

دَ مونځ فدیه به بعدالموت ورکولې شی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه کله دَیو سړی په ذمه

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدين رحمه الله: (قوله او فاتت ست) يعنى لا يلزم الترتيب بين الفائتة والوقتية ولا بين الفوائت اذا كانت الفوائت ستا كذا فى النهر. (ردالمحتار هامش الدر المختار ص۵۳۸ جلد ا قبيل مطلب فى اسقاط الصلاة عن الميت باب قضاء الفوائت)

﴿۲﴾ قال العلامة حسن بن عمار الشرنبلالى رحمه الله: ومن قضى صلاة عمره مع انه لم يفته شئ منها احتياطاً قيل يكره— ويقنت فى الوتر ويقعد قدر التشهد فى ثالثة لم يصلى ركعة رابعة فان كان وتراً فقد اداه وان لم يكن فقد صلى التطوع اربعا ولا يضره القعود وكذا يصلى المغرب اربعا بثلاث قعدات. (حاشية الطحطاوى على مراقى الفلاح ص۲۴۷ باب قضاء الفوائت)

باندې مونځونه باقی وی نوآیا دا سرې دَمرګ نه مخکښې فدیه ورکولې شی؟ او آیا پخپله اسقاط ـ قبل الموت جائز ده؟ که نه وی جائز نو بیابه دا دَ جنازې نه مخکښې ورکولې شی یا روستو یا دَ دفن کولو نه پس؟ بینوا توجروا

المستفتی: کرامت الله چروړی چمله سوات...... ۱۹۷۰ء/۴/۴.

الجواب: حیله اسقاط قبل الموت صحیح نه ده. اودَمرګ نه پس هروخت صحیح ده.

فی الهندیه ص ۱۳۲ جلد ۱ سئل الحسن بن علی عن الفدیة عن الصلوٰت فی مرض الموت هل یجوز فقال لا ﴿۱﴾. وهو الموفق

دَ یو کتاب نه فتوی ورکول دَ هرچا کار نه دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ ځائې کښې دوه طبقې جوړې شوې دی. یوه طبقه دَمړی حیله اسقاط جائز وائی او دویمه طبقه ئې ناجائز وائی، او دواړه دیوبندیان دی او دَیوقسم کتابونو نه حوالې پیش کوی. سوال دا دې چه آیا فتاوی رشیدیه او فتاوی دارالعلوم دیوبند قابلِ عمل مستند اودَ حنفی مذهب مطابق دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: محمد کرم شاه بنوں....... یکم اپریل ۱۹۷۵ء.

الجواب: حیله اسقاط بذاتِ خو دَ جائز ده په قرآن ﴿۱﴾ او حدیث ﴿۲﴾ کښې

﴿۱﴾ (فتاویٰ عالمگیریه ص ۱۲۵ جلد ۱ الباب الحادی عشر فی قضاء الفوائت)

﴿۲﴾ قال الله تعالیٰ: وخذ بیدک ضغثا فاضرب به ولا تحنث.

(سورة ص پاره: ۲۳ رکوع: ۱۳ آیت: ۴۴)

﴿۳﴾ عن ابی امامة انه اخبره بعض اصحاب رسول الله ﷺ من الانصار انه اشتکی رجل...... وقالوا ما راینا باحد من الناس من الضر مثل الذی هو به لو حملنا الیک لتفسخت عظامه ما هو الا جلد علی عظم فامر رسول الله ﷺ ان یاخذوا له مائة شمراخ فیضر بوه ضربة واحدةً.

(سنن ابی داؤد ص ۲٦٦ جلد ۲ باب فی اقامة الحد علی المریض)

ددې دپاره اصل موجود دې.البته مرؤجه حیله دَمعتبروشرطونو دَنه خیال کولو په وجه باندې حیله دَاستحصال جوړه شوې ده.لهذا دَمړی دَ ذمه فارغ کولو﴿۱﴾ دپاره دامروجه حیله اسقاط بې کاره ده.فتاوی رشیدیه (گنگوهی) او فتاوی دارالعلوم دیوبند زمونږ دَ اکابرو فتاوې دی.لیکن دَ یو کتاب نه فتوی ورکول دَ هرچا کار نه دې.وهوالموفق.

دَ حیله اسقاط په دائره کښې قران مجید کیښودل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دحیله اسقاط په دائره کښې قران مجید دَ نورو مالونو سره قبض کول راقبض کول او یو بل ته حواله کول لکه څنگه چه په حیله اسقاط کښې معمول دې آیا دا جائز دی؟ حال دا چه په فتاوی سمرقندیه کښې دَقرآن مجید تاوهلو ته هم جائز وئیلې شوې دی.آیا ددې نه منع کول جائزدی؟ بینوا توجروا.

المستفتی:مولانااسماعیل گاؤن الوچ سوات.

الجواب: فقیه ابو اللیث سمرقندی رحمه الله معتبرشخصیت دې.﴿۲﴾ .هغه چه کومه مسئله لیکلې ده هغه صحیح ده.هیڅ یو فقیه ددې تردید نه دې کړې.چونکه قرآن هم مالِ متقوم دې دا په فدیو کښې ورکول نه ممنوع دی او نه مطلوب دی.البته دَموقوف (وقف شوی) یا مملوکة الغیر مصحف تملیک او تملک

﴿۱﴾قال العلامة ابن عابدين رحمه الله: ويجب ان يدفعها حقيقة لا تحيلا ملاحظا ان الفقير اذا ابى عن الهبة الى الوصى كان له ذلك ولا يجبر على الهبة. (منة الجليل ص ٢٢٥)

﴿۲﴾قال الامام الفقيه محمد عبد الحى اللكهنوى: نصر بن محمد بن احمد بن ابراهيم ابوالليث الفقيه السمرقندى المشهور بامام الهدىٰ اخذ عن ابى جعفر الهندوانى عن ابى القاسم الصفار عن نصير بن يحىٰ عن محمد بن سماعة عن ابى يوسف وله تفسير القرآن، والنوازل، والعيون، والفتاوىٰ، وخزانة الفقه، وبستان العارفين، وشرح الجامع الصغير ، وتنبيه الغافلين وغير ذلك..... وقد طالعت من تصانيفه البستان وتنبيه الغافلين وخزانة الفقه و كلها مفيده.

(الفوائد البهية فى تراجم الحنفية ص ۲۹۱ حرف النون رقم:۴۸۵)

ممنوع دی. دغه شان دَبازاری قیمت نه زیاتی قیمت مقرر کول عبث او بې قاعدې حیله درحیله ده.(١) .وهوالموفق.

امحاء الخباط عن مسئلة حیلة الاسقاط

حیله اسقاط فقهاؤ په خپلو کتابونو کښې باقاعده طور سره ذکر کړې ده. او دَ هغې دپاره ئې شرطونه او طریقه کار هم جوړ کړې دې. لیکن عوامو په دې کښې ډیر مفاسد او شرعی محظورات داخل کړل. په دې بناء باندې بعضې خلقو دَدې په انکار کښې دومره سختئ نه کار واخستلو چه دَنفسِ حیله اسقاط نه منکر شول. تردې چه په کولو والا باندې ئې دکفر او بدعت فتوې اولګولې. او دَاصحاب السبت په حیلو باندې ئې قیاس کړه او فقهائې کرام هم دَدوی دَفتوؤ په ضد کښې راغلل. حضرت مفتی صاحب دامت برکاتهم دَ حیله اسقاط په حقیقت او مشروعیت باندې دامقاله شائع کړې وه. ددې باب سره دَ انتهائی مناسبت په وجه په فتاوی کښې شامل کولې شی.(ازمرتب).

(١) مفتی کفایت الله فرمائی (تنبیه) دا رسم په بعضې ځایونو کښې ادا کولې شی چه صرف یو قرانِ پاک یو فقیر ته ورکوی داسې ورته وائی چه قران مجید چونکه دَالله تعالی کلام دې نو ددې هډو څه قیمت نیشته (یعنی ډیر قیمتی دې) او ددې په وجه دَټولو مونځونو ، روژو ، او نورو واجباتو چه څومره اندازې کفاره دَمړی په ذمه وی. دَهغې ټولو په بدله کښې مونږ دَا قران درکوُو. اوفقیرئې قبلوی. داطریقه هم ناجائز ده. ځکه چه دا حضرات چه په فدیه کښې قرانِ مجید بې قیمته وائی خو چه کله دَفدیې دپاره اخستلو دپاره څی نودَروپئ په ځائې ئې په دولس آنې او دولس آنو په ځائې په لس آنې په جهګړو جهګړو واخلی. دَاخستلو په وخت ئې بې قیمته کیدل هیروی. اوداخو تقریباً محال دی چه که دوکاندار دَدې قیمت یوه روپئ اووائی نو دې دَقران مجید دَ قدر کولو په نظر سره دَخپل طرفنه دوه روپئ ورکړی. بهرحال دا قران مجید چه په کاغذ لیکلې شوې یا چهاپ شوې دې دا شرعاً مالِ متقوم دې او په کفاراتو او معاوضاتو کښې به ددې دَ اصل قیمت اعتبار وی. په دې وجه به دا دَ دومره مونځونو فدیه جوړیږی دَ څومره مونځونو دَفدیې پورې چه دَدې قیمت رسیږی

(کفایة المفتی ص١٥٧ ج۴ مجموعه دلیل الخیرات فی ترك المنکرات)

دَیو عاقل بالغ مسلمان نه چه قصداً یا بلا قصد څه مونځونه او روژې قضا شی نو په هغه باندې د قضا ادا کول فرض دی. او دَقضانه کولو په صورت کښې هغه ګنهګار دې. او کله چه دَ ژوندنه نااُمیده شی نو په هغه باندې دا وصیت کول ضروری دی چه دَده دَمنقوله او غیر منقوله مالونو دَ میراث دَ ۱/۳ حصې نه به دَهر مونځ او روژې په بدله کښې تقریباً دوه یا دوه نیم کلو غنم یا ددې قیمت مسکینانو ته ورکولې شی. او که دا وصیت ئې اونکړو نو ګنهګار مړشو. او که ددې سړی مال نه وو یا ۱/۳ حصه دَذمه فارغ کولو دپاره کافی نه وو، یا ئې دَفسق او جهل په وجه وصیت اونه کړو. نو وارثان وغیره دَده دَطرفنه باقاعده طور سره حیله اسقاط کولې شی. (ماخوذ از ردالمحتار ص ۴۹۲ جلد ۱)، ﴿۱﴾.

حیله هر مباح کار او خبرې ته وئیلې شی. چه دَهغې په ذریعې سره په خفیه انداز کښې یو مقصد ته رسیدل اوشی. صاحب دَمفردات فرمائی. الحيلة مايتوصل به الى حالة مافى خفية (ص۱۳۸). او ابن حجر رحمه الله فرمائی: هى مايتوصل به الى مقصود بطريق خفى (فتح البارى ص۲۷٤ جلد ۲)، او صاحب دالاشباه والنظائر فرمائی !هى تقليب المنكر حتى يهتدى الى المقصود (ص٤۱۷)،

پوهه شه چه دَحیلې ډیر قسمونه دی. په دې مقاله کښې صرف دوه قسمونه ذکر کیږی. اول حیله هغه ده چه دَحرام دَحلال والی او دَشریعت دَ حکم دَباطل کولو او ختمولو دپاره وی لکه څنګه چه اصحاب السبت، دَ ښکار دَ حلالولو دپاره کړې وه. (القرآن).

﴿۱﴾قال الحصكفى: ولو مات وعليه صلوٰت فائتة واوصىٰ بالكفارة يعطى لكل صلاة نصف صاع من بر كالفطرة........... ولو لم يترک ما لا يستقرض وارثه نصف صاع مثلاً ويدفعه لفقير ثم يدفعه الفقير ثم وثم حتى يتم. قال ابن عابدين: (قوله وعليه صلوٰت) اى بان كان يقدر على ادائها ولو بالايماء فيلزمه الايصاء بها والا فلا يلزمه..... يعطى عنه وليه اى من له ولاية التصرف فى ماله بوصاية او وراثة فيلزمه ذلک من الثلث ان اوصى..... واما اذا لم يوص فتطوع بها الوارث فقد قال محمد فى الزيادات انه يجزيه ان شاء الله...... نصف صاع من بر اى او من دقيقة او سويقة او صاع تمر الخ. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۵۴۱،۵۴۲ جلد ۱ مطلب فى اسقاط الصلاة عن الميت)

اوبعضې يهوديانو داحيله دَ وازګې دَحلالولو دپاره کړې وه.(بخاري). او داقسم حيله بغير دَشک نه حرامه ده. دويمه هغه حيله ده چه دَحرامو نه دبچکيدلو، دَ ذمې دَفارغ کيدلو او دَ واجباتو دَ اسقاط دپاره وی لکه چه حضرت ايوب عليه السلام کړې وه.قال الله تبارک وتعالى:وخذبيدک ضغثافاضرب بـه ولا تحنـث(سـورة ص۱)《۱》 اوپيغمبر عليه السلام دَيو ناواده کړی سړی مريض دپاره دَ زنا دَ حدجاری کولو دپاره کړې وه.قالوامارئينابا حدمن الناس من الضرمثل الذی هوبه لـو حملنـا اليک لتفسخت عظامه، ماهوالاجلدعلى عظم،فامررسول الله صلى الله عليه وسلم ان ياخذواله مائة شمراخ فيضربوه بها ضربة واحدة،(رواه ابوداؤد)،《۲》.

داحيله جائز ده،نه مخصوص ده نه منسوخ ده.اوهم دا دَحضرت عطاء او شعبی نه مروی ده،اوهم دا احنافو.شوافعو اوحنابلومختاره کړې ده.البته دَموالکو او سلفيانو پـه نزدمشروع نـه ده. (فليراجــع الى تفـــسيرالقرطبی ص ۲۱۳ جلد۱۵وشرح الاشباه للحموی ص۴۱۸وفتح الباری ص۲۷۵جلد۱۲).

داحيله اسقاط چه لکه څنګه پـه اصل کتبې ثابت ده دغـه شـان فقهائې کرامو هـم ددې پـه مشروعيت باندې تصريح کړې ده.فليراجــع الى ردالمحتــار ص۶۸۷ جلد۱،《۳》.والطحطاوی ص۲۶۳والشرح الکــبيرص۴۹۷وخلاصــة الفتاوی ص۱۵۳ جلد۱والبحر ص۹۱جلد۲والاشباه والنظائر ص۴۱۸ وغـير ذلک،البته ددې حيلې دَ مشروعيت دپاره څه شرائط دی چه دَهغې خيال ساتل ډير زيات ضروری دی.

《۱》(سورة :ص پاره:۲۳ آيت:۴۴)

《۲》(سنن ابی داؤد ص۲۶۶ جلد۲ باب فی اقامة الحد علی المريض)

《۳》قال ابـن عـابـدين: (قوله ولو لم يترک ما لا يستقرض الخ)فيستقرض قيمتها ويدفعها للفقير ثم يستوهبها منه ويتسلمها منه لتتم الهبة ثم يدفعها لذلک الفقير او لفقير آخر وهکذا فيسقط فی کل مرة کفارة سنة وان استقرض اکثر من ذلک يسقط بقدره وبعد ذلک يعيد الدور لکفارة الصيام ثم للاضحية الخ.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۵۴۲ جلد۱ قبيل باب سجود السهو)

اول داچه دَوصیت نه کیدلو په صورت کښې په وارثانو کښې نابالغه او غائب څوک نه وی ځکه چه دَ هغوی دَمال نه تبرع جائز نه ده.دویم داچه په قطار یا دائره کښې به مسکینان وی،مالدار ته ورکولو سره ذمه نه فارغیږی.دریم داچه دغه مسکین به حقیقتاً مالک جوړ وې صرف زبانی تملیک به نه کوې.

کما صرح به ابن عابدین فی منة الجلیل ص ۲۲۵ حیث قال ویجب ان یدفعها حقیقة لا تحیلاً ملاحظاً ان الفقیر اذا ابی عن الهبة الی الوصی کان له ذلک ولایجبر علی الهبة، انتهیٰ﴿۱﴾

او که داحیله په اشهرحج یعنی دَحج په میاشتو کښې اوشوه نو په دغه ټولو قبض کونکو باندې به باقاعده حج فرض شی بل ته بخلوسره حج دَدوی دَذمې نه نه ساقطیږی.نو په دې مروجه حیلو کښې ددې شرطونو او خاص طورسره دَ دریم شرط خیال نه ساتلې کیږی.لهذا په دې مروجه حیلې سره دَمړی ذمه نه فارغیږی.نوم ئې دَحیله اسقاط دې او په حقیقت حیله دَ استحصال ده.په اهلَ علم باندې ضروری دی چه ددې مفاسدو اصلاح اوکړی یا ددې حیلې مخ نیوې اوکړی چه عوام دَخوش فهمئ او خوش ظنئ نه بچ شی.﴿۲﴾.وهو الموفق.

په حیله اسقاط کښې دقران تاوُهل دَقرآن په بې عزتئ کښې نه راځی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ په ښار کښې چه کومه حیله اسقاط کیږی په هغې کښې قران پاک هم کیښودلې کیږی.ما ددې نه منع کړل خو فریق مخالف وائی چه داطریقه دَحضرت عمر رضی الله عنه نه ثابت ده.

﴿۱﴾(رسائل ابن عابدین ص۲۲۵ جلد ۱ منة الجلیل لبیان اسقاط ما علی اللمة من کثیر وقلیل)

(۲) **مفتی کفایت الله فرمانی**:اواضحه دې وی چه دَمذکوره عبارتونو نه ښکاره معلومه شوه چه دا فعل اسقاط دَوارث په ذمه واجب او ضروری نه دی بلکه محض تبرع ده. اودَمړی دَذمې فارغ کولو دپاره یوه حیله ده.که دا ضروری یاسنت اوګرلې شی نو ناجائز اوبدعت به وی لکه چه دَرسم نمبر۳ په بیان کښې دَطحطاوی دَعبارت نه صراحةً معلومه شوې دغه شان داهم ضروری ده چه دَمړی دَوصیت نه کولو په صورت کښې چه ترڅو ټول وارثان بالغ او حاضر نه وی دَمیراث نه به څه مقدار په اسقاط کښې نه ورکولې کیږی اودَثلث په وصیت کښې زائد علی الثلث او دَثلث نه په کم وصیت کښې زائد علی الوصیت به هم نشی ورکولې.که چرته ورکړی نو هغه به ئې ضامن وی (کفایت المفتی ص۱۵٦ جلد٤ ازمجموعه دلیل الخیرات فی ترک المنکرات).

ماپه جواب کښې راهِ سنت. کتاب دَحضرت ابوالزاهد سرفرازخان صفدر دامت برکاتهم پیش کړو لیکن هغوی وئیل چه مونږ دَ اردو کتابونه نه منو، نوکه تاسو دَ عربی کتاب حواله راولیږئ چه مخالف جماعت شکست اوخوری نوځه به ډیر مشکوریم؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مقبول الرحمن ضلع هزاره.

الجواب: قرآن هم مالِ متقوم دې لهذا دَدې اخستل خرڅول او ددې صدقه کول او هبه کول ټول هرڅه جائز دی نه په دې کارونو کښې اهانت شته اونه اهانت دَچامقصود وی. لهذا دَمصحف په ذریعې سره اسقاط کول منع نه دی. لکه څنګه چه ئې دَاسقاط په مال کښې کیښودل هم ضروری نه دی. (١) .فقط.

دَ غریب مسکین مړی دَطرفنه حیله اسقاط جائز ده

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو غریب مسکین عاجزه مړ شو څه مال ئې نیشته او وارثان ئې هم فقیران دی او دَمړی په ذمه باندې مونځونه روژې هم دی چه دَهغې دَفدیې ادا کولو نه عاجزه دی. اوس بعضې علماؤ فرمائی چه دَده دَطرفنه دې حیله اسقاط اوکړیشی او بعضې وائی چه داجائزنه ده. تفیصلی جواب راکړئ چه خدشات لرې شی. واجرکم علی الله

المستفتی: فیض الله متعلم حقانیه.....٧/جون ١٩٧٠ء.

الجواب: په مذکوره صورت کښې حیله جائز ده خو چه دَحیلې کولو په وخت کښې حقیقتاً تملیک مراد وی. حیلةً مراد نه وی.

---

(١) دَقران دَاجزاء تاوهل هم دَبعضې روایتونو نه ثابت دی او په دې سره توسل بالمصحف مقصود دی اوتوسل بالمصحف ثابت دی قال علیه الصلاة والسلام اللهم ارحمنی بالقران العظیم، اولکه څنګه چه په فتاوی سمرقندیه کښې دَحضرت عمر رضی الله عنه نه دَقران دَ اجزاؤ دوران ثابت دی نودغه شان واقدی هم په فتوح الشام، کښې ذکر کړې دی. فقال اخبره ابوعاصم عن ابن جریج عن ابن شهاب عن ابی سلمة عن ابی موسی قال فعل عمر رضی الله عنه ای دوران اجزاء القرآن.(ازمرتب)

اعـلـم ان للحيل انواعا منها ان تكون لتحليل الحرام كحيلة اصحاب السبت وهى حرام البتة، ومـنـهـا ان تـكـون لدفع المضرة كحيلة يوسف عليه السلام لا بقاء اخيه لئلا يصيبه اخـوته مضرة عند العود وهى جائزة لعدم الانكار عليها، ومنها ان تكون لتفريغ الذمة بلا حـرج كـحـيـلة ايوب عليه السلام وكذا حيلة النبى ﷺ للزانى الغير المحصن، وحيلة الاسـقـاط مـن قبيـل الاخيـر لانـه لـم يـمكنه الاداء لعجزه ولا الاسقاط لفقره فلا بد من الـحيلة تعاونا بالمسلم وصرح بجوازها الفقهاء ولم يصرح بعدم جوازه احد من الفقهاء والاحـنـاف فـلـيـراجـع الـى ردالمحتار ص٧٨٦ جلد ا ﴿١﴾ والهنديه ص ١٣٢ جلد ا ﴿٢﴾ والـطـحـطـاوى ص٢٦٣ ﴿٣﴾ والبـحـر ص ٩١ جلد٢ ﴿٤﴾ وهكذا فى غير واحد من كتب الفتاوىٰ . فقط

﴿١﴾ قـال الـعـلامة ابـن عـابـدين رحمه الله: فيستقرض قيمتها ويدفعها للفقير ثم يستوهبها ويتسـلمها منه لتتم الهبة ثم يدفعها لذلک الفقير او لفقير اخر. (ردالمحتار ص ٥٣٢ جلد ا مطلب فى اسقاط الصلاة عن الميت باب قضاء الفوائت)

﴿٢﴾ وفـى الهـنـديـه : اذا مـات الـرجل وعليه صلوٰت فائتة فاوصى بان تعطى كفارة صلوٰته يـعطى لكل صلاة نصف صاع من بر وللوتر نصف صاع ولصوم يوم نصف صاع من ثلث ماله وان لم يترک مالا يستقرض ورثته نصف صاع ويدفع الى مسكين ثم يتصدق المسكين على بعض ورثته ثم يتصدق ثم وثم حتى يتم لكل صلاة ما ذكرنا كذا فى الخلاصة.
(فتاوىٰ عالمگيريه ص ١٢٥ جلد ا الباب الحادى عشر فى قضاء الفوائت)

﴿٣﴾ قـال العلامة الطحطاوى: وان لم يف ما اوصى به الميت عما عليه اولم يكف ثلث ماله اولـم يـوص بشـئ واراد احـد التبـرع بـقليل لا يكفى فحيلته لا براء ذمة الميت عن جميع ما عـلـيـه ان يـدفـع ذلک الـمـقـدار اليسير بعد تقديره لشئ من صيام او صلاة او نحوه ويعطيه لـلـفـقـيـر بـقـصـد اسقاط ما يرد عن الميت فيسقط عن الميت بقدره ثم بعد قبضه يهبه الفقير لـلـولى او للاجنبى ويقبضه لتتم الهبة وتـملک ثم يدفعه الموهوب له للفقير ...... وهكذا يفعل مـراراً حتـى يسـقـط مـاكـان يـظـنـه عـلـى الميت من صلاة وصيام ونحوهما مما ذكرناه من الواجبات. (الطحطاوى على المراقى الفلاح ص ٤٣٩ فصل فى اسقاط الصلاة والصوم)

﴿٤﴾ قال العلامة ابن نجيم رحمه الله: اذا مات الرجل...... (بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

دَ مړی دَ طرفنه فديه او اسقاط باقاعده جائز دی

سوال:علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَ فديې او اسقاط په مينځ کښې څه فرق دې او دا دکوم آيت يا حديث نه ثابت دی؟ بينوا توجروا.

المستفتی:حافظ نورمحمد پيش امام مصری بانډه

نوشهره.....١٩٦٩ء/٥/٥.

الجـواب:دَفديې او اسقاط مطلب دا دې چه دَهرمونځ او هرې روژې نه به دَصدقة الفطر په مقدار بدل ورکړې.《١》 او دا فديه دَ روژې متعلق عبارةً او دَمونځ متعلق دلالةً ثابت ده.او دَحيله اسقاط نه قرآن او حديث ساکت دی.ليکن دَقران او حديث سره دَمنافی نه کيدلو په وجه باندې فقهائې کراموجائز کړې ده.خو چه کله دَ قاعدې مطابق وی او عدم جواز دَهيڅا مذهب نه دې.《٢》 وهوالموفق

(بقيه حاشيه) وعليه صلوات فائتة اواوصى بان يعطى كفارة صلاته يعطى لكل صلاه نصف صاع من بر وللوتر نصف صاع ولصوم يوم نصف صاع وانما يعطى من ثلث ماله وان لم يترك مالا تستقرض ورثته نصف صاع ويدفع الى المسكين ثم يتصدق المسكين على بعض ورثته ثم يتصدق ثم وثم حتى يتم لكل صلاة ما ذكرنا.

(البحر الرائق ص ٩٠، ٩١ جلد٢ باب قضاء الفوائت)

《١》 وفى الهنديه: اذا مات الرجل وعليه صلوٰت فائتة فاوصى بان تعطى كفارة صلواته يعطى لكل صلاة نصف صاع من بر وللوتر نصف صاع ولصوم يوم نصف صاع من ثلث ماله وان لم يترك مالا يستقرض ورثته نصف صاع ويدفع الى مسكين ثم يتصدق المسكين على بعض ورثته ثم يتصدق ثم وثم حتى يتم لكل صلاة ما ذكرنا كذا فى الخلاصة.

(فتاوىٰ عالمگيريه ص ١٢٥ جلد ١ الباب الحادى عشر فى قضاء الفوائت)

《٢》 قال العلامة ابن عابدين رحمه الله: ثم اعلم انه اذا وصى بفدية الصوم يحكم بالجواز قطعا لانه منصوص عليه واما اذا لم يوص متطوع بها الوارث فقد قال محمد فى زيادات انه يجزيه ان شاء الله تعالىٰ فعلق الاجزاء بالمشيئة لعدم النص وكذا علقه بالمشيئة فيما اذا اوصى بفدية الصلاة لانهم الحقوها بالصوم احتياطاً.

(ردالمحتار ص ٥٣١ جلد ١ مطلب فى اسقاط الصلاة عن الميت باب قضاء الفوائت)

دَ قبض نه پس فقیربال بچه دار ته دَ فدیې واپس او قصداً دَ قضا شوو مونځونو فدیه

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی.(۱).که یو بال بچه دار غریب سړې یا ښځه دَغربت په حالت کښې مړه شی.اودَمونځونو وغیره فدیې فقیران قبولې کړی او دَقبلولو نه پس ئې واپس کړی نو آیا داجائز دی یا نه؟
(۲).یو مسلمان سره دَپوهې قصداً عمداً دَمونځ روژې وغیره ادائیګی نه کوی نو آیا دَمرګ نه پس دَهغه دپاره فدیه ورکول جائز دی؟ بینوا توجروا.
المستفتی:ماسټرسمیع الرحمن ګمبت مردان...۱۹/جمادی الثانی ۱۴۰۲ھ.

الجواب:(۱)دا واپسی صحیح ده﴿۱﴾.(۲).دَجمهورو په نزد عمداً دَقضاشوؤ مونځونو او روژې فدیه ورکول صحیح دی.﴿۲﴾ خلافالابن تیمیه وغیره وهوالموفق

باقاعده طور سره حیله اسقاط مشروع ده بدعت نه ده

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ ځائې کښې حیله اسقاط کیږی چه دَمونځونو وغیره فدیه وی.ددې باره کښې دَفتاوی رشیدیه او احسن الفتاوی وغیره نه معلومیږی چه مذکوره حیله په خیرالقرون کښې نه وه. ددینه علاوه دَپاکستان دَعلماؤکراچئ ولاهور وغیره دیوبندیان، بریلیان، اواهل حدیث ټول اکثرپه رسالو او اشتهاراتوکښې بیانونه ورکوی، چه ددې عمل دَقران اوحدیث،عملِ صحابه اودَقرون ثلاثه نه څه ثبوت نیشته.

﴿۱﴾قال ابن شحنة: ویجوز الرجوع فی الهبة عندنا وان کان مکروها اذا کان ذلک بتراضیهما او بحکم الحاکم لقوله ﷺ الواهب احق بهبته ما لم یثب عنها ای ما لم یعوض...... وهب الموهوب له لآخر ثم رجع الواهب الاول له ان یرجع ایضاً (لسان الحکام فی معرفة الاحکام) (معین الحکام ص ۳۷۳ نوع فی الرجوع عن الهبة)

﴿۲﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: ولو مات وعلیه صلوات فائتة واوصی بالکفارة یعطی لکل صلاة نصف صاع من بر کالفطرة . قال ابن عابدین: (قوله یعطی) بالبناء للمجهول ای یعطی عنه ولیه ای من له ولایة التصرف فی ماله بوصایة او وراثة فیلزمه ذلک من الثلث اذا اوصی. (الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۵۴۱ جلد ۱ باب قضاء الفوائت)

اوۀ کوم عمل چه ثبوت نه وی نو هغه ثواب ګڼړل او التزام کول بدعت او واجب الاجتناب وی. لهذا بنده عرض کوی چه تاسو هم دې باره کښې څه اولیکئ او په دې بې مثله اجر کښې حصه واخلئ؟ ولاجر الآخرة اکبر.

المستفتی: عبدالرزاق اله ډنډ ډهیری ملاکنډ ایجنسی... ۱۰/فروری ۱۹۷۵ء.

الجواب: دا خبره دې واضحه وی چه بدعت دَهغه څیز نوم دې چه په خیرالقرون کښې نه بنفسه موجود وی او نه باصله موجود وی. او بیا هغه دین ګڼړلې کیږی. او چونکه دا حیله خو باصله راغلې ده. کمافی الاشباه. لهذا حیله اسقاط به بدعت نه وی، کما ورد فی القرآن فی حق ایوب علیه السلام وورد فی الترمذی فی حق الانصاری الغیرالمحصن، ددې وجې نه ټولو فقهائې کرامو دیته جائز وئیلې دی. فلیراجع الی باب قضاء الفوائت فی ردالمحتار والبحر والاشباه والنظائر وخلاصة الفتاوی والهندیه وفتح القدیر وغیره. خلافا للطائفة السلفیة النجدیة، البته ددې حیلې دپاره څو شرائط هم دی چه دَهغې رعایت اولحاظ کول ضروری دی.

منها ما ذکره العلامه ابن عابدین فی رسائله: ویجب الاحتراز من ان یلاحظ الوصی عند دفع الصرة للفقیر الهزل او الحیلة بل یجب ان یدفعها حقیقة لا تحیلا، ملاحظا: ان الفقیر اذا ابی عن الهبة الی الوصی کان له ذلک ولا یجبر علی الهبة انتهیٰ. مافی منة الجلیل ص ۲۲۵ جلد ۱

چونکه په مروجه حیله کښې داشرط مفقود دې لهذا داحیله به دَذمې دَفارغ کیدلو دپاره بې کاره وی فافهم، وهو الموفق.

په فدیو کښې حیله مروجه دَ مړی دَ ذمې فارغ کیدلو دپاره کافی نه ده

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَحیله اسقاط څه حکم دې چه کوم مړې مسکین وی اودَهغه دپاره حیله اوکړیشی اودَفدیې مقدار برابر کړیشی نود شریعت په دې کښې څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مولانا عبدالحلیم تخت بهائی مردان...... ۱۹۸۹ء/۲/۲.

الجواب: حیله اسقاط بذات خود جائزده دَقران، حدیث اوفقه حنفی نه ددې مشروعیت دَروښانه ورځ پشان ثابت دې البته ددې دَمشروعیت دپاره څه شرائط دی چه دَهغې لحاظ کول ډیر زیات ضروری دی. منهاالتملیک الحقیقی للمسکین والاجتناب عن الهزل والتملیک اللسانی کماصرح به فی رسائل ابن عابدین.(٢) خوچونکه په مروجه حیله کښې دا شرائط مفقود دی، لهذا مروجه حیله اسقاط دَمړی دَذمې دَفراغت دپاره بې کاره ده په اهلِ علم باندې لازم دی چه ددې مفاسدو اصلاح اوکړی یا ددې حیلې مخ نیوی اوکړی یعنی بغیر حیلې دې فدیه تقسیم کړی. وهوالموفق.

دَ حیله اسقاط نه پس دَفدیې دَمال نه دَ وارثانو خیرات کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که یو مړی دَ زر روپو دَخرچ کولو وصیت کړې وی لیکن بالغ وارثان خپل مینځ کښې مشوره اوکړی چه مونږ به دې مړی دپاره درې سوه روپۍ په فدیه کښې ورکړو. دَتدفین په ورځ دَحیله مروجه په بنیادیو څو کسان کیناستل چه په هغې کښې اکثر مالداران وی اوپه مروجه حیله کښې تملیکِ حقیقی هم مفقود معلومیږی دَمال دَ تاؤهلو په وخت کښې دَمال آخري قبض کونکي دَمړی وارث ته اووائی چه دامال تقسیم کړه او صدقه کړه نو قبض حاصل شی چه دا خو د آخري قابض ملک جوړیږی اودَفدیې معامله ختمه شوه نوآیا وارثان ددینه خیرات کولې شی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: حضرت مولانافضل مولاصاحب دلبوړی
مدرس دارالعلوم حقانیه ـ ٢٧/ربیع الاول ١٤٠٢ھ

الجواب: مروجه حیله دَ شرط نه موجود کیدلو په وجه دَ ذمې فارغ کیدلو دپاره

﴿١﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: فیستقرض قیمتها ویدفعها للفقیر ثم یستوهبها منه ویتسلمها منه لتتم الهبة ثم یدفعها لذلک الفقیر او لفقیر آخر.
(ردالمحتار ص ٥٣٢ جلد ١ باب قضاء الفوائت)

﴿٢﴾ (رسائل ابن عابدین منة الجلیل لبیان اسقاط ما علی الذمة من کثیر وقلیل ص ٢٢٥ جلد ١)

بې کاره ده لیکن داوارث ددې مخصوص مال بهرحال مالک دې امامن ابتداء لعدم صحة تملیک للغیر لاجل الهزل وامابتملیک القابض الاخیر علی تقدیرالجد. پس داوارث ددې مخصوص مال په رسمی یاغیر رسمی طریقه سره دَخیرات کولو مجازدې. وهوالموفق

دَ اسقاط یا حیله اسقاط د پاره قبرستان ته څیزونه وړل نه مطلوب دی او نه ممنوع دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که دَحیله اسقاط دپاره چرته قبرستان ته اجناس یعنی (مختلف څیزونه) یوسی یا هلته تقسیم نه شی آیا دا صحیح دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: مولوی عبدالعلی زیارت بلوچستان........ ۱۹۸۴ء/۱۰/۲.

الجواب: باقاعده طورسره دَاسقاط یا حیله اسقاط دپاره اجناس وغیره قبرستان ته وړل اوهلته تقسیم کول نه مطلوب شرعی دی اونه ممنوعِ شرعی دی چه کله دَ مفاسدو نه خالی وی. اوپه مصلحتونو باندې مشتمل وی. مثلاً په مصارفو باندې په باعزت طریقې سره په تقسیم کښې آسانی وی نوپه طریقِ اولی به ممنوع نه وی. **لانه اهون من الذهاب الی ارباب الاموال لحصول الاموال منهم للمدارس وغیرها لخلوه عن صورة السوال. وهوالموفق**

دَ قضائې عمری حدیث موضوعی او مردود دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَقضائې عمری مونځ چه هغې ته بعضې علماء بدعت وائی آیا ددې مونځ په شریعت کښې څه ثبوت شته یا نه؟ اوکوم حدیث چه په دلیل کښې پیش کوی ددې حدیث درجه څه ده؟ بینوا توجروا.

المستفتی: سعیدالرحمن مدرسه عربیه رائے ونډضلع لاهور.. ۱۹۸۸ء/۷/۲۰

الجواب: دامونځ چه دَمبتدعینو په نزد د قضائې عمریٔ سره نوم لری. مکروه او بدعتِ قبیحه دې نه دَقران پاک نه ددې مشروعیت ثابت دې او نه دَحدیث نه

واما حدیث من قضی صلوٰة من الفرائض فی آخر جمعه فی شهر رمضان کان ذلک جابراً لکل صلوٰة فائتة الیٰ سبعین فقال القاری فی الموضوعات الکبیر ص ۷۴ انه باطل قطعا لانه منا قض للاجماع علی ان شیئا من العبادات لا یقوم مقام فائتة سنوات، ثم لا عبرة بنقل النهایة ولا بقیة شراح الهدایة فانهم لیسوا من المحدثین ولا اسندو الحدیث الی احد من المخرجین، انتهیٰ﴿۱﴾.
اونه د فقهي په کتابونو کښې موجود دي:

واما روی عن ابی حنیفة انه قضی صلوٰة عمره فلیس المراد منه هذا بل هو قضاء الفوائت علی قدر الفوائت علی الزعمیة، وصرح الشامی فی ردالمحتار ان هذه الروایة لم تصح عنه فلیراجع الی ردالمحتار ص ۴۹۰ جلد ۱﴿۲﴾،
بلکه دمونځ دَحنفیه دَقواعدو نه هم مخالف دي.

من عدم اقتداء المفترض بالمتنفل وبمفترض وقت آخر ﴿۳﴾ وعدم جواز الاذان عند ادائها فی المساجد ﴿۴﴾. وهوالموفق

دَ قضاء عمرئ دَ مونځ هیڅ ثبوت نشته

سوال: علمائي دین دي مسئلي باره کښې څه فرمائی چه دَرمضان په آخرنئ جمعه کښې دَقضاعمرئ مونځ په شریعت کښې څه حیثیت لری.بعضي علماء دې باره کښې پوره دلیلونه بیانوی؟ بینوا توجروا.

المستفتی:شمس الحق متعلم حقانیه......۲۸/نومبر۱۹۷۴ء.

﴿۱﴾(الموضوعات الکبریٰ لملا علی قاری ص ۲۴۲ رقم الحدیث : ۹۵۳)
﴿۲﴾ (ردالمحتار ص ۵۱۶ جلد ۱ قبیل مطلب فی الصلاة علی الدابة باب الوتروالنوافل)
﴿۳﴾ قال العلامة ابن نجیم رحمه الله: ای وفسد اقتداء المفترض بامام متنفل او بامام یصلی فرضاً غیر فرض المقتدی الخ . (البحر الرائق ص ۳۶۰ جلد ۱ باب الامامة)
﴿۴﴾ قال العلامة ابن نجیم رحمه الله فالاذان للفائتة فی المسجد اولی بالمنع .
(البحر الرائق ص ۲۶۲ جلد ۱ باب الاذان)

الجواب: دا مونځ نه د قرآن او حدیث نه ثابت دې او نه د فقهائې کرامو نه مروي دې.

والاحادیث الواردة فیها موضوعة کما صرح به العلی القاری ﴿۱﴾ وغیره ﴿۲﴾ وماروی ان الامام اباحنیفة قضی صلوٰة عمره فعلی تقدیر الثبوت معناه قضاء صلواة جمیع العمر احتیاطا لاما فهمه المعبدون، بل هی مخالفة عن تصریحات الفقهاء لان فیها یوذن للفوائت عند الاداء فی المساجد وفیها عدم اتحاد صلوٰة الامام مع الماموم وایضا هی مخالفة عن حدیث لاکفارة لها الا ذلک، ثم هی مهلکة للعوام لانهم یعتقدون کفایتها کما لا یخفیٰ. وهوالموفق

﴿۱﴾ قال الملا علی القاری رحمه الله: حدیث من قضی صلاة من الفرائض فی آخر جمعة من شهر رمضان کان ذلک جابرا لکل صلاة فائتة فی عمره الی سبعین سنة، باطل قطعا لانه مناقض للاجماع علی ان شیئا من العبادات لا یقوم مقام فائتة سنوات ثم لا عبرة بنقل النهایة ولا ببقیة شراح الهدایة فانهم لیسوا من المحدثین ولا اسندوا الحدیث الی احد من المخرجین. (الموضوعات الکبریٰ ص ۲۴۲ رقم حدیث: ۹۵۳)

﴿۲﴾ قال العلامه عبد الحی اللکهنوی: وذکره الشوکانی فی الفوائد المجموعة فی الاحادیث الموضوعة بلفظ من صلی فی آخر جمعة من رمضان خمس الصلوات المفروضة فی الیوم واللیلة قضت عنه ما اخل به من صلوات سنة، وقال هذا موضوع بلا شک ولم اجده فی شیئ من الکتب التی جمع مصنفوها فیها الاحادیث الموضوعة ولکن اشتهر عند جماعة من المتفقهة بمدینة صنعاء فی عصرنا هذا وصار کثیر منهم یفعلون ذلک ولا ادری من وضع لهم فقبح الله الکذا بین انتهیٰ وقال العلامة الدهلوی فی رسالة العجالة النافعة عند ذکر قرائن الوضع الخامس ان یکون مخالفاً لمقتضی العقل و تکذبه القواعد الشرعیة مثل القضاء العمری ونحو ذلک انتهیٰ.

(مجموعه سبع رسائل ص ۵۳ الاثار المرفوعه فی الاخبار الموضوعة)

وقال الشاه عبد العزیز المحدث الدهلوی: الخامس ان یکون الحدیث مخالفا لمقتضی العقل والنقل وتکذبه القواعد الشرعیة مثل حدیث قضاء العمری ونحوه.

(العجالة النافعه ص ۳۰ بیان قرائن وضع الحدیث)

دَ قضائي عمری دلائل بې اصله او دَاحنافو دَ اصولو خلاف دی

سوال: ماقولکم ایها العلماء الکرام فی صلوٰة یصیلها الناس فی اخر جمعة من رمضان علی صورة قضاء خمس صلوات جماعة باذان واقامة لکل واحد منها ویسمونها بالقضاء العمری، فیبدء ون بصلوة الفجر ثم بالظهر وهکذا الی العشاء ثم فی آخرها یصلون الوتر بجماعة ویعتقدون بان القضاء علی هذه الهیئة تکون جابرة لمافات منهم فی العمر او فی سبعین سنة من الصلوة، وانها جبیرة لکل ما نقص منهم فی صلوة العمر. هل لهٰذه الصلواة اصل فی الشریعة ام هی بدعة مخترعة فی الدین؟ وهل یصح تمسکهم لجوازها بدلائل ذکروها فی الرسائل؟(۱) الاول ماروی ان النبی ﷺ قال من قضی خمس صلوٰة فی آخر جمعة من رمضان باذان واقامة کان جابرا لما فاته فی سبعین سنة،فان هذا الحدیث قد نقله صاحب النهایة فیعلم منه انه ثابت فیصح الاستدلال به وان کان ضعیفا، فان الضعیف من الاحادیث یحتج به فی فضائل الاعمال علی ما هو المصرح فی کتب الفن،(۲) والدلیل الثانی انه لو سلم ان الحدیث موضوع لکن یصح الاحتجاج به لما فیه من الترغیب الی الصلوٰة والعمل بالموضوع جائز فی الترغیب وکذا الوضع علی ما یعلم من ظاهر قوله علیه السلام من کذب علی الخ فانه کلمة علی تشعر بالضرر فیعلم منه ان الممنوع هو الکذب الذی فیه ضرر علی الدین فانه کذب علیه علیه السلام لا مافیه نفع للدین فانه کذب له لا کذب علیه. (۳)الدلیل الثالث: ان کثیرا من الاحبار والرهبان الذین لهم زهد فی الدنیا ورغبة فی الاخرة والتقویٰ والانابة الی الله قد فعلوها وواظبوا علیها فینبغی لنا ان نتبعهم فیها لقوله تعالیٰ

واتبع سبیل من اناب الخ(الایة) .(۴) الدلیل الرابع: ان النبی ﷺ کان شغل عن اربع صلوات یوم الخندق فقضاهن مرتبة فی وقت العشاء وفی حدیث اخر صلوا کما رأیتمونی اصلی رواه احمد وکذا ما وقع له علیه السلام فی لیلة التعرلیس یدل علی جواز هن فان فیهاقد فاتت منه صلوة الفجر فقضاها بعد ما طلعت الشمس بالجماعة باذان واقامة کما رواه مالک فی موطاه مرسلاً. (۵)الدلیل الخامس: ان هذه الصلوة قد ذکرها الفقهاء فی معتبرات کتب الفقه کالبحر والخلاصة والظهیریة وقاضی خان والدرالمختار وحاشیة ردالمحتار وفی فتاویٰ نورالهدیٰ ایضاً فیعلم منه ان لها اصلا فی الشریعة وثبوتا فی المذهب لا سیما وقد ذکروا ان اباحنیفة قد فعلها وقضی صلوات عمره هل یصح التمسک بهذه الدلائل ام لا؟ بینوا توجروا

المستفتی: شمس الحق متعلم حقانیه .... ۱۴ جنوری ۱۹۷۵ء

جواب: (الف) لا اصل لهذه الصلوة بل هو مخالف عن الاصول المرویة عن الاحناف مثل عدم التأذین عند القضاء فی المسجد کما فی البحر ﴿۱﴾ ولعدم صحة اقتداء المفترض بالمتنفل اوالمفترض لوقت آخر کما فی البحر وغیره ﴿۲﴾. وعدم جواز الاقتداء فی النوافل علی سبیل التداعی فی غیر التراویح والوتر انه مکروه بالمواظبة ﴿۳﴾. (ب) لیس بهم دلیل بل هو امر مخترع.

﴿۱﴾قال العلامة ابن نجیم رحمه الله: فالاذان للفائتة فی المسجد اولی بالمنع.
(البحر الرائق ص ۲۶۲ جلد ۱ باب الاذان)

﴿۲﴾ قال العلامة ابن نجیم رحمه الله: ای وفسد اقتداء المفترض بامام متنفل او بامام یصلی فرضا غیر فرض المقتدی الخ . (البحر الرائق ص ۳۶۰ جلد ۱ باب الامامة)

﴿۳﴾ قال العلامة ابن نجیم رحمه الله: ولو صلوا الوتر ..... (بقیه حاشیه به راروانه صفحه)

(٢) ہذا موضوع والموضوع لا يصح الاستدلال به لا فی الفضائل ولا فی غيره كما فی شرح النخبة وغيره ﴿١﴾ والكذب والاختلاق حرام مطلقا لعموم المحرم، وقال رسول الله ﷺ من حدث عنى بحديث يرى انه كذب فهو احد الكاذبين (مسلم) ﴿٢﴾ وفی رواية من قال عن مالم اقله الحديث وهو لمام. (٣) ليس بدليل مالم ينقل ولم يقرر. (٤) دال على القضاء دون الصلوٰة المسماة بالقضاء العمرى. (٥) جاز قضاء صلوٰة جميع العمر احتياطا فی رواية مرجوحة ولم يجز صلوٰة القضاء العمرى البتة. والثابت عن العبارات الامر الاول دون الثانی وللتفصيل مقام آخر. وهو الموفق

(بقيه حاشيه) بجماعة فی غير رمضان فهو صحيح مكروه كالتطوع فی غير رمضان بجماعة وقيده فی الكافی بان يكون على سبيل التداعی اما لو اقتدى واحد بواحد او اثنان بواحد لا يكره واذا اقتدى ثلاثة بواحد اختلفوا فيه وان اقتدى اربعة بواحد كره اتفاقا.

(البحر الرائق ص ٧٠ جلد٢ باب الوتر والنوافل)

﴿١﴾ قال العلامة اللكهنوى: اعلم انه قد صرح الفقهاء والمحدثين باجمعهم فی كتبهم بانه تحرم رواية الموضوع وذكره ونقله والعمل بمفاده مع اعتقادثبوته الا مع التنبيه على انه موضوع ويحرم التساهل فيه سواء كان فی الاحكام اوالقصص او الترغيب والترهيب او غير ذلک ويحرم التقليد فی ذكره و نقله الامقرونا ببيان وضعه بخلاف الحديث الضعيف الخ...... قلت قد ثبت من هذه الروايات ان الوضع على النبی ﷺ ونسبة مالم يقله اليه حرام مطلقا ومستوجب لعذاب النار سواء كان ذلک فی الحلال اوالحرام او ترغيب او ترهيب او غير ذلک فبطل ظن بعض الوضاعين الجهلة ان الكذب عليه ﷺ للترغيب والترهيب يجوز لانه كذب له لا عليه.

(مجوعه سبع رسائل للكهنوى ص ٩٠، تا ٩٨ الآثار المرفوعة فی الاخبار الموضوعة)

﴿٢﴾ (الصحيح المسلم ص٦ جلد١ باب وجوب الرواية عن الثقات وترک الكذابين والتحذير من الكذب على رسول الله ﷺ)

دَ بې اودسه ادا کړې شوو مونځونوباره کښې دَ معزول امام اطلاع او دَ قضاء کولو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ دَجمات نه یوامام معزول کړې شو دَهغه په ځائې بل امام جوړ کړې شو نودې معزول امام اووئیل چه ماتاسو ته دوه مونځونه بغیر اودسه کړی دی اوماته معلوم نه دی چه هغه کوم مونځونه وو. اوس به مقتدیان حضرات څه کوی اودکومو مونځونو ادا به کوی. ځکه چه څه دَخاص وخت دَمونځونو یقین نیشته دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی: متعلم جامعه حقانیه....۱۹۸۷ء/۲/۱۴.

جواب: جاز ان لا یعتمد علی قول هذا الفاسق نعم اذا کان متورعا فجاز الاعتماد کما فی الهندیه ص ۱ ۹ جلد ۱ فلیراجع ، فالورع ان یقضی صلوة یومین ﴿۱﴾ فافهم. وهوالموفق

﴿۱﴾ وفی الفتاویٰ الهندیه: لو قال صلیت بکم المدة علی غیر وضوه وهو ماجن لا یقبل قوله وان لم یکن کذلک واحتمل انه قال علی وجه التورع والاحتیاط اعادوا صلاتهم. (فتاویٰ عالمگیریه ص۸۷ جلد ۱ الفصل الثالث فی بیان من یصلح اماما لغیره)

باب الاستسقاء

د باران د پاره سورت یسین ویل اود اذان کولوطریقه مباح ده مستحب نه ده

سوال: علمائي دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د باران دپاره چه د استسقاء کوم مونځ مشهوردې آیا ددینه علاوه نورې طریقې هم ثابت دی؟ زمونږ ځائي کښې د بارانِ رحمت دپاره لاندینۍ طریقه اختیارولې شی.هغه دا چه د ماسخوتن د مانځه نه پس د جمات امام یا بل سړې سورت یسین د اول نه شروع کړی د اولنی مبین پورې ئې تلاوت کړی دهغې نه پس یو سړې د امام خوا کښې اودریږی اذان کوی. دهغې نه پس دجمات په جنوب مغرب طرف کښې اذان کولې شی، بیا بعد اذان جنوب مشرق ګوټ کښې اذان کولې شی،دغه شان شمال مشرق او بیا شمال مغرب ګوټ کښې اذان کولې شی،ددې نه پس امام چه په دریم ځل سورت یسین ابتداء نه دویم مبین پورې اووائی اوپه مذکوره طریقې سره پنځه کسان اذان کوی.دغه شان بیا دریم مبین پورې غرض د سورت یسین تر آخرنی مبین پورې دا اذانونه اوتلاوت کیږی.دهغې نه پس دعا کولې شی،د تپوس لائق کار دادې چه آیا مذکوره طریقه شرعاً صحیح اوجائزده؟ بینوا توجروا

المستفتی:مولوی اورنګزیب کریلیان هری پور ایبټ آباد..۱۹۸۴/ ۲/ ۷ء

الجواب: که دا عمل د عملیاتو په ارادې سره کوی نو نه مطلوب دې اونه ممنوع دې(۱) اوکه د مستحباتو نه د کیدلو په نیت ئې کوی نو بدعت دې(۲)

---

(۱) یدل علیه حدیث مسلم :عن عوف مالک الا شجعی قال لنا نرقی فی الجاهلیة فقلنا یا رسول الله کیف تری فی ذلک فقال اعرضوا علی رقا کم لابأس بالرقیٰ مالم یکن فیه شرک.(الصحیح المسلم ص ۲۲۴ جلد۲ باب جواز اخذ الاجرة علی الرقیة)

(۲) قال العلامه ابن نجیم :ولان ذکرالله تعالیٰ اذا .... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

بهرحال د وسائل مشروعه باوجود نور خودساخته وسائل په کار راوستل د مسلمانانو شایان شان نه دی وهوالموفق

صلوٰة استسقاء باجماعت کول د صاحبینو په نزد سنت مؤکده دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په مشکوة باب الاستسقاء کښې د عبدالله بن زید رضی الله عنه نه روایت دې

قال خرج رسول الله ﷺ با لناس الی المصلی یستقی فصلی بهم رکعتین جهر فیهما بالقراءة واستقبل القبلة یدعوا ورفع یدیه وحول رداءه حین استقبل القبلة متفق علیه

اوس سوال دادې چه د استسقاء مونځ به په جماعت سره اداکولې شی یا ځان ځانله؟ لهذا د فقه حنفی په رنړا کښې د استسقاء څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی عبدالستارتخت بهائی ضلع مردان ...ذیقعده ۱۴۰۲ھ

الجواب دامام ابو حنیفه رحمه الله په نزد باندې باجماعت مونځ کول سنت مؤکده نه دې کمااشار الیه صاحب الهدایه بقوله فعله مرة وترکه اخریٰ .وصرح به ابن الهمام وغیره ﴿۱﴾ اود صاحبینو په نزد سنت موکده دی:وهو مختار الطحاوی وقال الشیخ عبدالحق الدهلوی وعلیه الفتویٰ ﴿۲﴾ وهو الموفق.

(بقیه حاشیه)قصد به التخصیص بوقت دون وقت اوبشئ دون شئی لم یکن مشروعا حیث لم یرد الشرع به لانه خلاف المشروع .(البحرالرائق ص ۱۵۹ جلد ۱ باب العیدین)

﴿۱﴾قال العلامه مرغینانی: وقال یصلی الامام رکعتین لما روی ان النبی ﷺ صلی فیه رکعتین کصلاة العید رواه ابن عباس قلنا فعله مرة وترکه اخریٰ فلم یکن سنة .قال ابن الهمام :قوله ورسو ل الله ﷺ استسقیٰ ولم تروعنه الصلاة یعنی فی ذلک الاستسقاء فلایرد انه غیر صحیح کما قال الامام الزیلعی المخرج ولو تعدیٰ بصره الی قدر سطرحتی رأی قوله فی جوابهما قلنا فعله مرة وترکه اخریٰ فلم یکن سنةلم یحمله علی النفی مطلقا وانمایکون سنة ما واظب علیه الخ(هدایه فتح القدیر ص۵۸ جلد ۲ باب الاستسقاء)

﴿۲﴾وفی المنهاج: اعلم ان الصلوٰة فیه سنة مؤکدة.....(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

په صلوة الاستسقاء کښې مفتی به قول د صاحبینو دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د استسقاء په مونځ کښې د جماعت په باره کښې دامام ابوحنیفه اوصحابینو (رحمهم الله) په مینځ کښې اختلاف دې، په دې کښې مفتی به قول کوم یو دې. د معتمد کتابونو په حوالې سره د مُفتی به قول نشاندهی اوکړئ؟ بینوا توجروا

المستفتی: مولوی احمد صاحب بشام سوات.....۱۹۷۷ء/۱/۱۰/۱۹۱۱

الجواب: امام طحاوی رحمه الله په شرح معانی الاثار کښې د صاحبینو مذهب غوره کړې دې. اوشیخ عبدالحق محدث دهلوی رحمه الله فرمائی:

علی قولهما الفتویٰ عندالحنفية كما فی حاشية المشکواة باب الا ستسقاء.﴿۱﴾وفی ردالمحتار ص ۷۹۱جلد ۱ واختار القدوری قول محمد لا نه علیه السلام فعل ذلک نهر وعلیه الفتوی كما فی شرح دررالبحار.﴿۲﴾فافهم .وهوالموفق

(بقیه حاشیه) عند مالک والشافعی واحمد وابی یوسف و محمد فیصلی الامام رکعتین بجماعة یجهر فیهما بالقراء ة واختاره الطحاوی وقال الشیخ الد هلوی وعلیه الفتویٰ والوجه فیه ان النبی صلی الله علیه وسلم عند الخروج له لم یرجع بغیر صلاة الجماعة .وقال ابو حنیفة الصلوٰة فیه لیست بمسنونة كما فی مختصر القدوری و مراده انها لیست بسنة موکدة بدلیل تعلیل الهدایة حیث قال فعله مرة وترکه اخریٰ فلم یکن سنة.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۸۸ جلد ۳ باب ماجاء فی صلوٰة الاستسقاء)

﴿۱﴾قال العلامه الشیخ زینة المحدثین مولانا نصیر الدین الغورغشتوی: ونحن لا نمنعه ولکن نقول اذا اجتمع الناس للاستسقاء وخرجوا الی المصلی فلا ینبغی لهم الرجوع بغیر صلاة الجماعة...... ولهذا اختار الطحاوی قول الصاحبن وقال الشیخ الدهلوی علی قولهما الفتویٰ عند الحنفية.

(هامش غورغشتوی علی مشکواة المصابیح ص ۱۳۲ جلد ۱ باب الاستسقاء)

﴿۲﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۷۲۴ جلد۱ قبیل هل یستجاب دعاء الکافر باب الاستسقاء

د مسنون طریقهٔ استسقاء په موجودګئ کښې
د مشتبه طریقې نه بچ کیدل پکاردی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ د علاقې په خلقو کښې د استسقاء دپاره دا اصول دی چه ټول خلق جمع شی او ذکرشروع کړی، دغه شان یو مولوی صاحب وعظ هم کوی، اوبیا داخلق په اجتماعی طریقې سره د یو کلی نه بل کلی ته ځی. او اعلان کوی چه ددې کلی خلق هم مونږسره استسقاء اوکړئ دې دوران کښې څه غیبت او بې کاره مجلس نه وی صرف دالله تعالی ذکرکولې شی اوس بعضې علماء فرمائی چه دا بدعت دې. اوبعضې وائی چه ددې د بدعت کیدلو وجه داده چه د خلقو دخوراک انتظام کلی والا کوی او باران غوښتلو والا خو خوراک نه غواړی.ددې شرعی حیثیت واضح کړئ؟ بینوا توجروا

المستفتی: ولی محمد خان زی کلې بلوچستان.....۱۲\۲\۱۳۹۳

الجواب: چه کله د علماؤ په راهنمائئ کښې په مسنون طریقې سره استسقاء کول ممکن وی(۱) نوپه دې مشتبه کارکښې د پریوتلو هیڅ ضرورت نشته نعم لا یقال انها بدعة مالم یدخلوها فی الدین لان البدعة الاحداث فی الدین .قال رسول الله ﷺ من احدث فی امرنا هذا مالیس منه فهورد اوکما قال علیه الصلاة والسلام﴿۲﴾.وهوالموفق

په استسقاء کښې دوه رکعته باجماعت کول مفتی به قول دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د صلوة الاستسقاء په

﴿۱﴾قال الحصکفی: ویستحب للامام ان یا مرهم بصیام ثلاثة ایام قبل الخروج وبالتوبة ثم یخرج بهم فی الرابع مشاة فی ثیاب غسیلة او مرقعة متذللین متواضعین خاشعین لله ناکسین رؤسهم ویقدمون الصدقة فی کل یوم قبل خروجهم ویجددون التوبة ویستغفرون للمسلمین ویستسقون بالضعفة والشیوخ والعجائز والصبیان ویبعدون الاطفال عن امهاتهم الخ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۶۲۳ جلد ۱ باب الاستسقاء)

﴿۲﴾(مشکواة المصابیح ص۲۷ جلد ۱ باب الاعتصام بالکتاب والسنة)

باره کښې بعضې خلق وائي چه څلور رکعته کول پکاردی. دوه رکعته اول ځانله اوبیا دوه رکعته باجماعت. ځکه چه په دې کښې احتیاط دې. او بعضې وائی چه صرف دوه رکعته باجماعت ادا کول پکاردی. په دې کښې کوم یو قول صحیح دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: نا معلوم ....

الجواب: چونکه مفتی به قول د صاحبینو مذهب دې. لهذا دوه رکعته باجماعت کول پکاردی.

(فی الدر المختار مع ردالمحتار ص ۷۹۱ جلد ۱) وقالا تفعل کالعید ای بان یصلی بهم رکعتین بجماعة یجهر فیهما بالقراء ة بلا اذان ولا اقامة ثم یخطب الخ﴿۱﴾ وقال مولانا (نصیر الدین الغرغشتوی) فی حاشیة المشکواة ولکن نقول اذا اجتمع الناس للاستسقاء وخرجوا الی المصلی فلا ینبغی لهم الرجوع بغیر صلاة الجماعة ولهذا اختار الطحاوی قول صاحبین وقال الشیخ الدهلوی علی قولهما الفتویٰ عند الحنیفة﴿۲﴾. وهوالموفق.

﴿۱﴾(الدر المختار مع ردالحتار ص۷۲۳ جلد ۱ :مطلب هل یستجاب دعاء الکافر باب الاستسقاء)

﴿۲﴾وفی منهاج السنن : اعلم ان الصلوة فیه سنة مو کدة عند مالک والشافعی واحمد وابی یوسف و محمد فیصلی الا مام رکعتین بجماعة یجهر فیهما با لقراء ة واختاره الطحاوی وقال الشیخ الدهلوی وعلیه الفتویٰ والوجه فیه ان النبیﷺ عند الخروج له لم یرجع بغیر صلوٰة الجماعة .وقال ابو حنیفة الصلوة فیه لیست بمسنونة کما فی مختصر القدوری .ومراده انها لیست بسنة مؤ کدة بدلیل تعلیل الهدایة حیث قال فعله مرة وترکه اخریٰ فلم یکن سنة .وصرح المحقق ابن امیر الحاج فی الحلیة وغیره ان ابا حنیفة قائل بالجواز .وبالجملة ان الا ستسقاء عند ابی حنیفة هو الدعاء والا ستغفار لقوله تعالیٰ فقلت استغفروا ربکم انه کان غفاراً یرسل السماء علیکم مدراراً .حیث علق نزول المطر بالاستغفار دون الصلوٰة .فکان الاصل فیه الدعاء والاستغفار دون الصلوٰة وللناس ان یصلوا جماعة اووحدانا ویقتصروا علی الدعاء من غیر صلاة .ویؤیده مارواه سعید بن منصور فی سننه ان عمر خرج یوما یستسقی فلم یزد علی الا ستغفار فقالوا مارءیناک......(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

په استسقاء کښې باجماعت مونځ کول بدعت نه دې مشروع دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه استسقاء کښې باجماعت مونځ ثابت دې یا نه؟ او ائمه دین د استسقاء باجماعت مونځ باره کښې څۀ رائې لری؟ دلته یو مولوی صاحب باجماعت استسقاء ته بدعت او کولو والا ته بدعتی وائی. تفصیل ئې اولیکئ ډیره مهربانی به وی؟

واجرکم علی الله

المستفتی: نامعلوم.....

الجواب: مفتی به قول دادې چه مونځ به باجماعت کولې شی ﴿۱﴾ او بیا روستو به خطبه وی او د خطبې په ضمن کښې به تحویل رداء (څادر اړول) کیږی.

قال مولانا فی حاشیة المشکواة وللصاحبین ومن وافقهما ان یقولوا ثبت فی هذه الاحادیث الدعاء عن رسول ﷺ ونحن لانمنعه ولکن نقول اذا اجتمع الناس للاستسقاء وخرجو الی المصلی فلا ینبغی لهم الرجوع بغیر صلوٰة الجماعة فانه لم یثبت عن النبی ﷺ فی الصورة الرجوع بغیر صلوٰة الجماعة لهذا اختارا الطحاوی قول الصاحبین وقال الشیخ الدهلوی علی قولهما الفتویٰ عند الحنیفة﴿۲﴾.

وهو الموفق

(بقیه حاشیه)استسقیت فقال طلبت الغیث بمجا دیح السماء اللذی یستنزل به المطر. و المجادیح الا نواء کما فی القاموس .و کذا یؤیده ما رواه ابن ابی شیبةعنه الا کتفاء بالاستغفار وقداحتج البدر العینی بنحوستة عشر حدیثا بالمذهب ابی حنیفة فی علم سنیة الصلوة فیه.

(منهاج السنن شرح جامع السنن للترمذی ص۸۸ جلد ۳ باب ماجاء فی صلوٰة الا ستسقاء)

﴿۱﴾قال العلامه ابن عابدین رحمه الله :وقال محمد یصلی الامام أو نائبه رکعتین کما فی الجمعة ثم یخطب أی یسن له ذلک و الاصح أن أبا یوسف مع محمد نهز.

(ردالمحتارهامش الدرالمختار ص۲۲۳ جلد ۱ : باب الاستسقاء)

﴿۲﴾(حاشیه غورغشتیه علی مشکواة المصابیح ص ۱۴۴ جلد ۱ باب الاستسقاء)

د استسقاء د پاره یو عمل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه مارتونګ مولانا صاحب د بارانِ رحمت دپاره دا وظیفه ښائی چه د مونځ نه پس به ئې په سرتور سر دا لوستل.(وهو الذی ینزل الغیث من بعد ما قنطوا و ینشر رحمته، وهو الولی الحمید) او روستو خلقو به په جهرسره آمین وئیل، نوما هم د مولانا صاحب د ارشاداتو مطابق دا وظیفه اوکړه دباران د طلب دپاره، نو یو سړی راته اووئیل چه دا وظیفه په سر تور سر جمات کښې کول ممنوع دی او تکبردې نو آیا واقعی دا وظیفه ممنوع ده او تکبردې؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالحکیم شاه امام مسجد معیارمردان.... ۱۶\۷\۱۹۷۴

الجواب: که دا وظیفه بطورعمل اوکړې شی نو دعدم ایذاء په شرط صحیح ده﴿۱﴾ ولعل هذا هو مراد الشیخ الجامع .والشرط فی جواز العملیات هو عدم التصادم بالسنة لا ثبوتها بخصوصها بالسنة والدلیل علیه ما فی حدیث عوف بن مالک مرفوعا اعرضوا علی رقاکم لابأس بالرقیٰ ما لم یکن فیه شرک (رواه مسلم بحواله مشکواة ص۳۸۸ جلدا کتاب الطب والرقیٰ)﴿۲﴾.وهو الموفق

د استسقاء د مونځ د پاره دریو ورځو نه زیات وتل ثابت نه دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د استسقاء د مونځ دپاره خلق درې ورځو پورې اوځی او وائی چه د دریو ورځو نه زیات وتل جائز نه دی. آیا دا صحیح ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم........

﴿۱﴾قال العلامه ابن عابدین: وفی حاشیة الحموی عن الامام الشعرانی اجمع العلماء سلفاً وخلفا علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیره الا ان یشو ش جهر هم علی نائم او مصل او قارئ الخ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۸۸جلد ۱ مطلب رفع الصوت بالذکر)

﴿۲﴾(مشکواة المصابیح ص۳۸۸ جلد۱ : کتاب الطب والرقی :الفصل الا ول)

الجواب: درې ورځو پورې وتل د فقهاؤ نه منقول دی زیات نه ﴿۱﴾ وهو الموفق

د استسقاء په مونځ کښې د څادر اُلټه کولو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د استسقاء په مونځ کښې د څادر اُلټه کولو څه حکم دې؟ اوصحیح طریقه ئې څه ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: سید عمرخان هنګو

الجواب: په استسقاء کښې څادر اُلټه کول صرف د امام د پاره مستحب دی، د مونځ نه پس قلب رداء داسې کوی چه د څادر او چته حصه لاندې راشی او لاندینۍ حصه بره شی او چه ښی ګس ته او ګس ښی طرفته شی. کما فی ردالمحتار باب الاستسقاء ﴿۲﴾ وهوالموفق

د استسقاء په مونځ کښې اړولې لاسونو سره د دعا غوښتلو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه زمونږ کلی کښې زمونږ امام صاحب د استسقاء دعا غوښتلو دوران کښې لاسونه اُلټه کړل او دعا ئې اوغوښتله، آیا دا جائزدی؟ بینوا توجروا

المستفتی: نامعلوم.........

﴿۱﴾ قال الحصکفی: ویخرجون ثلاثة ایام لانه لم ینقل اکثر منها متتابعات. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۶۲۴ جلد۱ باب الاستسقاء)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن عابدین: (قوله خلافا لمحمد) فانه یقول یقلب الامام رداءه اذا مضی صدر من خطبته فان کان مربعا جعل اعلاه اسفله واسفله اعلاه وان کان مدوراً جعل الایمن علی الایسر والایسر علی الایمن وان کان قباء جعل البطانة خارجا والظهارة داخلا حلیه وعن ابی یوسف روایتان واختار القدوری قول محمد لانه علیه الصلاة والسلام فعل ذلک نهر وعلیه الفتویٰ کما فی شرح دررالبحار قال فی النهر واماالقوم فلا یقلبون اردیتهم عند کافة العلماء خلافا لمالک. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۶۲۴ جلد۱ باب الاستسقاء)

الجواب: داهم جائز دى، رواه ابوداؤد ﴿۱﴾ وهو الموفق

د صلوة الاستسقاء د پاره صحرا ته وتل بهتر دى

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائى چه د استسقاء مونځ کوم ځائې کول پکار دى؟ آيا صحرا طرف ته وتل ضرورى دى؟ بينوا توجروا

المستفتى: سلطان على خان بنوں

الجواب: صحرا طرف ته وتل بهتر دى (شامى)﴿ ۲﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ عن انس ان النبى ﷺ كان يستسقى هكذا يعنى ومد يديه و جعل بطونهما مما يلى الارض حتى رايت بياض ابطيه. (سنن ابى داؤد ص ۱۷۲ جلد ۱ باب رفع اليدين فى الاستسقاء)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن عابدين: (قوله ويخرجون) اى الى الصحراء كما فى الينا بيع اسمعيل وهذا فى غير اهل المساجد الثلاثة.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۲۴ جلد ۱ باب الاستسقاء)

...

باب سجود السهو

چه د اولنی رکعت نه پس امام په قعده کینی او فتح اخستلو سره پاڅی نود سجده سهو څه حکم دې؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دوه یا څلور رکعته فرض مونځ کښې امام د اولنی رکعت د دویمې سجدې نه پس په قعده باندې کیناستلو او مقتدیان ټول اودریدل اود مُکبر په فتحه باندې امام د قعدې نه قیام ته لاړلو. اوس به امام سجده سهو کوی یا نه؟ بینوا توجروا
المستفتی: ماسترحزب الرحیم.....۱۹۷۷ء۱۹۱۹۱

الجواب: که دا قعده (د اولنی رکعت نه پس) اوږده وی د جلسهٔ استراحت د مقدارنه زیاته وی سجده سهو لازم ده ګنې لازم به نه وی.

کمافی ردالمحتار ص ۳۱۵ جلد ا وکذا القعدة فی آخرالرکعة الاولیٰ او الثالثة فیجب ترکها ویلزم من فعلها ایضاً تاخیر القیام الی الثانیه او الرابعة عن محله وهذا اذا کانت القعدة طویلة اما الجلسة الخفیفة التی استحبها الشافعی فترکها غیر واجب عندنا بل هو الافضل ﴿ا﴾ فافهم. وهوالموفق

د مسبوق د پاره د ماښام بقیه دوه رکعتونو په مینځ کښې قعده نه کولو سره سجده سهو ضروری ده

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یوسړې د ماښام په مونځ کښې خاص په هغه وخت کښې شامل شو چه امام دوه رکعته کړی وو. دا سړې به دصاحبینو د مذهب مطابق خپل باقی مونځ داسې پوره کوی چه دسلام نه پس مسبوق یورکعت اوکړی قعده به کوی. او د تشهد نه پس به دخپل باقی رکعت دپاره پاڅی او د امام اعظمؒ په مذهب باندې به د باقی

﴿ا﴾ (ردالمحتار ص۳۴۷جلد ا باب صفة الصلاة قبیل مطلب مهم فی تحقیق متابعة الامام)

دوارو رکعتونو په مینځ کښې قعده نه کوی، اوس سوال دادې که یو سړې همیشه دپاره د صاحبینو په مذهب باندې عمل کوی لیکن چرته یو وخت کښې په اولنی رکعت باندې سهواً اودریدلو یعنی چه قعده ئې هیره شوه نو دې صورت کښې د سجده سهو څۀ حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: صاحبزاده محمد صالح ډوډهیرصوابی.... ۱۹۸۴،۱۲،۱۵

الجواب: چونکه علامه شامی وغیره دامام محمد رحمه الله قول صحیح ګرځولې دې. کما فی ردالمحتار ص۴۱۹ جلد۱ ﴿۱﴾ اعتماد دامام محمد رحمه الله په قول باندې دې،نو په مذکوره صورت کښې به سجده سهو کول ضروری وی.وهوالموفق

د پنځم رکعت نه چه تشهد د پاره واپس شی او سجده سهو اونه کړی نومونځ واجب الاعاده دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د آخری تشهد په ځائې امام د پنځم رکعت دپاره اودریږی اومقتدی ورته فتحه ورکړی او امام سمدستی د تشهد دپاره واپس شی اوسجده سهو هم هیره کړی نوپه دې صورت کښې مونځ کیږی که نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالرؤف شین باغ خورد اټک... ۱۹۹۰،۱،۹،۵

الجواب: دا مونځ واجب الاعاده دې.په صورت مسئوله کښې سجده سهو لازمیږی.رد المختار وغیره، ﴿۲﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾ قال العلامة الحصكفی رحمه الله: والمسبوق من سبقه الامام بها او ببعضها وهو منفرد ...... ویقضی اول صلاته فی حق قرأة وآخرها فی حق تشهد فمدرک رکعة من غیر فجر یاتی برکعتین بفاتحة وسورة وتشهد بینهما وبرابعة الرباعی بفاتحة فقط ولا یقعد قبلها . قال الشامی(تحت قوله ویقضی اول صلاته فی حق قرأة) وفی الفیض عن المستصفی لو ادرکه فی رکعة الرباعی یقضی رکعتین بفاتحة وسورة ثم یتشهد ثم یاتی بالثلاثة بفاتحة خاصه عند ابی حنیفة وقال رکعة بفاتحة وسورة وتشهد ثم رکعتین اولاهما بفاتحة وسورة وثانیتهما بفاتحة خاصة وظاهر کلامهم اعتماد قول محمد .
(فتاوی شامیه ص ۳۴۱ جلد ۱ باب الامامة مطلب فی المسبوق والمدرک واللاحق)

﴿۲﴾ قال العلامة الحصكفی رحمه الله: وتعاد وجوبا...... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

په مونځ کښې بغیروجې نه قصداً سجده سهو کولوسره مونځ کښې نقصان نه راځی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه که یو سړې بغیر ضرورته یعنی بغیر د سهو اونسیان نه قصداً عمداً سجده سهو اوکړی نوآیا مونځ به صحیح وی یا نه؟ بینوا توجروا

المستفتی حاجی محمد قاسم عزیز بټهی روډ نوشهره صدر.... ۱۷\۱۱\۱۹۹۰

الجواب: دا سړې به د سلام اړولو سره د مونځ نه اوځی او مونځ به ئې پوره شی نوبې ځایه سجده سهو کولو سره دده مونځ ته نقصان نه رسیږی. وهوالموفق

سجده سهو هیره شی نو دمونځ اعاده واجب

ده اود مونځ دواړه سجدې فرض دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه (۱) په یو مونځ گذار باندې سجده سهو لازم شوې ده لیکن سجده سهو ترې هیره شوه سلام ئې اوگرځولو. دجمات نه بهر اووتلو خبرې اترې ئې اوکړې ناځاپه ورته یاد شو چه سجده سهو ئې پریخې ده. نواوس د مونځ اعاده واجب ده که نه؟

(۲) په مونځ کښې یوه سجده فرض ده یا دواړه فرض دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: قاضی جبرائیل غورزئی پایان کوهاټ.... ۲۴\شعبان ۱۴۰۹ھ

الجواب: (۱) په ده باندې اعاده واجب ده فرض نه ده.

لانه ترک الواجب وهی سجده السهو کما فی ردالمحتار ص ۳۰۹ جلد ۱ باب السهو، وهل تجب الاعاده بترک سجود السهو لعذر کما لو نسیه والذی یظهر الوجوب کما هو مقتضی اطلاق الشارح لان النقصان لم ینجبر بجابر

(بقیه حاشیه) فی العمد والسهو ان لم یسجد له وان لم یعدها یکون فاسقا آلما وکذا کل صلاة ادیت مع کراهة التحریم تجب اعادتها.

(الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۳۳۶،۳۳۷ جلد ۱ کل صلاة ادیت مع کراهة التحریم تجب اعادتها باب صفة الصلاة)

وان لم یاثم بترکه فلیتامل ﴿١﴾.

(٢) په ټولو معتبرات فقه کښې لیکلی دی چه دواړه سجدې فرض دی.﴿٢﴾ فلیراجع. وهو الموفق

په نفل مونځ کښې سجده سهو،آخری قعدې نه د پاڅیدلو او د نابالغه مونځ کونکی مخې ته د تیریدلو مسئلې

سوال: علمائې دین لاندینو مسئلو باره کښې څه فرمائی:

(١) په نفل مونځ کښې سجده سهو لازمیږی یا نه؟

(٢) چه د مونځ په سنتو کښې داسې الفاظ اووئیلې شی چه دهغې په معنی کښې تغیرفاحش واقع شی نو مونځ فاسدیږی یا نه؟

(٣) آخری قعده کښې تشهد لوستلونه پس په هیره سره اودریدلو اود رکوع کولونه مخکښې ورته یاد شی نو دوباره به په قعده کښې تشهد لولی یا نه؟

(۴) د نابالغه مونځ کونکی مخې ته تیریدل جائز دی یا نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: امان الله بډهـ بیرپشاور....١٩٨٩ء\١٣\٣٠

الجواب: (١) دسهوې اوسجده سهوې حکم په فرض اونفل مونځ کښې یوشان دې.﴿٣﴾ (٢) د مونځ په مفسداتو کښې تفاوت نه وی.﴿۴﴾ (٣) درود شریف نه به شروع کوی.﴿۵﴾

﴿١﴾(ردالمحتار ص٣٣٧ جلد ١ باب صفة الصلاة مطلب واجبات الصلاة)

﴿٢﴾ وقال فی الهندیه: (ومنها السجود) السجود الثانی فرض کالاول باجماع الامة (فتاویٰ هندیه ص ٧٠ جلد ١ الباب الرابع فی صفة الصلاة)

﴿٣﴾قال العلامة الحصکفی رحمه الله: والسهو فی صلاة العید والجمعة والمکتوبة والتطوع سواء. (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص ۵۵٦ جلد ١ باب سجود السهو)

﴿۴﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: السنة فی تسبیح الرکوع سبحان ربی العظیم الا ان کان لا یحسن الظاء فیبدل به الکریم لئلا یجری علی لسانه العزیم فتفسد به الصلاة کذا فی شرح درر البحار فلیحفظ. (ردالمحتار ص٣٦۵ جلد ١ مطلب فی اطالة الرکوع للجائی باب صفة الصلاة)

﴿۵﴾قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: (قوله عادسلم) ای عاد للجلوس لما مر ان مادون الرکعة محل للرفض وفیه اشارة الی انه لا یعید التشهد وبه صرح فی البحر.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۵۵٣ جلد ١ باب سجود السهو)

(۴) ممنوع دی ﴿۱﴾ وهو الموفق

که سجده پاتې شی او رکوع کښې یاده شی نوڅه به کوی؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه که د مونځ گذار نه یوه سجده پاتې شی او رکوع ته اورسیدو چه ورته یاد شو. نوآیا هغه رکوع اوکړی او قومه اوکړی بیا درې سجدې اوکړی اوپه آخره کښې سجده سهو اوکړی او یا ددې د اداکولوڅه طریقه ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: اکرام الحق ای۲۳۶\ راولپنډی.... ۱۳\۱۱\۱۹۷۲

الجواب: که رکوع کښې یاد راتلوسره سجدې ته د رکوع نه لاړشی نوبیا هم څه حرج نشته (فی القول الاصح) (ردالمختار ص۴۳۱ جلد۱) ﴿۲﴾ وهوالموفق

د سجده سهوکونکی امام د اولنی سلام سره د مسبوق اودریدل د واجبو پریخودل دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه مسبوق د امام د اولنی سلام شروع کولوسره اودریږی (برابره خبره ده که دامام په سجده سهو کولو باندې واپس راشی اوپه ده باندې سجده سهو لازم نه وی نو راننشی نو دده اولنی سلام گرځولوسره د باقی مونځ دپاره) اودریدل خلاف سنت دی یا خلافِ واجب؟ بینوا توجروا

المستفتی: اکرام الحق محله قطب الدین راولپنډی .... ۱۳\۱۱\۱۹۷۲

﴿۱﴾ قال العلامة الحصکفی رحمه الله: وان اثم المار لحدیث البزار لو یعلم المار ماذا علیه من الوزر لو قف اربعین خریفا فی ذلک المرور. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۴۷۰ جلد ا لا تفسد باب مایفسد الصلاة وما یکره فیها)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن عابدین رحمه الله: لو ترک سجدة من رکعة ثم تذکرها فیما بعدها من قیام او رکوع او سجود فانه یقضیها و لا یقضی مافعله قبل قضائها مما هو بعد رکعتها من قیام او رکوع او سجود بل یلزمه سجود السهو فقط.

(ردالمحتارهامش الدرالمختارص ۳۳۱ جلد ا باب صفة الصلاة)

الجواب: په ترک واجب کښې مبتلا شوې دې (ردالمختار ص۵۵۹ جلد۱)**(۱)** چه کله بغیر ضرورته وی. وهوالموفق

د اخترونو په مونځونو کښې د کثرت جماعت په وجه د سجده سهو نه کولو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه داخترونو په مونځ کښې تکبیرات زوائد چه واجب هم دی. داپه دویم رکعت کښې اونه وائی او رکوع ته لاړشی. نودې صورت کښې سجده سهو واجب شوې ده یا نه؟ اوکه سجده سهو اونکړی نو مونځ فاسد شو یانه؟ بینوا توجروا

المستفتی: قاری محمد افضل فاروقی واه کینټ... ۱۲\۸ اگست ۱۹۸۴ء

الجواب: په دې امام سجده سهو واجب وه لیکن د اختر مونځ کیدلو په وجه ساقط ده. (شامی) **(۲)** وهوالموفق

په سجده سهو کښې به یوطرف ته سلام گرځوی یا دواړو طرفونو ته؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه که یو سړې دسجده سهو دپاره دواړو طرفونو ته سلام اوګرځوی نوآیا مونځ به صحیح وی؟ حال داچه مفتی اعظم هندوستان مفتی کفایت الله صاحب دعدم جواز اوحضرت تهانوی صاحب د جواز قائل دی؟ بینوا توجروا

المستفتی محمد اسماعیل شریک موقوف علیه دارالعلوم حقانیه ۱۴\شوال ۱۴۰۵ھ

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: (قوله وکره تحریما) ای قیامه بعد قعود امامه قدر التشهد لو جوب متابعته فی السلام. (ردالمحتار ص ۳۴۲ جلد ۱ مطلب فیما لو اتی بالرکوع او السجود او بهما مع الامام او قبله او بعده باب الامامة)

﴿۲﴾ قال العلامه حصکفی: والسهو فی صلوة العید والجمعة والمکتوبة والتطوع سواء والمختار عند المتاخرین علمه فی الاولین لدفع الفتنة کمافی جمعة البحر واقرة المصنف وبه جزم فی الدرر، قال ابن عابدین شامی: الظاهر ان الجمع الکثیر فیما سواهما کذلک کما بحثه بعضهم وکذا بحثه الرحمتی الخ. (الدرالمختار مع ردالمحتار ص۵۵۶ جلد۱ باب سجود السهو)

الجواب: صاحب دهدایې دواړو طرفونو ته سلام ګرځول مختار کړی دی، لیکن جمهور علماء صرف یو طرف ته سلام ګرځول مختار کړی دی (کما فی ردالمحتار ص۵۱۸ جلد۱ فلیراجع) ﴿۱﴾

نوټ: په دې حکم کښې د مقتدی اومنفرد وغیره فرق منقول نه دی وهوالموفق

په وترو کښې د فاتحې نه پس د قنوت د پاره لاسونه اوچت کړل نو سورت وئیل وریاد شو اوسورت ئې اولوستلو نوسجده سهو واجب نه ده

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه که وِتر کونکې دریم رکعت کښې سورت فاتحه اولولی اوبیا لاسونه اوچتوی چه الله اکبر اووائی، بیا ورته ضم د سورت یاد شی او سورت اولولی اوبیا لاسونه اوچت کړی او قنوت شروع کړی نودې صورت کښې به سجده سهو واجب وی یا نه؟ بینوا توجروا

المستفتی: ننګ اسلاف اصلاح الدین ډنی آنی خان. یکم ربیع الاول۱۴۰۲ھ

﴿۱﴾ قال العلامة ابن عابدين رحمه الله: (قوله واحد) هذا قول الجمهور منهم شيخ الاسلام وفخر الاسلام وقال فى الكافى انه الصواب وعليه الجمهور واليه اشار فى الاصل الا ان مختار فخر الاسلام كونه تلقاء وجهه من غير انحراف وقيل يأتى بالتسليمتين وهو اختيار شمس الائمة وصدر الاسلام اخى فخر الاسلام وصححه فى الهداية والظهيرية والمفيد والينا بيع كذا فى شرح المنية قال فى البحر وعزاه اى الثانى وفى البدائع الى عامتهم فقد تعارض النقل عن الجمهور (قوله عن يمينه) احتراز عما اختاره فخر الاسلام من اصحاب القول الاول كما علمته وفى الحلية اختار الكرخى وفخر الاسلام وشيخ الاسلام وصاحب الايضاح ان يسلم تسليمة واحدة ونص فى المحيط على انه الاصوب وفى الكافى على انه الصواب قال فخر الاسلام وينبغى على هذا ان لا ينحرف فى هذا السلام يعنى فيكون سلامه مرة واحدة تلقاء وجهه وغيره من اهل هذا القول على انه يسلم مرة واحدة عن يمينه خاصة ، والحاصل ان القائلين بالتسليمة الواحدة قائلون بانها عن اليمين الا فخر الاسلام منهم فانه يقول انها تلقاء وجهه وهو المصرح به فى شروح الهداية ايضا كالمعراج والعناية والفتح.
(ردالمحتار هامش الدر المختار ص۵۴۵ جلد۱ باب سجود السهو)

الجواب: په صورتِ مسئوله کښې د قواعدو مطابق سجده سهو نه واجبیږی.﴿١﴾ وهوالموفق

که په نفلو او تراویح کښې د دوه رکعته نیت اوکړو اوڅلورنې اداکړل نوسجده سهو واجب نه ده

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه يوحافظ قرآن د دوه رکعته نيت اوکړو اوڅلور رکعته ئې اداکړل اوپه آخر کښې ئې سجده سهو اوکړه آيا دا مونځ اوشو؟ دغه شان د څلورو رکعتو نيت کولو نه بغير څلور رکعته کول صحيح دی يانه؟ اوسجده سهو وغيره واجب ده يانه؟ بينوا توجروا

المستفتی: سبزعلی باجوړايجنسی....١٥\١١شوال ١٣٩٥ھ

الجواب: په نفلو او تراويح کښې د دوه رکعتو اوڅلور رکعتو دنيت حکم يوشان دې. دا مخالفت څه نقصان ورکونکې مخالفت نه دې. (فليراجع الى شرح الكبير ص٣٤٠. ٣٤١) ﴿٢﴾ وهوالموفق

﴿١﴾ سجده سهو په يو رکن کښې په دومره تاخير کولو سره واجب کيږی چه په هغې کښې مسنون طريقې سره د مونځ ورکوټې رکن مثلاً سجده يا رکوع اداشی اوپه صورت مسئوله کښې صرف د..الله اکبر.. په اندازې وئيلو وخت لګيدلې دې چه په مسنون سجده يې رکوع باندې د خرچ کيدلو والا وخت نه ډير کم دې. لهذا په دې تقديم اوتاخير کښې سجده سهو واجب نه ده

قال العلامه سيد احمد الطحطاوى: ومن الواجب تقديم الفاتحة على السورة وان لا يؤخر السورة عنها بمقدار اداء ركن وقال فى آخر الباب ولم يبنوا قدر الركن وعلى قياس ما تقدم ان يعتبر الركن مع سنته وهو مقدر بثلاث تسبيحات.

(الطحطاوى على مراقى الفلاح ص٢٦٠، ٢٧٣ باب سجود السهو)

﴿٢﴾ قال العلامه ابراهيم الحلبى: وان شرع فى التطوع بنية الاربع اى بنية ان يصلى اربع ركعات ثم قطع اى افسدها شرع فيه قبل اتمام شفع لايلزمه الا شفع اى الاقضاء شفع عند ابى حنيفة ومحمد خلافاً لابى يوسف فان عنده يلزمه قضاء اربع فى رواية وانما قيدنا بقبل اتمام شفع لانه لو افسد بعد اتمامه فان كان قبل القيام الى الثالثة يلزمه شفع واحد عنده وعندهما لا يلزم شيئ وان كان بعد القيام اليها لزمه قضاء شفع اتفاقا والاصل ان كل ركعتين من النفل صلاة على حدة والقيام الى الثالثة كتحريمة مبتدأة اتفاقا.

(غنية المستملى المعروف بالكبيرى ص٣٧٧ فصل فى النوافل)

چه آخری قعده پریږدی او دوه(۲) رکعته ورسره ختم کړی نو سجده سهو کول ضروری دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړی دڅلور رکعته فرض مونځ نیت اوتړی بیا آخری قعده هیره کړی او پاڅی اوبیا دوه رکعته نور ورسره یوځائې اومونځ پوره کړی آیا داسې کول به صحیح وی؟ اود سجده سهو څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی محمد عظیم ،عبدالخیلی لکی مروت...۱۹ مارچ ۱۹۸۴ء

الجواب: دامونځ صحیح دې او سجده سهو کول ضروری دی ﴿۱﴾ ،ماخوذ ازشرح کبیری ص ۳۷۸، اودا شپږ واړه رکعتونه ټول په ټوله نفل دی البته که دې سړی په څلورم رکعت باندې قعده قصداً پریخې وی نو سجهده سهوه پرې واجب نه ده ﴿۲﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾ قال العلامة الحلبی: وان سها عن القعدة الاخیرة فی ذوات الاربع وقام الی الخامسة یعود الی القعدة مالم یسجد للخامسة لانها فرض فرفض لاجلها عند التمکن من اصلاحها ماهو محل الرّفض وهو مادون الرکعة ویتشهد ویسلم ویسجد للسهو لتاخیر القعدة وان قید الرکعة الخامسة بالسجدة بطل فرضه وتحولت صلوته نفلا عند ابی حنیفة وابی یوسف...... وعلیه ان یضم الیها ای الی الخامسة رکعة سادسة عندهما خلافا لمحمد لیصیر متنفلا بست رکعات لان التنفل بالوتر غیر مشروع عندنا...... ویسجد للسهو وهو قول بعض المشائخ وفی النهایة والاصح انه لا یسجد وکذا قال ابن الهمام الصحیح انه لا یسجد لان النقصان بالفساد لا ینجبربالسجود وقد یقال الفساد لصفة الفریضة لا لاصل الصلاة فینجبر النقصان الواقع فی اصلها لترک الواجب سهواً بالسجود .(غنیةالمستملی المعروف بالکبیری ص ۴۳۳ فصل فی سجود السهو)

﴿۲﴾ قال العلامه شرنبلالی: ولا یسجد فی الترک العمد للسهو لان سجود السهو عرف جابراً للفائت سهو او شرعا والعمد اقویٰ فلا ینوب سجود السهو عنه ولانه متعمد فیستحق التغلیظ بالاعادة ثم بین ضعف القول بالسجود لما ترک عمدا بصیغة التمریض بقولنا قیل...... سئل فخر الاسلام البدیعی کیف یجب العمد؟ قال ذلک سجود العذر لاسجودالسهو کذا فی شرح المقدسی عن الولوالجی. (امداد الفتاح شرح نورالایضاح ص ۵۱۱ مطلب فی سجود العذر للعمد فی مواضع)

دَ مغرب او وترو قضا احتیاطاً څلور څلور رکعته کولوصورت کښې سجده سهو کول خلافِ قاعده دی

سوال:علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه بعضې خلق دَنامعلومه مغرب او وترو مونځونو قضا کوی او دَ دریو په ځائې څلور رکعته ادا کوی نو آخره کښې بعضې خلق سجده سهو کوی.آیا دا سجده سهو صحیح ده؟ بینوا توجروا.

المستفتی:عبدالرحیم جلبئ صوابی.

الجواب:که دا سجده سهو چرته په معتمد کتاب باندې حمل نه وی نو دا سجده دَقصداً کیدلو په وجه خلاف قاعده ده.(١).وهو الموفق.

﴿١﴾ قال العلامة الشرنبلالی:ولایسجد فی الترک العمد للسهو، لان سجود السهو عرف جابراً للفائت سهو او شرعا والعمد اقویٰ فلاینوب سجود السهو عنه ولانه متعمد فیستحق التغلیظ بالاعادة.

(امداد الفتاح شرح نورالایضاح ص ۵۱۱ مطلب فی سجود العذر للعمد)

باب صلوة الـــمریض

دَ معذور د پاره دَ محکښې اودس نه پس قطره نه وتلو په صورت کښې دغې اودس سره بل مونځ کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَبنده نه تللو راتللو وخت کښې یا دَخپو په سر کیناستلو وخت کښې دَمتیازو قطري غورځیږی،نو په دې وجه دَهرمونځ دپاره نورې اودس کووم.لیکن کله کله داسې اوشی چه دَیو مونځ نه بل مونځ پورې څه قطره نه اوځی.نوچه کله ماته دا یقین وی چه څه قطره نه ده وتلې نو په دې اولنی اودس سره دَبل وخت مونځ کولې شم یانه؟ بینوا توجروا.

المستفتی:فیض الوهاب کاکاخیل اضاخیل پایانوشهره...٢٦/٢/١٩٨٩ء.

الجواب:چه کله دَاودس کولونه پس قطره اونه اوځی نو په دې اودس سره بل مونځ کولې شي (١) اوکه ته یو نیم انچ پلنه او شپږ انچې اوږده کپړه دآله تناسل نه تاؤ کړې او یو درمیانی شان غوټه ورته ورکړې نو تاته به ډیر ارام ملاؤشی.وهوالموفق.

دَ بلااختیاره قهقه کونکی امام اقتداء جائز نه ده

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې دَدیرشو، څلويښتو کالونه دَامامت فرائض اداکوی دَڅه مودې نه په مونځ کښې بلا اختیاره اوبې وجه قهقهه یا ضحک راځی نوآیادده امامت جائز دې؟ او دده دَانفرادی مونځ څه حکم دې؟ بینوا توجروا.

المستفتی جهانزیب خان گهاس منډی ډی آئی خان ...٧/شوال ١٤٠١ھ

(١) وينقضه خروج كل خارج نجس بالفتح ويكسر منه اى من المتوضى الحى معتادا اولا من السبيلين اولا الى ما يطهر بالبناء للمفعول اى يلحقه ...(بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

الجواب: بې اختیاره قهقهه یا ضحک کونکي معذوره نه دي ﴿١﴾ الاقی قول للشافعیه لم یرتضی به الحافظ ابن حجر فی شرح البخاری ﴿٢﴾ دده پسې اقتداء کول جائز نه دي مناسب دا دي چه داسې کس مختصر مونځ کوی چه دَشیطان غالب راتللو نه مخکښې مخکښې مونځ ختم وی وهو الموفق

په لاسو ځپو دَ شل کس دَ مونځ طریقه

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دایکسیدنټ په وجه

(بقیه حاشیه)حکم التطهیر ثم المراد من السبیلین مجرد الظهور من اضافة الصفة الی الموصوف ای الظهور المجرد عن السیلان فلو نزل البول الی قصبة الذکر لا ینقض لعدم ظهوره. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ٩٩، ١٠٠ جلد ١ مطلب نواقض الوضوء)

﴿١﴾ قال العلامه عبد الرحمن الجزری: الحنفیة قالوا: القهقهة فی الصلاة تنقض الوضوء وقد وردت فی ذلک احادیث منها ما رواه الطبرانی عن ابی موسیٰ قال: بینما رسول اللهﷺ یصلی بالناس اذ دخل رجل فتردی فی حفرة کانت فی المسجد وکان فی بصره ضرر فضحک کثیر من القوم وهم فی الصلاة، فامر رسول اللهﷺ من ضحک ان یعید الوضوء ویعید الصلاة، والقهقهة هی ان یضحک بصوت یسمعه من بجواره فاذا وقع منه ذلک انتقض الوضوء ولو لم یطل زمن القهقهة، بخلاف ما اذا ضحک بصوت یسمعه هو وحده ولا یسمعه من بجواره فان وضوءه لا ینتقض بذلک بل تبطل به الصلاة وانما ینتقض الوضوء بالقهقهة اذا کان المصلی بالغا ذکراً کان او امرأة عامداً کان او ناسیاً الخ.
(الفقه علی المذاهب الاربعة ص ٨٣ جلد ١ مبحث نواقض الوضوء)

﴿٢﴾ قال الحافظ بن الحجر العسقلانی: قوله (وقال جابر) هذا التعلیق وصله سعید بن منصور والدارقطنی وغیرهما وهو صحیح من قول جابر واخرجه الدارقطنی من طریق اخریٰ مرفوعا لکن ضعفهاو المخالف فی ذلک ابراهیم النخعی والاوزاعی والثوری وابو حنیفة واصحابه قالوا: ینقض الضحک اذا وقع داخل الصلاة لا خارجها قال ابن المنذر: اجمعوا علی انه لا ینقض خارج الصلاة، واختلفوا اذا وقع فیها فخالف من قال به القیاس الجلی وتمسکوا بحدیث لا یصح وحاشا اصحاب...... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

زما دا حال شوې چه دَنامه نه لا ندې بالکل بې دمه شوې یم. دهغه وخت نه دَپائپ په ذریعې متیازې ویستلې کیږي دَلاس په ذریعې ډوډئ او به پخپله خوړلې څکلې نه شم، په ډډه باندې هم پخپله نه شم اوړیدلې دَمتیازو دَنالئ سره ۲۴ ګهنټې پائپ لګیدلې وي او پائپ بیا په بوتل کښې پروت وي یو څاڅکی سره بوتل ډکیږي نودې صورت کښې به زما دَ مونځ څه کیږي او په کومې طریقې سره مونځ کووم په وزن کښې دَ والدینو نه دروند یم آاوړیدلو په وخت کښې درې کسان لګیا وي. په بل چاسره استنجاء او اودس کول هم ډیرزیات ګران کار دې تیمم هم نه شم کولې اوداهم وائی چه قبلې طرف ته دَمخ کولو به څه کیږي؟ بینوا توجروا.

المستفتی سعید سلطان بام خیل صوابی... ۱۹۸۴ء ۲۴

الجواب: ته بغیر اودسه مونځ کولې شې ﴿۱﴾ او که ممکن وي نو دکټ خپې قبلې طرف ته کړئ او یا قبله ته په اشارې سره مونځ کوئ ﴿۲﴾ وهو الموفق

(بقیه حاشیه) رسول الله ﷺ الذین هم خیر القرون ان یضحکوا بین یدی الله تعالیٰ خلف رسول الله ﷺ انتهی، علی انهم لم یاخذوا بعموم الخبر المروی فی الضحک بل خصوه بالقهقهة. (فتح الباری شرح صحیح البخاری ص ۵۲۲ جلد ۱ باب من لم یرا الوضوء الا من المخرجین)

﴿۱﴾ قال العلامة الحصکفی: والمحصور فاقد الماء والتراب......وکذا العاجز عنهما لمرض یؤخرها عنده وقالا یتشبه بالمصلین وجوبا به یفتی والیه صح رجوعه ای الامام کما فی الفیض وفیه ایضا مقطوع الیدین والرجلین اذا کان بوجهه جراحة یصلی بغیر طهارة ولا یتیمم ولا یعید علی الاصح. (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۸۵ جلد ۱ مطلب فاقد الطهورین باب التیمم)

﴿۲﴾ قال العلامة الحصکفی: من تعذر علیه القیام ای کله لمرض حقیقی وحده ان یلحقه بالقیام ضرر به یفتی قبلها او فیها ای الفریضة او حکمی بان خاف زیادته او بطء برئه بقیامه او دوران رأسه اووجد لقیامه الما شدیداً او کان لو صلی قائما سلس بوله، صلی قاعداً ولو مستندا الی وسادة اوانسان فانه یلزمه ذلک علی المختار کیف شاء علی المذهب لان المرض اسقط عنه الارکان فالهیئات اولیٰ، وایضا وان تعذر القعود ولو حکما اوما مستلقیا علی ظهره ورجلاه نحو القبلة غیر انه ینصب رکبتیه لکراهة مد الرجل الی القبلة ویرفع رأسه یسیرا لیصیر وجهه الیها

باب سجود التلاوة

دَ لوئي کور په مختلفو حصوکښې دَسجدې دَ آیت دَ تلاوت کولو حکم

سوال: حضرت مولانا مفتی محمدفریدصاحب صدر دارالافتاء دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک: السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته! که یو سړې دَجمات په دننه حصه کښې یو آیت سجده، تلاوت کړی بیاهم دغه آیت دَجمات په بهرنئ یا پورتنئ حصه کښې یا دَجمات په صحن کښې بیا اووائی نوپه ده باندې یوه سجده تلاوت واجب ده، لیکن چه شرقاً غرباً څلویښتو لاسونه یا دَهغې نه لویه کمره وی یا دکشتئ اوریل په ډبه کښې (چله کله کشتئ اودَ ریل ډبه څلویښت لاسونه یادَهغې نه زیات وی) هلته دغه آیت سجده بار بار اووائی. نودوه سجدې به واجب کیږی.آیا دا مسئله صحیح ده؟ بینوا توجروا.

المستفتی:اکرام الحق نشترآبادراولپنډی.....۳/جون ۱۹۷۰ء.

الجواب: دامسئله صحیح ده.(صرح به العلامة الشامی ص۷۲۷و۷۲۶،جلد۱) لیکن دَڅلویښتو لاسونو حدمقررکول دلته منصوص نه دی.دامقدار دَمونځ کونکی مخې ته دَتیریدلو په مسئله کښې مراد دې.﴿۱﴾ (ردالمحتار ص ۵۹۳ جلد۱) پس په سجده تلاوت دَورکوتی یا غټې جمات او کور فرق نشته اوکه ډیر زیات غټې ځائې وی لکه شاهی مسجد نوهلته به متعدده سجدې واجب وی.﴿۲﴾ .وهوالموفق.

﴿۱﴾ قال ابن عابدین: (قوله ومسجد صغیر) هواقل من ستین ذراعا وقیل من اربعین وهو المختار کما اشار الیه فی الجواهر قهستانی.

(ردالمختار هامش الدرالمختار ص ۴۲۹ جلد ا باب مایفسد الصلاة وما یکره فیها)

﴿۲﴾ قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: (قوله بخلاف زوایا مسجد) ای ولو کبیر علی الاوجه وکذا البیت وفی الخانیة والخلاصة الا اذا کانت الدار کبیرة کدارالسلطان.

(ردالمختار هامش الدرالمختار ص ۵۷۴ جلد ا باب سجود التلاوة)

چه په تراویح کښې آیت سجده اولولی اوسجده اونکړی نو آیا دا د مونځ په سجدې سره ادا کیږی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه یو سړې په تراویح کښې دَسجدې آیت اولولی اوسجده اونکړی او وائی چه دَرکعت دَسجدو سره ادا شوه.نوآیا دا ادا صحیح ده؟ بینوا توجروا.

المستفتی:فضل ربی باړه شیخان......١٣/رمضان ١٤١٠ھ.

الجواب: چه کله دَسجده تلاوت آیت لوستلو نه پس متصل یا دوه درې آیتونو لوستلو نه پس تداخل اوکړې نو مشروع دی.(شامی) (١).وهوالموفق.

بغیر اودسه سجده تلاوت جائز نه ده

سوال: علماء دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه سجده تلاوت بغیر اودس نه جائز ده یا نه؟ بینوا توجروا.

المستفتی:مولوی عنایت الله خوازه خیله سوات........١٣٨٩ھ.

---

(١)واضحه دې وی چه سجده تلاوت صلا تیه دَمونځ نه بهر نشی ادا کولې هم په مونځ کښې به ادا کیدې شی .که مونځ گزارې مستقل سجده نه کوی اوپه رکوع او سجده تلاوت کښې تدخل کوی نو هم جائز دی.البته دې دپاره نیت ضروری دې.دَنیت نه بغیر به په رکوع کښې سجده تلاوت جائز نه وی،په درمختار کښې دی. وتؤدی برکوع صلاة اذا کان الرکوع علی الفور من قراءة آية اوآيتين وكـذاالثلاث علی الظاهر كما فی البحران نواه ای کون الرکوع لـسجود الـتلاوة علـی الراجـع (الدرالمختارص ٥٧١ جلد١ باب سجودالتلاوة)او دَدې نه داهم معلومه شوه چه دآیت سجده لوستلو نه پس رکوع کولو ته درې آیاتو لوستلونه زیاته فاصله نه وی کنې بیاپه رکوع کښې نیت صحیح نه دې

قال حسن بن عمار: ويجزی عنها ای عن سجدة التلاوة ركوع الصلاة ان نواها ای [illegible] ادائها فيه' وفيه او انقطاعه بان يقرأ اكثرمن آيتين بعد آية السجدة بالاجماع.

(مراقی الفلاح علی هامش الطحطاوی ص ٢٦٤ باب سجود التلاوة)

الجواب: سجده تلاوت بغير اودسه ناجائز ده.

قال فى البدائع واما شرائط الجواز فكل ما هو شرط جواز الصلوة من من طهارة الحدث وهى الوضوء والغسل وطهارة النجس وهى طهارة البدن والثوب ومكان السجود والقيام والقعود فهو شرط جواز السجدة لانها جزء من اجزاء الصلوٰة فكانت معتبرة بسجدات الصلوٰة انتهٰى.﴿١﴾ (ص ١٨٦ جلد١)

دغه شان دا شاذ مذهب دي چه دَابن عمر او امام شعبي رضى الله عنهما نه مروى دي لهذا په دي باندي عمل كول اولويه لار پريخودل نه دَعقل تقاضاده او نه دَشريعت قال العلامة العينى فى عمدة القارى لم يوافق ابن عمر احد على جواز السجود بغير وضوء الا الشعبى ص٩٠٥ جلد٣،بلكه دَابن عمر رضى الله تعالى عنهما نه دَدي قول معارض قول موجود دي چه هغي ته ترجيح وركول مذهب منصور دي قال البدر العينى فى العمده ص٩٠٥ جلد٣ روى باسناد صحيح عن الليث عن نافع عن ابن عمر رضى الله عنهما قال لا يسجد الرجل الا وهو طاهر،په دي مسئله كښي دَ مودودى صاحب دَقول هيڅ اعتبار نشته فافهم

ريډيو يا ټيلى ويژن په ذريعي سره دَسجده تلاوت آيت اوريدل

سوال: علمائي دين دي مسئلي باره كښي څه فرمائى كه يو سړي دَ ريډيو ټيلى ويژن په ذريعي سره دَسجدي آيت واورى نو په ده باندي سجده تلاوت واجب ده يا نه؟ بينوا توجروا.

المستفتى فقير متعلم بهرت بنون رمضان المبارك ١٣٨٩هـ

الجواب: چونكه د ريډيو وغيره ذريعي سره عكس اوريدلي شى﴿٢﴾ لهذا د

﴿١﴾ **(بدائع الصنائع ص١٨٦ جلد١ فصل فى شرائط جواز السجدات)**

﴿٢﴾ د ريډيو ټى وى په ذريعي سره ريكارډ شوى تلاوت باندي دَعدم وجوب سجده حكم اتفاقى دي البته په دي كښي اختلاف چه ددي په ذريعي سره اصل آواز اوريدلي كيږى يا عكس دي نو داصل كيدلو په صورت كښي به براه راست تلاوت كيدلو په وجه به دَبعضو په نزد سجده تلاوت واجب وى ليكن راجح داده چه دا اصل آواز نه دي ﴿بقيه حاشيه به يل مخ﴾

ریډیو وغیره ذریعې سره د سجدهٔ تلاوت په اوریدلو سجده نه واجبیږي
یدل علیه مافی الدرالمختار ﴿۱﴾ ولا تجب بسماعه من الصدیٰ والطیر (هامش ردالمختار ص۵۱۷ جلد۱) وهوالموفق

په لاؤډ سپیکر د سجدې آیت اوریدلو سره سجده کول پکاردي

سوال: څه فرمائی علمائې دین دې مسئلې باره کښې چه د لاؤډ سپیکر په ذریعه د سجدې آیت اوریدلو سره سجدهٔ تلاوت کول پکاردي یا نه؟ ځکه چه دا آواز خود تلاوت کونکی آواز نه دې بلکه د لاؤډ سپیکر په ذریعې سره اوریدلې کیږي چه دا دآواز رسولو یوه آله ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالله...... ۲۴ اکتوبر ۱۹۸۳ء

الجواب: د لاؤډ سپیکرباره کښې اختلاف دې چه ددې په ذریعې سره اصلي آواز رسولې شي یا عکس نو احوط سجده کول دي ﴿۲﴾ البته داقتداء د صحت دپاره دمکان اتحاد یا اتصال دصفونو شرط دې چه په دې مسؤله صورت کښې نیشته دې وهوالموفق

﴿بقیه حاشیه دتیرمخ﴾ دمولانا مفتی شفیع رحمه الله مرتب شوې رساله "آلات جدیده کے شرعی احکام" کښې آله مکبرالصوت په باره کښې چه کوم تحقیقات شوي دی دهغې خلاصه داده چه دژبې نه کیدلو والا تموج کښې په نورو ذریعو سره آواز پیداکیدلې شي چه دځو واسطونه تیریږي دریډیو مشین په ذریعې (دبرقی تیز رفتارئ په وجه) په یو وخت اوریدلې کیږي اودنوې سائنس ماهران پخپله هم په دې کښې مختلف دي بعضې ورته اصلي آواز وائي اوبعضې ورته مصنوعی وائي بهرحال ددې تحقیقاتو په رڼا کښې راجح داده چه دا اصل آواز نه دې ځکه چه دوجوب سجده دپاره ضروری دی چه دتلاوت کولو والا ئې پخپله واورې او ژبه پرې متحرکه شی چه هغه دریډیو اوټی وی په صورت کښې متحقق نه دې لهذا دریډیو یا ټی وی په ذریعې سره به سجده تلاوت واجب نه وی البته داختلاف په وجه باندې احتیاط په سجده کولو کښې دې که تلاوت کونکې براه راست وی. (ازمرتب)

﴿۱﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمختار ص ۵۲۹ جلد ۱ باب سجود التلاوة)
﴿۲﴾ د لاؤډ سپیکرپه ذریعې سره چه کوم آواز کیږي په دې کښې راجح (بقیه حاشیه په بل مخ)

په لاؤډسپیکر باندې دَ سجده تلاوت آیت اوریدل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه لاؤډسپیکر په ذریعې سره دَسجده تلاوت آیت اوریدلو سره سجده واجب کیږی یا نه ؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالله........۲۴/اکتوبر۱۹۸۳ء

الجواب: په ټولو اوریدونکو باندې به سجده واجب وی ځکه چه دا بظاهر دَمتکلم آواز دې ځکه چه دَ آذان اوریدلو سره اجابت بالقدم واجب کیږی. وهو الموفق.

سجده تلاوت آیت په قلاره وئیل بهتر دی

سوال:(۱) که یو سړې دَسجده تلاوت آیت په اوچت آواز سره اووائی نو په اوریدونکو باندې به سجده واجب کیږی یا نه ؟ (۲) دَسجده تلاوت آیت په اوچت آواز وئیل پکار دی یا په قلاره آواز؟ بینوا توجروا.

المستفتی:شاه اسماعیل مرزا ضلع اټک..........۱۵/جمادی الاول ۱۳۹۹ھ.

الجواب:(۱) .واجب ده. هدایه (۲) په دې کښې توسع ده البته دَمصلحت په طور سره په قلاره آواز وئیل بهتر دی. ﴿۲﴾.وهو الموفق.

﴿بقیه حاشیه د تیرمخ﴾ دا معلومیږی چه دا دَمتکلم اصل آواز دې وجه داده چه دې کښې دآواز اوچتولو دپاره ذریعې کمې استعمالیږی او دَفنی ماهرینو په دې کښې اختلاف دې چه دا اصل آواز دې یا عکس.لیکن اکثر ماهرینو رائې داده چه دا بعینه دَمتکلم هغه آواز دې کوم چه دده دَژبې نه اوځی.دَتفصیل دپاره آلات جدیده کے شرعی احکام کتاب دَمولانا مفتی محمد شفیع صاحب اوګورئ پس دې صورت کښې سجده تلاوت دَلاؤډسپیکر په ذریعې سره اوریدلو سره واجب کیږی.(ازمرتب)

﴿۱﴾ قال المرغینانی: والسجدة واجبة فی هذه المواضع علی التالی والسامع سواء قصد سماع القرآن اولم یقصد لقوله علیه السلام السجدة علی من سمعها وعلی من تلاها وهی کلمة ایجاب وهو غیرمقید بالقصد.

(هدایه علی صدر فتح القدیر ص۴۶۵، ۴۶۶ جلد ۱ باب سجود التلاوة)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین الشامی: (قوله واستحسن اخفاؤها) ..(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

دَ عصر او فجر مونځ نه پس سجده تلاوت جائز ده

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دَ صلاة العصر او صلاة الفجر نه پس سجده تلاوت جائز ده يا نه ؟ بينوا توجروا.

المستفتی: محمدازرم تبوک سعوديه عربيه.....۱۴۰۱/۷/۷ھ

الجواب: جائز ده.﴿۱﴾ .وهو الموفق.

آيا په يو مجلس کښې متعدد آيات سجده په تلاوت سره به متعدد سجدات واجب کيږی

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی که يو کس په يو مجلس کښې دَسجده تلاوت مختلف آيتونه اولولی نويوه سجده به کول وی يا دَهر آيت دپاره به ځان ځانته سجده تلاوت ادا کول وی؟ بينوا توجروا.

المستفتی:فضل واحد پشه سالارزی باجوړ...........۱۱/۷/۱۹۸۴ء.

الجواب:آيتونو په مقدار برابر سجدې کول ضروری دی.﴿ ۲﴾ .(شامی) بخلاف ماااذا كرر آية واحدة.وهو الموفق.

(بقيه حاشيه دتيرمخ) لانه لوجهر بها لصار موجبا عليهم شيئا ربما يتكاسلون عن ادائه فيقعون فى المعصية فان كانوا متهئين جهربها بحرعن البدائع قال فى المحيط بشرط ان يقع فى قلبه ان لايشق عليهم اداء السجدة فان وقع اخفاها وينبغى انه اذا لم يعلم بحالهم ان يخفيها نهر.

(ردالمحتارهامش الدرالمختار ص ٥٧٦ جلد ١ باب سجود التلاوة)

﴿١﴾ قال العلامة الحصكفى رحمه الله: لايكره قضاء فائتة ولو وترا اوسجدة تلاوة وقال ابن عابدين: (قوله وسجدة تلاوة) لوجوبها بايجابه تعالىٰ لايفعل العبد كما علمته فلم تكن فى معنى النفل. (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص ٢٧٦ جلد ١ مطلب يشترط العلم بدخول الوقت)

﴿٢﴾ قال العلامة ابن عابدين رحمه الله: (قوله ولو.... (بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

دَ ټيپ ريكارډنه سجده تلاوت اودَ ګانوبجانو اوريدلو حكم

سوال: علمائي دين دي مسئلي باره كښي څه فرمائي چه دَټيپ ريكارډنه دَسجده تلاوت دآيت اوريدلو څه حكم دي ؟ كه په دي سره سجده تلاوت نه واجب كيږي نو بيا ګانې اوريدل ولي ناجائز دي چه داهم دهغې په ذريعې سره وي كه نه ؟ بينوا توجروا.

المستفتي: ماسترعبدالمطلب.

الجواب: دَټيپ په ذريعې سره په تلاوت اوريدلو سره سجده تلاوت نه واجب كيږي لان المسموع عكس الصوت لااصله.﴿١﴾ اودَټيپ نه ګانې اوريدل جائزنه دی لتساوی العكس بالاصل فی المناط ويشيراليه حديث كانه ينظر اليها رواه ابوداؤد ﴿٢﴾.وهوالموفق.

دَ سجده تلاوت دَ لازم كيدلو راز

سوال: علمائي دين دي مسئلي باره كښي څه فرمائي چه په قرآن مجيد كښي

(بقيه حاشيه) كررها فی مجلسين تكررت) الاصل انه لايتكررالوجوب الا باحد امورثلاثة اختلاف التلاوة او السماع او المجلس اما الاولان فالمراد بهما اختلاف المتلو والمسموع حتی لو تلا سجدات القرآن كلها او سمعها فی مجلس اومجالس وجبت كلها.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ٥٧٣ جلد ١ باب سجود التلاوة)

﴿١﴾ قال العلامة الحصكفی رحمه الله: لاتجب بسماعه من الصدی و الطير' قال العلامة ابن عابدين رحمه الله: (قوله من الصدی) هومايجيبک مثل صوتک فی الجبال والصحاری ونحوهما كما فی الصحاح.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ٥٦٩ باب سجودالتلاوة)

﴿٢﴾ عن ابن مسعود قال قال رسول الله ﷺ لا تباشر المراة المراة فتنعتها لزوجها كانه ينظر اليها' متفق عليه.(مشكوة المصابيح ٢٦٨ جلد ١ باب النظر الی المخطوطة)

چه دَسجدو دآیتونو دی په مونځ کښې یا دَمونځ نه بهر ددې په وئیلو یا اوریدلو سره سجده ولې لازمیږی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: نامعلوم......

الجواب: پیغمبر علیه السلام او صحابه کرامو رضی الله عنهم اجمعین په دې ځایونو کښې سجده کړې ده. نو په دې ځایونو کښې سجده کول ضروری دی اودغه شان دغې ځایونو کښې دَمسلمانانو نه عبارتاً یا اشارتاً دَسجده کولو مطالبه وی ﴿۱﴾. فقط.

﴿۱﴾ قال العلامه ابن الهمام: ومما یدل علی الوجوب ان الله تعالیٰ وبخ من ترک السجود بقوله فما لهم لایؤمنون واذا قرئ علیهم القرآن لا یسجدون والتوبیخ لایکون الا بترک الواجب ولان آیات السجدة کلها دالة علی الوجوب السجدة اعتزل الشیطان یبکی یقول یا ویله امر ابن آدم بالسجود فسجد فله الجنة وامرت بالسجود فابیت فلی النار والاصل ان الحکیم اذا حکی عن غیر الحکم کلاما ولم یعقبه بالانکار کان دلیل صحته فهٰذا ظاهر فی الوجوب مع ان آی السجدة تفیده ایضاً لانه ثلاثة اقسام قسم فیه الامر الصریح به وقسم تضمن حکایة استنکاف الکفرة حیث امروا به وقسم فیه حکایة فعل الانبیاء السجود وکل من الامتثال والاقتداء ومخالفة الکفرة واجب الا ان یدل دلیل فی معین علی عدم لزومه لکن دلالتها فیه ظنیة فکان الثابت الوجود لا الفرض والاتفاق علی ان ثبوتها علی المکلفین مقید بالتلاوة لا مطلقا فلزم کذٰلک.

(فتح القدیر ص۴۶۵، ۴۶۶ جلد ۱ باب سجود التلاوة)

مســـائل شتـــی

پـه دې عنـوان کښې هغـه مسئلې جمـع کړې شوې دی چـه حضرت مفتی صـاحب دامـت برکاتـه لیکلې اوپـه سه مـاهی (درې میاشتنۍ) الفرید کښې شائع شوې دی.دَسـه مـاهی الفرید جلد ۴ شماره:۱ ،نـه تـر جلـد ۵ شماره ۴ پورې مسئلې جمع کولې شی او دَ مسائل شتی په عنوان سره دَفتـاوی سره شامل کولې شی.(ازمرتب).

دَمستوراتو په تبلیغی جماعت کښې دَمعتبر شرطونو سره وتل مصلحت دې

سوال: دَمستوراتو تبلیغ سنت دې یا بدعت؟

الجواب: پـه موجوده زمانه کښې دَمستوراتو تبلیـغ دپـاره وتـل بـدعت دې،پـه خیرالقرون کښې دامعمول نـه وو.پـه خیرالقرون کښې بـه مستورات صرف دَجمات،حج او جهادی خدمت دپاره باقاعده وتلې.دَتبلیغ دپـاره نـه.البتـه پـه دې شرالقرون کښې دَمستوراتو باقاعـده وتـل بـدعتِ سئیه نـه دې بلکـه مصلحت دې چه کله دَاصلاح او دین تربیت امیـد وی اودَمعتبروشرطونو نـه مخـالف نـه وی یعنـی دَخاونـدانو یامحـارمو رفاقـت.دکورنی حقوقـو عـدم تعطل دَتعطر او زینت والا لباس نه اجتناب وی او سړو سره عدمِ اختلاط وی گنې نوبیاناجائز دی. وهوالموفق.

دَ تبلیغی جماعت دَ مصطلح گشت حکم

سوال: تبلیغی خلق چه کوم مصطلح گشت کوی دې تـه دَصـحابه کرامورضی الله عنهم اجمعین کاروائی آیا دا صحیح دی؟ بینوا توجروا.

الجواب: دا گشت دَتبلیغی حضراتو اصطلاح ده مونږ ته ددې اباحت معلوم دې ددې دَ سنتیت یا استحباب اصل راته نه دې معلوم. وهو الموفق.

دَ یو نه زیاتو ښځو په ربع یا ثمن کښې حصې

سوال: ښځه دَخاوند نه ربع (څلورمه) یا ثمن (اتمه) حصه میراث اخلی نو که دَیو سړی دوه یا درې یا څلور ښځې وی هغوی ته به څومره حصې ورکولې کیږی؟ بینوا توجروا.

الجواب: دا ربعې یا ثمن به په ټولو ښځو علی قدر الرؤس تقسیمیږی.

کما فی الهندیة (ص ۴۵۰ جلد٦) والزوجات والواحدة یشترکن فی الربع والثمن وعلیه الاجماع ﴿۱﴾ وفی معین الحکام (ص ۳۲۴) واحدة او اکثر یشترکن فی ذلک ﴿۲﴾ وهو الموفق

دَ پیر مونځ کول او دَ مریدورته شاته نه ببوزې وهل مکروه نه دی

سوال: یو پیرصاحب مونځ کوی او مرید ورته دَ شاته نه لاسوولا پکې (ببوزې) وهی دا مکروه دی یا مشروع؟ بینوا توجروا.

الجواب: دا طریقه مکروه نه ده.

بدلیل ما روی ابوداؤد فی باب المحرم یظلل عن ام الحصن حدثته قالت حججنا مع النبی ﷺ حجة الوداع فرأیت اسامة وبلالاً واحدهما اخذ بخطام ناقة النبی ﷺ والاخر رافع ثوبه یستره من الحر حتی رمی جمرة العقبة ﴿۳﴾.

﴿۱﴾ (فتاویٰ عالمگیریه ص ۴۵۰ جلد ۱ الباب الثانی فی ذوی الفروض قبیل الفروض المقدرة فی کتاب الله)

﴿۲﴾ (لسان الحکام فی معرفة الاحکام الملحقة بمعین الحکام ص ۳۲۴ الفصل التاسع والعشرون)

﴿۳﴾ (سنن ابی داؤد ص ۲٦۱ جلد ۱ باب فی المحرم یظلل کتاب الحج)

دَ سجده سهوئه کیدلو په صورت کښې دَمونځ اعاده واجب ده.

سوال: که یو مونځ گذارې سجده سهو اونکړی نو دَمونځ اعاده واجب ده یانه؟ بینوا توجروا.

الجواب: په دې سرې باندې دَمونځ اعاده واجب ده. کمافی شرح التنویر علی هامش ردالمحتار ص ٣٠٦ جلد١ وتعاد وجوباً فی العمدوالسهوان لم یسجدله وان لم یعدها یکون فاسقا آثماً.

دَ ښځو علاج په خاوندانو باندې واجب شرعی نه دې

سوال: ښځو دپاره خوراک جامې اومکان ورکول واجبِ شرعی دی لیکن دَهغوی علاجونه کول هم واجب شرعی دی یا نه؟ بینوا توجروا.

الجواب: په دې زمانه کښې ښځې محبوبات جوړې شوې دی نو دَهغوی دوائی کول مُروت او عرفی واجب دی .واجب شرعی نه دی. په دې باندې دائمه اربعاؤ اجماع ده چه علاج واجب شرعی نه دې. کمافی الهندیه ص ٣٥٥ جلد٥،مرض اورمدفلم یعالج حتی مات لا یاثم کذافی الملتقط خلافاً للمتجددین.

دَ مطلقه مغلظه غیرمدخول بها بغیردَحلالې نه په دویم ځل دَ نکاح کولو عجیبه مسئله

وفی المشکلات من طلق امرئته الغیر المدخولة بها ثلاثا فله ان یتزوج بها بلا تحلیل واما قوله تعالیٰ فان طلقها فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجاً غیره ففی حق المدخول بها (معین الحکام ص٣٢٩)(١) ویؤیده قوله تعالیٰ الطلاق مرتان ای طلاق المرءة المدخول بها مرتان بدلیل قوله تعالیٰ فامساك بمعروف او تسریح باحسان، لان الامساك بمعروف لا یمکن فی غیر المدخول بها، فقوله تعالیٰ فان طلقها فلا تحل له

(١) (لسان الحکام الملحقة بمعین الحکام ص ٣٢٩ نوع فی الخلع)

له من بعد فهو فی حق المدخول بها، لاکن ما فی المشکلات مخالف عن آثار الصحابة والتابعین رضی الله تعالیٰ عنهم.

په ختم تراویح کښې حافظ ته رقم ورکول

سوال: حافظ چه کله په تراویح کښې ختم اوکړی نو هغه ته پیسې ورکول جائز دی یا نه؟ بینوا توجروا.

الجواب: چونکه دا رقم دَتلاوت معاوضه نه ده کوم چه ممنوع ده، بلکه دَامامت معاوضه اخستلې شې نوپه ختم کښې حافظ دپاره دَپیسو اخستل ممنوع کیدل هندی مسئله ده حنفی مسئله نه ده.

په مونځ کښې دَ سجده تلاوت آیت وئیل اوپه رکوع کښې ئې ادا کول

سوال: سجده تلاوت په رکوع کښې ادا کولې شی یا نه؟ بینوا توجروا.

الجواب: سجده تلاوت دَمونځ په رکوع کښې ادا کیږی دَمونځ نه بهر نه.

وهو الراجح کما فی البدائع (ص ۱۸۹ جلد۱) الرکوع خارج الصلاة لا یجزءه قیاسا واستحسانا لان الرکوع خارج الصلاة لم یجعل قربة فلا ینوب مناب القربة.

دَ مسافر وطن اقامت نه هره هفته وطن اصلی ته دَتللو راتللو مسئله

سوال: یو سړې چه کله دَخپل ځائې نه سل کلومیتره لرې په یو ښارکښې دَعلم یا ملازمت دپاره لاړشی، اودَیوې میاشتې اقامت کولو نه پس هرهفته خپل ځائې ته راځی نودا سړې به په دې ښارکښې قصرکوی که اتمام به کوی؟ بینوا توجروا

الجواب: ددې سړې چه په دې ښارکښې څومره مودې پورې رهائش وی اودَپریخودلو اراده ئې نه وی نو داسړې به اتمام کوی قصربه نه کوی. کما اشار الیه صاحب البحر (ص۱۳۶ جلد۲) بقوله یبقاء الثقل، کوطن الاقامة یبقی ببقاء الثقل وان اقام بموضع آخر واشار الیه صاحب البدائع فی بیان انتقاض وطن

الاقامة بالسفر، انه اعرض عن التوطن به حيث قال (ص۱۰۴ جلد۱) فصار معرضاً عن التوطن به فصار ناقضاً له، اوپه مسؤله صورت کښې دا اعراض موجود نه دې.

دَ اخترمونځ په اولنی رکعت کښې چه تکبیرات هیرشی چرته به ادا کولې شی

سوال: چه کله دَاخترپه اولنی رکعت تکبیرات هیرشی نوکوم ځائې کښې به ادا کولې شی؟ بینوا توجروا.

الجواب: که بعضې فاتحې یاټولې فاتحې نه پس یادشول نوتکبیرات به اووائی اوفاتحه به دَاول نه اولولی.اوکه دَفاتحې اوسورت نه پس یادشی نوهغه وخت به ئې تکبیرات اولولی اوفاتحه دې (بیا) نه وائی.

كما فى الحلبى الكبير(۵۷۳) نسى التكبير فى الاولىٰ حتى قرء بعض الفاتحة او كلها ثم تذكر يكبر ويعيد الفاتحة واذا تذكر بعد ما قرء الفاتحة والسورة يكبر ولا يعيد القراءة لانها تمت وصحت بالكتاب والسنة.

پلار خوئی لره عاق کول دَمیراث نه مانع نه دی

سوال: چه کله پلاردَخپل ځوئی نه خفه شی اوهغه عاق کړی دَجائیداد نه ئې محروم کړی نو شرعاً داځوئې محروم کیږی یا نه ؟ بینوا توجروا.

الجواب: داځوئې شرعاً نه محروم کیږی.دَمیراث موانع څلور کارونه دی .رق،قتل،اختلاف دین او دار.اوعقوق یعنی،نافرمانی دَمانعاتو نه نه دې.ارث ،ثابتول او ساقط کول زمونږ په خوښه باندې مبنی نه ده بلکه دا جبری اوغیراختیاری څیزدې.قال الله تبارک وتعالى آباء كم وابناءكم لاتدرون ايهم اقرب لكم نفعا (۱).وقال صاحب تنقيح الفتاوى (ص٥٤جلد۲) الارث جبرى لايسقط بالاسقاط.که پلار خپل جائیداد خرچ کوی یا ئې چاته هبه کړی نو دا عاق شوې (ځوئې) به پخپله محروم شی.

(۱) (سورة النساء پاره: ۴ رکوع :۱۳ آیت:۱۱)

آزاد سړي يا ښځه دَ تښتيدلو په صورت کښې دَهغوى قتل کول ګناهِ کبيره ده

سوال: چه کله يو آزاد سړې او ښځه په رضامندئ سره بل کلي ته او تښتي او دَجينئ اولياء دوى لره قتل کړى نو شرعاً دا جائز دى يا نه؟ بينوا توجروا.

الجواب: عرفاً دا غيرت دې ليکن شرعاً دا ګناهِ کبيره ده. دا اولياء دَخپل مستحب حق تلفئ په وجه باندې دَ حرامِ قطعى په جرم کښې مبتلا کيږى. وهو الموفق.

په دشمن باندې دَ خود کش حملو حکم

سوال: يو مسلمان دَخپل ځان پورې بم او تړى او په دشمن حمله او کړى چه دَدشمن ډيرزيات ه تباهى اوشى. دا جائز دى يا ناجائز؟ بينوا توجروا.

الجواب: دا عرفاً جائز دى نفسانى جذبه ده خو شرعاً دا خود کشى ده. په خير القرون کښې دا اقدام نه دې واقع شوې. وهو الموفق.

دَ واده نه مخکښې دَ خاوند په مړکيدلو باندې منکوحې ته ټول مهر ورکولې شى

سوال: چه کله دَمنکوحې خاوند دَ واده کولو نه مخکښې مړ شو نو منکوحې ته به څومره مهر ورکولې شى؟ بينوا توجروا.

الجواب: دې منکوحې ته به ټول مهر ورکولې شى.

كما فى الهندية ص٣٠٣ جلد١ والمهر يتاكد باحد معان ثلاثة الدخول والخلوة الصحيحة وموت احد الزوجين، وفى الدرالمختار على صدر ردالمحتار ص ١٠٢ جلد٢ باب المهر، ويتاكد عند وطى او خلوة صحت من الزوج او موت احدهما.

دَ قربانى څرمن يا دَهغې قيمت په جوماتونو يا مدرسو باندې لګول

سوال: دَقربانئ څرمنې يا دَهغې قيمت په جوماتونو يا مدرسو باندې لګول جائز دى يا نه؟ بينوا توجروا.

الجواب: دالکول دَهندی مشائخو په نیزد ناجائزدی لمافی الهندیه ص ۳۰۱ جلد۵ ولايبيعه بالدراهم لينفق على نفسه اوعياله ولو باعها بالدراهم يتصدق بها. يعنی ددې تصدق دې اوتصدق تمليک ته وئيلې شی اودافغانی مشائخو په نیزدالکول جائز دی. كمافى الزيلعى ولو باعها بالدراهم ليتصدق بها جاز لانه قربة كالتصدق ، هنديه ص۳۰۱جلد۵. يعنی دَقيمت تقرب به کولې شی او قربت دَخيرکار ته وئيلې شی اباحت وی که تمليک وی. ولم يقل لانه تصدق ايضاً،اوجمات اومدرسې ته دَقيم اومهتمم په وساطت سره تمليک صحيح دې. كمافى الهنديه ص ٤٦٠ جلد۲ولوقال وهبت دارى للمسجد واعطيتها له صح ويكون تمليكاً فيشترط التسليم. دغه شان حاجيان هميشه په لاکونو هديې ذبحه کوی اوپه غوښه اوخرمنو باندې اباحت کوی نه تمليک وعليه التعامل.

دَ جماعة النساء شرعی حيثيت او دَ احنافو مذهب.

سوال: دَمستوراتو جمات جائز دې يا ناجائز؟ چه کله ښځه امام وی او دَصف په مينځ کښې ولاړه وی؟ بينوا توجروا.

الجواب: دَمستوراتو دَجماعت متعلق دَحديث ام ورقه ،حديث عائشه او حديث ام سلمة رضی الله عنهم نه جواز ثابت دې. واليه يميل الشافعی واهل الحديث ومن دان دينهم خلافالنا ولمالک،اودې احاديثوته احناف اوموالک منسوخ وائی ليکن ناسخ ئې معلوم نه دې. الاان يرادبالنسخ مايريده الامام الطحاوی فی شرح معانی الاثارای متروک العمل،وهو وجه وجيه، او اکثر محققين مشائخ فرمائی چه اوس دَدوی جماعت مکروه تحريمی دې، يعنی دَهغوی دَظهوراوکورونو دَوتلو په وجې سره (چه غالباً دَمنکراتو نه خالی نه وی). واشيراليه فی حديث عائشة(رواه البخاری)لوادرک رسول الله ﷺ ما

احدث النساء لمنعهن.(١). اوبعضې متاخرین علماء دوقتی ضرورت په بناء باندې دمنکراتو انکار کوی لیکن دهغوی جماعت ته جائز خلافِ اولی وائی. ولنعم قول المشائخ المحققین.

دَ مشتری بائع نه په قرض څه اخستل او بیا په بائع باندې دَ خرڅولو مسئله

سوال: چه کله یو مشتری دَبائع نه یو څیز په قرض باندې واخلی او دَقیمت ادا کولو نه مخکښې ئې په بائع باندې دَمخکنی قیمت نه په کم قیمت باندې خرڅ کړی نوآیا داجائز دی؟ بینوا توجروا.

الجواب: دامعامله ناجائز ده کمافی الهدایه لاثرعائشة رواه احمد وعبدالرزاق والدارقطنی (٣٧). وکمافی الهندیه (ص١٢٢جلد٣). اوکه دا اولنی مشتری ئې په دویم مشتری باندې خرڅ کړی اودغه مشتری ئې په بائع باندې په کم قیمت خرڅ کړی نو دا جائز دی (هندیه ص١٣٢جلد٣) اوکه داڅیزارزان شی او دَارزانئ په وجه ئې بائع دَمخکنی قیمت نه په کم سره واخلی نو دا ناجائز دی (هندیه ص١٣٢جلد٣).

دَ اتقوا مواضع التهم حدیث سند

سوال: دَ اتقوا مواضع التهم حدیث دکوم ځائې نه ثابت دې اوسندئې څنګه دې؟.

الجواب: داحدیث امام غزالی رحمه الله په احیاء باب شرح عجائب القلب کښې ذکر کړې دې. حیث قال منع الشرع من التعرض للتهم فقال علیه السلام اتقوا مواضع التهم، لیکن په تخریج عراقی کښې دی لم اجدله الصلاً، اورامام سیوطی موضوعات کبیرص١٦) باندې لیکی. هوقول عمر رضی الله عنه من سلک مسلک التهم اتهم، نودا اثردې مرفوع ثابت نه دې.(٢).

(١) (صحیح البخاری ص١٢٠ جلد١ باب خروج النساء الی المساجد باللیل والغلس)

(٢) (وایضا رواه الامام البخاری فی الادب المفرد فی النسخة القدیمة، وایضا رواه صاحب التشرف جلد١ ص٩٢)

مسبوق لره دَ تشهد نه پس دَامام دَ سلام نه مخکښې قیام کول

سوال: چه کله مسبوق دَامام دَسلام نه مخکښې دَتشهد دَپوره کولو نه پس قیام کوی دا جائز دی که ناجائزه؟

الجواب. دتشهد دَپوره کولو نه مخکښې قیام ناجائز دې او روستو جائز دې. کما فی الهندیة (ص۹۱ جلد۱) وکذا اذا خاف المسبوق ان یمر الناس بین یدیه لو انتظر سلام الامام، قام الی قضاء ماسبق قبل فراغه کذا فی الوجیز للکردری، ولو قام فی غیرها (ای المواضع المارة) قدر التشهد صح ویکره تحریماً، وان قام قبل ان یقعد قدر التشهد لم یجز.

دَ امام دریم رکعت د پاره اودریدلو نه پس دَ مقتدی تشهد پوره کول

سوال: چه کله دَمقتدی دَتشهد پوره کولو نه مخکښې امام دریم رکعت ته اودریږی یا سلام واړوی نو مقتدی به تشهد پوره کوی یا نه ؟

الجواب: دامقتدی به تشهد پوره کوی او اتمام نه کول هم کافی دی. کمافی الهندیه (ص ۹۰جلد۱) فالمختاران یتم التشهد کذافی الغیاثیة وان لم یتم اجزءه.

دَ فرائضو او سنتونه پس دعا کول دَ فعل رسول صلی الله علیه وسلم نه ثابت نه دی

سوال: دکومو فرضونه پس چه سنت وی دهغې نه پس یا مخکښې دعا کول د فعل رسول صلی الله علیه وسلم نه ثابت دی یا نه؟

الجواب: داسې مونځونو کښې چه دَهغې نه پس سنت وی دعا کول دَفعل رسول نه ثابت نه دی نه دَسنتونه پس اونه دَسنتو نه مخکښې. دَاحادیثوبیخ ته رسیدل دَفقهاء مجتهدینو کار دې دَاهل ظاهرو او دَهغوی دَهم مسلکو کار نه دې. وهوالموفق.

دَ یو کس چاته دَ ټولو حقوقو معاف کولو سره دَ نامعلومه حقوقو دَ معاف کولو مسئله

سوال: که یو سړې چاته اووائی چه ماته ته خپل ټولو حقوق معاف کړې دی نو

په دې سره داسې حقوق هم معاف کیږی چه دهغې دې سرې ته علم نه وی؟

الجواب: دَ امام ابویوسف رحمه الله په نیز داسې حقوق هم معاف کیږی اوهم دا قول مفتی به دې (شرح فقه الاکبر لملاعلی قاری ص۱۲۷).

دَ مردارې چرګې اګئ(انډې) او دَ مردارې چیلئ پئ حلال دی

سوال: دَمردارې چرګې نه چه کومې انډې رااوځی او دَ مردارې چیلئ نه چه کوم پئ حاصل شوې وی هغه حلال دی یا حرام؟

الجواب: دا انډې او پئ حلال دی (هندیه ص ۳۳۹جلد۵) (۱).

دَ ذکر په وخت کښې دَ اسم ذات تکرار مشروع دې

سوال: دَ اسمِ ذات تکرارمشروع دې یا مکروه؟

الجواب: دَ اسمِ ذات تکرارمشروع دې په احادیثو کښې دَ اسم ذات تکرارراغلې دې کما فی روایة البخاری (ص۴۰۸ جلد۱) قال من یمنعک منی فقال الله الله ثلاثا وکما فی روایة مسلم (ص۸۴ جلد۱) لا تقوم الساعة حتی لایقال فی الارض الله الله (مشکوٰة ص۴۸۰) وهٰکذا فی الطبرانی الصغیر وغیره، اودَ اهل لسان په نیز دا دَحذف په وجې سره جمله وی.

په طلب العلم فریضة علی کل مسلم حدیث کښې دَ مسلمة لفظ ثبوت

سوال: طلب العلم فریضة علی کل مسلم ومسلمة داحدیث دکوم ځائې نه ثابت دې؟

الجواب: داحدیث نصربن محمدبن ابراهیم سمرقندی په بستان العارفین (ص۳) کښې ذکر کړې دې.

(۱) وفی الهندیه: البیضة اذا خرجت من دجاجة میتة اکلت ... [illegible]

عن ابي روق عن علی بن ابی طالب ان النبی ﷺ قال لی طلب العلم فریضة علی کل مسلم ومسلمة وفی خبر آخر اطلبوا العلم ولو بالصین فان طلب العلم فریضة علی کل مسلم ومسلمة،اوپه مرقات (ص۲۸۴ جلد ۱) ګټبې دی.ومسلمة کما فی روایة.

دَ یو شیخ نه دَ بیعت په صورت کښې دَبل شیخ نه بیعت کول

سوال: که یو سړې دَیوشیخ نه بیعت اوکړی نودَبل شیخ نه بیعت کولې شی یا نه؟

الجواب: کولی شی کمافی تنقیح الفتاوی الحامدیه (ص۳٦٩جلد۲) رجل من الصوفیة اخذالعهد علی رجل ثم اختارالرجل شیخا آخرواخذعلیه العهد فهل العهد الاول لازم ام الثانی،الجواب :لایلزمه العهد الاول ولا الثانی ولااصل لذلک.اهل فن چه کوم قیدونه ذکرکړی دی هغه دَمصلحت په طور دی.

په دسترخوان باندې ټول قسمونه په یو ځائې کیښودل بهتر دی

سوال: په دسترخوان باندی ټول خوړونه دَخوراک په یو ځائې کیښودې کیږی یا یوبل پسې؟

الجواب: ټول هرڅه په یوځائې کیښودل بهتردی.دَسلفواوعربوهم داطریقه وه او دَیوبل پسې کیښودل دَرومیانو معمول دې.کمافی تنقیح الفتاوی الحامدیه (ص۳٥٩جلد۲).(۱).

دَ سرنه ګیرچاپیره عمامه تاوهل او دَ مینځ خالی پریخودلو حکم

سوال: که یو مونځ ګذارې عمامه دَسرنه ګیرچاپیره اوتړی او مینځ خالی پریږدی نو په مونځ کښې داسې جائز دی یا نه؟

---

(۱) قال العلامه محمد امین: کانت سنة السلف ان یقدموا جملة الالوان دفعة لیاکل کل ما یشتهیه، فثبت بهذا ان تقدیم الالوان جملة من سنة السلف کما هو عادة العرب وما یفعله الاروام من تقدیم الالوان واحداً بعد واحد الخ، (الفتاوٰی تنقیح الحامدیه ص۳٥٩ جلد۲ مسائل شتیٰ)

الجواب: دا اعتجاردې او دَحدیث په بناء مکروه ده. کمافی الطحطاوی(ص ۲۸٤) فقوله وترک وسطه مکشوفا والمراد انه مکشوف عن العمامة لامشکوف اصلاً.

په پخوانی مقبره باندې دَ زراعت او تعمیر حکم

سوال: په پخوانۍ مقبره باندې زراعت او تعمیر جائز دې یا نه؟

الجواب: په پخوانۍ مقبره باندې رزاعت او تعمیر کول جائز دی. کمافی الدرالمختارعلی هامش ردالمحتار ص ٦٢ جلد۱، کماجاز زرعه والبناء علیه اذابلی وصارتراباً.

په میراث کښې دَ وارث مړی طرفته په دوه نسبتونو سره کیدل

سوال: چه کله مړی ته یو وارث په دوه نسبتو سره منسوب وی نو دَهغې څه کیفیت دې؟

الجواب: که په دې نسبتونو کښې یو دبل دپاره حاجب نه وی نو په دواړو نسبتونو سره به میراث اخلی کنې نوصرف دحاجب په نسبت سره به میراث اخلی. کما فی البزازیه علی هامش الهندیه (ص۴۷۲ جلد۶) من یدلی الی المیت بنسبین ان کان احدهما لا یحجب الاخر ورث بهما جمیعا وان کان یحجب ورث بالحاجب، قلت کما اذا تزوجت بابن عمها فانه یرث عنها النصف بالفرضیة والباقی بالعصوبة.

دَ چیندخ دَ میتیازو حکم

سوال: دَ چیندخ متیازې پاکې دی یا نه؟

الجواب: کوم چیندخ چه بحری(دریابی) وی دَهغه متیازې بذات خود ناپاکې دی لیکن دَمجبورئ په وجه به دا اوبه ناپاکې نه وی. اوکوم چیندخ چه

دَاوچې وی هغه به هم ناپاکې نه وی لیکن کوم کښې چه وینه وی هغه به ناپاک وی. کمایدل علیه مافی ردالمختارباب المیاه ﴿۱﴾.

دَ دریابی او اوچې دَ مار دَ پاکئ او ناپاکئ حکم

سوال: دریابی او اوچې والا مار چه کله په اوبو کښې مړشی نو دا وبه پاکې دی یا ناپاکې؟

الجواب: دَدریابی مار اوبه پاکې دی او دَاوچې والا کښې که چرته وینه وی نو ناپاکې دی ګنې نوپاکې دی.(ردالمحتار).

په اوبوکښې دَ چرمخکئ په مړه کیدلو سره دَ اوبو حکم

سوال: که چرمخکئ په اوبو کښې مړه شی نو اوبه پاکې دی یا ناپاکې؟

الجواب: په چرمخکئ کښې چونکه وینه نشته نو دَ قواعدو په رڼرا کښې دا اوبه پاکې دی.﴿۲﴾.

دَ اختر دَ مونځ نه پس دَ مصافحې حکم

سوال: دَ اختر دَمونځ نه پس مصافحه کول جائز دی یا ناجائز؟

الجواب: دَاختر دَمونځ نه پس دَمصافحې متعلق بعضې علماء فرمائی چه،لاباس به او بعض وائی چه جائز ده.اوبعضې فرمائی چه مکروه ده، اوبعضې فرمائی:

﴿۱﴾ قال ابن عابدین: (قوله فیفسد فی الاصح) وعلیه فما جزم به فی الهدایه من عدم الافساد بالضفدع البری وصححه فی السراج محمول علی ما لادم له سائل کما فی البحر.(ردالمحتار هامش الدر المختار ص۱۳۶ جلد۱ باب المیاه مطلب حکم سائر المائعات کالماء فی الاصح)

﴿۲﴾ قال الحصکفی: وان مات فیه ای الماء غیر دموی کزنبور وعقرب وبق ای بعوض، قال ابن عابدین: (قوله غیر دموی) المراد ما لادم له سائل لما فی القهستانی ان المعتبر عدم السیلان لا عدم اصله حتی لو وجد حیوان له دم جامد لا ینجس القول وکذا دم القملة والبرغوث فانه غیرسائل. (رد المختار هامش الدرالمختار ص۱۳۵ جلد۱ باب المیاه)

بدعة مکروهة کما فی ردالمحتار (ص٥٥٧ جلد١) قوله والتهنئة وانما قال ذلك لانه لم یحفظ فیها شیئ عن ابی حنیفة واصحابه وذکر فی القنیة انه لم ینقل عن اصحابنا کراهة وعن مالك انه کرهها وعن الاوزاعی انها بدعة وقال المحقق ابن امیرالحاج بل الاشبه انها جائزة مستحبة فی الجملة ثم ساق آثارا باسانید صحیحة عن الصحابة فی فعل ذلك ثم ذلك والمتعامل فی البلاد الشامیة والمصریة عید مبارك علیك ونحوه الخ،

نو دَدې اختلاف په وجه په دیکښې تشدد (سختی) مناسب نه ده

دَ غاښ ډکولو یا ورته دَ کوَر (ټوپۍ) اچولو په صورت کښې دَ غسل حکم

سوال: په غاښ دَسوری کیدلو په وجه باندې دَمصالحې نه ډک کړی یا ورته کوَر واچوی نو دَغسل په وخت به څه حکم وی؟

الجواب: دَغسل په وخت کښې دا ډکوالې او کوَر په لرې کولو کښې ښکاره حرج (ګرانی) ده لهذا دا لرې کول معاف دی. ویؤیده ما رواه احمد فی مسنده ان عثمان بن عفان ضبب اسنانه بذهب (١).

په یوه ورځ کښې سحر او ماښام میاشت لیدل

سوال: آیا هم په یوه ورځ کښې سحر او ماښام میاشت لیدلې کیدې شی؟

الجواب: (شریعت والو په نیز داکیدلې شی .خلافاً للحکماء ،اودَشیخینو په نیز دامیاشت دآئنده شپې وی

کما فی رد المحتار ص٣٩٢ جلد٢ اما اذا رؤی یوم التاسع

(١) قال الحصکفی: ولا یشد سنه المتحرك بذهب بل بفضة وجوزهما محمد، قال ابن عابدین: ای جوز الذهب والفضة ای جوز الشد بهما واما ابویوسف فقیل معه وقیل مع الامام. (الدرالمختار مع ردالمحتار ص٢٥٥ جلد٦ کتاب الحظر والاباحة)

والعشرين قبل الشمس ثم رؤى ليلة الثلاثين بعد الغروب وشهدت بينة شرعية بذلك فان الحاكم يحكم برؤيته ليلا كما هو نص الحديث ولا يلتفت الى قول المنجمين انه لا تمكن رؤيته صباحا ثم مساء فى يوم واحد (قبيل مطلب فى اختلاف المطالع) وفى البدائع (ص٨٢ جلد٢) والاصل عندهما انه لا يعتبر فى رؤية الهلال قبل الزوال ولا بعده وانما العبرة لرؤيته قبل غروب الشمس.

دَ پاکستانیانو د پاره دَ سعودی عرب په رؤیت هلال باندې اعتماد کول

سوال: که پاکستانی رویت هلال کمیټی دَسعودی عرب په رویت هلال کمیټۍ اعتماد اوکړی اودَرمضان اواختر حکم په هغې ورکړی نوآیا داجائز دی؟

الجواب: چونکه سعودی عرب دَپاکستان نه بلدِبعید دې نود راجح قول په بناء باندې دا اعتماد صحیح نه دې.

قال صاحب البدائع ص٨٣ جلد٢ هٰذا (اى قضاء صوم يوم) اذا كانت المسافة بين البلدين قريبة لا تختلف فيها المطالع فاما اذا كانت بعيدة فلا يلزم احد البلدين حكم الآخر لان مطالع البلاد عند المسافة الفاحشة تختلف فيعتبر فى اهل كل بلد مطالع بلدهم دون البلد الآخر، قلت وعند العمل على موافقة العرب يلزم فوات التراويح فى الليلة الاولىٰ وارتكاب التراويح فى ليلة العيد.

دَ حافظ یو ځل ختم کولو نه پس دوباره ختم کول

سوال: چه کوم حافظ یو قوم ته په تراویح کښې ختم اوکړی نو بل قوم ته په دویم ځل کولې شی یا نه؟

الجواب: ختم کولې شی روی بعض اهل العلم عن كنز الفتاوىٰ رجل ام قوما فى التراويح وختم فيها ثم ام قوما آخرين له ثواب الفضيلة ولهم ثواب الختم. (مجموعة الفتاوىٰ ص٢٢٤ جلد١ عن خزانة الروايات)

په سفر کښې به د ویرې په وخت کښې سنن راتبه پریخودلې شی او د قرار په وخت کښې به ادا کولې شی

سوال: دتبلیغی جماعت یوحنفی سړې وائی چه په سفرکښې سنن راتبه نیشته، ایاداصحیح دی؟

الجواب: داسړې دفقه حنفی اونوروحدیثونو نه بې خبره ده.په سفرکښې به دویرې په وخت کښې سنت پریخودې کیږی او دقرارپه وخت کښې به ادا کیږی. كما فی الهندیه: والمختار انه لا یاتی بها فی حال الخوف ویاتی بها فی حـال القرار والامن هکذا فی الوجیز للکردری، (هندیه ص١٣٩ جلد١)

او د ابوداؤد شریف په لیلة التعریس والا حدیث کښې دی.قال رسول الله ﷺ من کان منکم یرکع رکعتی الفجر فلیرکعهما فقام من کان یرکعهمـا ومن لم یرکعهما فرکعهما، (باب فی من نام عن صلاة اونسیها ص٧٠ جلد١)

او د ترمذی په ابواب السفرکښې دی عن ابن عمر صلیت مع الـنبی ﷺ فی الحضر والسفر فصلیت معه فی الحضر الظهر اربعا وبعـدها رکعـتین وصلیت معه فی السفر الظهر رکعتین وبعدها رکعتین (ص٧٢ جلد١)

په تبلیغی جماعت کښې چه کله عرب یا اهل حدیث ځی نوډیرځلې داسې واقعات واقع کیږی.داعوام دفقهائې احناف نه بدګمانه کوی.

د مشتری د ثمن ورکولو نه مخکښې په بائع باندې په کم ثمن خرڅول جائز نه دی

سوال: چه کله یو سړې ددوکاندار نه یو څیز واخلی اوبیائې په دغـه دوکاندار په لږقیمت خرڅ کړی داجائز دی یا ناجائز دی؟

الجواب: دامشتری ئې دثمن ورکولو نه مخکښې په کم ثمن باندې په دې بائع نشی خرڅولې. كما فی الهدایه ص٥٧ جلد٣ ومن اشتری جاریة بالف درهم حالة

اونسیئة فقبضها ثم باعها من البائع بخمس ماة قبل ان ینقد الثمن لا یجوز البیـع لقول عائشة لتلك المراة وقد باعت بست مائة بعد ما اشترت بثمان ماة بئس ما شریت واشتریت رواه احمد وعبد الرزاق والـدارقطنی، فلیراجـع الی الدرایـة والزیلعی،البتـه دَثمن دَقبض کولونـه پس پـه کم ثمن سره خرڅول جائز دی. (کمافی الهندیه ص۱۳۲جلد۳).

پُسکی(هوا بغیرآواز نه) چه بدبوئی پکښې نه وی اودس ماتونکې ده یانه؟

سوال: یوسړې وائی چه دکومې پُسکئ سره بدبوئی نه وی نوهغه اودس ماتونکې نه ده دا دَمعدې نه نه راځی.دادُبر دَحلقې پیداوار دې آیا دا صحیح ده؟

الجواب: په دې سره اودس ختمیږی په حدیث کښې دی.لا وضوء الامن صوت او ریح، رواه الترمذی ای حتی یتیقن الحدث کما فی المعالم، وفی الخلاصة منـاط النقض العلم بکونه من الاعلیٰ فلا نقض مع الاشتباه، فمن کان اطروشا ای اصم او اخشم ای لایجد الریح فینتقض طهارته اذا تیقن وقوع الحدث منه.

دَ تعزیت د پاره دَ مستوراتو جمع کیدل اوکیناستل ممنوع دی

سوال: دَمړی دَتعزیت دپاره سړی خوجمع کیږی خوآیا دَتعزیت دپاره زنانـه هم جمع کیدلې شی؟

الجواب: دَزنانو دپاره تعزیت ته جمع کیدل اوکیناستل منـع دی.کمافی ردالمحتار ص ٦٠٤جلد۱ الجلوس فی المصیة ثلاثة ایام للرجال جاءت الرخصة فیه لا تجلس النساء قطعا.

دَ علاج په ذریعه دَ حیض جاری کول یا بندول ممنوع نه دی

سوال: که مُرضعه (پئ ورکونکې ښځه) دَعدت پوره کولو دپاره پـه عـلاج او دوائی سـره حیض جاری کړی یـا روژه داره او احـرام والا زنانـه دَ روژې او طواف دپاره حیض بند کړی نو دا جائز دی یا نه؟

الجواب: ردالمحتار ص۲۰۲ جلد۲ باب العدة کښې دی: قال فی السراج سئل بعض المشائخ عن المرضعة اذا لم ترحيضا فعالجته حتی رءت صفرة فی ايام الحيض قال هو حيض تنقضی به العدة، چه کله حيض جاری کول په علاج او دوائی سره جائز دی نو بندول ئې هم ممنوع نه دی.

دَ استمناء بالکف حکم

سوال: استمناء بالکف جائز دی یا ناجائز؟

الجواب: استمناء دَتسکینِ شهوت یعنی شهوت دآرام ورکولو دپاره معاف دی او دَ استجلابِ شهوت یعنی دَشهوت راوستلو دپاره منع دې. کمافی ردالمحتار ص ۳۹۹ جلد۲.

دَ نابالغه په قتل عمد کښې په نابالغه باندې قصاص نشته دیت واجب دې

سوال: که یو نابالغه یو نابالغ عمداً قتل کړی نو دیکښې قصاص واجب دې یا نه؟

الجواب: په دې کښې قصاص نشته دیت واجب دې. کمافی الهندیه ص ۳ جلد ٦ ولا قصاص فيما بين الصبيان وعمدالصبی وخطاه سواء عندنا حتی تجب الدية فی الحالين فی ماله فی قتل العمد.

دَ معتوه یا لیونی والدینو لره قتل کول دَ میراث نه مانع نه دی

سوال: چه معتوه یا مجنون پلار قتل کړی نو په دې کښې دَمیراث نه محرومیدل شته یا نه؟

الجواب: په دې کښې کفاره او دَمیراث نه محروم کیدل نشته. کمافی تنویر الابصار علی ردالمحتارص ۵۸٦ جلد٦ وعمدالصبی والمجنون خطالاکفارة ولا حرمان ارث.

دَ شینل کمپنئ دَ کاروبار شرعی حیثیت

سوال: دَشینل کمپنئ دَ کاروبار شرعی حیثیت څه دَې؟ جائزدې یا ناجائز؟

الجواب: په دې کاروبار کښې نه سود شته او نه رشوت. په دې کښې تجارت دې او دَتجارت زیاتولو کامیابه طریقه ده. البته په دې کښې چه اخستونکی ته دَقرضې ورکولو کوم رعایت ورکړې شوې دې په هغې کښې نیتمه نامعلومه ده چه دا فاسدونکې ده. ﴿۱﴾

﴿۱﴾ دَشینل کمپنئ دکاروبارپه طریقه کاربانديې مشتمله رساله مطالعه کولو نه پس دَعدم جواز ټولې فتاوې موملاحظه کړې نومعلومه شوه چه مستفتی حضراتو دَخپل فهم مطابق سوالونه کړی دی. اوبیاهم په دغې بنیادباندې عدم جواز فتوې ورکړې شوې دی. بهرحال دکمپنئ دَ دستور العمل رسالې مطابق لاندینې تحقیق پیش کولې شی. او دا جواب به ترهغې وخته پورې وی ترڅو چه دکمپنئ کاروباردَې رسالې مطابق وی.

(۱) دَ کمپنئ دَطرف نه په شائع شوی دستورالعمل باندې دَغور کولو نه معلومیږی چه کمپنی مشین خرڅوی اوبیع برابر کړی شی. بیاکه یو کس دکمپنئ ډستری بیوټر(تقسیم کولو والا ممبر) جوړیدل غواړی نوجوړیدلې شی. دَدرستور په صفحه ۳باندې ئې لیکلې دی. (۱) دَ(پروډکټ) سامان اخستلو نه پس اودَډستری بیوټرشپ کارډملاویدلو نه پس یو سړې مخکښې تللې شی. (۲) ډستری بیوټرصرف دکمپنئ په مقرر شوې قیمت باندې سامان اخستلې شی. دَمقررقیمت نه کم یا زیات باندې ئې نشی اخستلې. (۳) که ډستری بیوټر اوغواړی نوسامان دَخرڅولو نه پس په اووه(۷) ورځو کښې دننه به خپلې(Direct up line) مشورې او رضامندئ سر کمپنئ ته واپس کولې شی. (۴)(xl) دکمپنئ ذمه داری ده. چه هغه پروډکټ په صحیح حالت کښې اومکمل مهیاکړی اودَخرڅولو نه پس ورته خدمات هم حاصل کړی.

دَ کمپنئ ددې طریقه نه معلومه شوه که یو سړې مشین واخلی نوپه هغه باندې دا لازم نه دی چه خامخابه بل خریدار هم راولی. بلکه که یو سړې ډستری بیوټر جوړیدل غواړی اودکمپنئ ممبرجوړشی اوکار کول غواړی. نوهغه ته به بونس ملاویږی گنې نه به ملاویږی ورته نوچه کله داشرطونه ضروری نه دې لکه چه دَدې دَعبارتونو نه واضحه ده اودَ کمال عقدنه پس دَ ډستری بیوټر جوړیدلو په صورت کښې شرائط هم کیښودلې شی نو دادَبیع دپاره ضرروالانه دی. قال التمرتاشی: ولابیع بشرط لایقتضیه ﴿باقی حاشیه په راروانه صفحه﴾

﴿بقیه حاشیه﴾ العقد ولا یلائمه وفیه نفع لاحدهما اوالمبیع (تنویرالابصار علی صدر ردالمحتار ص۸۵ جلد۵ باب بیع الفاسد) پس ددې بیع دعدم جواز هیڅ وجه نشته. وفی الهندیه: واما حکم البیع فثبوت الملك فی المبیع للمشتری وفی الثمن للبائع اذا کان البیع باتا (هندیه ص۳ ج۳)

(۲) هرکاروباری دَخپل کاروبار دپاره یو طریقهٔ کار او انتظامی امور جوړوی. ترڅوچه په هغې کښې یوه خبره دَشریعت خلاف نه وی نوپه هغې کښې به دَعدم جواز فتوی نشی ورکولې تولو ادارو ته اجازت دې چه خپل سامان په عام مارکیټ کښې یادَایجنټانو په ذریعه خرڅ کړی. په فقه السنة کښې دی. لان للمالك ان یتصرف فی ملکه کیف یشاء مالم یستلزم ذالك التصرف محرماً مما وردالشرع بتحریمه (فقه السنة ص۲۹۰ جلد۳) د البشری لارباب الفتوی په فصل فی الافتاء فی الحوادث الجدیده کښې دی: وبالجملة ان الاصل فی تشریعها التخریج من النصوص ویکفی فی اباحتها عدم تعارضها بالنصوص (البشری ص۴۸) اوامام شاه ولی الله په عقد الجید کښې فرمائی: وفی عمدة الاحکام من کشف البزدوی یستحب للمفتی الاخذ بالرخص تیسیراً علی العوام مثل التوضی بماء الحمام والصلاة فی الاماکن الطاهرة بدون المصلی....وینبغی للمفتی ان یاخذ بالایسر فی حق غیره خصوصاً فی حق الضعفاء لقوله علیه السلام لابی موسی الاشعری ومعاذ حین بعثهما الی الیمن یسرا ولا تعسرا (عقدالجید ص۷۳، ۷۴)

(۳) دَ کمپنۍ په دستور سره چه کوم څیزمخې ته راځی په هغې کښې ظاهری طورسره دَناجائزه قرض څه صورت په نظر نه راځی. البته چه مشتری کوم لږقیمت ورکوی اوباقی دَهغه په ذمه قرض وی نو دا یو صورت دې. لیکن زبانی طورسره دَایجنټانو نه معلوم شو او دَدستور نه هم معلومیږی چه دکمپنۍ دَطرف نه دا شرط نه دې چه خامخا به ته ممبران جوړوې. بلکه دَډسترې بیوټر جوړیدلو په صورت کښې کمپنی خپل دا قرض په بونس کښې پوره کوی. اوبنده دَبعضې ممبرانو نه زبانی طور دا هم معلومه کړه که بالفرض دا ممبرنور کارنه کوی اونور ممبران نه پیدا کوی نوبیاکمپنی دا قرض څنګه وصول کوی نوهغوی اوویل چه دکمپنۍ دَطرفنه یو کال پورې دا قرض دده په ذمه باندې وی او دکال تیریدلو نه پس کمپنی دا رقم معاف کوی. دَبونس متعلق معلومات دَپروډکټ اصل قمیت وغیره په دستور کښې دې طریقه باندې بیان کړې شوې دې.

دَ پروډکټ ټول قیمت: ۹۹۸۰/۰۰ روپۍ. کسټم ډیوټی: ۱۹۸۰/۰۰ روپۍ

بنیادی ډسټری بیوشن BDA رقم: ۸۰۰۰/۰۰ روپۍ لاګت او دَ کمپنۍ منافع ۴۵ فیصد، دَ ډسټری بیوټر دپاره ۵۵ فیصد. بس دلته چه ډسټری بیوټرکوم ﴿باقی حاشیه په راروانه صفحه﴾

(بقیه حاشیه) مشین خرڅوی نوکمپنی دَهغه دبونس نه خپل قرض پوره کوی نوچه کوم اولنې بونس ملاویږی هغه په قرضه کښې حسابیږی اودَقرضې ختمیدلونه پس خپل بونس باقاعده طریقې وصول کوی لهذا دا نفع زائد علی القرض نه ده چه په کل قرض جرنفعاً کښې داخل شی بلکه باقاعده په قرضه کښې حسابیږی اودَخدماتو په صله کښې بونس ملاویږی (۴) دَ دستور نه دا معلومیږی چه نه په دې کښې رشوت شته اونه جواری. دَدستور په ص ۴ کښې دې چه که ډسټری بیوټر غواړی نو پروډکټ دَاخستلو نه پس په اوو (۷) ورځو کښې دننه دَخپلې مشورې او رمضامندئ (direct upline) سره کمپنئ ته واپس کولې شی. اوبیا آئنده درې میاشتو پورې ډسټری بیوټر نشی جوړیدلې. ددینه علاوه دَ درستور نه داهم معلومه شوه چه ډسټری بیوټر جوړیدل ددې مشتری خوښه ده که کار کول غواړی نو بونس به ورته ملاویږی اوکه کار کول نه غواړی نوپه دې باندې څه پابندی نشته. اودَدستور په ص ۳ کښې دی چه ډسټری بیوټر صرف دکمپنئ په مقرر شوې قیمت باندې پروډکټ خرڅولې شی. دَمقرره قیمت نه کم یا په زیات باندې ئې نشی خرڅولې. انتهی

پس دَپروډکټ خپل مقرر قیمت دې اوبیع دَمشتری اوبائع په خوښه باندې منعقد کیږی. علامه ابن نجیم رحمه الله فرمائی: (قوله هو مبادلة المال بالمال بالتراضی) وفی فتح القدیر بانه اذا فقدالرضا لایسمی فی اللغة بیعاً بل غصباً ولو اعطاه شیئاً آخرمکانه وعرفه فی البدائع بانه مبادلة شئ مرغوب فیه بشئ مرغوب فیه وذلك قدیکون بالقول وقدیکون بالفعل فالاول الایجاب والقبول والثانی التعاطی (بحرالرائق ص۲۵۷ جلد۵) ددینه علاوه خبره داده چه دامشین په عام بازار کښې ارزان ملاویږی او دَبعضې استفتاگانونه معلومیږی چه دامشین په عام بازارونو کښې نه ملاویږی بهرحال کمپنی زیات قیمت اخلی نوپه دې کښې هم څه قباحت نشته. په فتاوی حقانیه کښې دی: ملخصاً. شریعت مقدسه په تجارت کښې دَمال په منافعو کښې څه خاص حد نه دې مقرر کړې. دا دَ دواړو عاقدینو خپل مینځنئ معامله ده څنګه چه جوړه شوه هغه شان جائزه ده. لانه مبادلة المال بالمال بالرضا (دررالحکام) (فتاوی حقانیه ص۱۰۸ جلد۶) نوددې ګران قیمت په وجه دې باندې دَرشوت تعریف صادق نه راځی. په منهاج السنن کښې دی.

الرشوة الوصله الی الحاجة بالمصانعة.... فالراشی من یعطی الذی یعینه علی الباطل والمرتشی الاخذ والرائش الذی یسعی بینهما یستزید هذا ویستنقص هذا الخ (منهاج السنن شرح جامع السنن ص۷۰ جلد۵) اودَجوارئ معنی هم په دې کښې نیشته ځکه چه کمپنی مخکښې دامشین په دغه معین ګران قیمت باندې خرڅوی بیاکه چرته مشتری ډسټری (باقی حاشیه په راروانه صفحه)

(بقیه حاشیه) بیوتر جوړیږی نو کمپنی دَخپلو اصولو مطابق هغه ته بونس ورکوی او که د کمپنۍ سره کار نه کوی نو هغه ته هیڅ نه ملاویږی او هغه گران قیمت د دې مشین ثمن وو لهذا دَرقم ضائع کیدلو دلته هډو څه خطره نه معلومیږی دَدستور العمل په صفحه ۳ کښې دی دَپروډکټ اخستلو نه پس او دَډسټری بیوټر شپ کارډ ملاویدلو نه پس یو سړې مخکښې ترقی کولې شی دَډسټری بیوټری د کمپنۍ پروډکټ دَنیټ په ذریعې سره خرڅول نوې دوستانو د (xl) کیرئیر نه متعارف کول او دَبونس نه لطف اندوز کیدل دی
(۵) دَ کمپنۍ دَجوړ کړې شوو اصولو نه معلومیږی چه څوک ممبر جوړ شی هغه به نور دوه کسان دَمشین اخستلو دپاره تیار کړی بیا به مخکښې دا دوه کسان نور دوه دوه تیار کړی او دا ټول ممبران به دَخپل نیټ خوړولو دپاره باقاعده کار کوی یعنی دا اولنې ممبر به هم په دې کښې اولګی چه دَخپل ځان نه لاندې دوه ممبرانو دپاره به نور ممبران پیدا کړی ګنې نو دده بونس به په خپل ځائې ولاړ وی یعنی دا اولنې ممبر چه دې دې به په قلاره نه کینی بلکه دَخپلو دوه ممبرانو دپاره به نور دوه دوه ممبران پیدا کول وی ګنې که ددې اولنی ممبر په نیټ کښې په دوه ممبرانو کښې یو ممبر داسې راغې چه دَخپل ځان دپاره اخستونکی پیدا نه کړی نو بیا به ددې حد پورې دغې سابقه ممبرانو ته بونس ملاویږی چه دَزیات بونس حقدار نه دی لهذا ده دپاره دَخپل بیسک نیټ دَډاؤن لائن پوره نګرانی او دَهغې دپاره افراد تیارول مستقل ذمه داری ده لکه چه دَدستور دَ ص ۱۲ ، ۱۳ نه ظاهر ده دَایډوانس ډسټری بیوټر جوړیدلو نه پس به ته دخپل بیسک نیټ ډاؤن لائن نه فراموش کوی ته دَخپل بیسک نیټ په دوه مختلفو ځانله لائنونو کښې دوه ایډوانس ډسټری بیوټر ضرور جوړ کړه په دې وجه ضروری ده چه ته په خپل بیسک یونټ باندې پوره توجه او ساتې (مختصراً)
دَ کمپنۍ ددې اصولو نه چه تفصیلی دی، معلومیږی چه دده نیټ کښې څومره ممبران جوړیږی نو په دې کښې هر یو دَبل دپاره دَممبر جوړولو او کمپنۍ دپاره دَ ګاهک (خریدار) په جوړولو کښې معاون او کارکولو والا وی ګنې نو دَممبر نه جوړیدلو په صورت کښې به دَبونس په شرح کښې ترقی نه کیږی نو ګویا چه دا ټول ممبران د کمپنۍ په کار کښې مستقل متحرک دی او دَخریدار جوړیدلو دپاره ذریعه جوړیږی پس که کمپنی دَخپل پیداوار ۵۵ فیصده دَخپلو اصولو مطابق دې ممبرانو ته دَبونس په شکل کښې ورکوی نو په دې کښې هیڅ قباحت نشته، ددینه علاوه چه څوک ممبر جوړیږی نو د کمپنۍ کار دا دی چه مشین به اخلی او دَممبرانو کار دادې چه خریدار به جوړوی او کوم مال چه په منافع کښې پاتې شی نو دَمشین لاګت خرچه او د کمپنۍ منافع ۴۵ فیصد به (باقی حاشیه په راروانه صفحه)

که مختلف محلې او کورونه یوځاې شمارلې کیږی نو دا قریه کبیره (لوئې کلې) ده

سوال: په شمالی وزیرستان کښې د"خشالی" په نوم یوځائې دې چه دډیرو باڼډو او شاخونو په شکل کښې آباد دې چه په هغې کښې په سلګونو کورونه او زرګونو سړی او زنانه اوسیږی دا ځائې دمصرِشرعی(شرعی ښار) په حکم کښې دې یا واړه واړه څوکلی دی ؟ په دې کښې دجمعې اقامت صحیح دې یا نه؟

الجواب: حدیث لاجمعة ولا تشریق ولا فطر ولااضحی الافی مصر جامع .اونور صحیح حدیثونو په بناء باندې دجمعې دصحیح والی دپاره ښار یا لویه قصبه شرط دې. کمابین فی موضعه ،لیکن دښار دصحیح والی دپاره دکورونو اتصال شرط نه دې، کماصرح به ابن حزم فی حق منازل المدینة المنورة فی عهدالنبی علیہ السلام.

(بقیه حاشیه) پاتې شی.او۵۵ فیصد به په ممبرانو باندې دنیت په ترتیب سره تقسیمیږی اوظاهری طور سره ددستور نه معلومیږی چه ممبران دده په کاروبار کښې دشریک په حیثیت سره کار کوی.اوپه دې باندې دشرکة الوجوه تعریف صادق راځی په هندیه کښې دی.فهو ان یشترکا ولیس لهما مال لکن لهما وجاهة عندالناس فیقولا اشترکنا علی ان نشتری بالنسیئة ونبیع بالنقد علی ان ما رزق الله سبحانه وتعالی من ربح فهو بیننا علی شرط کذا،کذا فی البدائع (هندیه ص٣٢٧ جلد٢).

(٢).ددستور نه معلومیږی چه دکمپنئ دطرفنه انعامونه په نیت کښې یو خاص هدف ته درسیدلو په صورت کښې ملاویږی.اودلته په انعام کښې عمل هم دې.اوعوض هم معلوم دې لهذا ددې خلاف شریعت کیدل نه معلومیږی.اکثرفقهاؤ دانعام داتعریف کړې دې. التزام عوض معلوم علی عمل معین اومجهول عسرعمله (مغنی المحتاج، الفقه الاسلامی وادلته ص٧٨٣ جلد٤) اوپه تفسیرقرطبی کښې دی: الجعالة من العقود الجائزة التی یجوز ان یفسخه قبل الشروع وبعده اذا رضی باسقاط حقه ولیس للجاعل ان یفسخه اذا شرع المجعول له فی العمل (قرطبی ص٢٣٢ جلد٩) اود کمپنئ دطرفنه دانعام ضامن اوکفیل کیدل هم خلاف شریعت نه دی.ولمن جاء به حمل بعیر، وهذا من باب الجعالة وانا به زعیم، وهذا من باب الضمان والکفالة (تفسیرابن کثیر ص٦٣٠ جلد٢)

.... از مرتب ....

نوکه ټول خشالی یو ځائې وی چه دَهغې کورونه اومحلې جدا جدا او ځانته وی نو دا ښار اولوئې کلې دې.په دې کښې دَجمعې قائمول صحیح دی.او که خشالی دَعلاقې نوم وی چه دَهغې باندې ځان ځانته دی نوپه هغې کښې دَجمعې قائمول ظاهری طورسره صحیح نه دی.اوظاهری دَعرف نه شق اول معلومیږی.

په تحکیم باندې دَاجرت ورکولو اخستلو حکم

سوال:که دَتحکیم دپاره متعددعلماء راجمع وی نوهغوی ته اجرت ورکول جائز دی یا ناجائز ؟

الجواب:زمونږ په نزد تحکیم باندې اجرت اخستل جائز نه دی لیکن چه کله تحکیم مفت نشی کیدلې نو بعضې علماء فرمائی چه دَخصمینو په رضامندئ سره دَمحکمینو دپاره اجرت اخستل چه هغوی په کتابونو کښې کتلو سره راجح قول اوښائی او جګړه ختمه شی نودا په تعلیم اوتعلم باندې دَ اجرت اخستلو پشان ده دا ناجائز نه ده.فتامل.

دَ مشترکه مال نه یو رور دپاره ویزه واخلی نوهلته دَ کړې شوې مزدورئ دَسرمایې حکم

سوال:هرکله چه رونړه یو وروړته دَمشترکه مال نه ویزا واخلی او ابوظهبی ته ئې اولیږی اوهغه هلته مزدوری کوی مال جمع کړی نودامالونه به دَټولو رونړو وی یا به صرف ددې رور ملکیت وی؟

الجواب:چونکه ددې رونړو په مینځ کښې نه شرکت املاک شته اونه شرکت عقود.بلکه عوامی او پټهانی(یعنی دَپښتونولئ) شرکت دې.نودامالونه بهَ صرف دَدې رور وی مشترک به نه وی.البته په ویزا وغیره باندې خرچ شوې مال په حساب کښې وی.

دَ کاغذی نوټونو یوبل باندې دَ خرڅولو حکم

سوال: که یو کس دَ زرو (۱۰۰۰) روپو نوټ دَ لس روپو په نوټ باندې واخلی نوآیا دا جائز دی؟

الجواب: دا دواړه نوټونه د کاغذ دی نه د سپینو زرو دی نه دَ سرو زرو. نو دا تبادله کول شرعاً ناجائز او سود نه دې. او دَ دې ذاتی قیمت معمولی دې او اعتباری او سرکاری قیمت ئې غیرمعمولی دې نو دا تبادله به عرفی ممنوع وی شرعی ممنوع به نه وی. دغه شان دَ ډالر، ویزه، ټکټ او کاغذی کرنسی تبادلې په تفاضل سره به ممنوع عرفی وی ممنوع شرعی به نه وی. (۱).

---

(۱) مفتی نظام الدین الاعظمی فرمائی:

نوټ (کاغذی) نه کیلی دی او نه وزنی بلکه عددی دې نو ځکه په کمی زیاتی سره ئې بدلول جائز دې. فقط والله اعلم.

کتبه:

العبد نظام الدین عفی عنه

مفتی دارالعلوم دیوبند

الجواب صحیح

حبیب الرحمن عفاالله عنه

الجواب صحیح

محمد ظفیرالدین غفرله

کفیل الرحمن عثمانی.

(منتخبات نظام الفتاوی ص۲۹۹ جلد ۱ کتاب المعاملات).

النحو في الكلام كالملح في الطعام

دروس الکافیه

پښتو شرح

کافیه ابن حاجب

افادات
حضرت العلامه مولانا حافظ محمد ابراهیم فانی مدظله العالی
مدرس دار العلوم حقانیه اکوړه خټک

مرتب: مولوی محمد سلیم سواتی

ناشر:
مکتبه رشیدیه
جی ټی روډ اکوړه خټک ضلع نوښهره 0344-9084693

بسم الله الرحمن الرحیم
المزمل
خپرندویه اداره